

mtatkki

Hungarian Academy of Sciences
Centre for Social Sciences
Institute for Minority Studies

A PDF fájlok elektronikusan kereshetőek.

A dokumentum használatával elfogadom az
[Europeana felhasználói szabályzatát](#).

MONUMENTA
HUNGARIAE JUDAICA

PUBLICARI FECIT

SOCIETAS LITTERARIA HUNGARICO-JUDAICA

TOMUS II.
1540—1710

CUM SUPPLEMENTO AD TOMUM I.
1113—1539

COLLEGIT ET CONSTRUXIT

BERNARDUS MANDL

BUDAPEST

1937

MAGYAR-ZSIDÓ OKLEVÉLTÁR

KIADJA

AZ IZR. MAGYAR IRODALMI TÁRSULAT

II. KÖTET

1540—1710

PÓTLÁSSAL AZ I. KÖTETHEZ
1113—1539

GYŰJTÖTTE ÉS ÖSSZEÁLLÍTOTTA

MANDL BERNÁT

BUDAPEST

1937

AZ I. M. I. T. OKLEVÉLTÁRÁNAK
I. KÖTETE MEGJELENT 1903-BAN
DR. WEINMANN FÜLÖP, UDV.
TANÁCSOS ELNÖKSÉGE ALATT.

A II., III. ÉS IV. KÖTET MEGJE-
LENT 1937-BEN WERTHEIMER
ADOLF ELNÖKSÉGE ALATT.

ELŐSZÓ

a Magyar Zsidó Okmánytár II., III. és IV. kötetéhez.

Harmincnyolc éves, a háború és az azt követő mostoha gazdasági viszonyok által okozott kényszerült szünet után az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat a Magyar Zsidó Oklevéltár három újabb terjedelmes kötetével lép a nyilvánosság elé. Ezt a társulat elnöki székében ülő elődeim a magyar nemzettel és a magyar zsidósággal szemben az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat erkölcsi kötelességének ismerték. Mindig súlyosan érezték ők azon gátlásokat, melyek a munka folytatását hosszú időközön keresztül késleltették, sőt csaknem lehetetlenítették. Ezen gátlások két forrásból eredtek. Egyrészt a kutató szellemi erők nem mindig állottak a folytatólágos és sok időt és fáradságot igénylő munka rendelkezésére, másrészt az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat tekintélyes vagyona, mint annyi sok más kulturális intézményé, elértéktelenedett. Jövedelmei is főleg a trianoni szerződés folytán elszakadt lagtársaink kényszerült kiválása következtében lényegesen összezsugorodtak. Midőn a társulat elnökségét 1928-ban átvettem, legfontosabb kötelességemnek ismertem az elődeim által szándékolt munkát megvalósítani. Hála a Gondviselésnek, ez részben az anyagi eszközök lassú összegyűjtésével és azáltal sikerült, hogy a 85 éves, de töretlen munkakedvvel ma is szünetlenül dolgozó Mandel Bernát, ezen újabb köteteknek igen érdemes szerkesztője, évtizedes kártató munkával és szeretetteljes buzgalommal, főleg az Országos Levéltárakban összegyűjtötte a megfelelő anyagot, melyet ezeannel a nyilvánosságnak is átadunk.

Midőn ezért neki az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat köszönetét és háláját nyilvánítom, ugyancsak hálával és

köszönettel adózunk dr. Marczali Henrik, a Magyar Tudományos Akadémia tagjának, nagynevű történészünknek, ki ezen új kötetek kiadásánál azt a munkakört töltötte be, mint amelyet az I. kötetnél boldogult emlékü dr. Acsádi Ignác, a Magyar Tudományos Akadémia tagja, kiváló történetírónk vállalt.

A Magyar Zsidó Okmánytár eredetileg tervezett kerekeit kibővítettük azáltal, hogy egy IV-ik, újabb kötetben tárgyaljuk a késői középkor zsidóságának pénzműveleteit, illetve azok módszereit és történetét. Munkánk ezen meggazdagodását dr. Kováts Ferenc nyilv. rendes egyetemi tanár úrnak, a Magyar Tudományos Akadémia tudós tagjának köszönhetjük.

Szívbeli kötelességet teljesítek, midőn a magyar zsidóság háláját tolmácsolom a Magyar Kir. Közoktatásügyi Kormányoknak és Fejének, a magyar történelírásnak új utakat, új célkitűzéseket mutató nagy tudósnak, dr. Hóman Bálint Miniszter Úr Önagyméltóságának, kik értékelve és méltányolva jelen munkánkat, annak megjelenését erkölcsileg és anyagilag támogatták.

Ugyancsak a hálás köszönet szálai fűznek a Magyar Tudományos Akadémiához, mely fenséges elnöke, József Királyi Herceg Úr és kiváló főtitkára, Vojnovich Géza úr megértő jóakarától ösztönözve, ezen munka megjelenését erkölcsileg és anyagilag támogatta.

Az Izraelita Magyar Irodalmi Társulatot és annak vezetését örömmel és büszkeséggel tölti el azon érzés és azon tudat, hogy az Oklevéltár további köteteinek kiadásával nemcsak nemes kötelességet teljesítenek, de oly munkát is végeznek, mely oknyomozó tevékenységével a levéltárakból napvilágra hozza azokat az okmányokat és leveleket, melyek fényesen bizonyítják a már részben a rómaiak panonniai uralma óta itt élő magyar zsidóságnak királyságunk első százada óta a magyar nemzettel való összeforrottságát. Megvilágítják azon fontos szerepet, melyet az ország gazdasági élete körül általában, de igen sok esetben a magyar nemzet eszményi életében és annak sorsdöntő óráiban is kötelességből és lelkesedésből egyaránt betöltött. A zsidó-

ságnak a mongolok kitakarodása után az országnak szükségessé vált gazdasági felépítésében a neki juttatott munkakörben folytatott érdemes tevékenységé tekintetében már az első kötet nyújtotta a szükséges tájékoztatást. A most megjelenő kötetek egyebek között azt a fontos munkát mutatják be, melyet elődjeink Savoyai Jenővel közvetlen kapcsolatban az országnak nagy részét ellepő küllellenségeitől való végleges felszabadítása körül teljesített. Egyes okmányok és levelek betekintést engednek abba is, hogy elvértve Rákóczi Ferenc dicső fejedelmünk ténykedéseinél is szerepük volt.

A mult kötelez. Kötelezi a magyar zsidóságot áldozatos segítő munkára abban az irányban, hogy a sok dicsőséget átélt magyar nemzet az öt legújabb korban ért számtalan súlyos csapást kiheverhesse, hogy nemzetünk történelmi és államalkotó szerepét a nagyvilág egyetemes életében eredményesen folytathassa, hogy rendeltetésének megfelelően a Duna medrének kulturális és gazdasági boldogulását biztosító központjává váljék.

Budapest, 1937 augusztus havában.

Werthcimer Adolf

*az Izraelita Magyar Irodalmi Társulat
elnöke.*

„EMLEKEZZÜNK RÉGIEKRŐL.“

A *Magyar Zsidó Oklevéltár* II., III. és IV. kötete a megvalósulás előtt áll. Ez elsősorban az *Izraelita Magyar Irodalmi Társulat* áldozatkészségének köszönhető.

Óriási anyaggal állunk szemben, melyet a régebbi évek hátraléka még nagyobbra növelt. Természetes, hogy időrendben jártunk el. Szerkesztője, *Mandl Bernát* igazgató odaadó szorgalmával nagy érdemeket szerzett.

Mi volt a zsidóság a XVI. és XVII. században? Szegény, földhözragadt, a parasztságnál is alávettebb tömeg vezetés, útmutatás nélkül. Mi tartotta fenn annyi nyomorúság, szenvedés és korlátozás közepette: egyedül vallása.

Mi volt foglalkozásuk? Miből éltek? Főuraink pártfogásukba vették őket. Kereskedelemmel foglalkoztak, szeszesitalokat és sört főztek, — ami akkor még ujdonság volt — regalebérlők voltak, házaltak ruhával és szépitőszerekkel. Kellett, hogy becsületesek legyenek: Rákóczi Ferenc reájuk bízta igen nagyértékű horos pincéjét.

II. Miksa császár 1568-ban nővérét küldte nagy kísérettel Spanyolországba házasság végett. A nagy díszes csapat 30 lóval járt: a lovakat zsidók választották össze.

Egészben véve azonban az őket beborító sötét felhőzet alatt csak ritka volt a napsugár.

Elsősorban kereskedő volt a zsidó. Mint kereskedő vámmal, harminccaddal kellett bajlódnia. A vámszedőnek is, harmincadosnak kész zsákmányai voltak, a legtöbb vámosnak és harmincadosnak fő törekvése volt, hogy nemcsak az állam, hanem ő is jól járjon. Ebből származtak a vámos és harmincados perek, melyek gyakran a királyhoz értek. Sok száz ilyen per és összeütközés volt, de bátran

kimondhatjuk, hogy annyi meg annyi esetben nem a zsidó volt a hibás. Hangsúlyozni kell azt is, hogy legtöbb esetben maga a király igazolta őket.

Sokkal kényesebb volt a pénzverés kérdése. Megengedhetik-e, hogy ebben a nagyfontosságú állami ügyben zsidónak is lehessen része? E felől hosszas tárgyalások folytak, de végre is meggyőződtek arról, hogy tapasztalatuk és becsületességük nem volt mellőzhető.

Ki kell emelni, hogy éppen a leghatalmasabb főurak: az Eszterházyak, a Batthyány-ak, Pálffy-ak, Andrássy-ak bántak legjobban a zsidókkal. Az Eszterházy-ak 7 zsidó községet fogadtak be: a „Séve Kehiloth“-ot. Midőn zsidó templom építéséről volt szó, a főurak segítették őket hozzá, csak Kollonics, az osztrák származású bíboros ellenkezett, de még ez a nagyhatalmú főpap sem akadályozhatta meg templomaik építését.

Nem hagyhatjuk említés nélkül, hogy Csehországból, Morvából számos tanult és jámbor zsidó jött át Magyarországra. Chorin, Mannaberg, Teltsch és annyi más név mutatja származásukat. Tudományuk, hitük nagyon emelte a belföldi zsidóság műveltségi színvonalát. Sok tudós rabbi juthatott így megfelelő állásba.

Annyi elnyomás és nehezen kivívott küzdelem után jobb időkre remélhettek kilátást. Elsősorban azonban a nagy tudós, Wertheimer Sámson, Magyarország főrabbijáról és udvari faktorról, kinek tevékenységéről e köteteknek számtalan oklevele tanuskodik, kell kegyelettel megemlékeznünk.

1937 májusban.

Marczali Henrik.

ELŐSZÓ

a II. és III. kötethez.

Csak harmincnégy évvel a Magyar Zsidó Oklevéltár első kötetének kiadása után jelenik meg folytatásul a második és harmadik kötete is. A hosszú késésnek okát az időközben lefolyó súlyos politikai és gazdasági eseményekben kell keresnünk, és talán még most sem láthatott volna napvilágot a magyar zsidó történet ezen újabb forrásanyaga, ha az IMIT nagyérdemű lelkes elnöke, Wertheimer Adolf úr bölcs vezetésével nem egyengette volna kiadhatásának útját.

Sokévi levéltári és irodalmi bűvárkodások eredményét foglalja magába ezen 1526—1740, vagyis a mohácsi véstől Mária Terézia trónralépéséig terjedő korszakból származó okmány-, regesztá- és adattár, melyből a magyar-honi zsidóság pragmatikai történetének majdani megírója remélhetőleg bőségesen meríthet kellő anyagot.

Sajnos, hogy ezen anyag gyűjtésére fordított hosszú idő alatt nem lehetett *minden*, még valahol megyei, városi és magánlevéltárban — sőt még az országos levéltárban is — *itt-ott rejlő*, tárgy- és időkörünkbe való okmányt és adatot felkutatnunk, valamint hogy az egész irodalomban sem jelent még meg hasonló célú és tartalmú munka, melyről azt állíthatni, hogy anyagát teljesen bírjuk. Ezen tény magyarázata annak is, hogy e kötet végén hozzáfűzhettünk némi pótlást az oklevéltár első kötetének anyagához.

Az országos levéltári indexekből kiírt és szintén a kötet végén közölt regeszták nem mindegyikéhez található itt másolatban a megfelelő okmány *in extenso* is, mert ezek részint egyáltalában nem voltak találhatóak, részint pedig más helyre kerültek. Amennyiben innen véletlenül mégis előkerültek, lehelyüket a közölt okmány végén jelöltem meg. Oly okmányt sem másoltam, melynek regesztájából amúgy is megismerhető az ismétlődő ügynek lényeges tartalma. Mindezek közlése a kötet terjedelmét a lehetetlenségig tágította volna. Az okmányok mellékletei közül is csak azokat közöltük,

melyek zsidótörténeti, vagy általános korviszonyokat jellemző szempontból fontosak lehetnek.

Jónak tartottuk oly adatokat is bevenni, melyek, noha nem magyarországi zsidókról szólnak, mégis magyar viszonyokba kapcsolódnak.

Valamint a magyar-zsidó oklevéltár első kötetébe nem kerültek bele a széles zsidó irodalomban előforduló zsidó történeti adatok, úgy e második és harmadik kötetébe sem vettünk be ilyeneket. Ezeknek összegyűjtése és kiadása későbbi, külön vállalkozásnak feladata lehet. Szándékosan mellőztük néhány, Magyarországon utazó töröknek zsidókról szóló gyér feljegyzéseit is, mert ezek nagyjotmondó, hihetlen túlzások, éppúgy, mint néhány akkori újságlap adatai.

Dr. Friss Ármin, az I. kötet érdemes szerkesztőjének engedélyével oklevélmásolatok gyűjteményéből majdnem 100 okmányt közölhetünk e két kötetben. Szentkirályi György tanácsos úr, még mint országos levéltárnok, volt szíves ezeket őrzési helyeikből kikutatni és lemásolni, amint ezt minden, tollából származó és közölt darabnál fel is tüntettük.

Összefoglalás és lehelőleges teljesség céljából belevettem a gyűjteménybe bold. dr. Kohn Sámuel, bold. dr. Kaufmann Dávid, dr. Büchler Sándor, dr. Pollak Miksa, dr. Goldberger Izidor és néhai dr. Wertner Mór urak által különféle folyóiratokban már közölt aktákat és adatokat. Néhány fontos okmány másolatait köszönhetjük dr. Singer Jakab főrabbi úrnak, valamint dr. Molnár István és dr. Mózes Leopold uraknak.

Néhány nagyobb régi zsidó községről közlünk 1709, 1725 és 1735—1737 közt készült hivatalos zsidó összeírásokat is, hogy a zsidó történet barátja már most is némi betekintést nyerhessen akkori eleinknek családi, származási, foglalkozási és adózási viszonyaiba. Az összes régi hivatalos zsidó összeírások kiadása a közeljövő időnek lehetne feladata, mely munka bizonyára becses és keresett kúlforrása lenne a mostan Európaszerte fellendülő családkutatásoknak.

Az osztrák zsidótörténeti irodalomban jártas olvasó ezen kötetben sok oly névre akadhat, melyek neki bizonyára már dr. Goldmann, dr. Grunwald, dr. Schwarz, dr.

Taglicht és dr. Wachstein neves osztrák-zsidó történészek munkáiból ismeretesek, de míg náluk rendszeren csak kivonatossan van róluk szó, addig itten, ha hazánkban, vagy magyarországi viszonylatban szerepeltek, a róluk szóló aktákat in toto hozzuk.

Sok, kiváltképen a Conceptus Expeditionum csoportjából származó, hevenyen írt, áthúzásoktól, javításoktól és toldásoktól hemzsegő fogalmazványnak kibetűzése, olvasása és másolása vajmi gyakran nagy nehézséggel járt és mentegetődzésül kell mondanom: itt-ott kénytelen voltam az olvashatatlanságot, a tinta elhalványulását, a papír elmállását pontozott hézagokkal jelezni. Erre való tekintettel szolgáljon mentségül az is, hogy a nyomtatott szövegbe sok hiba került, melyeket a kötet végén, a „Corrigenda“ rovatban kimutatunk.

Méltóbban és kedves kötelességemnek megfelelőbben nem zárhatom bevezető soraimat, mint szívből eredő hálás köszönetem kifejezésével a levéltári tulajdonos és igazgató uraknak, kik archivumaikban való kutatásomat megengedni méltóztattak, és hálás köszönetet mondok e helyen is valamennyi levéltári tisztviselő uraknak, kik mind végtelen türelemmel támogattak kutatásaimban, minélkül feladatommak oly bő mértékben megfelelni nem igen lett volna módomban.

Nagy hálával tartozom még utoljára, de nem utolsónak dr. Marczali Henrik ny. egyetemi tanár úrnak, ki irányításával és ajánlásával kutató munkámat lényegesen előmozdította.

Budapest.

Mandl Bernát.

A KÖTET BEOSZTÁSA

Oklevéltár	3—418
Az oklevéltár tartalomjegyzéke	449—477
Függelék (nem közölt oklevelek regesztái és egyes adatok)	478—495
Név- és tárgymutató az oklevéltárhoz	496—502
Név- és tárgymutató a függelékhez	503—505
Pótlás az oklevéltár I. kötetéhez	508—562
Név- és tárgymutató a pótláshoz	563—564
Corrigenda	565—566

OKLEVÉLTÁR

II. KÖTET

1540–1710

1.

1541 augusztus 19. Oszmán bin Urham zsidó által az edirnei vámjövedelemből kezén maradt összeg Szamszun zsidó 948. évi *rebi ul akher* 27-én (1547 aug. 19.) kelt utalványa értelmében megtérített: 21.180 akcse (török pénznem, ekkor 60 akcse = egy arany.)

Velics Antal, Magyarországi török kincstári defterek. I. k. 28. l. 28. szám.

2.

1542 július havában. A budai és pesti vigadó 30.000 akcseért, a váltóház 21.300 akcseért Musza bin Balko szemendrai zsidó kezein van bérletképen három évre.*) Kezeskedik a bérösszegért Zakarja Dabosz sztambuli zsidó, lakik a kluszbeli**) fürdőkről nevezett városrészben.

Velics i. m. II. k. 10. l.

*) Török kincstári jövedelmeket keresztény magyar is vett bérbe. I. Velics i. m. II. k. 11—12. l.

**) Klász = kincstári birtok.

3.

1543 szeptember 19. Ibrahim zsidó 1783 akcseért megvette Mihál Dienös hagyatékából az apróbb vasakat a székesfehérvári kincstár által tartott árverezés alkalmával.

Velics i. m. II. k. 16. l.

4.

1543 szept. 20—1544 március között. Borbás és Izrael zsidó nyolc szekrény (szekér?) után 84 akcset fizetnek a székesfehérvári vámjövedelem kincstárába.

Velics A. i. m. II. k. 15. l.

5.

1544 február 1. A székesfehérvári régi és új boltok jegyzékéből: „Ábrahám zsidó két régi boltja“.

Velics i. m. II. k. 23. l.

6.

1545 május havában. Zsidók épügy fizetnek fejadót a török kincstárba, mint keresztények és cigányok (kiptianok).

Velics i. m. II. k. 43. l.

7.

1546 Székesfehérvár: e) „Zsidóutca városrész“.

Velics i. m. II. k. 51. l.

8.

1547 szeptember 26. A székesfehérvári adóbérletek lajstromából: „Jakub zsidó amil“ (adószedő).

Velics i. m. 71. l.

9.

1550—51. A budai és pesti rév- és vámjövedelem bejegyzéseiből: „Ábrahám zsidó ruhafélék után akcsét, Jakub zsidó 10 kila (ürmérték) liszt után 5 akcsét fizet.“

Velics i. m. II. k. 108—109. l.

10.

Bécs 1551 okt. 17. I. Ferdinand király utasítja a magy. kamarát, hogy Pozsonyváros által elfoglalt zsidó házakért évenként fizetendő zsidóadót 600 forintban állapítsák meg.

Ferdinandus divina favente clementia Romanorum, Hungariae ac Bohemiae Rex etc. Rev^{de} Venerabilis ac Egregii fideles dilecti. Ex articulis vestris nobis nuper consignatis inter alia intelleximus, civitatem nostram Poseniensem ordinarium censum fisco nostro quotannis persolvi solitum ad praesentem annum nondum exolvisse. Eosdem etiam censum de judaeorum domibus illic Posenii ipsis attributis singulis annis exolvere teneri, quod ipsum tamen hactenus factum non sit, itaque opinionem vestram esse, ut ea de re ad ipsos Posenienses mandatum dare velimus, quae quidem vestra opinio vobis satis clementer probatur, quoniam autem nobis consultius videtur ut priusque ad ipsos mandata expediamus per vos ea de re cum ipsis tractaturi volumus et injungimus vobis, nostro nomine cum dictis Poseniensibus juxta opinionem vestram quoprium tractetis, ut de judaeorum domibus tum hunc annum, tum etiam in posteriorum singulis annis sexingentos florenos census nomine persolvant, nosque de eo postea certiores reddatis.

Nostram in eo expressam ac omnimodo execuluri voluntatem. Datum in civitate nostra Vienna, decima septima die octobris. Anno M. D. quinquagesimo primo.

Ferdinandus.

Ad mandatum Dni.
Regis Proprii
Melchior v. Hoberekh
Erasmus v. Gera

11.

Bécs 1551 október 31. Ferdinand király újabb információt kíván a pozsonyi zsidók házai után a város által a királynak fizetendő adólerovás elmulasztásának ügyében.

Posoniensium judaicorum domorum ratione neglecti census nova informatio praestanda.

Rde venerabilis ac egregii etc. Ex Irís et responso vestro intelliximus, existimare vos, penes cives nostros Posonienses sine speciali mandato nostro ratione census domorum judaicorum per vos nihil expedire posset. Et quamvis nuper exemplum mandati ad nos destinaveristis, tamen hoc ipsum inter alia nostra negocia interea deperditum fuit. Itaque ejusmodi exemplum nobis iterque quamprimum transmittetis. Datum in civitate nostra Viennæ ultima di Octobris 1551.

Ferdinandus.

Ad mandatum etc.

Aláírások ugyanazok, mint az előbbi oklevélen.

O. L. Ben. Res. 1551. Oct. 31. Fol. 180.

12.

Bécs 1553 június 25.

Iudaeorum Posoniensium quoad negotium per locumtenentem regium discutiendum.

... Similiter committimus eidem cancellario, ut negotium ratione censuum judaeorum, quod cives Posonienses se unquam debuisse negant, locumtenenti et consiliariis nostris Hungaricis ad revidendum et discuciendum nostro nomine injungat et mandet.

Ferdinandus.

O. L. Ben. Res. 1553 Junii 25. Fol. 143.

13.

Bécs 1553 december 12. I. Ferdinand király 100 forintban állapítja meg Pozsony városa által évenként fizetendő zsidóadót.

Rvdi ac egregii fideles dilecti. Porrecta est nobis jam aliquoties supplicatio fidelium nostrorum N. Iudicis ac Senatus civitatis nostrae Posoniensis, qua nullum aliud documentum afferat in negotio census ordinarii, quam quod simplicibus verbis dicat, se nihil unquam solvisse. Sed quia ex confessione reliquarum civitatum nostrarum constat. debere fisco nostro censum ordinarium fiatque mentio ejus etiam in literis serinissimae dominae Mariae reginae Hungariae etc. sororis nostrae carissimae, quas civibus ipsis tum dedit, cum judaei civitate excluderentur, mandavimus civibus, ut statim, si quas habent litteras exemptionis producant et si producere nequirent, sublata omni ampliori spe excusationis teneantur singulis annis titulo census ordinarii civitatis florenos quadringentos hungaricos et pro censu judaeorum flor. centum numerare et persolvere. Datum Vienna 12 mensis Decembris 1553.

Ferdinandus.

O. L. Ben. Resol. 1553. Decembris 12. Fol. 220.

14.

1553—1555. Kivonat Hans Dernschwamm, Tagebuch einer Reise nach Konstantinápoly etc. c. könyvéböl (München u. Leipzig 1924).

68. I. „Item die Juden u. fremden Kaufleute aus Polen, Reuszen u. Ungarn wissen nach Bedarf aus- und einzureisen. Sie sind überall mit ihrer Waare frei, wenn sie nur dem Sultan seine Steuer zahlen . . . Sie alle ziehen haufenweise, weil die Araber Räuber sind.“

82. I. Verböczy der letzte Botschafter der ungarischen Königin Izabella wurde von der Pforte zum Kadi über die Christen in Ofen eingesetzt. Als er einen Fluchtversuch

machte, verlor er sein Leben und wurde auf dem Judenfriedhof in Ofen begraben.

101. l. So pflegen die Griechen und Juden die Weinlese zu arendieren, sie lesen, pressen und erheischen (hordókba tölteni) die Weine selbst und fahren sie gegen Konstantinopel und anderswohin. Die Griechen giesen viel Wasser in ihre Weine, die Juden aber meist nicht. Und unter den Juden findet man die besten und meisten Weine von allen Orten.“

109. l. So ist ein deutscher Jude aus Eisenstadt zu Ostern in Venedig auf ein Schiff geschleppt und nach der Türcki verkauft worden, den die Konstantinopler Juden im Jahre 1554 auch ausgelöst und im Jahre 1555 nach Venedig geschickt haben.

A Monatsschrift f. Gesch. u. Wissensch. d. Judentums, 1924. évf. 241. l. ff.

15.

Konstantinápoly 1554 március 1. Verancsics Antal magyar követnek ezen keltetésessel Ferdinánd császár és királynak küldött jelentéséből:

„Non omittemus in fine Iudaei cujusdam Abrahami, Ioanni Mariae notissimi commendationem, quia multo iam ipse majestati vestrae fidelissimus est et oratoribus suis hic ita commodus, ut certe dignum putamus gratia et libertate majestatis vestrae. Loquatur ita pro eo Ioannes Maria et majestas vestra dignetur aliquo juvare auxilio.“

Mon. Hung. Hist. (Script.) III. k. 209. l.

16.

Konstantinápoly 1555 március 10. Verancsics Antal, pécsi püspök és Zay Ferencz, a naszádok főkapitánya, mint császári követek Konstantinápolyból levelet írnak egy török dignitáriushoz két, állítólag Magyarországon fogva tartott zsidó szabadonbocsátása ügyében.

Magnifice domine, amice honorande! — Habet dominatio sua magnifica Iudaeos quosdam captivos, interceptos per Uzecechos apud Anconem ad Cerullum castellum, ut dicitur nobis. Inter quos duo sunt, Iacob Toledanus barba ruffa, et Salamon Abanszabath cognomento, statura brevi, quos polissimum Iudas Toledanus redempturus plurimum apud nos institit, ut eorum liberationem curaremus. quod officium libenter suscepimus gratia commodi tuae magnificae dominationis. Quare offert hic Iudas pro utroque jam supra memorato captivo aureos ducentos venetos vel turcicos, 200 tantum, quum se pauperrimum hominem esse asserit; caeterum nec captivos etiam ipsos esse tanta fortuna, ut possent eam pecuniam pro se dare, quam exigit tua dominatio. Quid igitur hac in re habeat animi, num eos velit manumittere, et id quanta pecunia, rogati petimus, ut nos faciat certiores, praesertim si cogitat, curam hanc nostram fore illi gratam. Quandoquidem hoc ipsum negotium in nos si rejecerit, ita illud tractabimus pro suae dominationis commode et voluntate uti ab eadem edocetimur. Interim vero ut eos mitiore velit tenere carcere etiam atque etiam rogamus, sciatque hunc Iudam Toledanum Iacobi redimendi fratrem esse germanum. Bene et feliciter valeat. Constantinopoli 10. Martii 1555.

Monumenta Hungariae Historica, Scriptores. V. k. 35. l.

17.

Konstantinápoly 1555 szeptember 6. Verancsics Antal püspök, követ a portánál, értesíti a török fogságban levő Gergely diákokot, hogy számára és fogolytársa részére Abraham zsidó által pénzsegélyt küld.

...misimus vobis subsidio pecuniam per Iudaeum Abraham quantam postulastis, donatis etiam custodibus vestris et vestro Tabellario non tenuiter . . .

Mon. Hung. Hist. (Script.) V. k. 92. l.

18.

1556 augusztus 8-tól 3 évre a budai és pesti bérletjövedelmek Szalomo zsidó amil kezén vannak: 981.550 akcseért.

Velics i. m. II. k. 188. l.

19.

1556 november 3. és 1557 május 28. közt Salamon zsidó a budai kincstárba szállított: 105.000 akcsét.

Velics i. m. I. k. 102. l.

20.

1557. Szimün zsidó ügynök és bérleti számvevő illetménye 964 saban 11-től (1557 jún. 8.) 5 hó és 7 napra: 1169 a.

Velics i m. I. k. 108. l.

21.

Konstantinápoly 1557 augusztus 12. Verancsics, Zay és Busbeck konstantinápolyi császári követek közlik Lenkovics Jánossal, hogy elküldik a fogságban volt Salamon és Jacob zsidók szabadonbocsátásáért kialkudott lovakat és egyéb értékeket.

Pro duobus quibusdam Iudaeis Salamone et Iacobo Constantinopolitanis, quos dominatio vestra magnifica habuerat captivos, proxime huc ad suos, pacto cum eis redemptionis, ad sponsionem Ambrosii Vutkovith suae majestatis regiae subditi et praesentis magnifici domini aggae janizerorum genitoris, dimisit liberos, idem dominus agga mittit nunc ad dominationem vestram magnificam per Lucam patrem suum et speciales alios quosdam homines in sortem redemptionis eorundem Iudaeorum equos et certas alias res

Mon. Hung. Hist. ibid. 296. l.

22.

1558 október 25. Szimun zsidó budai és pesti bérlet-amil.

Velics i. m. II. k. 243. l.

23.

1558—1559. Szalamon zsidó bérlet-üggynök illetménye egy év és két hónapra, napi 7 akcese. 2730 a.

Velics i. m. I. k. 117. l.

24.

1559 júl. 25—okt. 1-ig. Szalomo zsidó és Szinán Abdullah utalványai.

Velics i. m. I. k. 126. l.

25.

Eger 1559 november 5. Verancsics Antal, egri várparancsnok egyebek közt kéri Oláh Miklóst, esztergomi érseket arra is, hogy az egri katonák által elfogott zsidók ügyében, kiket Ferdinánd király parancsára pénzükkel és sarcukkal együtt azonnal Bécsbe kellene küldeni, alkalmilag csillapítólag lépjen közbe a királynál.

... Caeterum Iudaei quidam ab Agriensibus capti, a Caesarea Majestate instantissime repetuntur Viennam, cum omni pecunia et pactatione, quae est illis oblata. De quo negotio, quia jam ad Suam Caesaream Majestatem vere et copiose scripserim, Vestram Reverendissimam dominationem rogo, velit pro occasione ipsum negotium leniendo curare quantum poterit. Ego eram omnia factururus pro mandato, sed obstilit et fides de Iudaeorum restitutione extemplo facienda, ubi redemptio eorum affuisset, et militum horum contumacia, qui nulla ratione, nulla vi mea adduci poterunt, ut jam divisam inter se redemptionem reddere ac

deponere in medium vellent, quod etiam, uti dicebant, non possent, quia in multos usus ea dispensassent, eo quo momento receperant. Nam alii pignora redemerunt, alii ad hyemen annonam comparaverant, et alii alia fecerant, ut fit is his apud illos, qui multis egent. Dignabitur itaque Dominatio Vestra Reverendissima prudentia et patrocinio suo adesse huic negotio.

Mon. Hung. Hist. Script. XIX. k. 97. l. Erről az ügyről l. még u. ó. 114., 115. és 116. l.

26.

1560. Ferdinánd király parancsára a jogos tulajdonosoknak visszaadandó, és ezen értelemben Éteskő várában (Pozsony m.) összeírt tárgyak lajstromából:

„egy nyakban vehetű fyggejével egyelemben thyztha arany, kiben drága kevek és gyeöngyök vadnak foglalva, azzony álathnak való; kit mikor előhozták volna Zyráky Balás my előtthünk. protestála, hogy az nyakban vetheüt és hatszáz magyar forinthon, thulajdon pénzen válthotta meg egy sydothul, kit BaracsKay Pál Korláthkőy Anna asszony-nak az meg holth ura vetteh volt zálogban, azért eő az sum-mát megh várná.“ (A Nedeczky-család: 39.)

M. Zs. Szemle 1916. évf. 321. l. Közölte dr. Wertner Mór.

27.

1560 január 30-tól a vörösmarti bérletek jövedelmeit Salamon zsidó kezéreadták. Fizet érte három évre 782.000 a.-ét.

Velics i. m. II. k. 189. l.

28.

1560 április 24-től a bátai bérleteket — a marha- és ló-átkelések kivételével — 3 évre Salamon zsidó kezéreadták 720.000 a.-ért.

Velics i. m. II. k. 191. l.

29.

1560—1561. *Szimon zsidó mültezim-emin (a számadásokat vivő bérlettárs.)*

Velics II. k. 257. l.

30.

1561 júl. 13—aug. 11. *Az Iszmael zsidó által behajtott ihzarie (a kiállított lív. iratokért fizetett taksa) 100 akcese.*

Velics i. m. II. k. 271. l. 27. sz.

31.

Bécs 1563 július 28. I. Ferdinand király egyebek közt elrendeli, hogy tiltsák meg a zsidóknak az elővásárlást, a tilalom ellenére cselekvőktől kobozzák el a vett árut a királyi fiscus részére.

Ferdinandus divina favente Clementia Electus Romanorum Imperator etc.

Rev^{te} Eggregii Fideles nobis dilecti. Cognovimus instructionis formam, quam Handgravio nostro moravico, de sui officii administratione expediendam censebatis, eamque revisam per omnia benigne approbavimus. Quamquidem hisce adjunctam remittimus et mandamus, ut eandem more nostro plene expediri, dictoque Handgravio tunc statim consignari curetis.

.

.

Præemptionem quoque Iudæis omnino in mercantibus interditi et Handgravio nostro, ut Iudæis deprehensis, qui rerum pretia in immodicum ita augere solent, ejusmodi res seu merces adimere, fiscoque regio adplicare debeat,

inungi volumus. Quos quidem articulos, ut praemisso modo, huic etiam instructioni inseratis, vobis praecipimus . . .

Datae Viennae 1563 Iulii 28.

Ferdinandus.

Ad mandatum Dni. electi
Imperatoris proprium.

O. L. Ben. Res. 1563. Julii 28.

32.

1564. *Kismartonban állandóan lakó és ideiglenesen tartózkodó zsidóknak és kamarai adótartozásaiknak összeírása.*

Juden Steuer Ausstand in der Statt Eysenstatt.

July genant *Pugl Jud*, seines alters bey 50 Jars, ist von *Günss* pürtig, hat in die 20 Jar in der Eyssenstatt gehausst, hatt ain eigene Behaussung, beleibt Steuer ausstandt von acht Jaren für sich, sein Weib und ainen Sun, je von ainer alten Person 12 β (Schilling), von den Jungen 6 β zu raiten. bringt hernach folgende Jar 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63. 30 fl. *)

Lassarusien. Judin Wittib, Ist pürttig von *Edenburg* und ir gewester man von *Presburg*, haussen in der Eyssenstatt über 30 Jar, haben alda siben Khinder, so Thochter sein, erobert, darunder sy noch vier unbeheiratt hatt, thuet der ausstandt von 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62 und 64 igst Jar auf Ir person das Jar geraitt 12 β , auf ain Thochter 6 β tchuett 36 fl.

Hirobbemelter Judin hob ich Irens verstorbenen Hausirers, nit geraitt, so in Zeit seines Lebens auch ausstandt schuldig war, in bedenkhung Irer Khinder.

Salleme Mandl, Jud, ist pürttig von *Günss*, wonnt in der *Eysenstatt* bey 30 Jaren, hatt ain Weib und zway Khinder, thuet den austandt von acht Jaren 36 fl.

Asserl Jud, dieser Judt ist in der *Eysenstatt* geboren und erzogen worden, seines Altter bey 40 Jaren, hatt ain Weib und 5 Khinder, aber zu der Eyssenstatt nur drey Khinder, thuet der ausstand von acht Jaren 42 fl.

*) 1 fl = 8 Schilling.

Schwartz Jud. Diser Jud ist von *Edenburkh* hürtlig und wonnt in der *Eyssenstatt* bey 30 Jaren, hatt ain Weib, darbei ain Tochter, ist beheuratt und wont samt Iren man bey obangezeigten *Schwartz Juden*, thut die Steuer von dem *Schwartz Juden* und seinem weib 8 Jar 24 B und von dem Aiden und seiner Thochter so sy erst verheuratt 12 B 36 fl.

Sallame Jud ain Glasser seines alter bey 20 Jaren, ist in der *Eyssenstatt* geboren worden, hattain Weib beregt sy das Handwerk. Ausstand von im und seinem Weib von 63 Jar 3 fl.

Aran Jud von *Austerlitz*, d. Lerer, wonnt bey seiner Schwieger, der *Lassarussin*, ist auslandt sombt seinem Weib 62 und 63 6 fl.

Joseph Jud ist hürtlig von *Edenburk*, seines alter bey 70 Jaren, ist ain Handelsmann mit thuech, wonnt in der *Eyssenstatt* bey 20 Jaren, hatt ain Weib 3 Khinder, sein beheuratt und wommen in Mähren, thuet d. auslandt von im und seinem wib die acht Jar 24 fl.

Summa Auslandt von benennten *Juden* angezaigter acht Jar thuet zusammen 213 fl.

Volgt der Anschlag auf die *Juden* in der *Statt Eyssenstatt* so dies 64. Jar beschehen.

den 2. Tag Octobris des 64. Jars, in der *Eyssenstatt* die Steuer auf 17 alt und 6 Junge *Juden* und *Jüdinnen* angeschlagen laut des anschlag so sy bei Handen. 30 fl.

Summa alles 243 fl.

Weitter volgen fremb und straffendt *Juden*, so sie auch bey den andern in der *Eyssenstadt* in Irer Schuel und Lerrhaus gefunden und beschrieben hab, aber khein Steuer auf sy angeschlagen

Markhuss Jud, Raby, ist hürtlig von *Zistersdorff*, hat 6 Khinder, wonnt anjetz in Mähren zu *Lumpenburg* ain mail von *Veldsburg*. Ist ain Handelsmann, zeigt an, er geb seinem Herrn die Steuer.

Joseph Jud, ain Glasser, ist pürtilik von *Prosthiwitz* zus Behaim, hatt ain aigen hauss zu *Preszburg*, under dem Schlosz. Diser *Jud* hatt 5 Khinder, 3 Sun und 2 Thechter, sein unbeheyratt, wonnt vier jar zu *Preszburg*, zeigt an, er

hab nie khein Steuer geben, weder von Im noch seinen Khindern, hab auch khein Freybrieff.

Lassarus Jud. Dieser Jud ist seines Alter bey 22 Jaren, sein Vater, zeigt er an, heyszt auch Lassarus, der won zu *Marchekh* under dem H. Graff Niclasz von Salm. dem geb er Steuer und Dienst und Er sey ain vorberürts Graffen Diener und einkhäuffer, hatt aber nicht schrifflich darüber fürzulegen gehabt.

Jakob Jud, ist von *Stracanitz*, alda er geboren und erzogen worden, zeigt an, er hab noch alda Herberg und Khind, die versteuer er seinem H.

Jacob Jud ist pürtlig von *Ungarischen Prodt*, der ist jetzt zu *Austerlitz* wonhafft, berürtter Jud zeigt an, er hab weder weib noch khindt, sey ain Schulmeister.

Adam Khnoflach Judt; dieser Judt wont zu *Khoblesdorff*, hat ain aigen Behausung, hatt 4 Khinder und sein Handtierung.

Wiener Hofkammerarchiv, Fasc. Oesterr. W 29/2 Blatt 48—51. Közölte dr. Leopold Moses a Burgenländische Heimatsblätter-ben III. évf. 70—71. l.

33.

1567 Június 21. Szidi Ali letétegett bérlő helyére léptek a budai vilajetben Ibnjamin (Benjamin) és Kálmán zsidók, kik 3 évre fizetnek: 1,842.000 akcsét. Ugyanakkor kapta e két zsidó bérlő társaikkal együtt a paksi bérletet is 3 évre 1,013.000 a.-ért.

Velics, Magyarország Kincstári defterek II. k. 341—342. l.

34.

Bécs 1567 június 25. Miksa császár Szelim szultánnal megkötendő béke ügyében Konstantinápolyba küldött Verancsics Antalnak, egri püspöknek adott utasításában egyebek közt azt is írja neki, hogy a békekötés előmozdítása céljából érintkezésbe lépjen Ábrahám zsidó tolmáccsal és keresse meg a zsidó Don Joseph, naxosi herceg közbenjárását is.

... Et quoniam Ebrahimus, supremus principis Turcarum interpres dicitur plurimum pollere gratia tam apud ipsumet principem, quam supremum ejus consiliarium Mehmet passam, et in hucusque magnum ad promovendas res nostras studium semper praesetulerit, atque haud dubie possit etiam nobis in hoc pacis negotio bonam operam navare: operae pretium duximus, illum quoque non solum bonis verbis ac propensi et benigni nostri in eum animi significatione (quae cura ipsorum oratorum nostrorum erit, ut scilicet illum de gratiosa voluntate nostra edoceant) sed largitione quoque in isto egregio erga nos studio confirmare.

Praeterea, cum dicantur esse nonnulli praecipui officarii principis Turcarum, et qui serenitati ejus imprimis sint grati nobisque in hoc negotio queant magno esse usui... Inter quos officarios potissimum quaerendum est de Iohanne Migue*) qui nunc Naxi ducatum obtinet; cum enim cum apud imperatorem Turcarum etiam antehac gratia plurimum valuisse intellexerimus, confidimus rebus nostris multum posse commodare, et propterea nobis ejusdem quoque et aliorum, qui videbuntur per serenitatem illius esse prae ceteris in pretio, studia omnino conciliari volumus.

Mon. Hung. Hist. (Scriptores) VI. k. 23—25. l.

*) Verancsics ezen utasítás egykorú másolatában e névhez ezt írta a lap szélére: „nunc don Joseph appellatus.“

35.

Eger 1567 július 11. Báró Forgács Simon, Heves- és Borsodmégye főispánja és Eger várának főkapitánya, szerződést köt Szöcs Gergellyel, mely szerint, ha ez megsarcollatás végett elrabolja a budai Mózes zsidót, neki adja a sarkét harmadrészét, ő pedig megelégszik annak egy harmadával.

En forgats Simo' gimesi heves és borsodmégyei főispánia es egeri fő kapitán agyuk ezt mindeneknek tutara, hogh mi ez Szöts gergeivel Ratzkevi embervel kötünk Hien

zerzest, hogy ha eő az budai Sidot moysesst el hozhatia valamibe megsarcol harmadával annak meg elegezünk, az ket Reszet neki enegyük, fogadunk azért mi eőneki, hogy ez köztunk való vegezest Igen Jó meg eliuk es neki megtartjuk, kinek biz'sága ra attuk mi eő neki ez mi kezunkel irot levelunkeőt meliet petsetunkel meg ereösitetük.

Agriae Irtuk 11 July Ao. [15] 67.

L. S.

Orsz. Levélt. Gr. Forgács család levéltára. Fasc. Lit. A. Nrs. 32.

36.

Buda 1567 szeptember 9. Musztafa budai basa Salm grófnak írt levelében azt is tudatja vele, hogy Ráczevin megint egy zsidó kereskedőt jószágával együtt elraboltak.

.... Ismegh ottan hamar Keuybol eegy nemynemw aros lopianak, ki annak fölötte vgyon aszon szygetségből asz en magam özsweremet mind asz vele banokkal egywt el vittek, mely dolgok, miólta asz hatalmas csaszar Budat birya, soha senky nem mondhattia, hogy asz törtent volna.

Azert keröm te Ndt, mynt baratomath, hogy mygh eő fölsegenek asz hatalmas csaszarnak hirevel nem leszön, az czausz boczatassa el Nd, mynd asz özsverekkel egietömben asz vele banokkal, asz sidoth.

Takács—Eckhardt—Szekfü. A budai basák magyarnyelvű levelezése. I. K. 31—32. l. 31. sz.

37.

Buda 1567 szeptember 9. Musztafa basa Trautson Jánost is értesíti a zsidó árus elrablásáról.

.... Ismegh ottan hamar Keyyből egy nemynemw aros sidoth ky loptanak

Touabba az özsszueröketh mynd asz vele banokkal egietömben js megh asz sydoth boczatassa el Nd, mies (mi is)

asz w föl; kedueiert es asz te Ng kedueyerth mastan bo-
czattunk el harom nemetõth, kikõrt fogtanak voth Komar-
romnal el az hajorol

U. o. 35. l. 32. sz.

38.

1567 szeptember 11-iki keltezés alatt ezt olvassuk Veranesics Antal csász. követnek Konstantinápolyban írt naplójában:

„Visitavit nos Don Joseph dux Naxi.“

Mou. Hung. Hist. (Script.) VI. 235.

39.

1567 december 21. Veranesics követ Miksa császárnak Konstantinápolyból küldött jelentésében leírja Don Joseph Naszi személyét és befolyását, valamint a vele folytatott tárgyalását.

... Sed ad haec habemus, quod et de Ioanne Myques ad majestatem vestram scribamus, qui dum adhuc professionis esset christianae, hoc nomine utebatur, postea illectus ditissimae cujusdam Hebraeae virginis conjugio, quod offerbatur illi, si se circumcideret, assensus tandem huic metamorphosi jam Iosephus de Nassis appellatur, vir et facie et alloquio liberali, totoque habitu corporis et conversatione ad Christianum proprior, quam ad Hebraicum, civilem in omnibus se praebet. Is apud hunc principem, dum adhuc sub disciplina patris ageret, morareturque Magnesiae in Asia minore, assequutus certis suis officiis gratiam et familiaritatem eo nunc existimationis apud eundem processit, ut ab eodem ducatu quoque Naxi, quae insula est in Aegaeo mari zanziacchio, jure donatus fuerit, hincque aliquanto majore existimatione auctus, prae se fert, quod etiam apud hunc supremum passam polleret aliqua peculiari auctoritate.

Nos autem adhuc initio adventus nostri convenerat officii gratia, declaravit nobis, quantopere et caesareae ma-

jestati vestrae et serenissimo Philippo regi addictus esset, velletque etiam nobis adesse opera sua, si ea in rebus vestrae majestatis uti vellemus. Quo paribus et amplioribus oblationibus nostris cumulado, incidentibus occasionibus, usuros quoque ejus opera diximus quum progressus rerum majestatis vestrae postulabunt. Huncque in modum eo tunc a nobis expedivimus, adhibitaeque interim cura, ut intelligeremus quantae hic idem esset authoritatis, et si posset revera juvare nostra negotia, reperimus utique aliqua, sed non omnio pro opinione, quam sibi tribuit, quia Turcae apud se homines hujusmodi non patiuntur emergere. Sed haec de conditione ejus sufficiant.

Alia jam expediemus, quae deinde nobiscum habuit. Paulo enim post discessum hujus principis ex hac urbe Hadrianopolim, nunciaverat nobis, loquutum se fuisse cum passae, incidisse quoque mentionem legationis nostrae, et quia intra illud quatrimum eum quoque oporteret sequi curiam jussu passae, esse illi quaedam ardua, quae prius nobiscum communicare vellet, quam discederet, propterea curaremus sedulo, ut possimus constitui et colloqui. Usi tunc nos subita diligentia, convenimus, exspectantesque quid dicturus esset, coepit nos quasi arguere: cur, inquit, tam pertinaciter proposito vestro inhaeretis, cur passae non acquiescitis, cur postremo imperatori vestro non consulitis, et rebus commodisque illius non prospicitis, remissa non-nihil ista vestra pertinacia in his passae concedendis, quae petit nomine sui principis, terras nimirum quasdam non magni momenti, non tanti esse habendas, quanta ea damna fierent, quae ex bello vobis provenire possent, si is princeps illud in vos transferret. Videtis hunc et armis et viris et opibus esse potentissimum, vos vero et omnes Christianos esse imbeciles et impotentes ad resistendum illi. Quare easdem terras concederetis illi, munus honorarium augetis, et principes Christianos, de quibus ante meminerat, admitteretis in hanc vestram pacem cum hoc potenti imperatore ineundam. Velle hoc ipsum hunc principem, velle Gallos, velle Venetos, nec Philippum quoque ab ea futurum alienum

Habere se comissiones quasdam ex Hispanis, (sed non specificavit quas) crebras illinc litteras accipere, et novas nunc etiam in dies exspectare.

Assentiremini itaque, et pace tum vos, tum omnes vobiscum caeteri principes supranominati, quali et quanta ipsimet velleis, fruere mini. Quum ego quoque non deere pro eo favore et gratia, qua sum apud hunc principem et supremum ejus passam partes et officia interponere, ut omnia vobis, quam quam commodissime fieri poterit, succedant.

Ad haec nos, impediti tunc et loco et tempore ad respondendum, quia ex navi cum eo in litore domus ejus sedente, loquebamur, multis ibidem et nobiscum et cum illo existentibus, maxime vero adhaerente nobis etiam clauso nostro, a quo praecipue et nos et ipse timebamus (sic) (timebamus), aliud vicissem illi subjungere non potuimus quam: si ipse a fundamento rem a passa cognovisset nec ne, in quam tractatus nostri cursus impegisset? (Impedisset?). Respondenteque nobis non sic, ut nos animadvertere et credere potuissemus, loqui eum passae instinctu, suspectum confestim habuimus, aliunde eum moveri, et potius horum quam majestatis vestrae commodis sermonem neclere; factoque nutu ad invicem, loqui nos desiimus [deseruimus] et colloquium nostrum aut Hadrianopolim, si tunc eo profecti fuisset, aut in aliud tempus, quod utrisque fuisset commodius, distulimus, qui ibi tunc in turba et velut in cursu minime poteramus vacare ejusmodi rebus. Sic tandem discessimus ab illo.

Mon. Hung. Hist. (Script.) VI. k. 183—185. l.

40.

1567 december 29.

Iam binas priores litteras nostras clauseramus et obsignaveramus, quum don Iosephus de Nassis (igy) appulit huc Hadrianopoli, idem dato quieti triduo a reditu, postulavit nos per litteras, ut ad eum mitteremus homines nostros bonae fidei, per quos esset nobiscum communicaturus de

rebus, ad praesens munus nostrum pertinentibus. Destinatis itaque ad illum duobus secretariis, renunciavit, supremum passam pro mandato sui principis velle, ut omni mora posthabita, Hadrianopolim nos conferamus; sollicitare hunc principem, ut inceptae rei inter majestatem vestram et ipsum finis tandem imponatur; nec diutius ejusdem cura atque expectatione teneri velle, quo aliis certis negotiis suis liberius vacare possit. Se vero arbitrari, jam brevi etiam a caesarea majestate vestra exspectatam deliberationem superventuram, passam quoque remissioem nonnihil esse factum, et in summa pacem hos optare et maturare, neque dilationi ejus ullum jam tempus (pro sua conjectura) deinceps dari posse, quod aliis rebus gerendis urgerentur. Caeterum se aliquoties eum passa fuisse colloquutum, eumque in his multo reperisse mitiorem, quam initio sese ostenderat. Vos tantummodo pari ratione sic ad aequa accedatis, ut et ipsis aliquid remittentibus, et vobis concedentibus, ii tandem imperatores et pacem inter se faciant et in amicitia coalescant. Nec defuturum se, ut quantum per ejus vires fieri poterit, in hoc ipso enitatur, quo res demum celerius componatur.

Retulerunt ad haec iidem secretarii nostri, non aperte loquutum fuisse de serenissimo Philippo rege, quaedam tamen sic inter dicendum perinde ac sub nube percurrisse, ut existimaverint, desiderare hos avidius, ut etiam idem Philippus in hac pace comprehenderetur, putamusque, quod passa de industria cum hoc eodem don Josepho liberius id communicare voluerit, quam nobiscum, causa fastus Turcici, ne videretur ejus pace indigere. Don Iosephus etiam, qui se valde familiarem apud Philippum esse ostendet, promiserit fortasse aliquid se in hac compositione praestaturum, quod alii non possent, si ipsi demandaretur haec provincia.

Nec plura ex eo assequuti sumus, quam quod in itinere uberius nobiscum colloquetur, quandoquidem ei etiam redeundum sit Hadrianopolim passae mandato, qui illum ibidem esse jussisset, quum nos aderimus. Nos autem biduo, vel ad summarum triduo post kalendas Ianuarii eodem Do-

mini comite, arripiemus iter et maturabimus omni studio, ne quid morae nostrae opponatur.

Mon. Hung. Hist. (Script.) VI. k. 191—193. l.

41.

Bécs 1568 január 15. Miksa király visszaküldi a pozsonyi polgárok által a zsidóadó fizetése ügyében felterjesztelt iratokat.

R^e Mag^{ce} Egregii fideles nobis dilecti.

Literas proclatorias civium civitatis nostrae Posoniensis, quas propter articulos duos censum videlicet Iudaeorum ab ipsis solvi debitum et terminum, quo se juri sistere debeant, mutatum de novo transcriptas nobis misistis, accepimus, easque approbatas in cancellaria nostra Hungarica integre expeditas, unaque manu subscriptas vobis hisce remittimus benigne mandans, ut eas Capitulo Posoniensi statim putandas curetis, Benignae nostrae eo modo satisfiet voluntati. Datae in civitate nostra Vienna. 15. Januarii 1568.

Maximilianus

Ad mandatum etc.
Olvasbatatlan aláírás.

Hieronymus Beck
a Leopoldstorf.

O. L. Ben. Resol. 1568 Januarii 15.

42.

Bécs 1568 május 28. Verancesics Antal egri püspöknek az udvari kamarának beadott jelentéséből a konstantinápolyi békekötés alatt kapott és kiadott pénzekről.

... Ac post multam sollicitudinem, quam habuimus causa sumptuum... tandem subvenit nobis Benedictus de Gagliano, civis Galatanus, mille quingentis coronatis, quibus divisus inter nos omnes et expositis, alias pecunias quaerere aggressi sumus, aegreque admodum duo millia aureorum Turcicorum a Don Josepho Nassy, Gian Myques antea no-

minato, mutuo levavimus. Atque his etiam inter nos omnes aequis portionibus distributis et expositis postremo Hadriano a supremo Passa Mehmet, quod privati nulli offerebantur, qui nos vellent juvare mutuo sine valde excessivo foenore, levavimus aureos Hungaricos, non Turcicos (ut scribit dominus Albertus) ter mille et quingentos. Quibus pari ratione inter nos distributis, domino Alberto cesserunt mille, Christophoro a Theuffenbach mille, Agriensi vero mille quingenti. Restitutisque ex hac summa Don Iosepho Nassy duobus millibus Turcicis, reliquis ad postremum viximus, ac dominus Albertus cum sua portione remansit Constanti-napoli, nos duo cum nostris a Viennam rediimus.

Mon. Hung. Hist. Irók, 20. k. 225. 1.

43.

Bécs 1568 június 11. Verancsics Antal Forgács Simon egri kapitánynak küldött leveléből.

... Quamquam non esset hoc tempore de hoc captivo*) cum Sua Majestate contendendum, propter pacem, cui omnibus viis et modis Majestas Sua suffragandum curat. Non complacere autem Principibus in hujusmodi rerum momentis, o quantam saepenumero quam plures homines de gratia eorundem Principum jacturam faciunt. Ne itaque pro parva utilitate aliqua maximas afferat in discrimen; et ne Magnificae dominationi Vestra exemplum desit: simile negotium mihi Stefano Zolthay, Francisco Gemes, et quibusdam aliis militibus contigerat annis elapsis, idque ob Iudaeos, qui in captivitatem Agriae inciderant. Quorum quum pars tertia cesseret mihi, omnium portiones una cum captivis Majestas Sua postulavit. Subterfugientibus nobis hoc facere et varia allegantibus in contrarium, nihil proficimus; dilapsisque militibus quibusdam cum suis portionibus, et Caesareae Majestatis crescente indignatione, ad postremum nullo loco excusationibus et precibus nostris

*) A budai Mózes?

dato, ne ea molestia vexaremur: tandem Majestas Sua praecepit, ut quae pecuniae redemptionales eorum captivorum in promptu essent, mitterentur ad Suam Majestatem: quicquid vero deesset toti summae ob eorum militum, qui sese subduxerunt (ratas) ego de meo supplerem. Coactus itaque obedire, mille taleros ad eos, quos acceperam, adjeeci, et per Zoltay misi. Sic demum placavi mihi Caesarem. Ne igitur dominatio Vestra ad haec veniat tempestive et cum judicio deliberet, quid ei sit agendum cum principe. Ego alioquin non deero tentare omnia, ut Magnificae dominationi Vestra gratificer

Mon. Hung. Hist. Irók, 20 k. 227—8. l.

44.

1568 szeptember 24. Az udvari kamara informatio végett elküldi Pesty ezredesnek Mändl Jakabnak [zsidó?]*) ellene beadott panaszát.

Kivül: Jacob Mandl gewester Proviandt dienner auf Zendró Underthenigste Supplication.

Kivül: Dño Pestiñ, imjungitur, ut istis curatoribus annonae necessariam de quietan, si vero aliquid obstat, informet Cameram. Ex Consilio Camerae 24 Septembris Aº 68.

Belül: Wollgebore, Edle, Gestrenge, genedige und gebiete. herren Röm. Kays. Msitt. Kammer Rãth. Ich gib Euere gnaden gannz Unterthenigstns zu vernemen. Nachdem mir deer Herr Ferenntz Pesty hechstgedachter Kay's Mst. derselben Zeit Obrister Dereinschomben (Derencsény?) Im obern Kraisz hungern Ein Profiantth Raithung, so dem Jörg Schmidt gewester Profiantverwalter auf Zendrew gehörig, übergeben. Neben dem Blasy Wilthumb, doch die Quittungen so gefertigt sein worden Im Krieggzoollaupt zu Kaschau und den Knechten lauth des Nothenregister einem yeden in sonderhait die Proviandt abgezogen worden in

*) Talán Mátyás király korabeli Mendl Jakab zsidópräfektus utódja.

Abschlag Irer verdienten Besoldung, Innen Behalten und mich nun bis in die zway Monat lang aufgehalten und noch auf diese stundt von ime hrn. Pestý oder durch seinen Diener Kristof Daubmann nit bekommen kan. Welliche Quittung Inhalt nämlich in die zway Tausent fünfhundert und zwey undt sechzig gulden hungerisch und zwey undt sibenzig d. Ist derhalben mein unterthenigstes bitten E. gn: wellen einem, Ehegemelten hern Pestý Ferenntzen mit Ernst auferlegen, damit mir armen gesellen solche obgedachte Quittung mit fürderlichsten mechte zugestellt werden; Nachmals will ich Euer gn: ordenliche Raith geben vermög meines Empfanges und Ausgab und meiner Particular und Noten Register. bit Auch E. gn: hierinen umb Zerrung damit wir uns bis zum beschlusz und Ortherung unserer Raithung erharren mügen. Ihun uns hier Inn E. gn: in aller Unterthenigkhaiß befehlen und sein hierüber ain gnädigen Beschaid gewarthendt.

Euer Unterthenigster gehorsamber

Jacob Mändl
gewester Prof. Diener.

O. L. Ben. Res. 1568. Sept. 24.

7

45.

Bécs 1568 november 13. Miksa császár elrendeli, hogy Mandel Jakabbal, a szendrői vár élelmi adminisztrátorának számadásai körül méltányosan járjanak el.

Maximilianus secundus divina favente clementia etc.

Reyde Magee ac Egregii Fideles nobis dilecti. Supplicavit nobis adjecto supplicii libello Iacobus Mandel humiliter, qui, cum post mortem Georgii Schmidt administratoris Commeatum in arce Zenderew ad requisitionem Franciscy Pestiensis illud officium subiisset, ei accepti et expensi liquidam rationem, qua se contentum esse tunc affirmabat, posuisset. Iam eum magno suo cum incommodo secundario Ponium evocari jussisse, ut suae administrationis rationes

poneret, quo cum venisset restantias septingentorum triginta trium florenorum et sexaginti trium denarium ab illo requirere, ut vobis ne praeter debitum molestetur, benigne demandare dignemur, cum itaque ejus petitio nobis justa esse videatur.

Ideo vobis clementer mandamus, ut dicto Jacob aequitatem administrari curetis. Facturi hoc modo benignam voluntatem nostram. Datae in Civitate nostra Viennae. 13. Novembris 1568.

Maximilianus.

O. L. Ben. Resol. 1568. Novembris 13.

46.

Buda 1569 február 14. Szokolli Musztafa, budai basa kéri Miksa császárt, hogy Forgács Simon, egri kapitány által Ráczkevin elraboltatott Mózes zsidót kiszabadíttassa.

* * *
* * *

Der Jud So Im vergangenen Jar von Khewy (Kevi. Räckewi) ist gestolen worden, So oft Ich mich Seinethalben bei Seiner Hochait beschwert hab, So oft hat Sich Sein Hochait also gnadigeklich erbotten, Sie wolten Ine suchen, und da er gefunden wurd, in ansehung meiner freundschaft mir geben lassen, (daran wir dan gar nicht zweifeln). Der Jud ist aber allweil zu Erla gewesen und ist jetzt auch da in des Hauptmās daselbst gewalt, welches er auch selbst nicht vernaint, nichts destoweniger biß Ich dein May. als meinen guten vertrauten Herrn Nachbarfreundt, wöllet Ine Simon Forgatschen ernstlich bevelchen, das er mir den Juden in aller nachbarlichen freundschaft gebe, welches Ich umb dein May. in grosseren mit danekh beschulden will, dann wo Ine dem May nicht wirt widergeben lassen. Sein Weib, khinder und freundt werden Sich von hiraus gar zu dem machtigene Khaiser aufmachen und wainend khlagen, alsdann mir auch gross Sorg darmit anrichten. Aber so vil

Vertrauen hab Ich zu Deiner May., das Sy es dahin nicht werden khumen lassen, wie Sich dan E. May erboten haben.

Des mechtigen Khaisers gesanten mit d. verEhrung hab Ich alsbald mit grossen Ehren emPfangen (gehalten) und fridlich hinab belaitten lassen und den andern mit ganglichen beschaid zu Ir Hochait wider geschickht. Got gesegne dein May. mit gueten glückh und gesundt auf vil Jar, geben zu Ofen 14 Februarii 1569.

Kivül: Translatio Lrae Passae Bud. ad d. Supmum Curiae magistr. de 14 Januarii (?) 69.

Bécsi Staatsarchiv, Turcica 1569 Blatt 27. Dr. Leopold Moses, bécsi írónak szíves másolása.

47.

1569 február 16. Forgács Simon által váltságdíj kicsikarása céljából elfogatott Mózes budai zsidónak kérvénye Miksa császárhoz kiszabadítása ügyében.

Aller durchleuchtigster Grossmechtigster und unuberwindtlichster Kayser, auch zu Hungarn und Behaim Kenig.

Allergnedigster Herr, Ich armer Judt Moisis geb Ewer Kay. May. allerundthanigst nit vorhalten und bitt auch Ewer Röm. Kay. May umb Gnade, welche Ich dar: von Ewer May. gantzlich gespürt hab, das Ewer May. mich armen gefangenen Juden suechen haben lassen, aber der Herr Forgatsch Simon mich dasselbig verborgen lassen, davon dan viel zu schreyben wär, bitt der halben Euer May. umb Gottes willen, Ewer May. wollen mein armes weib und klayne Kindlein allergnedigist bedenken und die grosse pain, so man an mir gethan nit ungerochen lassen, das Ich doch vor Ewer May. gebracht werden möchte, damit Ich die rechte und grundlich warhait anzaigen konte, wie man mit mir armen gefangenen Juden umbgeht, weitter so haben sich Eler Kay. May. allergnedigst zu er Innern, wie das der Herr Forgatsch Simon vor Ewer May. geschworen, das er mich nie gesehen oder gehort hab, kan Ich aber Ewer May. mit warheit anzeygen, wie mich seyne Diener

von Ratzgewin gestollen und von stunde gen Erla gefürdt haben. Nachdem aber gemelter Forgatsch Simon verstanden, das mich Euer May. suchen lassen, hat er mich von stund hinweg gen Sarwasskue (Szarvaskö) führen lassen und mich alda zwaymall gemarttert, darnach haben sie mich gefuerdt zwo meill von Erla ain Castel turutza genandt, und der Edelman haist Liputi Istwan, alda mich verborgen und den gantzen Winter auffgehalten bis auff den Sontag for pfingst, da sindt Ewer May. gesandten komen und mich gesuecht, da haben sie mich verborgen, als aber Ewer May. gesandten hinweg waren, hat mich der Forgatsch Simon widerumb von dem Liputi Istwan begerdt, da hat er Ime die antwordt geben, das er sich vor Ewer May. ungenadt forchte, dieweil man woll waiss, das der Judt in seiner verwarung sey, so hat aber weiter gemelter Forgatsch Simon so lang angehalten und sovill pratiken getrieben. das er dem Liputi Istwan ainen brieff zu ainer versicherung, das er Ime for allem schaden guet sein will. geben hat, also bin Ich armer gefangner dem Forgatschen widerumb uberantwortt worden, weytter so hat mich der Forgatsch seinen gefreundt ainen mit namen batori Istwan nachendt bey Sibenburgen wonhafft geschickt und ais wir alda ankhomen, haben wir den batori Istwan nit gefunden, sondern haben mich seinen Hauptmann uberantworten wollen, welcher mich dan von des Forgatsch Dienern nit hat wollen annemen, sonder Inen*die Anttwortt geben, das er nit seines Herrn Zuttern (?) nit schertzen oder seinen Herrn wegen Irer May. in Ungenade bringen wollt, also hat man mich widerumb zurückh gefürdt und durch ainen Markht Vychol (= Ujhely?) genandt ain meyl von Scharoschpattak, von dannen haben sie mich wider gen Erla gefuerdt, und haben mich geworffen In Ein gefangkneus neben der laubhuetten, da sie pflegen zu Essen, darneben wondt der so die Schlüssel über die gefangnen hat, alda hab Ich tag und [Nacht] geschrien und gerufft, nachdem Ich woll wust, das mich Ewer May. dasselbimal suchen liesz, da haben sie von meines geschrey wegen ain ketten

unb meinen Hals geschlagen und mich in ainen winckhl geschmit, damit man mein geschray nit horen sollte, es wär viell davon zu reden, die pein, so sie an mir gethan und bin also gehalten worden zu Erla bis drey tag vor weynachten des vergangenens achtundsechzigisten Jars, da hat mich der Forgatsch bey der nacht ausz dem Schloss genommen, und mich bey der nacht mit seynem Diener hinauff auff Wien geschickt, auch sindt mir ain nacht zu Tirnaw gelegen, nachdem haben sich mich gefuerdt biss gen Fischamendt, und nachdem sindt des Forgatschen Diener gen Wien geraist und mich zu Fischamend in der Verwarnung fünf tag gelassen, und haben dieweyll den Handel zu Wien gestrickt, damit man mich für Euer Ewer Maj. nit komen sol lassen von seines falschens ayds wegen so er für Ewer May. geschworen hat, und was Ich Ewer May. zue schreib, das will Ich vor Ewer May., sover mich Gott für Ewer May. bringt mündlich und gründlich Warheit antzaigen, und ob dem also nit sein würde, sollen mich Ewer kays. May. on lauter gnadt am leib straffen, bitt derhalben Ewer. May allerundthänigst Ewer May. wollen mir sovil gnadt Ertzaigen, damit Ich gegen Ewer May. meine grosznoth und schwäre gefangkneus mündlich antzaigen mecht, haben aber die Hern mitaimander zu kriegen, da kan Ich armer Kauffman gar nit fuer, thue mich der halben Ewer May. allerundthanigist bevelhen.

• Ich armer gefangener Judt
Moiseses Kauffman

Moyses Iudaeus captivus Conquit [Conquisitus] de suo infortunio petit se ad Caes^{am} Majest.^m Suam duci e captivitate S...^{onis} Forgáss

Undthänigst Suplication des armen gefangenen Juden Moises Kauffman 16. Februarii 1569.

Kivül: 1569. 16 Juli

Bécsi Staatsarchiv sub. Turcica 1569. Juli 16.

48.

1569 április 18. A váczai, naszáli, sződi, szokolyai és szobbi bérletek Musztafa pesti azab-szeroda (várörtségi alliszt) Abraham és Jakub budai zsidók kezére jutottak.
A bérösszeg három évre: 15,800.000 akcse.

Velics, Magyarországi török kincstári defterek. II. k. 350. l.

49.

Eger 1569 június 22. Szűcs Gergelynek kötelezővénye arról, hogy az elrabolt Mózes budai zsidóért fizetendő váltságdíjat miképp fogja maga és Forgács Simon közt felosztani.

En Zwts Gergely vallom ezt az en levelemnek rendjbe, hogy az mynemü Sido Moyses az N.gos forgats symon urammal köz kynek nyoltz ezer forintba vagyon kez Pénzbe sartsyolasa és két ezer forint arra (ára) marhaba, az penzből adok eő Nieke eöth ezer foryntot, kinek az Negh ezerel az eő Nga: kezére adom, az egyyk ezer költsége jarth, az Marhaból adok mas fel ezer forint arrat, otth pen. (pedig?) ketten egyetembe Igertnek az hadakozo tanatyak (?) ajandekom, az ezer forynth, az öt zaz arrath az eő N.ga kezere adom, Mely dolognak býzonyságára attam az en levelemeth tulajdon kezem irásával és petsetemmel, ez level költ Egren 22 napján Juniusnak Ao 1569.

Orsz. Levélt. Forgács család levéltára Fasc. Lit. S. Nr. 69.

50.

Buda 1570 március 31. Musztafa budai basa újból kéri Miksa császárt, hogy Forgács Simon jogságában levő Mózes zsidót szabadon bocsátlassa.

Imperatorii Maximiliano etc.

Extract

von Ofen den letzten
Martii dies 70. Jahrs.

In verschienen tagen sein Ime etliche Seines Kaisers befelch und dazwischen auch Schreiben an die Röm. Kay.

Mt. zukomen, und sey Ime auferlegt worden, dieselben Schreiben Ire. Röm. Kay. Mt. ohne alle verlengerung zu überschicken.

Der Simon Forgatsch, welchen, wie er verstee, Ire Mat. derzeit zu grossen Ehren erhebt, das er den aus Razkewy gestolnen Moyses Juden nit hette.

Item auf sein des Passa vilfeltig bitten, das Ire Kay. Mt. umb seiner freundschaft willen denselben Juden frei schaffen wolten, hab Ime die Kay. Mt. geantwortet, Sy hette in von dem Forgatsch mit Ernst erfordert, er laugnet aber bestendiglich, das er In nit hette, wo er aber bey Ime sein solle, das Ir. Mt. denselben von Ime hette Nemen und dem Bassa frei schaffen wollen.

Ob nun der Forgatsch mit Rechtem grundt gelaugnet hette, war Jetzt am Tag, den bey Ime Bassa wär Jetzt der Judt, und er hette dem Forgatsch durch den Richter zu Jasprin (Jászberény) in gelt und geltswert Neuntausendt gulden richtig gemacht, begert demnach, das Ire Mat. Ime solche Sūma bey dem Forgatsch wider zurück verschaffen solle,

Und dieweil Forgatsch mit dem Jud kain Recompens aines andern schaden, sondern allain seinen aigenen nutz gesucht hat, wie er sich dann solcher Händl. . . . und solches beschehen, da zwischen beiden Kaisern der Friden schon beschlossen gewöst, So beger er gänzlich, das Ire Mat. Ime die obbestimpte Suma Ime widerumb zurückschaffe, da aber solches nit beschicht, will ers etwo an den handelsleuten bekumen, die Ime zu der Handt werden begegnen, wer dan der sachen schult hat, der stee auch die straff aus.

Passa von Offen.

Datum, Ofen, den letzten Martii Ao Im 70.

Bécsi Staatsarchiv sub Turcica 31. März 1570. Szívegyéből másolta dr. Leopold Moses, bécsi író.

51.

1571 február 25—1572 február 14 közti budai és pesti bérlet-jövedelmi lajstromból:

8. sz.: Izsák zsidó fizet 1000 darab ökör után 150 akését.

Velics A. Magyarorsági török kincstári defterek II. k. 419. 1.

52.

1573 augusztus 31. Miksa király véleményezést vár a magyar udvari kamarától arról, vajjon néhai Ferdinánd királynak sok hűséges szolgálatot tett Schlesinger Wolfgang özvegyének engedélyezett évi díját még továbbra is adni lehet?

Maximilianus Secundus etc.

R^{de} Mag^{co} ac Egregii Fideles nobis dilecti. Instat humiliter Ursula relicta vidua quondam Wolfgangi Schlesinger, cui anuam pensionem, propter diuturna servitia, quae Divo olim Imperatori Ferdinando genitori nostro charissimo singulari fidelitate exhibuerat apud cameram nostram Hungaricam vita durante ordinaveramus pro triennale adhuc ejusce provisionis continuatione Comitimus itaque vobis ut super dictae viduae petitione, vestrum iudicium nobis rescribatis. Executori hoc modo benignam voluntatem nostram. Datae in civitate nostra Vienna ultima die mensis Augusti 1573.

Maximilianus.

Ad mandatum etc.

O. L. Ben. Resol 1573. Augusztii 31.

53.

Bécs 1573 szeptember 14. Miksa király az udvari kamarától tanácsot vár Baruch és Lózár zsidók panasza ügyében, kikről az auszlerlitzzi vásár felügyelője hódszórméket mint csempészárul elvett.

Maximilianus Secundus, Divina favente clementia etc., etc.

R^{dc} Mag^{ce} ac Egregii nobis dilecti. Quae nobis Barroch et Lazarus Iudai de pellibus noñullis castorianis, ipsis per Handgravium*) nostrum Moravicum, in nundinis Auspiciānis superioribus temporibus contrabandi nomine adeptis, retulerint, adjectus illorum supplex libellus, vos uberius docebit. Comittimus autem vobis, ut habita ejus negotii certa investigatione, quicquid superinde compertum fuerit, adjecto consilio vestro ad nos perferri curetis. Satisfacturi hoc modo benignae voluntati nostrae. Datae in civitate nostrae Vienna, decima quarta die mensis Septembris Anno 1573. Regnorum nostrorum Romani et Hungarici undecimo, Bohemici vero vigesimo quinto.

Maximilianus.

Ad Mandatum Dni. Mattis Imperatoris propriūm

Olvashatatlan aláírás.

Hilfinger

Hueber

O. L. Ben. Res. 1573. Septembris 14.

*) Handgravius v. Hansgravius voltaképen = Hansgraf, vagyis a „Hansa“-nak, azaz kereskedelmi társulatnak grófja. Itt valószínűleg a vásárfelügyelőség főnökét jelenti. L. erről a szóról: Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle, IV. évf. 196. I. és Du Cange, Glossarium mediae et infimae latinitatis Tom. 14 s. v. M. B.

54.

1573—1584. A magyarországi török uralom idejéből megmaradt és jelenleg a bécsi nemzeti könyvtárban (azelőtt: KK. Hofbibliothék) őrzött defterek (= adókönyvek) között van 9 hosszúkás keskeny füzet, melyeket zsidó defterdarok (adószedők) kezeltek. Ezen a—i betűkkel jelzett füzetek közt az a), b) és g) jelzésűek héberírásúak és nagyobbára hébernyelvűek is. Az a) jelzésűen áll: טעפטר מן טשעפל (= Csepeli adójegyzék) és ושמו אחר (= És egy az Ő neve). A pontozott betűk az (5)347 = 1587 évet jelzik. A b) jelzéssel ellátott füzetben ezen felírás olvasható: טעפטר מן סע

מִירָאָה (= Szentmihályi adójegyzék) és שְׁמוֹ, a héber
 kis évszám (5)347 = 1587. A g) jelzésűen áll: הַחֹבֹת מִטּוֹלְנֵי
 (= Tolnai adósságok). — A többi 6, látszólag egy kéz-
 írásúak, spanyolnyelvűek, a következő évszámokkal: c) 1581,
 f) 1578, h) 1584 és i) 1573.*)

István Tolnából	אִישְׁמוּאֵל מִטּוֹלְנָה
Hírs Ozerz (?) tartozik	הִירֵשׁ עֹזֵרֵז חַיִּיב
Még tartozik anyja érte	וְעוֹד חַיִּיב אִמּוֹ בְּשִׁבְיָו
A tudós Szimcha tartozik	בְּמִהְרֵרֵךְ שְׂמַחָה חַיִּיב
Miri (nő) tartozik	מִירָל חַיִּיבַת
Eziél Kohanita	עֹזִיָּאֵל בֶּהֶן
Dániel Izsák.	דָּאֲנִיֵּל (sic) אִיסָה
Izsák Halagals (Halagos?)	יִצְחָק הַאֲלָגָלוּ
Tartozik még Borbála Bakabin	וְעוֹד חַיִּיבַת בְּאַרְבָּעָלָה בְּקֶאֱבִין
Baka Izrael felesége	אִישֵׁת יִשְׂרָאֵל בְּקָה
Imre	אִימְרָה
Samuel Grán (Észtergom)ból	שְׁמוּאֵל מְגֵרָאן
Jakab, Váczból	יַעֲקֹב מִבֶּאֱצִין
József Váczból	יוֹסֵף מִבֶּאֱצִין
Óbudai (?) Macsics	אִיבּוּדָה מֵאַמְשִׁיטֵשׁ
?	וִוְנַאִינוּ
Gergely Tolnából	גֵּרְגֵּלֵי מִטּוֹלְנָה
Petril	פֶּטְרִיל
János diák	יֵנֶשׁ דִּיאַק
Sámuel Henker (Hóhér?)	שְׁמוּאֵל הֵינְקִיר
Izrael Aser Levi	יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לֵוִי
János diák Tirná-(Nagyszombat)ból	יֵאֲנִישׁ דִּיאַק פִּין טִירְנָה
En és Szundel veltünk	אֲנִי וְזוּנְדֵל לֶקַח
Jozsua Velebí	יְהוֹשֻׁעָה וְלַעֲבִי
Ismael	יִשְׁמַעֵל

*) (Schwartz, Die hebräischen Handschriften der KK. Hofbibliothek zu Wien. Nr. 79 után.)

Rebeka	ריבקה
R. Jedidja vett	ר' יודידיה לקח
Jónatán	יונתן
R. Freudman	ר' פריידמן
Ábrahám	אברהם
Haszán (vagy vőlegény) Gumprecht	הזן גומפרך
Fürdös János	פערדש ינש
Én tartozom	אני חייב
Dov Izsák	דוב אייזק
Papai Márton	פאפא מארטן
Akiba	עקיבה
Munkó	מונכה
Szabó Berényből	שניידר מן ברין
Chajim Bajbers?	חיים בייברש
Gítl Belzeliz	גיטל בעלזליז
Bokorné	בקרנה
Simon Novogradból	שמעון מן נאבה גראד
Sámuel Váczból	שמואל מן באצן
Imre bíró	אמרא בירא
?	לירש
R. Chajim	ר' חיים
János Mester	ינש מעשטר
Mahamda	מהמדה
Lebl Luria	ליבל לוריה
Kesze András	קעסע אנדראש
Sámuel Meizl	שמואל מיזל
Kosman	קדושמן
Kemer György	קעמער יערג
Mayer Váczból	מאיר מן וואצן
Egy nemzsidónő	א גויה
Lázár Kuvinból	לאזר מן קאבין
József Bochor	יוסף בחור

Pataj János	פאטי ינש
Éötvös István	עטווש אישטוואן
Bős Pápa Márton	בוש פאפא מארטן
Máté	מטי
György	יערג
Palkó és Máté diák	פאלקה ומטי דיאק
Zemlen	זימלן
Mihály	מיהל
Ledény	לידן
Majer	מאיר
Jakab	יעקב
Samuel Henker	שמואל הינקר
Mordechai Kröndlsz	מרדכי קרונדלז
Osbar	אויסבר
Meg én	ועוד אני

55.

Bécs 1577 január 24. Ernst osztrák főherceg jelentést kér arról, hogy a morva Handgraf miért és hány darab szőrmét vett el 1572 és 1573 a zsidóktól, kik azokat Parth Vitustól megvették.

Ernestus Dei gratia Archidux Austriae, Dux Burgundiae,
Comes Tyrolis etc.

Reverende ac Egregii sincere nobis dilecti.

Edocemur, pelles quasdam liberinas annis adhuc septuagesimo secundo ac tertio per Vitum Parth Iudaeis*) quibusdam esse venditas, posteaque eis ab Handsgravió Moravico contrabandi nomine ademptas. Cum autem diu in rationibus Parthianis jam haereamus, coque ante hujus Articuli liquidationem concludi non possint: Mandamus vobis benigne, ut in rationibus praefatorum duorum annorum per

*) I. zsidók, Baruch és Lázár, magyarországiak voltak.

tunc temporis Handsgravium Camerae isti exhibitis, quotnam pelles, cur confiscatae et quo conversae fuerint, inquiri curetis, nosque quam primum superinde, quo rationibus istis tandem finis imponi possit, reddatis certiores Executuri in hoc benignam nostram voluntatem. Datae in Civitate Vienna 24. Januarii Anno 1577.

Ernestus.

Ad mandatum etc.

Olvashatatlan aláírás.

H-ueber.

Orsz. Levélt. Ben. Resol. 1577. Januárii 24.

56.

1578. A Kolozsváron tartott országgyűlésen a rendek a fejedelemtől panaszkodnak a görögök és zsidók bejövetele ellen.

„Végezte vala nagyságod az elmúlt generális gyűlésbe országával, hogy a görögök és egyéb külső nemzet a hagyott helyeken belől ne jöhessen. Nyilván mondják pedig, hogy soha annyin egyszer be nem jöttek afféle görögök, sőt sidók is, mint e mostani szentgálnapi sokadalomra. Könyörgünk azért nagyságodnak, mint Kegyelmes urunknak, tartassa meg nagyságod akkori megírt büntetés alatt arról való végzését minden punctjába, mert hasznosabbnak itéljük ugy lenni mind nagyságodnak, mind az országnak.

Erdélyi országgyűlési emlékek, III. k. ? l.

Magyar Zsidó Szemle 1893. évf. 320. l. 4. j. Közölte dr. Büchler Sándor.

57.

Buda 1579 november 12. Kara Vejsz, budai basa kéri Ernő főherceget, hogy intézze el Jakab budai zsidó és a Nagyszombatba költözött Trombitás János közti ügyet.

My Veyz passa . . .

Fölsegős Ernestus hercegy, Köszönetwnk es magung aianlasanak utanna. Iwve my hozzank az budai sidok kozzwl

Jakob sido, jelönti hogi myvel az marusi Trombitas Janosnak ennek elötte valo wdökben adot volt valamý marhat, möli Trombitas Janos jgert volt neky zaz masa rezeth, kinek ados levele mostan is az sidinal vagion, mastan penig Trombitas Janosnak haza es myndön eöröksege Nagi Zombatban vagion, kerwnak azért fldt, hogi az zombatiaknak paranchiollia meg fld elegitessenek meg az sidót, ne indullion tob belöte, mert senkinek karat nem kivanhattiuk. Jo valaszt varunk fldtvl. Isten eltesse fldt. Date Budae 12 die Nouembris 1579.

A budai basák magyarnyelvü levelezése. I. k. 198. l.

58.

1580—1581. Fejadóval tartozó budai zsidók nevei a budai szundsák kincstári jövedelmeinek defterje (adólapstrom) szerint.

Israel Ábrahám, Hajm David, Araszlán Áron; Nahu Szuba, (Nachum Szimcha?); Mózes Eliezer Jakob Kiája*) Hajm Araszlán, Szcha Banek (Szimcha Banet?) fia Araszlán, fia Hajm; Hajm Mózes, fia Mózes, fia Izsák; Hiszkija, fivére Simon; Mózes Mozes pap; József Ábrahám, atyja Mózes, fia Izsák; Arszlan Menachem; Mejer Simon; Menachem Araszlán; Simon Mejer fia, fivére József; Mordekai Simon; Mózes Hajm; Mejer Mózes; fivére Pál; Kohen Kaszab (= mészáros); Abdullah Abraham, fia Mózes; Gerson Mózes; Jozsef H; Izsák Mordekhai, fia Mordekhai; Mózes Elia, fia Elia; Abraham Eljakim; József Mózes, fia Majer, fia Mózes; David Mózes, Kaszab; Mózes Hekim**) Abraham Hekim, fia Israel; Abraham József, atyja Jákob; Áron Mózes; Sámuel József; Araszlán József; Ábrahám Simon; Simon Izsák; Hajm Simon, Jakob Araszlán, fia Araszlán, fia Hadin;**) Efraim Daniel; Mózes Hajim, Jakob Hajim; K. Naftali; Abraham József, fia József; Sámuel József; B. Hajim; David

*) Kiája = helyettes; itt bizonyára bírós.

**) Hekim = orvos; Hadin = nőflen.

pap; Noah Szalamon; Áser Salamon, Jakab Izráel; Izráel Aser, fia Mózes; A. Abraham; Mejer Szalamon; Matisz Ko. . . .; Eliezer David, Hajm David; József Kámán (Kálmán?) Ábrahám Izsák; Esztergomí Z. . . .; Kövini P.; Mózes Todorosz, fia Todorosz; Sámuel Mózes, fia Mózes; Áron József; Saul Kiája**); Abraham pap. 64 ház.

Velics, Török kincstári defterek. II. k. 532. l.

***) „Saul Kiája“ mellett ezen megjegyzés olvasható: Mint Kiája n fiscusbeli vagyon ügyében jó szolgálatot tevén, a Kharads-defterből (fejadólaistrom) kitöröltetett.

59.

Buda 1581 július 4. Ali budai basa is kéri Ernő főherceget, hogy Jakab budai zsidó és Trombitás János közt jennforgó ügyet elintézzze.

Mi Ali passa

Felsegeős Ernesztus herczegh nekűnk tisztelendeő szomszéd barátunk. Keőszeőnetűnk es magunk ayanlasanak utanna. Az Nagos Musztafa és Weisz passa ideiben talaltk megh te feölsegeődett ugyan ezeőn dologrol, melyreől kelletek feölsegeődött megh talalnunk. Attak volt itt Budan az Bereczk fja Sido Jacob Trombitas Jánosnak ezer három szaz forint ara marhatt, mely marhaert fogatta volt, hogj vagj kez penzű megh elegiti, avagy az marhaert szaz masa rezet adna, melyreől mind ez ideigis megh nem elegjeotte, ez penigh az hatalmas czaszar penze, mely miatt mostis fagua vadnak. Keríűk annak okaert feölsegeődett szeretettel. hogj elegjtesse megh feölsegeöd, mikor te feölsegeod minkett ez fele dologban megh talalt, mi megh fogattuk es elegett telettűnk vele, azért hogj ennek utannais te feölsegeödhoz ió szomszedsagunkat mutathassuk feölsegeöd telesszőn igazatt, ne keszeritessűnk egjeb aros embereőket ereotte megh tartanunk, melyet ha mi ertűnk feölsegeöd meg czelekcődik, feölsegeödnek hasonló baratsagunkat ayanlyuk ez szomszedságban, pecseteős hittlevele ez Sido Jacobnál vagjon.

Isten eltesse feölsegeödett. Io walaszt varunk feölsegeödtwl
Datum Budae 5. Jul. Anno 1581.

A budai basák magy. nyelvü level. I. k. 222. l.

60.

*Buda 1581 augusztus 19. Ali budai basa Rudolf császártól is
kéri a budai Jakab és Trombitás János közt fennforgó ügy-
nek elintézését.*

Mi Ali passa

Touabba talaltuk uolt megh feölsegeodet egj nehany
napual ez eleöl egy sido Jacab neuw dolgabol, ki az hatal-
mas csaszarnak sokual ados, ki adot volt Trombitás Janos-
nak lizen három szaz forint ara marhat, mely Trombitás
Janos hitt leuele az sidonál vagjon, azért kerüük ezeön is
felsegeödel, hogy feölsegeöd elegitesse megh ez feleöl megh
nevezeöt sidot, mivel hogy az hatalmas császár penze
vagyon benne, kiért hasonló baratsaggal akarunk feölse-
geödni lenni. Jo walaszt varunk feölsegeodtwl. Isten eltesse
feölsegeödel. Ex urbe Buda 19 Aug. Anno 1581.

A budai basák magyarny. levelek. I. k. 227. l.

Velies i. m. II. 559. l.

61.

*1582 április 24—1583 május 20. Atala zsidó főbértője a
székesfehérvári bérletjövedelmeknek.*

Velies i. m. II. 559. l.

62.

*Buda 1582 szeptember 13. Ali budai basa választ kér Rudolf
császártól azon ügyben, melyet a budai zsidók Nyáry István
követnek előterjesztettek, és mely a törökök és osztrákok
közli kereskedelemnek javára lenne.*

Mi Aly passa.

Feölsegeos romay czaszar nekünk tiszteölendeő barátunk keöszeönetwnk es magunk ayanlása után. Jwuenk hozzánk ez itt való szegény sidók (ki csak hatuan ket haz) keönyeörgenek, hogy feölsegeödnek izennek az feölsegeöd keöueteteöl az Nagos Nyary Istuantul, mely keuettségeött megh értt feölsegeöd köuetiteöl, miben legjeön az dologh mely mind feölsegeodnek s mind az hatalmas czaszarnak, az mi kegjelmes feiedelmwnknek hasznára leszeön az eö kereskeodeseök. Azértt keriwk feölsegeödöt szeretetwel feölsegeöd aggjon jo valaszt nekik. Isten eltesse feölsegeödöt. Adatot Budan 13 Septembris anno 1582.

U.-o. 260. 1.

63.

Buda 1583 július 3. Ali basa II. Rudolf császárt kéri, hogy parancsolja meg Komárom udvarbírájának és kapitányának, hogy megengedjék Kielmann András Ábrahám nevű zsidó rabszolgájának az esztergomi végházhoz szükséges talpfákat onnan elszállítani.

Mi Aly passa

Feölsegeös romay czaszar nekwnk tiszteölendeő vrunk barátunk. Keöszeönetwnk es magunk ayanlása után. Ennek eleötteis talaltuk vala meg feölsegeödött leuelwk által az hatalmas czaszar veg haza Esztergam eppwletire boczatna feölsegeöd valami talpakott penzwnkre ala, mely dologra feölsegeöd ayanlotta vala magát, volt Kielman Andrasnak eö Naganak egy Abraham neuw sido rabia, kinek vagyon Komaromban keszen, egy nehany talpa, mellyet az feölsegeöd Komaromy uduarbiraiia, nem akar ala boczatni, keriwk azerit feölsegeödött szeretetuel, paranczollya meg feölsegeöd, az feölsegeöd Komaromy kapitannyanak és vduarbiraiianak, hogy ez megh neuzeöt sido valamikor az talpakatt ala akaria hozni megh ne tartoztassak, de mivel megh ez talpak kik keszen vadnak nem elegh, keriwk feölsegeödöt.

hogy ez kész talpaknál egyeteőmben, ez feől meghe neuczeöl sidonak engedtessek eotuen talpat ala hozni, kitt mi es az mi kegyelmes feiedelmwnk jo neucön veszwnk feölsegeödtwl, es valamiben feölsegeöd paranczol, minden io szomszelsaggal akarunk feölsegeödnek lenni. Isten eltesse feölsegeödetl. Datum Budae 6. Jul. anno domini 1583.

A budai basák magyarnyelvű levelezése. I. 198. l.

64.

1584 május 4 – 1585 április 29. Atala zsidó a székesfehérvári bírlétfövedelmek eminje (felügyelője).

Velics i. m. II. 632.

65.

Buda 1585 január 24. Szinán budai basa kéri Ernő főherceget, hogy szolgállasson igazságot Jakab budai zsidónak Trombitás János régi adósával szemben, nehogy kénytelen legyen, valamelyik ártatlan osztrák-magyar alattvaló kereskedő úruiból őt kártalanítani.

Mi Szinan bassa.

Feölsegeös Ernestus hercegeh nekwnk liszteolendeö barátunk, Keöszeönetwnk es magunk ayanlása utan. Ennek eleötteis talaltuk meghe feölsegeödetl ezeön dologbol, kibeöl akarunk ez mostani levelwnk altalis meg talalnunk feölsegeödetl, tudni illik hogy Trombitas Janos ki Marosrol mentt uolt el, Maroson leleben neött uolt egy Jakab neuw buday sidotol lizen három száz forintt ara marhatt feöl, mely sidonál ados leuele nagyon, mind azon által mind ez ideigis meghe nem elegiteölte, onnan feölwl azonkeppen Trombitas Janos egy nehany leuelet küldölte ez meghe neuczeötl sidonak, melyben fogaggya hogy meghe elegiti, mely leuelnek egyket eö maga peczetinel meghe peczeteöftelelt feölsegeödnek küldööttwk, melybeöl ez dolgott meghe ertheti feölsegeöd, azerlt elegitesse meghe feölsegeöd, ne kelessek mas iambor

aros embeörth megh tartatnunk ereötte, mertt az hatalmas czasza paranczolattya uagyon feleöle, hogy tartassunk ereotte ha megh elegiti, es azkeppenigh ez megh neuzeöött sidot meg elegitesswk; valakinek penigh itt az hatalmas czaszar birodalmaban ualaki ados uolna, feölsegeöd aggya tuttunkra, mi az keözeönsegeös igassagh szerent minde-neöknek igazatt tetetwnk. Ezzel egyeteömben ayalyuk feöl-segeödnek io akaratunkott es szomszedsagunkat. Datum Budae 24. Jan. Anno dni. 1585.

U.-o. 327. l.

66.

1588. Jeruzsálemi Hosea esztergomí főemin (főfelügyelő) magához hívja saját érdekében a Komáromban lakó Olasz Andrást, kit nagy kár ért, és felszólítja, hogy jöjjenek vele Péter és Ürményi Mihály is. Adósságaikat ők is részletekben lefizethetik. Ő majd szerez nekik is hilleveleket és semmi bántódásuk nem lesz.

Keszeonethem uthan, the Andrae azt akaram the neked megh jrnom, hogy jm erthem, hogy az thi seomerletthekben karth vallotthall, valamint jarthall, de arrol nem tehetsz, hajnmar megh vagjon kaar wallassod, azért ezt fogodom theneked az en sido hytemre, tizlessegemre es embersegemre hogy jeöy fely hoszam, semmit ne fely, senkjteöl semmi bantassod nem leszen, hanem is megh szepp bekessegell ely bochyattlak, seött annak foletthe oly morbat adok theneked kezedben, hogy az kywell ados wagy thalam ugyan azon morhaboll megh fizetthecz kewessenkenth, wagy harom wthadban, azért semmit ne fely ezen hytt lewelemre bizwast jeötthen fely jevy hoszam es holy egyszer, holy maszor kewessenkent fizes, twdod hogy ez ideig is en senktyt nem bantottam, most sem akarok senkit megh bantthanom. Az Peternek is megh mondgyad hogy ha akar en az Nagos bassattwl is hytt lewelett zerzek nekj, azerth ha akarya. eoys szabadon ely jeöhett, senky addegh nem

banthya, migh ennekem megh nem fizeth, ha nem eeysholy
egyszer, holy maszor kewessenkent had fizessen, az Ermeny
Mihálnak is mond kózeónethemeth, mint barathomnak, es
megh mondhatod nekj, hogy elegett thóreketthem az eő
dolgában, azerth azt fogatta ennekem Bengly Memy, hogy
valamit en ely wegeszek köztek, eő abban aly megh, azerth
megh mondhatod nekj, hogy ha eőys ala akar jeönny, semmit
ne felljen, bizwast ely jeohett. Isten welwnk. Kiel
Bwdan anno 88.

Jerusalembely Hossia, az hatalmas
thorek czazarnak feő emengje Esz-
tergamban.

Kivül: Ez lewely adassek Olasz Andraenak Kamaromban lako-
zonak kezében.

A budai basák magyarnyelvű levelezése. I. 416 l.

67.

*1589 április 13. Ferhat, budai basa kéri Pálffy Miklós ország-
bíróat, hogy szorítsa Trombitás Jánost arra, hogy Jakab zsi-
dónak fizesse meg azt az 1300 forintot, amivel neki még Ma-
roson való lakásának ideje óta szállított bors, gyömbér
és „mocharet“-ért tartozik.*

Mi Ferhat passa

Tekintetes es Nag'sagos vr, nekwnk io szomszed bara-
tunk. Keőszeontwnk es magunk ayanlása utan. Iwue mi
eleönkben egy sido Jakab neuw szegeny iobbagyunk, pa-
naszkodek hogy miuel Trombitas Janosnak*) megh Marus-
ban leteben adot volt borsolt gyeombert es mocharet ugy
mint tizen harom szaz forint ereott, kiertt fogadott volt szaz
masa rezet adni, kircöl peczeteos ados leueletis atta, azon-
közben mentt el Marussol (Marustol?) es mind ez ideigis
az szegeny sidott megh nem elegiteotte, mely dolog isten
ellen valo dologh, mely dologh hogy el igazitatnek, erteot-

*) Trombitás János ez évben Pálffy Miklósuak „feő ghondviselő“-je
volt Komáromban V. ö. i. h. 489. l.

tűk hogy ez meg neuezeöt sidonak feol menetelire Nag'sagod hilt levelet kűldeötte, azl ertuen mys az Nag'sagod kiuan-saga szerent, im az sidott feöl boczattuk, hogy penig ez szomszedsagban minden az fele dologh mind innen s mind onnan el igazoggyek, es semmi mellatlan tartas sem innen sem onnan ne legyeon, keriűk nijs Nagodat mint vitezleo szomszed barátunkat, ez szegeny sidot mintt hogy igassaga vagyon ez dologban, igaz teorueny szerentt elegitesse megh Nagod, ennek utannateobbe az mi feiűnket se faylallya kiert viszonotag valamiben Nagod minket megh talal, minden tisztesseges baratsagual akarunk Nag'sagodnak lenni. Isten velönk. Datum Budae 13 April. Anno domini 1589.

A budai basák magyarnyelvű levelezése, I. 480. l.

68.

Buda 1589 jún. 19. előtt. Ferhát budai basa kéri Ungnád Dávidot, hogy hasson oda, hogy a Pozsonyban lakó Horvát János és Nagyszombatban lakó Horvát Káspár és Bornemissza Jósa, kik, midőn még Pesten boltosok voltak, Hagim zsidótól árukat vettek és ezekről adóslevelet adtak neki, tartozásaikat visszajizessék.

Ngos ur, nekűnk bjzot szomszed ur barátunk, jelyen dolog feleöl kelletek ngkat lewelűnk atal busjtanunk, mely dolog feleöl ez elmúlt napokbanes talaltam uala meg ngkat kj feleöl semmj oly bjzonyos ualassa nem jűve ngtoknak jollehel herczegh urunk eű felsege mjnden kegjesseguel ayanlott uolt magat, ez dolog feleöl tudny jljk, mjuel hogy egj Hagjm neuuű sjdotul Posomban lakozo Horuat Janos deak és Nagj Sombatban lakozo Horuat Caspar és Bornemjsa Josa: uettek volt ualamj marhat, meg mjkor jt az htlmu czaszar varosaban Pesten botot tartoltanak, kjert az eűneön kezek jrasauual ualo peczetes ados leueleket attak, mely leuelekben keöteöttek eűneon maghat, hogj ez felwl megh neuzet sjdot behtzj marhauual ugj mjnt kesvel es onuel elegjtenek megh. Ezek jnet fel keluen az ngtok tar-

tomanyában, telepellenek le, es ez sjdot adossagogrul nem akarjak meg elegjtenje.

Kerem annakokaert ngkat, mjnt szomsed ur barátunkat, hogj ngtok, paranczollyon, ez felwl megh nevezet szemelyeknek, hogj ez sjdot elegjteczek meg, uagy az eŵ ados leuelek szerjnt, uagy kedjg penzŵl, uagy ha ewneön magoghnæk akarattyok lesen jde Budara, ez sjdonal ualo meg alkouasoknak okaert jŵnj mjnden felelem nekŵl jŵjenek el, kjt fogadok az en hjtemre tjstessegemre, hogj senkjtwl semmj bantasok nem leszen, se mas adossagaert megh nem hagjom tartany, hanem ez meg neuzet sjdonal meg alkouan, minden bantas nekŵl ujssa hazajokban fordullyanak, mely dolgot, ha ngtok mj erettŵnk megh czelekedendjk, mjuel hogy ugjan mj magunkhoz tartozo, uizont mjnden tjstesseg dologual meg akarjuk ngtoknak terjtenj. Isten uelŵnk.
Datum Budae anno dni 89.

Nglooknak ez szemelyeknek ados leueleknek massat kŵltŵk, kjt ugjan keuanunk ngtokul hogj ez egiuttal uisakudgjon.

U.-o. 491. l.

69.

1589 júl. 25. Ferhat budai basa kéri Pálffy Miklós országbíró, hogy adjon a budai Jósának és atyjának, Simon zsidónak hillevelet, hogy országában zavartalanul kereskedhessenek.

Mi Ferhat passa . . .

Ngs vr, nekŵnk mjndenkor mjndenben bjzot szomsed vr barátunk, mjnden tjstessegos dolog belj magungk ayaulasanak utanna.

Ilyen dologbol kellelek touabba ngdt megh talalnunk, mjuel ez budaj Josa es atya Sjmon sjdok mj hozzank jŵuen keönyeörgenek mj nekŵnk, hogj ngdk jrunk mellették, hogj ngtok, egj bizonyos bjztalo hjt leuelet adva nekjk kjhez kepest marhajokkal szabad uolna kereskednjek, az ngtok orsagaban.

Kerjwk annakokaert mjes ngdt mjut nekwnk szomszed vr barátunkat, hogj ngd ez megh neuezet sjdoknak adgjon egj bizonyos utj jaro kwlcn jrt hyt lewelet, kjt mjes uizont ngdk hasonlo tjstesseges dologbol tudgjuk megh szolgálnj, mely dolog mjnd ngtoknak es mjnd az ngtok bjrodalmanak hasnara leszen, ngtul jo ualast uarok. Isten uelwnk. Datum Bude 25 dje July. Anno dni 1589.

U.-o. 495. I.

70.

1589 augusztus 5. Ferhát basa kéri b. Pálffy Miklóst, hogy szolgáltasson igazságot Ábrahám zsidónak, ki fékkel és nyereggel felszerelt lóért Tataj Mátétól és Király Alberttől egy rabot vett. A lovat kétszer kicserélték. Most 3 hónap múlva, miután rajta Győrbe, Pozsonyba és Bécsbe mentek, vissza akarják azt adni.

Mj Ferhat passa . . .

Ngs vr, nekünk szomszed vr barátunk keöszeönetwnknek és hozank jlledeö tjstesseges magunk ayanlassanak utanna. Jwue mj hozzank az szegeny Abraham neuw sjdo, es jelente mj nekünk, hogj hozot uolna kj, egy rabot kezessegen Tataj Mathetul és Kiraly Alberttul, kjnek sarcza uolt egj lu fekestwl nyergestwl, kjnek mjkor egj louat ujt uolna, meg nem elege duen rayta, azt uissa hozvan, meg mast ujt, aztes uizont ujssa kwlte, megh megh harmadik louat ujt, ezlet azonkeppen megh nem kedueluen, sem el nem uelte, sem kedig ujssa nem hatta hoznj, ez sjdo és mjkor az louat ot haduan ujssa jwt uolna az rabnak kezesihez, hogjhogj kellyen ezelekedni feleöle, hogj az lu oda marat. Ez Tataj Mathe ez sjdot oda nem uaruan, az louat az ember jstalobabol az kinel hatta volt a sido a louat, el ujuen Gyeörre Posonban es Beczben ugj mjnt harom holnapjg jaruan rayta, vysont ujssa wste è sjdot ereöuel hatalommal, az lunal, kj mjkor megh hozuan az louat az rabnak kezesj e sjdoval edgjwt az louat az megh holth Ngos Alj vezjr passa elejben hozuan teöruent lattak benne, es nem jtjlték meltonak lennj.

hogj harom holnap muluan (ala es fel hordozuan) ujssa ueteltessek az lu, ha el nem akarta uennj, mjert ugj mjnt az kettejt, hogj ujssa boszatolta, ez harmadikatès azonkeppen ujssa nem bozatta, jt mikor teöruen szerent megh lattatol uolna az louat, megh meg azon embertwl az kjtwl ujssa kwltek uolt jde, meg ujsont ujssa kwltek Tatajnak, mely mikor az louat latta uolna, az louat el ujuen, á nekwl ez sjdonak ugj mjnt harom szaz huson harom flt. ereö marhajat ereövel hatalomual el uette, mely dolog mjnemw mellatlan dolog es jsten ellen ualo legjen, azt thj Ngk és megbjtjlhelj.

Kerjwk azokaert ngkt mjnekwnk mjndenben bjzot szomszed ur baratunkat, hogj ngd ez teöruent jstenj jgassag szerjnt megh latuan es jtéluen ez megh nevezet sjdonak mj ereltwnk és az keözcönseges jgassagert tetessen jgazat, hogj az marha szabadulua fel uagy kedjg az arra, ha kedjg ez dolog fel nem jgazjlttatjk nekwnkes szükségjt, uagy rabot, ugj kedjg egjeb ngokhoz tartozo kereskeödeökel megh tartanunk mjnd addjg mjng ez sidöe megh nem leszen, mely dolog feleöl jo ualast uarunk ngdtul. Isten velwnk. Datum Bude 5 dje Augustj: Anno dnj: 1589.

A budai basák magyarnyelvü levelezése. I. k. 497—8.

71.

Buda 1590—1594. Budán eladott kincstári só jegyzékéből:

Jehudi- [Zsidó-]nak eladott 11 mázsa, 50 hiszbet (arany pénzdarab) jével 484 akeseért. Ugyancsak ő neki eladott 1 mázsa 12 oka 12 a.-ért.

Velics, Magyarországi török kincstári defterek II. k. 656. és 659. l.

72.

Buda 1591 október havában. Mózes, a budai hidfelügyelő hivatalosan jelszólttatik, hogy Küt Mumschin, pesti martalócnak a neki járó 5 havi zsoldját = 18½ piaszt a híd-bérlet pénzéből kifizesse.

Du, der du Brückenaufseher der Jude Mosche bist, wenn dich dieses Billet erreicht, sei dir kund, dasz du dem Martolosen Küt Mumtschin mit Namen, der zu den Martolosen von Pest gehört und bei der 4. Oda der 2. Hundertschaft unter dem I. Aga steht und einen taglichen Sold von 5 Aktsche bezieht, den Sold für 6 Monate, nämlich von Anfang Muharren 999 bis Ende Dschemazi II. des genannten Jahres, was $18\frac{1}{2}$ Piaster macht, aus dem Pächtertragnis geben sollst. Dieses Billet bewahre auf, bringe es beim Abrechnungstermin mit und ziehe den Betrag von deinem Debet ab. So mögest du wissen.

Ausgefertigt in der letzten Dekade des heiligen Monats Muharrem im Jahre 1000 (=1591) D. zu Ofen dem wohlbeschützten.

Georg Jacob. Urkunden aus Ungarns Türkenzeit. Der Islam, VII. évf. 177. l.

73.

Buda 1591 november havában. Mózes, a budai hídfelügyelő hivatalból felszólítatik, hogy a Redscheb-havi zsoldot a hamzsabégi várórség számára kifizesse.

Du, der du der Brückenaufseher der Jude Mosche bist, wenn du dieses Billet erhältst, sei dir kund, dasz du den Redscheb-Sold des Jahres 999 des Ferhad Diwane, der als Intendant der Azeben mit einem täglichen Sold von 7 Aktsche für die Azeben des Schlosses von Hamzabeg angestellt ist, im Betrage von $26\frac{1}{2}$ Piaster auszahlen, dieses Billet mitbringen und deine Schuld von deinem Debet abziehen sollst. Das sollst du wissen.

Ausgefertigt in der mittleren Dekade des ersten Rebi' im Jahre 1000 zu Ofen den wohlbeschützten.

Georg Jacob. Aus Ungarns Türkenzeit (Frankfurt a/M. 1912) 34. l.

74.

Bécs 1592 március 14. Mátyás főherceg Sámuel Hirsch, prágai zsidó panaszára elrendeli, hogy az auspitz-i vámhatáron tőle elvett vég atlasz ügyében vizsgálatot indítsanak és erről jelentést tegyenek.

Rde. egregii sincere nobis dilecti. Quid Sacr. Caes. Regiaeque Majestati domino et fratri nostro observandissimo Samuel Hirsch, judaeus Pragensis nomine unius petia*ⁱ Atlassi, quam perceptor Moravico Auspitzii Valentino Duech toto insolutae tricesimae appignorasse affirmat, humillime exposuerit, jus itaque petierit, ex inclusis fasciis**ⁱ) videre est.

Mandamus itaque vobis benigne, ut de negotio hoc inquiratis, nosque superinde consilio vestro adjecto informetis. In quo benignae nostrae voluntati satisfiet.

Datum Viennae. 14 Martii 1592.

Matthias.

Ad mandatum serenissimi domini
Archiducis proprium.
Wolfgango Ioerger.
Ioannes a Zincendorf
Niernberger.

O. L. Index Ben. Resol. 1592 Martii 14. fol. 71.

*) Petia = olasz pezzo = darab.

***) A mellékletek hiányzanak.

75.

Nagyszombat 1593 július 24. Nagyszombat városának marha-kereskedői a kamara parancsára bejelentik ama károkat és sérelmeket, amelyeket Bakich Mihály nekik okozott, a többi között, hogy egy kapzsi zsidó vámszedőt tart, aki a jogos vámon felül még mindenféle jogtalan vámot is szed.

Reverendissime generosi ac egregii domini domini et patroni gratiosissimi servitorum nostrorum deditissimam commendationem.

Literas reverendissimae ac generosarum dominationum vestrarum humillime accepimus ac intelleximus, ubi eadem se edoceri mandant, cui nostrum molestiae et damni aliquid in negotiatione nostra boaria per magnificum dominum Michaellem Bakyz eiusque servitores quidem, mature, consignando singula vestris reverendissimae ac generosis dominationibus transmittererunt, quo defensionem nostram ulterius continuare possent. Profecto res satis ardua, et nisi auxilium dominationum vestrarum reverendissimae ac generosarum accesserit, omnino a prosecutione negotiatione boaria ob varias et multiplices turbationes potissimum in bonis Sassin, Holich et Eleskeo singulis fere momentis factas supersedere cogemur. Itaque damna et detrimenta per dominum Bakyz illata praesentibus inseri curavimus ordine subscripto.

Anno domini 92 circa festum sacratissimi corporis Christi tunc teloniator domini Bakyz in Sassin et Broczky, Georgius Lyndway in telonio possessionis Broczky unum bovem potiore segregantem e grege boum Thomae Zigiártho vi et sine legitima causa ademít. Eodem tempore e grege Benedicti Bede alterum bovem similiter potiore ibidem ademisse. Eodem tempore e grege Stephani Bok et Marlini Zegedy tertium bovem similiter potiore idem teloniator domini Bakyz ademít. Eodem tempore e grege Ioannis Zalay et Stephani Dorongh quartum bovem similiter potiore ademít, ac ex commissione et mandato eiusdem domini Bakyz, domini videlicet sui, ad arcem Holich impulit.

Caeterum ab eo toto tempore, quo illa transactio, quae cum dominis Czobor, Bakyz et Reway intervenerat ratione solutionis teloniorum ibidem habitorum, idem dominus Bakyz nonmodo pro sua rata portione, verum etiam caeterorum dominorum a nobis telonium contra continentias transactionis hactenus exigi curavit, et modo quoque exigi facit. Quo in telonio constituit avarum impurissimum quendam Iudaeum pro exactore, quin non modo iustum telonium solet exigere, verum etiam (prout Christianorum contemptor) quicquid ei placet habet facultatem agendi, nonnullos mise-

ros negotiatores per fas et nefas iniusta exactione telonii turbat.

Praeterea variis modis solent nos ibidem turbare. Nunc a servitoribus officialibus, nunc vero colonis eorundem dominorum sine omni causa frequenter iniuria afficimur, turbamur et molestamur. Quod cum provisos eorundem dominorum pro defensione petenda, vel accusatione facienda accedimus unus ad alterum nos dirigit, et sic damna et detrimenta nobis illata aequo animo cogemur sufferre. Ipsi ex obliqua parte turbari nos non desinent, nisi in eos animadvertetur. Quapropter humillime reverendissimam ac generosas dominationes vestras supplicamus, dignentur adinvenire modum, quo nos negotiationem nostram lute exercere valeamus, quod nos eisdem servitiis nostris reservare conabimur. Haec sunt duntaxat potiora, aliis remissis, quae ad mandatum reverendissimae ac generosarum dominationum vestrarum perscribi debebant. Quod reliquum est easdem sanas et incolumes diutissime valere optamus. Datum Thyrnaviense 24 Iulii, anno domini 1593. Vestrarum reverendissimae ac generosarum dominationum perpetui humiles servitores universi negotiatores boarii civitatis Tyrnaviensis.

Kivül: Reverendissimo generosis ac egregiis dominis, domino praefecto caeterisque dominis camerae Hungaricae ac sacrae caesareae regiaeque maiestatis consiliariis etc. dominis et patronis suis gratiosissimis.

Orsz. Levélt. A pozsonyi Kamarához intézett levelek I. sor, 20. esemő, Nagyszombat 1593 július 24. Szentkirályi György másolata.

76.

Galgóc 1594 január 24. Salm Gyula gróf Selessi János galgóczi harmincadost tisztázza azon vád alól, hogy az egyik alattvalója, Dávid zsidó által a harmincadon áthajtott barmokért fizetett vámot nem szolgálhatta be, hanem azal kereskedett.

Reverendissime, generosi ac egregii domini, amici nobis observandissimi salutem et servitia nostra. Retulit nobis

generosus ac egregius dominus Iohannes Selessi tricesimator Galgocziensis, gravari se a reverendissima, generosis ac egregiis dominis vestris in eo nimirum, quod de certis pecoribus, quae David Hebraeus subditus noster hinc eduxisset, pecuniam ipse quidem nomine vectigalis debitam levasset, sed ad rationes non posuisset, atque ita, cum illa, postposito suae maiestatis commodo, quaestum exercuisset. Simul vero petiit, ut cum nobis constaret, eam pecuniam ab Hebraeo nondum persolutam, sed adhuc, fideiussione nostra interposita, deberi, de eo testimonium apud reverendissimum, generosos et egregios dominos vestros per epistolam perhiberemus. Quod, cum res aliter non habeat, quam quomodo nunc indicatum est, denegare tricesimatori noluimus: petentes ut dominatio vestra reverendissima generosa et egregia in hac re fidem nobis, ipsum vero pro innocente habere velint, quas de caetero bene valere desideramus. Galgoczii 24. Ian. anno 94 (1594).

Reverendissimo, generosis et egregiis dominis. Reverendissimi, generosorum et egregiorum dominorum vestrorum amicus et servitor Iulius comes a Salmis et Neuberg m. p.

Kivül: Reverendissimo generosis ac egregiis dominis N. N., camerae Hungaricae praefecto et caeteris consiliariis, dominis et amicis aobis observandissimis.

O. L. A pozsonyi Kamarához int. lev. I. sor, 20. cs. Galgócz 1594 január 24.

77.

1594—1615 (valószínűleg 1607). A vorau tartományi bíróság (Stiriában) letartóztatott, vasraveretelt és „Urfehde“*)-re esküdtetett egy Kaboldi Izsák nevű zsidót. Egy magyar nemes, bizonyára védura, ez ellen tiltakozott. A *Protocollum Voraviense antiquissimum*-ban erről az esetről kivonatossan ez olvasható:

*) Urfehde = A kiállott szenvedésért bosszút nem állani.

Den Juden Isaak von Kobersdorf (Kabold, Sopron m.) hatte das Vorauer Landgericht in Eisen schlagen und Urfehde schwören lassen. Ein ungarischer Freiherr nahm den Juden in Schutz und drohte mit Rache. Der Probst**) vertheidigte mit groszer Entschiedenheit das Vorgehen seines Gerichtes. Der Jude, sagte er, „habe gar wohl gewist“, dasz Landhandfeste Kaiser Maximilians „die gantze Jüdischheit aus dem gantzen Lande Steyr zu ewigen Zeitten aus getrieben und verbandisirt“ habe. Auch habe er seine schuldige Leibmauth dem Richter wöllen verschwertzen und destwegen zu verdruckung seines standts mit listiger freundlichkeit Bestechung schuldig gemacht, weshalb die verhängte Strafe ohnehin zu gering gewesen sei.“

Moses L. Jüdisches Archiv (Zeitschrift für Geschichte etc.). Jahrg. I. Heft. 2. 19. 1.

**) A vorauti káptalan prépostja.

78.

Bécsújhely 1597 december 5. Mátyás főherceg információt kíván Izsák Meysel, a fizetőmester szolgájának hozzá benyújtott kérvényének ügyében.

Maximilianus Dei gratia Archidux Austriae, Dux Burgundiae, Ordinis Teutonici per Germaniam et Italiam Magister, Comes Habsburgi et Tyrolis ./.

R^{de} Egregii sincere nobis dilecti. Ex annexa, praesentibus Suae Caesareae Majestatis solutionum Magistri Servitoris Isaac Meisl, humillima supplicatione uberius cognoscere poteritis, quid a nobis humilime petat. Caeterum cum ejus rei nullam habemus noticiam, imo nec scimus, a quo conductus sit et quale stipendium habuerit mensuale. Ideo vobis benigne comittimus, nos quam primum superinde informetis. Aequum autem omnino esse ducimus, si rationes, quibus tenebatur nobis exhibuit, ut opera ipsius condigna habeatur ratio, testimoniales quoque vestrae eidem supe-

rindē conferantur. Facturi in eo Suae Majestatis Caes. et nostram benignam voluntatem. Et vobis de reliquo gratia nostra benigne propensi sumus. Data in nova Civitate 5. Decembris 1597.

Matthias.

Ad mandatum Serenitatis Domini
Archiducis proprium.

Kivül: De petitione Isaac Meisel Suae Serenitatis informari vult.
Orsz. Levélt., Ben. Res. 1597 Dec. 5.

79.

1598. *Báró Herberstain Frigyes jelenti Rudolf királynak, hogy nagy mértékben folyik az aranynak és az ezüstnek Lengyelországba átsempészése úgy a szepesi, mint az ezeket környékező helységekből. Az egészket két zsidó bonyolítja le, kik az ezüstöt a messze fekvő Selmeczbánya elkerülésével titokban a lengyel Olkuszba küldik, hol magasabb árat fizet a pénzverde.*

Allerdurchleüthtigister groszmechtigister vnd vnvberwindlichster römischer khayser auch zu Hungern vnd Behaimb kehñig etc.

Allernädigister herr herr römischer khayser vnd klinig etc., hab iech als der selben gehorsamister unterthan anzumelden nicht vmbgehen kennen, das iech in erfahrung kommen, wie ein merklicher schadt vnd abbruch ewer khayserlichen maiestät cammer geschicht durch heimliche verführung des selber vnd goldes aus den zypsischen vnd andern vmbbligenden örtern gegen Poln, vnd das selbige durch zwen Juden, also das es vber zwenzig tausent markh sich jürlich verlaufft, weil ihnen der weg nach Cremniz zu weitt, verschicken also heimlich ihre selber nach Olkusz in Polen auff die mintz, da ihnen solches höher bezalt wirt als zu Cremniz, verhandlen also nit allein das selber haimlich, sondern verschweigen vnd verbergen auch die herlichen

sielber vnd golt gäng ausz forcht offenbar zu werden. Weil dan aus solchem ewer khayserliche mayestät vnd dem ganzen land höchster schadt ervolgt, hab iech solches ewer kayserlichen mayestät vnterthänigist vnd gehorsamist anzumelden nit vnterlassen darneben auch gehorsamist bitten wollen ewer römisch khayserliche mayestät geruhen gnädigist eingedenkh zue vnd meines geliebten vatters Feliciani seeligen vntertänigiste dienst vnd mir allergnädigist zu concedirn auff aignen vncosten zwischen denselben orten, da die sielber ferfurtt werden ein müntz zue bawen, auf ein jahr frey lassen, bis sie ins werkh gebracht vnd als dan auff ein gewisse arenda, oder wie es ewer khayserlichen mayestät allergnädigist gefellig ist, will mich derwegen auff's höchste befeissen, vorderst ewer khayserlichen mayestät vnd dan dero land zu nutz neue gäng vnd herkwerk aufzubringen meines geliebten herrn vatters fuszstapffen nach zu volgen, ewer khayserlichen mayestät in höchster trew vund vntertänigkaytt zue dienen vund thue derselben zue khayserlichen gnaden mich vntertänigist gehorsamist beuohlen allergnädigiste antwort zugewartent ewer Römisch khayserlichen mayestät vntertänigister gehorsamister Friedrich freyher zu Herberstain.

Orsz. Levéltár. Kinest. oszt. „a szepesi Kamarához intézett levelek. 1598 máj. 19. nr. 39.“ mellett.

Szentkirályi György másolata.

80.

Bécs 1599 március 2. Mátyás főherceg elrendeli, hogy Áron Jakab zsidótól elkobzott ezüst- és nyersbőrárak visszaadandók.

Matthias Dei Gratia Archidux Austriae etc.

R^{de} ac Egregii syncere nobis dilecti. Conqueritur Iacobus Áron Iudaeus per perceptorem Suae Majestatis, Moravicum vasae quaedam argenteae, cum quibus nullam ipse tricesimanam attigerit, una cum centum triginta una pellibus

mardurinīs, castoreis ac vulpinis in Austria per ipsum coemptis, de quibus etiam debita tricesima soluta, sine justa causa sibi per vim adempta detineri, non curato, quod et schedam tricesimalem, et supremi quoque Tricesimatoris Ovariensis documentum exhibuerit, eoque etiam nomine apud vos pro mercibus illis ex arresto relaxandis institerit, quod tamen impetrare a vobis haud potuerit, eo quod documenta tum prolata minime sufficientia, sed magis authentica producenda esse iudicaveritis, Ad quod supplendum, idem Iudaeus alia eaque adjecta tum Tricesimatoris ac Contrascribae Tricesimae Sancti Martini, tum dicti supremi Tricesimatoris Ovariensis testimonia hic produxit, eademque vobis etiam transmitti petit, juxta instando, ut cum supra-dictas pelles pro more iudicaverit tricesimam de iis solverit, ac super nonaginta duabus pellibus castoreis, a negociatore quodam Keszegkiensi (Kőszegi) emptis, signum quodam acceperit, cum vasis item argenteis uti intellectum, ad nullam tricesimam appulerit, eaque ratione nullam fraudem contrabandam committere potuit, praelibato perceptori injungere dignemur, quo merces illas arrestatas ipsi restituat, aut siquidem ultra id difficultatis adhuc aliquid ex defectu plenioris informationis obstet, easdem interim ac usque ad ulteriorem nostram resolutionem sartas, lectas conservet.

Cum itaque documenta illa per dictum Iudaeum jam prolata satis liquida nec quoque causae subesse videatur, cur merces illae tamquam contrabandicae detineantur. Attento quod illas more solito iudicaverit, tricesimam de iis solverit ac nonaginta duas istas pelles castoreas in Martersdorf territorio nempe Austriaco a quodam negociatore Keszeghiensi, (qui alias a solvenda tricesima immunes sunt) coemerit. Eapropter non videmus, quid obstat, quo minus ipsi merces illae relaxandae ac restituendae sint, prout etiam relaxationi ac restitutioni earundem clementer hisce annuimus, benigne vobis mandantes, ut eam memorato perceptori statim injungatis. Sin autem adhuc difficultas forte aliqua subesset, de ea nos edoceatis, atque interim

de mercibus istis nihil prorsus alienari faciatis. Satisfiet in eo nostrae benignae voluntati.

Datum Viennae 2. Martii, Anno 1599.

Ad mandatum etc.
 Wolf Freier von Cytzing
 B. L. E. Konrad F. H.
 Worsius.

Orsz. Levéll. Index Ben. Resol. 1599. Marc. 2. Fol. 30.

81.

Komárom 1600 október 11. Izsák Moysis jelenti özv. gr. Pálffy Miklósné, szül. Fugger Máriának, hogy a csász. biztosok Komáromba érkeztek és hogy igyekezni fog a bold. férje által előlegezett pénzt a császár küldte pénzből leszámoltatni.

Der wolgeborenen Frauen, Ehefrauen Maria Palfin, geborenen Fuggerin, Freyin Wittib. Frauen auf Piberspurg und Stampfen. Meiner gnädigen Und gebietunden Frau

auf
 Pieberspurg.

Belül:

Wolgeborene Frau, Genedige Und gebietende Frau.

E. G. bin mit meinem gehorsambt dienst allesz fleisz bereit. E. G. erwidere ich gehorsamblichen, dasz die Zur Bezallung verordneten Herrn Comissarien mit deme hierzu deputirten Gelt und Tuch allhie ankomen, wan ich dann waisz, dasz E. G. geliebter herr und Gemahl seliger diesem Krügsvolkh, ausz aigenen Peutl etwasz fürgelichen haben, wiert und wiesz auch yezo E. G. aigensz verordinieren, zur notwendigen Richtigkhait bringen müssen. Also hab E. G. ich solehes Zuerwiderung gehorsamblicher nit umbgehen sollen, die die gnädige Verordnung thuen, dasz die Lehenschein zeitlichen den Zallmeisterischen übergeben, wie auch alle ander Notturfl, so zur abraitung gehört, antere

derer nach Ujwar oder Graan gebracht werde. Ob nun wol E. G. bey jetziger Verordnung mit völlig contentierung dero auszstendig nambhaften Rest nit werdet geholfen werden, will ich mich doch bemühen und befleizen, dasz E. G. allsoviel möglich solle gedient werden und der Überrest in soliche Richtigkeitkhait gebracht werden, dasz E. G. denselben hernach auf die Herrn Comssarien Abraithung oder Auszug bey Ihrer khaiserl. ajt. (Mayestät) richtig zu ersuechen haben. Unnd wolle Gott, dasz ich diejenigen groszen Gnaden unnd Beförderung, so mir von E. G. Herrn Gemahl hochlöblichen Gedächtnusz seligen vielfältig erwiesen worden, gegen E. G. und derselben gehalten Erben im geringsten Werkh gehorsamblichen verdienen khönte, an mühe und möglichen fleisz solle es nit erwinden. Thue auch herüber gantz gehorsamblichen in die gnadenreiche Beschirmung Gottesz, den allmechtigen befehlen.

Datum, Comorn den 11. Tag Octobris Anno 1600.

Isaac Moysis*)

A gr. Pálffy-féle caládi levéltárból

Arm. I. Lad. IV. Fasc. I—II. 1—137. sz. között.

Isaac Moysis.*)

*) Noha zsidó volta sehol feltüntetve nincsen, nevénel fogva mégis zsidónak kell tekintenünk ezen Isaac Moysist, minthogy ezen időközben több helyen fordulnak elő zsidók mint királyi regaliák és nemesek jövedelmének bérlői, vagy kezelői. — Itt még említendő, hogy Jedlicska Pál, ki Adatok erdői báró Pálffy Miklós életrajza és korához c. művében e levelet regestumként közli (738. l.) a levél fróját mint „Meysl *Jakab*“-ot szerepelteti, pedig a levéltár indexe és az általam az eredetiből lemásolt és itt extenso közölt levél alapján *Isaac Moysis* volt a neve.

M. B.

1600. Bakics Mihály főúr végrendeletéből.

„Strasniczán vagon Holomek zsidónál egy ezüst aranyozott palaczk kin lánc is vagon, ísmeg egy aranyas pohár, födelestül egy aranyos kanna, mindez nyom száz-

tizenegy latot, ötven forintba zálogba. (Történelmi Tár, 1900. évf. 319. l.)

M. Zs. Szemle, 1916. évf. 321—2. l. Közölte dr. Wertner Mór.

83.

1601 április 6. *Jakab zsidó szerémségi kincstári jövedelembérlet felügyelője.*

Ábrahám zsidó a fehérvári kincstári jövedelembérlet felügyelője.

Velics A. Magyarországi török kincstári defterek. II. 690. l.

84.

1601 április 20. *Izsák zsidó a szegedi régi bérletek felügyelője.*

Velics, i. m. II. k. 698.

85.

1601 május havában. *Musza (Mózes) zsidó a budai és pesti kikötőinek felügyelője.*)*

Velics, ibid. 699. és 703. l. 706. és 707. l.

*) V. ö. fent 103—4. l.

86.

1601 május 9. *Ábrahám zsidó fehérvári khaszbeli**) felügyelő.*

Velics, i. m. 702. l.

**) Khasz = Kincstári birtok.

87.

Bécs 1601 augusztus 23. Mátyás főherceg elrendeli, hogy Izsák Meyslnek a magyar hadifelügyelőség őrnökének 42 rh. forintot, 115 m. forintot és 42 dénárt kifizessenek.

Matthias Dei Gratia Archidux Austriae etc.

R^e ac Egregii syncere nobis dilecti.

Postquam Egregius Isaac Meysl scriba Iustrationum Suae Majestatis in Iustrandis militibus Hungaris nuper conductis et ex dica hujus anni internendis sexaginta quatuor florenes Rhenens, triginta crucifer: pro vectura ac aliis sumptibus impenderit, qui quidem ex praetacta dica refundendi sunt, Idcirco vobis benigne mandamus, ut non modo ipsi dictam summam ex eadem dica, verum etiam centum quindecim illos florenos hungaricos quadraginta duos denaros, qui ipsi adhuc ex eo, dum anno nonagesimo sexto solutorem militiae Hungaricae egit, debentur, quorumque solutio vobis vigesimo octavo Augusti anni superioris in-juncta fuit, e restantiis dicae superiorum annorum certo ac citra dilationem ulteriorem exolvi curetis. Facturi in eo nostram voluntatem benignam. Datum in civitate Vienna 23 Augusti 1601.

Matthias.

Ad mandatum etc.

O. L. Ben. Res. 1601 Aug. 23.

88.

1601 szeptember 14. Ábrahám zsidó fehérvári bérletjöveldelmi felügyelő.

Velics A., Magyarországi török kincstári defterek II. k. 708. l.

89.

Kollarovicz 1610 május 20. A trencsénmegyei Kolárovicz község előljárósága Lebko zsidónak házépítési engedélyt ad.

Anno Dni 1610 Die 20. Maji.

Mi Richtar y Urad poctivej osady Kollarovicz známost czynime tymto Nassim Listem komuby buducne sliššaty prinaleželo, že naš žid Lebko predstupivše pred nas s in-

stanciu, že on a jeho predkovia v nassej poctivej osade už dlhše roky byvaju a s občánami slušne obchodia, byvanie svoje opustil' musí, ponevadč gazdovu ceru kleru pod vlasomú ma sebe poctivy občán Michal Hubona ža manželku vzať chce a tak chce na jej otca gasdovstu gazdovať a v dome bivať. Do povahí berúc našho žida Lebka slušne držanie mu preto dovolujeme, aby pre seba a pre svojich potomkov, jestliže proti nim žaloba nebude sebe fundus zadovažel a nadobudnul a na takovy chalupku postavil. A pritrafeto sa že spoluobčan Duro Stacho do uzkosťi prišol a kusek fundusu prí rieke na rolí Galovej neužitečney ma, dovolujeme spomenutému našmu židovi aby sebe tento fundus kupel' ustalenu kúpom cenu složel a bude za našho občána považovaný; aby ale poctivej dediní nebolo skody aneb Miloslívému Panstovu ano y Slavnej Stolici. Načo mi Richtar a urad pre lepšu istotu a stalost vydali sme jemu tento list aby bol v tom staly a bez pričiny. V dome richtarskem na ten čas richtaru Andrása Brecky a uradu uplneho načo sme pečeď našu dedinsku prilisknul. Richtar András Brecka 12 aláírás.

Forditása:

1610 május 20. Mi Kollárovicz becsületes községnek bírája és előljárósága ezen levelünkkel tudtul adjuk mindenkinek, kinek ezt tudni illik, vagy jövőben tudni illik, hogy Lebko zsidónk azon instanciát élénk terjesztvén, miszerint ő és elődjei helységünkben már sok év óta laknak és a helységbeli lakosokkal becsületesen bántanak, a mostani lakóságból távoznia kénytelen, lévén a háztulajdonosának egy hajadon leánya, kit Hubonya Mihály becsületes ifjú magának eljegyzett és hitese feleségévé tenni óhajt, ki is ezen házba hureolkodni és a szóban forgó udvarban gazdálkodni óhajt.

Figyelembe vesszük Lebko zsidónknak jó magaviseletét és becsületes életmódját és azért megengedjük neki, hogy magának és utódjainak, ha olyan becsületesek lesznek, mint ő, helységünkben házhelyet örökáron vehessen és arra házat építhessen. És éppen előadva magát, hogy Sztacho György polgártársunk szorult helyzetben van és a telkén levő darab fundusra szüksége nincsen, a többször említett zsidónk ezen darab fundust megveszi és a megállapított vételárát megfizetvén, olybá tekintelik, mintha polgártársunk volna.

Mire mi, a bíró és az előljáróság kiadtuk a bírói házban ezen levelet, hogy ezen ügynek állandósága és biztonsága legyen és hogy

ezen zsidót senki se bántsa és biztos legyen. Brecska bíró hivataloskodása alatt, a község pecsétjét reá nyomtuk.

Brecska András, s. k. bíró és tizenkét esküdt.

Magyar Zsidó Szemle, 1903. évf. 269. l. Közölte dr. Wellesz Gyula.

90.

1612 január 27. *Orosztony Ferenc, szakolczai harmincados jelenti a magyar kir. kamarának, hogy egy hodoliní zsidótól contrabandumként elvett 2 rókabőrt és 3 ezüst serleget.*

Zolgálathomat írom thý kegelmeotheoknek, mynth bízodalmas uraymnak és patronusimnak az Hatalmas Istentkül kyvanok ty kegelmeotheotheoknak myndeon loth.

Mosth ty kegelmeotheoknek chiak ezth akarom megh jelenteny, hogy az az elmulth napokban, hogy Posonbül gyüttem, talalék egy zydora ky Hodolinba ketth eokreoth haytt vala és eleokerem thüle az eokreokre valo chedulath, es megh mutata, hogy Zenyczen fýzette megh az Harmýczadot, mely chedulath meghadek az Zydonak és el boczatham; ismegh lathék az zydonall egy thanisrath, kyben talalek ketth roka beorth, kit még megh nem gyártottak es 3 ezüsth poharth, ky thezeon myndeneostüll 26 fell latot, es en az kett roka beortt mynd a 3 poharth elvettem nomine contrabandi, kýt finita angaria be akarok wýnný az kamaranak, kyertt most Illyeshazýne Assonyom igen neheztell ream ez dologh vegetth, kynck en megh Irtham, hogy meg nem adhathom az Zydonak, mert czkutt Zoga vagýok, es Hýtheombe gyar ez dologh, myvell Hlogý a Zydo sem Zenyczen sem Holiczban megh nem jelentheolthe az poharokath, sem az kett róka bőrt, hanem chiak az eokreothül atta megh Zenýczen az harmýnczadoth, mell eokreoketth ell boczýtam a Zydonak. Megy erthy ty Kegeletheok Illyeshazýne Assonyom lewelebüll, mynth neheztell reám ez dologh wegetth. Most ty Kegeletheoknek chiak ezth akaram meg írnyá roevideden. Isten sokaigh eltesse ty Kegeletheoketth mynnyayan. Datum Zakolczae 17 die Januarii, anno domini 1612.

Earundem Dominationum vestrarum generosarum humiliss et fidelis servitor Franciskus Oroszthony, tricesimator.

Kivül: 19 Januarii 1612. Generoso domino Francisco Loranth et Francisco Nagy myhaly consiliariis camerae Hungariae sacrae regiae majestatis etc. dominis et patronis mihi semper honorandissimis Posonii.

Orsz. Levélt. Pozsonyi Kamarához intézett levelek. I. sorozat 22. eszámó. Szentkirályi György másolata.

91.

Sopron 1615 április 13. Sopron város magisztrátusa tanácskozik Mátyás király rendeletéről, mely szerint a sz. kir. városokban is bevezetendő az inquisitio, melyet azonban csak Nagyszombat és Trencsén városok, mégpedig csakis a zsidók ellen akarnak bevezetni.

Nachdem die Presburger vernahmen, dass Ihr Kay. Mtt eine Inquisitio in den Freystetten anzustellen decernirt, damit nun solches, die weil es bis dato bey bemelten stellen unbrauchig gewesen, nicht in das werkh gesetzt wurde zue merklichen Schmelierungen der privilegien liberar. Civitatum, haben sie etlicher Fryslät mainung und Vota hierüber requirirt, darüber herr Matthes und Jacob Stainer nach Pressburg verordnet, welche referirt, dass die Pressburger solches Auch den obern stellen zuegeschrieben, die Zuer Antwortt geben, das es wider dero privilegia sey, und wurde nichts guts mit sich bringen, wiedan des Georg Básta angestellte Inquisition noch nicht verdaut ist, die Tyrnauer haben gleichwol vermelt, das sie solche begert, *über nuer wegen der Juden.* Item wegen Etlicher des Maximilian Regis geldschuld halber, Indem sie nicht wissen wo auss, die weil sich solche Summa von Tag zue Tag mehren Thuet. Im übrigen seien sie nicht willens eine Inquisition zue leiden. Nostri Legati, nach dem ihnen noch nicht wissent, wie solche Inquisitio angestellt in genere oder Auff etlich stett in Specie, können sie sich nicht resolviren, wie bei ihr May. einzukumen were, damit man nicht vor dem Perfuschen

(= verpfuschen?) thete, weil man noch Kein bevelh hierüber empfangen. Die Pressburger ad haec: es sey nicht zue warten, dieweil solche puncten in der Instruction der Inquisitoren sein sollten, das man umb Gotteswilln gepetten solche Aus zulassen, Aber Ihr. Kay. Mtt. hab nicht gewolt, die Comissarien aber sollen under andern auch dise Sein, als Pethe László, Hermanus, Lippay, Piber, haben demnach beschlossen man solte Herren Palatinum hierüber ersuchen, interim aber sein Schreiben kumen von Cassau, darinnen vermeldt worden, weil sie bey dem Palatino destwegen einkumen, dass Ihr Gnad. zuer antwort erhalt, wie das solch inquisitio nuer über die Statt Tirnau und Trencsin angestellt sei, wo aber einer mehr solte destwegen etwas beschwerlichs fürkommen und zuestehen, wolle er auf ersuchen nach möglichkeit erscheinen und hulff laisten.

Eredeti je Sopron városi levéltárában: Gemainer Statt Oedenburg Prothocoll. 1615. Közölte dr. Pollák Miksa M. Zs. Szemle 1895. évf 364—5. l.

 92.

1619 május 20. Borsos Tamás, Bethlen Gábor követe második követjárása alatt feljegyzí naplójában:

„Következik az levél, az melyet irtam az molduvai Gáspár vajdának, kit adtam Márk Antoninak, hogy elküldje azokkal, az kiket ugyanakkor irtam Bernaldus Boruscicusnak és Ábrahám doctornak.“

Gr. Mikó Imre. *Erdélyi Történelmi Adatok* II. k. 163. l.

 93.

1619 július 14-én bejegyzí:

„Ugyanakkor szakada le az erdélyi háznak az nyári ház felöll való oldala az utszáról és az konyhának az fele is, hogy utsza felöll való leszakadott fal miatt az szomszédtság el nem jarhatott és nem volt pénzem, kivel megcsináltathassam . . .

Urunk ő felsége irta volt két levelébe is, hogy minthogy az zsidó doctor el nem ment, vegyem meg rajta az mely 100 ft Kamuli uram neki adott volt — ezért a pénzért meg kellett fogatnom az rossz cigány Kurvania gubás Jakab doctort. De ézalatt hogy csak az sem vala, mivel elkezdjem a házat. igen szép kaffányomat kelle elveszlegetnem csak 160 oszporan es azzal kelle az házat csináltatnom, kire az mit költöttem, regestrumba megírtam.

Költöttem arra az egy darab falra magam saját pénzemet 2600 oszporát. Azután, hogy az zsidó doctorral sokat kelle perlődnöm, az zsidó doctor perire is költöttem mind azzal, a mit az conjuratoroknak fizettem, 600 oszporát. Ezért az adósságért megkellett fognom Jakab doctort és közel egy hónapig tartottam lánczon, de ugyan nem veheték soha többet rajta, hanem ezt az magam pénzemet nagy sok nyomorgatásával vettem meg rajta — az az három ezer kétszáz oszporát, s ugy bocsátottam el.“

U. o. 179. l. és Magyar Zs. Szemle 1893. évf. 371. l.

94.

Bazin 1620 Jebruár 3. Bod János bazini plébános Pázmány Péterhez intézett panaszos levelében — 7. pont alatt — azt kéri, hogy a Bécsben zsidóknak eladott, vagy elzálogosított templomi kegyzsereket visszaszerezzék.

Quod monstrantia pro processione Corporis Christi, una cum casula, unionibus, margaritis, et auro intexta, cum calice aureo judaeis Viennae oppignorata, vel vendita Ecclesiae Baziniensi restituantur.

Mon. Hung. Hist. I. oszt. 19. k. 245. l.

95.

Újhely 1622 június 14. Kryss Péter vágújhelyi harmincados és Kardoss Miklós ellenőr a pénzváltás körül történő visszaélésekre vonatkozólag jelentik a pozsonyi Kamarának, hogy a zsidók nem idegen pénzzel jönnek át a határon, hanem a

császár engedelmevel Morvaországban veretett pénzzel. Kérdezik továbbá, vajjon a Teschenbe menő keresztény marhakereskedőktől, kik pénzváltás céljából oda mennek, elkobozzák-e az idegen tescheni pénzt? Jelentik még, hogy Auspitzba a marhákat nem Újhelyen át, hanem Sasvár és Szokolcza felé hajtják. A Bródba törekvő és a pénzváltást eltitkoló zsidó kereskedőktől nagyobb összeget koboztak el.

Spectabilis ac magnifice et generosi domini domini et patroni nobis gratiosissimi.

Perpetuorum servitorum nostrorum in gratiam spectabilis, magnificae et generosarum dominationum vestrarum humillimam commendationem. Az Nagyságod és Kegyelmetek kétt leuelétt, kik minékünk szólnak ellvettük nagy böchüllettel az mý darabantunk által és megh értettük. Az mý azért eleoször az sidok által való pénz váltást illety, ahol Nagyságod és Kegyelmetek minékünk azt paranchollia, hogy minden sidonak, a ký uý pénzel ký jüvén Moruából, mell nem chászár urunk eo feolséghe monétáia volna, itt ó pénzt váltogatt, á pénzétt confiscálljuk, és az eo feolséghe magyar camaráiára usque ad ulteriorem resolutionem praesentálljuk. Arra Nagyságodnak és Kegyelmeteknek azt irhattiuk aláza-tossan, hogy az sidok nem üdegen pénzel jünnek ký, hanem illennel az mintt ez includált pénzek, kitt eok Moruában ex clementissima suae maiestatis caesareae et regiae annuentia veretnek, és kiken eo feolségének mind effigiése mind czimere vagyon, az garasokis onnétt valok. Sokan penigh közülök approlék marhákkal is iünnek ký, ugymint borssal, sálfránnal, chípkével és égiéb efféle marhákkal, kikteol az eo feolséghe harminczadgiált itt meghadgiák, az mintt á rationkból ký leczik és az sidó polturaért adgia ell. Azért az mý minapý Nagyságodnak és Kegyelmeteknek írth leuelünkben chak azt kívántuk érteny, hogy az minémő marhátt ký hooz, és harminczadott ad teole és ó pénzennis adgia el, az mintt magunkis tudgiuk azt, hogy ochobban adgiák ell az marhátt, de ó polturátt kívánnak erette: Ismegh ha euel az uý pénzell ký iön az sidó, és ó pénzt vált raita, kitt eo in officinam cusionis monetae Moruában bé ad, mind é kétt-

féle pénzleol tartozunké harminczadott vénný raitok avvagy csak az ó pénznek a haznától. Az ó pénznek a hazna penigh enny, minden négy ó pénz forintért hatt úy pénz forintott adnak. Item vannak oll sidokis, kik illen úy pénzel jünnek ký, itt approlék marhát véznek raita, ugymint coregh és appro bőröketh, tollakatt párnákban, ó rezett, kiteol ismegh megh adgia az igaz harminczadott. Miuell penigh ez a pénz váltás annyra ell áradott ezekben az wármégiékben, hogy az széghén embernek, seolt az nemes rendnekis, kinek valamý keués ó pénze volth, ugian nagy haznált vette, mert az úy potturais itt az wármégiékben az köröztiének között szintén annyban iár mintt az ó: és sokan nagy kévánsággal váltogattiák ell nékik az ó pénzt. Vgy vagyon, hogy ezéknek az sidoknak az pénz váltásra égiéb patensek ninchen ezeknél, de ezék sem szólnak magyar Országra, hanem csak Moruára, mellekett Nagyságod és Kegyelmetek ismegh visza küldhett minékünk, ha oll nem szükségesek. Annakokáért Nagyságod és Kegyelmetek in maturam deliberationem vevén ez dologt, keoniörgünk aláztatossan Nagyságodnak és Kegyelmeteknek ez keouetiünk által, méltóztassék minékünk derék resolutiót küldený, hogy tudgiuk ebbeol a dologbol mineztartany magunkatt, ha ugian mégis minden pénzekett ell köllé vénný az sidoknak, avvagy penigh csak harminczadott végüink raitok; eok, ha Nagyságod és Kegyelmetek paranchollia, mindenféle pénzleol, valamitt bé víznek, kételenek harminczadott adny, noha égy részét annak a pénznek a béhozott és megh harminczadott marhából ároltak, az mintt immár három ezer forintot is vittek bé ollan pénzt, annak á harminczadogának kezességhe alatt. Azt Nagyságod és Kegyelmetek méltóztassék bizonyossan ell hínný, hogy mintha itt vagiunk mind wy pénz ugymintt úy pottura, 60 és 120 kraiczáros tallérok forognak. Ha penigh ollan embereknek végére mehetünk, kik más üdeghen úy pénzel jünnek be az országban, azoknak pénzekett mý igenis confiscálljuk, mert szorgalmatos gondott viselünk reá, hanem az sidok pénzváltásában vannak valamý keués afféle idegen pénzek, kikett az emberek az eleott szür-

zöttek volth, de annak a bé hozásátt az idegen pénznek nem értettük.

Másodszor az mý a keorőztiénekett illetý, kik jo pénzt viznek ký, és ideghent hoznak bé, azokrol Nagyságtokatt és Kegyelmetekett így informálhattiuk, hogy mostanában, miuel Magyar Baradban*) (a honneitt ennek az harminczadnak leghnagióbb júuedelme szokott lénný) szüntelen laknak még h a némett vitézek, ighen keués morway awagy slesiaý poztoual kereskedő aros emberek iárnak erre, hanem Trenchinre, és ott rakiák le, ahozképest a zombathý, galgóczý, léuaý és égiéb keresködő emberek, ha pénzel junnek erre, mingiárt azt mongiák, hogy Trinchénben mennek marhátt vásárlaný, miuel penigh tudgiuk, hogy á marhátt most ott vásárolliák, az pénz dolgabol nem meriük ökett uttiokban itt megh háborgatný: halliuk azért kesz hirrel, hogy az aros emberek Trinchénre adnak utatt, de onnéitt ismegh awagy Tessinben (Teschen) awagy Slesiában mennek awal a mentséggel, hogy ott Trinchenben keduek szerintt valo marhátt nem találnak, és ott váltiák ell a pénzt. Annakokáért nostro humili iudicio az trinchény harminczadost keolletnék erreol cameraliter requiralný, hogy valamel aros ember Tessinben mégien onnéitt, mind pénz váltaný mégyen az, és azontul confiscallia a pénzétt, azonképpen az solnaý harminczadosis, mertt a tessiný pénzt iobban szeretik és örömesben feoll váltiák, inkább hogy sem ez illen moruaý pénzt; azt tartuán feleole, hogy job üstlý vagyon. Erreolis méltóztassék Nagyságod és Kegyelmetek bennünkett informálný, ha az tessiný pénz ideghen pénzé és confiscallhattiuké?

Towábbá ír Nagyságod és Kegyelmetek minékünk affeolís, hogy mý de pulsione boum et aliorum pecorum ad Auspicz semmý héthý signaturát nem küldünk. Arra azt irhattiuk alázatossan Nagyságodnak és Kegyelmeteknek, hogy eddigh azérth nem küldöttünk, merth chak égy barmott sem haitottak, s nemis haitnak mostis erre sem őreghett, sem apprott. Ez előtt sem volth ighen szokás, valamintt informálták Nagyságodatt és Kegyelmetekett, hogy erre

*) Brod.

ighen haitottlak volna barmott Auspiczben, mertt nem erre vagyon, hanem Sassin és Zakolcza felé. Erre penigh, ha haitnakis valamikor, Baradra, onnéitt Radistiára, Olomuczra awagy Baradból Slesiára mongiák, hogy haittiák. Mint hogy penigh efféle signatura adást my soha sem tuttuk, ázt gondoltuk, hogy a ky erre valamý barmott Moruában haitana, az uthon akár howá tégie eo azt, á mikor chászár urunk harmiczadgiált meghadgia, szabad volna véle. De az Nagyságod és Kegyelmetek parancholattira, ha efféle expulsio occurrál, készek lészünk signaturákatt minden héten beküldený.

Negiedszer Nagyságodnak és Kegyelmeteknek ezlis akaránk érthésére adny, teortént ma, hogy az ide ky járó sidok itkin (itten?) vétt marháiokkal megh harminczadoluán, be akartak menný Baradban, ugymint bórökkel rezes teorölt vasfazakakkal, párnában valo tollakkal és zappannal, tudakoztuk teoleok, ha pénzék váltásából valamý pénzt nem viszneké be? Kire cok azt mondották, hogy égyknek keozülök vagyon másfél awagy kétt száz de nem teob váltott penze, kiteol eo kész, ha kéuántalík, és á teobbýs megh adgiák, harmiczadott adny. My feol hányuán szekerétt, találtunk teob pénzt, kit eo itt váltott ó pénzt, ugy mintt Fl. 600., de más sido pénzeis volt, az kireol eo semmý égiéb mentiótt nem tétt, hanem hogy keresny akartuk és feol hanný az zekerétt, mondotta hogy néky uy penze vagyon, kitt ky hozott volt, nem tudgia igazán menný, nem tudott mitt venny, és ó pénzt nem talált raita váltaný, az uy pottura penigh azé az sidoé Fl. 170., kitt az teobbiuel égiült az Nagyságod és Kegyelmetek resolutioiáigh arestomban kezünkhöz véttük, és contrabandnak confiscaltuk. Mind ezekreol és az sidok ky vitt pénzekreol menný harminczadott köllessék raitok vénnünk (mintt hogy chak az harmiczadrol vagyon kezességek) mert minékünk azt megh kell vénnünk raitok, ha Nagyságod és Kegyelmetek paranchollia, bizonios válazt várunk.

Mindezék után én harmiczados az Nagyságod és Kegyelmetek velem tétt grátiáiáth holtomigh valo aláztatos zolgáalthommal megh hálálom Nagyságodnak és Kegyelmeteknek.

Azonkyuül az Ur Istent kérem, mind á hozzám tartozokkal égiüü, hogy eo szent feolsége ezt az subsidiumban megh mutatott Nagyságod és Kegyelmetek benignitásátt fizesse megh sok jokkal Nagyságodnak és Kegyelmeteknek. De reliquo nos gratioſo ſpectabilis, magnificae et generosarum dominationum veſtrarum fauori et patrocinió demisse commendantes, eadſdem diutiſſima et foeliciffima vivere etc. valere exoptamus. Datum Wýhely 14 menſis Iunii anno 1622.

Spectabilis, magnificae et generosarum dominationum veſtrarum ſeruitores humiles et perpetui Petrus Kryſs triceſſimator m. p. Nicolaus Kardosſ contrascriba m. p.

Széljegyzetek: Acceptetur pecunia caeſaris. Si vendit aliquid, licet. Acceptanda omnis talis cambiata pecunia.

Orsz. Levéltár „A pozsonyi kamarához intézett levelek 1-ső sorozat, 24. csomó.“

Szentkirályi György másolata.

96.

Újhely, 1622 július 12. Krijss Péter harmincados levele a magyar kamara elnökéhez, Wéglai Horváth Gáspárhoz, melyben jelenti, hogy egy zsidótól, ki ó-pénzt váltott, a nála talált 250 forintot elkobozta, mert a zsidó a többi nála levő pénzt a harmincad megkerülésével titkon asszonyokkal már előre elküldötte, és erre az elkobzott 250 forintra vonatkozólag intézkedést kér. Egyben bejelenti, hogy Ebeczki Bogdanóczon éjjel-nappal vállalja a zsidóknak az ó-pénzt, és egyéb harmincadokon is átbocsátják őket ó-pénzzel; sőt a pénzverést bérlő zsidó, ki a császár igen kedves embere, a pénz elkobzása miatt levélben keményen megfenyegette. Ezzel szemben a kamara oltalmát kéri, és utasításokat a pénzváltás körüli eljárásban.

Spectabilis ac magnifice domine domine et patrone mihi gratiosissime.

Eddigh Nagyságod meghérthette, mely bizonios ment ségim voltanak, miért nem mehettem be magam Sopronban. Mintt hogy pedigh valamý gazdag Sidot is vártunk Galgoeczrol, arra is szorgalmatos gondom volt, ky tegnap ide érkezett,

de sok marhátt vétű is megh raita a pénzen, kitt feoll váltott volt es Moruában vitte, meghadván Galgoczon teole az harmiczadott. Hanem az másik váltott volt, kű véle vagyon, bizonios summa pénzt, elegett kerestűk tégnap nála, de én teobbet nem találtam megh benne, fl. 250; hallom, hogy a teobbit azony emberek által küldötte ell titkon, ezt penigh az fl. 250 confiscáltam mind ó pénz; mit miuellek véle Nagyságtoktul várok. Mű Nagyságos Vram a társommal égiütt az eo feolsége camaraiának parancholattiára belé keueredénk az sidoknak ó pénzek arestálásában, valanúntt felelhetünk kű belöle nem tudom? De az bizon dologh, ha ismegh Nagyságod és Kegyelmetek kű nem segít beleole, féleo, hogy mi nem chak tíztűnk nélkül ell nem léstűnk, de talán életűnkkel is fizetűy fogunk. Az az sido, kű chászár vrunktól az egez cusiott arendában býria, és hallom, hogy igen kedues eo feolségének, ir énnékem égy leuelett, kitt midön megh oluastam, a haűam is feol borzadott, a teobby közeott azt írta, hogy ez miátt az arestálás miátt az cusionak, és abbol az chászárnak hetenkint iáró summa pénznek megh kölleott késleűy, es eo feolségének kártt köll vallany, kitt eo feolsége eleott mű reánk hárentott, és illen argumentumokkal áll, hogy eo azt nem híszű, hogy á camara arestallattia az pénzt, mert más harmiczadokonnis, aholl sok ezer forintott kű vittek, megh arestálták volna az pénzt. Az mintt Ebeczkűs chelek-sűk, hogy nem hogy arestálna az pénzt, de seott Bogdanoczon tartia a sidokatt, eűell nappal vállia nekik az ó pénzt, azonkűűll égy néhány társott fogadott maga mellé és nagy kereskedést miuel a bűrökkal, és hogy más harmiczadokonnis mind bekűel hocháttatnak ó pénzel által. Es annyra vagűnk nálok az sidoknál és égiebeknélis ezmiatt, hogy már tolvay és lopo neuűnk vagyon nyűluán az emberek eleott. Nagyságodatt az istenerlis kérem, ez leuelemett nem chak méltoztassék proponálni az kamarás urak eleott, de közönségessen az aulica camarán efficialni, hogy mind tíztűnkben s mind tíztességűnkben megh maradhassunk, mertt, ha ez dologh miátt az sidoknak vádolásokra, kik most hatalmas emberek chászár urunknál, tíztűnkteol megh foztattatnánk, az tíztel

ugy nem gondolnék, mint aual, hogy azoktól, kik ez dolgott nem tudgiák, mindenkor lopó neuünk volna, aholl bizoniétom az istennel, hogy giermekségemteol fogua jámborul és igazán viseltem magamott, kitt tud az sok jámboris. Ez az 250 fl. igaz contrabandum, mertt nem vitt semmý marhátt az sido Galgoczra, kibeol árolta volna. En mindenekbeol az Nagyságod es Kegyelmetek commissioia szerint chak az eo feol-sége camaráiára hattam magamott, reménuén azt, hogy most mindent ell végez az sidok dolgából, mihez tarchuk mind mý magunkatt, s mind az sidokis magokatt. Éltesse az Ur Isten sok ezlendeigh jó egésségben Nagyságodat.

Datum Wyhely, 12 Juli 1622.

Spectabilis ac magnificae dominationis vestrae humilis et perpetuus seruator. P. Kryss m. p.

Kívül: Spectabili ac magnifico dcmino, domino Caspari Horwáth de Wégla, equili aurato, sacralissimae caesareae et regiae maiestatis consiliario et camerae Hungaricae praefecto etc. Domino et patrono gratiosissimo. Sopronii cito, cito, cito, citatissime, cito.

Más kézzel: 16. Iulii 1622. Petrus Kryss de concambiatione veleris monetae contra Ebeczkium. Proponenda.

O. L. A pozsonyi Kamarához intézett levelek. I. sorozat, 24. csomó. Szentkirályi György másolata.

97.

Nagyszombat, 1622 augusztus 17. Az esztergomi kúptalan Nagyszombat város polgárainak másolatot ad I. Ferdinánd király 1539. évi február 19-én kelt ama rendeletéről, amelylyel a zsidókat egy gyermek megölése miatt örök időkre kitiltja Nagyszombat városából, s egyben arra kötelezi a várost, hogy most már az fizesse a zsidók által fizetett évi 50 forint adót.

Nos capitulum ecclesiae metropolitanae Strigoniensis memoriae commendamus per praesentes, quod nobilis ac circumspectus Martinus Bwehaný senator liberae regiae civitatis Tyrnaviensis nostram personaliter veniens in praesentiam nominibus et personis prudentum ac circumspectorum

iudicis et iuratorum civium, nec non totius communitatis dictae civitatis Tyrnaviensis exhibuit et praesentavit nobis quasdam literas serenissimi quondam principis et domini domini Ferdinandi felicitis reminiscendae Romanorum et Hungariae regis etc. in papyro patenter confectas sigilloque eiusdem secreto impresse roboratas et subscriptas de et super quodam censu ad cameram Hungaricam administrando tenoris infrascripti petens nos debita cum instantia, quatenus nos easdem aliis literis nostris transcribi et transumi facere, iisdemque civitatensibus sub sigillo nostro capitulari extradare dignaremur. Quarum quidem literarum tenor talis est.*). . .

Nos itaque praemissa petitone eiusdem nominibus quorum supra facta tanquam iusta et legitima admissa, praetactas literas non abrasas, non cancellatas, neque in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus vitio et suspitione carentes de verbo ad verbum, sine diminutione et augmento aliquali praesentibus literis nostris transcribi et transumi facientes, iisdem iudici et iuratis civibus, nec non totius communitatis civitatis Tyrnaviensis iurium suorum pro cautela sub sigillo nostro capitulari authentico extradandas duximus et concedendas. Originalibus earum in specie restitutis. Datum feria quarta proxima post festum assumptionis beatissimae Mariae virginis. Anno partus eiusdem millesimo sexcentesimo vigesimo secundo. Lecta et correcta manu eadem.

Kivül: Transumptum capituli Strigoniensis occasione pueri per Iulacos Tyrnaviensis necati, adeoque subsecutae eorundem Iudaeorum et incolatu Tyrnaviensi exclusionis, censusque eorundem Iudaici FL 50 sub poena dupli in ipsam civitatem Tyrnaviensem translationis Anna 1539. emanata est resolutio.

O. L. Neo Registrata Acta. Fasc. 947 N° 7°. Szentkirályi György másolata.

*) Ferdinánd király ezen rendeletét már közölte a Magyar Zsidó Oklevéltár I. k. 435/6.

*Sempthe 1622 november 13. Gróf Thurzó Staniszló nádor husvétig megtiltja a zsidó és idegen kereskedők által silány pénzen összevásárolt borok kivételét, nehogy a drágaság és az inség ily módon is növellessék: azon egy eset kivételével, ha Ő Felségétől vagy a magyar kamarától a kiviendő boro-
kat mennyiség szerint is részletező levelet mutolnak fel.*

Comes Stanislaus Thurszo de Bellehemfalua regni Hungariae palatinus et iudex Cumanorum, terrae Scepusiensis ac comitatus eiusdem perpetuus comes etc. Cum multi regnicolarum conquerantur, Iudaeos et alios extraneos quaestores vilissima ipsorum moneta, rerum fere omnium, praecipuo vero in emendis vinis maximam caristhiam et inopiam facere. Ne igitur adhuc maior caritas et inopia, quae ex educatione vinorum ac aliarum rerum pro externa vili moneta fienda, facile subsequi posset, in regno fiat, nos de benigna suae maiestatis voluntate huic incommodo occurrendum censuimus. Pro eo dominationes vestras harum serie amicabiliter requirimus, aliis vero, quibus competit, auctoritate nostra palatinali, qua pleno iure fungimur, committimus et mandamus, quatenus praescriptos Iudaeos aut alios quoslibet extraneos quaestores vina inducta vili moneta regno educentes, nisi a praefata sacratissima caesarea regiaque maiestate domino nostro clementissimo aut eius camera Vngarica literas specificè numerum vinorum educendorum continentes habuerint, sub gravi suae maiestatis indignatione, alii vero, quibus competit, officiorum suorum amissione nullibi et nequaquam ad festum usque Paschatis permittere aut per vestros permitti facere debeatis et teneamini. Secus non facturi. Praesentibus perlectis, exhibenti restituti. Datum in arce nostra Sempthe die decima tertia mensis Novembris anno 1622. Comes Stanislaus Thurszo.

Orsz. Levélt. Kincst. oszt. A pozsonyi kamarához intéz. lev. I. soroz. 24. cs.

99.

Pozsony 1622 november 22. A magyar kamara tanácsosai közlik a kamara elnökével a nádor nyílt parancsára vonatkozó véleményöket, mellyel a zsidóknak és más idegeneknek a bornak az országból leendő kivitelét megtiltja. Egyben, minthogy a nyílt parancs közzétételét a jelenlegi szövegével aggályosnak tartják, és intézkedéseivel sem értenek teljesen egyet, arra kéri az elnököt, hogy észrevételeiket úgy a nádorral, mint a tanácsosokkal, kik az előbbi intézkedésére december elsején Nagyszombat városában úgyis gyűlekeznek, még a kihirdetés előtt közölni sziveskedjék.

Spectabilis et magnifice domine patrone nobis observantissime salutem et servitiorum nostrorum paratissimam commendationem.

Miserat ad nos spectabilis et magnifica dominatio vestra superioribus diebus litteras illustrissimi domini palatini patentes, quibus educationem vini per Iudaeos aliosque extraneos homines continuandam (quod ex ea et vini in patria penuria, cum charistia non vulgari generetur, et vilis atque perniciosae monetae augmentum mirifice diffunderetur in damnum regni et incolarum haud comparabile) interdicat, et eas per nos publicari desiderat. Quas quidem nos haud grauatim per eos, qui dispositioni nostrae subsunt, utpote tricesimatores, hactenus promulgari fecissemus, nisi certae et nostro quidem iudicio ponderosae considerationes nobis in contrarium obiectae fuissent, quas, siquidem non dubio nuncio accepimus, praefatum illustrissimum dominum palatinum conventum dominis consiliariis in civitate Tyrnaviensi ad primum diem appropinquantis mensis Decembris inditisse, spectabili et magnificae dominationi vestrae perscribendas prius, ibidemque domino palatino ac caeteris dominis consiliariis communicandas censuimus, quam interdictoriae ipse in lucem per nos emittantur.

Etenim videmus quidem ipsimet et gravi nostro dispendio sentimus, omnium rerum et signanter vini pretium in tantum excrevisse, ut qui simile quid patrum memoria

evenisse, recordentur, vix supersint: Insuper etiam tantum monetarum diversitatem ac vilitatem ex vicinis regionibus in haec patriam inductam esse, et induci diutius, ut explicari vix possit, et propalam cuique sit. Accedere etiam illud, quod in Austria Moraviaque inductio in hoc regnum frumenti aliarumque frugum interdicta sit, liciteque in Vngaria vicissim vini eductionem vetari posse. Quia tamen interdictio haec proventus suae maiestatis regio proprie tangit et vero pro tempore etiam minuere videtur, utrum illa citra conscientiam praefatae maiestatis caesareae atque regiae expressumque consensum et specialiter per nos fieri celebrarique possit aut debeat haud parum ambigimus. Quod si enim, uti simpliciter loquendo, dubitari non debet, dispendium exinde in proventus suae maiestatis redundet, et ratio eius exigatur, nobis illa erit procul dubio reddenda, quibus eorum cura est commissa; et quo pacto talem a nobis culpam avertemus? quibus in diminutionem commodorum reddituumque fisci regii inconsulta sua maiestata nihil facere integrum est? quin imo solutio quoque salarii ipsius domini palatini impediretur. Ad haec, quando interdicti huius effectum altius nobiscum perpendimus, nobis quidem per eius publicationem haud videtur fore, ut tanta ista charistia in communi mitigetur, sed pauperes duntaxat, qui nunc egestate famisque periculo adducti vina vendere coguntur, et meliori utique pretio vendere possent, nunc viliori vendant cum detrimento suo; e diverso autem ditiores nunc leviori aere cellaria compleant, tantoque carius venundent, ac non tantum non sublevent modernam charistiam, sed etiam adaugeant, et penuriae maior detur occasio. Experientia enim docet, donec apud colonos ac pauperiores vina frugesque et alia victui necessaria habentur, cuncta tolerabiliori praecio comparari posse, quam ab iis, qui soli lucro inhiant.

Denique vilitas pecuniae non difficulter vitari poterit, si eius usus serio non solum prohibetur, sed etiam inductores ac seminatores eius castigentur, et moneta Ungarica tandem e tenebris ac nonnullorum privatorum vinculis eruatur communique usui restituatur.

Quapropter (pace illustrissimi domini palatini dictum sit) nobis longe consultius fore videretur, sieductio quidem vini libera maneret, pecuniae tamen vilis et peregrinae inductio penitus et sub confiscatione ad rationem fisci regii convertenda, interdiceretur, ac vinum quoque ipsum, sicut in boum venditione sit, talleris duntaxat solidis seu imperialibus et aureis per externos emere liceret, salvo tamen indigenis commercii libertate, etiam quoad grossos seu polluracos in regno usitatos. Quod eo etiam commodius eveniret, si vicini quoque Austrii et Moravi per dominum palatinum requirerentur de solvendo interdicto frumenti, quando id pactis de libero commercio erectis et vero etiam iuribus bonae vicinitatis praeiudicare deprehenditur; quod si continuetur, futurum, et ex Hungaria quoque vini et aliarum rerum principaliter autem boum subministratio prohibeantur.

Quo pacto et proventus suae maiestatis sua integritate gavisuri sunt, et nostra quidem sententia utilitati regni prospicietur. Quod spectabilis et magnifica dominatio vestra, cui ex officio augmentatio proventuum regionum auctoritatisque suae maiestatis defensio cumprimis incumbit, pro sua prudentia, si ita videbitur, memorato domino palatino caeterisque dominis consiliariis proponere ac declarare sciet. Cui in reliquo valetudinem firmam precamur nostraque obsequia deferimus.

Posonii, 22 Novembris, anno 1622.

N. Sacrae caesareae ac regiae
maiestatis camerae Hungaricae
consilarii.

Kivül: Spectabili et magnifico domino Caspári Horwath de Veghla, equiti aurato, sacrae caesareae ac regiae maiestatis consiliario et camerae Hungaricae praefecto etc. domino patrono nobis observandissimo.

Orsz. Levélt. „A pozsonyi kamarához intézett levelek I-ső sor, 24. csomó.”

Szentkirályi György másolata.

100.

Vágújhely 1623 január 12. Kryss Péter a magyar kamarától a kereskedés védelme szempontjából Zsámbokréthy Zsigmond és András nemes emberek megbüntetését kéri, kik árukkal házaló Valentinus nevű bródi zsidót útközben megtámadták s tőle ily módon 1 és ½ vég zsidó vásznat és 8 forint készpénzt elvették. Egyben intézkedést kér aziránt, hogy a harmincad Újhely városában helyiséghez jusson.

Spectabilis ac magnifice et generosi domini, domini et patroni gratiosissimi.

Ante decem, ni fallor, dies quidam Iudaeus nomine Valentinus Brodensis, dum cum certis rebus et mercibus, de quibus iuste vectigal regium persoluit, ex uno ad alium pagum pergeret, in itinere quidam nobiles, Sigismundus et Andreas Sambokréthý eundem Iudaeum hostiliter invaserunt, ac unam integram et mediam petias telae Iudaicae, item in paratis octo florenos acceperunt. Et quia negotium hoc sit mali exempli, facile enim ob huius modi spoliatorum iniqua exercitia omnis negotiatio, quae in augmentum proventuum regiorum vergere solent, intermitteretur: supplico ob id dominationibus vestris spectabili, magnificae et generosis demisse, dignentur eadem modum aliquem adinvenire, quo praefati nobiles Sambokrethý in exemplum aliorum quanticus citari et debita poena puniri queant.

Alter est, quod in oppido Wyhell, cum ob illam fidem, quam proſitemur catholicam, tunc vero ob illam scintillam Bettlenicam, in ipsis oppidanis adhuc ferventem, iidem hospitium plane nullum pro tricesima caesarea praebere volunt. Nec autem iam fata tricesima debito suo hospitio careat, ob id rogo dominationes vestras spectabilem magnificam et generosas humiliter, dignentur eadem praefectos et provisores loci illius Martinum videlicet Kőszegy Homonnoianum, Iulium Fitter Nadasdianum praefectos et Michaellem Tőtesy provisorem Ezterhassianum simul vel diuisim per literas requisitos habere, quatenus ipsi inhabitatores illos, qui ibidem amplioribus domibus gaudent, Nicolaum utpote Bornemisza

in altera sua domo, Ioannem Zeleczkÿ, Ioannem Laczkouicz, Georgium Selrik et concionatorem Beczkoviensem vel alios ad id adigant, quatenus ex iis sine unus sine alter dictae tricesimae condignum hospitium praebere pro congrua solutione velit. Gratosum et optatum expecto responsium.

Spectabilis, magnificae et generosarum dominationum vestrarum humilis et perpetuus servitor Petrus Krÿss m. p.

Kivül: Ad inclytam cameram Hungaricam humile memoriale Petri Kryss.

Más kézzel: Specificet diem, quando factum et locum ubi, coram quibus et nomina evocandorum, et sic fiat citatio.

Ex consilio camerae Vngaricae 12 Januarii 1623.

Orsz. Lévél. „A pozsonyi kamarához intézett levelek I-ső sor. 24. csomó.”

Szentkirályi György másolata.

101.

Vágújhely, 1623 február 7. Krÿss Péter levele a pozsonyi kamarához, melyben jelenti, hogy Zakariás, Dávid és Sámuel nevű bródi zsidók panaszt emeltek előtte a nádor galgóczi tisztartója ellen, aki az általuk Pöstyénbe szállított nyers ökör- és tehénbőröket a harmincad lefizetése dacára elkobozta. Midőn pedig a nádornak és a hivatalnokoknak kifizetett több mint 200 forint tiszteletdíj ellenében végre ismét megkapták a bőröket, sőt a pöstyéni tisztviselőnek szóló levelet is, a hivatalnokok azon ürügy alatt, hogy a nádor a forgalomban levő új garasokon meg akarja venni a bőröket, újból elkobozták ezeket. Dávid és Sámuel zsidók erre a maguk részét átengedték a hivatalnokoknak, de Zakariás zsidó, ki a bőröket már eladta Sziléziába, ezt nem lehette. Erre a hivatalnokok a bőröket, midőn Zakariás zsidó Magyarbród felé hazatérni készült, kocsikra rakatták és Pozsony felé útnak indították. A kereskedés védelme szempontjából most már kérdést intéz az iránt, hogy az ily módon zaklatott zsidó ügyében mitévő legyen.

Spectabilis, magnifice et generosi domini, domini et patroni gratiosissimi.

Perpetuorum seruitiorum nostrorum in gratiam spectabilis, magnificae et generosarum dominationum vestrarum humilem commendationem. Comparuerunt hodie coram me hic Wyhely quidam Iudaei Zacharias, Daud et Samuel Brodenses exponentes graui cum querela, qualiter ante duas circiter septimanas de quibus tam cutibus tam bovinis quam vaccinis crudis pro quinque circiter millibus florenis in talleris imperialibus a Georgio Bornemisza tricesimatori olim Galgocziensi, quinque adhuc ante menses coëmplis, ibidem tricesimam suae sacrae maiestatis domini domini nostri clementissimi recte persolvissent, quas cum nomine obstante oppidum Peostien ueherent, illustrissimi domini comitis palatini provisor Galgocziensis omnes illas cutes in eodem oppido de facto arestavit. Postquam autem istius aresti causam ab eodem illustrissimo domino comite palatino Trinchinio redeunte interrogarent, respondit ipsis Iudaeis, huius negotii curam omnem praefecto et provisoris arcis et bonorum Galgocziensium totaliter commisisse, itaque Iudaeos istos cum ipsis agendum esse. Cum autem sequenti die plurimum inter se disceptarent, conuentum est inter illos, ut tam praefato domino palatino, quam ipsis officialibus certum honorarium pendant. Persolutis postmodum ultra ducentis florenis, tam ipse dominus palatinus, quam iamfati officiales Iudaeos istos non solum superinde sufficienti chyrographo quietarunt, verum etiam datis ad officialem Pöstieniensem literis, penes Iudaeos etiam nunc habilis, per eum dictum arestum relaxarunt. Interim autem dum isti Iudaei in conducendis vehiculis ulterius ibidem Galgoczii morarentur, ac pedetentim itineri sese accingerent, iterum ipsi officiales, domino palatino tunc Sinlauriae existente, memoratas cutes denuo arestarunt, nullam aliam causam obiiicientes, quam quod dominus palatinus eas sibimet ipsi pronunc currentibus grossis nouis coëmere niteretur. Duo socii Iudaei David et Samuel partem suam (quae exigua fuerat) ipsis officialibus pro auertenda ulteriori contentione et sumptu inuiti cesserunt quidam, sed Zacharias, qui neruum pecuniae in talleris imperialibus exposuit, huic ipsorum voluntati consentire haud potuit, potissimum, cum cutes istas iam antea ad Nissam in Silesiam

promiserit et divididerit. Interim autem dum Galgoezio idem Iudaeus domum versus Hunnobrodam redire cogitaret, saepedicti officiales omnes cutes currubus apposuerunt et Ponium versus miserunt. Quia vero ista licentia multum ubique in Hungaria grassare caeperit, nihilque aliud secum ferat, quam ipsam proventuum regionum diminutionem: ob id operae precium duxi hanc ipsorum Iudaeorum, qui annualim in inductione diversarum rerum suae maiestati caesareae non exiguum commodum inferunt, iniuriam ex diatamine fidelitatis et instructionis meae ad aures vestrarum dominationum spectabilis, magnificae et generosarum per praesentium exhibitorum demisse perducere et easdem rogare, quid hoc in negotio Iudaeus iste Zacharias taliter aggravatus ulterius facere debeat, dignarentur eadem id mihi primitus gratiose perscribere. Alias ipse eo intentum suum direxit, ut penes literas suprafatas domini palatini et officialium eiusdem conventionales, item alteras literas ipsiusmet domini palatini liberi passus omnibus Iudaeis in universum eam in finem antea adhuc elargitas, ut per totum ambitum regni Hungariae omnium rerum liberum quaestum exercere possint, extractis ab illustrissimo domino cardinale Olmucensi literis arestatoriis in foro Auspiciensis non solum pro hisce cutibus, sed expensis etiam haecenus quoquomodo factis, in arestandis bobus sese contentatum reddat. Petit etiam idem Iudaeus per me demisse, ut donec dictus illustrissimus dominus palatinus, hac de re requiretur, cutes istae modo aliquo per dominationas vestras spectabilem, magnificam et generosas ibidem Posonii detineri possent. Super his omnibus certum et gratiosum a spectabili magnifico et generosis dominationibus vestris expectans responsum, earundem favori et patrocinio demisse commendans, quas de reliquo diutissime et foelicissime vivere et valere exopto. Actum Wyhely 7 Februarii, anno 1623.

Spectabilis, magnificae et generosarum dominationum vestrarum humilis et perpetuus servitor Petrus Krýss m. p.

Kivül: 10 Februarii 1623. Spectabili ac magnifico et generosis dominis dominis N. N. sacratissimae caesareae reginaeque maiestati

inclytæ camerae Hungaricæ præfecto et consiliariis etc. dominis et patronis mihi gratiosissimis. Posenii Cito, cito, cito, citatissime.

Későbbi írással: Petro Kryss responsum eadem die.

Orsz. Levélt. „A pozsonyi kamarához intézett levelek I-ső sor. 24. csomó.“

Szentkirályi György másolata.

102.

Kolozsvár 1623 június 18. Bethlen Gábor kiváltságlevele a zsidók számára.

Gabriel Dei gratia etc. Memoriae commendamus etc. Quod cum nihil in hoc statu nostro, in quo singulari Dei optimi miximi nutu et beneficio ac communi nostrorum regnicolarum trium nationum regni hujus nostri Transylvaniae voto ac suffragio constituti sumus, nihil unquam magis expetivimus, quam ut sopitis undique belli tempestatibus imperio nostro subjectos almae pacis radiis investiremus, et partim singulari nostra providentia, partim paterna commiseratione, qua universos prosequimur, hoc regnum nostrum variis bellorum motibus externarumque gentium irruptionibus vastatum, desolatum, diversarum gentium concursu et concessione restauráremus, ut majora in dies sumens incrementa, pristinis resumptis viribus, belli pacisque conspicuum trophaeis, *veterem aequet Daciam*: itaque ut desiderati hujus voti compotes redderemur, et diversarum quoque gentium concursu hoc regnum nostrum Transylvaniae excoleremus, accedente singulari intercessione excellentissimi Abrahami Szasza medicinae doctoris Iudaei Constantinopolitani, praesentes immunitates universis e gente Iudaea clementi nostro assensu in Regnum Transylvaniae condescendere volentibus, sub annexis conditionibus insertas, gratiose clargiendas, concedendas, et ab omnibus regni nostri incolis observandas duximus. Quarum quidem immunitatum serie hisce in Articulis subsequitur.

1-o. Destinatum ad inhabitandum et quaesturam exercendum habituri sunt locum nostro ac regnicolarum assecuratoriis munitum.

2-o. Mercaturas exercere, variasque merces in regnum Constantinapoli inferre, peregre proficisci, et e ditionibus nostris egredi juxta singulorum facultates libere conceditur.

3-o. Vir discretus juris peritus nobilis, si quando controversiae inter ipsos discutiendae et definiendae emergerint, ordinabitur, qui ubi necessum fuerit, partes etiam illorum non solum defendet, verum etiam promovebit, sedulo tamen in eo desudent, ne contra Majestatem nostram, aut regnum et ditiones nostras clam vel palam quidpiam moliantur.

4-o. Ut majori securitate vitam agere valeant instar reliquorum tributum pendent, quibuscumque e regnis advenerint, ac *paribus cum Anabaptistis immunitatibus gaudebunt*, ne tamen quempiam regnicolarum fraude circumveniant juraque publica violent.

5-o. Liberam habebunt professionem, illamque *juxta ritum suorum* exercere citra quorumvis molestiam permittentur.

6-o. Si qui Judaeorum in ditionibus Christianis degentium ex Hispaniis aut aliis e locis in regnum nostrum commigrare illorumque professionem inbibere voluerint, liberum id securumque eisdem futurum pollicemur.

7-o. Amictu Christianorum, ne injuriis impetantur, neve signo quopiam indecenti uti vestirique permittantur.

8-o. Pecuniam e regno nostro efferendi liberam habebunt facultatem, salvis tamen regni constitutionibus observatis.

9-o. Si quo sinistro fatu regni (Quod Deus optimus maximus avertat) e regno nostro migrare eisdem contingat, integri unius anni spatio bona sua dividendi aut ad loca tutiora evehendi habeant potestatem.

10-mo. Medicus eorum semper libere eundi, redeundi, excurrendi et revertendi in ditiones nostras habebit facultatem. Et hae quidem sunt immunitates, quas praelibalis Iudaismae professionis hominibus benigne indulgendas et concedendas elargiri decrevimus, assecurantes eosdem nos omnia et singula haec elementer illis indulta et concessa observaturos, prout assecuramus, indulgemus ac concedimus. harum

nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum in Civitate nostra Coloswar Anno 1623 18 Junii.

Erdélyi országgyűlési emlékek, VIII. k. 143—145.

Dr. Singer Jakab temesvári főrabbi úr birtokában levő és sziveségből átengedett másolata után. M. B.

103.

Pozsony, 1623 szeptember 23. Pázmány Péter kéri II. Ferdinánd királyt, hogy kötelezze a pozsonyi zsidókat arra, hogy a bor árát, míg azt teljesen ki nem fizették, október 1-től kezdve minden hó elsején 1000 forintot fizessenek aprópénzben.

.....

Circa solutionem ita actum, ut praetium frumenti statim initio exsolvatur totaliter. De praetio vini seria et certa fiat ordinatio ad Iudaeos Posenienses, quod singulis mensibus ex monetaria Poseniensi hungaricae pecuniae parvae mille floreni solvantur ad primum diem mensis, incipiendo inde ab octobri, donec totum praetium solutum fuerit.

Mon. Hung. Hist. I. oszt. 19. k. 353. 1.

104.

1623 után Erdélybe bevándorolt Valerius Dávid zsidó orvosdoktorról.

„David Valerius Med. Doct. vir in omni Scientiarum genere exercitatissimus, qui cursum studiorum in Academia Salmantica toto orbe celeberrima absolvens, praecipuas Hispaniae, Galliae, Italiaeque Academias perlustrans divina tandem providentia. Albam Juliam Transylvanorum delatus, per crebram conversationem excellentissimorum virorum D. Ioannis Henrici Altstedii, D. Joan. Henr. Bisterfeldii et D. M. Ludovici Piscatoris Illustr. Gymnasii Albensis Professorum ex Iudaismo conversus ad Professionem Theologiae et

Philosophicam in Illustr. Scola Patakiena obeundum extraordinario stipendio ab Ill. Principe Rakotzio I. locatus fuerat."

Veszprémy Stephanus, Succinta medicorum Hungariae et Transylvaniae Biographia I. 196. 1. és Paulus Ember. Hist. Eccl. Reform. Hung. et. Transilv. p. 596.

105.

Bécs 1625 február 14. II. Ferdinánd szigorúan megtiltja, hogy a Magyarországra jövő zsidó és külföldi kereskedőket bántalmazták és megengedi, hogy a kiváltságos helyeken kívül bárhol kereskedhessenek, amiben a hatóságok kötelesek őket támogatni.

Ferdinandus etc. Universis et singulis. Relatum est Majestati nostrae, qualiter plerique Haebreos aliosque externos, in Nostrum Regnum Hungariae cum mercibus eorum negotiationis exercendae causa venientes, nescitur quibus sub praetextibus, tam in persona turbare, quam in rebus ipsorum venalibus damnificare, et pro debitis aliorum indebite vexare et arrestare consueverint, eoque pacto proventus quoque nostri Regii, qui ex hujusmodi mutuis commerciis in Tricesimis provenire solent, plurimum imminuere debeant, praeterquam quod et ipsa negotiatione et mutua commercia conquiescere — necessum sit.

Quibus nos deinceps de libero in praefatum Regnum nostrum ingressu pariter et egressu, sicut etiam ad fora publica nundinarum cum eorum mercibus accessu (exceptis locis, qua per nos, Antecessoresque nostros legitimos videlicet Hungariae Reges, hac in parte speciali gaudent immunitate) prospectum Fiscique nostri Regii proventibus consultum esse clementer volentes. Universis et singulis suprafatis serio committimus et mandamus, quatenus antelatos Hebraeos et externos modo praemisso negociantes et ad loca communia cum mercibus in hoc Regnum Hungariae descendentes, nullo sub praetextu, vel per se, vel per suos turbare. multominus damnificare ausint et praesumant,

quin potius eisdem, liberum eundi, redeundi et negotiationis actum solitum exercendi modum et viam praestent, opemque et assistentiam praebeant. Ne propterea et ipsi ansam conquerendi habereant, et proventus nostri Tricesimales damnus et imminutionem patiantur. Secus non facturi sub poena in Generali Decreto, contra ejusmodi proventum nostrorum Regiorum turbatores manifesto expressa. Praesentes autem post earum lecturam reddi mandamus exhibentibus. Datum in Civitate nostra Vienna die 14. mensis Februarii Anno Domini 1625. Regnorum etc.

Orsz. Levélt. Conceptus Expeditionum 1625 Februar No. 42. L. még Magy. Zs. Szemle 1894. évf. 88. l.

106.

Pozsony 1626 március 5. A pozsonyi kamara jelentése a Pozsony és Nagyszombat városok által fizetendő rendes, valamint a kiűzött zsidók helyett fizetendő adó tárgyában.

Generosi et magnifici domini patroni obsevandissimi!

Exordium status pensionis Iudaicae de domibus eorum hic Posonii habitarum sumpsit a Maria regina post infelicem cladem regis Ludovici in anno domini 1526, quo tempore Iudaei metu territi una cum rebus suis, domibus relictis, hinc clam se surripuerant; eaque occasione cives Posoniensis facultatem a dicta regina domos eorum vendendi obtinuerunt ea conditione, ut pretium tale in fortificationem civitatis converterent, et si census ratione earum domorum futuri reges augmentare vellent, id oneris ad beneplacitum regum subirent. Temporibus postmodum Ferdinandi imperatoris, postquam cives census ordinarium pendere detrectabant, commissum eis fuit, ut si quas haberent literas super non solvendo censu, eas producerent, et si non producerent, constituit Ferdinandus imperator, ut singulis annis nomine census florenos 400 et pro censu Iudaeorum florens 100, in toto autem florens 500 ad cameram numerarent. Et insuper commiserat Francisco Vylaký episcopo Agriensi et tunc locumteneti regio, ut omnibus mediis etiam

per detentionem personarum talem censum pendendum cogeret, cameram etiam ut perpetus ab eis exigeret. Et hoc in anno domini 1553.

Anno iterum 1554 recurrerunt cives ad suam Maiestatem, et diversis causis per eosdem praetensis, censum seu taxam sibi remitti instanter supplicarunt, quo tempore non plures, quam floreni 900 nomine census et taxae ipsis fuerunt impositi, nulla mentione facta census Iudaici: et haec de Poseniensibus.

Quod autem Tyrnaviensis spectat, supplicabant et illi in anno domini 1553. supradicto primam summam duorum millium florenorum taxae nomine ipsis impositam ad quadringentos florenos relaxari, ita deinde et iterum summam illam florenorum 600 nomine taxae, qua ratione ordinarii census florenorum 400 et census Iudaici florenorum 50 ad octingentos remitti, quae informatione quoque camerae accedente relaxata fuit ad florenos 900.

Cum itaque nullae certae rationes, ob quas et quando apud utrasque civitates aut census isti ordinarii aut Iudaici cessaverint, eorundem argumentum esse poterit, quod cum iam istis temporibus utrique hi census in unam summam sub nomine tamen taxae seu census coaluerint, successu temporis et nunc fortassis quoque in eadem una summa et quidem propterea majori nomine solum taxae coaluisse, nihilominus si acta eodem praesertim tempore in cancellaria perquirentur, forsitan certum argumentum illic haberi poterit, cum de his dubio procul informationes ex camera petita sint. 5. Martii. 1626.

Kivül: De censu civitatis Poseniensis.

Orsz. Levéltár. can. oszt. „N. R. A. Fasc: 1683. Nro. 27.“

Szentkirályi György másolata.

Bécs 1626 augusztus 26. II. Ferdinánd újból szigorúan megparancsolja, hogy a vágújhelyi harmincados által a pénzverő hivatalnak szállító zsidóktól elvett régi ezüstpénzeket hiány nélkül visszaadja.

Ferdinandus Secundus Divina favente clementia electus Romanorum Imperator semper Augustus.

Magnifice et Egregii fideles nobis dilecti.

Meministis haud dubio decreti nostri tertia die hujus mensis Sopronii adhuc vobis insinuati, quo serio praecipera-
mus ut rei nostrae monetariae conductoribus argentum monetamque cambio conflatum per tricesimatorem nostrum W[aag] Ujhelyiensem, non attentis etiam literis nostris regiis eidem prius exhibitis in contrabandum assumptum, restitui curaretis.

Cum itaque ex incluso dictorum conductorum supplici libello nobis exhibito, quod hucusque mandato nostro satisfactum non sit, non absque singulari displicentia intelligamus, eaque de causa non leve damnum nobis, ac rei nostrae monetariae accesserit, et adhuc majus in dies inferatur incommodum.

Vobis denuo serio injungimus, ut supradictum tricesimatorem sub privatione officii sui moneatis, aliisque si opus est severioribus mediis compellatis, ut non tantum argentum a se nulla de causa, imo visis lectis que nostris literis salvi passus et securitatis dictis conductoribus eo fine datis, de facto arrestatum integre relaxet, verum etiam pecuniam monetamque veterem permissio cambio congestam, sine ullo defectu aut permutatione quantoocyus restituat, deinceps etiam mandatorum nostrorum majorem rationem habeat, nec se hac de re moneri saepius patiatur, aut expetet.

Satisfacturi in eo clementi nostrae omnimodo voluntati. Dabantur in civitate nostra Vienna 26. Augusti 1626.

Ferdinandus.

Ad mandatum electi Dni.
Imperatoris proprium
V. Muschinger
Matth. Arnoldinus

Orsz. Levélt. Ben. Res. 1626 Aug. 26.

Kivül: De restituenda per tricesimatorem W. Ujhelyiensem pecunia argentumque a Iudaeis rem minerariam exercentibus arrestata.

108.

1627 szeptember 11—1628 április 22 közti időről szóló fejedőlapjstromban Buda és Pest rovatában:

2. Mahallei Jehudian (zsidó városrész) 11 haz

Velics A. Magyarországi török kincstári defterek II. k. 710. l.

109.

Vágújhely 1628 szeptember 14. Nedeczky Gábor, újhelyi harmincados beküld a kamarának 50 forintot, s egyben jelenti, hogy a kereskedelem pangása miatt a harmincad jövedelme folyton apad, mert a kereskedőket állandóan kirabolják és megtámadják, s bizonyítékul felhozza Czodek és Jakab zsidók eseteit.

Spectabilis ac magnifice et generosi domini, domini colendissimi.

Humilium servitorum meorum perpetuam commendationem. Mivel hogi serio megh hatta minapiban Nagyságtok, hogi a mikor pénszt küldök domino perceptori, mindenkor tudosiczam feleöle Nagyságtokat, mint hogi penigh Ebeczki Vram eo kegyelme ide küldöt Posta Andrast, hogi minden prouentust ex tricesima Warhonensi ala küldgiem, de ott csak aní prouentusom s nincs, hogi vicegerensem maga salariumiát kivehesse. kéri eö kegyelme lowak árátis, mellet im megh kültem quae cedit fisco regio fl. 50. Akarom arrulis Nagyságtokat alazotosan informálni, hogi igen keues prouentusom vagion ittis kereskedöknek keues volta mial, es akik uolnánakis, toluaiok mial es egieb haborgatok mial nem kereskedhetnek, az mint az elmult esütörtékenis Czodek zidot, aki legh nágiob hasznot teszen eo felségének, lesskoy (lieszkoi) hegiekben, hogi marhajal akart ide hozni, megh löttik, marhajal mind eluittik. De immar az wolna bár Vgj, de az házi toluiaok es haborgatok mial cessalni kezd az prouentus, mert tegnapi naponis egi neminemeo Jakab zidot, aki nem keues hasznot teszen Esztendő által eo Felsegenek, szabad uttiában minden ok nélkül Beczkobul akaruan ide

iünny, az Rewfalui Reuisck adigh eluertik, csak aligh hattak eleuenen, pénzét fl. 18. eluettik, es egieb sok excessusokis giakorta esnek ebben a heliben, melinek ha nem praeuentialtatik, howa towabb roszob lészen. Praefectusoknak, tisztartoknak, biraknak serio kellenik iniungalnj, hogi az ollian emberekett büntetnik megh. Czak eszt akaram most Nagyságtoknak alazatoson tutlara adni. Ezzel az Vr Isten tarezza megh Nagyságtokot nagi ió egisigben. Datum Wjhely 14. Septembris 1628. Spectabilis magnifici et generosarum dominationum vestrarum seruitor humilis Gabriel Nedeczky m. p.

Kivül: Spectabili ac magnifico et generosis dominis, dominis N. N. sacratissimae caesareae regiaeque maiestatis inclytae camerae Vngaricae praefecto et consiliariis, dominis patronis semper colendissimis.

Más kézzel: 15 Septembris. 1628.

Gabriel Nedeczky et contrabando divenditorum equorum mittit fl. 50.

Orsz. Levélt. kincst. oszt. „A pozsonyi kamarához intézett levelek I-ső ser. 24. cs.“

Szentkirályi György másolata.

110.

Vágújhely 1629 július 13. Nedeczky Gábor, újhelyi harmincados jelenti a pozsonyi kamarának, hogy Czodek zsidó marháinak Pöstyénben történt elkobzása annyira megrémítette a zsidó kereskedőket, hogy még a templomukban is arra figyelmeztetik a zsidóságot, hogy ne hagyják el lakóhelyüket.

Spectabilis ac magnifice et generosi domini domini patroni colendissimi.

Servitorum meorum demissam commendationem. Mint hogi Berdoczy vram collegam bizonios dolgai vegelt menth Posonba, nagysákoth az confiscalt borul es Julius vram Moruaban eladott gabonaiarul es egieb dolgokrulis búségesen informalhattia. Czodek zidois, kinek minap marhaiat Pöstinben aresztaltak, ala ment Nagyságtokhoz, es ad terminum

sibi praefixum eorū est compareat uolna, de az meghneuzett arestalas megh tartoztatta es nem engette. Meli arestalas az egisz zidoságot, kik erre kereskednek, megh remittette, es vala még valami io valasztiook nem (jön) palatinus urunktul eő nagyságátul es Nagysagtoktulis, egi sem mer kiiüni; az mint mégis kialtottak es prohibealtak iskolaiokban, hogi egi se iarion ky. Talán nem artana, hogi nagysagtokis palatinus uramat requiralni errul meltoztatnek. His spectabilem et magnificam et generosas dominationes vestras feliciter diu valere cupiens et me gratiae earundem demisse commendans. Wihely, 13 Juli 1629.

Spectabilis ac magnificae et generosarum dominationum uestrarum seruator et cliens humilis Gabriel Nedeczky m. p.

Kivül: Spectabili ac magnifico et generosis dominis, dominis N. N. sacratissimae, caesareae regiaeque maiestatis inelytae camerae Hungaricae praefecto et consiliariis etc. dominis, dominis gratiosissimis. Posonii.

Más kézzel: 14. Iulii 629.

Orsz. Levélt. kincst. oszt. „A pozsonyi kamarához intézett levelek I. sorozat 29. esemő.”

Szentkirályi György másolata.

111.

1633 márc. 11—1634 febr. 27 közti időről szóló fejadójegyzékben Buda, Pest és Óbuda rovatóban:

Zsidó város 20 ház.

Velics A. Magyarországi török kincstári defterek II. 729. 1.

112.

1635 április 27. A bazini harmincados jelentése a magyar kamarához a Salamon Farkas szentmiklósi zsidótól elkobzott áruk tárgyában.

Illustrissime comes ac generosi domini domini mihi semper gratiosissimi seruiliorum meorum addictissimam commendationem.

Contigit ista praeterita septimana, die nempe 23 Aprilis Wolfgangum Salamonem Iudaeum de S. Nicolas Modra Ponium versus eundo praeterire tricesimam Boziniensem, dumque iam extra portam cum curru substitisset, et hancee inclusam schaedam sub litera A ad visandum importasset, subito vicegerens meus concepta inde suspitione, et fraudem aliquam inesse animadvertens, nimirum quod idem Iudaeus ante officium tricesimae ex debito non substitisset, cum eodem Iudaeo extra portam exeundo reserata cista omnes investigavit merces, quibus investigatis et consignatis, ac mox confiscatis praesente illius loci uno iurato cive, hac nimirum de causa, quod eadem merces inproducta et iam visita schaeda omnes non essent specificatae, praeter medias pelias Mezolan 17. Reductis itaque iisdem mercibus in tricesimam, et ibidem repositis, reproduxit etiam postmodum alias aliquot schaedas, quibus nitebatur easdem eliberare; praetendens merces illas, etiamsi in una schaeda non haberentur inscriptae, appararent tamen in aliis satis expressae, Et quia eadem exceptis duabus (quae hisce annexae sunt sub literis B. C.) iam unius anni curriculum excessere et per hoc invigrosae censerentur, res exmissae in arestum sumptae sunt, et potissimum in hac signatura sub litera D specificatae, quae in praemissi productis schaedis non habentur; quod nihilominus inelytae camerae prudenti iudicio ad discernendum submittitur; ac me earundem favori humiliter comendo.

Illustrissimae ac generosarum dominationum vestrarum servitor addictissimus Georgius Ottancius.

Rivül: Ad inelytam sacratissimae, caesareae et regiae maiestatis cameram Hungaricam demissa informatio ratione confiscatarum mercium Wolffgangi Salamonis Iudaei de S. Nicolao tricesimatoris Baziniensis.

Más kézszel: Testantur liquido schaedae regiae, introscriptos Iudaeos fraudulentem et dolose egisse, nam merces illae confiscatae in schaedis illis, quo iam annum exeunt, nusquam reperiuntur, mapparum enim et patiolat nulla fit mentio in schaedis reproductis, quae etiam non essent acceptandae vigore instructionis tricesimatorum. Nam hoc modo beneficio unius schaedae regiae res et merces possent aliquot vicibus induci et educi. Comperta rei veritate meo tenui iudicio possent

bene pro contrabando res illae confiscari, quae in schaedae domini tricesimatoris consignatae haberentur et in schaedis regis non reperiuntur. Posonii ex officina rationaria camerae Ungaricae 27. Aprilis 1635. I. Dubniczay m. p.

Orsz. Levéltár „A pozsonyi kamarához intézett levelek I. sor. 32. cs.”

Szentkirályi György másolata.

113.

Gyulafehérvár 1637 szeptember 6. A gyulafehérvári káptalan másolata Makay, másképp Csizmaczia János, gyulafehérvári főbíró, örökvalló leveléről, mellyel a Malom-utcában levő házhelyét temető czéljaira 4 forintért eladja az ottani zsidóknak.

Nos capitulum ecclesiae Albensis Transylvaniae memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis, quod nos gratiosis excelsi in inclyto magno Transylvaniae principatu gubernii regii de dato vigesima nona Novembris anni millesimi septingentesimi octuagesimi quinti sub numero 9161 circa transumptionem quorumvis literalium instrumentorum in archivo nostro capitulari vetustate attritorum ac propterea ad illegibilitatem approximantium ad nos datis ordinibus nobisque in conformitate benigni rescripti regii sub die 4ta mensis Augusti anni praememorati eatenus elementer editi praeceptorie sonantibus honore et reverentia, quibus decuit receptis, atque primo libro regio per extensum insertis in omnibus, uti tenemur et par est obedire satisfacereque volentes, post seriam diligentemque actorum capitularium disquisitionem reinvenimus tandem in archivo nostro capitulari literas quasdam fassionales, quibus mediantibus Joannes Makay alias Czizmaczia fundum domus in civitate Alba Julia plateaque Malom Ueza existentem Judeis pro 4 florenis vendidit; quae ob vetustatem in certa sui parte attritae essent, adeoque ad illegibilitatem approximarent, quarum quidem tenor et contextus verbalis taliter sonat: Én Feyérvári főbíró Makay Czizmaczia János adom értésére mindenek, az kiknek illik, ez levelemnek ren-

diben, hogy attam egy puszta házhelt az Fejérváratt lakó sidoknak temeteő helynek Joseffnek és közönségesen az több sidoknak; az melly házhely vagyon itt Fejérváratt Fejérvárme gyében Malom uczában, az mely ház helynek vicinuson az isputál ház és más feleöl pusztaság, az mely ház helyt attam nekik négy forinton, az mely négy forintot nekem megis attak. Es felelek felölle, hogy senki megnem háborgattya eőket abban az puszta helyben; ha penig valaki háborgattya is, tartozom mindenek ellen meg oltalmaznom. Mely dolog felöl attam ez jelen való levelemet ű kegyelmeknek pecsétemmel meg erősítvén. Datum Albae Juliae, die sexta mensis Septembris, anno millesimo sexcentesimo tricesimo septimo. Et subscriptum erat: Idem, qui supra m. p. Paulo inferius: P. S. Attam ilyen személyek eleött, ugmint: Debreczeni Zabo János és az Fejérvári kis Biró Kerezturi György eleött. Erantque sigillo eiusdem venditoris usuali in cera flava in inferiori earum margine impressive communitae, patenterque in papyro simplici confectae. Quarum quidem sic per vetustatem attritarum tenorem et continentiam literarum praescriptarum nos quoque ad praetactas altissimas caesareo regias ordinationes praesentibus nostris de verbo ad verbum sine diminutione et augmento variationeque prorsus aliquali inseri et inscribi facientes, par sive transumptum huiusmodi iurium, quorum interest, futuram ad cautelam necessarium sub sigillo nostro capitulari authentico in archivum nostrum capitulare una cum suis originalibus fideliter et conscientiose reponendum et collocandum duximus. Datum feria 4ta proxima post dominicam 16^{am} sanctissimae trinitatis. Anno domini [1785].

Collata cum originali: Lecta, correcta et reposita per eosdem capitulares. Michaël Benkő m. p. Lector capituli. Franciscus Szotyori m. p. Alter requisitor.

Pag. 3. lui 22. dele: septimo.

Kivül: Ioannes Makaÿ index civitatis Albensis fundum domus in platea Malom Uca habitum Iudaeis pro florenis 4. vendidit. 1637. Orsz. Levéltár. erd. oszt. Centuria D. 28.

Szentkirályi György másolata.

114.

Homonna, 1640—70, közt. Tisztartói utasítások zsidó hérlökre vonatkozólag a homonnai uradalomban.

Instructio Provisoris Domini Homonnensis.

Punctum 15. Az melly faluk és malmok Arendán vannak, úgy Sidók, Pálinka és méhsör koresmákat Arendaban bírnak, hírem nélkül azokat nem leszen szabad a Tisztnek háborgatni annivalis inkább amoveálni hanem ha az méltóságos Uraságh kárával láttya és proventusinak Csorbulásával tapasztallya lenni, megh jelentven magam fogom megh vizsgálni, comperta rei veritate meg is orvoslom.

Punctum 16. Mint hogy az faluk és Sidok Arendájának be szedésére az Exactornak leszen gondgya, Udvar Biró Úramnak egyedül az faluk Censusra, Sztronga, Pasit, Dezma, száraz Bor, arranak (arrha) és Palinka főző fuzekaktul obveniallando proventusokra leszen gondgya.

Eredetiye Fasc. 10. 1. I. 3. Közli dr. Molnár István a homonnai gr. Andrassy-család levéltárából.

115.

Prága 1648 március 8. III. Ferdinánd császár és király rendelete, hogy Dressel (Fröschl?) udvari zsidónak engedjessék a spanyol királyné utazásához szükséges lovakat Magyarországon összevásárolni.

Ut haebraeus Dreszer*) 30 equos pro conductu Reginae Hispaniarum necessarios libere in Hungaria coemere permittatur.

Magce ac grosi domini etc. Posteaquam sacra caesarea regiaque Majestas dominus noster clementissimus aliqua summa equorum pro curribus ad futurum iter serenissimae Hispaniarum reginae catholicae opus habet, ac proinde literas salvi passus pro ejusmodi 30 equis isthic in Hungaria comparandis praesentis exhibitori Jacobo Dresseld*) hebraeo aulico benignè expediri et consignari curavit.

Idcirco etc. ejusdem sacratissimae Majestatis suae benigno jussu simul Magnificum ac generosos Dominos vestros hisce peramice requirimus, quatenus rem hanc omni necessaria ope libenter promovere ac maxime tricesimatoribus, ubi opus erit, haud gravatim injungere velint, ut ipsi dicto Jacobo Derscheld*) ad ulteriorem instantiam suam in coemptione horum equorum pro justo pretio omni modo possibili assistere ac praesertim in nundinis aliisque occasionibus commodis praecautioibus in hunc offertum jus ac fusior tempus praemptionis consqu... (consequenter) concedere studeant ac teneant. Id quod proinde ita etc. propria sacratissimae Majestatis suae erit. In reliquo dominos vestros, magnificum ac generosos divinae tutelae semper bene commendatos desideramus. Dabatur Pragae 8 Martii 1648.

Sacrae caesareae regiaeque Majestatis praefectus ceterique camerae aulicae consiliarii.

O. L. Ben. Res. 1648 Martii 8.

*) Az itt háromféle név alatt előforduló udvari zsidó az indexben „Dreschl“ névvel említetik és valószínűleg azonos egy prágai Fröschl Jakabbal, aki a 17. században ott élt. V. ö. Hoek, D. Familien Prags 289—290. I. és Grunwald, Sam. Oppenheimer u. sein Hof 13. L. M. B.

116.

Gyulafehérvár 1648 április 9. Rákóczi György, Erdély fejedelemé, a fejérvári majorban lakó görögök kérelmére, illetve panaszára elrendeli, hogy a fejérvári zsidók, kik a görögök nagymérvű károsodásával már majdnem az egész kereskedelmet magukhoz ragadták, és nem adóznak, vagy a görögök által eddig fenntartott ottani postát lássák el, vagy a kénesóvel való foglalkozás körül felmerülő munkálatokat vállalják el, melyeknek elvégzése jelenleg szintén a görögöket terheli.

Georgius Rakoci dei gratia princeps Transylvaniae partium regni etc. Fidelibus nostris generosis, egregiis et nobilibus Petro Szenas de Baliok universorum bonorum fiscalium in Transylvania praefecto, decimarum vice arendatori tabul-

aeque nostrae iudiciariae assessori iurato; Michaeli Cikó de Veresmarth provisorii bonorum caeterisque officialibus nostris Albae Juliae modernis et futuris quoque pro tempore constituendis, praesentes nostras visuris, nobis dilectis salutem et gratiam nostram. Fejeruari majorunkban lakó Geörögök közönségessen adgiak értésünkre alázatos könniörgessek által, hogi mivel az Deöghalál miatt ighen meg fogiatkoztak; más az hogi az minémő kereskedések az előtt volt, azt az itt való Fejeruari Sidók elfogták volna teöhlök; mert ha valameli arros [árus] Teörök jöne marhával, meghertvén az Sidók, Deuára is elmennének eleiben, megveszik az marhát, s azután kétszerte ualo arrán adgiák: noha eönekik arra szabadságok nem volna; holott eök ugi keötölték magokat, hogi idegeni országból hozzanak marhát, ne azt drágicziák, az kit mások hoznak. Az böllöknek is az jóvát eök tartiák, fiscusunk számára is az egi pénzolvasáson s Landorfejeruarra való vásárláson kívül semmi szolgálatot nem praestálnak, s nem is adóznak. Az geörögök pedig itt Fejeruarott postát es posta louakat tartanak, a mellett keniesönket [kéniesönket] keötözik, s ha innéth másuvá szállittuik, arrais gondot viselnek, meli dologhban valo panaszoikat es kéuánságokat kegyelmed informatiojából is igaznak lenni értvén Praefectus hívünk; miis ez iranth, hogi sublevattassanak kegyelmesen akartuk; es hogi az Sidók is az két rendbeli szolgálattal közül vagi az postatartást, vagi kéniesseövel való gonduüselést supportaliák, ez leuelünk által decernaltuk. Paranczoliuk annak okáért hűséghteknek kegyelmesen a modo in posterum az Sidókat reá erőltesse, hogi eök is az Terehviselésben, akár az postatartásra, akár az kéniesseövel való bajlakodásra es hordozásra nézve segítséggel legienek az itt való Geörögöknek. Tiis penigh meghemlített Fejervári Sidók az kegyelmes rendelésünkhöz tartozatok magatokat alkalmaztatni, s az Posta tartásbeli, auagi az kéniesseövel való Bajlódásbeli, két rendbeli szolgálattal közzül meliket választottok maghatoknak, az ti szabadsághatok, de edgiiket, valameliket emek utánna praestálni el ne mulassatok. Secus non facturi.

Praesentibus perlectis exhibenti restitutis. Datum in civitate nostra Alba Julia, die nona mensis Aprilis, anno 1648.

G. Rakoczi Joannes Szalardi vice secretarius.

Orsz. Levéltár, Erd. oszt. „Liber Regius“ XXII Georgii Rákóczi I. Tol. 75^{ab}.

Szentkirályi György másolata.

117.

1650. *A szepesi egyház történetére vonatkozó kivonatos krónikából.*

„Eodem anno (1650) der Jahrmarkt wurde vor dem Thor gehalten aus Furcht vor den Juden“

(Történelmi Tár 1904. évf. 58.)

M. Zs. Szemle 1916. évf. 322. l. Közölte dr. Wertner Mór.

118.

1650—1661. *A nagykőrösi levéltárban őrzött, törökhódoltási korból származó kiadási és bevételi jegyzőkönyvből.*

1650 (?) Mojzes diák Jakab sídótól széna sorra való penzt 20 t. kért.

Szilády A. és Szilágyi S. Török-Magyarokori történelmi emlékek. I. k. 159. l.

1656. Ugyanazon arenda befizető atyánkfia, azon kapitányok számára való ajándékot Nolha budai zsidótól egy persiai szőnyeget és két vég jancsar patyolatot 23 t.

U. o. 231. l.

1657—1658. Izsák zsidó deáktól egy perzsiai szőnyeget Kátay uram számára való vettem 12 t. és egy par karmazsin csizmat 1½ t. es egy bokor papucsot kapesástul 1 t.

U. o. 232. l.

1657—1658. Talpasoknak való tiz bokor szattyán kapcsát hoztván Jakab zsidó deáktól notarius által 2 fl. — 50 d.

U. o. 233. l.

1658 *junius 13.* Vezér urunk számára való szent György napi 78 szekér fáját hordattam meg itt való Herczeg János es Viski Boldizsar által budai Fekete Jakab sidó adott költsépen 65 t.

U. o. 239. l.

1660. Nográdi arenda melle Nota zsidótól vöttem egy szép perzsiai szonyegét 12 tallér és 40 penzen.

U. o. 264. l.

1661. Budai Jakab zsidótól hitelben való nagymennyiségű vásárlásokról l. u. o. 276—280. l.

119.

Bécs 1651 március 17. A bécsi előkelő és gazdag Leonore zsidónőnek gyilkosa ellen körözvény kibocsátandó.

Comiti regni Palatino, faeminam judaicam die 16^a labentis hicce locis ad rubram portam per ignotum quendam siccarium ictu sclopeti trajectam esse, fine que patra-toris cum complicibus comprehendí debitas in caeteris ditionibus Caesareo-Regio dispositiones susceptas esse, eo cum mandato rescribitur, quatenus per regnum etiam Hungariae statim et defacto publicari, denunciareque curet, quod quicumque tandem hujusmodi homicidam, vel quempiam ex complicibus ejusdem detexerit, vel comprehensum certo loco stiterit, 500 ducatos recompensae loco habiturus, quodsi vero ipse patraator premissae necis vel alter interessatorum sive complicum suapte se representaverit, aut instigatorem facinoris denominaverit, sibi noxam et poenam condonandum ac insuper 1000 ducato remunerandum.

Orsz. Levél. Index Conc. Exped. 1651. Martius Nro. 113.

V. ö. Theatrum Europaeum tom. VII. fol. 146b; Allg. Zeitung d. Judentums 1860/785. I., Kaufmann Vertreibung d. Juden aus Wien 48. l. és Wachstein. Wiener Grabinschriften I. k. 296. l.

120.

Bécs 1654 április 27. Gerstl Jakab zsidó, zwelf-äxingi lakos, nyugtája a Rössler Sebestyén udvari fodrász és komornyiktól lovak vásárlása czéljából átvett 50 darab aranyról.

Ich zu endts vnderschriebener bekhenne, dasz ich von dem edlen vesten herren Sebastian Rössler, khayserlichen leib balbierer vund cammerdiener etc. fünfzig dugaden in specie auf zwey zugrossz vnd einen guelten reidt khlöper empfangen hab ausz Vngern zu bringen, vnd verspricht obgedachten herrn Rössleren innerhalb 6 oder 8. wochen die rossz, oder dasz 'geldt vnfehlbar zu liffern. Datumb Wienn den 27 Aprilis 1654. L. S. Jacob Gerstl judt, wohnhafft zu Zwelf-Äxing.

Ad Ben. Res. 1654 Maji 20.
Szentkirályi György másolata.

121.

1654 május 20. Gerstl Jakab és Izsák Simon zsidóknak az udvari kamarához beadott panasza a magyaróvári főharmincados ellen, aki tőlük az udvari chirurgus számára vett lovakat elvette és ezenfelül még kegyellenül bánt velük.

Hochlöbliche, hinderlasszene, Khayserliche hoffkammer. Gnedig und hochgebieltendte herren. Euer gnaden khönen wier unterthenig klagent vorzutragen nit umbgehen, wasz masszen wier, und zwar für nehmblich ich Jacob Gerstl, von herrn Sebastian Rössler, kayserlichen leib balbierer und kammerdienern laudt beyligendten vidimirten scheins Hungarischen 50 duggaten in specie zu dem endt empfangen, dasz wir ihme zwey zugrossz und einen guten Reithklepper in Ungarn einhandlen sollen. Darauf wier unsz auf den negst verwichenen jahrmarckht zu Ungarischen Altenburg verfuegt und daselbst aus ermelten herren Rösslers gelt drey dergleichen rossz, dann eines ausz unseren aignen seckhl, so zusamben 141 reichsthaler ausgetragen, erkaufft haben. Als wier aber hernach besserer und für

mehrgedachten herren Ressler tauglicherer haab ansichtig worden, haben wier solch alsobalden, jedoch mit entrichtung allerseits schuldiger gebühr, wiederumb verkhaufft, vermainen, dagegen andere einzuhandlen. Wiebald nun solches beschehen, und ebender wier den accordierten werth von unserm abkhauffern empfangen, dahero in ermanglung geltsmittel unsern anderten verkhauffer nit zubezahlen gehabt, ist Marcus Waltlicher besteller oberdreissziger zu besagtem Ungarischen Altenburg, mit groszer ungestimme und unbedachter gächheit über uns gerathen, vermeldent, wir wehren nit befueg auf einen orth rossz zu khauffen und solche daselbst widerumb zu verhandlen; umbwillen wier nun solches gethann, wehren solche von uns von neuen erkhauffte rossz in penam commossi und dem Kayserlichen fisco anhaimb gefallen. Als wir aber solches in zweifel ziehen, und dasz wier disorths nichts unrechts begangen, ihme darthuen wollen, hat er unangehörter uns mit stricken, gleich wie übelthäter und maleficanten aufs härtist bindten, bis auf das blueth anziehen, mit grausamben schlägen tractiren und dannen so lang und viel nit liberirn lassen, bis wier dem jehnigen, so uns gebundten, einen halben thaller umb entlassung der bandt verehrt haben. Hernach er gleichwohl unsere erkhauffte rossz zu sich genommen, proprio marte verkhaufft, den werth eingezogen und uns dasz lähre nachsehen gelasszen. Von welcher grausamben tyranny der jehnige, so unsere erste rossza von uns erkhaufft, den werth aber nit gleich eo momento hergeschosszen, sich entseezt, und gleichsamb er dadurch auch in die straff gezogen werden mechte, die bezahlung verweigert, dasz wir also weder von ain, noch andern theill nit das geringste empfangen, sondern zu bezahlung der letztern eingehandleten rossz ein sunma gelts zu anticipiren gezwungen worden.

Nun ist sowohl in dem konigreich, als andern Christlichen landern erlaubt und vergunt, auch in allen natürlichen, geistlichen und weltlichen rechten unverwehrt, dasz ein jeder auff offenen jahrmärckhten seinem belieben nach

khauffen, verkhauffen und seinen frommen, so gut er khann und mag schaffen und suechen mege, bevorab, da mann sich jedes orths gebrauch und gewohnheit nach mit entrichtung gebuhrender mauth, zoll, dreyssigist und anderer dergleichen gefäll reguliert, welches alles wier fleissig observiert, zumahlen wier in dergleichen fähle vorhero schon zum öfftern mit unserm schaden gewizigt worden, dahero nit zu glauben, dasz wier einiges Contrabant begangen haben werden, in maszen uns solches niemand beweisen und darthuen wird khonnen.

Wiewohlen wier auch desszen beweis von ermelten oberdreÿssiger instendig desiderirt, und unsz auf die Ungarische cammer, daselbsten dieses vermainte contrabant berechtigten zu lasszen anerbittend, bezogen, so hat es doch bei ihme nichts verfangen wollen, sondern nur pur und lauther gehaisszen: sic volo, sic jubeo, sit pro ratione voluntas, mit austrucklichen vermelden, er frage nach kheiner cammer, er seÿe ohne deren befehl befuegt und bemechtigt mit uns nach seinem belieben zu procedirn, ja uns endlich gar dasz leben nehmen zu lasszen.

Wann wier dann durch disse des ober dreÿssigern zu Ungarischen Altenburg selzame und unerhorle procedur nit allein in unwiderbringlichen schaden gebracht werden, sonder auch, da es dabey also beruhen sollte, neben weib und kind in dasz eÿsserste ellendt und nottwendig gar an den bedlstab gerathen müesten, sinthe mahlen anverthraute 50 duggaten all unsere substanz exhaurirn und verursachen thuet, dasz wier unsere obrigkheit mit einiger gebühr nit mehr begegnen, dahero khein anders mitt ergreifen khönnen, als dasz wier den staab in die händt nehmen, und dasz landt mit dem ruggen ansehen. Neben diesem allen schmerzet uns arme, beträngte unhabig leith das am mehresten, dasz wier durch dise unchristliche that uns erst ein groszen schuldenlast über den hals ziehen misszen.

Gelangt demnach an euer knaden unser ganz flehentliches ansinnen und bitten, sÿe geruhe dem oberdreÿssiger zu Ungarischen Altenburg in absonderlicher erwegung, da

ihme dergleichen eigensinnigkeiten verstattet werden solten, die offene jahrmarekht sich gänzlich verschlagen und auszforcht seiner niemandt mehr contrabirn würde, durch befehl gnadig anzuhalten, dasz er uns die von ihme ganz unbefugt, und gewaltätiger weisz abgenommene und verlustigte 141 reichsthaler alsobalden restituirn, wie auch alle derentwegen aufgegangene unkhosten und schaden, so wier in die 100 Fl. aestimiren und wasz noch weithers aufgehen mechte, guetmachen und bezahlen solle. Die wohlverdiente straff seiner freventlichen und muethwilligen attentaten halber eur gnaden anhaimb stellendt und denen selben zu gnedig gewührriger resolution uns underthenig empfehlendt. Euer gnaden underthenige Jacob Gerstl und Simon Isaac juden zu Zwelf Äxing.

O. L. Ad. Ben. Res. 1654. Maji 20.

122.

Bécs 1654 május 20. Az udvari kamara Gerstl Jakab és Izsák Simon zwölfaxingi zsidóknak a magyaróvári főharamincados ellen beadott panaszuk ügyében jelentést és véleményt kér a magyar kamarától.

Magnifice ac Generosi Domini, amici nobis honorandi. Salute servitiorumque nostrorum praemissa promptitudine.

Qualiter et quibus de causis Iacobus Gerstl et Simon Isaac, ambo Iudaei in Zwölfaxing ratione illorum centum quadraginta et unius Imperialis, quos Suae Majestatis chirurgus aulicus Sebastianus Rösler, ipsis pro coëmendis tribus equis concedidit, et nunc vero eandem pecuniam supremum Tricesimatorem Ovariensem, eo quod ipsi Iudaei praedictos illos ibidem in Owar coëmptos tres equos denuo vendiderint, in commissum recepisse conquerantur, et ea de causa pro restitutione eorundem humillime supplicent, id ex inclusis uberius constabit.

Quapropter Magnificam et Generosas Dominationes Vestras hisce peramanter requirimus, quatenus praefatum

Tricesimatorem desuper percipere, et deinde nobis informationem suam addito voto haud gravatim transcribere velint. Quas de reliquo una nobiscum ad vota prospere vivere exoptamus. Dabantur Viennae 20. Maji Anno 1654.

N. Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Director caeterique relictæ Camerae Aulicae Consiliarii.

O. L. Ben. Res. 1654 Maji 20.

123.

Pozsony 1654 szeptember 12. III. Ferdinánd király Sopron vármegye alispánjához, Mankóbükki Horváth Györgyhöz, hogy ne merészelje újra tárgyalás alá venni Gálosházi Rechej Györgynek kétrendbeli keresetét, melyeket Zuanna Melchioris Péter soproni polgármester, Melchioris György esküdt és Pichler András alkapitány ellen indított, mert nem engedték be Sopron városába egy fülösi birtokán lakó zsidaját, mivel nem fizette le az adót; hanem ellenkezőleg szerezzen mindenképen érvényt Sopron városa ama kiváltságának, amelynek értelmében zsidó csak egy állomáskatonára, vagy muskélás kíséretében s bizonyos adó lefizetése mellett léphet a város belső területére, s óvakodjék az alperesek megkárosításától.

Ferdinandus tertius, dei gratia electus Romanorum imperator semper augustus ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae, Schlavoniaeque etc. rex, archidux Austriae, dux Burgundiae, Brabantiae, Styriae, Carniolae, marchio Moraviae, comes Habsburgi, Tyrolis et Goritiae etc. fidelibus nostris egregiis et nobilibus Georgio Horváth de Manko Bük vice comiti eidemque adiungendis iudicium nobilium et iuratis assessoribus, sedi iudiciariae comitatus Soproniensis simul vel divisim constitutis cum praesentibus requirendis salutem et gratiam. Expositum est Maiestati nostrae nominibus et in personis fidelium nostrorum nobilium et circumsectorum Petri Melchioris de Zuanna magistri civium et Georgii Melchioris itidem de

Zuanna iurati civis liberae ac regiae civitatis nostrae Soproniensis; qualiter superioribus evolulis temporibus anni millesimi sexcentissimi quinquagesimi tertii praeteriti fidelis noster egregius Georgius Rechej de Galosháza certas quasdam differentias et binas actiones, contra memoratos exponentes ac providum Andream Piechler eiusdem civitatis nostrae Vice capitaneum per attactum Petrum Melchiorem de Zuanna iuri statui petitum occasione et praetextu cuiusdam Iudaei in bonis ipsius actoris in possessione Fülös dicta, comitatuque eodem Soproniensi existente habitis degentis, consequenterque in famulatio, uti idem praetendisset, suo occupati ac in actionibus eiusdem actoris superinde erectis clarius et uberius specificati, propter non admissionem per dictum vice capitaneum in praefatam civitatem nostram Soproniensem et consequenter violentiam exinde de commissione eorum exponentium subsecutam per modum et formam quaerelarum coram te vice-comite caeterisque adiungendis movisset et suscitasset; quibus medianlibus ex eo, quod iuxta libertatem, immunitatem et consuetudinem eiusdem civitatis nostrae Soproniensis hactenus longa temporum et annorum serie de et super non admissione Iudaeorum in eandem civitatem absque comitiva unius stationarii seu musquetarii, caertoque censu destinato, conditis, inviolabiliter observatam et continuo usu roboratam, absque huiusmodi censu praetactus Iudaeum in interiori eiusdem civitatis circulum et plateam per memoratum vice-capitaneum admissus non fuisset vigore brevium articulorum propter praemissum Iudaeum, alias iurium regni incapacem, legitimequae in regnum una cum caeteris Iudaeis non admissum et per consequens neque iurisdictioni et defensionis immediatae cuiuslibet subjectum seorsim et separatim quaerere intendisset, ac terminum etiam pro revisione huiusmodi quaerelarum exinde motarum et erectarum, diem nimirum octavum tunc proxime affuturi, iam vero praeteriti mensis Ianuarii anni modo currentis infra-scripti obtinisset, in quo memoratorum exponentium praetextu non admissionis huiusmodi Iudaei iurium regni incapacis, neque in regnum legitime admissi, ac per hoc neque

iurisdictioni et defensioni quorumpiam nobilium subiectis contra libertates, immunitates et consuetudinem usu continuo roboratam damnificare intendissetis. Ob hoc memorati exponentes ad Maiestatem nostram confugiendum benignum quoddam mandatum nostrum praeceptorio inhibitorium, vobis praeceptorie sonans et directum pro sui parte extraxissent, quo mediante benigne vobis et serio demandatum exstulisset, quatenus vos praemissas dicti Georgii Rechej causas seu differentias mediantibus binis suis actionibus per modum et formam querelarum vigore brevium ex parte attacti Iudaei, iurium regni incapacis, infidelis ac a servitio quarumcunque personarum nobilium et administratione officiorum amoti et exclusi propter non admissionem eiusdem in eandem civitatem nostram contra immunitatem et consuetudinem eiusdem longa annorum serie inviolabiliter et sine intermissione observatam, usu roboratam et ratificatam, absque praevia comitiva et solutione fieri debere praetendentem et exinde violentiam subsequenter contra attactos exponentes et Andream Piechler per eundem magistrum civium iuri statui petitum, seorsim et seperatim motas et suscitatas in termino superinde praefixo, vestri in praesentiam reassumere, in iisque ulterius procedere, aut memoratos exponentes damnificare minime praesumpsissetis, quin potius ab ipsis causis, earumque revisionibus labefactionem longaevae consuetudinis civitatis eiusdem inviolabiliter observatae involventibus omnino supersedere eandemque civitatem nostram in legitimis eiusdem immunitatibus et consuetudinibus observandis absque impedimento relinquere debuissetis, sicut licet etiam eorum supersedissetis, ac praemissi benigni mandati nostri praeceptorio — inhibitorii continentis tu vice comes te accomodaturum obtulisses; prout id ex signaturis dorsalibus eidem mandato nostro superscriptis ac per te vice comitem subscriptione tua roboratis uberius eliceretur; nescitur tamen, quibus tu vice-comes ductus rationibus memoratos exponentes occasione eiusdem negotii denuo certificari fecisses, ac eisdem pro revisione earum causarum terminum praefixisses, in discussionemque te immittere velles, gravi damno et praepiudicio eorum exponen-

lium, derogamineque praerogativae eorum ac vilipendio legum patriarum legitimarumque consuetudinum eiusdem civitatis nostrae Soproniensis, nec non contemptu legitimorum mandatorum nostrorum oblationisque (obligationisque) iure manifesto. Supplicatum itaque exstitit Maiestati nostrae nominibus et in personis eorundem exponentium debita cum instantia humillime, quatenus eisdem circa praemissa gratis provide, vosque a praemissarum causarum seu differentiarum penes dictas querelas ex parte non admissionis in eandem civitatem nostram interiorem Soproniensem absque censu praevio contra supra specificatam immunitatem et consuetudinem eiusdem civitatis haecenus observatam eiusdem Iudaei, uti iurium regni incapacis, neque legitime in regnum admissi et per hoc neque iurisdictioni quorumpiam nobilium aut defensionis eorum submissi, motarum et suscitatarum revisione et discussione fienda, denuo et ex superabundanti inhibere dignamur nec pateremur eosdem improvise damnificari. Cum autem iusta petenti non sit denegandus assensus, et alioquin Iudaei uti iurium regni incapaces, infideles ac nulla conscientia praediti articulo nonagesimo primo anno 1647 per expressum a servitiis dominorum et administratione officiorum amoti et exclusi declarentur, ac per hoc neque iurisdictioni et defensionis nobilium subiiciantur, neque alii propter non admissionem eorum in certa loca et civitates iuxta immunitates et consuetudinem eorum Soproniensium conditas impediri aut molestari permittantur, quin potius liberae quoque civitates, quae pro bono et conservatione sua de lege patriae statuta in medios sui condendi auctoritatem habent, in suis antiquis libertatibus, privilegiis, iurisdictionibus, immunitatibus et legitimis consuetudinibus usu continuo immemoralique roboratis dictantibus tam quinquagesimo tertio anni 1635⁴¹ reliquisque ibidem specificatis, quam aliis etiam passim annorum articulis inviolabiliter conservari debent, sed et legitimis mandatis nostris aliorumque iudicum regni ordinariorum, iudices inferiores et pedere obtemperare teneantur. Pro eo vobis denuo et ex superabundanti committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus et rebus sic, uti praefertur, stantibus seque habentibus,

praemissas dicti Georgis Rechej causas et differentias mediantibus praemissis binis suis actionibus per modum et formam querularum vigore brevium ex parte attacki Iudaei, jurium regni incapacis, infidelis ac a servitio quaruncunque personarum nobilium et administratione officiorum amoti et exclusi propter non admissionem eiusdem in eandem civitatem nostram Soproniensem contra immunitatem et consuetudinem eiusdem longa annorum serie inviolabiliter et sine intermissione observatam, usu roboratam et ratificatam absque praevia comitiva et solutione fieri debere, praetendentem et ex inde violentiam subsequentem contra eosdem exponentes ac Andream Pichler per ipsum magistratum civium iuri statui petutum, seorsim et seperatim motas ac suscitatas, in termino superinde denuo praefixo vestri in praesentiam reassumere, in iisque ulterius procedere, aut memoratos exponentes damnificare minime praesumatis, quin potius ab ipsis causis, earumque revisionibus, labefactionem consuetudinis civitatis inviolabiliter observatae involventibus omnio supersedere, dictamque civitatem nostram in legitimis eiusdem immunitatibus et consuetudinibus observandis absque impedimento relinquere modis omnibus debeatis et tenamini. Secus non facturi. Praesentibus perlectis, exhibentibus reslitutis. Datum in libera ac regia civitate nostra Poseniensi Sabbatho proximo post festum nativitalis beatae Mariae virginis, anno Domini millesimo sexcentesimo quinquagesimo quarto (L. S.) Lectum per me Georgium Orosoy sacrae caesareae regiaeque Maiestatis personalis praesentiae in iudiciis locumtenentem et consiliarium. m. p.

Másolatát lásd: M. T. Akadémia könyvtára „Történ. ívrét 72. sz. gyűjtemény.” Közli Szentkirályi György.

 124.

Bécs 1657 január 10. III. Ferdinánd király parancsa Hadadi gróf Wesselényi Ferencz nádorhoz, hogy lépjen érintkezésbe Mansfeld Fülöp gróffal, Győr főkapitányával, kit megbiztak a Dunán Törökország felé tartó rác és zsidó kereskedők rablógylkosainak kinyomozásával, s maga részéről is küldjön valakit a nyomozó bizottságba.

Ferdinandus tertius diuina fauente clementia electus Romanorum imperator semper augustus.

Spectabilis ac magnifice fidelis nobis sincere dilecte. Mandauimus supremo capitaneo Jauriensi comiti Philippo de Mansfeld, quatenus tam Comaronii, quam Vyuarini contra praedones, qui nuper ausi sunt mercatores Rascianos et Iudaeos Danubio in Turciam descendentes spoliare et interficere seuera diligentia inquirat, quemadmodum inclusa paria demonstrant, cum seruitii nostri ratio et tranquillitas inclyti regni ac ipsum ius gentium postulet, ut similes malefactores reperiantur exemplariter castigentur; quod vobis per praesentes eo fine notum esse uoluimus, quatenus desuper cum eodem comite a Mansfeld correspondeatis et aliquem non minus et vestra parte deputetis et adiungatis, qui una cum eodem inquirere, et ita commissio haec ex omni parte bene peragi possit; cuius effectum elementer praestolabimur. Vobis interea gratiam nostram Caesaream ac regiam benigne confirmantes. Dabantur in ciuitate nostra Viennensi decima die mensis Ianuarii anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo septimo, regnorum nostrorum Romani uigesimo primo, Hungarici trigesimo secundo, Bohemici uero trigesimo.

Ferdinandus m. p.

Ad mandatum sacrae, caesareae Maiestatis proprium. H. comes a Puchaim m. p. E. Constantinus Sattler m. p.

Kivül: Spectabilis ac magnifico comiti Francisco Wesseleny de Hadad perpetuo de Murau, regni nostri Hungariae palatino, iudici Cumanorum, camerario consiliario nostro intimo ac per dictum regnum nostrum Hungariae locumtenenti, nec non partium eiusdem regni superiorum supremo capitaneo et praesidii Filekiensis administratori, fideli nobis sincere dilecto,

Eredetiye a m. kir Orsz. Levéltár kinst. oszt. „Tört. Eml. B. 1657 jan. 10^a”.

Szentkirályi György másolata

Görgény Szent Imre 1662 márczius 20. Apafi Mihály, Erdély fejedelme, Melemet gyulafehérvári zsidónak, örökösének és mindkét nevű utódainak hűsége, s különösen török-tolmácsi minőségében teljesített kitünő szolgálatai fejében 1000 forintért zálogba adja a Fejérvármegyében fekvő Ompoicza birtokot összes tartozékaival.

Ompoicza possessio Iudae Melemet Iudaeo interpreti in florenos 1000.

Nos Michaël Apafi Dei gratia princeps Transilvaniae memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit, universis, quod nos cum ad nonnulorum fidelium dominorum consiliariorum nostrorum singularem nobis propterea factam intercessionem, tum vero attentis et consideratis fidelitate fidelibusque servitiis strenui Iudae Melemet de Alba Julia, quae ipse nobis in omnibus rebus et negotiis fidei et industriae suae commissis, praecipue vero in interpretanda Ottomanica lingua ad vernaculam nostram ab eo toto tempore, quo beneficio Dei in hoc principatus nostri fastigium sumus evecti, fideliter et summa cum animi sui proplitudine exhibuit ac impendit, quod ipsum et iam deinceps praestitutum nulli dubitamus; totalem itaque et integram possessionem Omponicza in comitatu Albensi Transylvaniae existentem, habitam, quae alias illustrissimi quondam domini Joannis Kemény reprobati a fulgida porta Ottomanica principis alias Transylvaniae praefuerat, sed ex eo, quod idem contra favorem et indultum praefatae portae Ottomanicae (peccatis nostris ita promerentibus iusto dei iudico subiecti sumus) in hoc regnum Transylvaniae clandestine irrumpendo occupasset, ac detruncari curatis nonnullis proceribus regni principem se creari fecisset; verum non ita multo post potentissimi Turcarum imperatoris armis turpi praelio victus occubisset, simul cum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, terris scilicet arabilibus cultis et incultis, agris, pratis, pascuis, campis, foenetis, sylvis, nemoribus, montibus, alpibus, vallibus vineis vinearumque promontoriis, aquis, fluviiis, piscinis, pesca-

turis aquarumque decursibus, molendinis et eorundem locis, generaliter vero quarumlibet utilitatum et pertinentiarum suarum integritatibus, quovis nominis vocabulo vocitatis, ad eandem de iure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus sub suis veris metis et antiquis limitibus existentibus memorato Iudae Melemet haeredibusque et posteritatibus ipsius utriusque sexus universis in et pro mille florenorum Hungaricalium iustae, currentis et usualis monetae summa dandam, conferendam, inscribendam et impignorandam duximus, assecurando, affidando et certificando eundem Iudam Melemet haeredesque et posteritates eius utriusque sexus universos, quod si nos vel successores nostri, legitimi videlicet Transylvaniae principes, aut alii, quorum videlicet intererit, eandem possessionem redimere aut reusurpare voluerimus, aut voluerint, non aliter neque secus, nisi prius deposita et integre persoluta mille florenorum Hungaricalium iustae, currentis et usualis monetae summa ab eisdem redimemus et reusurpabimus, redimereque et reusurpare possimus atque possint. Ad quod tam nos ipsos obligamus, quam etiam successores, legitimos videlicet Transylvaniae principes, obligatos et modis omnibus obstrictos esse volumus. Prout damus, donamus, inseribimus et impignoramus, assecuramus, item affidamus et certificamus, obligamusque et obstringimus, salvo iure alieno harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum in curia nostra Görgény Sancta Imreiana, die vigesima mensis Martii, anno domini millesimo sexcentesimo sexagesimo secundo.

Michaël Apafi m. p.

Franciscus Lugosi secretarius m. p.

Orsz. Levélt. erdélyi osztály „Gyulafehérvári káptalan XXVII. királyi könyv 367. lap”. Másolta Szentkirályi György.

126.

1662 október 20. A medgyesi országgyűlés IV. cikküléséből:

... A görögök és zsidók felől, noha eddig is volt az országnak constitutiója, úgy hogy az kik Erdélyben residentiások értékeknek tized részét adják, az kik pedig residen-

tiátlanok, század részit adják, de eddig egyet sem adtak, azért exigaltassék az is rajtok, most is vétessék annyi rájok, melyet az magok között való bírák exigálják rajtok sub amissione omnium bonorum.

Erdélyi országgyűlési emlékek VII. k. 188. l.

127.

1664 január 31. Nagysinken tartott országgyűlés XXVIII. artikulusából:

Erdélyben levő görögök, zsidók, számuknak, mivoltok szerént adózzanak (a török porta contentiójára) úgymint az Szazkezden felvett articulushoz extal, mindenik személy ötöt tall.

Erdélyi országgyűlési emlékek XIII. k. 293. l.

128. = $\sqrt{1}$, no. 702

Thorda 1666 augusztus 6. Tordán lakó Vitézlő Nagy István megígéri a Gyulafehérvárott lakó Sámuel zsidónak, hogy 200 tallért fizet neki, ha kolozsmegyei Kisperiben lakó Komáromi András feleségét és fiacskáját a török rabságból kiváltja; száz tallért pedig akkor, ha csak az asszonyt válthatja ki.

Mű Turi Ferencz, Deák Thordai hites Assessor és Székely Marton ugian Thordai hites Notarius: Adyuk tuttára mindeneknek az kiknek illik, Hogi in hoc Ao. 666 die 6. augusti Thordan lako vitizló Nagy István Uram alkuevek meg mű előttünk egi Fejervarmegyében, Fejervarat lako Sido Samuel nevü sival illy forman: Hogy Colosvar megjeben Kis Periben lakos Comaromi Andras Feleseget, Judit Asszonyt kis fiacskajával, az ki Landor Fejervarrol izent volt tölle Nagi Istvan Uramnak, valtsa ki az Rabsagból, valaholott találhattja, bizvást ket szaz tallerig valamivel feljebb is. Ha fiával nem valthattja penig, magát az Asszont szaz tallerig, és hozza ki az rabsagból, ha ki hozza, le teszi neki

Nagy Istvan Uram aszt az summat, valamin ki valthatalja. Ha penig ki hozhatna es Nagy Istvan Uram le nem akarna lenni aszt az summat, melyel ki valtana, tehat le kotven nemesi szabadsagat Nagy Istvan Uram, akarholot talalhatando javaiból, mox et defacto Praesentium factore vigore, csak egi vice birot veven maga melle, Kontentaltathassek Sido Samuel, seminemü torvenyes remedium ne obstat-hasson. Melyről adiuk mü is ez levelünket, fide nostra mediante, pecetunk alat.

Dat. Thorda, die et Ao. ut supra nominatis

Franciscus Turi
Juratus Assessor
Tordanensis
L. S.

Martinus Szekely
jur. Notar.
Thordensis
L. S.

Kivül: Nagy Ersebet Levelej.

Magy. Zs. Szemle I. évf. 78. I. Kohn Samuel közlése.

Eredetié az Orsz. Levéltárban. Acta Transsylvaniae fasc. 3
Nro. 63.

129.

Bécs 1669 április 12. Höschl Lébelnek, a bécsi haditanács által a budai basától kért árukkal és az udvari kamarától kiállított kísérőlevéllel Törökországba küldött udv. zsidónak panasza a brucki harmincados ellen, ki őt az előmutatott császári útlevél ellenére a harmincad lefizetése nélkül tovább utazni nem engedte. A haditanács felszólíttatja a brucki harminczadhivatalt, hogy jövőre jobban respektálja a cs. udv. kamara által kiállított útleveleket.

Hoch unnd Wohlgeborener Herr Graff. Gnädig unnd Hochgebiet. Herr Her etc.

Euer Hochgräfl: Excell: tragen unzweiflendt annoch gnädigst wüssen, wassmassen von dem Hochlöbl. Kaysl. Hoff. Kriegs-rath mich mit unterschiedl. wahren (wie es der Bascha zu Offen an Euer Hochgräfl: Excell: verlangt) in Türggey nacher Offen eifertig hinunter reizen mir gemes-

sen auferlegt (destoweg auch mit einem offenen freyen Paasz, das Ich ohne Raichung ainiger Mauth und Dreysigist von disen hinuntergeführten wahren allerorthen frey und ungehindert passiert werden sollte) gnädig versehen worden, wie dan sollchen gdig. befehl Ich auch gehörl. allerdings beobachtet und nach denen zusammengebrachten wahren und sachen mich unverlangt gleich auff den weg gemacht ud also ohne verliehrung eines augenblicks zu volziehung der mir aufgetragenen raiss, selbiges in höchster Eill fortzuführen mich eifrigst bemüeht.

Alls nun Ich in der Raiss begriffen unnd mit meiner bey mir habenden wahren an den dreÿssigst zu Prugg an der Leitha angelangt, auch allda meinen Kaysl. freÿen Paass vorgewissen, in mainung vermög desselben mit denen wahren ungehindert passieret zu werden, dem aber zuwider ist nicht allein dem mir ertheilten Kayl. allergnädigsten freÿen Paasz einiger gebührender Respect unnd Volzug nit gelaistet, sondern noch zu yberflusz Ich ein zimliches (unangesehen ich hierüber höchstens protestirt unnd ihme Dreisziger den Kayl allergnädigsten Befehl besser zu consideriren zu gemüth geführt) aufgehalten und solang nicht passirt worden, biss ich entlichen einen Revers von mir geben müessen, dass entweders von der Hung. Kammer Ich wegen Nachlassung dieses dreiszigst ein befehl ihme einhändig, oder in widrig, den gebührenden dreiszigst von diesen wahren erlegen wolle.

Weillen nun gdister Herr, in disen mir aufgetragen. Verordnung zu ihro Kayl. Majestät allerunterthänigster Ehren unnd auch des Hochlöbl: Kays Hof Kriegsraths, mich dergestalten verhalten, dasz hofentl. alles zu dero gndst. contento unnd wohlgefahren werdt bestens verricht sein woden, Ich herrntgegen bey disser Raiss vast mehrer schaden denn Nuczen gehabt, unnd als widerrecht währe, dasz dem Kays allergnädigsten Pasz zúwider Ich wegen Bezahlung dises dreysigist beschwert werden solle.

Dahero gelangt an Euer Hochgräfl. Excell. mein Unterth. gehorsames bitten, Sy geruch mich bey dem mir ertheilten gnädigsten Kays. Paasz zu schützen, unnd ohne gehorsambiste maaszgebung an die Löbl. Hung-Kammer ein er-

such schreiben, des unvorschreiblichen inhalts zu ergehen lassen, dass selbige die weitere Verordnung an besagten dreysiger zu Prugg an der Leitha thue, mich weg. des von disen hinabgeführten wahren praetendierten dreysigst halben in geringsten nit verners anzufechten, sondern mir mein desshalben auszgehändigten Revers widerumb alsobalden erfolgen zu lassen, dises geschicht zu manutenierung öfftegedachtes Kays. allergnädigsten Paasses ganz billich. Zu gnädiger gewähr mich gesorsambst empfehl

Euer Hochgräffl. Excell.

Unterth.
Lebl Höschl
Hof Judt.

Kivül: Ann dem Hoch unnd Wohlgebohrnen Herrn Herrn Raymundt des heyl: röm reichs Grafen von und zu Montecucoli, Herrn der freyen Herrschaften Hohenegg unnd Osterburg, ritter des goldenen Flüss, der röm Kayl Mjt: würllich gehaimben rath, Hofkriegs raths Praesidenten, Generalleutenant Feld Marschallen, bestellten Obristen zu ros z unnd fuesz unnd Generalen der raaberischen Gränitz.

Unterth. gehors. Bitten

Lebl Höschl Judeus
wie hierinen gehors. gebeten.

Auf die Löbl: Kays. Hofkammer in fr. zu remittiren, ob Sie ingebettener nassen dem Dreyssiger zu Prough auferlegen wollte, damit diser Judt, welcher auf so offmahligen pithens des Veziers Zu Ofen, die wahrens dahin bringen müssen, auch darzu bevelch, erlaubnis, weiters unangefoctener gelassen, hinfüro auch Ihro der Löbl. Kays. Hofkammer Passbrief besser respectirt werden mög.

Ex consilio Bellico
12. Aprilis, A. 1669.
Christoph von Jörsch

O. L. Ad Ben. Res. 1669 Maji 24.

Bécs 1669 május 24. Az udv. kamara kéri a magyar kamarát, hogy Häschl Leo, udvari zsidó panasznának ügyében intézkedjék, hogy a brucki harmincados tőle kicsikart reverzális, valamint az elkobzott árukat minél előbb neki visszaadja és a császár nevében kiállított útlevelet jövőben jobban respektálja.

Magnifice ac Generosi Domini, Domini, Amici nobis honorandi.

Salute servitiorumque nostrorum praemissa promptitudine. Qualiter apud Inclytum Suae Majestatis Caesareae Consilium Bellicum, Leo Häschl Iudaeus Aulicus quaerulose institerit, quod de mercibus, quas non ita pridem Bascha Budensis per dictum Iudaeum hic coëmere et obtenta desuper a Sua Majestate Caesarea ab Inclytoque Consilio Rellico nobis intimata licentia, ac superinde expeditis litteris passus Cameralibus, per antelatum Iudaeum dehinc usque Budam devehi constituit, Tricesimator Brukensis solutionem tricesima sine omni respectu dicti passus Cameralis exigere voluerit, hoc ex adjacenti ejusdem Iudaei Supplicio Libello Inclyto Consilio Bellico porrecto, et ab eadem ad nos in duplicato emanato decreto Mag^{ca} et Generosae Dominationes Vestrae uberius percipient; cum autem nobis imaginari non possimus, qua ratione praelibatus tricesimator Brukensis contra passum nomine Suae Majestatis ab hac Excelsa Camera Aulica expeditum, in quo tamen merces omnes secundum specificationem a Consilio Bellico nobis transmissam, distinctissime expressae et insertae sunt, scrupulum habere potuerit, nec non his obstantibus ausus fuerit, adhuc reversales ab eodem Iudaeo desuper extorquere, atque per hoc Inclyto Consilio Bellico ansam nos quasi carpendi praeberit, quatenus in eo esse velimus, ut passus Suae M^{tis} Cameralis in posterum melius respectentur, tacendo reliquas difficultates, quae super inconvenientia apud Bascham Budensem oriri et causari possent.

Quapropter Mag^{am} et Generosas Dom^{nes} V^{ras} peramentemur requirimus, velint quamprimum ordinare, ut Tricesimator Brukensis saepius fato Iudaeo reversales quam primum restituat, et propter devectas illas merces amplius non molestet, praesertim in exhibitione passus consueti Suae M^{tis} Cameralis et a me Camerae Excelsae Aulice praeside propria manu subscripti, atque sigillo Suae M^{tis} Caesareae corroborati, in posterum debita respectu habeat. Mag^{am} et Generosas Dom^{nes} V^{ras} in reliquo Divinae Tutelae committentes ad

vota feliciter vivere cupimus. Datum Viennae 24. Máji Anni 1669.

N: Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Praefectus, Vice Praefectus, Caeterique Camerae Aulicae Consiliarii.

O. L. Ben. Res. 1669 Maji 24.

131.

Sopron 1671 április 24.

Item Ihn diesen Jahr Als den Apbril haben die Juden Auss der Wien Stadt u. aus dem Konigreich Unger Alle miesen weichen. Hernach darauff hath man die Evangellischen Ihn Konigreich Ungern angefangen zu verfolgen. (Csányi János soproni polgár krónikájából.)

Magyar Tört. Tár V. k. 18. l.

132.

Nagykőrös 1671 május 14. Szabó Mihály, nagykőrösi főbíró felkéri Kis Jakab budai zsidót, hogy a jáért küldött két emberének annyi pénzt előlegezzen, amennyire nekik a ja beszerzésére szükséges lesz.

Isten jó szerencsével áldja meg Kegyelmedet.

Nekünk jó akaró Jakab zsidó deák urunk. Ez levelünk mutató embereinket ugymint Perczes Andrást és Sallai Andrást az hatalmas vezér urunk ő nagysága számára sz. György napi fája meghordattatására küldöttünk el városunkból, pénzzel nem mehettek, nem is szerencsélthetők. Hanem kérjük klmedet mint régi szófogadó jó barátunkat, szerezz annyira való pénzt nekünk, kívül elegendoképen meghordathassuk magátul vagy az vejitul Márton deáktól, akár más jóakarójától, kérje fel város fejében, magunk is az innep után az summával mindjárt felmegyünk, minden jó módon beszélünk klmeddel, és ezen kívül joakarattal is leszünk klmednek, el ne muljék mert oda bizunk. His Isten

minyájakkal. Ex Körös 14. Maji 1671. Kegyelmeteknek szolgál

Szabó Mihály Körösi főbíró
az egész várossal együtt.

Külcim: A mi becsületes jóakaró barátunknak Budai Kis Jakab zsidó deáknak Ő Kegyelmének adassék híven.

Kivülről zsidóul: Nagykörösön Peczkes András és Salai Elchan (igy) 105 fortot vett tőlem interesre május havában.

Nagykörös levéltárából.

Szilády A. és Szilágyi S. Török-Magyarkori történelmi emlékek I. k. 402. l.

133.

Sopron 1671 augusztus 20.

Item den 20. Augusty Ihn diesen Jahr Hatl man die Judten widerumben Ihns Königreich Ungern eingelassen Auff die Exequierten Giether. (Csányi János soproni polgár krónikájából.)

Magy. Tört. Tár. V. k. 19. l.

134.

Gyulafehérvár 1671 október 12. Juda zsidónak tolmácsí esküje.

En zsidó Juda esküszöm az élő mindenható szent Istenre, ki az mennyet, földet, tengert és azokban levő minden állatokat teremtett, hogy én az én kegyelmes uramnak méltóságos Apafi Mihály uramnak ő nagyságának, Isten kegyelmes-ségéből Erdélyországának fejedelmének, Magyarország részeinek urának és székelyek ispánjának s méltóságos szerelmesének, Bornemissza Anna fejedelem asszonynak ő nagyságának és nemes Erdélyországának mindenekben igaz, tökéletes, jámbor istenfélő, szorgalmatos vigyázó szolgáljok leszek, ő nagyságok s az ország jóakaróinak jóakarójok, gonosz akarójoknak gonosz akarója, barátjoknak barátja, ellenségeknek ellensége leszek, ő nagyságok életek, személyek,

méltóságok ellen sem titkon, sem nyilván, intésemmel, izetennemmel, irogatásommal nem practicálok, senkivel egyet nem értek, sőt valamit az ő nagyságok hasznokra, javokra, megmaradásokra kigondolhatok, feltalálhatok, teljes tehetséggemmel elkövetni igyekezem; ha mi oly dolgot ő nagyságok és az nemes ország kárára, de mindenek felett ezen kegyelmes uram és kegyelmes asszonyom kárára és ártalmára hallhatok, érthetek, eszembe veszek, annak megorvoslására fáradozni el nem mulatom, magamban el nem titkolom, sőt a kinek illik idején korán értésére adom. Azonban az tolmácsságban magamat úgy viselem, hogy valamit az ő nagyságok és nemes ország követe az hatalmas nemzet előtt az ő nagyságok és nemes ország hasznára szájjamban ád, semmi részeiben, czikkelyeiben nem változtatom, hanem tehetségem szerint szórúl szóra, az szerént, a ki előtt kívántatik megmondom, tolmácsolom, semmit benne el nem hagyok, sem hozzá nem teszek; hogy ha az én kegyelmes uramnak és kegyelmes asszonyomnak ártalmokra leszen, arra való feleletet hasonlóképen az ő nagyságok és nemes ország követjének, kapitánának, vagy arra rendeltett embereknek hiba nélkül megmondom, vagy jó vagy gonosz leszen, igazán megmagyarázom, másképen nem fordítom és senkiuek is, valakiket afféle dolog nem illet, ki nem jelentem es hirre nem teszem; egy szóval mindenekben úgy ügyekezem magamat viselni, mint igaz, jámbor, tökéletes szolgálhoz illik. Az én kegyelmes uram és kegyelmes asszonyom ártalmok, veszedelmek ellen való követséget, sem országtúl sem mástúl akár kívül levő követek szavait meg nem tolmácsolom. Mind ezekben ha valami esalárdságot, hamisságot, vagy az ártalmas dolgoknak megjelentésében személy válogatást néznék s valamit meg nem állanék, az föld engemet elnyeljen, mely Chore,*^{*)} Datant és Abyront elnyelte, az bélpoklosság reám szálljon, az gulta megüssön, az vérfolyás reám szálljon, az franczu el lepjen és hértelen halállal haljak meg és mind testtől lelkestül elvesznek és az Ábrahám kebelében soha ne jussak, az sinai hegyen kiadott Mojses törvénye eltöröljen

^{)} Koracki.

és minden írás, mely a Moyses öt könyvében megíratott, összerontson, és ha igaz nem leszek, töröljön el engem az Adonai és az ő Istenségének nagy hatalma. Actum in civitate Alba-Julia 12. Octobris A. 1671.

Coram me Francisco Beliniesy m. p.

P. H.

Paulum (így) Incédi m. p.

P. H.

Hátára jegyezve: Anno 1671. Sidó Juda reversalisa.

Eredetije az erdélyi Múzeumban. (Gr. Kemény József. Erd. tört. ered. lev. XVII. kötet.)

Török-Magyarokori emlékek VII. k. 68—69. l.

135.

Bécs 1672 február 19. Utasítás Pozsony megyéhez, hogy Schreiber Izraelt (pozsonyi zsidó?), ki lopott ezüst tálcskákat titkon eladott, vagy hazai szokás szerint megbüntessék, vagy pedig oly hosszú fogsága után szabadon bocsássák.

Magnifice ac Generosi Dni. Amici nobis honorandi, salute servitiorumque nostrorum praemissa promptitudine.

Recepimus examen circa arrestatum ibidem Israellem Schreiber, qui transmissos huc quatuor orbiculos argenteos furtim distraxerat, et quamvis ex ejusdem fassione ipsius auctoris (quia saepius haec talia furta hic in aula fiunt) certiores fieri speravimus, cum vero jam rei tum temporis saltem ablatae jam facta sit restitutio, et casu quo nihil amplius adhibitis etiam ex illo rescire posset, eundem arrestatum tandem vel secundum consuetudinem patriae et loci castigandum, vel etiam, quia jam tum per tam diuturnum arrestatum castigatus esset, dimittendum esse censerimus. Magnificam ac generosas Dominationes Vestras de reliquo una nobiscum ad vota diu vivere desideramus. Datum Viennae 19. Februarii 1672.

Nomine Sacrae Caesareaeque etc.

Orsz. Levélt. Ben. Res. 1672. Februarij 19 és 1672. Januarij 2.

136.

Lók 1672 március 26. Punesich Gergely jelenti egybek közt a magy. kamarának, hogy [Német] Kereszturon 28 zsidó lakik. Ezek közül négy már előbb is ott lakott és mostanáig bérlik a kereszturi mézsárszéket és vámot, valamint a nagy-cenki, sárvári és ikervári vámokat. Ezeket a többiekkel, kik szeptember 14-ike körül idejöttek, Kövér Gábriel úr megtartotta.

. . . Iudaeorum vero in oppido Keresztur numerantur 28 uxores et liberos habentes, inter quos 4 antecedenter ibidem inhabitassent, et impraesentiarum usque macellum et telonium Kereszturiensem, item telonium Nagy-Cenkiensem, Sarvariensem et Ikervariensem arendantes; reliquis circa feriam exaltationis sanctae crucis proxime praeteritam adventantibus perque dominum Gabrielem Kövér lucusque relentis . . .

Orsz. Levéltár. „A pozsonyi kamarához intézett levelek 1670—1679. N. 63.”

Közli: Szentkirályi György.

137.

Nagykőrös 1674 május 25. Nagykőrös községe adóslevelet állít ki Márton budai zsidó deáknak.

Anno 1674 die 25 maji.

Mi körösi főbiró N. Erdős Mihály, item eskütt tanácsbeli jó Máté Sánta Balázs és Urházi István. Számot vetvén Budai Márton zsidó deák urunkkal az körösi n. Szabó Mihály uram főbiróságabeli városunkon történt kárvallásrul, minden rendbeli kifizetésünk után maradtunk adósa városunk fejében uzsora pénzzel in summa talleris 213, egy pásztormány tehennel, kit fogadunk ő kegyelmének várásul megfizetni. Bizonyosságul adonk ez levelünket városunk pecsétivel megerősítvén. Die et Anno praenotatis.

Ezen fölyül megírt adósságban fizeltünk meg Márton zsidó deák uram kezében sz. Erzsébet asszony napkor uj

szerént valón százlizenhárom ezüst tallérokat épen. En körösi Szivos János deák Pap Balázs Vargha Mihály Membet óda basa ur és fia Amhet Hocza előtt.

Akkori vásárlás: 10 pár karmazsin csizma hitel 10 t., 7 pár szattyán csizma hitel hat-hat timony, két oka dohány 1 ft. Tiz tarisznya tizenyolc-lizenyolc pénzével.

Szent Dömötör nap után vettem öt pár csizmát öt talléron négy vég abát hat t.

P. H. Zsidóul oldalvást: Emlékezetül. Adtam a biráknak következő tárgyakat: 1.) 10 pár csizma 1 tallérral = 10 taller. 2.) 7 pár csizma 6 time markof darabja. 3.) 2 oka dohány $2\frac{1}{2}$ timénként = 5 time markof. 4.) 10 darab tarisznya 18 pénz darabja, 10 markof. Erdős Mihály is adós 4 pár csizmával és $4\frac{1}{2}$ forinttal.

Kívülről: Ezerhatszázhetvenöt esztendőbe husvét előtt való vasárnapon fizettem. Márton deák uramnak én Körösön lakó Erdős Mihály, Úrházi Péter, Varga Mihály, husz tallérokat az belől megírt adósságban.

Zsidóul: Fen maradt még 20 taller.

Emlékezetül hogy a bíró adós nekem a levélben írt 213 tallérral procentre 113 tallérral.

N. Körös v. levéltárából. Szilády A. és Szilágyi S. Török-Magyar-kori történ. emlékek II. k. 9. l.

133.

1675—1764. Magyarországi zsidók a lipcsei nagy vásárokon. Összeállítva M. Freudenthal Leipziger Messgäste c. műve (Frankfurt a/M. 1928) alapján.

Beszterce „Bistritz“*) 1683 Jakob Katz.

Galgóc „Freistadt“ 1675 Marcus Salamon; 1732 Hirschl Abraham; 1730—1732 Moses Meyer Pollitzer.

Gátha „Kottendorf“ 1726 David Abraham; 1726 Abraham Jakob.

Gecse „Gezehc in Ungarn“ 1706 Löbel Poll Barbier.

*) Az idézőjel alatti helységnevek a megnevezett forrásmunkában előforduló írásmódjuk szerint vannak itt beállítva.

- Holics* „Hollich“ 1753 Loebel Joachim mit Loebel Hirschl und Judel Josef.
- Hunfalva* „Hunsdorf“ és „Unzdorff“ 1740 Samuel Moses; 1741 Josef Samuel; 1751—53 Lazarus Pollatschik, oder Frankel mit Diener Pinkus Moses; 1761 mit D. Moses Elias, 1763 mit Enoch Pollatschik und D. Abraham.
- Késmárk* „Késmark“ 1754 Lazarus Pollacsik mit D. Pincus Moses;**) 1762 Lazarus Abraham.
- Kismarton* „Eisenstadt“ 1696—1698, 1700—1703 Salamon Austerlitz; 1700 Elias Schlesinger; 1707 Nathan Elias als Diener.
- Komárom* „Komorn“ 1688 Isak Totsch (Deutsch?).
- Buda v. Óbuda* „Ofen“ 1729 Herz Levi; 1753 Seckel Hollitscher; 1753 Isaak Samuel; 1755 Koppel Jeremias; 1756 Abraham Israel; 1763 Mendel Levin Künstler.
- Pozsony* „Pressburg“ 1704 Jonas Loebel; 1711, 1712, 1715 Jakob Gebbitsch; 1711, 1712, 1715 Gabriel Wolf; 1712, 1715 Abraham Käppich; 1715 Loebel Michel Täter; 1723, 1737—38, 1741, 1743—44 Markus Simon Arnsteiner; 1723 Gerstl Hirschl bei Markus Arnsteiner; 1727 Jakob Wolf; 1729 Samuel Bettelheim; 1729 Samuel Herz bei Markus Arnsteiner; 1729 Markus Menzel; 1729 Simon Jakob bei Markus Menzel; 1734—41, 1743—48, 1750—53 Abraham Mendel; 1737 Hirsch Herschl bei Markus Arnsteinernél; 1738 David Markbreiter; 1740 Salamon Graza; 1742—43, 1746, 1748, 1750 Salamon Grotte (= Graza?); 1745—46 Levin Moses Wiener; 1746, 1754—56 Simon Loebel Wiener beim Vater Loebel Simon Wiener; 1750 Löbel Josef; 1750 Philipp Jakob; 1750 Gerson Loebel; 1750 Markus Löbel bei Philipp Jakob; 1751 Jakob Moses; 1751 Ansel Breisach; 1752 Salamon Teleki durch seinen Diener Abraham Schay vertreten; 1753—56 Michel Lebel Bazan (Barzan, Perzeise)? talán: Bazin; 1754 Isak Geiring; 1762 Koppel Abraham.

**) V. ö. Hunfalvával.

- Sassen* (valószínűleg = Sassin = Sasvár) 1712 Wolf Israel,
Sopron „Oedenburg“ 1681 Salamon Austerlitz (v. ö. fent
 Kismartonnal).
Stomfa „Stampfen“ 1744 Philipp Jakob; 1750—52, 1756
 Isaac Geiringer mit Diener Philipp.
Szirák 1686 Salamon Jakob Markwitz.
Tapolcsány 1732 Isak Baer mit Diener Wolf Isaak.
Magyarország (s. v. Ungarn) 1760 Moses Bilinger mit Ab-
 raham Moses; 1764 Salamon Unger mit Diener Hirschl.

139.

1675 nov. 9. I. Lipót cs. és kir. Levi Márk panasza tárgyá-
 ban intézkedést, illetve tájékoztató jelentést kíván.

Leopoldus etc. Spectabilis et magnifice fidelis nobis
 dilecte. Ex humillimo Marci Levi del Banko Itali supplici
 libello Maiestati nostrae exhibito, hic copialiter incluso
 lamentationem et gravamen eiusdem fidelitas tua uberius
 est intellectura.

Cum autem allegatum eiusdem gravamen ipsi suppli-
 canti nimis damnosum sit; an vero iustitiae et rationi
 congruat, dubiosum: ne proinde ad primam eiusdem in-
 stantiam, inaudita fidelitate tua, Maiestatem nostram resol-
 vere videamur, genuinam informationem tuam praevie
 accipiendam esse duximus.

Ideo fidelitatem tuam harum serie benigne hortamur,
 quatenus acceptis praesentibus, rebus, uti idem supplicans
 allegaret, stantibus seque habentibus, considerata vilitate
 praeinsertae praetensae ignorantiae et excessus, pro con-
 scientiae tuae securitate easdem res suas restitui facias, aut
 vero si quid eatenus in contrarium haberes, nos desuper
 candide informare velis ac debeas. Secus etc. Gratia etc.

Datum Viennae 9. Novembris, anno 1675.

Orsz. Levéltár „Conceptus Expeditionum No. 495. Anni 1675“
 jelzet alatt őrizték. Szentkirályi György másolata.

140.

Illava 1676 január 3. Borczicky Ferencz, a hamis tallérok miatt fogságra vetett zsidó és illavai aranyműves ügyében jelentí a pozsonyi kamarának, hogy a zsidó szigorított vallatás után beismerte, hogy a hamis tallérokat nem Marssovsky Zsigmondtól, hanem Nozdroycky Gáspár fiától, Nozdroycky Zsigmondtól vette meg, aki ezt elismerte és vallomásában a hamis tallérok eredetére és mennyiségére nézve is nyilatkozott.

Illustrissime ac reverendissime nec non generosi domini patroni et favores gratiosissimi.

Salutem et servitiorum meorum promptitudinem. Die 2ª mensis nunc currentis percepta inelyti consistorii benigna commissione occasione incaptivatorum Iudaei et aurifabri Illaviensis, postpositis omnibus, huc Illaviam me contuli, ac Sigismundum Marssovský, de quo antea inelytam cameram informaveram, in conspectum Iudaei incaptivati vocari curavi, qui in arcem illam comparendo praesente ibidem Iudaeo ad oculum eiusdem negavit similes fictos talleres se ipsi dedisse, idem Iudaeus paulopost strictius examinatus recognovit non a Sigismundo Marssovsky, verum a Sigismundo filio Casparis Nozdroycký talleres adulterinos se acquisivisse, qui similiter huc vocatus ac interrogatus, unde nam et quanto numero eosdem acquisivisset, retulit, quod cum uxor eiusdem adhuc in capillis existens in gynaeo magistrj domini Stephani Petroczy servivisset, eosdem ibi compararet, ac ad maritum suum modernum praescriptum Sigismundum Nozdroycky loco eiusdem moneta deportaret, qui maritus volens talleres in alium usum convertere, cum ad aurifabros eosdem deportasset, aperuerunt ipsi monetam et metallum falsa esse. Cui negotio taliter subintellecto cum praescripto Iudaeo convenit, ac talleres acquisitos numero 27 eidem pro florenis 3 denariis 50 vendidit, tali tamen conditione et praemouitione (si credendum fas est) ne ullum similibus talleris decipiat. Haec, quae in praesenti materia expiscari potui pro informatione rescribenda inelyto consistorio duxi, cum

annexa fassione domini Sigismundi Nozdrovicky praesentibus incluta. Iudaeum et aurifabrum in stricto arresto et sub bona custodia delineri facio. His illustrissimam ac reverendissimam, nec non generosas dominationes vestras divinae protectioni commendo. Datum Illaviae die 3^a Januarii 1676.

Eiusdem illustrissimae ac reverendissimae nec non generosarum dominationum vestrarum servus humillimus Franciscus Borczicky.

Kivül: Praesentatum 7 Januarii 1676. Illustrissimo ac reverendissimo nec non generosis dominis sacrae, cacesareae regiaeque maiestatis inclytae camerae Posonii. Praefecto et consiliariis dominis et fautoribus gratiosissimis.

Orsz. Levéltár, kincst. oszt. „A pozsonyi kamarához intézett levelek 1670—79. N. 63.“ Közli Szentkirályi György.

141.

Illava 1676 január 3. A hamis tallérok miatt fogságra vetett illavai Sámuel zsidó ügyében kihallgatott Nozdrowiczky Zsigmond vallomása.

Ego Sigismundus Nozdrowiczky fateor et recognosco per praesentes, quod talleros adulterinos Iudaeo Illaviensi Samueli No 27 ad instantiamipsius et saepissimas requisitiones pro florenis 3 denariis 50 vendiderim, tali tamen conditione, ne quempiam cum illis decipere attentet, verum si quid metalli boni, illis liquefactis acquirere ex iisdem potuerit, in usum proprium convertat, qui non curata assecuratione aut praemonitione mea, prout clarum est, plurimos non solum talleris illis, verum et aureis fictis decepit. Quantum ad acquisitionem tallerorum recognosco coram personis infrascriptis quod eosdem uxor mea ante annos 7 in giniceo magistri domini Stephani Petroczy serviens, a quodam servitore Christiano vocato acquisiverit, ac taliter loco iustae monetae ad me deportasset. In cuius rei firmiter testimonium hanc meam recognitionem nominis et cognominis subscriptione ac sigillo proprio munitam extradedi. Actum Illaviae die 3 Januarii 1676.

Idem, qui supra: Sigismundus Nozdroviczky m. p. (L. S.)

Coram me: Georgium Nozdroviczky m. p. (L. S.) Coram me: Andream Györi m. p. (L. S.) Coram me Georgium Zoricz m. p. Iudice Illavi etc. (L. S.)

Egykorú másolatát lásd: m. kir. Orsz. Levéltár, kincst. oszt. „A pozsonyi kamarához intézett levelek 1670—79. TN. 63.” Közli Szentkirályi György.

142.

1676 *A hamis tallérok miatt bebörtönözött Mózes Sámuel, illavai zsidó vallomásának kivonata.*

Extractus examinis arrestati Samuelis Moyses Iudaei Illaviensis.

Interrogatorium octavum.

An non praefatus Nostroviczky eosdem falsos talleros fatenti pro 3. florenis et 50 denariis tali conditione et praemonitione vendiderit, ne ipse alios cum iisdem decipere attentet vel ausit.

Respondet se accepisse a Nostroviczky 27. talleros, pro quibus ipse fatens illi 8. florenos promississet, quia vero atunc tantam summam pecuniae penes se non habuisset, interea dedisset 3 florenos 50 denarios, et pro residuo fogam muliebrem oppignorasset: Idem vero Nostroviczky eosdem talleros pro vero argento vendidisset, nec ipsi alios decipere inhibuisset, imo potius rogasset, ne eum prodat, quod ab ipso illos talleros acceperit.

Eredetijét lásd: m. kir. Orsz. Levéltár, kincst. oszt. „A pozsonyi Kamarához intézett levelek 1670—79. N. 63.” Közli Szentkirályi György.

143.

1676 *A hamis tallérok miatt Mózes Sámuel zsidóval együtt fogságra vetett illavai aranyműves, Orokonczky, vallomásának kivonata.*

Extractus examinis arrestati Orokonizky aurifabri Illaviensis.

Interrogatorium 6um

An non cuidam Iudaeo Illaviensi grossos deauraverit et quot.

Fateetur se deaurasse Iudaeo Samuели Moyses nuncupato grossos numero 21 successive, una vice quidem 11, alia vice 6 et alia 4.

Interrogatorium 11^{imum}.

An occulte vel palum eosdem grossos deauraverit. Dicit se palam praesentibus compluribus deaurasse.

Interrogatorium 12.

Quinam fuerint praesentes, denominet eos. Respondet: Ex Illaviensibus Perta filium, item textoris filium Subak et bubulcum quendam eiusdem loci alias calvum calveum; ex pago vero Illafky Danielelem et Andream Kadricz praesentes fuisse et deurationem vidisse.

Eredetijét lásd: m. kir. Orsz. Levéltár, kinezt. oszt. „A pozsonyi kamarához intézett levelek 1670—79. N 63.“ Közli Szentkirályi György.

144.

Széplak 1676 március 17. Keövéér Gábor jelenti a pozsonyi kamarának, hogy Szily Mihály és Miklós csepregi nemesemberek egyivású társaikkal négy zsidót, kik Csepreg városában kereskedvén, onnan másfelé indultak, megtámadtak, hármat közülök megöltek, összes holmijukat és áruiikat elrabolták: intézkedést kér tehát a kamarától e latrok elfogatása és megbüntetése iránt.

Illustrissime ac Reverendissime Domine, Domine mihi gratiosissime.

Humillime servitorium meorum promptitudine praemissa. Significandum esse duxi praesentibus illustrissimae ac reverendissimae dominationi vestrae, qualiter, diebus proxime elapsis, conferentibus sese certis quibusdam quatuor Haebreis seu Iudeis in bonis illustrissimorum dominorum comitum Nicolai Draskovith de Trakostyan et Francisci Kery de Ipolker commorantibus huc ad bona fiscalia et notanter oppidum Chepregh gratia merces suas secum habitas

dividendi; commutandi et, prout moris ipsorum esset, utilitatem suam quaerendi. Quí quidem Iudaei, dum ex eodem oppido Chepreghy ad alia loca transire voluissent, et in territorium eiusdem civitatis iter suum praeconceptum pacifice continuassent, ex tunc nobiles Michael et Nicolaus Szily, in eodem oppido Chepreghy commorantes, nescitur quo temerario ausi inducti, assumptis secum certis complicibus suis sibi similibus, eorundem Iudaeorum tres interemissent, universasque res merces et mercimonia secum habitas et habita more praedonico abstulissent depraedatique fuissent. Quorum quidem praenotatorum duorum praedonum ex eodem oppido Chepregh extirpatio tam fisco Suae Maiestatis regio, quam oppidanis non esset nociva, quin potius utilis et proficua, cum et alias eadem familia Szily diversas molestias et incommoditates inferre et causare soleat oppidanis. Proinde, si ita iudicaret illustrissima et reverendissima dominatio vestra, ut iidem malefactores medio certi cuiusdam benigni Suae Maiestatis Sacratissimae mandati (mihi vel cui visum foret) sonantis, non obstante eorum nobilitari praerogativa, incaptivarentur, incaptivatique iuxta demerita ipsorum punirentur. Super quibus responsum illustrissimae ac reverendissimae dominationis vestrae desideratum praestolaturus. Quam in reliquo diu feliciterque valere animitus exopto. Datum Szeplak, 17. Martii 1676.

Illustrissimae ac reverendissimae dominationis vestrae servus humillimus Gabriel Keöuer m. p.

Kivül: Illustrissimo ac reverendissimo domino Leopoldo comiti a Kolonich, ordinis sancti Ioannis Hierosolimitany equiti, nec non sacrae caeserae regiae maiestatis intimo consiliario ac camerae eiusdem Posoniensis praesidi etc, domino mihi gratiosissimo.

Más kézzel: Gabrielis Keövér de certis Iudaeis per quosdam nobiles Csepreglenses interemptis informatoriae.

Orsz. Levéltár, kincst. oszt. „A pozsonyi kamarához intézett levelek 1670—79. N 63.“ Közli Szentkirályi György.

145.

Ladomér 1678 május 23. Ijjú Fischer Mihály jelenti a pozsonyi kamarának, hogy Almássy János, váczai lakos, Gubassóczy János, váczai püspök, alattvalója, maga mellé vevén a gyürki tanítót, a gyámság és a hazaszállítás öreve alatt elvitt magával egy Ponik városából való fiatal fogolynőt és ennek fiacskáját, akiket egy Váczott kereskedő budai zsidó vett meg nyereszkesedési vágyból a törököktől. Ez a fogolynő, amint megérkeztek Ponik városába, elpanaszolta rokonainak, hogy Almássy János útközben bántalmazta őt és házasságtörésre akarta kényszeríteni. E panasz alapján mindhármukat Lipcse várában elzáratta. A felek kihallgattatván, Almássy János gyanusnak találtatott abban, hogy a keresztény vérral kereskedő zsidóval társi viszonyban áll. Így állván a dolog, az ügyet Zólyom vármegye közgyűlése elé terjesztette, amely kijelentette, hogy Almássy János csak ártatlanságának gyökeres bizonyítása után bocsátható szabadon. Nem mulaszthatja el annak közlését sem, hogy a nevezett zsidó körmeivel felszaggatta a fogolynő csecsemőjének bőrét, hogy az ily módon kiszorított vérral arczát megmoshassa; most pedig abban mesterkedik, hogy bűnhődését elkerülje.

Spectabiles et magnifici domini, patroni mihi colendissimi.

Gratiosa magnificentiarum vestrarum in negotio illustrissimi et reverendissimi domini Joannis Gubassoczy episcopi Vacziensis Joannis Almássy nuncupati subditi mihi directas literas honore et obsequio, quibus par est, accepi, ex continentibusque earundem singularem paternamque erga me propensionem abunde intellexi. Ut meritum casus huius coram magnificentiis vestris pateat, obsequenter informandas volui. Praenominatus Joannes Almássy, incola Vacziensis, adiuncto sibi rectore Gyurkiensi eduxerat quidem iuvenem quandam foeminam captivam ex Ponik et per Iudaeum Budensem, Vaczoviae quaesturam exercentem, lucri gratia a Turcis emptam una cum filiolo decem circiter mensibus

nato sub praetextu fideiussoris et postae (?); verum postquam in dictum oppidum Ponik devenissent, statim misera captiva coram consanguineis suis, contra praementionatum Joannem Almássy lamentabiliter conquesta est, quod diversimodi in itinere, ubi ad nocturnam quietem in pagos divertissent, ipsam violare et ad scelus adulterii cogere voluisset per expressum dicendo, se eandem cum anima et corpore emisse, ex eoque potestatem in ipsam habere, prout et compedibus miserae, ut proxime eidem adhaerere potuisset, se ad noctes iunxisset. Cuius lamentis ad provisorum arcis Lipese deductis, tandem usque ad ulteriorem meam dispositionem omnes tres detenti fuere. Adiunctis deivi lateri meo certis indicibus, in sede domini terrestris submissi rem examini, ubi parte utraque exaudita, ex genuina dicti Joannis Almássy fassione apparuit, ipsum cum Iudaeo praescripto circa quaesturam et mercimonia non modicam colere correspondentiam singularemque et illicitum amorem (ipso quidem viduo, sed illa maritalata existente) erga ipsam concepissa. Unde de comportionalitate cum suprafato Iudaeo quaestum cum Christiano sanguine exercente, suspectus iudicabatur, captiva autem de iniuria sua, depositione iuramenti ad caput paratamse obtulit. Rebus sic stantibus, intervenienteque recte pro tunc comitatus Zoliensis generali congregatione, negotium pro captanda opinione ibidem proposui, ubi saepéfatus Joannes Almássy, usque, dum inculpabilitatem suam sufficientibus testimoniis verificaverit, dimittendus censebatur minime. Accepta ab excelsa camera aulica in ordine ad permutationem bonorum Sasköiensium commissione et negotio praenarrato provisorio Lipensium cum inelyto comitatu determinando recommendato, interea temporis Viennae, Posonii et in Kabold morari me oportuit. Reverendissimum dominum Gubassozy velut patronum veneror, paratusque sum, cum et alias praeter meam intentionem et dispositionem tantisper detentus fuerit, etiam citra ulteriorem reatus dispositionem repetitum subditum dimitti facere, hoc saltem considerationis habeo, infoelix foemina tradita fideiussoribus exacerbatis, una cum infante periculum vitae vix evitatura. Et enim silentio haud praeter-

eundum existimo, quomodo nefandus Iudaeus Vaczoviensis infantem captivae, dilaniata unguibus suis pellicula et expresso eius innocenti sanguine, foedam faciem suam lavando, divexaverit, cuius rei signa aliquot in corpore evidentissime testes. Hinc recta Novisolum versus movendo, convocatis similium negotiorum peritis viris, in id intendant, quatenus res nec congruum finem sortiatur. De caetero me ulteriori magnificentiarum vestrarum gratiae commendans, easdem diutissime felices et prosperrimas superesse cupio. Datum Ladomér, die 23 Maii. Anno 1678.

Spectabilium et magnificarum dominationum vestrarum servus devotus et humilis Michaël Fischer iunior m. p.

Kivül: Praesentatum 27 Maii 1678. Spectabilibus et magnificis dominis N N sacrae caesareae regiaeque maiestatis inclytate camerae Hungaricae consiliariis, dominis patronis mihi colendissimis. Ponium.

Orsz. Levéltár. kinst. osztály „A pozsonyi kamarához intézett levelek 1670—79.” 59-ik cs. Közli Szentkirályi György.

146.

Bécs 1678 augusztus 3. I. Lipót király a bazini polgárok panaszára megparancsolja Ernyei Miklós, ottani városi tanácsosnak, hogy a város privilegiumainak ellenére a házába fogadott Lázár Hirschl zsidót azonnal kilakoltassa.

Leopoldus,

Egregie et Circumspecte fidelis nobis dilecte. Salutem et gratiam.

Conquesti sunt Matti nostrae fideles nostri Prudentes ac Circumspecti Iudex Magister Civium, Iurati ac tota communitas Liberae ac Regiae Civitatis nostra Baziniensis. Quod licet superioribus retroactis temporibus, idque in anno adhuc 1529 pridem evoluto perfid a gens Iudaica in praefata Civitate nostra Baziniensi attunc oppido residens ob diversa gravium scelerum genera, notanter vero ob enormes cruciatus, nefandasque clandestinas Christianorum puerorum, prolium videlicet incolarum ac civium ejusdem Civitatis Baziniensis interemptionses, per ipsos infidelos

Iudaeos scelerate commissas et patratas, judiciaria revisione et determinatione deliberoneque ex unanimo convocatorum ad id ex vicinis civitatibus, oppidis ac locis Iudicium arbitrorum voto ac opinione lata et pronunciata, mediante e dicta Civitate Baziniensi non modo actualiter eliminata et extirpata, verum etiam nonnulli eorum praecipui nempe facti patratores triginta circiter personae (praevia prius coram Iudicio propria orali sua fassione) ultimo supplicio affecti, ignique cremati et e medio aliorum sublati fuissent, unde ex post semper omnes Iudaei vi judicialis determinationis ab ulteriori in eandem civitatem intromissione, fixa residentia, imo etiam ab ipsa pernoctatione severe prohibiti, et exclusi arcebantur. Et nonnisi tandem subsecutis variis temporum mutationibus ac rerum vicissitudinibus post longa tempora, eadem gens Iudaica ad publicas mundinas cum rebus et mercibus venire tolerata, pernoctatione tamen ei semper interdicta existente; Nihilominus nescitur quibus ductus temerariis ausibus Tu Nicolaus Ernei senator et consiliarius sepositis praemissis rationibus, non curata etiam ejusmodi judiciaria determinatione ac proscriptione dictae gentis judaicae, sed nec attenta totius Communitatis ejusdem civitatis nostrae reclamacione, in praejudicium et damnum eorum exponentium, ruinamque et perniciem reliquorum omnium civium certum quendam Iudaeum Lazarum Hirschl nuncupatum, in certam liberam domum tuam aliter ex pignore possessam, intra moenia ejusdem civitatis nostrae Baziniensis sitam ac Collu Posoniensi existentem, suscipere, resque ejus una cum mercibus suis per portam Civitatis inducere nil pensi duxisses . . . eundem in actuali residentia conservare ac defendere non verereris etiam de praesenti, Supplicantes Majestati nostrae debita eum instantia humillima, quatenus eosdem in benignam et specialem nostram protectionem assumere ac in juribus, privilegiis et antiquis libertatibus et consuetudinibus clementer tueri; Tibi denique de ejiciendo ex aedibus suis dicto Iudaeo serio committere et mandare dignemur.

Cum autem justa petenti non sit denegandus assensus, et alioquin exemptiones et privilegia supra quibuspiam

domibus in Literis Civitatibus silis per nos vel divos quondam Reges Hungariae antecessores nostros concessa non ad intertenendos in eis infidelos proscriptos et malefactores, sed ad personas honestas aliasque libertates ipsis suffragandas collata essent. Nam alias etiam proscriptos et malefactores in Curias Nobilium recipere jura Regni veta- rent, proscripti vero Iudaei pro malefactores reputarentur.

Sed nec ullatenus ipsum Iudaeum in aedibus suis cum praejudicio peculii nostri, civiumque damno pati velimus. Pro eo Tibi harum serie firmiter praecipientes committimus ac mandamus, aliud habere nolentes, quod ut acceptis prae- sentibus praescriptum Iudaeum ex aedibus suis actutum una cum rebus suis dimittere debeas nullatenusque ipsum illic ulterius servare et confirmare sub indignatione nostra praesumas. Secus non facturi. Gratia etc. Vienna, die 3. mensis Augusti, A^o Dñi 1678.

O. L. Conc. Exped. 1678 Aug. Nrs. 241. Magy. Zs. Szemle 1894. évf. 90—91. l.

147.

1678 október 2. Batthyány Kristóf gróf kéri a pozsonyi kamarát, hogy a szentmartoni harmincadost, aki bizonyos Kőszeg felé tartó rohonczi zsidaitól egy gyöngyökből álló láncot — jóllehet a harmincadot már Pinkaföldön lefizet- ték — a harminczad letagadásának örve alatt elkobzott, szigorúan feddje meg, az említett zsidóknak pedig szolgál- tasson illő elégtételt.

Excellentissime ac reverendissime et generosi domini mihi observandissimi.

Salutem atque serviliorum meorum commendationem paratissimam. Gravi super iniuria a tricesimatore Szent-Martoniensi certis Iudaeis meis Rohonczientibus diebus re- center transactis illata inclytam cameram praesentibus re- quirere debui Quoniam praememoratus idem tricesimator eosdem Iudaeos meos, hinc Kőszeginum proficiscentes me- dio in itinere invadens protervis cuiusdam mulieris in-

stinctu certam catenam unionum ab iisdem eo sub praetextu, quasi de eadem catena tricesimam praestare neglexissent, abstraxit, cum tamen iuxta ipsius etiam domini tricesimatoris Pinkafeldensis recognitionem verissimum sit, eosdem Pinkafeldini adhuc iustam tricesimam superinde persolvisse, quod ipsis severissime etiam impono semper, ne tricesimam Suae Maiestatis sub dolis etiam quibusvis praetextibus praeterire ausint, quem si in ipsis errorem adverterem (uti et adverterem, si facerent, cum nihil rerum suarum notabili sub poena celare me audeant) ipsemet illos punire non intermitterem; qua de re inclyta camera praesentium etiam ab exhibitore familiari meo primario domino Michaële Kerznicz uberius informari ne gravetur. Quapropter obnixè etiam rogo, dignetur inclyta camera dictum in tricesimatorem tam iniuriose, mihi quoque praedudiciose saepefatis cum Iudaeis procedentem serio animadvertere, iisdemque Iudaeis dignam super ablatis satisfactio-nem impendi curare, cuius gratioso hocce pro favore aliis ego quoque in occurrentiis eidem benevole inservire non intermittam, uti et maneo Excellentissimae et reverendissimae atque generosarum dominationum vestrarum servitor paratissimus comes Christophorus de Batthyan m. p.

Kivül: Praesentatum 12. Octobrii 1678. Excellentissimo ac reverendissimo et generosis dominis N. N. sacratissimae caesareae regiaeque Maiestatis inclytae camerae Hungaricae Posoniensis praesidi et consiliariis etc. dominis mihi observandissimis.

M. kir. Orsz. Levélt. kincst. oszt. „A pozsonyi kamarához intézett levelek 59. esemő 1670/79“. Közli Szentkirályi György.

148.

Munkács 1681 január 1. Zrinyi Ilona hercegnő bérbé adja a szentmiklósi koresmút, vámot és a potheringi vámot Munkaczi Ephraim zsidónak.

Munkaczi Ephraim Sidónak Szt. miklósi Korehmat vámostól Száz magiari forintokban, Item a Potheringi vámot, korehman kívül huszon negi forintban in Summa in

fl. 124 bochatotta arendara eő nga illien conditióval, hogy quottannis tartozik azon summat kétt Terminuson, ugi mint Szt. Georgi, Szt. Miháli, Punkösd és Karachon napokra infallibiter az eő nga kezéhez administralni per patientes Suae Celsitudinis. In Arce nra Munkácz 1. Januarii Anno Domini 1681.

Orsz. Levélt. Rákóczi-Aspremont levéltára. Capsa 9 Nus. 4. Pag. 68.

149.

1681 február 1.

Budai Marton zsidónak a Város (Nagykőrös) részéről tartozott 64 Arany, 18 Tallér és 50 Pénz lefizettetvén, meg hogy 200 Tallérokka maradott légyen adós, arról való Recognitionálása Zamory György, komáromi Kapitány és Vice Ispán Úrnak. A^{no} 1° febr. 1681.

Nagykőrösi közs. levéltár „A Dolog Veleje“ c. indexből, folyó szám 61. Simon Lajos tanár úr szíves közlése.

150.

Bécs 1682 január 14. Az udv. kamara felkéri a magyar kamarát, hogy a gajári harmincadosnak megparancsolja, hogy Schlesinger Márkus zsidótól a főpénzverde szállítójától jogtalanul elkobzott arany- és ezüsttárgyakat neki azonnal és hiány nélkül visszadjja.

Reverendissime, Illustrissimi Generosique domini etc. etc. Qualiter Sacra sua Caesarea, Regiaque Majestas, Dominus noster clementissimus, Marco Schlesinger judaeo benignam eam gratiam et facultatem concesserit, pro majori officinae cursive Viennensis emolumento, tam in Hungaria, quam in Regno Bohemiae et Marchionatu Moraviae res aureas et argentes coemendi et ad praeatlactam officinam cursivam deducendi. Nihilominus autem idem Iudaeus conqueratur, tricesimatorem Gajáriensem certam

argenti quantitatem, mododictam benignissimam concessionem productisque literis passus non attentis haud ita pridem ad se recepisse denique praesente detinere, id ex annexo praesentibus ejudem humillime memoriali penitus intellegent rrsma ill. gensique d. vestrae.

Quoniam vero praefatus Iudaeus absentia facultate praememorata in comparatione talium rerum argentearum minime turbandus, quin imo praementionatum in finem modis omnibus promovendus esset.

Obinde rrsimam ac illmam generosasque dominationes vestrae officiose requirimus, ut id ipsum tricesimatoribus sibi subjectis pro sui notitia directioneque intimare, speciatimque vero antelato tricesimatori Gajariensi serio comittere et injungere velint, ut detentum apud mentionatum argentum praerepetito judaeo, vel ejusdem substitutio quantocius et absque defectu restituat. Caeterum dominationes vestras praetitulatas diu salvas et incolumes ad vota sua vivere desideramus. Dabantur Vienna 14. Januarii 1682.

N. Sacrae Caes. Regiaque Mattis Praeses caetereque camerae aulicae Consiliarii.

Orsz. Levélt. Index Ben. Res. 1682. januaris 14. Fol. 102.

151.

Bécs 1682 július 6. Az udv. kamara újból kéri a magyar kamarát, hogy intézkedjék, hogy Schlesinger Márkusnak visszaadják a gajári harmincados által igazságtalanul elvett ezüsttárgyakat.

Reverendissime, Illustrissimi, ac Generosi Domini nobis honorandi, salute et servitiorum nostrorum praemissa promptitudine. Meminerint haud dubio Reverendissima et Illustrissimae, Generosaeque Dominationes Vestrae, qualiter easdem, die adhuc 14ta mensis Januarii currentis anni, super eo requirimus, quatenus videlicet Tricesimatori Geyringensi serio velint injungere, ut certam argenti quantitatem, nomine contrabandi ad se receptam, praescito Iudaeo Marco Schlesinger, tanquam ex benigno Sacrae suae caesaréae

regiaequae Majestatis indultu res aureas et argentas pro majori Viennensis officinae cusoriae emolumento cõementi restituat, nec in ejusdem argentariae comparatione praedictum Iudaeum posthac interturbare praesumat, quin imo commemoratum in finem, modis omnibus promoveat.

Siquidem vero praerepetitus idem Iudaeus, tenore sui supplicis libelli, praesentibus annexi, denuo lamentaretur, nullum adhuc se restitutionis ordinatae effectum, in praesens usque consuetum esse.

Idcirco Reverendissima et Illustrissimae Generosaeque Dominationes vestrae, eam ulteriorem dignentur restituere ordinationem, ut antelatus Tricesimator Argentum apud se retentum, ad mentionatam officinam cusoriam Viennensem, absque mora longiori transmittere velit et debeat; quas in reliquo diu feliciter ad vota sua vivere cupimus. Dabantur Viennae die 6. Julii 1682.

N. Sacrae Caesareae Regiaeque Mitis
Praeses Caeterique Camerae Aulicae
Consiliarii.

O. L. Ben. Res. 1682 Julii 6.

152.

Sopron 1683 július 17.

Item den 17 Jully seyn alle Burger allhier . . . auf dem Rathaus hier examinirt worden,*) ob sie nicht wissen . . . wen die Judten gelt oder andery wahr von allhier haben (Csányi János soproni polgár krónikájából).

Magyar Tört. Tár V. k. 62. l.

*) A Thökölyiéktől.

153.

Bécs 1684 szeptember 6. 1. Lipót király védleveleket ad a pozsony-, moson- és vasmegyei zsidóknak erőszakos megbántói ellen.

Leopoldus etc. Fidelibus nostris Splibus ac Mgficis Comitibus Ioanni Pállfy Posenien., Stephano Zichy sen:

Mosonien. et Petro Szécsy Castriferrei Comitatum Supremis Comitibus, eorumque vice gerentibus; prouti etiam Prudentibus ac Circumspectis Iudicibus, Consulibus, et caeteris Iuratis Civibus ac Senatoribus Liberarum et Regiarum Civitatum Nostrorum Posenien. Sopronien. Köszeghien. et Rusz-ten. similiter officialibus quoque Nostris tam Bellicis, quam Cameralibus, cum praesentibus requirendis; salutem et gratiam. Quoniam ad graves lamentationes Iudaeorum in Bonis Palatinalibus et Bathanianis (sic) commorantium, qui se tam a civibus praefatarum civitatum nostrarum, quam etiam incolis et inhabitatoribus pagorum circumadjacentium, dum in medium ipsorum eosdem Iudaeos venire contingit, non solum verberibus, et plagis dire affici, verum recutis etiam et rebus quibusvis privati, praetextibusque Iustitiae minus conformibus impeti, et molestari querulantus, — Nos eosdem veluti nec dum e Regno Nostro Hungaricae praescriptos, sed tributarios Dominorum suorum subditos in Nostram Regiam, cum personis et rebus eorum universis recipimus, protectionem, — imo Vestrae etiam ipsos vice et in persona nostra regia tuitioni, et protectioni duxerimus committendos. Ideo Fidelitatibus Vestris harum serie firmiter committimus et mandamus: quatenus a modo in posterum praementionatos Iudaeos, tam propriis in personis, quam universis molestare aut damnificare, quam per alios, ipsos turbari, molestari, damnificarique permittere ne praesumalis, quin potius contra quosvis illorum violentos illegitimos impetitores, turbatores, atque damnificatores toties quoties cum praesentibus requisiti fueritis, aut alter vestrum fuerit requisitus, eosdem tueri, protegere, et defendere debeatis ac teneamini, autoritate nostra Regia vobis praesentibus hac in parte per nos plenarie concessa et attributa jureque et justitia mediante. — Secus itaque non facturi. P. P. e. r. Datum in Citte Nostra Vienna Austriae die 6. mensis Septembris, Anno Domini 1684.

154.

1685 december 16. Erdélyi orsz. tanácskozás.

Az 1685 december 16-án Szebenben tartott országos tanácskozáson elhatároztatott, hogy úgy mint a többi adózók „a görög, örmény, rác, zsidó, és egyéb idegen kereskedő rendek is capitatum egy egy forintot adni tartozzanak.

Mon. Hung. Hist. Okmánytár XIV. k. 43. l.

155.

Nagyszombat 1686 május havában. A nagyszombati magisztratus abból az alkalomból, hogy egy Salamon nevű zsidó markolányos Spanner katonai kapitány kíséretében városukba belépni merészkedett, I. Lipót királytól régi privilegiumuk megerősítését kéri.

Sacratissima Caesarea, Regiaque Majestas. Domine Domine Naturaliter Clementissime.

Fidelitatis perpetuae, et fidelium humillimorum servitiorum nostrorum demissam subjectionem. Ad Augustum Sacratissimae Majestatis Vestrae solium praesenti Supplicio nostro, eo quo par et devotionis cultu confugientes humillimam nostram instantiam demisse repraesentare, ac pro benigna certi Privilegii nostri, infra uberius declarandi, ulteriori quoque confirmatione nobis juste demisseque supplicanti bus clementer elargienda humillime instare necessitatur. Qualiter praeteritis recenter evolutis diebus, die videlicet undecima praesentis mensis Maji, Anni modo currentis 1686 certus quidam Iudaeus nomine Salamon sub Incolyto Regimine Mattis Vestrae Sacratissime Typpentaliano, in Compania per Illustris Domini Capitanei Spanner uti informamur Marcatannerum agens, nescitur unde motuque quoque temeritatis ausu ad id inductus, quod contra Liberae ac Regiae Civitatis Majestatis Vestrae Sacratissimae Tyrnaviensis Privilegia a Sacratissimo piaie commemorationis Romanorum

Imperatore ac Germaniae, Hungariae Bohemiaeque etc. Rege Dno Dno olim Ferdinando Primo utpote Majestatis vestrae Sacratissimae praedecessore nobis, ob certum Infanticidium per certos Iudaeos, dictam civitatem Mattis Vestrae Sacratissima Tyrnaviensem eotem incolentes comissum clementer data et concessa, ac per Mattem Vestram Sacratissimam, tanquam Dnum Dnum nostrum naturaliter clementissimum, tempore gloriosae coronationis Suae, Sacro Diplomate suo Regio perbenigne confirmata, in modo fatam civitatem Mattis Vestrae Sacratissimae Tyrnaviensem, alio superinduto Vestitu, clam et incognite venire et intrare atque erga similes contravenientes, vi praelibati Privilegii statuta severitate contempta, ac Vilipensa, in praejudicium antelatae Civitatis Majestatis Vestrae Sacratissa Tyrnaviensis, et attactae Donationis Privilegialis Regiae contemptum summe grave, ac manifestum praesumpsisset. Supplicamus itaque Majestatem Vestram Sacratissimam debita cum submissione humillime, quatenus praelibatum Privilegium nostrum, in negotio praerepetito nobis modalitate supraderarata clementer datum, et confirmatum, per totque et tantos Annorum decursus quamplurimis exemplis per nos laudabiliter usuroboratum rursus, ac denuo clementer confirmare, similesve Iudaeos, iisdem nempe Privilegiis nostris contravenientes, juxta praetaclum, longoque usu roboratam consuetudinem nostrum puniendi facultatem indubiam dare et elargiri perbenigne dignetur. Quam gratiam et clementiam erga nos fideles subditos suos benigne remonstrandam felicissimum Regimen, perpetuamque Matti Vestrae Sacratissae apprecando felicitatem humillimis iisque fidelibus servitiis nostris ac supplicibus ad D E U M votis promereri adnitemur.

Manendo

Sacratissimae Majestatis

humillimi perpetuoque fideles subditi
Iudex et Senatores Civitatis Tyrnaviensis.

156.

Kassa 1686. Egy Kassán felvett tanuvallomásból.

„Én ottan voltam Kassán, láttam, hogy elvették az zsidóktól az lisztet és az pálynkát, az nemes kamorara és az szegény zsidókat verték es az marhától az városból ugyan az városból ki is küldöttek és semmiben sem vásároltlák. Tudni illik én itt vagyok, ha tovább kell. Gombkötő János m. p.“

Történelmi Tár 1909. évf. 317. I. M. Zs. Szemle 1916. évf. 322. I. Közölte Dr. Wertner Mór.

157.

Kassa 1686 február 15. Kassa városi tanács jegyzőkönyvéből.

„Az minemü zsidó bejött városunkba nemes bíró uram hire nélkül ad ulteriorem resolutionem domini camerae Scopusiensis administratoris suspendáltatik, miképen kellessék vele procedállani ezen szabadságunk ellen tett praesumptiojáért. Interim senatus deliberavit: Az fele jószágainak confiscáltassék az nemes város részére, minthogy nemes város ellen praesumált és régi királyoktól szabadságit contemnált, ugymint nem szabad lévén semminemü zsidónak bejönni Cassa városába, sőt ha bejönne, minden törvény szolgáltatása nélkül felakasztassék.“

Történelmi Tár 1909. évf. 318. I. és Századok 1915. évf. 432—3. I. M. Zs. Szemle 1916. évf. 322. I. Közölte Dr. Wertner Mór.

158.

Erdély 1686. Egy ott 1686-ban kibocsátott, gabonaneműek kivételét tiltó rendeletből.

Mivelhogy mind az idegen nemzetnek ez országban való quártélyozása es mind pedig az szertelen szárazság és egyéb sok rajtunk forgo nehézségek miatt a mezej majorkodásban

igen nagy hatramaradásunk esett szerzeszéllyel az országban
 annak okáért ilyképen határo-
 roztuk meg, hogy ha ki vagy litkon, vagy
 nyilván, vagy valami szín és praetextus alatt is buzával
 vagy egyéb gabonával kereskedni compareallatik
 buzája es egyéb gabonaja is elvétitik, ide értetven azon
 kezdivásarhelyiek, besztercezeiek és akarmely város es he-
 lyek lakosi sőt zsidók, örmények, ráczok és akarmely idegen
 itt adózó kereskedő rendek is

Mon. Hung. Hist. (Diplomat.) XIV. köt. 69—70. l.

159.

Bécsújhely 1686 május 28. I. Lipót megerősíti I. Ferdinand a nagyszombatiaknak adta szabadalmát, hogy városuk területén zsidó letelepedést nem kell tűrniök és a Typpentáli ezreddel mint markotányos belopózkodott Salamon zsidót kiutasíthatják.

Nos Leopoldus Dei gratia electus Romanorum Imperator etc. etc. memoriae commendamus, Tenore praesentium Significantes quibus expedit Ursis.

Quod fideles nostri Prudentes ac Circumspecti Judex, caeterique Jurati Cives ac Senatores Liberae ac Regiae Civitatis nostrae Tyrnaviensis demisse exposuerunt Majestati nostrae in hunc modum. Qualiter recenter evolutis temporibus, die videlicet undecima Mensis Maji Anni modo currentis 1686, certus Iudaeus, nomine Salamon sub Regimine nostro Typpentaliano in Compania Capitanei nostri Spanner nominati Marcatannerum agens, nesciter unde motus, quoque temeritatis ausu ad id inductus, contra Civitatis ejusdem nrae Tyrnaviensis Privilegia, a Sacro condam Principe ac Dno Dno Ferdinando primo Romanorum Imperatore et Germamae Hungariaeque Rege Praedecessore nro gloriose reminiscenciae ob certum infanticidem per aliquos Iudaeos dictam Civitatem nram Tyrnaviensem eotum incolentes, Comissum Eidem Civitati nrae clementer data et concessa

ac per Majttem quoque nostram tempore gloriosae Coronationis nsrae benigno Diplomate nro Regio spatiosae confirmata, in modo fatam Civitatem nram Tyrnavensem, alio super induto vestitu clam et incognite venire ac intrare, atque erga similes Contravenientes vi praelibati Privilegii statuta severitate etiam contempta ac vilipensa in praejudicium antelatae Civitatis nostrae, ac attactae Donationis, Privilegialis Regiae Contemptum summe grave et manifestum praesumpsisset. Supplicantes Matti nrae debita cum Instantia humillime, quatenus praelibatum Privilegium Eorundem in Negotio Praerepetito ipsis modalitate supraderata clementer datum et confirmatum, per totque et tantos Annorum decursus quam plurimis exemplis per ipos landabiliter usuroboratum, rursus ac denuo clementer confirmare, similesque Iudaeos iisdem nempe Privilegiis contravenientes, juxta praetactam longoque usu roboratam consuetudinem ipsorum puniendi facultatem indubiam dare et elargiri benigne dignemur. Quorum nos, humili supplicatione Regia benignitate exaudita, clementer et admissa, eum privilegium praemissum ipsi civitati propter scelus Iudaeorum et facinus detestabile in Exemplum quod deinceps Iudaei formident et depleant sine fine datum fuisse benigne informamur. Idcirco nos quoque pro suscepti Regiminis nri officio volentes praespecificatos cives in praefatis Eorum Privilegiis clementer manutenere atque conservare, annotatum Eorundem circa Iudaeos in Civittem praetactam nram Tyrnaviensem praesumptuose subintrantes habitum Privilegium, non modo Regia nostra Authoritate approbavimus verum similes Iudaeos juxta observatam hactenus consuetudinem puniendi omnimodam etiam facultatem, dedimus et concessimus. Imo approbamus, ratificamus, roboramus, damusque et concedimus. Harum nostrarum secreto sigillo nostro, quo ut REX. Hung^{ae} utimur, impendenti communitarum vigore et Testimonio Lrarum mediante. Datum per manus fidelis nri Nobis dilecti Egrii Joannis Maholany Hungarici Aulici Secretarii et Consilarii nri, cancellariatus officio vacante, in Civitate nra Neostadiensis Austriae, die 28 Mai, A^o 1686. Reg-

norum nostror. Romani vigesimo octavo, Hungariae et reliquorum trigesimo primo, Bohemiae vero Anno Trigesimo.

L. S.

Leopoldus.

Joannes Maholany

O. L. Ad Ben. Res. 1716 Septembris 7.

160.

Munkács 1687 június 15. Az udvariak és hadak között kiosztott posztók jegyzékéből:

a) Abraham zsidó hozott többféle külföldi posztót.

Tört. Tár 1900/336. M. Zs. Szemle 1916/322.

161.

Rohonc 1687 július 10. Gróf Batthyány Ádám védlevelet ad területén letelepedett zsidóknak.

Wir Adam, Graf von Batthyány, Erbherr auf Güssing, Schlaining, Rechnitz, Poschendorf, Körment und Neuhaus, Herr der Herrschaft Bernstein, des römischen Kaiserreichs Rath, Kämmerer des Königreiches Hungarien, oberster Truchsesz, diesseits der Donau und gegen Kanizsa vorwärts liegenden Grenzen bestellter General bekennen hiermit, dasz wir nachfolgende Juden sammt dero Weib und Kindern zu unseren Unterthanen auf- und angenommen und mit denselben hernach befindlichen Schuszpunkte aufgerichtet haben:

1. Wolf Abraham, 2. Michel Simon, 3. Joel József, 4. Samuel Meier, 5. Abraham Meier, 6. Natan Meier, 7. Götzzel Lemel, 8. Moses Lemel, 9. Marx Mózes, 10. Elias Scheuer, 11. Moses Abraham, 12. Jakob Hecht, 13. Michael Salamon, 14. Leb Meier, 15. Haim Schalom, 16. Elias Meier, 17. Philip Schalom, 18. Salamon Lazarus, 19. Salamon Moyses, 20. Marx Flesch, 21. Lemel Balisch, 22. Samuel Lazarus, 23. Jakob Lewi, 24. Abraham Barich, 25. Josef Simon, 26. Schäftel Ábrahám, 27. Löwy Frankel, 28. Simon Schalom, 29. Löw Meier, 30. Löw Schalom, 31. Salamon Abraham,

32. Wolf Wällisch, 33. Joachim Hirschl, 34. Handel Aron, 35. Hänsel Samuel, 36. Marx Simon.

1. Soll ein jeder dieser vorskificirten Juden uns sechs Gulden geben, reichen und bezahlen, den halben Theil zu Georgi, den übrigen halben Theil aber zu Michaeli; das Jahr und die Zeit soll vom ersten Január 1687 anfangen und am letzten Dezember desselben Jahres endigen.

2. Damit ausserhalb ihrer kein frembder Jud in unserer Herrschaft mit den Christen handeln, und ihnen Juden einigen Eintrag thun darf, daher versprechen und sollen sie eingangs bemeldete Juden uns jährlich zwanzig Gulden aus der ganzen Gemeinde, ohne der vorhin bedachten sechs Guldengabe, absonderlich bezahlen; auch halben Theil auf Georgi und halben Theil auf Michaeli. Hierbei soll ihnen Juden unverwehrt sein, wenn frembde Juden mit Waaren in unsere Herrschaft kommen mögten, das selbige mit ihnen Waar um Waar, nicht aber mit den Christen handeln und also durch sie ihren Nutzen suchen können.

3. Geben wir ihnen Juden Macht und Erlaubnisz, dasz sie jährlich unter ihnen einen Richter und Geschworene aus ihrer Mitte erwählen dürfen, welcher nebst seinen Geschworenen ein oder das andere Juden Verbrechen und Misshandlung abstrafen und erörten soll; was alsdann für Strafen dadurch fallen, soll der Judenrichter uns oder dem Hauptmanne, so wir ihnen verordnen werden, fleissig anzeigen und uns einliefern lassen; woher aber das Verbrechen grosz und sehr nachdenklich ist, wollen wir selbst darüber urtheilen und die Strafe vornehmen.

4. Wenn ein oder der andere von ihnen Juden unterschiedliche Schulden machen thätte und nichts bezahlen wollte, so soll selbigen Judens wegen kein anderer Jud aufgehalten noch eingezogen werden, die Klage wider solchen Juden soll auch erstlich bei dem Judenrichter und seinen Geschworenen geschehen, wenn aber der Kläger von ihnen keine Ausrichtung haben konnte, soll er sich bei ihrem Hauptmanne anmelden, der dann die Sachen zu thun und einem als dem andern die Gerechtigkeit widerfahren zu lassen wissen wird.

5. Wann oder zu welcher Zeit sich mehrere Juden in unserer Herrschaft niederlassen wollen, soll uns unverwerth sein, selbige ohne der Juden Ein- und Widerred anzunehmen, da aber etwa ein solcher sich anmelden möchte, welcher zu vor mit viel Geldschulden behaftet, ein Praktikant und Partitenmacher, untüchtig und mehr uns zu schaden als zu nutzen wäre, dasselbe sollte sie uns offenbaren, damit wir keine dergleichen Juden annehmen noch Unterschleif geben, sondern vielmehr unsern Schaden zu verhüten und sie fort- und abzuschaffen wissen.

6. Soll ihnen Juden erlaubt sein, mit allerlei Waaren, wie sie ihnen unterkommen, nichts ausgenommen, zu handeln und zu wandeln, was aber wegen Aushacken des Fleisches belangt, bleibt es bei dem, wie sie sich am 15. Juni 1673 mit unserem in Gott ruhenden Herrn Vater, seligen Andenkens verglichen, und bisher im üblichen Gebrauche erhalten worden. Ebendermassen hat es auch mit dem Leutgeben sein Bewandtnisz.

7. Sollen sie in allen unsern Herrschaften und Gütern von der Mauth gänzlich befreit sein.

8. Ist ihnen unverwehrt, ihre Kirchen und Schulen nach ihrem Gebrauche ungehindert zu halten, auch auf den ihnen vorgezeichneten Friedhof nach ihrer Manier ihre Todten zu begraben, bei welchen allem wir sie und die Ihrigen zu schützen und zu schirmen versprechen. Schlosz Rechnitz 10 Juli 1687.

Graf Adam Batthyány.

Ben Chanauja 1864. évf. 410—411. hasáb.

162.

1687 július 20.

b) Marko zsidó hozott közlondist vég nro. 23.

Történelmi Tár 1900. évf. 336. M. Zs. Szemle 1916. évf. 322. l. Közölte Dr. Wertner Mór.

163.

Bécs 1687 július 26. Az udvari kamara kéri a pozsonyi kamarát, hogy Bécs számára 300 ökröt szállító Oppenheimer Sámuelt a harmincadhivatalnál sokáig fel ne tartóztassák, a fizetendő vámösszeget utólag hajtsák be tőle.

Illustrissime, Spectabiles ac Mag^{cl} et Generosi. Domini Amicis nobis honorandi, salute serviliorumque nostrorum præmissa promptitudine.

Pro necessaria bovum, in hujus caesarea residentiae subsidium, ex regno Hungariae comporandorum, omnem operam impendere, Iudaeo quidam hic existente, Samueli Oppenheimber cognominato, comissum est: qui siquidem proxime hisce diebus trecentos boves ex partibus regni superioribus-pront etiam uberiorum exinde pecorum quantitatem, directo ductu, Posenium usque praestolaretur, commoditas autem abesset, consuetam tricesimam, in transitu quovis exsolvere.

Idcirco Dominationes Vestras praelitulatas officiose requirimus; ut tricesimatoribus sibi subjectis injungere velint, quatenus debitum ejusmodi censum tricesimalium de pecoribus, per dictum Hebraeum educendis, cum libera dimissione per singulas angarias, annotare, et quid hoc tempore medio deponere tenebitur, non nisi quovis evoluto quartali, ab eodem exigere debeant, quo nempe praetacta conductio bovum, tanto magis et tamen absque jactura proventuum Regionum promoveatur, quas in reliquo diu feliciter ad vota sua vivere desideramus. Dabantur Viennae, die 26 Julii Ao. 1687.

Sacrae Caesareae Regiaeque etc.

O. L. Ben. Res. 1687 Julii 26.

164.

Bécs 1688 február 4. Az udvari kamara véleményadás végett beküldi a magyar kamarának Oppenheimer Samuel folyamodványát, melyben a pozsonyi pénzverde újrálétesítésére és vezetésére ajánlkozik.

Illustrissime, Spectabiles ac Magnifici etc.

Qualiter Iudaeus Haidelbergensis Samuel Oppenheimer audiens, quod domus cusoria Poseniensis denuo reappromtanda, monetaque ibidem rursus cudenda foret, hujusce provinciae curam et effectuationem in se suscipiendam, apud hancce cameram Suae Sacrae Majestatis aulicam se se humillime insinuaverit, ex demisso ejusdem praesentibus accluso memoriali fusius intelligent praetitulatae Dominationes Vestrae.

Quas et capropter officiose requirendas esse duximus, ne graventur super praemissis et quonam pacto cusio Caesariae Monetae ibidem Posonii praefato Iudaeo concedi et elocari possit, mentem et opinionem suam, nobis quantumcunque perscribere, easdem in reliquo ad vota sua diu feliciter supervivere comprecantes. Dabantur Viennae die 4. Februarii Ao. 1688.

N. Sacrae Caesariae Regiaeque etc.

O. L. Ben. Res. 1688 Februarii 4.

165.

Bécs 1688. Schlesinger Farkas kismartoni zsidó, a bécsi pénzverde arany- és ezüstszállítója panaszkodik, hogy Alexander kremsieri aranyválasztó zsidó ügynökei által összevásároltatja Magyarországon minden arany- és ezüsttörmelékét a kremsiri pénzverde részére.

Hochlöbl: Kay's, Hoffkammer.

Gnädig undt Hochgebietende Herrn Herrn.

Euer Hochgräffl Excell: und Gnaden habe ich bereits vorhien in memem unterschiedlich eingereichten gehorsamen Memorialien in Unterthänigkeit remonstriret, wessen sich der Cremserischer Goldschaidler Alexander Judt vonn geraumer Zeithero unterfanget im Lande Mähren sowohl, als anitzo im ganzen Königreich Ungarn zu nicht geringen Praejudiz und schaden des hiesigen Kay's Münzambt, alles Bruchsilber undt Goldt undt pagamenter in der Mänge aufzukaufen undt in die Cremserische Müntzbankh zu liefern, gestalten er an

den Grännitzen Ohrten seine eigene darauf angestellte Leuth undt Befreunte hat, die ihme unter der Handt alles vorkundschaften, undt mit Einlösung dergleich Silber und Goldt nach möglichkeit an die Handt gehen; damit er nun dieses sein unbefuegtes Beginnen, weiller Er vermerket, dasz es für sich selbst Unrecht seye undt ihme eingestellt werden dörfte, weiters fort exerciren könne, solle Er sich, wie ich vor gewies vernommen Bey der Löbl Hung. Cammer für dero Müntz Liferanten angebothen: Dieselbe auch Ihme in solch sein begehren bereits gewilligt haben. Es ist aber nur allzugewiss, dasz er dies nicht ohne seinen absonderlichen Vortl undt Nutzen gethan, In deme wann Er etwann 10 // Silber nacher Preszpurg liefert, dagegen wohl 100 undt mehr March in das Crembserische Müntzamt geben wird, sonsten es Ihme seine ggste Herrschaft zue Crembsier wohl nicht zulassen würde. Gleichwie aber Ihro Kays. Maj. undt Eine Hochlobl. Hoffkammer mich zu dehro unwürdigen Müntzlieferanten ggst aufgenommen, undt seither meiner Bedienung nach lauth meiner Lieferzell Etlich Tausent March Silber und Goldt in hiesige Kay's Müntzamt. gegen den gering ausgesetzten Bezahlungsgeldt, mit groszen Nutzen dehro Müntzambtsgefähle geliefert und eingebracht habe, dies hingegen mir Künftighm nicht mehr zuthun möglich were Wann andere undt in specie diesen Goldschaidler, alsz welcher bereits viel Tausent March in gehaimb auffgekauft und nacher Crembsier alsz eine private Müntzstadt geliefert, Wordurch neben anderen mehr Ihro Maj: so gar das Schaidlerlohn entzogen wird Zue gelassen undt verlaubt sein sollte dies seine Unbefuegnis noch mehreres undt zutreiben Deshalb gelangt an Eine Hochlöbl: Kays. Hoff Cammer. mein unterthänig gehorsames anlangen undt bitten mir diese blos Zu dienst Ihro Mays; und dehro hiesigen Müntzweesen thuende denuncirung in Ungnaden nicht Zuvermerken undt mithin bei der Löbl: Hung: Kammer die ohnbeschwehrte Verfiegun vorgehen Zulasen, damit diesen Crembserischen Goldschaidler, sein Unbefugter Einkauf des Silber undt goldt besonders in Ungarn gantzlichen eingestellt und von Preszburg abgeschafft, solchem nach ich bey

meiner Muntzlieferung allweg manutenirt werde, Welches weilen es blos undt allein zu Ihro Maj: dienstbeförderung angesehen von sich selbst billich und recht ist, undt ich thue mich unterth: gehors. Empfehlen

allsz Euer Hochgräffl: Excell: und Gnaden

Unterth. gehors.

Wolff Schlesinger Judt
von Eysenstatt.

O. L. Ad Ben. Resol. 1688 Martii 7.

166.

Bécs 1688 márczius 7. Az udvari kamara kéri a magyar kamarát, hogy rendelje el, miszerint Alexander kremsirci zsidó Pozsonyból azonnal kiutasíttassék és elkobzás terhe alatt az arany- és ezüstösszevásárlásától eltiltassék.

Illustrissime, Spectabiles ac Magnifici Generosique etc.

Ex incluso Wolfgangi Schlesinger Iudaei Kismartoniensis, alias per cameram hanc Suae Mattis aulicam pro Coëmptione et Administratione incusi auri et argenti, ad Domum Monetariam hujatem constituti subadministratoris humillimo memorali, pluribus percepturae sunt praetitulatae Dominationes Vestrae, qualiter idem Alexandrum sic nominatum Iudaeum Domus Monetae Cremsirensis officialem, omnis generis incusum aurum et argentum per Regnum Hungariae potissimum in confinibus coëmere, eumque in finem, et ut tanto securius intentionem suam prosequi valeat, pro subministratore ejusmodi incusi auri et argenti ad Caesaream Domum Monetariam Posoniensam per Cameram hanc Hungaricam semet suscipi et constitui impetrasse, nobis querulanter exposuerit.

Cum autem hoc in passu interesse quoque Suae Sacrae Mattis subversaretur, dum antelatus Iudaens Cremsiriensis sub praetextu quod ipse ejusmodi incusum aurum et argentum ad mentionatam hanc Cameram, Hungaricam administraturus sit, potiore partem ad domum privati sui domini Monetariam Cremsirii existentem, procul dubio deportet lu-

crumque, quod exinde, si ipsum aurum et argentum ad domum Suae Mattis Monetariam perferretur, summedictae Suae Matti obvenire deberet, sibi et privato suo domino applicet.

Ac proindre Illimam Magnificam ac Generosas Dominationes Vestras hisce officiose requirandas esse duximus, ne graventur, eum indilatam et serium ordinem instituere, quo attactus Cremsiriensis Iudaeus Alexander, non solum illyco Posenio amoveatur, verum etiam tum ipse, tum ipsius substituti a coëmptione ejusmodi auri et argenti incusi, sub confiscatione serio inhibeat, super quibus ulteriorem praetitulatarum Dominationum vestrarum informationem praestolantes. easdem diu ad vota sua felices supervivere cupimus. Dabantur Viennae die 7ª Martii A^o 1688.

N. Sacrae Caesareae Regiaeque Mattis Praeses etc.

O. L. Ben. Res. 1688 Martii 7.

167.

1688—1689. *Igazolvány, hogy Jacob Simon nikolsburgi zsidó a vámoknál mindenütt lefizette a harmincadot és vámot.*

Jacob Simon Judaeus Nicolspurgensis endtricht von 500 Centner Kupfer, achtzig stückh Kiehheiten, einhundert und fünfzig stückh Schaffehl die völlige Kays. 3 igst sambt dem königl. Landesaufschlag und Mauth mit ainhundert und sibenzehn gulden acht und achzig Unger.

Offen den 24 Novembris 1688.

Mich. Hochwartter

Mihael Sipisko

Dreisziger.

D. C. V.

L. S.

Item endtricht von andthalb Centner Inslet die Völlige 3 igst. V. Mauth und 20 // Baumwohl.

Visa Vaczii die 24. November 1688.

Visa Strigonii die 24. November 1688.

Visa Comoronii die 4. Octobris 1688.

Visa Szemecz. 10. Febr. 1689.

O. L. Ad Ben. Res. 1689 Martti 6.

168.

Bécs, 1689 január 19. Schlesinger Farkas és Michel Simon, a bécsi pénzverde szállítóinak újbóli panaszára az udvari kamara ismétellen jelkéri a magyar kamarát, hogy herceg Eszterházy Pál nádortól kikoldult védelme alatt még mindig Pozsonyban időző és arany- ezüsttárgyakat összevásárló Alexander kremsieri zsidó merészségét megtörjék és őt segédjeivel kikergessék.

Illustrissime, Spectabiles ac Magnifici Generosique Domini etc.

Recordabuntur haud dubie primo titulatae Dominationes Vestrae eas sub 7ma Martii Anni proxime praeteriti peramice requisitas fuisse, quatenus in eo esse velint, ut Iudaeus quidam Domus Monetae Cremsiriensis officialis, nomine Alexander, qui incusum aurum et argentum in Hungaria coemere, et ad domum privati sui Domini monetariam Cremsirium deportare praesumpserat, non solum coemptione ejusmodi auri et argenti sub poena confiscationis serio inhibeat, verum etiam illico Posenio emoveatur.

Siquidem vero idem, uti Nobis a Wolffgango Schlesinger et Simone Michel utrisque Iudaeis ac constitutis subministrantibus auri et argenti officinae monetariae Viennensis denuo querelose repraesentatum est, necdum loco cesserit, verum in territorio Palfiano arcis Poseniensis persistat et commercium suum in coemendo diversi generis auro et argento libere continuet, nec non quo magis intentionem suam prosecui queat, a celsissimo Principe Domino Paulo Eszterházy de Galantha Domino Palatino Regni protectionalia emendicaverit, et non dubitandum sit, quin simili coemptione auri et argenti tum ipsi domini Sacralissimae Caesariae Regiaeque Mattis monetariae huc Viennensi tum attactis subministrantibus non leviter praecipuet, et concessa ipsis facultas haec nullius fructus ac utilitatis foret.

Proinde Dominationes Vestras profficiose requirimus, uti et Inclytae Cancellariae Regiae Hungariae hoc ipsum pariter insinuat, quatenus eum ordinem facere velint, ut attacta a Iudaeo Cremsiriensi perniciose haec sua temeritas.

infringatur ac ipse cum suis asseclis totaliter eliminetur. De reliquo Dominationes Suas una Nobiscum Divinae protectioni committentes ad vota sua diu feliciter vivere exoptamus. Dabantur Viennae 19. Januarii Anno 1689.

N. Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Praeses ceterique Camerae Aulici Consilarii.

O. L. Ben. Rel. 1689 Januarii 19. L. még O. L. Ad Conceptus Exped. 1689 Jan. Nrs. 37 és M. Zs. Szemle 1894. évf. 93—94. l.

169.

Köpcsény, 1689 február 9. Hg. Eszterházy Pál nádor pártfogásába veszi a pozsonymegyei hatóságnál Alexander Lebl arany- és ezüstválasztó jobbágját.

Illustrissime Comes, Magnifici et Generosi Domini, Fratres et amici Nobis observandissimi.

Salutem et servitorium commendationem. Alexander Lebl nevü Sidó Jobbágyunk aranyat Ezüsttül választó, előnkben jöven, keserves panasszal jelenté minékünk, hogy az minémü arany es Ezüst mivel ott Poson városában edgyüttis, máshutt is öszve szedett vedett volt, mindazokat ki nem vivén az Országbul, hanem jobbára eö Feölséghe számára adta be az Mincz házba, mellyet eléghséges képpen kész megh bizonyittany (lévén ebben magais Gonz Ur eö kglme voltaképpen informalva) meghis néminemü vám Extractioyaval, taliter qualiter aggraválny akarja a Város ötet, nem kicsiny kárával és injúriájával. Constálván pedig kgltek előtt is az, hogy az olyaten jószághtól, mely az országbul ki nem vitetik, semmi vám se Harminczad nem administráltatik, más az eö Feölséghe az magától senkinek in Reguo fizetny nem tartozik. Annakokáért akaránk praesent. requirálnunk kgltek, kérvén böcsülettel említett Sidó Jobbágyunkat, az mi tekintetünkre nizves távol való létünk miatt, magok protectiója alá vévén, vám avagy Harminczad exactioyával terhelletny ne engedgye, hanem inkább eö Feölségbe jövedelmének szaporodássára nézve, tovább is Mincz házban mint eddigh munkálkodhatny szenvedgye, hogy ha pe-

digh, ez nem lehetne, legh alább légyen az szabad néki, hogy az minénüi aranya, és ezüsttye levén mostanság az Mincz házban, aszlat feöl munkálkodhassa. És minthogy az Városi Biró is, árestombul való el bocsáttatásakor 50 forintot rayta rántany nem általlotta (mi okra nézve nem tudhattyuk) ez-irántis igasságaigh neki Patrocinálný, és az 50 forint rehabitiotyaban assistentiával lenný, ne terheltessek, mely kgltek megh mulatando jó akarattyát kedvessen vévén minden alkalmatossággal megh szolgállyuk kglknek. El várva az kgltek választat. Elteshe Isten sokaigh jó egészségben. Keöpesény die 9. Febr. Ao. 1689. Praetitulatarum Dominationum Vestrarum.

Frater et Amicus ad servien. parat.

Paulus Eszterházy

Magyar Zsidó Szemle 1894. évf. 195—6. 1.

170.

1689 március havában: Jakab Simon nikolsburgi zsidó, ki Belgrádnál általa összevásárolt 100 mázsa rezet Magyarországon keresztül Morvaországba akar szállítani, kéri az udvari kamarát, hogy engedjék meg neki ezen szállítmányt, melyért mindenütt a kellő vámot és harmincadot lefizette, Bazinból, ahol a tovaszállítást megakasztották, Morvaországba szállítani.

Hochlöbl. Kays. Hoffkammer.

Gnädige Herrn, herrn. Ewer Excel. und gnaden hiemit unterthenigst zu behölligen khan ich nit umbgehen, demnach ich aramber Judt 4 veldtzug bey der Kays. Armee gewesen und soleher bisz nach Belgrad mit nachführung untschidlicher Victualien und Lebens mittel gefolget und solches verhandelt habe. Herrntegen aber öfters von der Soldatesca anstatt der Bezahlung einiges altes und von Türken erorbetes Kupfer an nemben missen, solches auch von Belgrad bis nacher Pöszing mit Entrichtung des 3igst und gewönlichen Mauthen, wie in Copia ligentes Zell aus weiszet, heraufgeführt habe und grosze Unkoszten darauf gewendet auch

groszen Schadten leidten muesz, nun aber solches weiter, und zwar nacher Nicolsburg, welcher firstl. Statt ich auch undterthenigst beygethan bin, verführen wollen, die alldortigen Dreisziger aber solches nit passiren lassen wollen. Also gelangt an Ewer excel. und Gnaden mein untertenigstes ersuchen und bitten, sie geruhen ausz obengezogenen Motiven die hohe Gnade zu ertheilen, und weilen ohnediesz in gedachten Ungarn von solchen Türkh. Kupfer ein Überflusz sich befindet und Niemandt umb die gebührende Bezahlung ablösen khan, endtveder von gedachten Pöszing weiter zu führen die gnädigst passirung, oder aber, wan solches in Ungarn verbleiben solte, mir 3igst zurükh khomen zu lassen die gnädigste Resolution ertheilen, sonsten ohne dem ich schon groszen Schadten erlitten, nachmahlen gar verderben müssten und bei solcher Beschaffenheit der kays. armee weiters zu bedienen und etwas nachzuführen untauglich gemacht werde. Zu gewähriger Resolution mich emphelent.

Ewer excel. und Gnaden

unterthenigst gehorsambster
Judt der firstl. Statt Nicolsburg

O. L. Ad Ben. Res. 1689 Martii 6.

Egy másik, herczeg Dietrichstein Ferdinándhoz intézett és mellékelt folyamodványban Jacob Salamon (sic) nikolsburgi zsidó a herczegtől, mint földesurától protectiot kér. E kérvény hátlapján a herczegnek következő sajátkezűleg írt sorok olvashatók:

Der Supplicant wird hiemit (titul) Ihre Excel. Herrn Cammer Presidenten besztermaszen recommendirt, weillen er von dem Verboth einiges Kupfer aus Ungarn zu führen nicht gewuszt und also unschuldig, auch vermög der in händen habenden Original Zetltn davon den dreiszigerern 118 fl. abgeführt, also bitt ich fur diszmall zu verschonen, oder aber ihme dasjenige, so er desthalben entrichten müssen, zu restituiren. Wienn den 4. Mártii 1689.

Ferdinand Fürst zu Dietrichstein.

O. L. Ad Ben. Res. 1689 Martii 6.

171.

Bécs 1689 március 6. Az udvari kamara kéri a magyar kamarát, hogy Dietrichstein herceg, udvari főpraefectus ajánlása folytán engedje meg Jakab Simon, nikolsburgi zsidónak, hogy a száz mázsa rezet, melyért minden kellő harmincadot és vámot már lefizetett, Bazinból tovább szállíthassa Morvaországba.

Illustrissime, Spectabiles etc.

Quae sit demissa, praesentium exhibitoris Iudaei Jacobi Simonis, pro educendis e Regno Hungariae in Marchionatum Moraviae centum cupri centenariis, instantia, supremique Auli Praefecti Celsissimi Domini Principis a Dietrichstein eatenus interposita recomandatio non gravabuntur uberius ex A. B. C. percipere Illustrissima Magnificae Generosaeque Dominationes Vestrae. Et quoniam haec eductio, solitis abinde debite solvendis tricesimiis atque teloniis, pro hac vice praefato supplicanti sit indulta;

Idecirca Dominationes Vetsrae praetitulatae, requisitum ulteriorem superinde noverint ordinem quam primum instituere, quo mentionata cupri quantitas in Bösingh usque jam deducta e regno quoque dimittatur: Quibus in reliquo Camera haec Aulica ad exhibenda quaevis humanitatis officia prompta manet et addita. Dabantur Viennae die sexta Martii 1689.

N. Sacrae Caesareae Regiaeque Mattis etc.

O. L. Ben. Res. 1689 Martii 6

172.

Bécs, 1689 április 27. Az udvari kamara kéri a magyar kamarát, hogy Oppenheimer Sámuel embereit, kik a katonák számára szükséges élelem- és zabszükséglet bevásárlásával lettek megbízva, Pozsonyban a vám és illeték lefizetése miatt ne bántásák.

Illustrissime Spectabiles ac Magnifici etc.

Conqueritur isthic in Aula, Iudaeus Samuel Oppenhaim-

ber, annonam et avenam, quam ex huic (sic) Aulicae Cae-
rae cõmissione pro Militiae Caesareo necessitate in diversis
Regni partibus per certos suos substitutos comparandam
habet, non attentis salvi passusque superinde litteris absque
Telonii similiumque exactionum solutione non dimitti, et
homines praeterea suos, aeque Judaeos, quorum opera prae-
tactum in finem utitur, in civitate Posoniensi, quo ad illorum
ibidem subsistentiam in hisce negotiis persaepe turbari.

Qua propter Illustrissimam, Magnificas Generosasque
Dominationes Vestras officiose requirimus, cum publicum
Militiae bonum et causa Domini subversetur, ut in utroque
Praemissorum, condignum adhibere remedium ex parte sua
non graventur: Easdem in reliquo diu fortius ad vota sua
vivere desirantes. Dabantur Viennae de 27. Aprilis Ao. 1689.

N. Sacrae Caesareae Regiaeque etc.

O. L. Ben. Res. 1689 Aprilis 27.

173.

*Bécs 1689 június 18. Alexander kremsieri zsidó az arany-
és ezüstösszevásárlástól, a pagamentum elkobzásának, vagy
inkább testi büntetés terhe alatt, eltiltatik.*

Illustrissime, Spectabiles etc.

Meminerint praetitulatae Dominationes Vestrae, easdem
sub 7^a Martii anni proximè elapsi, ac etiam 19. Januarii
modo currentis peramice requisitas esse, quatenus in eo esse
velint, ut Judaeus quidem domus Monetariae Crembsiriensis,
ad Principem de Lichtenstein spectantis officialis, nomine
Alexander, qui incusum aurum et argentum in Regno
Hungariae aliisque Sacratissimae Caesareae Regiaeque Mattis
haeretariis Ditionibus diversis sub praetextibus, absque
ulla telonii-vel tricessimae solutione coemere et ad domum
attacti Principis Monetariam Crembsiriensem deportare prae-
sumpserat, non solum coemptio ejusmodi auri et argenti,
pagamentorum sub poena confiscationis inhibeat, verum
etiam illico Posoniõ statione amoveatur.

Siquidem vero iterato nobis a Wolfgango Schlesinger

et Simone Michel, binis quoque Iudaeis, ac constitutis sub-administratoribus auri et argenti officinae Monetariae Viennensis, querulose repraesentatur, praerepetitum Alexandrum Hebraeum, non obstante, quod nuper in territorio civitatis ejusdem Poseniensis repertus, arrestatus et 50 florenos mulctatus sit, necdum loco et statione cecidisse verum in suburbio et territoriis liberis commorari et existere, commerciumque suum in coëmendo diversi generis auro et argento, libere et indesinenter adhuc continuere.

Eapropter Illmann, Mgfcas, Grosasque Dominationes Vestras denoto officiose requirimus, quatenus ordinationem ulteriorem eatenus instituere, et in eo collaborare velint, ut commemorato Iudaeo, una cum asseclis suis, liberum suum haecenus gestum exercitium sub poena confiscationis ejusmodi coëmptorum pagamentorum, vel potius poena corporali infligenda, inhibeatur.

Quas in reliquo ad vota sua vivere desideramus. Dabuntur Viennae die 18. Junii 1689.

N. Sacrae Caesareae Regiaeque Mattis etc.

O. L. Benignae Resolutiones 1689 Junii 18.

174.

1689 július 11. A bezzkói uradalom szerződést köt a vágyújhelyi zsidókkal.

Ich Pongrácz Ferencz, seit Michaeli Bürgermeister und von Altenburg Freiherr, Schloss Korlat und der Herrschaft Bezsko oberster Leiter und Verwalter thue mit dieser Urkunde kund, wem zu wissen gebührend: Dass trotzdem schon mehrere Jahre aus Mähren, namentlich Ungarisch Brod stammende Juden in dieser Herrschaft Bezsko Geschäft und Handel betreiben und unter dem Schutz und Patronat der Herren von Bezsko ständigen Sitz genommen haben und diesen beizuhalten wünschen — deren ein nicht geringer Theil sich in Neustadt a/W befindet, wo sie ihren Erwerb haben — bis nun von diesen Juden keinerlei Pflichtgelder und Zahlungen an die Bezskower Gutsherren geleistet wurden, weshalb die nachbenannten in Neustadt wohnen-

den Juden: Jakob Ssnag, Daniel Isak, Jelen Isak, Isak Josef, Levko Markus, Josef Baroch, Anna verwittwete Jakob, Joachim Daniel, Moses Daniel, Markus Jakob, Levko Moses für solche ihnen verliehene Wohlthat und Schutz sich und ihre Nachkommen ewiglich verpflichtet haben jährlich für die Kirche von Neustadtl nach gegenwärtigem Contract und mit Bewilligung der Gemeinde 60 fl., und zwar Michaeli 30. und Georgi 30 fl. an die Schlossherrn von Bezcko abzugeben. Hierzu haben sie aus freien Stücken mit Handschlag sich bereit erklärt. Dieser Vertragspflicht zu genügen und damit sie desto ungefährdeter ihren Geschäften obliegen können, werden sie hiervon in nachstehender Weise unter Vorlage der Bedingungen und Abmachungen verständigt:

I. Ihr Jahr wird Georgi dieses laufenden Jahres 1689 den Anfang nehmen und zugleich so anfangen, dass nächsten Michaeli die erste Hälfte der vereinbahrten Zahlung fällig wird, die zweite Hälfte, bis das Jahr voll ist, d. i. Georgi, zu zahlen sein wird und in dieser Weise fortwährend. Falls hiernach Einer, oder der Andere von den Juden die ihn zukommende Zahlung in der festgesetzten Zeit zu leisten sich weigern sollte, so wird bei Zeugenbeweis gegen einen solchen Übertreter executiv verfahren, sein Handelsgut geplündet und dieser Jude selber aus der Mitte der Neustädter Juden ausgewiesen und excommunicirt werden.

II. Unter sich werden die Juden verpflichtet sein, aus ihrer Mitte Schultzen zu ernennen, damit der jeweilige Ortschaftsultze den aufgetragenen Tribut ausheben und dem von dem Neustädter Probst hierzu bestellten Kirchendiener einhändigen solle.

III. Dieses vorgeschriebenen Jahrestributs für die Kirche des Herrn ungeachtet, wird ihnen die Befreiung von der Neustädter Mauth nicht bewilligt, sondern von allem Hab und Gut und Handelsfuhrwerk wird die ordentliche Mauth und Gebühr bei sonstiger Strafe des Verlustes alles vorfindlichen, dann auch verheimlichten und unangemeldeten Handelsgutes von allen, den Mauthner ausgenommen, an letzteren zu zahlen sein, welch letzgenannter weder Mauth — noch sonstige Jahresgebühr, sondern im Gegensatze zu

den andern Juden bloss ein Drittel der auf den Kopf entfallenden Schützquote an die Gutsherrn zu entrichten haben wird, damit er um so willfähriger und eifriger das Mauthgeld embringen und an die Herren von Betzkow ratenweise abführen könne.

IV. Indem diese gegenwärtige Abmachung, d. h. dieser Vertrag, bloss auf die hier namentlich angeführten Juden in Neustadt Bezug hat, so darf ausser den nur zum Besuch der Jahrmärkte Handels halber berechtigten Juden aus Čachtic und Vrbow sonst kein Jude aus welchem Dominium immer bei Strafe seines Vermögens zum offenen oder heimlichen Geschäftsbetrieb sich hier niederlassen. Doch sollen die vielen fremden nach Ungarn hinüber kommenden Juden, die hier unterwegs nach Siebenbürgen in Neustadt an der Waag sich aufhalten, wo zum Gefälle seiner kaiserl. Durchlaucht unseres gnädigen Herrn der Dreissigstzoll eingehoben wird, falls sie nicht in der Stadt Handel treiben, auf keine Weise beanruhigt und in ihren Wirthshäusern verfolgt werden, so wenig, wie diejenigen Juden, die nach Neustadt hinüberkommen, bloss um rechtmässige Forderungen einzusammeln und zu diesem Zwecke beim Herrn Inspector von Neustadt sich gemeldet haben. Diesen darf keinerlei Belästigung zugefügt werden, da in Ungarn ein Jeder das Recht hat, zu seinen eigenen Forderungen auf gebühlichem Wege zu gelangen.

V. Damit den in diesem Contracte bemeldeten Juden es unmöglich gemacht werde, mit den durchreisenden Juden zu ihrem eigenen Nutzen und zum Nachtheile der Kirche einen heimlichen Betrug auszuüben, so wird ein Jeder von ihnen verhalten sein, widrigenfalls bei Strafe von zehn Thalern, dem Herrn Inspector von jedem in Neustadt durchreisenden und Handel treibenden Juden sofort Anzeige zu machen. Sollten jedoch Falschheiten dennoch von ihnen Allen gemeinsam verübt werden und Ankunft und Geschäftsbetrieb eines solchen Juden nicht sofort angemeldet worden sein, so werden diejenigen bei denen die Kenntniss und Kunde hiervon zu erwarten sein wird, unbarmherzig mit einer Strafe von zwanzig Thalern belegt werden.

VI. Die in diesem Contracte bemeldeten Juden erhalten mit den bereits Privilegirten das Recht, Objecte und Handelswerthe, welches Namens immer, ob nun nach Rissen, Pfunden, Loten oder Centnern oder sonstigen Gepflogenheiten unter den übrigen Kaufleuten und Krämern nicht bloß an Jahr- und Wochenmärkten unbehelligt auf dem Markte oder in den Kellern zu verkaufen, sondern tagtäglich mit Packen, Butten und anderen Behelfen innerhalb des ganzen Dominialgebietes auf den Handel zu gehen.

VII. Ohne Wissen Seiner Hochmögheit, des Herrn Directors von Bezckow, oder Sr. Hochmögheit, des Herrn Propstes von Neustadt unter dessen Schirm und Schutz die Juden verbleiben werden, darf wegen Verschuldungen auswärtiger, oder Neustädter Juden kein Arrest verhängt werden und bei Strafe der Verletzung des Contractes des Herren von Bezcko Niemand retenirt werden.

VIII. Da es häufig geschieht, dasz Diebe und ähnliches Gesindel gestohlene, oder geraubte Sachen, selbst Kirchenobjekte an Juden verkaufen, so haben in ähnlichen Fällen die Juden mit derartigen Verkäufern sich vor dem Herrn Inspector von Neustadt zu stellen, widrigen falls im Nichtanzeigunsfalle, sie einer Strafe von zehn Thalern unterliegen. Auch muss in solchen Fällen, wenn ein Diebstahl bei Kirchenobjekten vermuthet wird, bis zum gerichtlichen Erkenntniss das betreffende Object in Verwahrung des Herrn Inspectors deponiert werden, es wäre denn der Verkäufer als ehrlicher, vertraungswürdiger Mann bekannt, wobei diesem Verkäufer der Verkauf und den Juden der ungehinderte Kauf gestattet ist.

IX. Oft auch aus allgemeinem Hasse, oder unter dem Vorwande einer Gesamtschuldigkeit geschieht es leicht, dasz die Juden von Neustadt von den Gutsherren und Edelleuten verfolgt werden und deshalb schon Schlossarrest erleiden mussten, weshalb von nun an ohne Wissen und Einwilligung Sr. Vielmögheit, des Herrn Propstes, Niemand von ihnen über die Juden einen Arrest verfügen darf, damit durch solchen Unfug das Einkommen der Neustädter Kirche

nicht abnehme, indem die Juden aus dem Dominium zerstreut werden.

X. Zur Vollständigkeit wird ergänzt, dass beigezetzt werde: im I. Absatze Confiscalia; im V. Absatze, dass die zwanzig Thaler-Strafen der Neustadtler Kirche zufallen; im VIII. Absatze der Durchpassirenden Confiscalia und das Strafgeld soll an die Gutsherren nach Übereinkommen und Instruction des Mautliners abgegeben werden; desgleichen im III. Absatze: vom Durchpassieren und der Strafe gehört die gute Hälfte dem Director, die andere Hälfte dem Inspector von Belzkow und Neustadtl.

Zur besseren Sicherheit habe ich kraft meiner Direktorswürde im Auftrage der Gutsherren dieser Urkunde meine Unterschrift und mein Petschaft beigegeben.

Actum in Oppido Beezko, die 11. Julii 1689.

Idem qui supra Francz Pongrácz,
Arcis et Bonorum Beezko Supremus Director.

(Közölte dr. Kaufmann Dávid a Monatschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judentums 37. k. 327—330. lapjain, fivére, Kaufmann Ignác által az eredeti tótnyelvű okmányból németre fordított szövegben.)

175.

Bécs, 1689 augusztus 30. Udvari kamarai figyelmeztetés, hogy Wertheimer Sámsonnak, Oppenheimer Sámuel intézőjének a szerződő és alós felekkel szemben minden eszközrel segítségére legyenek.

Illustrissime, Spectabiles etc.

Celare non possumus Illustrissimam, Magnificas Generosaque Dominationes Vestras, qualiter apud nos Simson Wertheimber veluti Samuelis Oppenheimer factoris Suae Caesareae Majestatis hic Viennae relictus substitutus et plenipotentarius humillime supplicaverit, quia vigore dicti sui Principalis, cum Aula Caesarea initorum contractuum, ferme quotidianus, pro praestationibus annonae militaris pateretur

admonitiones: et adeo pro istius modi sollicitatione, se ad certa loca et fines recipere, signanter vero ratione Tyrnaviensium, ubi et in quo districtu cum diversis, super certa quantitate contraxisset, iisdemque pecunias eatenus exolvisset, et tamen, non attentis ad eos emanatis superinde decretis, promissa sua minus adimplerent, ut proinde eidem dicto supplicanti certas recommendatorias, in consideratione Suae Sacratissimae Regiaeque Majestatis et boni publici, hic principalissime subversantis interessae elargiri dignaremur.

Ea propter igitur Illustrissimam, Magnificas et Generosas Dominationes Vestras per praesentes officiose requirendas esse duximus, quatenus in quantum, nimirum, penes illos stabit, eidem repetito Iudaeo Wertheimber contra istos suos contrahentes et morosos debitores cum omnibus desideratis necessariis compulsionis et executionis remediis assistere, opemque omnem ferre, et tam diu continuari facere, donec condebita ubique et effectiva subsequatur satisfactio. In reliquo easdem una nobiscum ad vota sua feliciter vivere cupientes. Dabantur Viennae die 30. Aug. 1689.

N. Sacrae Caesareae Regiaeque Mattis etc.

O. L. Ben. Res. 1689 Augusti 30.

176.

Bécs 1689 október 14. Wertheimer Simsonnak, mint Oppenheimer Sámuel császári szállító helyettesének panaszára, hogy a szerződéses alszállítók és adósok nem tartják be a szerződésileg megállapított terminust, az udvari kamara kéri a magyar kamarát arra, hogy a panaszosoknak eljárásában a szerződést be nem tartók ellen mindenben segítségükre legyen.

Illustrissime, Spectabiles etc.

Conqueritur apud nos Simson Wertheimber Iudaeus, veluti Samuelis Oppenheimber factoris et liferantis Suae Majestatis hic Viennae relictus substitutus, quia vigore praefati sui principalis cum Aula Caesarea initorum contractuum,

tam a Camera Aulica et Consilio Bellico, quam Generali Commissariatu ad praestandam promissam sufficientem annonam militarem, per iterata rigorissima decreta et acerrimas quotidianas admonitiones compelleretur, sed fidem datam servare non posse, quia illius quoque contrahentes verba data non implerent, et etiam inter alios a binis Iudaeis Moise de Donawerth et Koppel de Hollitsch ibi Posenii, se vigore contractus de dato 27. Januarii hujus anni, contractam cum iisdem valde notabilem quantitatem, decem videlicet mille centenariorum farinae siligineae annonariae a quarto jam mense ultra pactum terminum obtinere nullatenus potuisse.

Cum vero totam summam rei, principaliter in annona consistere nemo dubitet, sine qua exercitus, consequenter Provinciae et subditi pessum eunt: sed vel maxime etiam in tempore, quo nihil pretiosius, quod si efflui ulterius sinamus, beneficioque aquae, appropinquante jam hieme, destituamur jactura prorsus irreparabilis redderetur.

Hinc est quod Illustrissimam et Magnificas, Generosaque Dominationes Vestras ob interesse Suae Sacratissimae Regiaeque Majestatis Domini, Domini nostri Clementissimi (veluti qui hoc in passu suis liferantibus, omnem assistentiam enixe impendi benigne desiderat) extreme subversans, et periculum in mora, quoad brevitatem temporis propter hyemen jam ingruentem, amplius utilis, prouti pariter ad dicti Iudaei liferantis Samueli Oppenheimer substituti, perquam humillimam apud nos eatenus factam remonstrationem et instantiam, hisce praesentibus cum speciali recommendatione amice requirendas habemus, ut supra nominatos binos Iudaeos consortes debitores ad implendum quantocyus contractum viis et modis extraordinariis et momentaneis (cum extraordinariae necessitates, praesertim bellicae extraordinario etiam remedio opus habeant) compelli facere haud gravate serio procurare: uti etiam similiter contra omnes alios, ubi Iudaei Oppenheimer exmissi seu subsistuti homines, veros et reales suos contractus exhibituri sunt. inter quos etiam adnumerandus est Lazarus Hörschl de Pösing, qui ibidem Iudaeo Oppenheimer certam restan-

tiam debet, ac ut contractui suo stare possit, etiam assistentia indigebit, erga suos contrahentes illic Posonii et similiter etiam alii (quia super unoquoque specialiter recommendatitas semper dare et nimis longe foret et nauseam pareret) in genere omni cum rigore modoque supra attacto, sine exceptatione quorum effugiorum, usque ad plenariam satisfactionem, nec non etiam in omnibusque aliis rebus ad promovendum Suae Majestatis, hoc in concernenti, servitium et interesse, occurrentibus assistere vellint.

In reliquo easdem diu salvas et incolumes vivere desideramus. Dabantur Viennae die 14. octobris 1689.

N. Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis etc.

O. L. Ben. Res. 1689 Octobris 14.

177.

Bécs 1689 december 10. I. Lipót megengedi, hogy Feil Hirschl és Jakab Natl zsidók a visszavivott Buda benépesítése és a kereskedelem fejlesztésének céljából a vizivárosban évi védpénz lefizetése mellett letelepedhessenek és ott boltot nyithassanak.

Von der Röm. Kay's. auch zu Hungarn und Böheimb. Königl. Mays. unsers Allergnädigsten Herrn wegen derselben zu Ofen Subsistirenden Cameral-Inspection, wie auch Burger-Maister, und Rath dasselbsten hiemit anzufügen, demnach selbige durch Gottes Seegen, und Ihro Kay's. May. gerechte waffen Eroberte Stadt-Marekht, und fleckhen, so dermahlen wegen der Kriegs Troupen, und Contünirlichen auf- und ab- Marsch der Milliz zum Theill sehr abgeendet, und ruinirter Liegen, hin viderum über sich zu bringen, und populirt zu machen von andern die introducirung der wohlfaihle und unrestringirte freye Handlung, wodurch sowohl die Innländische als frembde herbey zu kohnen, und sich nider zu lassen, angenohmen werden, das melirist beytragen will, und nur dem zu behuefs des gemeinen weesens, und Einführung der höchst nuzbahren wohlfailen, so wohl in

Victualien alss andern Sachen, dem Veith Hirschl, und Jacob Natel Juden über die auf ihre eingebrachte unterthänige Memorialien, behörig eingeschöpfte Berichte, auf Sie zwey allein hiemit die Freyheit ertheillet werden, dass selbe zu Ofen in der wasserstall ein offenes gewölb halten, ohne Jemands irren, oder einreden, in ganzer und nach der Ellen biss auf weitere Resolution bey diesen annoch schweren und schwebenden Kriegs Zeiten frey und ohngehindert, doch gegen einen abschezenden Jährl. gewissen szutz-geld, und dan ohne deme entrichtung der behörigen 30gst- und Mauthgebühren, wie auch andern gewörbs-Anlagen Kauffen und Verkauffen können und mögen. Ergeheth solchemnach in Allerhöchst gedacht Ihrer Kay. Maÿ. unseres Allergnädigsten Herrn Nahmens an die aldort Subsistirende Cameral-Inspection, wie auch Burger Maister und Rath allda zu Ofen der Ernstliche Befelch hiemit dasselbe gedachte 2 Juden in erwehnter wasserstadt nit allein ungehindert Handeln und wandlen lassen, sondern auch auf erföhrdernden Fahl gegen jeder mäniglichen schutzen und schirmen solle, worinnen Jedwederer mehr Allerhöchst gedacht Ihrer Maÿ. Ernstlichen willen und meinung gehorsamst zu vollziehen wissen wird. Sign. Wienn unter denselben hievor getrukhten Kays. secret. Insigl. Jacob Andre Graff und F. Herr von Brandis.

Jacob gottlieb F. Herr Eüchpull.

Per Imperatorem, den 10 Decemberis Anno 1689

Johann Dammen v. Altendorff.

L. S.

Orsz. Levélt. Acta Judaeorum Lnd. A. Magy. Zs. Szemle 1907 évf. 104—105. I. Közzölte ott dr. Büchler Sándor.

178.

Bécs 1689 december havában. Wertheimer Simson kéri az udvari kamarát, hogy eszközölje ki a magyar kamaránál, hogy a Caraffa hadibiztostól Szempeznél elhagyott és általa csak szívességből átvett 300 ökrre kivetett felpénz fizetése alól felmentsék, mivel ő az ökröket minden haszon nélkül eladta a pozsonyi mészárosoknak.

Hoch Löbl. Hinterlassene Kayl. Hoff Cammer,
Gnädig Hochgebietender Herr Herr:

Ewer Excell. undt Gnaden habe hiemit in unterthänigkeit nicht verhalten wollen. Waszmaszen Ihro Excell. H. H. Kriegs Comissario Caraffa ohnlängst mit seiner ungarischen Pagage 303. St. Ochsen, welche er zu Morberg (= Wartberg = Szempcz) stehen gelassen mitgebracht. Solche Ochsen habe auf sein ansuchen an denen Preszburger fleisch hackher verkaufft. Es wolle dato die Hung. Cammer von sothanen Ochsen einen Aufschlag von jedem Pahr 2¼ Fl. haben undt ein Rest (?) auf dise Geldter, welche würklich deponirt worden sein gethan. Wann dan dise Ochsen nicht von obgenanten orth undt stell gekommen, ich auch im geringsten kein avantage dabey habe, sondern auf Ersuchung mehr berührten Ihro Excell. H. H. General undt fast mit meistens schaden versilbert. Ja im geringsten kein aufschlag zu erlegen ist, und wann auch wider verhoffnung wasz davon zu bezahlen wehre, so musste ja solches entweder bey obwohl gedachten H. H. Generalen, oder aber von dem obgedachten fleischhackern undt nicht von mir gesucht werden.

Also gelanget an Ewer Excell. und Gnaden, dieselbe geruhen an obwohlgedachter Hung. Cammer gnädigst zu befehlen, dasz mir sothane Geldter zumahlen solche bey sothanen rahren Zeiten, da mir fast kein andere ordnungs Mittel zu suchen weisz, zu beförderung Ihro Kays. Majestäts dienstes unumbgänglich vonnöth habe, ohne Verzug zu restituiren undt dasz ich ferner ohne anspruch verbleiben möchte, mich unterth. empfehlend

Ewer Excell undt Gnaden

Unterth. Gehors.

Simson Wertheimer Jud
desz Oppenheimers Kays. factors.
besteller

179.

Bécs 1689 december 22. Az udvari kamara átteszi Wertheimer folyamodványát a magyar kamarához, és kérésének tárgyában információt és véleményezést kér.

Illustrissime, Spectabiles etc.

Qualiter apud hanc Cameram Aulicam relictam, Iudaeus Wertheimer, pro relaxatione arresti super certis suis pecuniis, ibi depositis, ex capite venditorum Posoniensibus Lanionibus boum, numerum trecentorum trium Dominum Generalem Commissarium Bellicum Caraffa, uti praetexeret, concernentium, haerentis, supplicaverit, ex adjecto praesentibus ejusdem supplicio pluribus apparet.

Idcirco Illustrissimam et Magnificas, Generosasque Dominationes Vestras hisce officiose requirimus, ut informationem nobis suam desuper et opinionem remisso supplicantis memoriali, perscribere haud gravate velint, in reliquo Eadem diu feliciter ad sua vota vivere cupimus. Dabantur Viennae, die 22 Decembris Ao. 1689.

N. Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis
Relictae Camerae Aulicae Consiliarii.

O L. Ben. Res. 1689 Decembris 22.

180.

Kismarton, 1690 január 1. Hg. Eszterházy Pál a Nikolsburgból területén letelepedő zsidóknak védlevelet ad.

Wür Paulus v. Gottes Gnaden des Heýligen Römischen Reichs Fürst Esterházy Von Galantha, Palatinus des Löbl: Königreichs Hungarn und Ritter der Cumanen, des goldenen Fliesz Ritter, Erb Graff zu Forchtenstein, der Herrschaft Eyszenstatt, Lamsse,*) Lackenbach, Creutz, Closter, Luckenhausz, Koberstorff, Kütsee, und Kapuvár, Herrschaft Schwartzentbach und Hörtenstein, Obrister und Erb Herr der

*) Landsee.

Gränitzer-Vöstung und Herrschaft Czobancz am Plattensee, Oberspan der Hoch Löbl: Adelichen Gespanschaft Ödenburg, Pest, Pilisz und Soldt, der Röm: Kays: auch zu Hungarn und Böhemb gekrönter Königl: Maytt würllicher gehaimber Rath, Cammerer, auch der umbliegenden und wohlbedfindenten Hungarischen Gränitz Vöstung besteller General und Statt-Halter in Königreich Hungarn urkhunden hiemit, und geben zu vernehmen, wie mit denen Juden von Nikispurg Contractlich Folgender, und Verlangter gestalten die Schutz Punckten aufgesetzt worden.

Erstlichen: Sollen sie Juden bey Auszern-Schlosz Maihrhoff eingehnomen werden, und sollen uns nach lauth der Vorhin aufgerichteten Puncten dem Schutzgeldt, ohne Verhindernus Jährl: in unser Rändt-Ambt bezahlen, Entgegen sollen den selben, wie der erste Beschlus vermög in unseren Schlosz Maÿerhoff zwanzig Wohnung Heuszl erbauth werden, doch das sie dasz Geldt zu Erbauung derselben zu Juden-Haus 50 fl. dargeben sollen, als dann an den Pau Unkosten defalciret werden, mit dem Handschafften sollen sie in unseren Graff- und Herrschafften, Marekh- und Dorffs-Fleckhen, auch in denen aufgenohmenen Gewölbren sicher Handlungen mit allerhandt Wahren ruehig und unverhinderlich treiben darbey wir sie Schützen, und auch durch unsern Herrn Praefectum und Verwalter sollen geschützt werden, sie sollen auch gegen denen Officieren und Unterthanen mit allen gebührlichen respect erzaigen.

Anderten: Sollen sie alle Ihre Jüdische Ceremonien zu celebriren, und eine Synagog mit Ihren Unkonsten erbauen und dem Freidt-Hoff, sowohl ein Tueckh, wie auch ein Rabiner Gmain und Schull-Diener, Schlächter und Schuell diener-maister zugelassen werden, und vor die Begrabnus sollen sie Jährlich 30 pfundt pfeffer geben.

Dritten: Da sich unter ihnen Rauff, und andere Händl ergeben, es seyn die selben, wie sie wohlen, sollen sie durch Ihre Jüdische Ceremonien angehörth, wan sich Straffen eraignen, sie seyndt wie sie wohlen, sollen die selben in unseren Rändt-Ambt Eyszenstadt doch mit wissen des Ver-

bröchen, abgestrafft. alsz zwey Theill vor uns und ein Theill vor Sie bezahlt werden, wann dann sie dergleichen nicht anzeigen, sollen sie die, Verbruchene die Straff bezahlen.

Vierten: Sollen sie mit allen Handlungen wie dieselben seyn, und Nahmen haben mögen, als mit der Elle, Gewicht, masz, und Schäre treiben, Käschär machen, aber weder Weinn, noch Bijer öffentlich, noch in der gehaimb, auszer unter ihnen selbstn leith geben, Viiech können sie schlachten, und ein Fleisch-Panckh halten, davon sollen sie uns zwey Centen Inszlet Jährl: raichen und geben und das Fleisch, so nicht Kascher, denen Christen verkauffen, aber was sie in Viiech erkauffen, sollen sie es anzeigen, damit man versicheret, ob es gesundes Viiech ist, dann soll unter ihnen zugelassen seyn, das sie Schneider, Schuster, Schnürmacher, Kürschner, Balbierer, Docter und Goldtschmidt zu halten zugelassen seyn.

Fünften: Wann unter ihnen eine, oder andere zu viel Schulden machen sollten, soll es bey unseren Rändt-Ambt zeitlich angemelt, damit nicht die Unterthanen, oder Schuldner zu schaden komben, sie sollen auch ohne wissen des Ambts nichts Nahmhafftes ausleichen, sonder anzeigen, auch mit gebührt: Interesse, das alsz dann Versicherung können geben, und dardurch alle künftige Ihtumb verhindert werden.

Sechstens: Sollen sie auch von entfrembdten, und gestollenen Sachen nichts kauffen, oder darauf leichen, sondern da einer mit dergleichen Sachen verangemohnet (?) soll der selbe dem Verbröchen nach gestrafft werden, dann sollen sie weder Geldt, noch selber schmöltzen, ohne wissen unser, oder unszerer Officier, dasz sie nicht in Verdacht kommen, dasz ein entfrembdtes Gueth bei ihnen verduscht werde.

Sübenten: Sollen sie allenthalben ihre Wohnung sauber halten, ebenfahls in Gass und Höffen, wann dan solches nicht geschehen mächte, und einer gefunden werden soll, derselbe jedes mahl, so oft er erfunden, zur Straff 2 pfund pfeffer in unszer Ambt geben.

Achtens: Am Sohn- und Feyer Tügen sollen sie vor der-

Kürchen Zeith, als bis zöchen Uhr kein Gewölb auffmachen bey Straff 2 Fl.

Neuntens: Wegen der Handlung der Mauthen in unser Güttern anbelangt, sollen sie sich mit unsern Hy. Praefecto, oder Verwaltern vergleichen.

Zöhentens: Wegen Durch-Zug der Völekher sollen sie kein Quartier leyden, auszer dess. wann ein Landts Umschlag vorkommen möchte, dasz sie dessen nicht befreydt seyn sollen, weillen in dieszen niemandt befreidt, doch was zu erleyden seyn wirdt.

Ailffkens sollen sie Ihre Kinder ausz unserer Herrschafft, oder in die Herrschafft hinein heyrathen, doch mit wissen unserer, oder unsers Ampts, wan sich aber ein oder anderer weg begeben möchten, sol unser abzug von einen reichen 15 Thaller, von einem müttern vermögen 10 und von einen Armen 5 Thaller geben werden, auch derselbe sich mit der gmain vergleichen solle, wann auch feuers brunst sich bey dem Schlos oder Mayr hoffen eraignen, da es gott gnädig verhietten wohle, sollen sie zuelauffen und räthen helfen, ebnermaszen sollen sie auf das feuer gute obsicht halten, die rachfang köhren lassen, dasz kein Schaden durch sie entstehen solle, sonsten sie dem Schade, so entstehen mechte, bezahlen sollen, und welcher sein rauchfang nicht alle vier wochn köhren last, soll gestrafft werden.

12^{tens} Wann sie Rosz oder Vuech halten wohlen, sollen sie es ohne unsers Schaden halten, auch weydten lassen.

13^{tens} Dasz Prenn Holtz, so sie brauchen, solle denen selben umb die Bezahlung abgeben werden.

14^{tens} Wann ein oder anderer Jud ein Entfrembttes oder gestollens gut kauft, soll derjenige, so dem Verluhr gelitten sich bei dem Juden Richter anmelden, dasz solches unter der gemein kann verkündt werden, wann sich so dann ein solches befindten würde ist er schuldig, die sacü umb solchen werdt als ers kauft hat, wiederumb zuruckh geben, da aber einer oder der anderer nach der Verkündung etwas kauffen solle, ist er solches umbsonst zuruckh zu geben schuldig und musz in die straff pr 12 Fl. verfallen.

15ten Wann auch unterthanen Juden einer oder anderer unter ihnen jung oder alt abstirbt, sollen sie es anmelden, damit man weisz, in wasz Krankheiten sie gestorben, und soll keiner ohne wissen desz Ambst Hochzeit machen pr straff 5 Fl. umb willens bey unseren Herrschafften gebrauchig ist also ein einige bemüchung, dasz mann sich anmeldt.

16ten, Richter und burger sollen mit ihrer jüdischen Ceremonien erwählt, alsz dann mit wissen unseres Ambts confirmiret, und die Resignirung wiederumben bey unserem Ambt beschehen und abgelegt werden.

17ten, Soll ohne Wiszen unserer oder unsers ambt kein Jud eingehnomen werden, und wann sich dann taugliche und wohlbehaltene Juden befinden, die der gemein nicht zu wieder und sich alsz vor Inwohner einlassen wollen, sollen dieselbe unsz alsz vor ein Schutz, und gaaben geld jeder 6 Fl. bezahlen, und wann auch reisende Juden, so ihren Schullen nach ziehen, bei ihnen ein kheren, sollen sie über drey tag nicht getullet werden, zu dem soll mann sie Examiniren von wan sie seind.

Dieweillen nicht alles möglich in Puncten zu verfassen, sollen sich die Judten der Gebühr nach verhalten, wie ihnen gebürret undt geziemet, sollen auch in Kriegsleufen, so viell alsz möglich geschützt werden, Prandtwein Prennen undt zu verkauffen, sollen sie dasz glöger, getraitt undt andern Sachen, auch von hoff umb die bezahlung nehmen, undt weillen dasz Püer, undt Wein laithgeben wür unsz vorbehalten, alsz sollen sie bey dem hier vorbemelten vüertten Puncten verbleiben. Dessen zu wahrer Uhrkundt seynt zwey gleich lautende Contract aufgerichtet, undt von Unszen eigenhändig Unterschrieben, auch unser Fürstl. Insigl hier antruckhen lassen, wie auch durch die Judten unterschreiben, verfertiget wordten. Schlosz undt Rändtambt Eysenstadt dem ersten Jener A^o 1690.

Paulus Eszterházy

L. S.

O. L. Ad Conc. Exped. 1739 September No 28.

Ezen. egy kópiáról lemásolt és itt in toto lenyomatott véd-
lévelnek nagy töredékét már Wachstein, Urkunden zur Geschichte

der Eisenstädter Juden c. munkájának XIV. l. ff. közölte. Az ott hiányzó első három pontját közölte pótlólag Wolf Sándor a Mitteilungen des Burgenländischen Heimatsschutzvereines c. folyóiratban, 1928. 67—68. l. Ugyanezen folyóirat 69. lapján az is olvasható, hogy e védlevelet állítólag egy másik már 1675-ben kelt védlevél után állították ki.

181.

Fogaras 1690 május 2. Kálnoki Samuel székely nemesnek szolgálói egy uruk földjén letelepedett zsidót, ki csuládjával eredeti hazájába vissza akart térni, a csiki erdőben megöltek. A gyermekeivel együtt legnagyobb nyomorba jutott özvegy, kitől egy gyergyói zsidó értéktárgyait kicsalta, panaszkodó folyamodvánnyal az erdélyi országgyűléshez fordul, mire ez a következő határozatot hozta:

„Ezen dolognak felcirkálására és ez gonoszt tévőknek megfogatására expedíaltatott speciáliter Eresztevény András, úgy hogy minden kedvezés nélkül azon szolgálút Kálnoki Sámuel uramnak megfogassa mind a sidókkal együtt és hozassa ide immediate. Melyben az vicetisztek is ő kegyelmek legyenek assistentiával. Ebben peniglen semminemű kigondolható mesterség ne talaltassék, mert ha kedvezést cselekszenék, magát köti nyakon. Fogaras 2 Maji Anno 1690. In generali congregatione dominorum regnicolarum. Extradata per magistrum Ioannem Sárosi protonotarium m. p.“

Ezen a folyamodvány hállapjára írt és a Teleki nemzetség levéltárában Missilis-osztály 1063. sz. a. levő országgyűlési elfogatási parancsot közölte dr. Lövy Ferencz, marosvásárhelyi főrabbi a Mult és Jövő havi folyóirat, 1936 januári szám 11. lapján.

182.

Bécs 1690 május 13. Az udvari kamara értesíti a magyar kamarát, hogy Hirschl és Jakab Simon fivéreknak megengedte, hogy a katonaság számára Bécsben, vagy Pozsonyban bevásárlandó árucikkeket a vám és harmincad lefizetése mellett Belgrádba vihetik és ezen célból útlevelet is kaptak.

Illustrissime, Spectabiles etc.

Per praesentes Illmae, Magnificis, Generosisque Dominationibus Vestris notificamus, qualiter Iudaeo Hirschl et fratri ejusdem Jacobo Simoni ad demissam eorundem instantiam, vigore certi iisdem elargiti Camerae hujusce Aulicae passus diversa mercimonia Belgradum pro commodo armadae caesareae deducendi facultas concessa sit, ita tamen, ut mentioati Iudaei merces illas, quas iisdem ad quaestum hunc-exercendum hic Viennae, vel vero Posonii coëmpturi sunt, in praefati utrius loci teloniis ac tricesimis debito modo semper insinuent et exhibeant deposito vero pro iisdem mercibus debito telonio ac tricesima praeinsinuatis Iudaeis consueta telonialis et tricesimalis scheda, in qua cuncta mercimonia genuine specificabuntur pro ceteriori reliquarum tricesimarum exolutione contradabitur, quod ipsum praetitulatis Dominationibus Vestris ac iisdem subjecto tricesimatori Posoniensi pro majori sui directioni ac debita rei effectuatione praesentibus insinuandum esse duximus. In reliquo diu salvas et incolumes ad vota sua vivere cupimus. Dabantur Viennae, die 13. Maji Ao. 1690.

N. Sacrae Caesareae Regiaeque etc.

O. L. Ben. Res. 1690. Maji 13.

183.

Bécs, 1690 május 20. Czobor Ádám gróf kéri a pozsonyi kamarát, hogy ne engedje az ő sasvári zsidóját, Simon Jakobot, egy bizonyos nickolsburgi zsidóval való adóssági ügye miatt a pozsonyi harmincados által bezáratni és vagyonát lefoglaltatni, mert amaz csaknem annyival tartozik ennek, s különben is eleget fog tenni kötelezettségének.

Illustrissime Domine Comes, Spectabiles ac Magnifici, Generosi item Domini mihi Observandissimi. Salute et servitiorum meorum commendatione praemissis. Per Iudaeum meum Sassiniensem Jacobum Simonem detectum habeo ipsum cum alio Iudaeo Nikispurgensi occasione cuiusdam

debiti negotio praetensivo innodatum esse, contra quem alter inclytæ camerae et tricesimatori Poseniensi per principem Nikispurgensem, ut tam per se in persona, quam cum rebus suis arestaretur, recommendatus est. Sed quia praetensum debitum non tantæ, uti diceretur, sed longe inferioris summae esset, et huic meo alter Nikispurgensis vix non tanto teneretur, de quo, si et in quantum inito computu debitor permaneret, contentationem facere non intermitteret, quapropter praetitulas dominationes vestras superindas requirendas esse volui, quatenus dicto domino tricesimatori Poseniensi aliisque, ut praevia ex ratione dictum Iudaeum meum in persona aut rebus arestare non praesumant, committere velint. De reliquo sernet Deus praememoratos dominationes vestras salvas et incolumes, desidero. Viennae, die 20. Maii 1690. Praetitularum dominationum vestrarum servus frater et amicus Comes Adamus Czobor m. p.

Más kézzel: Praesentatum 1. Junii 1690.

M. kir. Orsz. Levéltár, Kincst. oszt., pozsonyi kamarához intézett levelek 1690—99. B. 74. csomó. Szentkirályi György másolása.

184.

1690 július 15. Urbarium-kivonat a homonnai uradalomra vonatkozólag.

Adaja ez városnak.

Egész Helybül álló 27 $\frac{3}{4}$. Puszta benne hely egész 8 $\frac{1}{2}$. Exemptus egész hely N^{ro} 7 $\frac{5}{8}$. Iízetõ marad egész hely 11 $\frac{1}{2}$. Sellérségbül álló N^{ro}. 60. Puszta benne 12. ép N^{ro}. 48. Annuatim tartoznak Jesuita Uraiméknak f. 500. Az Uraknak eõ Nagyságoknak, mikor ép volt a Város adtak annuatim Jesuita Arendáján kívül f. 300. Most semmit sem adnak. Item az Arendans Sido Ptanai, Malmot, és az Educillumokat, úgy mint Sert, Bort, Paléncát árúltatván, és az Serfözötis birván, ad annuatim. fl. 500.

Praesentem extractum ex Urbario Super Dominio Homonna confecto ac per Perillustrem et Generosum Dominum

Gregorium Lukacsik. Inclytae Camerae Seepusiensis Vice Rationum Magistrum cum suo genuino Originali collato, subque die 15. Julii 1690. authenticato genuine conformiterque desumptum esse testor infrascriptus. Viennae Die 3. Junii 1747. P. H. Joannes Franciscus de Jaszvitz, Excelsae Cancellariae Regiae Hungarico-Aulicae Registrator et Taxator, nec non Archivi, Secretorumque Sigillorum Regiorum Conservator. m. p.

Eredetiije a homonnai gr. Andrassy levéltárban. Fasc. 4. 5. I. sz. 28. fiók. Dr. Molnár István szíves közlése.

185.

Prága, 1690 december havában. Naštali Brandeis prágai zsidó I. Lipóthoz folyamodik és azt kérelmezi, hogy a császár parancsára a pozsonyi magisztratus által megkaphassa Jakab Mayer pozsonyi polgárnak hitelezett 650 forintot.

Sacratissima Caesarea Regiaque Majestas, Domine, Domine Naturaliter Clementissime!

In gratiam Majestatis Vestrae Sacratissime humillimam subjectionem Humillime Majestati Vestrae Sacratissime detegere necessitor, Qualiter nam ego his modernis proxime evolutis Temporibus, cuidam Mercatori Jacobo Majer nuncupatus alias Concivi Civitatis Poseniensis certas elaboratas Pelles pro et in Sexcent quinquaginta fl: concedidisset, ut ex annexis ejusdem obligat. Paribus lucidius comprobaret, quia vero idem Mercator cum medio Tempore certum Moratorium Mandatum a Vestra Majestate Sacratissima extrahisset, me in dies cum depositione ejusdem liquidi Debiti protrahere interetur, Cum autem ego tam ob distantiam loci, quam defectum sumptuum idem debitum urgere et mihi per id majores sumptus causare haud valerem.

Idecirco Majestati Vestrae Sacratissimae humillime supplico, dignetur me suo Benigno oculo Respicere, Civitatisque Poseniensi, Mercatorio tamen primo relaxato, quatenus protegere et de eodem Mercatore mihi satisfacere valerent Cle-

mentissime demandare. Quam gratiam Mitis Vrae Senuae humillimis meis servitiis promereri studebo,

Sacratissime Majestatis Vestrae.

Humillimus Vasallus

Nafflus (Naftalus?) Prandeis
Iudaeus Prandeis. (Pragensis?)

Kivül: Ammonitorium pro Iudaeo Pragensi super contentatione debitorum ad Jacobum Mayer haerentium Magistratus Poseniensem sonans.

O. L. Conc. Exp. 1690 December 29.

186.

1691 (?) József Mózesnek, Buda visszavívásánál fogságba esett és ötévi rabság után kiszabadult zsidónak vám ügyében a magyar kamarához intézett kérvénye.

Hoch Löbl, Königl. Hungarische Cammer. Gnädige undt Hoch gebietende Herrn, Ewer gnaden muss Ich arnber gefangen gelassener alter Man, aus dieffister Nott unterth. an Rueffen, Wassmassen Ich bin vor ungefehr 5 Jahren bey der gleichselbige Eroberung der Statt Offen von dennen Hussaren gefangen worden. So khan Ich wohl sagen, undt mit gott bezeigen, dass undter allen gefangenen Juden wirdt schwerlich Einer so viel alss Ich In der gefankhnuss auss gestanden Haben, In dem bin ich all weill biss $\frac{1}{4}$ Jahr Hero Immer In Dienstbahrkeit gewesen, undt In wehrend Zeith baldt von Einem Herrn zum andern gekhomben, und von manigen Eine Zeith lang mit Einer Eyssern Kötten, umb den Hals shamb Eysen an füssen von Ein landt zum andern, ärger alss ein Viech undt alles zue fues bin umbgeschlöpt worden. Nun alss gott der allmechtig mir vor ein vierttel Jahr loss geholffen, bin Ich Nakhet undt barfissig, umb mir meines leben Miittel zu suchen Nach Bellagrad, undt zu guettes gleich aldortten Einen Raitzen mein als bekhander anghetroffen, wbigier mir zwar wohl wass schuldig gewesen, undt aber mererentheilss auss Grosse barmhertzige Mit leidens, mir mit seinem silber Saibel geholffen,

welchen ich zwar biss Pressburg Heran gebracht, dass Er mir von allen Mauthern aus Barmhertzigkheith Ist passirt worden, In Pressburg Aber ist mir solches von Einem Mauffner genohmben worden, ach undt wehe, Ich armer Nackhiter, der Zeith Hero auch gar krankh gewessener, wan mir also bloss Händig bin, dass ich leider gott Erbarmbs nit mit Einigen kreitzer Helffen undt leben khan.

Dahero habe Ewer Genaden Hiermit umb gottes willen, fues fallende undterth. Bitten fallen, auss dero grosse Mülde undt barmhertzigkheit, geruhen die selbe Mir so gar Ellenenden Menschen Zu begnaden, undt ohne mein wenigste Massgeben gnädigstens verordnen, auf man mir solchen genohmbenen Saibel wider aussfolge, welches gott der allmechtig Ewer genaden gewisslichen für eines allmosen undt grosses gottes lohn berechnen, undt denen selben mit den öbigen Himmel Reich wider belohnen werde, zur gehoriger genädigster Resolution Ich mich in grosser demueth undterth. gehorsamb. Emphete Ewer genaden Undterth. gehorsamlister

Joseph Moyses gefangen
gelossener Jud von Offen.

M. Zs. Szemle, 1907. évf. 103—104. l.

Orsz. Levéltár, a pozsonyi kamarához intézett levelek.

187.

Bécs 1691 január 22. Gróf Oppersdorff Ferenc, gödingi földesúrnak I. Lipóthoz benyújtott panaszára energikus felszólítás megy a nyitra megyei hatósághoz, hogy a megye területén lakó gonosztevőktől, kik 1688-ban a gödingi Ainspijl nevű zsidót félholtra verték és kirabolták, a kárvalottnak elégtételt és kártérítést szerezzen.

Leopoldus etc. Reverendi, Spectabiles ac Magnifici et Nobiles etc.

Conquestus est Matti nostrae fidelis aequae noster Spectabilis et Magnificus Comes Fridericus ab Oppersdorff Camerarius et Consiliarius noster Intimus, ac in Marchionatu

nostro Moraviae Appellationum Iudex. Qualiter in Anno adhuc 1688 praeterito certi malefactores vobis alias bene cogniti et in Dominiis Csesten. Berenczien. ac Korlátköien. Comitatus Vestri degentes DEI hominumque timore postposito ac legum severitate contempta, in et ad oppidum dicti comitis querulantis Gödinghensis nocte intempesta externatim irruentes domum et residentiam Iudaei ipsius Ainspigi nuncupati illic exstructam adorsi perfractis foribus hostiliter et violatis repagulis eundem judaeum pro posse resistantem primum lethali suo in capite sauciassent, humique prostratum et sanguine madentem pro mortuo censentes, reliquissent, interim autem reliqui scelesti, tum et hi neci Iudaeo inferendae incumbentes adunatis viribus cameram domus et cistas ipsius Iudaei securibus pro manibus habitis perfraxissent et res ejusdem aureas et argenteas item alterius speciei, paratamque pecuniam in auro et argento ad valorem mille florenorum deripuissent posteoque ommessi unde venissent remeassent: ad quem eorundem sceleratorum tumultum oppidani quoque Gödigenses commeantes eosdem jam profugos insecuti tandem Divina sive disponente providentia unum ex ipsis cepissent ac ab eodem in vincula et carceros detruso complices ejusdem reseruisent. Eoque dicti praedones et Domini eorundem Terrestres inaudito destinatis ad ipsum Iudaeum mediatoribus eundem ad certam transactionem et Accordam pertraxissent. Et quamvis pro damnis praevio modo eidem illatis aliqua Parte transactae pecuniae depsouissent residuitatos vero ad iteratas etiam dicti Comitatis querulantis apud nos factas requisitiones deponere etiam nunc retarderent.

Proinde supplicavit Matti nostrae humillime, quatenus vice Comiti querulanti circa indemnitatem dicti Iudaei sui clementer providere, vobisque superinde benigne committere et mandare dignaremur. Cum autem Instantia Petenti non sit deneg. assensus et alioquin ex magistrali munere ejusmodi Malifactores vobis persequi et damnificatis satisfactionem pendere incumberet, Ideo Fidelitati Vestrae firmiter praecipentes serio sub poena in Article 43 Anni 1655 in eoque citato 40 Ai 1548 committimus et mandamus acceptis

praesentibus eosdem Malefactores etiam per ordin. et inceptum ad complete et effective dicto Iudaeo satisfaciendum compellere et in quantum iidem fuga sibi contulerent, vel per Incolas locorum ubi residerent occulterentur, ex Bonis Dominorum eorundorum Terrestrium adaequata satisfacionem eidem Iudaeo administrare modis omnibus velitis ac debeatis: Secus itaque nullatenus facturi. Vobis in reliquo Gratiam nostra Caesar. atque Regia. benigne praeponi manemus. Datum in Civitate nra Vienna Austriae Die 22 mensis Januarii Anno Domini 1691. Joan. Tarnóczy

O. L. Conc. Expéd. 1691 November Nrs. 15.

188.

Pazdics 1691 január 23. Árje Leb pazdicsi zsidó bérlő elismeri, hogy Kovács János esküdt neki megfizette az ott éjjelezett rekrutáknak adott sört.

Én Pazdicsi Arendator recognoscalom per praesentes, hogy Nagy Mihalyban megh halvan Cussonyi Regimentjének recludái, kiknek számokra vet lülem Nemzet. Kovács János Esküt ur eő kme. két hordo sert fl 6., melynek nagyobb bizonyságára adtam ezen recognitionat alab coramizalt becsületes emberek előtt. Dat. Pazdics dic 23 Juny A. 1691. Coam me Ladislao Daroczi Mpp. ארְיֵי לֵיב מֵן פֶּאָדִיִּסְבוּיִן (= Árje Leb Pazdicsból.)

Zemplén vármegye levéltára, Lajstromozatlan Iratok P. csoport „Pazdicsi Arendator”. Közölte dr. Goldberger Izidor Zemplénmegyei zs. családfók e. munkájában 3. 1.

189.

Bécs 1691 február 28. Az udv. kamara kéri a magy. kamarát, hogy a zsidó vámosok eltávolításának, valamint a kir. engedély nélkül felállított kevésbé szükséges vámok megszüntetésének ügyében eljárjon.

Ill^{me}. Spbles etc.

Accepilis praelitularum Dominationum Vrarum puncto

amovendorum ex quorumvis Dominorum Magnatum et Nobilium teloniis Iudaeorum, abrogandorumque minus necessariorum, et absque indultu Regio erectorum teloniorum ad nos exaratis litteris, non intermisimus Inclytam Regiam Cancellariam Hungarico Aulicam super emanandis eatenus desideratis, ad nonnullos Comitatus Benignis Mandatis Regiis requirere; quae cum etiam jam obtinuerimus: huc eadem Benigna Mandata Regia praesentibus inclusa una cum copia praetitulatis Dominationibus Vestris eo fine transmittimus, quo virtute eorundem circa amotionem Iudaeorum in quorumvis teloniis constitutorum, cessationemque minus necessariorum teloniorum, necessaria ulterius suo modo peragere et prosequi valeant; in reliquo praetitulatas Dominationes Vestras diu salvas etc. . . . vivere cupimus. Dabantur Viennae die 28 mensis Februarii Anno 1691.

N. Sacrae Cesareae etc.

O. L. Ben. Res. 1691 Februarii 28.

190.

Laxenburg 1691 május 16. I. Lipót király Markulin Lorenz panaszára, hogy adósa Simon Hirschl zsidó, gróf Czobor Adamnak sasvári földesúrnak vámosa, a neki hitelezett pénzt nem akarja visszafizetni, felszólítja Nyitra megye hatóságát, hogy a makacs adós ellen kellően eljárjon.

Leopoldus etc. Fidelibus nostris Supremo et Vice comitibus Iudliu. et Jurassoribus Comitatus Nitriensis etc. . . . salutem et gratiam. Expositum est Majestati nostrae nomine et in persona fidelis nri prudentis ac circumspecti Laurentii Marculin, civis et quaestoris Viennensis. Qualiter non ita pridem evolutis temporibus quidam Iudaeus Simon Hirschl nuncupatus, alias fidelis nri. Spectabilis ac Magnifici Comitum Adami Czobor de Czobor Szent Mihály Camerarii et Consiliarii nri. teloniator Sasiniensis, partim paratas pecunias ad literas cambiales, et alias etiam obligatorias reversales, partim vero nonnullas res mercimoniales in simul computando

ad summam florenorum 1226 et 86 denariorum se se extendo. sub spe futurae infallibilis exolutionis alternatis vicibus ab eodem exponente mutui nomine et ad creditum levasset et percepisset: quin admodum id tum ex antelatis cambialibus vulgò Vexel (Wechsel) vocatis, literisque ejusdem debitoris Iudaei reversalibus ac etiam aliis literis ex Prothocollo seu libro mercantiae extractis vulgò ausezug dictis in figura iudicii, in quantum opus fuerit, producendis clarius et uberius apparent. Ad cujus quidem pecuniariae summae exolutionem, licet idem teloniator Hebraeus pro die 1ma mensis Decembris Anni 1690 eotum curren. jam vero praeteritis se obligaverat et obstruxerat, idemque exponet ejusmodi obligationi innexus, eandem summam a praefato Iudaeo repetisset, sibi que exolvi postulasset, tantum tamen abest, ut idem iudaeum ejusmodi debito suo et reversalibus a se datis satisfacisset, quin imò variis vexis et tergiversationibus usus eundem creditorem minime contentasset. imò contentare nollet, quin vero ulterius adhuc eludendo graves expensas et fatigia eidem causaret damno ejusdem praejudicioque literarum suarum reversalium manifesto.

Ob quod supplicatum extitit Matti. nostrae nomine et in persona memorati exponentis debita cum instantia humillime, quatenus eidem in praemissis providere, vobisque de et super exmittendo vice Comite Iudliu. et Jurat. vris, qui eidem Exponenti tam de praefata Capitale summa, quam ejus Interesse et expensis de rebus et facultatibus quibuslibet dicti Hebrei Teloniatoris ubivis reperbilibus et quocunque vocabulo vocitandis plenariam satisfactionem reali expensione mediante impendant comittere et mandare dignarenur, nec pateremur eundem eatenus justis suis juribus improvide destitui. Cum autem justa petendi non sit denegandus assensus: Et alioquin Communis justitia unicuique, quod suum est, juberet et restitui; sed et prout quis Christianus tanto magis Hebraeus se obligat, ita obligationi suae stare teneretur. Denique pretium hujusmodi mercium naturam liquidi debiti indueret in acquisitione vero liquidorum debitorum virtute Articuli 144. 1647 solitum interesse, ac etiam ad mentem alterius Arti. 31 1659 Annorum expensae

quoque currerent, creditoribusque adjudicari, feloniatore porro ad instar officialium etiam in actibus violentiarum tanto magis in facto liquidi debiti ad mentem artic. 29 Juni 1655 jure conduiri imo si solvendo non essent, in persone etiam creditoribus tradi solerent, nullis juridicis remediis adeoque etiam moratoriis quibusvis obstare volentibus.

Pro eo vobis harum serie firmiter praecipientes commitimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus, et rebus, sic ut praefertur, stantibus seque habentibus Vice Comitum Iudliu. et Jurassor. vos exmittatis, qui in uno certo et brevi eoque competenti termino partibus antelatis suo modo superinde quo ipsis magis commodum visum fuerit certificatis etiam exire eodemque contra praefatum Iudaeum tanquam telionatorem ex eoque juribus Regni subjacentem procedere auditaque sufficienter utraque parte et rei in praemissis mera veritate compertus jus et iudicium ferre, tandemque ad mentem praeallagarum legum de bonis et rebus seu facultatibus quibuslibet dicti debitoris Iudaei ubivis et praemanibus quorumvis reperibilibus tam quo ad praespecificatam capitalem summam, quam ejusdem solitum interesse et expensas in acquisitionem praesentem erogat et erogandas, per eos tamen conscientiose limitandas (non obstante quocumque juris praesertim autem moratorii seu prorogatae beneficio) reali et effectiva Executione mediante impendere et administrare; ac post haec literas . . . quoque super hujusmodi executione totiusque inibi peragendi negotii serie jurium praefati exponen. futur. ad cautelam necessarias sub propriis chyrographis et sigillis extradare vel pro extrahen. literis testimonialibus fidelem quoque relationem in . . . celebranda sedria vra facere modis omnibus debeant et teneant. C. S. f. S. n F. p. P. E. S. R. Datum in castro nostro Laxenburg die 16 Men. Maij Oo. 1691.

J. Tarnóczy.

O. L. Conc. Exp. 1691 Majus Ns. 87—87.

191.

Bécs, 1691 június 18. I. Lipót királynak mandatum a Pozsony-, Nyitra-, Vas-, Sopron- és Trencsénmegyékhöz a zsidó vámosok eltávolíttatásának ügyében.

Reverendi Honorabiles etc. Tametsi ad demissam fisci nostri Regii instantiam die adhuc 10 praeteriti mensis Februarii anni modo currentis emanatis benignis Mandatis Nostriis mediantibus Vobis serio commissemus, quatenus Iudaei cum gravissimo, ejusdem fisci Nostri Regii, quaestorumque et negotiatorum praejudicio, ac damno pro teloniatoribus hucusque adhibili, ex quorumlibet dominiis medio Vri sub poena in Articulis Regni superinde expressa, illico amoveri, non secus minus etiam tolli et abrogari.

Cum itaque supinam ejusmodi in effectuantis clementissimis mandatis et ordinationibus Nostriis negligentiam Vestram (nisi ab hac ignavia resipiscentes illico respectu personarum absque omni comissa vobis debite effectui mancipere feceritis) processu per dictum Fiscum nostram Regium contra vos instituendo vindicandam statuissimus.

Ea propter vobis hisce iterato et ex superabundanti serio et firmiter praecipientes committimus et mandamus, quatenus praevio modo vobis jam antecedenter intimatam benignam ordinationem Nostram absque ulla intermissione, in quorumcunque, imo Fisci Nostri Regii etiam bonis seposito omni personarum respectu, juxta leges superinde sanctas debito effectui mancipari facere, assumptoque penes vos Fisco Nostro Regio contra renitentes et contumaces Clementissimaeque Ordinationi Nostrae et legum praescriptioni se se opposcentes, ad mentem earundem legum procedere, realique et effectiva executione mediante in ipsos animadvertere modis omnibus debeatis et teneamini. Nisi vosmet poenam legalem tanquam legitimorum mandatorum nostrorum contemptores non praesumatis. Vobis de caetero Caesarea atque Regia gratia Nostra propensi manemus. Datum Vienna. Austriae, die 18. mensis Junii Ao. Domini 1691.

Ad Comitatus Poseniensem, Nitriensem, Castriferrei.
Soproniensem, Trenchiniensem.

O. L. Ben. Res. 1691 Junii 18.

Desunt Intimatoriae.

192.

Bécs 1691 június 28. Az udv. kamara átküldi a magyar kamarának az 5 megyének szóló kir. mandatumot a zsidó vámosok eltávolításáról.

Illustrissime Spectabiles etc.

Transmittimus praeitulatis Dominationibus Vestris Benigna, simulque seria Mandata Regia ex Inclyta Cancellaria Hungarico-Aulica ad Inclytos Poseniensem, Nitriensem, Castriferri., Soproniensem et Trenchiniensem Comitatus, ratione amovendorum ex teloniis Iudaeorum emanata. Annectentes etiam copiam eorundem Benignissimorum Mandatorum pro necessaria praetitulorum Dominationum Vestrarum directione. Quae proinde requisitam scient instituere ordinem, quo etiam ex parte Fiscii Regii, pro consequendo in amovendis Iudaeis teloniatoribus, intentionato effectu, solide cooperetur; Contra renitentes vero, absque respectu, juxta leges Regni procedatur. De cetero antem Praetitulatas Dominationes Vestras diu salvas etc. . . . vivere comprecamur. Dabantur Viennae die 28. mensis Junii Ao. 1691.

N. Sacrae Caesareae Regiaeque etc.

O. L. Ben. Resol. 1691 Junii 28.

193.

Léva 1691 augusztus 6. Báruch Salamon és Mózes Zélij nyugtatóványt adnak arról, hogy néhai Dióssy Mihálynak, lévai harmincadosnak 356 forintyi adósságát özvegyének második férje, Poór Lipót Pál, lévai várparancsnok kifizette.

Wir Endts Unterschriebene, allhier in Lewenz zwei Iuden Bekennen hiermit vor dasz der nunmehr

seel. Herr Mihal, allhiesiger dreyszigster von Unsz in Einem undt anderen naemlich an geldt, Wahren Empfangen undt ausgeporget hat, bisz solcher Rest endlich in allem ausge-tragen pro Zwey hundert vier undt siebendzig gulden rei-nisch. Zu welcher Schuldt wir nacher absterben [des] Herrn Diosi Mihaln seeligen keines wegs kómen können, sondern mit viel mehr Rechts Unkosten Undt Zehrung mit der da-mal seeligen Hinterlassenen Verwitvibten Frauen Diosi So-phiae, bis endlich solche schuldt sambt den Interessen, Rechts Unkosten undt Zehrung geloffen undt betragen hat in völliger Summa pro drey Hundert fünfzig und Sechs gulden r.[heinisch], Welch 356 gulden unsz Herr Comen-dant Leopold Paul Pohr als Itziger Zeith Frauen Diosi So-phiae Liebster Herr Und Ehe Gemahl richtig bezahlt Undt Dessen zu mehrer Bekräftigung Bescheini-gen wir solches mit Unser aigenen Handt Unter Schrift Undt Pötschaft. Actum Schlosz Lewencz den 6. Augusti 1691.

אויף דיא קוויט' אטעזטיר וויר דז דער האר לייטנאם האט בצאלט וואז דאזאונגריש רעכט ניש בידאכט האט פין וועגען דען הארין דיאשי מיהאל דרייא הונדרט זעקס אונ' פופציג גולדין רייניש מיט צאמנט דיא אומקאסטין אונד אינטרעסי' היא ער מיט בצייגט אונד האנט שריפט אונד פעטשאפט.

*) P. h. ברוך ב"ל"א הר"ר שלמה שלי"ט

**) P. h. ד"ק משה ב"ל"א"מ הר"ר זעליג שלי"ט מברודה

Orsz. Levélt. Báró Balassa-család levéltára. 1691 aug. 6.

Ezen héberbetűkkel írt német szöveg magyar fordítása: Ezen nyugtatványon igazoljuk, hogy a hadnagy úr megfizette azt, amit a magyar jog nem ismert el, még pedig a Dióssy Mihálytól kamattal és költséggel együtt járó 356 rhénes forintot. Ezt ezennel bizonyítjuk aláírásunkkal és pecsétünkkel. Baruch, fia Salamounak. Isten éltesse soká és boldogan. Mózes, fia Zélignek. I. é. s. és b.

*) A két, léglalakú és egyforma pecsétlenyomat négyzetbetűs héber írása; Cvi b. h. Chajim. Közepében a rák képe.

194.

Bécs 1691 szeptember 3. Oppenheimer Sámuel panaszára, hogy Pozsony új magisztratusa a hadsereg számára lisztet és zabot bevásárló embereinek nem engedí a városba való belépését, az udvari kamara kéri a magyar kamarát, hogy Oppenheimernek és külön megnevezendő embereinek az említett nehézségek elhárítására minden asszisztenciát nyújtson

Illustrissime, Spectabiles etc.

Informamur ex annexis demissi Iudaei Samuelis Oppenheimer libellis supplicibus, substitutos ejusdem haebreos (sic), pro annona comparanda, Budamque promovenda Posonii necessarias, praeter morem antea practicatum per modernum civium magistratum Posoniensem ad civitatem illam Regiam, haud amplius admitti et ab ingressu civitatis, sui que ibidem permansione, penitus arceri, coëmplamque praeterea per eos avenam ex mandato praelacti judicis ipsis ademptam et nocive distractam esse, quo facto servitium suae Majestatis et publicum Armadae commodum praepediretur proventum.

Cum itaque tam farinae, quam avenae provisio pro sustendanda militia, praesertim etiam in subsecuturis hybernis suis, quo citius, eo melius procuranda, praefato Iudaei Samueli Oppenheimer, prout annis quoque praeteritis pro parte denuo comissa sit, idemque pro bono publico, non ut eatenus impediatur, verum omnimode promoveatur praefato magistro civium et aliis magistratibus rite prospiciendum incumberet.

Eapropter Illestrissimam, Magnificas, Generosasque Dominationes Vestras perquam officiose requirimus, ut praerepetito Samueli Oppenheimer caeterisque specificè denommandis substitutis suis, quorum opera in hocce negotio ulitur, ad avertendas praementionatas difficultates et praesumptuosas remoras Authoritate sua Camerali pro subversante Causa Dni, modis omnibus assistere velint. Quas

in reliquo diu felices ad vota sua vivere cupimus. Dabantur
Viennae die 3^{tio} mensis Septembris A^o 1691.

N. Sacrae Caesar^{ae} Regiaeque Mattis etc.

O. L. Ben. Resol. 1691 septembris 3.

Mellékelve Oppenheimer folyamodványa az udvari kamarához, melyben kéri, hogy a pozsonyi magisztratusnak meghagyassék, hogy emberei szabadon járhasanak a városban; ezenkívül még két bizonyítvány katonatisztekől, melyekkel igazolják, hogy a pozsonyi polgármester nem engedte Moysis Simonnak a városon keresztüli átmenését.

Kivül: Iudaeo Samueli Oppenheimer assistentia cameralis impendenda innuitur bürgerm. Pressburg.

195.

Bécs, 1691 szeptember 3. Oppenheimer Sámuel panaszára, hogy Gössinger F. A. és Schaden F., kik magukat kötelezték, neki a hadsereg számára meg 1690-ben lisztet és zabot szállítani és erre a pénzt előre is megkapták, ezen kötelességüknek meg nem feleltek meg — az udvari kamara felkéri a magyar kamarát, hogy Oppenheimernek a nevezettek ellen szükség esetén végrehajtással is asszisztenciát adjon.

Illustrissime Spectabiles etc.

Ex annexa querulosa Iudaei Samuelis Oppenheimer instantia praetitulatae Vestrae Dominationes uberius intelligent. qualiter eidem in anno praeterito supra millesimum sexcentesimo nonagesimo, se se Franciscus Antonius Gössinger et Ioannes Schaden, pro necessitate annonaria in usum armadae, Sacratissimae Suae Caesareae Regiaeque Majestatis procuranda ad certam farinae, simul et avenae quantitatem obligaverint promissis autem, accepta quamvis superinde conventi pretii solutione, non steterint.

Quoniam vero tam publicum summedicatio Suae Majestatis quam privatum antelati supplicantis eatenus interesse subversetur, Eapropter Illustrissimam Magnificas etc. officiose requirimus, ut ad debitam in praemissis memorato Iudaeo satisfactionem impendendam, rebus, sicut praefertur stantibus mediante etiam, si necesse foret videbitur, executione praementionatum Franciscum Antonium Gössinger et

Ioannen Schaden compellendos ordinare velint. Quas in reliquo diu feliciter etc. Dabantur Viennae 3^{tio} Septembris 1691.

N. Sacrae Caesareae etc. . . . praeses etc.

O. L. Ben. Res. 1691 Septembris 3.

A resolúcióhoz csatolva van Oppenheimer panaszkodó folyamodványa és két szállítási szerződés. Az egyikben „Franz Anton Góssinger Zimmerwarther und Bauschreiber in Pressburg“ kötelezi magát 2000 mázsa kifogástalan „Proviantmehl“-t à 1 forint és 3 garasért, a másikban a Magyaróváron lakó Johann Schaden kötelezi magát Oppenheimernek 4000 mázsa „guten, tauglichen und vollkörnigen Hafer“-t szállítani.

196.

Bécs 1691 október 31. Oppenheimer Sámuelnek a nezederi harmincados elleni panaszafolytán az udvari kamara kéri a magyar kamarát, hogy hasson oda, miszerint a vánhivatalnokok nagyobb tisztelettel legyenek a kiállított útlevelekkel szemben.

Illustrissime etc. .

Latere nolumus praetitulatas Dominationes Vras querulose nobis a Iudaeo Samuele Oppenheimer denuo representatum esse, qualiter nam a Tricesimatore Nesideliense, dum pro caesareo stabulo necessarium foenum et similia adverheret, salvis passibus a camera hac aulica ipsi desuper datis nullus exhiberi respectus velit.

Quapropter Dominationes Vestras, Illustrissimam, Specstabiles, Magnificas ac Generosas denuo etiam perofficiose requirimus, quatenus hujus tricesimatoris petulantiam cum severitate reprimere, debitum quoque respectum et observantiam talium vigore contractus concessorum et salvorum passuum ac ne quocumque memorato Oppenheimer (qui pro commodo et utilitate caesarea negotia gerit) molestus aut impedimento sit, ipsi serio injungere velint. De reliquo easdem ad vota sua etc. . . . supervivere cupimus. Dabantur Viennae 31 Octobris A. 1691.

N. Sacrae etc.

Orsz. Levélt. Ben. Res. 1691 Octobris 31.

197.

Bécs 1691 november 12. I. Lipót király, erdődi gróf Pálffy Miklós kérésére felszólítja Orbán Pál pozsonymegyei alispánt, hogy a Bazinban lakó „Lázár Hirschl“, az említett gróf udvari zsidaja és a Felsőszeliben lakó Hakszer István közt fenforgó peres ügyben újabb tárgyalásban igazságot szolgáltatasson.

Leopoldus etc.

Fideli nostro Egregio Paulo Orbán Comitatus Pōsoniensis Vice Comiti, Salutem et gratiam.

Expositum est Majestate nostrae nomine et in persona Fidelis nostri Spectabilis et Magnifici Comitis Nicolai Pálffy ab Erdöd tanquam Domini Terestris Providi Lazari Hirschl Iudaei ejusdem Comitis Aulici alias in arce Bazin dicto Comitatu Pōsoniensi existen. commorantis et consequenter ipsius etiam praenominati Iudaei; Qualiter ibidem fidelis noster nobilis Stephanus Hakszer in Possessione Feölseö Szely Cottu. antelato Pōsoniensi habita degens, certam quingentorum florenum summam paratae pecuniae, a praefato Iudaeo Lazaro Hirschl, sibi anticipari et concedi petisset et postulasset, eo fine et nomine, spontaneique et benevoli ac mutuo modo recensitatum partium deliberatione praehabita irrevocabiliter celebrati contractus sub vinculo et conditionibus, quod quantumcunque de bobus idem praerepelitus Stephanus Hakszer ad emacillandum Circumspecto Johanni Hauerstorffer Magistrorum Lanionum Tyrnaviensis Contubernii Magistro juxta peculiarem ipsorum contractum inter eodem suo modo et forma initum a levationis praspecificatae summae ac conficiendarum superinde literarum contractuum seu obligatorialium tempore die nimirum septima jam prateriti Mensis Julii Anni labentis 1691, computando usque 1692 dum videlicet pro more in Libera ac Regia Civitate nostra Tyrnaviense Ejus carniū universaliter interdictus fuerit ad emacillandum concrediderit, ejusmodi omnium et singulorum pecorum seu boum cutes eidem Iudaeo nemini alteri cedere et assignari velit; quarum quidem cutium me-

dietas quotiecumque et qualicumque numero sibi Cutes allatae fuerint limitato pretio per Iudaeum exolvenda, altera vero medietas eidem Iudaeo in defalcationem debiti praescripti Johannis Hauerstorffer hactenus adhuc inexoluti cedenda foret; Ejus igitur intuitu memoratus quoque Iudaeus sese praescitos quingentos florenos mutuo daturum promisisset, praeattacta modalitate in jam recensitum pretium medietatis administrandarum pellium imputandos, offerendo, si quod summi ista praedecarato modo pellibus videlicet subministrandis exoluta et totaliter complanata, exposit parata rursus pecunia medietatem subministrandum pellium exolvere velit. Ad haec vero omnia et singula sancte et inviolabiliter observanda eadem partes contrahentes sese non tantum centum quinquaginta florenorum (uti quidem Iudaeus volebat, verum eo quod antelatus Stephanus Hakszer expresserat et adurserat) omnia quingentorum florenorum vinculo per partem praemissa observantem medio competentis Magistratus contra partem eadem vel in toto, vel in parte toties quoties violentem cunctis juridicis remediis et juristitorum temporibus praeclusis, vigore solum modo confector superinde litterarum contractualium exequen. manibus stipulatis coram certis fide dignis personis sese obligassent et obstrictas reddidissent, propriis ipsorum chyrographis et sigillis usualibus medianibus. Quibus sponte et benevole mutuoque animorum eorundem contrahentium deliberatione praehabita sic conclusis, crebrodictus Iudaeus eotum statim et in instanti toties nuncupato Stephano Hakszer florenos Rheuses quingentos ratione nimirum et occasione subministrandarum pellium (ut praemissum est) numerasset et deposuisset; idem vero Stephanus Hakszer enumeratum quingentorum florenorum summam eo facto levasset et percepisset, quin brevi exposit nonnullas etiam pelles in defalcationem ejusmodi contractualis debiti saepefato Iudaeo submisisset et assignari fecisset; taliterque praehinsertus contractus ab utrinque, usu roboratus extitisset. Verum nesciretur unde motus antelatus Stephanus Hakszer, temporis successu jam enarratum contractum minime observan. quin potius illi manifeste et iteratis vicibus contravenien, pecorum seu boum per supra no-

tatum Johannem Hauerstroffer emacillatorum cutes aliis divendere et assignari facere annotatumque vinculum incurere nil pensi duxisset; ob quod praefati experentes eundem Stephanum Hakszer coram Te velut Vice Comite Comitatus Poseniensis in causam attraxissent terminoque, per Te ex debito officii sui pro die 2° jam praeteriti Mensis Septembris Anni labentis 1691 in possessionem Feölseö Szely mediantibus certis literis suis certicatoriis praefixo, hoc vero termino ad interpositionem nonnullorum magnae existimationis virorum in dilationem sumpto et alio ex mutuo partium consensu et compromisso pro die 27. praescripti mensis Septembris in possessionem Csayla saepéfato Cottu. Posenien. adiac. in dicto, . . . termino et loco in praespecificatis, vicinis et commetantis aliisque compluribus jurisperitis viris et nobilibus eorsum rite et legitime convocatis pro tribunali consistente et constituta dictoque Incatto personaliter tui venien. in praesentiam, interveniente Judiciaria tua seriaque admonitione et praenotatorum vicinorum interpositione ambae partes colligantes ad talem ut sequitur denuo devenissent et condescendissent amicabilem compositionem et unionem, Partes inter easdem perpetuo et irrevocabiliter duraturam sub vinculo infra notato. Et pro primo quidem praemoratus Stephanus Hakszer qua Incattus ad festum Sancti Johannis Baptistae Anni proxima venturi 1692 quadringentes cutes Bovinas consueti, seu gravioris ponderis, potissimum vero ex Macellis Tyrnaviensibus aut ibi tanti numeri cutibus minus futuris, aliunde praescriptum numerum quadringentarum cutium sese completurum obligasset: Secundo. In quarum quidem cutium pretii defalcationem siquidem mentionatus Stephanus Hakszer ante hac jam florenos quadringentos a praetacto Lazaro Hirschl levasset, adhuc per saepéfatum Haebreum Floreni sexcenti eidem solvendi restabant, quorum sexcentorum florenum summam nominatus Iudaeus sese depositurum obstrinxisset, tum, cum praelevati et preceptis jam florenis quadringentis, sicut et super notante Florenorum Quadringentorum Hauszdorfferiano debito tanti valoris cutes dicto Haebreo Bozinium Expensis praefatae utriusque partis communibus per eundem Ste-

phanum Hakszer administratae fuerint, tandem florenis mille per modo fatum Haebreum sic complanatis et administratis saepe citatus Stephanus Hakszer etiam Universorum Haeredum et successorum suorum onera consueta in se assumisset, His taliter conclusis prior contractus inter supranotatas partes actoream videlicet Incattam ante hac initus et celebratus una cum omnibus praetensionibus intuitu ejusdem acquisitionis emersis, aut quo pacto nunc vel in futurum emergendis praecassato et mortificato praenunciatus extitisset. Contractu nihilominus inter praememoratum Haebreum et Magistros Laniones Tyrnaviensis in Anno Domini 1690 proxime transact. Bozini celebrato quo ad omnia sua puncta Clausulas et Articulos in suo vigore permanente. Praenuncupatum tamen Stephanum Hakszer ne in minima quidem parte tangente. Pro Quarto tamen Expensarum in moderatum processum requisitarum in instanti fiendam refusionem et complanationem eodem Incatto Stephano utpote Hakszer florenos nimirum ducentos in sese assumente. Quinto porro et ultimo praemissa omnia et praemissorum singula sancte et inviolabiliter, irretractabiliterque observanda partes praenotatae se se sub vinculo, seu obligamine quingentorum florenorum vigore duntaxat iterarum superinde testimonialium medio solius Vice Comitis exequendorum manibus stipulatis obligarunt et obstrinxerunt, obligatasque, et obstrictas reddiderunt. Prouti id ex testimonialibus tuis et aliis documentis ubi necessum fuerit producendis clare constaret. His ita peractis sequente post contractum die toties repetitus Incattus ducentos rursus florenos pro rectificatione expensarum per ipsum juxta praecitatam assumptionem suam refundendarum a saepe reitrato Iudaeo, datis super restitutione propediem fienda strictissimis obligatoriis seu chartabianca anticipasset. Tantum nihilominus abesset ut idem tot vicibus recensitus Stephanus Hakszer obligamini suo satisfactorius praecinsinuati Contractus effectum continuasset, quin potius eundem ad implere et observare nolle imo detrectare diversis in locis sese declarasset ac insuper requisitus se accomodare minime studuisse, nec restitutionem noviter liquido anticipatorum 200 florenorum restituisset aut procurasset,

vincularem poenam in praescripto Contractu expresse latam incurrere non formidando. Praejudicio et damno expensarumque profusione eorundem exponentium gravibus valde ex manifestis. Vellent proinde antelati exponentes memoratum Stephanum Hakszer in casa convenire sibi que tam de promisso contractuali vinculo quam suppeditatis pro insertis ducentis florenis ac expensis in acquisitionem eorundem factis et fiendis condignam adeoque omnimodam satisfactionem sine dilatione aut impedimento quorumvis per Te ex bonis ejusdem in causam attracti impendi et administrari ac tandem ipsum Incattum de observando in posteram quoque et effectuando eodem contractu admoneri lege Regni permittent.

Supplicatum itaque exstitit Majestati nrae nomine et in persona dictor. debita cum instantia humillime, quatenus ejisdem in praemissis clementer providere, Tibique superinde benigne committere et mandare dignaremur, nec patere-mur eosdem Expon. justis suis juribus improvise destitui.

Cum autem justa petentibus non sit denegandus assensus et alioquin contractus quivis ex conventionem legem acciperent suffragante etiam Art: 38 Uladislai 1^{mi}, nec non Art: 17 Matthiae 6^{ti} et decretor. et aliis passim Regni legibus, qui ut sub initium liberrimae sunt voluntatis, ita ex post irrevocabilis fierent necessitatis, realique praeprimis usu accedente irtractabiles forent, fraus siquidem et dolus nemini patrocinari deberent, communis autem justitia unicuique quod suum est, redi et restitui debere innueret: Porro ejusmodi contractualium poenarum seu vinculorum desumptio et executio per competenter Magistratus et designatos judices commode fieri posset; et haec quae solius judicis auctoritate submissa sunt, tanto eminentius ad Mandata nostra Regia peragi quirent: Demum liquidorum acquisitiones expensarum etiam ad justitia et aequa compensatio juxta Art. 31. 1659 committaretur. Denique admonitiones istius modi rite semper et legitime fieri possent.

Pro eo Tibi, qua designato causa in praeallegato judici harum serie firmiter praecipientes benigne committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentis et rebus sic uti prae-

fertur stantibus seque habentibus, in uno certo et brevi coque competenti . . . (stylus) tam de praecitata suprascripta modalitate violati contractus vinculo quam suppeditatis ut insinuaretur ducentis florenis et expensis in litem seu acquisitione. eorum. causatis et emergendis perque Te conscientiose limitandis omnimodam satisfactionem et executionem ex bonis ejusdem Incatti mobilibus et immobilibus dictis exponentibus dilatione, sine omni impedimentique quorumvis non obstantibus nec obstare volentibus impendere et administrae, tandem vero ipsum Incattum super observando expost accuratius praevio contractu admoneri, posthac vero super et admonitione tua literas justiciales retrocludere modis omnibus (Sz. s. u t. v. f. P. P. E. R. Datum Viennae die 12. 9^{bris} A^o 1691

O. L. Conc. Exp. 1691 November Nrs. 15.

N. b. E. kuszált írású fogalmazvány sok helyen át van húzva, a toldások alig olvashatók.

L. Regestum Conc. Exp. 1691 Februarius Nrs. 70.

198.

Bécs 1692 január 10. Hakszer István folyamodványu jolytán I. Lipót király megparancsolja, hogy a közte és Lázár Hirschl közti perben Orbán Pál Pozsonymegye alispánja az újabb tárgyalás alkalmával ne a pozsonyi kamara jogszolgáltatása és tekintélye ellenére eljárjon.

Leopoldus etc. Fideli nro Egregio Paulo Orban Vice Comiti Cottus Poseniensis, Salutem et gratiam. Expositum est Majestati nostrae nomine et in persona fidelis nostri Egregii Stephani Hakszer Quaestoris bovarii, qualiter Tu ipsum exponentem vigore certarum literarum Tuarum certificatorium, ad instantiam fidelis aequae nostri Spectabilis et Magnifici Comitis Nicolai Pallfi ad Erdöd tanquam domini terrestres providi Lazari Hirschl Iudaei ejusdem Comitis Aulici, in Area sua Baziniensi et praedicto Comitatu Poseniensi existente, commorantis et consequenter ejusdem etiam judaei, in facto exequendorum certorum 200-

florenorum pro expensis per ipsum exponentem contractualiter praemissorum, vinculi que 500 flor. cum expensis factis et emergentibus penes certum quoddam mandatum nostrum executor. cum exclusione ^{vium} iuridicorum remedium et iuristitorum temporum aliis in suis recognitiabilibus minime expressorum ad diem 14. praesentis Januarii aliosque subsequentes ad id aptos et sufficientes, faciesque Felső Szely dicti loci in praefato Cottu. Poson. Lti certificasses cum praefixione ejusdem termini.

Quoniam vero praesentis materiae discussio tanquam quaesturam concernens, non aliud quam Camerae nostrae iudicatu. juxta punctum duodecimum vectigalis nostri Regii, usumque haecenus in ea materia servatum respiceret. Aliunde vero inter ipsas praetensas partes nullus authenticus contractus, aut instrumentum, verum simplex solummodo recognitio tua propriis tuis chirographo et sigillo emanasset, nemo vero simul Iudex iudicans ac recognoscens, seu testis esse possit. Sed nec ullae expensae in acquisitione vinculorum quorundarum Contractualium, sed in liquidis debitis solummodo adjudicari possint, quae tamen exequendae obscura quadam ratione committi vendent. Vinculum quoque ante designati par partes homini testi nempe S. Ioannis Baptistae affaturi efluxionem nullatenus verum exposit si nimirum violatio eiusmodi contractus (si tamen authenticus aliquis esset) subsequeretur exequendum veniret. Et quamvis ipsi exponens metu et formidine gravissimae damnificationis suae ductus ad centum Talleros respectu expensarum condescendebat (uti id certae binae fidedignae recognitionis coram productae praeserferrent) nihilominus quia eatenus idem exponens eosdem centum Talleros, depositurus per mentionatam Cameram nostram Hungaricam (ut ex ejusdem Camerae literis ad ipsum datis liquido constaret) inhibitus extitisset, consequenterque nullam poenam vincularum incurere esse dignosceretur. Iam autem videndo lanionem Tyrnaviensem Ioannem Hauerstorff nimis depauperatum esse adeoque pecora eidem ad fidem cum suo damno concedere non posse consequenter neque cutes illine Iudaeo dari posse, quo ex respectu etiamsi authenticae

etiam quispiam contractus emersisset, cum nemo ad impossibilia teneretur ex hac ratione corrumpere debeat. Idcirco etsi non sine suo damno, tamen ut ab ulterioribus gravioribus fatigiis et expensis eliberari valeat tam praefatos ducentos florenos Tibi, quam a dicto Iudaeo 400 coram mentionata Camera nostra deponere paratus esset.

Supplicatum itaque extitit Majestati nostri nomine et in persona ejusdem exponentis debita cum instantia humillime, quatenus eidem circa praemissa gratiose providere, Teque a discussione causae hujus veluti in competente Iudice inhibere; Causamque hanc Iudicatu Camarae nostrae deferri, et ad ejusdem Iudicatum relegari facere dignemur nec pateremur, eundem exponentem justis suis juribus impense destitui. Cum autem et alioquin etiam nemo Iudicum, in aliorum jurisdictionem involare, eorumque Iudicatum pro se cum laesione auctoritatis ac jurisdictionis ipsorum vindicari, in alienamque messem falcem suam immittere possit. Potissimum vero Iudex recognitionem faciens, uti lestis a iudicatu ejusmodi materiae ^{vio} arcendus et removendus esset. Camera vera nostra in usu Iudicatus quaesturarum hactenus Regii semper perstiterit; quo eandem nullatenus deinceps quoque ita simpliciter praevari velimus aut permittere possimus. Caeterae quoque supracitatae rationes exponen. in hanc finem summe opere deservirent quibus locum dari jubimus: Potissimum cum idem Exponens summas illas una duorum ac aliarum 400 flor. deponere paratus sit.

Pro eo Tibi harum serie firmiter praecipiens committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus ac rebus sic, ut praefertur, stantibus seque habentibus in discussionem causae hujus, contra jurisdictionem ac auctoritatem praecitatae Camerae nostrae nullatenus Te immittere, ipsumque exponentem aggravare praesumas, quin potius rationibus ex praemissis discussionem ejusdem praefatae Camerae uti Iudici suo competenti submittere, eandemque discussionem praedictae causae ad praenotatae Camerae nostrae Iudicatum relegare: deponendosque ducentos florenos illic tuipe levare: sed et dictos 400 florenos men-

tionatus Iudaeus tollere modis rationibus debeat ac leniamini. S. n. f. P. p. e. r. Datum in civitate Nostra Vienna Austriae die 10 mensis Januarii A. Dni. 1692.

Michael Straus.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1692 Januarius Nrs. 21.

199.

Bécs 1692 január 29. Jakab Hirschl, a nádornak kapuvári vámosa, Czaffordy Pétertől, mert vonakodott 10 tallér vámot lefizetni, elvett két ökröt. E miatt Czaffordy bepörölte a zsidó vámost, ki erre felségfolyamodvánnyal a királyhoz fordult. Ennek folytán I. Lipót megparancsolta Nagy Pál sopronmegyei alispánnak, hogy álljon el a pör tárgyalásától.

Leopoldus etc. Fideli nostro Egregio Stephano Nagy de Felső Bük, Vice Comiti Comitatus Soproniensis Salutem et Gratiam. Expositum est Matti nostrae nomine et in persona Jacobi Hyrschl, qualiter Fidelis noster Egrius Petrus Czaffordy in Possessione Comitatu praetacto Sopron. vestro comorans, certam quadam contra mentionatum Exponentem Jacobum Hyrschl qua Telonialis officii Kapuváriensis Administratorem, sive Teloniatorem Kapuváriensem, de et super arestatione impulsioneque eodem in Telonis duorum Boum et loco Eundem exposit decem Talleros in rationem Telonii a quaestore subjecto. Unde Exactionem querulosam coram Te instituisset actionem pro ejus revisione. Teque certum Terminum pro die 29. praesentis mensis Januarii Eidem Exponenti praefixisses et contra Eundem ne fors veluti in causa violentiae procedere ipsoque damnificato nitereris, dum et praejudicio in ejusdem Exponentis ac etiam Domini Telonii praedecarati proprietarii valde gravi et manifeste. Unde supplicatum extitit Matti nostrae nomine et in persona memorati Exponentis debita cum instantia humillime, quatenus fide in praemissis providere, Teque ne ullo pacto praefixo in Termino procedere aut ipsum Exponentem quo pro facto damnificatum praesumas, vel ex eo

etiam, quod idem exponens praetactas Boves et consequenter dictos decem Talleros ob intermissam per ennotatum Petrum Csaffordy a certis vinis quasi sub praetextu propriae necessitatis revera tamen quaestus eatenus exercendi gratia illac iteratis vicibus traductis, Telonii solutionem adeoque licite, et minus violente arestasset et exigisset, inhibere benigne digneremur nec pateremur eundem Exponentem eatenus destitui. Cum autem justa petenti non sit denegandus assensus et alioquin etiam fraus et dolus nemini patrocinari deberet, in fraude siquidem et dolo deprehensi, Teloniaque ejusmodi praetextuose evitare, taliterque solitis emolumentis Possessores Dominosque Teloniorum Proprietarios frustrare volentes medio quoque compulsivis ad satisficiendum adire referent? sed in causis hujus modi, ubi quis suo Dño Terrestri subditus esset idem potius qua subditus ejusdem fare conveniendus foret Nolite porro ad mentem Articuli 37 Anni 1574 reliquaque passim legum quaesturam exercentibus Tricesimas et Telonia solvere obligarentur aequè ab aliis, quam solis duntaxat oeconomicalibus exempti habentur, denique quaestum exercentes et Telonia Tricesimasque recusantes ad ejusdem solutionem per arestationem etiam rerum ipsorum per Teloniorum et Tricesimatorum administratores, Dominosque Terrestres citra incursum violentiae semper compelli possint.

Pro eo Tibi hisce firmiter praecipientes comittimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus et rebus sic, uti praefertur, stantibus seque habentibus, ad praefixum per Te modo praevio Terminum nullatenus exire, tanto minus eo fors in dilatione sumpto aliud causa in eadem praefigere praesumas, quin potius ab ejusdem causae revisione et discussione Rationibus ex praemissis justis et legalibus de plano et simplici supersedere ac ab intentanda quo quo pacta praelibato exponenti praevia ex ratione damnificatione omnino abstinere debeas et tenearis. Datum in Citty nostrae Vienna Austriae. Die 29 mensis Januarii Anni Dni 1692.

200.

Bécs 1692 február 6. I. Lipót király tudatja a bazini nagisztrátussal, hogy a bazini Paur György és a szintén ott lakó Lázár Hirschl közt fenforgó pörben Lázár Hirschlnek van igaza.

Leopoldus etc.

Prudentes ac Circumspecti Fideles Nobis dilecti. Noverritis, quod Prudens ac Circumspectus Joannes Georgius Paur Incola hujus civitatis nostrae Basiniensis occasione coepti cujusdam Processus Iudaei contra se coram Vobis per Fidelem nostrum Spectabilem et Mfecom Comitem Pálffy, qua Iudaei Lazari Hirschl, alias in Loco Baziniensi comorantis subditi sui Dominum Terrestrem, de et super certa Mille florenorum capitalis debiti summa suscitati, ex eo inhibitionem ejusdem processus a Nobis sollicitasset, quod idem per Concehales socios suos Laniones Tyrnavienses, cum quibus quatuor mille florenos mutuū et sub spe infallibilis persolutionis a praenotato Iudaeo levaverat, e consortio, Cehaque ipsorum exclusus, imo a solutione ratae suae portionis etiam absolutus existens; et quod restantes ex dicta quatuor millium florenorum summa octingentos adhuc florenos apud praefatum Iudaeum arestarti fecisset, extradationeque eorundem inhibuisset. Verum quia praetactus Iudaeus praerepelitos octingentos florenos se persoluten, sub poena quadringentorum aureorum Ducatorum obligasset, ex eoque respectu eosdem etiam extradare debuisset. Ideo Nos visa praelibati Joan. Paur illegali praetensione et inhibitione militare, Vobis hisce serie comittimus ed mandamus, quatenus acceptis praesentibus, rebus sic, uti praefertur, stantibus seque habentibus in processo praevidemodo contra mutuarium Joannem Paus suscitato juxta officii vestri urgentiam primisque Executorii mandati propendere, debitamque Iuris et Iustitiae ipsi Comiti Aclori, et annotato subdito ejusdem Iudaeo administrationem facere et impendere modis omnibus debeatis et teneamini C. S. F. S. n. f. Vobis in reliquo Caesarea et Regia gratiam

nostram propensi manentes. Datum in Civitate nostra Vienna Austriae Die 6. mensis Februarii Anno Dni. 1692.

Admonitorio Magistratui Basiniensi pro Comite Nic: Palfy sonans.

Orsz. Levélt. Conc. Exped. 1692 Februarius Nrs. 11.

201.

Trencsén 1692 február 27. Trencsén városa a zsidók panasza tárgyában jelenti a pozsonyi kamarának, hogy ő a zsidókat ném az égetett szesznek Morvaországból való behozatalától és bármi módon leendő árusításától tiltotta el az elkobzás büntetésének terhe alatt, hanem igen is annak a városban leendő beraktározásától és ily módon való eladásától, ami emberemlékezet óta tiltva volt.

Illustrissime Comes, Spectabiles ac Magnifici, necnon Generosi Domini Domini nobis gratiosissimi.

Salutem et Servitiorum nostrorum demissam commendationem. Literas Incltyti Consistorii sub dato Posonii 19. iam elapsi Januarii ad nos perscriptas demisse percipientes contentias carundem intelleximus. Quantum autem ad Iudaeos, quod nos ipsos a sublimati inductione et quaestu eiusdem vasatim aut qualitercunque exercendo sub confiscatione etiam inhibuissemus, quodve per eiusmodi inhibitionem quaestu turbato proventus quoque diminuerentur, attineret; ea in parte praetitulatum Incltytum Consistorium demisse informaremus taliter: Et siquidem praenominati Iudaei nullatenus in quaestu hucusque peracto occasione inductionis sublimati per nos praepediti fuissent, quibus tempore inductionis satisfaciendo Tricesimae huic, ubivis locorum quaestum exercere per regnum licuit; eosdem nec ad praesens, nec in futurum in promovendo proventu regio turbare volumus; verum quia a memoria hominum inducentes sublimatum ex Marchionatu Moraviae nunquam antea in civitatem hanc sublimatum induxissent pro deposito et ex loco depositi aliis vendidissent, sed venientes ad limites regni de induc-

tionem eiusdem sublimati Tricesimae huic satisfaciendo alibi per regnum libere vendidissent, quod ipsum eisdem et de praesenti peragi licitum quiret, dummodo in praeiudicium civitatis pro deposito isthuc non invehant, quandoquidem si nobilibus iuxta leges regni in civitates vinum pro deposito extra usum proprium invehere licitum non esset, tanto minus alienigenis non incorporatis et ad beneplacitum duntaxat receptis minime licitum foret, dum et ipsi inquilini civitatis domos suas possidentes respectu similis quaestus nec aliena intertenere possent. Et aliunde praenominatis Iudaeis in questu alio, nempe panni, aromatum et aliarum diversarum mercimomialium rerum, nulla per nos hucusque praepeditio extitit, qui universas res suas mercimoniales ad praesens usque absque omni impetitione semper vendidissent ac securum quaestum ubivis locorum pro voto uti praemissum esset, exercuissent. Quapropter spe firma ducimur, quod Illustrissimae, Spectabiles ac Magnificae necnon Generosae Dominationes vestrae gratioso suo patrocínio sint ulterius quoque nos, uti peculium suae Maiestatis Sacratissimae, in nostris antiquis observationibus, consuetudinibus lege regni firmatis et libertatibus gratiose conservaturae. Quam gratiam praetitulatarum Dominationum Vestrarum indefessis studiis demereri aditemur semper. Praetitulatarum Dominationum Vestrarum humillimi servitores N. Iudex et Jurati Cives Liberae Regiaeque Civitates Trenchiniensis. Trenchinii, die 27. Februarii 1692.

Kivül: Illustrissimo Comiti, Spectabilibus necnon Magnificis item et Generosis Dominis N. N. Sacratissimae Caesareae Regiaeque Maiestatis Inclytae Camerae Hungaricae Praesidi, Coeterisque Consiliariis etc. Dominis Dominis nobis gratiosissimis. Posenii. *Más kézzel:* Praesentatum 5. Martii 1692.

M. kir. Orsz. Levéltár, pozsonyi kamarához intézett levelek 1690—99. B. 74. csomó. Szentkirályi György másolata.

202.

Bécs 1692 március 10. I. Lipót elrendeli, hogy a Bécsben lakó Littingen Konrád Rudolfnak tartozó és fizetni nem akaró Simon Hirschl, sasvári zsidó vámosnak akár személyét, akár bárhol található ingó vagyonát tartozásának fejében lefoglalják.

Leopoldus etc. Universis et Singulis Fidelibus Nostris Rodmis, Rodis, Honorabilibus, Splibus ac Magcis, Egris item te Nlibus Comitibus, Vice Comitibus, Supremis et Vice Capitaneis, signanter autem Arcium, Sassinien. Holliesen. Detrekő et Korlátköen. sed et Praesidiorum nostrorum quorumcunque Praefectis, Castellanis ac Provisoribus, Liberrarum praeterea ac Regiam Civitarum nostrarum prout et oppidorum atque villarum Consulibus, Iudicibus, Magistris Civium, Juratis Civibus ac Rectoribus nec non Tricesimatoribus, Telloniatoribus, Vectigalium item Exactoribus, Pontium, Vadorum et Passuum Custodibus. Expositum est Matti Nrae Nomine et in Persona fidelis nri. pruden. ac Circumspect. Conradi Rudolphi Littigen hujus Civitatis nrae Viennae Inhabitoris et Aulici nostri Aurifabri; Qualiter superior. praeteritis Temporibus Annis abhiuc circiter duobus, quidam Haebreus Simon Hirschl nuncupatus, alias Teloniator Sassiniensis, pro certis rebus mercimonialibus aureis et argenteis a praefato Exponen. in fidem seu Creditum expetit, et receptis, eidem Exponen. summa Sex Centorum florenorum Rheneusium debitor, et restantiar. mansisset; Quam quidem Sex Centorum florenor. summam, licet idem debitor Haebreus intra quatuordecim dier. spatium se eidem Creditori infalibiliter persoluturum mediantibus certis Literis suis sub manus propriae subscriptione, et sigilli appositione hic Viennae die 23 Maii Anni 1690 dudum transact. praeterit. emanalis obligasset, et obstrinxisset, tantum tamen abest, ut idem Debitor obligationi suae satisfacisset, quin potius immemor obligationis suae ad saepissimam dicti creditoris praemonitiones et requisitiones idem debitum persolvere in praesentiorum usque neglegisset, damno memorati Exponen.

et suprafatarum Literarum suarum Obligatoriar. praejudicio profusioneque fatigiorum et expensarum, gravibus et per manifestis testantibus, id ipsum praememoratis dicti debitoris Literis obligatoriis. Quia vero idem exponen. a nonnullis fidedignis hominibus certo certius intellegisset, eundem Iudaeum debitorem suum, alias etiam tum dubiis Litium fomiti- bus, tum gravissimis debitis involutum sibi fuga contulere velle, atque ideo praefatam summam pecuniariam in maximo periculo existere; ob id supplicatum extitit Mati nrae. nomine et in persona dicti exponentis debita cum instantia humillime, quatenus eidem in praemissis providere, dictumque debitum una cum expensis juxta leges Regni inferius attacktas etiam via aresti aquirendum concedere, Vobisque superinde com- mittere, et mandare benigne dignaremur, nec pateremur, eundem Exponentem in justis suis juribus improvise destitui, praefataque summa pecuniaria privari.

Cum autem justa peten. non sit denegan. assensus; et alioquin etiam prout quisque se obligat, ita etiam obligationi suae stare, iudiciumque et executionem tollere debeat; Jus- titiaque communis cuiusque quod suum est reddi, restituique jubeat et soleat: sed et manifesti debitores solutionem debi- tor. simpliciterque subterfugientes, et denegantes aut de fuga suspecti ad mentem Vladislai Regis Decreti 1^{mi} arti- culo 92, item tituli 28 tam in persona quam bonis et rebus suis ubigne locorum arestari, cujusmodique liquida debita una cum refusione expensarum in persecutionem eorund. erogatar, et erogandarum vi articuli 31 Anni 1659 com- mode rehaberi possint.

Pro eo vobis et vestrorum singulis harum serie firmiter praecipiens committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus, et rebus sicut praefertur stantibus dum et quandocunque praefatus exponens vel homines ejusdem per eundem ad id deputati dictum Haebreum, Simonem Hirschl debitorem in persona vel vero res, aut bona ejusdem quocunque nominis vocabulo vocitata pro quorumcunque manibus existens habit. in arcibus, praesidiis, dominiis, civitatibus, oppidis, terris, tenutis, possessionibus et officio-

latibus vestris, aut vri in medio deprahendent et vos vel aliquem Vestrarum cum praesentibus superinde requisiverit, statim et in continenti antelatum Iudaeum debitorem simul cum bonis et rebus suis universis detinere reastare (arestare) Denique memorato exponenti debitam satisfactionem usque ad praespecificatam 6 centorum florenum Rhenensium summam una cum refusione expensarum et fatigiorum in acquisitionem et prosecutionem dicti debiti erogatarum et erogandarum per vos quorum intererit conscentiose limitandarum ac ex bonis et rebus mobilibus ejusdem si et in quantum reperientur omnimodam et plenariam satisfactionem finali executione mediante impendere et administrare, illis vero insufficientibus, aut non existentibus propria quoque in persona dictum incausatam manibus memorati exponenti aut homini ejusdem ad id deputato tradare et assignare modis omnibus debeatis, et teneamini. Communi svadente Iustitia sevis non fator: praesentes perlectis, exhiben. restitutis. Datum in Civitate nostra Vienna Austriae die 10. mensis Martii Anno 1692.

O. L. Conc. Exp. 1692 Martius Nro. 35.

203.

Pozsony 1692 április 14. A pozsonyi harmincados és ellenőre jelentik a pozsonyi kamarának, hogy a zsidók a dunántúli részekben, különösen a Kismarton körül fekvő uradalmakban összevásárolják az ezüstöt és azt a kir. nyílt parancs rendelkezése ellenére a bécsi pénzverde jövedelmének jelentékeny megkárosításával magánhaszon kedvéért a morvaországi Nickolsburgba viszik ki.

Inclytum Camerale Consistorium Domini Domini Patroni gratiosissimi, Colendissimi etc.

Quod propter Iudaeos saepius molestiores Conspectui Inclyti Cameralis Consistorij esse necessitemur, cogit Nos eorum inveterata et nunquam hactenus emendata nequitia, qui ex Partibus ultradanubianis, ex Bonis potissimum et

Dominiis Kismartonis circumadiacentibus, in Praejudicium et vilipendium Literarum Patentium Regiarum. Argentum coementes, cum aliis Rebus et Mercibus suis, per exquisita itinera, Tricesisam Hoffensem ad Laitam, adhuc cum Passu Excelsae Camerae Aulicae, sed Virtute recentium Patentium Regiarum Literarum jam cassato, circumeuntes ad Trajectum Fische in Austria proficiscendo, non sine gravi praedicio Commodi et Lucri suae Maiestatis Sacratissimae extra Domum Monetariam Viennensem, privati Lucri gratia Nikelspurgum in Moraviam evehant (quod ipsum jam antehac uberius detexissemus Inclyto Camerali Consistorio) prout ex fidedigna certi cujusdam Nobilis, per me Tricesimatorem, pro huiusmodi coemptione Argenti, ad rationem Suae Maiestatis substituti, Relatione compertum haberemus, qui scribit se vix aliquid de Argento propter Iudaeos in illis Partibus emere posse; Non minores exercet Nequitias Iudaeus Modrensis Moyses Hierschl, qui contra Mentem et Intentionem Suae Maiestatis Sacratissimae, his non ita pridem evolutis diebus, certam quantitatem Argenti, non curando, imo contemnendo memoratas Suae Maiestatis Sacratissimae Regias Patentes, coemerit, novit Deus quo posuerit; quia nullus istorum Iudaeorum tale Argentum ad hanc Domum Monetariam Poseniensem administravit: qui Iudaeus dum nuper per Illustrissimum Dominum Comitem a Gurtenstain Vicecolonellum interrogatus fuisset, quomodo contra memoratas Patentes Regias, Argentum alio coemere auderet, respondere ausus est, praesinuatas Patentes propositas et publicatas quidem fuisse in Comitatu, verum non esse acceptatas, ex eoque reiectas, quare si etiam Centenarium Argenti ipsi ad Manus tulerint, se libere emere velle. Non possumus praeterire etiam alterum Iudaeum Hierschl Spira nuncupatum, qui perfracta fornace ante Biennium, non contemnendam quantitatem Mercium, clam de nocte non curando Seram et Sigillum Officii, sustulerit, Anno proxime praeterito suam Maiestatem Sacratissimam, iterato in Vingt duobus lothonibus puri coempti Auri defraudasse, quod Aurum nos officii nostri Sigillo ex eo obsignavimus,

ut illud ad Domum Monetariam Viennensem, pro ratione Suae Maiestatis Sacratissimae educeret, verum ille lacerato Sigillo, vilipensa Authoritate Officii, quo illud Aurum posuerit, in hunc usque diem ignoramus. Rogamus itaque humillime Inclytum Camerale Consistorium, intuitu tantorum Damnorum, et majorum in dies per Iudaeos causandorum, dignetur tandem post tot iteratas Instantias nostras, non saltem a similibus licentiosis Excessibus, eosdem coercere; verum etiam dictum Iudaeum Modrensem, ac alterum Hierschl Spira nuncupatum, in gratiosum Conspectum suum cum praescito Auro et Argento quantocyus citari facere, et in Exemplum aliorum Iudaeorum, propter hanc Violentiam (alioquin nullo in Similibus Violentiis Exemplo statuto, quilibet Iudaeorum, sed et Christianorum, lacerato Sigillo officii, Res et Merces ponent eo, quo ipsorum Voluntati visum fuerit) Serius punire, praefatumque Aurum et Argentum, pro ratione Domus Monetae Suae Maiestatis accipere, ac insuper Mentem eatenus Suae Maiestatis Sacratissime, omnibus Tricesimatoribus, quorum Nomina Signanter nuper ego transmisi, perscribere, quatenus tale Argentum Venale, ad hanc Domum Monetariam Poseniensem transmittere et dirigere velint et debeant. Quae omnia, Si quidem pro Emolumento et Commodo praelibatae Suae Maiestatis Sacratissimae cederent, speramus Inclytum Camerale Consistorium, gratiosa sua Assistentia Camerali non defuturum. Cuius Gratiae et Patronico Nos recommendantes perseveramus Eiusdem Inclyti Cameralis Consistorii Humillimi Servi Tricesimator et Contrascriba Posenienses.

Kitűl: Ad Inclytum Sacratissimae Caesareae Regiaeque Maiestatis etc. Camerae Hungaricae Consistorium etc. Dominos Dominos Patronos gratiosissimos Colendissimos etc. Demissum Memoriale Officium Tricesimae Poseniensis. *Más kézzel:* Praesentatum 14. Aprilis 1692.

M. kir. Orsz. Levéltár. possonyi kamarához intézett levelek
~~1692. márc. 14. 1692. szeptemberi 1692. márc. 14.~~

204.

Bécs 1692 május havában. Oppenheimer Sámuel kéri az udvari kamarát, hogy eszközölje neki ki Pozsony város magisztrátusánál, hogy a kincstár számára bevásárolt és Pozsonyban a Duna mellett beraktározott nagymennyiségű élelem- és lőszerkészlet felügyeletével megbízott emberei a dunamenti városi házakban lakhassanak.

Hochlöbl. Kays. Hoff. Kam̄er.

Gnädig Hochgebieltende Herrn Herrn.

Ewer Excell. und gnaden ist vorhin ohne dem gdist bekindt, waszmaszen ich wegen zueführ und abschibhung des kays. prov. und Munitions zu Preszburg von meinen Leuthen einige bestellte zuhalten benöthigt bin, welche zwahr bis dahero sich alda aufgehalten und bey andern mit der wohnung sich kümmerlich beholfen, so aber hinfuro unmöglich also forth continuirt werden kan, bevor, weillen man jezo mit Abschibhung des Prov. ein 5 bis 6 wochenzeit inhalten und warten solte, ohnangesehen dasselbe in zimbllicher Quantität schon an der thonau und gestetten in parato und vorhanden ist, dasz also zu nöthiger obacht meine Leuth ja augenblikhlich bey dem Wasser zur Handt und nöthige aufsicht haben müssen, und weillen in der vorstatt zu Preszburg neben der Donau ohne dem einige wohnhäuszer, so unter dem daselbstigen Statt Magistrat gehörig seyn, die Hauszleuth aber meinen alda habenden bestellten und Vötter Wolf Oppenhaimber sambt seine benöthigten Leuthen ohne expresser erlaubnus und zulassung von einer hochlöbl. Kays. Hoffkammer in die Zimmer einzunemen difficultiren möchten.

Also gelangt an Ewer Excell. und gnaden mein unterthäniggehorsztes Bitten, Sie geruhe dissfalls an ermelten Preszb: löbl. Statt Magistrat gdg zurescribiren, dass, weillen meine leuth die Kays. Prov. und Munitions lüfferung zube fördern ohnumbgänglich von nöthen haben, selbe in die an der Donau in der vorstatt befindliche Wonnhausser ohne einige vernere difficultet auf- und eingenommen werden

möchten. zu gndiger gewöhr mich unterthanig gehors. Empfehle

Ewer Excell. und gnaden
Unterthäniger gehorsambster

Samuel Oppenheimer
kays. factor und Jud

Orsz. Levélt. ad Ben. Res. 1692 Maji 14.

205.

Bécs 1692 május 14. A bécsi udv. kamara kéri a magyar kamarát, hogy Oppenheimer Sámuel kérése teljesítésének ügyében közbenjárjon Pozsony város tanácsánál.

Illustrissime etc.

Qualiter Haebreus Samuel Oppenheimber pro necessaria inspectione super annonae munitionumque requisitis ad tempus Posonii deponendis, certas domos ad ripam Danubii situatas, constitutis ibidem hominibus suis ad inhabitandum indulgendas efflagitet, ex memoriali praesentibus annexo, praelutalatae Dominationes Vestrae uberius intelligent. Et quoniam servilium Sacrae Suae Caes^{ae} Regiaeque Matris eatenus promovendum subversetur.

Eapropter Ill^{l^l} Spbles ac Mgncas Grosasque Dominationes vestras officiose querimus, ut apud magistratum civium Posoniensem superinde interponere velint, quo desiderata domus praetactam in finem mentionatis Iudaei hominibus inhabitandae concedantur. Et in reliquo Dominationes vestrae praerepetitas diu salvas et incolumes ad vota sua vivere cupimus. Dabantur Viennae die 14ta mensis Maji 1692.

N. Sacrae etc.

Orsz. Levélt. Ben. Res. 1692 Maji 14.

206.

Pócsfalu 1692 május 28. Gróf Batthyány Ádám nyugtázza a rohonczi zsidóköztség fizette adókat.

Dasz uns die Judengemeinde zu Rechnitz ihre schuldigen Gaben, item die ungrischen und teutschen Schosse, dann das Portionsgeld sowohl, als auch die Interessen von ihren schuldigen Kapitalien bis Georgi 1692 laut gepflegener Abrechnung richtig und völlig bezahlt, wird hiermit beschienen und sie die Juden bester Massen quittirt, Poschendorf 28 Mai 1692.

Gr. Adam Batthány.

Ben Chananja 1864. évf. 425. h.

207.

Szakoleza 1692 június 6. A szakolezai hatóság a m. kamarától védelmet kér az ottani posztósok számára a zsidók mesterkedése ellenében, akik a gyapjút a Czobor-féle uradalmakban előlük előre összevásárolják.

Inclytum Camerale Consistorium Domini Domini et Patroni nobis gratiosissimi colendissimi.

Humillimorum serviliorum nostrorum obsequiosissimam commendationem. In quonam ad nos recurrant pammifices et concives nostri, ex accluso praesentibus memoriali eorundem Inclytum Camerale Consistorium gratiose intelligere dignabitur. Et quamvis ad Inclytos Poseniensem et Nitriensem Comitatus seria Suae Maiestatis Sacratissimae mandata edita, ne Iudaei cum opprobrio et despectu Christianitatis per quospiam dominos terrestres teloniorum exactio-nibus adaptentur, vetarent, in Czoborianis nihilominus dominiis tantum abest id caveretur, sed adhuc novi in manifestum benignorum regionum mandatorum contemptum attributa hac iisdem Iudaeis praeemptione lanac formantur excessus. Proinde Inclyto Camerali Consistorio supplicamus humillime, dignetur negotium hoc altioribus in instantiis

necessitateque id exposcente coram Sua quoque Maiestate Sacratissima ita promovere, ne quaestus horum pannificum ut potissimum in vicinis provinciis exerceri solitus et per evectonem panni aerario Suae Maiestatis utilis doloso astu Iudaeorum extenuetur In reliquo nos Inclyti Cameralis Consistorii gratiis et favoribus obnixè devoentes manemus eiusdem Inclyti Cameralis Consistorii servi humillimi N. Iudex, Consul et Iuratus Senator liberae regiaeque civitatis Szakolcensis, Szakolczae 6. Junii 1692.

Kivül: Illustrissimo Comiti, item Illustrissimis, Spectabilibus ac Magnificis, Perillustribus et Generosis Dominis Dominis N. N. Praesidi, Directori caeterisque Inclytae Camerae Hungaricae Posoniensis Consiliariis etc. Dominis Dominis Patronibus et Fautoribus nobis gratiosissimis, colendissimis. *Más kézzel:* Praesentatum 2. Jul. 1692.

Orsz. Levéltár, pozsonyi kamarához intézett levelek 1690—99. B. 74. csomó. Szentkirályi György másolata.

208.

1692 augusztus havában. Simon Hirschl susvári zsidó felségfolyamodványban panaszkodik, hogy özv. Czobor Borbála grófnő a királyi rendelet ellenére erőszakkal kinyitatta az ő lezárt műhelyét és 100 forintnyi gyapjút vitetett el onnét.

Sacratissime, Potentissime ac Invictissime Roman: Imperator, Hungariae, Bohemiaeque Rex, Archidux Austriae etc. etc.

Serenissime Caesar, Rex ac Dñe, Dñe Clementissime etc.

Sacr^{ae} Caes^{ae} Majestati vestrae humillimis porrectis supplicibus significare cogor, quod Domina comitissa Coborin vidua clementissime mihi dato decreto A. summe in contrarium propria auctoritate per Iudaeorum Iudicem in Schosberg, suos heidones, et serrariam officinam meam ibidem habitam adaperire ausa sit, nec non ad minimum centum florenorum lanam extra accipi mandaverit, quo concessam a Caes^a Majestate sua bonorum meorum immunitatem nullo habitu respectu clementissimi mandati Caesarei castigabiliter laesit, violavit et transgressa est.

Cum autem tam durum et acre procedere mihi maxime dolorosum et perniciosum sit, et moratorio nec non insuper clementissime impertito, decenterque intimato Decreto A (quae ambo ob ingens in amissione Bellgradi toleratum damnnum clementissime concessa sunt) maximum fiat praedictum ego quoque perditis meis omnibus a praedicta comitissa ad incitas redigere et omnino ad ultimam ruinam vergere necessitater malis proinde meis medelam laturus.

Ad caesaream Majestatem vestram demississima et humillima mea devolvitur supplicatio, caesarea Majestas vestra ad praefatam Dominam comitissam Coberin mandatum mihi clementissime impertiri, Ipsique imperare dignetur, ut ejus tenore abalienatam lanam absque minima mora mihi restituere, meque unacum meis usque ad Excelsae factae comissionis finem, et super hac declaratam clementissimam resolutionem imperturbatum, et sine ulterioribus molestis ac vi inferenda juxta Decretum superius A. permittere teneatur: ne Sacrae Caesae Majestatis vestrae auxilium implorare cogor, vrae Sacrae caesae Majestati me demissime commendans

Sacrae Caesae Majestatis Vestrae

demissimus humillimus

Hirschl Simon

Jude.

Orsz. Levélt. Ad Conc. Exped. 1692 Augustus 25.

209.

Bécs 1692 augusztus 11. I. Lipót király Simon Hirschl panaszára kemény intőt intéz özv. gróf Czobor Ádámnéhoz a királyi rendeletek meg nem becsülése és erőszakoskodása miatt.

Leopoldus etc.

Generosa ac Magnifica Nobis grata. Ex iterato demisso Malti nostrae porrecto memoriali providi Simonis Hirschl judaei displicenter sane intellegere licuit; quod licet tibi virtute certi benigni Decreti nostri ad Te expediti, serio

commissum extitisset, quatenus juxta clementissimam determinationem nostram pro complanatione debiti, cum altero Iudaeo Samuele nimirum Oppenheimer et ipso Simoni Hirschl eatenus jam antea caepto computu non modo suum quantocyus exmitteres huc Viennam hominem; verum etiam liquidas per via ipsius Hirschl restantias, una cum expensis actutum persolvere deberes, nisi subsecuturam mox executionem militarem (cui defunctus olim dominus et maritus tuus sponte contractualiterque sese subjecerat) reperiri velles. Interea vero ab omni ulteriori eorundem Iudaeorum familiae, bonorumque et rerum quarumcunque arestatione (uti hactenus attentare praesumptuose praesumebas) sub poena Violationis Salvi Conductus nri, quem omnibus praespecificatis Oppenheimberianis Consortibus jure cointeressatis clementissime indulgendum resolveramus, supersedere, neque eos molestare ac damnificare ullo modo, eum servitii nostri retardatione praesumeres; secus nisi Te obsequiosissime super praemissis accommodares, praenolatam militarem Executionem ad urgentem Camerae nostrae Tu Aulicae instantiam certo certius evitare nequires Tu nihilominus tam ejusmodi benignis comissionibus nostris, quam et poena violationis salvi conductus spretis, et contemptis, tantum abest, ut ab ipsorum Iudaeorum bonis et rebus abstinuisses; quin potius in contemptu. Regiae auctoritatis nrae per Iudicem Hebraeum in Schloszpergh*) Tuosque satellites, ac Serrariam officinam ipsius Simonis Hirschl illic habitam adaperire, et ad minimum lanam ejus centum florenorum valoris occupari et auferi nil pensi duxisses, gravi ejus damno et contemptu benignae commissionis nostrae.

Quocirca Tibi iterato harum serie firmiter praecipitum committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus et rebus sic stantibus praemissam occupatam per Te et ablatam ejusdem Simonis Hirschl lanam, actutum et sine omni mora eidem vel in specie restituere, vel fors pro abalienata in condigno valore satisfacere. Ac imposterum sub eadem poena violationis dicti salvi conductus ipsum Hirschl

*) Schoszberg = Sasvár.

juxta clementissimam resolutionem nostram impertubatum, absque omni molestia et inferenda vi relinquere modis omnibus debeas ac teneavis. Salva interim praemissa incursione poenae violationis antelati salvi conductus nri, pro fisco nro Regio acquirendae facultate manente. Gratia et de reliquo tibi benigne propensi manemus. Datum Viennae Austriae die 11 mensis Augusti A° dni 1692.

Comitissae Viduae Csoborianae pro Iudaeo Simone Hirschl super restitutione lanae ejus ablatae.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1692 Augustus Nrs. 24.

Sub Conc. Exp. 1692 Augustus Nrs. 44. olvashatatlan, rosszírású Protectionales pro Simone Hirschl.

210.

Bécs 1692 augusztus 23. A m. kir. udvari kamara közli Szászy Jánossal, özv. gróf Czobor Ádámné jószágainak igazgatójával a grófnő és Oppenheimer, valamint Hirschl zsidók közti perben hozott ítéletét. Hirschl kiveszi a grófnő kegyurasága alól és védlevelet ad neki.

Inelytae Regio Caesareae Cancellariae Aulicae nomine Generoso Domini Ioanni Szászy universorum Bonorum Csoborianorum Praefecto hisce significandum. In praescita causa et dissonantia, quae inter Illustrissimam Dominam Comitissam Barbaram Erdödy, Illustrissimi olim Comitit Adami Czobor Relictam Viduam ab una, et Iudaeum Oppenheimer Factorem Caesareum ab altera, a tertia vero Partibus alterum Iudaeum Simonem Hirschl, Factorem itidem Csoborianem in subdelegata eatenus per Excelsam Cameram, et Hungaricam Cancellariam Aulicam Commissionem, ac demum ex subsecuta exinde relatione in ipsa etiam Excelsa Camera et Cancellaria controversabatur, vi serie ejusdem Relationum productorum et allegatorum conclusum esse et resolutum, quatenus pro nunc sepositis privatis Dnae Comitissae et Simonis Hirschl ad invicem habitis praetensionibus, siquidem praetensiones Oppenheimerii liquidae essent, et pro iisdem attememoratae suae Majestatis

servitium, quod moram pati nequiret, subversaretur; Ideo idem Oppenheimerus Executione militari jam sibi ordinata, causam suam contra Dominam Comitissam prosequatur: Simon vero Hyrssl, cum uxore et prolibus, fratreque et eorum familia veluti per defunctum comitem certo contractu sub dato 3. Julii in anno 1690 emanato mediante a Jurisdictione Dominorum Comitum exemptus enodatusque et absolutus eximatur e potestate dominæ Comitissæ cum rebus eorundem eliberentur et exinde abducantur, atque manibus Oppenheimerii in eosdem ob attentatam in Annanam contractualem Ingressionem, ejusdemque ne fors distractionem jus quidem habentis nulla tamen securitate provisi tradantur, sintque eidem subjecti, tam diu, donec coram instituenda adhuc ulteriori commissione se memoratus Simon Hirschl a praetensionibus Dominæ Comitissæ et Oppenheimerii de toto non enodaverit. Iuri tamen aut Commissioni per Oppenheimerem semper, dum opus fuerit, ad instantiam Dnæ Comitissæ sistendus, et interea etiam Domo fundisque et plurimis debitis, quæ idem sub jurisdictione Dnæ Comitissæ haberet, pro securitate ejusdem Dnæ Comitissæ ad interim ibidem relictis — Quia vero se idem Simon Hirschl sævissime per Dnam Comitissam tractatum fuisse et imo etiam truculenter quæquæ sibi minari quæruletur, ideo idem Simon Hirschl cum uxore prolibus, fratreque et sua familia ac rebus intuitu etiam ex eo, ut securius exactiusque in prænotato servitio et commodo Suae Mattis negotiari valeat, in singularem Suae Mattis Sacrmæ, imo Oppenheimerio, et suis confactoribus benigne elargitam Privilegialem Protectionem recipiendus, Protectionalesque desuper eidem extradandæ, ipsa vero Dna Comitissa ad futuram Commissionem ulteriorumque coram eadem Praetensionam ad invicem cum dicto Iudæo Hirschl habitam confrontationem, compensationem, vel alio modo fiendam accomodationem releganda fore censebatur. Quæ omnia pro uberiori notitia, directioneque Dominæ Comitissæ et ipsi Dno Praefecte prævio modo inpendere voluit prænotata Cancellaria Hun-

garica Aulica. Ex ejusdem consilio. Viennae die 23 Augusti.
Anno dni. 1692.

Bakos.

Orsz. Levélt. Conc. Exped. 1692 Augustus Nrs. 76.

211.

Bécs 1692 augusztus 25. I. Lipót király Frankl Jakab zsidónak, a hadseregnek nagy szolgálatot tett szállítónak, mivel a török rabságból csak nagy váltságdíj lefizetése után szabadulhatott ki, tartozásainak fizetésére egyévi halasztást engedélyezett.

Leopoldus. Fidelibus nris Universis et Singulis praesertim vero Illustri Sacri Romani Imperii Principi Paulo Eszterás (sic) de Galantha perpetuo in Frakno, praefati Regni nri Hungariae Palatino; Comiti praeterea Stephano Csaki Iudici Curiae nostrae Regiae, alteri itidem Comiti Stephano Zichi Tavernicorum nostrorum Regalium per Hungariam Mgro; Stephano item Orban Personalis Praesentiae nrae Regiae in Iudiciis Locumtenenti et Consiliariis nris, eorumque Vice Gerentibus, et Magistris Prothonotariis, Sedisque nostrae Iudiciariae Iurassoribus: Camerarum praeterea nostrarum Praefectis, Administratoribus, Directoribus et Consiliariis; non secus supremis, et vice Comitibus. Iudicium et Iurassoribus quorumcunque Comitatum: Nec non Liberarum Regiarumque Civitatum nostrarum, signanter vero Sopronien. Iudicibus, Magistris Civium et Iuratis Senatoribus: Prout et oppidorum ac villarum Rectoribus, cunctis denique praetacti Regni nri. Hungariae, partiumve eidem annexarum, aliorumque neoacquisitorum locorum Iudicibus, et Iustitiariis, ac alterius etiam cujuscunque status, gradus, conditionis et officii subditis nostris praesentiam notitiam habituris Salutem et Gratiam. Cum nos benigne compatiētes novercanti fortunae, adversoque casui Iacobi Frankli Iudaci, quem idem vel ex eo experiri cogitur, quod posteaquam tempore infoelicis interitus Belgradiensis (ubi sub protectione nostra existens omnis generis victualibus et

rebus mercionalibus partim propriis mediis, partim vero mutualis ad creditum pecuniis coëmptis tam ibid existenti militiae nostrae praesidiariae guarnison vocatae, quam generali Armadae utiliter serviverit) universis rebus et facultatibus suis privati extitisset ac in ipsam quoque diram captivitatem, ac carcerum squallores Turcarum incidisset, exindeque non secus, quam per depositionem ingentis Lytri mille duntaxat ducentorum Tallerorum eliberari potuisset; Postquam tam gravem et sumptuosam lytrationem, periculosamque eliberationem, dum per Venetias, demum in Regnum nostrum Hungariae remeasset reditumque creditores ejusdem rescivissent, non modo credita sua nulla habita ad tam gravium ejusdem damnorum et periculorum reflexione severissime ab eodem exigere coeperunt, verum in casu non praestandae exolutionis personale quoque eidem Arestum minarentur. Ne igitur is Iudaeus subito ad solvenda debita sua, contricti, aut etiam in arestum per creditores suos coniecti ad incitas redigatur, vivendique et quaesturam suam exercendi mediis privatur; siquidem dato eidem certo temporis spatio promptum se offeret, praefatos suos creditores omnimode contentare velle, ideo eundem a solutione praetactorum debitorum intra unius anni spatium a die datarum praesentium computando elementer eximendum et supportandum duximus, ea tamen conditione, ut intra hujus unius anni spatium diligenter ac serio laborare et negotiari, praedictosque credifores suos contentare, seseque ab eorum impelitione enodare studeat, Nec ullatenus intermitat, alioquin praesens exemptionalis gratia nostra eidem minima valeat suffragare Imo eximimus et supportamus praesentium per vigorem.

Quo circa Fidelitatibus vestris et vestrorum Singulis harum serie benigne, simulque firmiter praecipientes committimus et mandamus, quatenus praedictum Jacobum Frankl Iudaeum, ad instantiam praenuncupatorum ipsius creditorum, ratione praemissorum debitorum in persona, rebusque et bonis quibuslibet turbare, molestare, et damnificare, aut vestro adstare Iudicatu compellere, vel etiam arestare nullo pacto praesumatis, sed potius ratione benignam exemptionem

nram eidem modo praemisso factam tempus intra praedae-
laratum firmiter et inviolabiter tam Vos ipsi observare, quam
per Vestros observari facere, eaque ipsum libere uti, frui
et gaudere permittere, modis omnibus debeat et teneamini.
Secus non facturi, praesentibus perlectis exhibenti restitulis.
Datum in Civitate nra Vienna Austriae die 25 mensis Aug.
A^o Dni. 1692.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1692 Augustus Nrs. 61.

212.

*Csákány 1692 augusztus 29. Vinkovics János, körmendi
harmincados intézkedéseket kér a pozsonyi kamarától a
gabona kivitele körül családokat elkövető egynémely nemes
ellen, továbbá a szentgróthi és körmendi zsidó vámbérlők
ellen, kik a maguk kénye-kedve szerint járnak el, s szer-
föltött magas vámtételeikkel elriasztják a kereskedőket.*

Inelytum Camerale Consistorium, Domini Domini mihi
Semper gratiosissimi.

Humillimorum Servitiorum meorum demissam Sub-
missionem. Non raras praesenti anno, Dominorum nonnul-
lorum Nobilium, in educatione Frumenti, per ipsos et Sub-
alternatos suos homines facta, in notabilem diminutionem
Proventuum Regionum et Regni, sub diversis praetextibus
et coloribus, intra Passus Tricesimis mihi concreditus in-
corporatos, manifeste vergentes fraudes, clam practicas in
lucemque devotas uberrime persentisco; quibus exposit
praeavendis, practicisque impune non relinquendis, tutiori
via occurri non iudicarem, quam ut huiusmodi manifesti
Proventuum Regionum et Regni defraudatores, quisque in
Competentia sua nomine Fisci Suae Sacratissimae Maies-
tatis Regii iure convincantur; remedio autem, contra tales
prosequendi Literis utpote Procuratoriis Siquidem destitutus
essem, remque aggredi Simpliciter minus tutum foret: Et
Siquidem potior pars praefatorum defraudatorum in Iuris-
dictione Inelytae Familiae Batthyianianae fixa loca possi-
deret indeque protectionem Suam palam Speraret; sicut et

Teloniatores Iudaici in Szent Groth et Körmend, officia praevia, Titulo arendae Possidentes, nimias, proventibus Regiis et Regni praeiudiciosas, Questoresque ab Exercitio questurae suae deterrentes exigent taxas facerentque pro libitu suo Excessus. Ideo Inclyto Consistorio Camerali humillime negotiis in praescriptis, ex debito homagiali meo metu ea insinuare simulque supplicare oportuit, quatenus de Remediis, mentionatis demissis Expositionibus meis necessariis, de tempore providere gratiosissime dignaretur Inclytum Consistorium, ne per huiusmodi Excessus haec Suae Maiestatis Sacratissimae officina notabiliores in futurum experiatur iacturas. Post quae me ulteriori Eiusdem innatae gratiae humillime recommendans manes dum vixero, gratiosam praestolando resolutionem. Inclyti Cameralis Consistorii humillimus Servus Ioannes Vinkovics m. p., Tricesimator Körmendiensis. Csákány, die 29. Augusti 1692. *Más kézzel:* Procuratorie expeditur. Domino Boltzyani scribendum. Mandatum contra Iudaeos teloniatore expeditum perquirendum. Totaliter removeri, ne proventus defraudetur.

Kivül: Excellentissimo Domino Comiti, Illustrissimis, Spectabilibus, Magnificis ac Generosis Dominis Dominis N. N. Sacrae Caesareae Regiaeque Maistatis Inclytae Camerae Hungaricae Poseniensis Praesidi, Directori et Consiliariis etc. etc. Dominis Dominis mihi gratiosissimis. Ponium. *Más kézzel:* Praesentatum 4. Septembris 1692.

Orsz. Levéltár, pozsonyi kamarához intézett levelek 1690—99. B, 74. csomó. Szentkirályi György másolata.

213.

Ebersdorff 1692 szeptember 1. Az udvari kamara rendeltére nyílt parancs Oppenheimer Sámuel zsidó és emberei részére, hogy ezeknek a gabona szabad vásárlása bárhol megengedtéssék.

Leopoldus etc. Fidelibus nostris reverendissimis, reverendis, honorabilibus, spectabilibus, magnificis, egregiis et nobilibus, prudentibus item ac circumspectis, strenuis et agilibus dominis, praelatis, baronibus, magnatibus, nobilibus comitatum quorumcunque annotati regni nostri Hun-

gariae signanter vero Mossoniensis eique vicinorum supremis et vice comitibus, iudicibus nobilium et iuratis assessoribus ac ipsis etiam universalibus et incolis, civitatum praeterea nostrarum iudicibus, magistris civium caeterisque iuratis civibus ac senatoribus, oppidorum item villarum et quorumcunque locorum magistratibus ac communitatibus, cunctis denique aliis cuius cumque status, gradus, honoris, conditionis, dignitatis et praeeminentiae hominibus ubivis per dictum regnum nostrum Hungariae existentibus salutem et gratiam. Quaeulose exposuit camerae nostrae aulicae factor eiusdem Iudaeus Samuel Oppenheimer, qualiter idem hominesque ipsius hinc inde per comitatus pro comparando coëmendoque frumento et annonario commeatu excurrentes in coëmptione eiusmodi frumenti, avenae et commeatus in suprafato praesertim Mossoniensi comitatu, prout et aliis circumvicinis locis per nonnullos proprii comodi studiosos variis sub praetextibus turbetur et impediantur, taliterque factae per ipsum Oppenheimer proflicuae dispositiones passim debito suo fine et effectu frustrarentur. Cum autem eiusmodi annonae et commeatus comparatio pro servitio nostro armadaeque nostrae subsistentia et consequenter bono publico per eundem Iudaeum Oppenheimer ac ipsius substitutos peragatur, adeoque iamfati communis boni promotio principaliter eatenus subversetur; eapropter vobis quibus supra, universis et singulis, notanter vero praementionati comitatus Mossoniensis et circumvicinorum locorum incolis et inhabitatoribus harum serie benigne simul ac firmiter praecipendum et committendum esse duximus, quatenus habita boni publici servitiique nostri ratione, praenotatum Iudaeum Oppenheimer aut homines ipsius ad id destinatos in attacti frumenti, avenae et annonarii commeatus comparatione nusquam et neulquam impedire, turbare, aut quo quo pacto dispositionibus eiusdem contravenire praesumatis, quin potius concessam eidem per nos et suprafatam cameram nostram aulicam summe necessariam annonam comparandi et coëmendi facultatem licitam ubique et liberam relinquere; imo ipsi et saepofatis hominibus ipsius eatenus assistere modis omni-

bus debeat et teneamini. Secus nullatenus facturū. Praesentes vero post earum lecturam semper reddi ac restitui volumus et iubemus exhibenti. Datum in castro nostro Ebersdorff die 1a mensis Septembris, anni domini 1692, regnorum nostrorum etc.

Hátirat: Ex ordinatione camerae aulicae patentes pro Iudaeo Oppenheimber et hominibus ipsius, ut libera eidem ubivis annonae coëmptio concedatur. Ujváry m. p.

Orsz. Levéltár „Conc. Exped. 20. ex Septembri 1692” jelzet alatt őriztetik. 1692 szeptemberis nro. 20. Szentkirályi György másolata.

214.

1692 szeptember 15. Hakszer István Orbán Pál pozsonmegyei alispán ellen, ki a Hirsél zsidóval szemben fennálló ügyében a kamara határnapjától eltérő s reá nézve káros határnapot tűzött ki, a m. kamara tanácsa oltalmát kéri.

Inclytum camerale consistorium domini domini patroni gratiosissimi.

Qualiternam generosus dominus Paulus Orban inclyti huius comitatus Posoniensis vicecomes in certicatoriis suis novum mihi terminum videlicet vigesimum sextum praesentis mensis Februarii in negotio inter me et Iudaeum Hirsél vigente, non expectato termino illo. per inclytam cameram mihi iam praefixo, praefixerit, ex praememoratis eiusdem domini vice comitis certicatoriis in specie hic adiectis uberius intelligere dignabitur inclytam consistorium. Itaque humillime supplico praelibato inclyto consistoris, dignetur hoc in negotio gratioso suo patrocinio mihi assistere, praerepelitoque generoso domino Paulo Orban vice comiti defacto hic existenti decretaliter intimare, quatenus huic praeiudicioso termino supersedeat, ne indebite propter Iudaeum manifestum debeam pati damnum. Quam inclyti consistorii gratiam humilimis servitiis meis reservare non intermittam; gratiosam praestolaturus resolutionem, maneo eiusdem inclyti consistorii humillimus servus Stephanus Hakszer.

Kivül: Ad inelytum sacrae caeserae regiaeque maiestatis consisto-
rium etc. dominos dominos patronos gratiosissimos demissum me-
moriale introscripti Stephani Hakszer. Praesentatum 15. Sept. 1692.

Orsz. Levéltár, pozsonyi kamarához intézett levelek 1690—99.
B. 74. esomó. Szentkirályi György másolata.

215.

*Pozsony 1692 szeptember 17. Oppenheimer Farkas, Mi-
chell Simon és társaik levele Oppenheimer Sámuel, csá-
szári ügynökhez, melyben oltalmazó és elégtételt szerző
közbenjárását kérik a gróf Czobor-féle uradalomhoz tar-
tozó Maniga község vámszedőjének a felmutatott útlevellé
dacára elkövetett erőszakoskodásai s gyalázkodásai miatt;
egyben kijelentik, hogy mindenféle megbízatásról lemond-
anak, és semmit sem szállíthatnak többé, ha oltalmat s
elégtételt nem nyernek.*

Ehrvester sonders Hochgehrter Herr Oppenheimer.
Demselben können wir hiemit zu berichten nicht verhalten;
demnach wir uns auf erhaltene Seine Ordre gleich nacher
Leopoldtstatt umb die alldorten parat liegen habende 8000
Centner Mehl, (weilen solches seinem schreiben gemäsz
sehr hoch bey der Armeè verlangt wirdt) ohne verliehrung
einiger Zeith abzuschickhen, begeben wie wir nun dann in
der gewöhnlichen straszen durch dasz Dorff Malschenitz,*)
der graf Zoborischen Herrschafft zugehörig, fahren wollen,
hat unser Preszburgischer Landtgutscher, zwar ohne unser
Wisszen von seinen 3 Pferden die gebührende Mauth mit
„6., Ungarisch, da wir doch vermög des Kayserlichen Hoff-
Kammer Pass mit Rossz vnd Wagen der Mauth befreyet
seien, entrichten = der Mauthner aber hat von Ilme nichts
annemen wollen, sondern frey passiren lassen, Bey un-
serer von Leopoldtstatt wiederumb Zuruckhkunfft aber, da
wir durch daselbe Dorff Malscheniz wider haben reyszen
müsszen, hat gedachter Mauthner Uns zwar ohnweith uber

*) Maniga.

die alldortige Bruckh fahren = hernach gehendts aber uns durch andere „30., bisz „40. Ungarische Bauern, jeder mit brügel in Händen (dasz wir vermeinet, Sie wären gesinnet uns umb das Leben zu bringen) zuruckh holen lassen, fanget an, ob nicht der Hirschel Schosszburg da: und wo Er seye, mit zu gleicher visitirung, wasz wir etwa bey unsz führeten, vnd wir sollten von unserm Wagen abtsteigen, wir hätten die Mauth überfahren, da wir uns aber nicht haben darzu bequemen wollen, mit Vermeldung, dasz (unangesehen,, die Mauth vermittelst gedachten Hoff Cammer Pass zu zahlen nicht schuldig seindt) doch bey unserer Hinausz-vnd Durchreysz vnser Gutscher habe entrichtent, Er Mauthner solches aber nit annehmen wollen uns also ferners nicht aufhalten vnd passiren lassen; darauf hat gedachter Mauthner deszen ungeachtet uns vnd unsern Wagen mit den Bauern umbringet, vnd unsz gewalthatigerweis von dem Wagen herunder gerissen vnd den Wagen sambt pferdten in seine Verwahrung genommen. Da wir aber Ihme Muthner zwar ganz Sittsamb zugesprochen vnd den Keyserlichen Hoff Cammer Pass zu verschiedenen mahlen vorgezeügt, dasz wir in nichts ander, alsz in Kayserlicher Krigsverrichtung vnd -diensten verreyszend gewesen, vnd nichts, wie selbsten sehend, bey uns führeten, Er Mauthner aber sich zu nichts habe bereden lassen wollen, sondern dem Pass ein solchen Respect widerfahren haben lassen, dasz er gewisz das Henckhen wohl verdient hätte, und was vor schmäh wortt vnd dergleichen Insolentien Er gebraucht, ist ohnmöglich alles zu beschreiben. Endtlich wir Ihme Mautner gebetten, wasz er dann von uns haben wollte, er wolle uns doch wiederumb zuruckh nacher Leopoldtsatt, oder weiter hiehero (weil wir ja nichts übel begangen) passiren lassen, oder aber, wasz wir dann anfangen sollten, damit wir nun ausz den wilden Ungarischen Bauern Ihrer Händt kommen möchten; es hat aber durch aus bey Ihme Mauthner nichts verfangen, sondern (weilen selbiger sich besorgt, dasz wir ihne verclagen werden) mit uns wider auff den Wagen werffen: vnd

nacher Hohilitsch*) zu seiner Herrschafft gräfin Zoborin etc. führen-vnd lüfferen wollen. Nach diesem allem hat Er uns lezlich für eine straff „10te R. Fl. abgefordert, wie wir Ihme auch solche haben erlegen müßzen. Beÿ solcher Beschaffenheith aber ist ja unmöglich wir unseren Accord halten, noch etwas praestiren können, und da hierauff keine satis faction erfolgen sollte, wir seiner Commission Uns weiters nit mehr annehmen, sondern nichts lüfferen-vnd ausz aller schuld (. . .) sein wollen, hoffen aber der Herr wirdt sich diese (. . .) [Sache?] bestens angelegen sein lassen, solche straff mäszige Verübung gehörig orthen anbringen vnd billige Satisfaction Verlangen, damit andern zum Exempel Er zu einer straff gezogen werden möchte, womit schlieszend verbleiben des Herrn dienstbefliessene, Wolfgang Oppenheimer Keyserliche Factors Vettern Simon Michell Judt. Preszburg, den 17ten Septembris 1692.

Kivül: Herrn Samuel Oppenheimer Kayserlicher factor und Jud. Wien.

Orsz. Levélt. Ad. Conc. Exped. 1692 octobris nro. 71. Szentkirályi György másolata.

*) Holies.

216.

Bécs 1692 szeptember 25. Oppenheimer Sámuel zsidó, császári ügynöknek, a császári udvari kamarához intézett kérvénye, melyben gróf Czobor manigai vámszedőjének az oltalomlevél dacára elkövetett erőszakoskodásaival és gyűlölködéseivel szemben oltalmat, illetve ezek miatt annak megbüntetését kéri.

Hoch Löbliche Kayserliche Hof Cammer! Gnadig Hochgebittende Herrn-Herrn!

Wasz sich der Graf Zoborische Mauthner zu Malschenitz meinen Mehl und Haaber Lüferanthen, mit welchen nit nur auf Eine Gringe Summa Contrahirt über Vorgezaigten Von Ewer Excellenz und Gnaden Erhaltenen Pass, vorinnen expresse gemeldet, dasz sambt Rosz

und wagen der Mauth Befreyet sein sollen, für insolenzien zuuerüben sich vnterstanden, und wie schlecht derselbe den gemeldt mir Ertheilten Pass respectirt, solches haben Ewer Excellenz und Gnaden aus dem von meinen Lüferanthen Erhalten und hiebey Geschloznen Schreiben in mehreren zu Ersehen dergestalten, dasz sie Contrahenten ins Künftige meiner Commission nichts mehr annehmen, noch weithers in Geringsten lüferen wollen.

Wan nun anstatt der mir zugehörigen Assistenz Lautter Verhindernusz und impedimenta sehe, auch so solchen übel nit Begegnet, und nicht Einmahl Bey Einem ein Exempel, vmb dasz sich andere daran Spieglen, Statuirt, und mir nicht Satisfaction Geleistet werden wirdt, wenig Lüferung mehr praestiren werde Können.

Als habe solches Ewer Excellenz und Gnaden vnterthänigst hinterbringen-und anbey gehorsamst bitten wollen, Jedoch ohnmasz verschreiblich diesen mauthner darüber verhören lassen, dasz, wasz er diszfahls in Despectirung des mir Ertheilten Pass und Andern verübten Calumnien halber verdient zu gebührender Straff getzogen, und mir also Satisfaction hirin geschehen möchte Schleinigst gnädigst wilfahr mich Vnterthänigst-Getröste, anbey gehorsamst Empfehle Ewer Excellenz vnd Gnaden vnterthänigst-Gehorsamster Samuel Oppenheimer Kayserlicher Factor vnd Judt.

(*Hätirat*): An die hoch löbliche Kayserliche Hof-Cammer unterthaniggehorsambstes Bitten Samuel Oppenheimers Kayserlichen Factors und Judens. Ihr gnädige Assistenz wegen den Grafen Zoborischen mauthner zu Malschenitz in puncto verübter Calumnie wider deren Pass betreffend.

(*Más kézzel*): Sacratissimae Suae Caesareae Regiaeque Maiestatis inclýtae cancellariae Hungaricae aulicae pro impendenda contra teloniatorem introscriptum Zoborianum propter interesse quoque publicum et servilia Suae Maiestatis posthac temere non impedienda iustitia demissa haec instantia de meliori recommendatur.

Ex consilio camerae aulicae Viennae die 25a menis Septembris anno 1692 Jacobus Theobaldus de Mayeren m. p. Ex officio. Hegl.

Orsz. Levélt. Ad Conc. Exp. 1692 octobris nro. 71. Szentkirályi György másolata.

217.

Ebersdorf 1692 október 2. Az udvari kamara rendeletéből a m. kir. udvari kancellária leirata Moson, Győr, Esztergom, Komárom, Pozsony, Nyitra, Hont, Sopron, Vas, Veszprém, Zala, Fejér, Pest és Nógrád vármegyékhez, hogy Oppenheimber Sámuel zsidónak, mint a hadsereg szállítójának s embereinek a hadsereg részére szállítandó gabona és zab bevásárlásánál minden tekintetben segítségökre legyenek.

Leopoldus etc. Reverendi, honorabiles, spectabiles, magnifici, egregii et nobiles, prudentes item ac circumspecti, fideles nobis dilecti. Siquidem magnam denuo quantitatem annonae pro sustentando in hybernis degente exercitu nostro contra Christiani nominis hostem Turcam in Hungaria militante per factorem nostrum et differantem Samuelem Oppenheimber Iudaeum in diversa fortalitia et loca munita Budam videlicet, Eszék, Mohács, Sziklos, Quinque-Ecclesias, Szigeth, Kanisam, Agriam, Szolnok, Szegedinum, Tolnam, Strigonium, Albam-Regalem et Petro-Varadinum ante congelationem Danubii infalibilter convehendam benigne ordinaverimus: id autem ob brevitatem temporis difficultatemque in comparandis vecturis in illis praesertim partibus et locis, quae per bellorum iniurias devastata et desolata de facto existunt, omni conatu allaborandum sit, ut hocce hybernae provisionis negotium statuto tempore rite perficiatur. Ideo vobis harum serie firmiter praecipientes committimus et mandamus, quatenus dum et quamprimum mentionatus Iudaeus Oppenheimber, aut vices-gerentes ipsius in coëmptione frumenti et avenae ad hunc comitatum vestrum devenerint, eosdem nullo modo nulloque sub praetextu in eius modi negotio tanquam in officio et interesse principaliter Maiestatem nostram concernente impedire praesummatis aut comitatus huius vestri incolae impedire praesumant, quin potius pro omni possibilitate tum in praemissis, tum vero in subministrandis pro condigno pretio vecturis ipsis assistere, omnique auxilio eatenus adesse velitis ac debeatis, universique

incolae huius comitatus id pariter facere debeant ac teneantur. Secus nullatenus facturi. Vobis de caetero caesarea et regia gratia nostra propensi manentes. Datum in castro nostro Ebbesdorff die 2ª mensis Octobris, anno 1692. Wolffgangus Honorius Koll.

Hátirat: Ex ordinatione camerae aulicae pro Iudaeo Ophembeim ratione coëmptionis frumenti ad comitatus Mossoniensem, Posenicensem etc. No. 14.

Ex ordinatione camerae aulicae rescripta ad comitatum Mossoniensem pro Iudaeo Oppemhamber in coëmendo libere frumento. In simili comitatu laurinesi, Strigoniensi, Comaromiensi, Poseniensi, Nttriensis, Hontensi, Soproniensi, Castriferrei, Weszprimiensi, Zaladiensi, Albensi, Pesthiensi, Nogradiensi.

Orsz. Levélt. „Concept. expedit. 1692 octobris nro. 20.“ jelzet alatt őriztetik. Szentkirályi György másolata.

218.

1692 október. A m. kir. udvari kancellária elrendeli, hogy özv. gróf Czobor Ádámné manigai vámszedőjét és ennek embereit, kik Oppenheimber Sámuel zsidó, császári ügynök, átvonuló embereit meglámadták és kegyetlenül bántalmazták, Bécsben az említett kancellária ítélőszéke elé állítsa.

Sacralissimae caesareae regiaeque Maiestatis domini, domini nostri, clementissimi nomine illustrissimae dominae comitissae Barbarae Erdödy, illustrissimi olim comitis Adami Czobor relictæ viduae, hisce officiose significandum. Et quidem constabit eidem uberius ex hisce inclusis, qualiter Samuel Oppenheimber caesareus factor et Iudaeus contra teloniatorem et homines suae dominationis illustrissimae Manighiensem in facto violentæ hominum rerumque ac curruum equorumque per Manigam in servitio allememoratae suae Maiestatis transeuntium et transvectarum invasionis, arestationis, distractionis, verberationis aliorumque temerarie sane patratorem excessuum queruletur, deque eodem teloniatore et actus praerecensiti patratorebus quali via sibi satisfactionem impendi curare supplicaret. Antequam itaque vis et quidem militari executione mediante praemar-

ratis suae dominationis illustrissimae hominibus una pariter exercentibus pacto quoquam inferatur, iussit perbenignissime sua Maiestas sacratissima, quatenus non solum memoratum teloniatorem, sed et patratores praetacti actus violenti homines suae dominationis illustrissimae hinc Viennae coram cancellaria regio Hungarica aulica pro die ultima huius mensis Octobris sua dominatio illustrissima personaliter statuatur, qui ita statuti rationem eiusmodi excessuum suorum dare iudiciumque et sententiam superinde recipere debebunt. Et hoc ideo, quod in hocce negotio publicum interesse, servitiumque suae Maiestatis posthac ita temere haud impediri praesumendum subversetur, quare sua dominatio illustrissima noverit sibi et suis hocque passu tempestive providere et se huic benignissimae attememoratae suae Maiestatis dispositioni obsequiosissime accomodare.

Ad mandatum suae Maiestatis sacratissimae proprium Viennae ex cancellaria eiusdem Hungarica aulica.

(Hátirat): No. 71. Nomine suae Maiestatis Barbarae Erdödy, viduae Czoborianae in facto teloniatoris eiusdem ad instantiam Iudaei Openheim.

Orsz. Levélt. „Conc. Exped. 1692 octobris nro. 71“ jelzet alatt őriztetik. Szentkirályi György másolata.

219.

Bécs 1693 január 21. I. Lipót király elrendeli, hogy a törökök ellen megindítandó hadsereg számára szükséges 150.000 mázsa liszt és 60.000 véka zab összevásárlásával megbízott Oppenheimer Sámuel emberei az általuk történelmő bevásárlásoknál Magyarországon kellő hatósági támogatásban részesüljenek.

Leopoldus etc.

Reverendi, Honorabiles etc. Fideles Nobis dilecti. Futurae Campestri expeditioni, et de iis, quae ad eam feliciter vichendam (convehendam) necessaria sunt in tempore providere volentes, per Cameram nostram Aulicam

Haebreo Samueli Oppenheimer serio demandari curavimus, quatenus praemisso in finem necessitate videlicet militiae nostrae adversus Christiani Nominis hostem cum exercitu denuo constituendae notabilem Centum et quinqueginta mille centenariorum farinae; nec non sexaginta mille metretarum avenae quantitatem, tam in his Austriae Moraviaeque, quam Regni nostrae Hungariae partibus passim aere parato, vel ad creditum prouti videlicet justis conditionibus superinde convenire poterit, abhinc ad tempus usque vernale pro certo, et absque omni defectu comparare Budamque versus et in alia fortalitia convehi facere debeat.

Cum itaque ejusmodi Annonae provisio pro servitio nostro, exercitusque nostri necessitate per praefatum judaeum Oppenheimer, et ipsius substitutos modis omnibus admaturando sit, adeoque boni publici promotio eatenus principaliter subversetur.

Eapropter Vobis hisce serio comittendum esse duximus, quatenus acceptis praesentibus illico in hocce comitatu vestro, cum circa praemissa ordinem instituere velitis ac debeatis quo praerepitis Samuel Oppenheimer sui que subalterni, non solum obstaculoque sine omni frumentum simul et avenam intra praelatum Regnum nostrum Hungariae, ac consequenter huc etiam comitatum vestrum coemere, verum adhibito ipsis vecturarum vasorum et aliorum requisitorum adjumento pro condigna mercede, precioque suppeditando promptam per vos omnesque hujus Comitatus Vestri incolas assistentiam habere valeant. Quam vos iisdem eo promptius praerecensatas suppoditas terras benigne confidimus, quod id non ad publici boni, servitii que nostri promotionem ordinatum esse Pti. cognoscere tenetis. Secus itaque nullatenus facturi. Vobis in reliquo Caesarea et Regia gratia nostra propensi manentes. Datum Viennae die 21. mensis Ianuarii Anno 1693.

Ex ordinatione Camerae Aulicae ad Comitatum Posoniensem, ut judaeo Oppenheimer in Coemendo frumenti et avenae assistat.

In simile Comitatu Mosoniensi, Iauriensi, Soproniensi
Castriferrei, Weszprimensi et Zaladiensi.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1693 Januarius Nrs. 18.

220.

Bécs 1693 január 23. Az udvari kamara felszólítja Thuróc, Zólyom, Hont és Bares megyét, hogy a bányavárosok körüli hét mértföldnyi területen tartózkodó zsidókat azonnal kiutasítsák és jövőre ne engedjék őket oda.

Leopoldus etc. Reverendi, Honorabiles, Spectabiles ac Magnifici, Egregii item et Nobiles Prudentesque ac Circumspecti, Fideles nobis dilecti. Apprime vobis constare non ambigimus, qualiter ab immemorabili tempore continuus jam invalueret usus observantia ne videlicet liceat Iudaeis in praefato Regno nostro Hungariae (ad praecavandas eorum ex auri argentique fodinis ac officinis, fusoriis olim subdole practicans defraudationes et praxes furtivas) intra Districtum Liberarum Regiarum Civitatum nostrarum montanarum ac abinde septem milliaribus in circuitu ullounquam tempore comparere vel sedes suas ibidem figere; quod ipsum illis antiquitus sub poena amissionis vitae strictissime velitum et interdictum fuerat; nihilominus tamen nunc nonnulli tales Iudaei Corponae, Levae, Bajmoczii, Privigye et alibi etiam in ambitu praetactarum civitatum nostrarum montanarum noviter introducti esse inaudiuntur, in summum rei mineralis Proventumque nostrorum Regio-Montanorum praejudicium et damnum.

Et quia nos pro praecavando ejusmodi damno et praedictio nostro praetactam antiquitus longa annorum serie continuatam observationem ulterius etiam per vos quoque sub statuta jam antea poena exacte observatam habere velimus.

Ideo Vobis etiam harum serie firmiter praecipientes committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus tales Iudaeos, si qui jam ad praespecificata loca ac ne fors etiam in hunc Comitatum Vestrum Thurocziensem subdole

irrepsissent, illico et absque omni mora illinc eliminare, ejicere et ammandare; ex postero nullum omnino Iudaeum ullo unquam tempore in antelato Comitatu Vestro, Districlibussen locis quibuscunque, intra spacium dumtaxat seu circuitam praescriptorum septem milliarium sub praecinserta poena capitali commorare, vel quaestum aut negotiationem exercere quocunque sub praetextu ullatenus permittere, verum a limitibus illorum, uti antea, ita post hoc etiam totaliter arcere et prohibere omnimode velitis, imo debeatis et teneamini, nec secus facere praesumatis. Vobis de caetero gratia nostra Caesarea atque Regia benigne propensi manemus. Datum in Civitate nostra Vienna Austriae die 23 mensi Ianuarii Ao. Dno. 1693.

Ex ordinatione Camerae Aulicae Comitatus Thuroczeni ne Iudaeos circa montanas civitates in circumferentia ad septem millia morari aut quaestum exercere sub poena capitis patiatur.

In simili Comitatu Zoliensi, Hontensi et Barsiensi.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1693 Januarius Nrs. 14.

221.

Bécs 1693 január 24. Az udvari kamara átteszi Lipót király rendeletét, mely szerint a hadsereg számára szükséges liszt és zab összevásárlásával megbízott Oppenheimer Sámuel és alantasai a Dunán inneni és túli megyékben kellő hatósági támogatásban részesüljenek.

Sacratissimae Caesariae Regiaeque Mejestatis, Inclytae Cancellariae Hungaricae Aulicae Praesentibus officiose significandum, ex ejusdem Maltis Suae mandato benignissimo per Cameram hanc Aulicam, Hebraeo Samueli Oppenheimber serio comissum esse, quatenus pro necessitate Militiae Caesareo Regiae adversus Christiani Nominis hostem, cum exercitu denuo constituendae notabilem Centum et quinquaginta mille centenariorum farinae, nec non Sexaginta mille metretarum avenae quantitatem, tam in his Austriae Moraviaeque, quam Inclyti Regni Hungariae partibus passim aere

parato, vel ad creditum prouti justis conditionibus superinde convenire poterit abhinc, ad tempus usque vernale, pro certo comparare debeat, Budamque versus, et in alia fortalitia conducere.

Cum itaque modo dicto annonae provisio pro servitio Sacratissimae Suae Majestatis, et Ejusdem exercitus exigentia, per praefatum judaeum Oppenhaimber, ac ejus substitus, modis omnibus, admaturando sit, adeoque boni publici promotio, principaliter eatenus subversetur.

Eapropter antelata Regia Cancellaria Hungarica Aulica, perquam officiose requiritur, ut ad Inelytos Regni Hungariae partium inferiorum comitatus Cis-et ultra Danubianos cum ordinem instituire, serioque Mandata Regia quam primum expedire velit, vigore quorum libera frumenti, simul et avenae intra Regnum ubivis, praetactum in finem coëmendi facultas praerepetito, Samueli Oppenhaimber, suisque subalternis, sine quovis obstaculo concedatur, ipsisque cum vecturarum, vasorum et aliorum requisitorum adjumento, pro condigna mercede, pretioque suppeditando, prompta per omnes assistentia sedulo praebeatur, Cui Inelytae Cancellariae Camera haec Aulica ad exhibenda vicissim quaevis humanitatis officia semper addicta permanet.

Ex consilio Cam. Aulicae

Viennae die 24. Januarii A^o 1693

Theob: de Mayeren.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1693 Januarius Nrs. 18.

222.

Prosznicz (?) 1693 február elején. Polák Izsák, az 1691 Zalánkemén mellett vívott csata közben elveszett hajókkal egész vagyonát veszítette proszniczzi zsidó I. Lipót királytól 3 évi moratóriumot kér.

Sacratissima Caesarea, Regiaque Mattas, Domina Dñe. Clementissime.

Nisi pluribus elementissime concessa Mattis Vrae Sermae gratia etiam mihi innotuisset, nunquam ad ejusdem Augustissimum gratiar. thronum memet sistere praesum-

sissem, verum siquidem maxima, et ob creditores meos vix non extrema ne urget necessitas ad geniculabundus, et toto corde humilis Majestatis Vrae Sermae delegere necessitor, Qualiter videlicet Anno abhinc secundo, ante felicissimum Mattis Vrae Sermae, contra juratum Christiani nominis hostem Turcam ad Salancament (Zalánkemén) habitum triumphum, pereuntibus, et ab imanitate barbara interceptis, atque abductis quam plurimis navibus, mea etiam inter caeteras furori ottomanico cum omnibus in eadem habitis rebus, et suppellectilibus ad quatuor millia florenorum se se extendentibus cesserit, atque abducta fuerit. Cui quidem damno, etsi viribus meis subvenire, atque praeterito anno resarcire intendebam, nihilominus tamen rursus adversam belli aleam expertus non tantum praerepetitam summam lucratus non sum, sed multorum adhuc centenorum florenorum jacturam pati debui, dum videlicet officialibus Mattis Vestrae Sermae concedendo, merces meas eisdem praeberim illi vero fatis cedendo non nisi longa expectatione me contentarint. Eapropter siquidem nunc ob incessanter molestantes creditores meos subsistere haud possim humillime Majestati Vestrae Serenissimae supplico, dignetur ex speciali sua, quam pluribus mihi similibus contulit, gratia ad trium annorum spatium Literas moratorias vulgo ferri dictas gratiosissime per Excelsam suam Cancellariam Regio Hungaricam Aulicam extradare facere, quibus mediantibus negotiationes meas prosequi, creditoresque meos contentare possim. Iustum enim et aequum est, ut iidem adjuventur, qui in obsequio Mattis Vrae Sermae universa sua amisere. Servet in reliquo Deus Majestatem Vestram Serenissimam diutissime florentem et contra universos suos hostes gloriosissime triumphantem. Ita vovet

Mattis Vrae Sermae

Humillimus, aeternumque
subjectus Vasallus

Isaacus Polak Hebraeus
Prosznicensis.

Cum filio meo aequo Polak.

Orsz. Levélt. Conceptus Exp. 1693 Februarius Nrs. 14.

Mellette fekszik a király által engedélyezett 1693 febr. 5-ikéről keltezett 3 évre szóló moratórium másolata.

223.

Magyarbród (Morvaország) 1693 április 18. Gróf Kaunicz Domonkos kéri a nagyszombati magisztrátust, hogy Márkus Lebel zsidó alattvalóját, kit Pozsonyból való visszatérésében kocsijával együtt elfogtak és bezártak, szabadon bocsássák, mert nem tudta, hogy Nagyszombat területéhez tartozó Gerencsér faluba zsidónak bemenni nem szabad.

Generosi Prudentes, ac Circumspecti Dñi.

Hodie dolenter mihi relatum est, qualiter unus ex hujatibus subditis meis Iudaeis Lebel Marcus nuncupatus Psonio redux, in conducto suo auriga in pagum et territorium Gerenchiriense ad Generosas, Pruden. ac Circumspectas D. Vras pertinens invectus, ibidemque ea de causa captus et ad Civitatem perductus fuerit, siquidem tenore privilegiorum Civitatis nemini Iudaeorum sub poena capitali liceret, territorium Tyrnaviense ingredi. Cum autem dictus Iudaeus tota vita sua nunquam in iis confinibus et situatione versatus, minimeque ei notum fuerit, pagum hunc ad Gšas, Pruden. ac Circum. D. Vras pertinere, sed totam fiduciam suam in auriga ibidem versato collocaverit, quod nempe iste ad loca illicita se se minime deducet, adeoque contra Iudaeum nec ignorantia crassa (cum territoria nunquam practicata nemini exacte cognita esse queant) nec dolus (siquidem nec exercitati ibidem commercii, nec alia ratio eundem arguit) erui potest: De reliquo etiam credidit, quod privilegia illa non ad omnes pagos Civitatis, sed solum ad proprium districtum et circumferentiam Civitatensem se se extendant, per consequens ad praefatum pagum (cum absque hoc privilegia stricti sint juris et ultra clarum tenorem verborum minime extenuanda) nequiquam applicentur. Idecirco Praetitulatas D. Vestras hisce requisitas velim, quatenus hunc favorem mihi praestare et praenominatum innocentem subditum meum,

una cum arrestatis rebus suis partim ob adductas rationes, partim etiam ex intuitu hujus meae intercessionis dimittere et in libertatem ponere non graventur. Quem mihi perhibitum affectum in aliis occasionibus regratificari conabor, permanendo.

Generosarum Pruden. ac Circum.

D. Vestrarum.

Ad servilia paratissimus
Dominicus And. a. Kaunitz

Hunnobrodie, die 18 Aprilis 1693.

Generosis, Pruden. ac. Circum. Dmnis N. N. Iudici, Magistro Civium ac toti Communitati Liberae, Regiaeque Cittis Tyrnaviensis.

Praesentem Copiam ad suo vero originali concordare attestor in fidem subscriptus. Tyrnaviae, die 10. Augusti, A^o Dni. 1715.

L. S.

Franc. Koller, Venerabilis Capituli Ecclesiae Metropolitanæ Stigron. Iuratus Notarius.

Orsz. Levélt. Ad Conc. Exped. 1715 November Nrs. 6.

224.

1693 június 15. A m. kir. udvari kancellária megkeresése az udvari kamarához, hogy özv. gróf Czobor Ádámné és Hirsl Simon zsidó között folyó perben az előbbi részéről tanukul bejelentett, de börtönbe vetett zsidókat engedje szabadon.

Sacratissimæ caesareæ regiaeque Maiestatis excelsæ camerae aulicæ in iis, quæ sibi eadem gratiosa sua intimatione sub datò 12. præsentis mensis Junii ad porrectum eminentissimo domino cardinali a Kolonicz dominae comitissæ viduæ Czoborianæ memoriale cancellariæ regio-Hungaricæ submissa mediante significare, illumque dominum comitem Volkra tanquam aulicæ huius camerae con-

siliarium in iteranda denuo causae dictae dominae comitissae Czoborianaë contra Simonem Hirssl Iudaeum suscitatae revisione finalique decisione vel ad iudicatum praelibatae cancellariae Hungaricae habere, vel causam eandem ad delegatam commissionem Hungaricam ex eo, quod iuri regio ea occasione invigilandum etiam veniret, remitti debere vellet, hisce humanissime reintimandum. Hanc eandem insinuationem cameralem cum annotata domina comitissa vidua Czoboriana fuisse communicatam: quae respondisset, se non praemissa petiisse, verum ne cursus iuris et causae ipsius revisionis coram memorata cancellaria Hungarica institutus per arrestationem et incaptivationem Iudaeorum penes salvum Suae Maiestatis sacratissimae conductum ad testificandum huc ad praedictam cancellariam adductorum per excelsam cameram impediatur, arrestati autem Iudaei illico dimittantur, in praemisso suo memoriali efflagitasse, neque desiderasse praesentiam domini comitis Volkra in iudicio cancellariae tum ex eo, quod partes praedictae ipsa domina videlicet comitissa Czoboriana et Simon Hirsl Iudaeus in solius cancellariae iudicatum consensisset, tum vero, quod in eodem iudicio nullum ius regium, verum privatae duntaxat dictarum partium praetensiones subversarentur. Adeoque id sibi, quod petierat, nimirum Iudaeorum testificantium ex aresto eidem dominae comitissae praeiudicioso et sumptuoso dimissionem impertiri etiam nunc efflagitare. Quae ipsi dominae comitissae iusto iudico concedenda esse conferetur, cum arrestatio illa contra auctoritatem athenemoratae suae Maiestatis fidemque publicam fieri nequivisset. Ideoque etiam perquam officiose requiritur camera haec excelsa aulica, quatenus eum ordinem instituere haud gravitam velit, quo mentionati Iudaei ex aresto quamprimum dimittantur. De cetero eidem praetacta cancellaria Hungarica aulica ad exhibenda quaevis grati officii studia permanet semper paratissima etc.

Ex cancellaria regio-Hungarica aulica Vienna die 15^a Junii 1693. Kossovics m. p.

Hátrát: Camerae aulicae in facto dimissionis arestatorum Iudaeorum in causa comitissae Czoborianae et Iudaei Simonis Hirschl.

Orsz. Levélt. „Conc. Exp. 1693 junii nro. 32. (N 32. ex Junio 1693.)“ jelzett alatt őriztetik. Szentkirályi György másolata.

225.

Bécs 1693 július 6. Bars megye panaszkodott, hogy szegény lakói, kik katonai átvonulásokkal, kincstári és egyéb közmunkákkal túl vannak terhelve, most kénytelenek, Oppenheimer zsidónak az általa összevásárolt 10.000 mázsa lisztet csekély fuvardíj ellenében az élelmi raktárakba szállítani. Ezen panaszra a magyar udvari kancellária kéri az udvari kamarát, melynek ügykörébe Oppenheimer lisztszállítása tartozik, eszközölje ki, hogy Oppenheimer méltóbb és megfelelőbb fuvardíjt fizessen.

Sacratissimae Caesareae Regiaeque Mattis Excelsae Camerae Aulicae hisce perquam humanissime intimandum. Graviter querulari Inelytum Comitatum Barsiensem mediantibus humillimis literis suis apud praelibatam Sacram Caesaream Regiamque Majestatem potissimum in eo, quod idem interveniente benigno bene memoratae Suae Majestatis Sacratissimae mandato occasione subministrandarum vecturarum pro devectione Annonae in Domos Annonarios per Iudaeum Oppenheimber coëmptae, quae quidem Annona utpote ex decem millium Centenariorum Farinae constans licet Leva, Strigonium et ultra beneficio currum antelati Comitatus cum maximo miserae plebis labore, fatigio laborumque suorum domesticorum et campestrium jactura promota fuisset, promoveretur etiam de praesenti: nihilominus tamen iidem Iudaei pro octo ac etiam novem subinde centenariis ad octo et plura milliaria devectis, non nisi unum Imperialem miserae plebi exolverent, quamvis in praetacto benigno mandato Caesareo Regio condignum seu competens pretium pro ejusmodi vecturis solvendum committeretur. Supplicando perquam humillime, quatenus praefatis Iudaeis serio injungi facere dignaretur, et ejus-

modi vecturae miserae plebi condigno pretio exolvantur, cum aliunde etiam misera plebs et subditi ejusdem Cottus, ita essent exhausti, ut vix in desperationem non deveniunt propter crebras condescensiones, frequentissimos transitus variae militiae, quam propter particulares condescensiones, militiae Limburgica, Danica Bavarica Cottum eundem transivisset ac in dies Brandenburghuam quoque transeandam fore, cui provisio et necessariae vecturae pariter subministrari debebunt. Accederet ad haec, quod ad auri fodinas quoque operarios ordinare debuiet, qui actu laborem continuant; e concesso vero his solummodo diebus in Aprili adhuc Agriam expeditos currus beneficio quorum Cassovium ab eodem Cottu longe destitutam certa munitio iteratis vicibus fuisset promota rediisse, atque ideo in relevandas oneribus, ut condignus in futurum ejusdem Cottus respectus habeatur, tamquam in passu transituum seu via Regali situati aliis Comitatus ejusmodi onera extra passum existentibus haud sentientibus, clementiam et benignitatem Caesareo-Regiam implorari.

Quia vero idem Oppenheimer ac etiam reliqui Iudaei ab hac Excelsa Camera Aulica dependentiam suam haberent, ideo Cancellaria Regia Hungarica aequae Aulica demissam totiesfati Cottus instantiam eidem Excelsae Camerae Aulicae officiose recommendaret, in eoque requireret, quatenus intronotato Iudaeo Oppenheimer, consequenterque sociis seu factoribus ejusdem serio demandare dignabitur, ut iidem solutionem vecturarum in convento competentique pretio et condigna mercede incolis praerepetiti Comitatus Barsiensis supratactam annonam convehentibus, juxta benignam Suae Majestatis Smae assecurationem eidem Comitatus praescriptam, absque defectu praestare debeant et teneantur, ut pacto hoc pro ulteriori quoque altissime titulatae Suae Majestatis servitio idem Cottus conservari valeat. In reliquo Cancellaria haec Hungarica Aulica huic Excelsae Camerae Aulicae ad exhibenda quaevis humanitatis obsequia permanet semper promptissima.

Ex Consilio Cancellariae Hungaricae Aulicae die 6. Julii 1693.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1693 Julius Nrs. 7.

226.

Bécs 1693 július 18. Oppenheimer Sámuel panaszkodik az udvari kamaránál, hogy a hadsereg számára összevásárolt lisztet és zabot tutajok hiánya miatt nem tudja tovább szállítani és az élelem a nagy hőség mellett könnyen megromlik. Kéri tehát a kamarát, hogy a tutajok megszerzésével a vágujhelyi Jabloniczky urat bízzák meg.

Hochlöbl: Kays: Hofkammer,

Gnädigster Fürst und Herr, auch Gnädig Hochgebiethende Herrn. Herrn etc.

Nachdeme bey der Waag ein groszes Quantum Mehl und Haaber parat liegt, ausz mangel der flösz (da ein jedwederer der zu Newstattl vorbeigehender flosz nach belieben ablösen thut) aber ich mit der abschickhung dergestalt verhindert werde, dasz jezo bei der groszen Hiz sothaner Proviant nit allein groszen Schaaden leydet, sondern auch dadurch die raifen von den Vässern abzuspringen beginnen; Wann nun die Abschickhung mittelst solcher Flösz geschehen musz bey längerer Verzögerung aber bey der Kays: armée ein Mangel erscheinen dörfte;

Also gelangt an Ewer Hochfürstl: Eminenz Excell: und Gnd: meine unterhänigst gehorsambste Bitte, die geruhen gndgst die Instanz an die Hung: Canzley zuthun, damit von daraus ein befehl an den H. Jablonitzky in Newstattl dergestalten, dasz Er allein und kein anderer fug und macht haben solle, die allda durchgehenden Flösz abzulösen, ergehe: mithin sothanes parat liegendes Mehl und Haber zu rechter Zeit abgeführt werde und bej der armée kein Mangel erscheine, widrigenfallsz da mich dieser Flösz nit bedienen könnte, wegen desz erscheinenden Mangel

auszer aller Schuld sein soll; Schleunigst gndgst: Willfahr
mich underthänigst getröste anbey Emphelend.

Ewer Hochfürstl: Eminenz Excellenz und Gnd: etc.

Underthänigst gehorsambster

Samuel Oppenheimer
Kays. Factor u. Jud.

Kivül: Sacrae Caesareae Regiaeque Mattis Incltyae Cansellariae Hungaricae Aulicae, respectu Boni Publici, cum Annonaria provisione subversantis, demissa haec instantia de meliori recommend.

Ex Cou. Camerae Aulicae Viennae die 18 mensis Julii 1693.

Jacob: Theob: de Mayeren.

pr? gndst. Instanz an die Hung. Canceley, damit von daraus an d.
H. Jablonitzki zu Neustadtl ein Befehl ergehe, die flösz allda allein
abzulösen.

Orsz. Levéll. Conc. Exp. 1693 Julius Nrs. 27,

227.

*Bécs 1693 július 20. A magyar udvari kancellária vála-
szolva az udvari kamarának Oppenheimer Sámuel pauu-
szának tárgyában, arra kéri az udvari kamarát, hogy uta-
sítsa őt a zsolnai, trencséni, galgóczi és szeredi vásárokhöz.
Ott elég tulajot vásárolhat össze, úgy mint az ország más
lakója is.*

Sacratissimae Caesareae Regiaeque Majestatis Excelsae
Camerae Aulicae híscé per quam officiosissime rescriben-
dum. Intellexisse Cancellariam hanc Hungaricam aeque
Aulicam, quonam sub praetextu Iudaeus Oppenheimer
praemptionem Ratum in Vagh Ujhely sibi appropriare in-
tendant: nimirum quod penes Vagum magna quantitas
farinae et avenae paratae haereat, ex defectu ratium per
quoscunque libere praemi solitarum, quae alias ad Caesa-
ream Armadam promoveri deberet, quare, si remora aut
defectus quispiam sequeretur, ejusdem nulla ratione causa
esse vellet. Verum cujusmodi praemptio eidem admitti, mi-
nime posset, tum ex eo quod modus hic quaestum exercendi,
reliquis Regnicolis, et ipsis quoque Dominis Terrestribus

Ujhelyiensibus summe esset praedudiciosus, neque idem Oppenheimberus per ejusmodi praemptionem. Servitium publicum, aut Suae Majestatis commodum, quin potius solum duntaxat proprium lucrum promovere, vel fors si juxta conventionem suam praestanda praestare non valeret, hoc praetextu se exculpate intenderet. Sed necque liberae nundinae impediri queant, in quibus sive Zolnae, Trencsinÿ, Galgoczinÿ, Püstinÿ vel in Szeredi celebrandis, ad instar reliquorum regnicolarum sufficientes rates idem Iudaeus emere poterit sine ullo impedimento aut remora, dummodo diligentiam et pecuniae expositionem adhibere velit. Et hinc est, quod inclyta Cancellaria Regio-Hungarica Aulica per amice hanc Excelsam Cameram Aulicam requirendum esse duxit, quatenus praetactos Iudaeos ad praespecificata liberae emptionis loca dirigere et relegare non gravetur, habituri inibi rates sufficientes, dummodo pretium earundem praetextu publici suae Majestatis servitii, sibi reservare non intendant, verum Praemior. uti alii Regnicolae justo reservant. Caeteroquin autem praedicta Cancellaria Hungarica Aulica tum ad promovenda quaevis publici boni servitia, tum vero ad exhibenda huic quoque Excelsae Camerae Aulicae grati officii studio permanet semper prompta et parata.

Ex Cons: Cancellariae
Regiae Hung. Aulicae.

Viennae 20 Julii 1693.

Orsz. Levélt. Concept. Exped. Julius Nrs. 27

228.

1693 augusztus elején. Herceg Lichtenstein Ad. Andreas felségfolyamodványban I. Lipót királyhoz azon kéreéssel fordul, hogy gödingi zsidó alattvalóját, Vitus Simont, a nyilvános vásáron vett lopott ékszereknek jogos tulajdonosának visszaadása után, az idézett törvénycikkek alapján szabadon bocsássák.

Sacratissima Caesarea Regiaque Majestas,
Domine Domine Clementissime.

Humillime repraesentare debeo Sacrae Vrae. Majestati Qualiter Liberae et Regiae Civitatis Poseniensis Iudex et Senatus subditum nostrum Vittum Simonem Iudaeum in oppido meo Moravico Göttingae commorantem, praeteritis hisce temporibus ad instantiam Nobilis Dominae Susannae Török de Telekes, ea sola ex ratione, quod idem Iudaeus a quodam ejusdem Susannae Török profugo servitore, alias non pridem in Libera ac Regia Civitate Modor ad mortem condemnato et expedito quasdam furtivas res signanter unum monile cum annulo uno emerit, in arrestum sumi, ibidemque eundem in persona simul et equis rebusque suis ultra tres septimanas delineri, atque sic coram Iudicio Eorum ad recipiendam Juris Sententiam stare, neque secus, nisi ad aliquot centenorum florenorum fidejussionis Cautionem usque ad futuros Juris per se dicendi terminos eundem fecerit. Ob quod licet ego taliter Jurisdictioni meae non parum praepjudicari animadvertendo, huic negotio statim occurrere potuissem; Nihilominus tamen ejusdem Magistratus Poseniensis in moderandis Iudiciis aequanimitati confisus, malui hactenus causam praefati Iudaei mei iteratis etiam vicibus per literas meas eidem Magistratui de meliori forma commendare quam cursum Juris quoquo modo remorari.

Quia vero, nunc ex Libello Criminali seu Actionali adversus praefatum Iudaeum confecto in quo nonnullis Regni Legibus ibidem appositis, nec non Carpzovii Jure Criminali fundato uberius intellexerem, eundem Iudaeum meum, veluti realem et actuaalem Juris fautorem et promotorem capitaliter, imo ad torturam rerumque emplarum sine pecunia fiendam restitutionem prouti etiam expensarum refusionem quaeri et accusari, taliterque me in eodem Iudaeo etiam damnificari; Ideo benignam hoc in passu Sacrae Mattis Vrae voluntatem implorare humillime necessarium duxi. Et quoniam praelibatus Iudaeus meus juramentaliter etiam confirmare paratus esset, se praefatas res furtivas, occasione

publicarum nundinarum ,Posoniensium ignoranter emisse allegatae vero in actione, Regni Leges, signanter autem Ulad. Reg. Decr. 7. Art. 9 de tali casu loqueretur, ubi quispiam, homini malum aliquod seu crimen perpetraturo vel perpetranti consensum suum, sine quo ille crimen non perpetraret, vel perpetrare aut consummare nequiret, malitiose et deliberate praeberet, in quo demum casu consentiens cum faciente parem poenam merito experiri deberet; Articulus autem 38. Anni 1655 non de rerum furtivarum emptoribus, verum de praedonibus et publicis malefactoribus et eorum fautoribus sonaret: Ex adverso circa res furto ablatas et iterum reperlitas alia juris sanctio, signanter Lit. 34. Part. 3. Oper. Decr. Trip. exstaret, vi cuius, si quispiam res furtivas in nundinis seu foro libero et communi emeret, et evictorem seu venditorem denominare et producere posset, a poena criminis furti immunis esse soleret, prouti hoc in passu venditor seu fur in persona sua deprehensus et etiam morti damnatus existens eundem Iudaeum a poena legali exponerasset. Sed et insuper jus quoque ex practica criminale Carpzoviana allegatum, circa furtivarum rerum emptores eam indigaret Iudicii arbitrarie ferendi modalitatem, ut si quispiam, se, ignoranter res furto ablatas emisse diceret, et juramento assertionem suam firmare vellet (prouti idem quoque judaeus, si juri ita visum foret, ad simile juramentum sese offeret) Juramento ejus credendum esse statuat; Sed quod majus est, etiam scienti rerum furtivarum emptore loco arbitrariae poenae, restitutis si exstant rebus furtivis, quatuor septimanarum captivitatem fuisse dictatam admittat atque approbet, dictantibus id Num. 54. 61. et 66. ejusdem Carpsov. Part. 2. Quaest. 87. Unde praefatus quoque Iudaeus, etiamsi scienter easdem res emisset, qui tamen ultra tres septimanas in persona, equisque et rebus suis arestum perpressus esset, multasque et circiter 200 florenos expensas facere et damnum sentire necessitatus extitisset, ex dictamine justitiae distributivae, ne poena praesento delicto gravior et asperior fieret ab ulteriori impetitione et poena judiciaria merito immunis reliquendus foret.

Quapropter Majestati Vestrae Sacratissimae humillime

supplico, quatenus praedicto Magistratui Poseniensi clementer demandare dignetur, ut eundem subditum meum Iudaeum restituis parti damnificatae rebus furto ablati per eundem emptis, ab ulteriori quapiam poenali iudicio et acquisitione, fidejussoriaque cautione simpliciter absolvere, partemque damnificatam, respectu praetensarum residuarum rerum suarum ad reliquos per eundem morti damnatum furem denominatos sua juris via requirendes relegare debeat et teneatur. Quam Majestatis Vestrae Sacratissimae gratiam et clementiam perpetuo fideliterque remereri studebo.

Sacrae Caesariae Regiaeque Majestatis Vestrae

Servus Obedientissimus

Joannes Ad: And: Princeps
de Lichtenstein

Orsz. Levélt. Conc. Exped. 1693 Augustus Nrs. 7.

229.

Bécs 1693 augusztus 12. I. Lipót király meghagyja Pozsony megye hatóságának, hogy Vitus Simon zsidó, Lichtenstein János Adam herceg gödingi alattvalója ellen, lopott ékszerek vásárlása miatt indított pert felfüggeszse és közben arról jelentést felterjesszen.

Leopoldus etc.

Prudentes et Circumspecti fideles Nobis dilecti. In persona fidelis nostri Nobis sincere dilecti Joannis Adami, Andreae Sacri Romani Imperii Principis et Gubernatoris Dominus Lichtensteinianae in Silesia Opaviae et Carnoniae Ducis Nobis repraesentatum exstitit. Qualiter vos certum ejus subditum nimirum: Vitum Simonem Iudaeum, alias in Oppido ejusdem Principis Exponentis, Moravico Gödingae commorantem, ad Instantiam Nris Dominae Susannae Török de Tellekes, alias in nullo flagranti crimine deprehensum, ea sola ex ratione, quod idem Iudaeus a quodam dictae Susannae Török servitore profugo, non ita pridem quidem in libera ac Regia Civitate nostra Modrensi ad mortem con-

demnato, et expedito, praetensas quasdam res furtivas, signanter unum monile cum uno annullo emisse, praetenderetur, arrestari, ac in persona simul cum equis, et rebus suis, ultra tres septimanas detinere fecissetis, sicque arrestatum et detentum coram vobis ad recipiendam juris sententiam juristare velletis, neque aliter, quam recepta aliquot centenorum florenorum fidejussoria cautione, usque ad futuros juris per vos dicendi terminos eundem dimisissetis: gravi praepjudicio tam ipsi Principis exponentis, quam et praefati Iudaei subditi sui damno manifesto. Quoniam vero idem Princeps exponens ex Criminali libello seu actione, adversus praefatum Iudaeum confecto, ac in Arlis nono Uladis: Decreti septimi et Art. 38 anni 1655, nec non Carpzow: jure criminale fundata plenius intellexerit, eundem Iudaeum tamquam realem, et actuaalem fautorem et promotorem furum capitaliter, per vos judicatum imo etiam ad torturam, rerumque emptarum absque pecunia restitutionem, prout et expensarum refusionem vos contra eum processuros; cum tamen idem Iudaeus praelibatas praetensas res furtivas (quod juramento confirmare paratus esset) occasione publicarum nundinarum Posoniensium emptas esse, assereret; et propterea capitaliter minime judicari quiret, etiamsi res emplaes absque pecuniae restitutione amitti deberet, siquidem emptor Iudaeus et fur venditor nullam notitiam inter se antea habuissent. Ob hoc supplicatum extitit Mtti nostrae Nomine et in persona ejusdem Principis exponentis debita cum instantia humillime, quatenus ei in praemissis de condigno juris remedio prospicere benigne dignemur.

Cum autem justa petenti non sit denegandus assensus, et alioquin etiam praescripti Articuli juris patriae de simili materia non ne somniaretur quidem, tanto minus poenas aliquas de ratibus statuerent. Propterea materia ista obscuritatem importente plenior ac genuinam informationem vram desiderari; interim vero judicium in hac causa usque ad vestram informationem nobis submittendam et resolutionem nostram . . . vobis dandam, in suspenso relinqui debere benigne statuimus. Ideo vobis harum serie firmiter praeci-

pientes committimus, et mandamus, quatenus acceptis praesentibus, et rebus sic uti praefertur stantibus, sequae habentibus, causam hanc, modo praevio, contra praefatum Iudaeum Vitum Simonem ipsius Principis Exponentis subditum criminaliter motam nequaquam levare, aut delinere, ipsumque iudicio vestro criminaliter condemnare praesumatis, verum eam in suspensio relinquere et habere. Interim vero Majestati nostrae genuinam informationem suppeditare, ac a resolutione nostra praestolari modis omnibus debeatis, ac teneamini. Secus non facturi. In Gratia nostra Caesarea et Regia etc mane. Datum Viennae Austriae die 12. mensis Augusti, Anno Dñi 1693.

Orsz. Levéltár. Conc. Exp. 1693 Augustus Nrs. 7.

230.

Bécs 1693 augusztus 28. A magyar udvari kancellária megkeresi a cseh udvari kancelláriát, hogy özv. gróf Czobor Ádámné és Simon Hirschl zsidó, a hatásköre alól kivett alattvalója közti per ügyében néhány morva zsidót vagy a brünni törvényszék, vagy a nikolsburgi magisztrátus által kihallgattassa.

Sacratissimae Caesareae Regiaeque Majestatis Inclytae Cancellariae Regio-Bohemicae Aulicae amice intimandum. Illuma dña Comitissa Elisabha (?) Czoborin, nata Erdödi. Comitissae olim Adami Czobor de Czobor Szent Mihály relicta Vidua, certam causam, cum Iudaeo Simone Hirschl, alias subdito suo, e potestate tamen sua per indirectum exempto, ac potestati Factoris Caesarei pariter Iudaei Oppenheimer assignato, in hac Cancellaria itidem Regio Hungarica Aulica, ex partium consensu, occasione confectionis falsarum Literarum, quibus ipsam Comitissam viduam, ac pupilium suum ad extremam — uti praetenderit — ruinam inducere intenderet habita, jam sat longo tempore controversa: quo in passu, tametsi ex determinatione hujus Cancellariae Aulico-Hungaricae hisce superioribus elapsis diebus, certos testes Iudaeos, coram hac Cancellaria hungaria Aulica

examinandos statuisset, idem tamen Iudaeus Hirschlius malitiose ipsos hic arestari, arestosque tali per integras sex septimanas indebite, magno ejusdem D^{ae} Comitissae viduae praejudicio, ac expensarum non contemnenda profusione macerari procurasset, quo suo actu, ac indebita arestatione, alios etiam testes ab accessu hujus urbis Viennensis perhibendaque veritati testimonio deterruisset prout nec ipsi dñi terrestres subditos suos Viennam ea ratione venire paterebantur; gravi pariter damna dictae d^{nae} Comitissae et praejudicio, defectuque probae manifesto. Ob quod praefata Comitissa vidua demisse in eo insilit, quatenus negotii hujus serie, Eidem Inclytae Cancellariae Regio Bohemicae Aulicae repraesentata, dignaretur eadem Cancellaria ad Inclytam Tribunal Brunnense, aut vero ad Magistratum Niklspurgensem datis Mandatis, statuendos ex parte ejusdem dominae Comitissae Viduae Iudaeos, ad puncta interrogatoria illic per ipsam proponenda judicialiter examinare facere; authenticatosque ad hanc Cancellariam hungaricam ocyus transmittere velit.

Et quia hujusmodi falsarii, falsarumque Lrarum confectores et fulminatores, tanquam toti Reipublicae perniciosi de omni jure puniendi venientes: Et in hoc nefario casu, et conspiratione citra dubium nullo majoros judaeos, quam ipse Hirschlius esset interessatos, conspirationisque talis conscios fore, unde non exiguum etiam Fisci commodum subversari videtur. Sed et cognitio hujus causae, ad alios justos ipsius d^{nae} Viduae praefensiones, contra dictum Hirschlium elucidandas multum necessaria esset.

Idcirco eadem Inclyta Cancellaria Regio Bohemica Aulica peramice requiritur, velit praevia mandata ad dictum Tribunal Brunensi, vel Magistratum Niklspurgensem expedire, quo statuendi nomine ejusdem d^{nae} Comitissae Czoborianae viduae Iudaei juxta interrogatoria puncta illic proponenda ad perhibendum veritati testimonium judicialiter examinentur; authenticatique in authenticis literis fasciones eorum huc ad Cancellariam suo modo, et ordine transmittantur. Cancellaria haec Regio hungarica reciprocum

favorem Eidem Cancellariae Aulico Bohemicae amicis
 officiis prompta permanet semper et addictissima.

Ex Consilio Cancellariae Regio hungaricae
 Aulicae, Viennae 28. Augusti A. 1693.

Orsz. Levélt. Conc. Exped. 1693 Augustus Nrs. 26.

231.

*Pozsony 1693 november 4. Pozsony város tanácsa Kollonits
 bíbornok ajánlására elhatározta, hogy Simon Michel zsidó
 addig, amíg a császári pénzverde szolgálatában áll, városi
 telken csak a külvárosban lakhatik.*

Die 4. Novembris 1693.

Eminens Herren Cardinalis von Kollonitsch p. p. vor
 Simon Michäel Kaysl. Müntz-Juden, hat Ein Löbl. Stadt
 Magistrat resolviret, dasz besagter Jud, so lang er in Kaysl.
 Diensten stehen würde auff hiesigen Grund und Boden,
 jedoch allein in der Vor-Stadt wohnen könne: Hingegen
 sich alles, denen Bürgerl. Kauffleithen und übriger Bürger-
 schafft allhier Zum nachtheil reichenden Handels auff hie-
 sigem Stadt Grund gäntzlich enthalten; widrigen falls Ihme
 dieses Indultum eo ipso benohmen, und auffgehoben sein
 solle.

Protocollum Actionale Arch. Citis Poson. 1688—1693. Közölte:
 Kaufmann D., Heinrich Heines Ahnensaal 187. 1.

232.

*Bécs 1694 január 16. Nagyszombat városa hivatalosan fel-
 szólítatik, hogy Kaunitz Domokos grófnak Márkus nevű
 zsidójától elvett kezességi iratokat és tárgyakat visszaadja,
 vagy ha jogos ellenvetése volna, úgy terjessze azt fel.*

Prudentes et Circumspecti Dñi, Amici Nobis observan-
 dissimí.

Salutem et officiorum nostrorum promptitudinem Illu-
 strissimus et Excellentissimus Dominus Dominicus Andreas

Comes a Kaunitz ad demissum Prudent. et Circumspector. Domin. Vestrar. memoriale, ratione praesciti Iudaei sui Hunnobrodensis Marci Suae Matti Caesareae et Regiae porrectum; Qualiternam replicet certasque Literas fidejussionales et quasdam res per easdem Dominationes Vestras uti asseret detentas una cum refusione expensarum sibi restituendas, nihilque a dicto Iudaeo ex rationibus per eundem allegatis praetendendum exposcat, imo id etiam perpendendum innuat, quod ex parte praenotati Iudaei damna ex eadem incaptivatione et detentione sibi causata praetendere et exigere possit, ex iterata ejusdem Dñi Comitís instantia uberius intellecturae sunt eadem Dominationes Vestrae.

Quas praetitulati Comitís a Kaunitz rationes et motiva in contrarium alligata Prudentes et Circumspecti Dominationes Vestrae ulterius etiam accurate ruminare, et si in contrarium nihil solidi opponendum haberet, easdem Fidejussionales cum attactis mobilibus restituere; vel si quid legalis et justi ad reponendum haberent, replicam superinde suam simul cum extractu sive copia Privilegii sui quo ad Iudaeos duntaxat hac in materia sonantis huic Cancellariae submittere velint ac noverint, quo tandem eidem controversiae et differentiae finis imponatur. In reliquo easdem Dominationes Vestras diu ac feliciter valere cupientes.

Viennae, 16 Ianuarii A^o 1694.

Tyrnaviensi Civitati
ex officio.

Orsz. Levélt. Conc. Exped. 1694. Ianuarius Nrs. 7.

233.

Bécs 1694 február 5. A magyar udvari kancellária közli a cseh kancelláriával a kemsieri zsidókat kifosztó nyitra-megyei rablók elleni birói eljárásról.

Inclytæ Cancellariae Regio Bohemicae Aulicae ad ea, quae mediante Decreto suo die 15. proxime praeteriti mensis Ianuarii Anni nunc currentis infrascripti emanato, in facto

certi latrocinij contra Iudaeos Crembsinienses circa Annum adhuc 1690 jam evolutum, per nonnullos Thurenses incolas — uti praetenderetur — patrati huic Cancellariae Hungaricae itidem Aulicae notificare placuerat, hisce officiose reponendum. Apprime nimirum recordari Cancellariam hanc et casus praemissi contra annotatos Iudaeos nefarie patrati et simul requisitionis praelibatae Cancellariae Bohemicae Aulicae in ordine ad impendendam damnificatis satisfactionem, praedonesque ejusmodi comprehendendos et pro demeritis puniendos in Anno praerecensito 1690 die 15. mensis Martii factae; intuitu cujus eorum statim serium etiam ad Comitatum Nitriensem mandatum, quo ad persequendos et demeritis poenis afficiendos praetactos malefactoros Cancellaria haec emanari fecerat, tandemque etiam Comitatus muneris et officio suo neutiquam defuisse vel ex eo colligeretur; quod habita pariter in persequendis ejusmodi latronibus et malefactoribus cum Commendante Leopoldopoliensi Dño de Ariazaga correspondentia, duo praetactorum praedonum circa praesidium Leopoldopoliense comprehensi in vincula coniecti, ac ultimo etiam supplicio affecti fuerint: aliis complicibus ad loca remotiora dilapsis, adeoque ab annotato Comitatu Nitriensi persequi et comprehendí nullo pacto queuntibus. Caeterum quod fassionem Latronis cujusdam Ioannis Russ nominati in sylvis Straszniensibus capti, et Hradistium ad carceres tracti attinet, mirari equidem Cancellariam hanc uni latroni tam facilem contra publicum Magistratum dubio procul inique fatenti fidem praeberi cum similia uti idem fateretur, de aliquo Magistratu ne praesumi quidem valeret. Quo igitur accuratior hujus rei notitia haberi, et facti evidentia erui queat, non intermissuram Cancellariam hanc negotium hocce cum serie exaggeratione memorato Comitatu Nitriensi communicare, sique res praetensi facinoris ad illos, de quibus praetactus latro fateretur, reddare dignosceretur, seriam etiam eatenus subsecutum iri animadversione; in casu tamen innocentiae eorundem, vitio non vertetur Comitatu Nitriensi, si idem debito modo et ordine honorem suum Magistratualem quaerere et debitam

eatenus satisfactionem ab iis quibus incumbet praetendere coactus fuerit. In reliquo Cancellaria haec Hungarica Aulica ad exhibenda quaevis praememoratae Regio-Bohemicae Cancellariae pariter Aulicae grati officii studia permanet semper paratissima.

Ex consilio Cancellariae Regio
Hungaricae Aulicae

Die 5 mensis Februarii
Anno Domini 1694.

I. Tarnóczy.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1694 Februarius Nrs. 13.

234.

Bécs 1694 március 22. A magy. udv. kancellária közli Kaunicz Andreás gróffal Nagyszombat város által a magyarbródi, vagy inkább a vágújhelyi Márkus nevű zsidótól elvett tárgyak visszaadásának ügyében beadott elleníratot és a grófot kövételével a rendes bírósághoz utasítja.

Sacrae Caes.^{ae} Regiaeque Mattis Intimo actuali Consiliario et Aurei velleris Equiti, Excellmo et Illmo Domino Andreae Dñico S. R. I. Comiti a Kaunicz hisce officiose intimandum. Ad demissas et iteratas coram altefata Sua Ssma Majestate occasione praescitarum certarum Fidejussionalium in negotio eujusdam Iudaei Marci Hunnobrodensis et ut ab adverso praetenderetur potius Ujhelyiensis rerumque mobilium praetensive ab eodem per Liberam Regiamque Civitatem Tyrnaviensem ablatarum fiendis restitutionis, Suae Excellentiae instans, praefatam Civitatem Tyrnaviensem, per hanc Cancellariam Regiam Aulicam iterato fuisse requisitam et admonitam quidnam autem eadem Civitas humillimi responsi et informationis loco sumefatae suae Ssmae Matti medio supplicis sui eatenus posuerit, ex genuinis praenotatae Civitatis Tyrnaviensis memorialis paribus hisce acclusis praetitulatum Dominum Comitem uberius esse intellecturum. Et quia memorata Civitas antiquis privilegiis suis innexa a legibus quoque

et jure Patriae neququam recedere vellet, quin imo ipsam Iustitiae administrationem viamque Iuris ordinarium et forum — quod de communi regula actor sequi deberet — ultro proponeret et exposceret imo contra fidejussorem praenotati Iudaei benignum mandatum executorium demisse expetent. Cancellaria vero haec Regia Hungarica-Aulica vi officii sui legitimum Iuriscursum Iustitiaeque administrationem observare teneretur, neque ullam extra viam aggravare et onerare possit. Eapropter praetitulatum Dominum Comitem, si quid praetensionis in facto memorati Iudaei contra repetitam Civitatem Tyrnaviensem haberet, ad competens forum et Iudicem, viamque Iuris ordinariam relegari. Cui in reliquo Cancellaria haec Regiae Hungarico-Aulica ad quaevis grati officii studia permanet paratissima.

Ex consilio Cancellariae Regiae
Hungarico-Aulicae die 22 Martii
1694.

Orsz. Levélt. Conc. Exped. 1694 Martius Nrs. 68.

235.

Bécs 1694 május 18. A magy. udv. kancellária felkéri Fronk Jánost, a magyar kamara tanácsnokát, hogy az ő törvénykezése alá tartozó Jakab Simont arra szorítsa, hogy ez Simon Hirschnnek visszafizesse a neki tartozó 400 frtt.

Generose Domine Amice nobis observandissime.

Salutem et servitiorum nostrorum commendationem. Ex acclulis Simonis Hirschel Hebraei demissi Memorialis et assignationis eidem adjectae genuinis paribus, qualemnam contra alterum Iacobum Simonem pariter hebraeum occasione certorum quadringentorum florenorum habeat praetensionem et instantiam, uberius intellectura est Vestra Dominatio Generosa.

Cum autem dictum Hebraeum Iacobum Simonem praetensum debitorem sub jurisdictione Graetae Dominationis Vestrae esse informaremur.

Id circo Dominationem Vestram Generosam tanquam primam instantiam amice requirendam esse duximus; quatenus attacto Instanti, et Praetendenti, inquantum justam et legitimam haberet Praetentionem, per dictum debitorem Hebraeum Iurisdictioni suae subjectum de attacto debito plenariam satisfactionem impendi facere haud gravatim velit. In reliquo eandem Generosam Dominationem Vestram salvam et incolumen valere cupimus. Viennae 18. Maji. A^o 1694.

Generosae Dominationis Vrae

Amice servien. parati

N. Cancellarius caeterique S. C.

Regiaeque Mattis Cancellariae Hung.

Aulicae Consilarii

Dño. Ioann. Fronk Consiliario

Camerae Hungae.

Orsz. Levélt. Conc. Exped. 1694 Majus Nrs. 34.

236.

Bécs 1694 július 3. Kolonics Lipót bíbornok, győri érsek I. Lipót király előtt hevesen tiltakozik az ellen, hogy Kismartonban, a hg. Eszterházy Pál birtokán lakó zsidók templomépítést terveznek és közös istentiszteletre már most gyülekezni merészkednek.

Nos Leopoldus etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significanti quibus expedit universis. Quod fidelis noster nobis sincere dilectus, Reverendissimus in Christo, Pater Dominus Leopoldus Sacrae Romanae Ecclesiae Praesbyter Cardinalis a Kolonics, Ecclesiarum Colocensis et Bacziensis, canonice unitarum, Archi Episcopus Episcopus Iauritensis, Administrator Locorumque et Comitatum eorundem supremus ac perpetuus Comes et Consiliarius noster intimus coram nobis personaliter constitutus per modum solennis protestationis, contradictionis, reclamationis et inhibitionis, nobis detegit significari curavit eo modo:

Qualiter idem protestans revera intellexisset, quod Iudaei sive Hebraei iam illi, qui in fundo Illustris Sacri Romani Imperii Principis Pauli Eszterházy de Galantha perpetui in Fraknó Aurei Velleris Equitis, Regni nostri Hungariae Palatini et intimi aequae Consilarii ac Cognati nostri dilecti, Arcis Kismartony sive Eisenstadt, in Comitatu Soproniensi existentij habitae residerent, quam alii aliunde eo concurrentes certam extruere intenderent, aut jam etiam extruxissent Synagogam, in eaque suae Iudaicae pravitatis exercitium habere vellent, vel illud actu ipso, absque debita ejusdem protestantis, qua Dioecesis illius Praelati Ordinarii, seu Dioecesani requisitione annuentia consensuque et voluntate in grave Christiani Populi scandalum, Legumque Patriarum et ipsius Protestantis praejudicium jam etiam exercere praesumerent, Poenam contra similibus attentatores in sacris Canonibus Patriaeque legibus sancitam incurrere non formidantes. Nec igitur idem Protestans in ejusmodi temerarium, praesumptuosemque et praejudiciosum memoratorum Iudaeorum ausum et actum praevio modo attentatum quo quo pacto consentire videtur, quin potius ut indemnitati, juribusque laesae suae jurisdictionis in tempore providere et temerarios hos non solum accepto, sibi que tali modo usurpato ausu et exercitio illiusque continuatione arcere et verum etiam debita animadversione contra eosdem uti valeat atque possit, praemissae synagogali erectioni, Judaicique exercitii continuationi deplano et simplici contradixisset eosdemque imo alios etiam eo confluentes Iudaeos ab ejusmodi Synagogae exercitatione ac ibidem attentando pravitatis suae judaicae exercitio, et ad illud aliunde fiendo illorum accursu, prouti quoscumque Christianos a tuitione, protectioneque dictorum Iudaeorum permissio in casu ne fors suscipienda sub poena Canonum Sacrorum Legumque Patriae serio inhibuisset de illatoque praevio modo suis et praetactae Excelsae Dioecesisque suae lauricensis, juribus praedictis et impendenda eatenus omnibus viis et modis satisfactione ac contra praedictos Iudaeos animadversione omnimodam sibi facultatem reservasset

protestando et contradicendo reservavitque et protestatus est ac contradixit reclamando inhibendo atque prohibendo palam publice et manifeste coram Majestate Nostra Harum nostrarum sigillo nostro secreto authentico roboratarum vigore et testimonio Literarum mediante. Datum in Civitate nostra Vienna Austriae. Die 3 Mensis Julii Anno 1694.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1694 Julius Nrs. 62.

237.

Bécs 1694 július 12. Királyi letiltási rendelet Orbán Pál ítélőmesterhez, miszerint Kaunicz Domokos és Nagyszombal városa közt Márkus magyarbródi zsidó kezességének ügyében fennforgó vitában perújítástól, ítéllelhezástól, vagy esetleg végrehajtástól tartózkodják.

Leopoldus Dei gratia etc.

Egregie Fidelis Nobis dilecte. Apprime recordaberis qualisnam causa contra fidelem nostrum Egregium Ioannem Jabloniczki ratione certae fidejussionis pro quodam Iudaeo Hunnobrodensi Marco, fidelis itidem nostri Spectabilis et Magnifici Domini Andreae Sacri Romani Imperii Comitis a Kaunicz Aurei Velleris Equitis et Consiliarii nostri intimi subdito per Liberam Regiamque Civitatem Nostram Tyrnaviensem in territorio eorundem deprehenso et in vincula coniecto, capitisque ejusdem liberatione, in se assumptae, ad instantiam dictae civitatis nrae Tyrnaviensis coram Te mota esset et suscitata: in qua etiam certum trium diem utpote 20. praesentis mensis Iulii eidem praefixisses, ac ne fors in eodem propendere, consequenterque dictum fidejussorem damnificare velles ac nitereris gravi ejusdem nec non annotati quoque Iudaei, non secus praefati Domini ejusdem Terrestris damno et praejudicio manifesto. Quia vero ex inclusis attacki comitis memorialibus praenotatum Iudaeum qua in illo territorio minime versatum, aurigaeque suo potius confisum, nec dolo fraudi, ac praeconcepto quovis malo, sed non commorationis aut exercendi commercii

gratia, sed auriga et via Regia ducento, illac duntaxat transivisse. Matti Nrae demisse representaretur, perque nulla dictae civitatis privilegiis praedjudicandi praecōcepta intentio aliter obstinata praesumptio eidem Iudaeo opponi imputarique imo contrario sola ignorantia pro eodem militari ipsique suffragari posset . . . ex eoque idem deliquisse et praetacta privilegialia jura violasse censi nequiret: Fidejussores porro, si ii pro quibus fidejuberent, innocentes declararentur, ab omni fidejussione liberi et absoluti censerentur. Eapropter Tibi hac serie firmiter praecipiens benigne committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus et rebus sic ut praefertur stantibus seque habentis a revisione praenotatae causae, ferendoque iudicio et attendanda quamprimum eatenus executione, omnino supersedere, ac ab ulteriori benigno mandato et resolutione nostra absolute praestolari modis omnibusque debeas et teneris.

Gratia nostra etc. Datum Viennae 12 Iulii 1694.

Missile inhibitorium ad instantiam Andreae Dñici Comitum a Kaunicz Protonotario Paulo Orban sonans in negotio certae fidejussionis pro certo Iudaeo.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1694 Julius Nrs. 49.

238.

Bécs 1694 szeptember 30. A magyar kir. udvari kancellária értesíti a csász. kir. udvari kamarát, hogy a gróf Czobor és Oppenheimer között kötött szerződésen levő két gyanus pecsét valódiságát megállapítandó bizottságba Giláni György és Hoffman György bárókat küldte ki.

Sacratissimae Caeserae Regiaeque Majestatis Excelsae Camerae Aulicae hisce officiose intimandum. Intellexisse Cancellariam hanc Regio Hungaricam aequae Aulicae eaeque eidem a praefitulata excelsa Camera Aulica de dato Viennae die 24 modo labentis mensis certorum sigillorum, quibus contractus Czoboriani cum Iudaeo Oppenheimer uniti, corroborati sunt, cum aliis suspectis sigillis recognoscendorum et comperendorum causa intimata, nimirum ut

pro hac recognitione et comparatione sigillorum, per commissarios titulatae Camerae Aulicae ad id deputatos, traditis ad manus eorundem originalibus, quibus haec sigilla comparanda apposita sunt fienda Cancellaria haec Regio Hungarica Aulica certam diem et horam assignet, ut pro comperta rei veritate Testimoniales in forma probanta extradari queant.

Ut itaque intentio haec ejusdem Excelsae Camerae Aulicae eo certius secundare valeat Cancellaria haec Regio Hungarica Aulica — si Excelsae Camerae ita comodum foret — nonmodo terminum eatenus pro die crastina et quidem hora quarta pomeridiana ad solitum Cancellariae hujus celebrandorum Consiliorum locum assignavit, verum etiam deputatos suos magnificos nempe Dominos Barones Georgium Gilani et alterum Georgium Hoffman, ambos hujus Cancellariae consiliarios praemissum in finem ibidem compareturos ordinavit. Manendo in reliquo etiam ad exhibenda eidem Excelsae Canc: Aulicae quaevis grati officii studia paratissima.

Ex consilio Cancellariae
Regio Hungaricae Aulicae.
Viennae 30 7bris 1694

Orsz. Levélt. Conc. Exp. September Nrs. 25.

239.

Bécs 1694 október 31. Eszterházy Pál herceg, Magyarország nádora, egy köpcsényi zsidót ajánl Pozsony város tanácsának, hogy a város területén lakhassék és ott kenyerét keresesse.

Generosi, Prudentes, ac Circumspecti Domini, Amici Nobis observandi. Salutem, et Officiorum nostrorum commendationem.

Ez levelem praesentáló Sidó, akarván ekkoraigh való szállásáru el költözkeödný, és az Város fundusára magát helyesztetný. Minek okáért akarának ez levelünk által requi-

ralnunk kegyelmetekel, légyen dolga recommendálva kegyelmeteknél és az Városi funduson alkalmaztassa eötel kegyelmetek, hogy protectioiok alatt lévén, kereshesse kenyerét, nem lévén idegen az szállástul való fizetésteül. In reliquo Eltesse Isten jó egészségben kegyelmetekel. Datum Viennae 31. 8bris Anno 1694.

Praetitulatarum Dominationum Vestrarum

Amicus Benevolus

Paulus Esterházy m. p.

Büchler S.: M. Zs. Szemle 1923. évf. 155 l.

240.

Bécs 1694 november 4. A király nevében az udvari kamara közli, hogy özv. Czobor Borbála grófnő állítása szerint Simon Hirschl által hamisított pecséteket szakemberek vegyes bizottság előtt megvizsgálták és valódiaknak bizonyultak.

Nos Leopoldus Dei gratia etc. Memoriae commendamus etc. Quod posteaquam pro comportatione confrontatione et recognitione certorum duorum Spectabilis et Magnifici condam Comitis Adami Czobor de Czobor Szent Mihály etc. sigillorum majoris quidem tam certo Contractui praefati condam comitis Adami Czobor, cum Iudaeo Simone Hirschel super 16.707 centenariis farinae de dato 30. Aprilis Anno 1690 Viennae inito, appressi, quam et Absolutionalibus Literis ejusdem cond. Comitis Adami Czobor sub dato 3. Julii, ejusdem Anni Holicisii pro parte praenotati Iudaei Simonis Hirschel datis appositi; alterilis vero minoris tam obligatoriis praerepetiti quondam Comitis Adami Czobor super florenis Sex Mille et ducentis Holicisii die 13. mensis Iulii ejusdem Anni emanatis, quam et certo alteri instrumento super assignatione anonae metretorum Quadringentarum et Viginti quinque sub dato Viennae die 24. Aprilis Anno 1690. confecto similiter appressi per Generosam et Magnificam Dominam Comitissam Barbaram Erdödy ante-

fati condam Comitis Adami Czobor Relictam viduam in dubium vocatorum imo pro falsis et per memoratum Iudaeum Simonem Hirschel Brunae Sculpti curatis praetensive assertorum cum aliis similis formae sigillis certae chartae itidem apressis, majori quidem sigillo eidem chartae apresso sub signo * C, minori autem sigillo sub signo * notatis coram certis tam ex parte Camerae nostrae quam et Cancellariae Hungaricae Aulicarum Commissariis ad id deputatis fienda Ioannes Michael Hoffman Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis sigillorum sculptor et Ioannes Iacobus Ieczell ejusdem artis peritus accersiti et adhibiti extitissent.

Ex tunc praenotatis sigillis per dictos sculptorem et alterum ejusdem Artis peritum suo modo ad invicem confrontatis, comportatis et recognitis, tam praetactum majus sigillum — super quod sculptor Brunensis Christianus Schmalz bis juravit, prout dictis commissariis relatum est, semel quidem coram Iudicio Praetorio ibid Brunae, altera vero vice in commissione hic Viennae superinde habita, quod nimirum idem sigillum majus ipse antelatus Christianus Schmalz Brunensis sculpsisset — cum praetacto sigillo in annotato contractu originali apresso, et juxta attestationem Adami Erdély civis et sculptoris Viennensis sub dato 2. mensis octobris A^o 1694 hic Viennae emanatam per eundem confectum, tam in circulo, quam et figura ac forma recte convenire, quam et alterum minus sigillum ut praemissum est signo * notatum cum sigillo praementionatis quidem obligatorii apresso per omnia conforme esse, cum simili autem sigillo alteri instrumento assignationis anonae, uti praedecclaratum est, apposito in tantum convenire, in quantum videlicet expressum est — siquidem in certa parte non videretur bene expressum — praenominati Ioannes Michael Hoffman sculptor et Ioannes Iacobus Ieszel recognovissent et comperissent. Super qua eorundem comportatione et confrontatione ac recognitione in praesentia suprafatorum commissariorum deputatorum modo praedecclarato facta praesentes litteras nostras testimoniales clementer extradandas duxi-

mus conceden. Datum in civitate nostra Vienna Austriae die 4. mensis Novembris. Anno 1694:

Ionás Ujfalussy.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1694 November Nrs 17

241.

Bécs 1694 december 10. Lipót király felszólítja Czobor Borbála grófnőt, hogy a körözött és állítólag holicsi várában tartózkodó Salamon Mandl zsidót letartóztassa és addig fogóságban tartsa, míg újabb utasítást nem kap.

Leopoldus Dei gratia etc.

Generosa ac Magnifica Domina Comitissa Nobis grata. Clementer Vobis intimamus tam Nos per Cancellariam Nostram Regio-Bohemicam Aulicam ad humillimam Camerae Nostrae Aulicae Caesareae representationem, Tribunali nostro itidem Regio Praegensi benigne demandasse. quam ad instantiam Illustris S. Romani Imperii Principis a Dietrichstein Cognati Nobis dilecti Judicem et Magistratum hujus civitatis aios quoslibet Magistratus debito modo requisivisse, ratione Iudaei Salamonis Mandl ubicunque locorum deprehendi poterit, arestandi.

Cum autem Majestati nostrae demisse relatum sit, praenotatum Iudaeum in Arcem vestram Holics se recepisse, ibidemque etiam nunc eundem morari.

Ideirco Vobis firmiter praecipiens benigne comittimus et mandamus, quatenus acceptis praesentis, si omnino praenotatus Iudaeus Mandl in dicta Arce Vestra reperiretur, eundem ibidem usque ad ulteriorem benignam ordinationem Notram delinere et arestare, neque ullo modo elabi permittere debeatis ac teneamini. Gratia in reliquo Caesarea et Regia nostra Vobis benique propensi manentes. Datum in civitate nostra Vienna Austria, Die 10. Decembris A^o 1694.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1694 December Nrs. 13.

242.

Bécs 1694 december 10. Körözvény Salamon Mandl nikolsburgi zsidó ellen, ki 1300 rhénesforintnyi adóssága hátrahagyása után Magyarországra szökött.

Leopoldus Dei gratia etc. Fidelibus nostris, Reverendis, Honorabilibus, Spectabilibus, et Magnificis, nec non Egregiis et Nobilibus, Supremis, et Vice-Comitibus, Iudlium, et Iurassoribus, salutem et gratiam. Expositum est Majestati nostrae Nomine et in Persona Illustris Sacri Romani Imperii Principis Ferdinandi a Dietrichstein, supremi Aulae nostrae. Praefecti, Cognati Nobis dilecti, Consilarii nostri intimi. Qualiter certus quidam Hebraeus Salamon Mandl dictus, et subditus quippe dicti Exponentis reliquos Ejusdem Iudaeos et subditos in oppido Niklspurgh et Marchionatu nostro Moraviae existen. habit. in Mille circiter et Trecentis florenis Rhenensibus damnificasset. Qui siquidem vel solvendo impar existens, aut ejusmodi debitum et damnificationem resarcire ac rependere nolens, solita Residentia sua derelicta profugisset per eundemque injuriatis, ac etiam aliis creditoribus suis impendendam satisfactionem subterfugiendo, hinc inde vagaretur, jamque in praefatum Regnum nostrum Hungariae transiisset, sed nec ibidem ullam haberet certam residentiam, adeoque dicti Exponentis subditi propter praefatum Salamonem Mandl in dies damnificarentur. Ob hoc supplicatum extitit Majestati nostrae Nomine et in Persona antefati Exponentis debita cum instantia humillima, quod siquidem subditos suos contentandi alia via non suppetat de comprehensione et arestatione praefati damnificantis et debitoris Iudaei, actutum, et illico ubicunque locorum fienda serio comittere et mandare dignaremur, nec patere-mur eundem ac ipsius quoque damnificatos subditos, justa sua praetensione destitui. Cum autem justa petenti non sit denegandus assensus. Et alioquin communis justitia unicuique, quod suum est, reddi et restitui juberet; de positiva porro lege signanter vero Article 92 Uladislai Regis Decr. I manifestus debitor praecipue autem nullam hereditatem,

aut fixam residentiam, qualis praefatus Iudaeus esset, habens, ad mentem quoque Arli. 14 novissimae Diaetae Posoniensis ubique locorum libere detineri, sed et qua profugus subditus capi et arestari possit. Iamque de arestando capiendoque eodem Iudaeo in praefato quoque Marchionatu nostro Moraviae, prout et aliis haereditariis Provinis nostris seria mandata nostra expedire fecerimus. Pro ea Fidelitatibus quoque vestris harum serie firmiter praecipientes clementer committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus, rebusque sic, ut praefertur, stantibus, seque habentibus dum et quandocumque praefatus Salamon Mandl Iudaeus reperire proterit, vosque cum praesentibus requisiti fueritis, extunc eundem capere, arestare, et detinere, manibusque praefati exponentis, qua Domini ejusdem terrestris aut ad id deputandorum ejusdem hominum assignare debeatis, et teneamini. Secus non factur. Datum in Civitate nra. Vienna Austriae, Die 10 Decembris 1694.

Leopoldus m. p.

Blasius Jaklin m. p.

Epps. Nitriensis.

Paulus Mednyanszky
m. p.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1694 December Nrs. 31.

243.

Bécs 1695 augusztus 12. A m. udv. kancellária Bazin magisztratusától pontos információt kér arról, vajjon a város és Lazar Hirschl közt kötött szerződés az egész városi tanács és a község beleegyezésével, vagy anélkül kötött meg.

Prudentes et Circumspecti etc.

Salutem et officii nri. promptitudine. Tam Iudaeus Lazar Hirschl primo ad hanc Cancellariam medio demissi Memorialis cum annexa eidem certi contractus cum eorundem Dominationum Vestrarum inili Copia recurret, quam et

expost nonnulli Senatores et Tribunus plebis cum maxime parte Sexaginta Viratiis (így) et reliquis civibus Regiae Liberaeque Civitatis istius Baziniensis ad Suam Majestatem Caesaream et Regiam confugiens: Qualiter et in quonam tam ex una, quam ex altera partibus humillime supplicent, ex iisdem utriusque partis dimissis intellectura sunt Prudentes et Círcumspectae Dominationes Vestrae.

Qui quidem Contractus Privilegiis etiam dictae Civitatis praejudiciosus qualiternam, an ex voluntate et consensu totius Senatus et Communitatis, vel fors sine scitu et consensu praefatorum quatuor Senatorum et reliquorum supplicantium cum praenotato Iudaeo initus sit, genuine et circumstantialiter quantocyus nos superinde informare velint ac noverint Dominationes Vestrae, quo summe titulata Sua Majestas pro benigna desuper Resolutione sua per Cancellariam hanc demisse informari possit. In reliquo easdem Dominationes Vestras diu ac feliciter valere cupimus Vienna 12 Augusti A^o Dni 1695.

Earundem Dominationem Vestrarum.

N. N. Cancellariae ceterique
S. C. R. Majestatis Cancellariae
Regio Hungaricae Aulicae
Consilarii.

Civitati Basiniensi Senatui
et Communitati.

Fronk.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1695 Augustus Nrs. 57.

244.

Bécsújhely 1695 augusztus 28. Királyi rendelet, hogy a gabonaszállítási szerződés pontjai be nem tartása miatt panaszkodó Izsák József, az élelmezési bizottság alkalmazottja és divékujfalvi Ujjalussy János közt támadt egyenetlenség hatóságilag kivizsgálendő és ha a panaszos zsidónak igaz van, elégtételt kell neki szerezni.

Leopoldus etc.

Egregio Fidelis nobis dilecte. Conquestus est Majestati nostrae humillime et lamentabiliter Isaac Joseph Iudaicus Annonae Commissariatus nostri substitutus: Qualiter idem in anno adhuc 1693 die 28 mensis Januarii cum fidele nostro Egregio Ioanne Ujfalussy de Divék Ujfalú ratione certae quantitatis frumenti metretarum, utpote seu quartalium Nagy Tapolcsaniensium Trium millium ex Commissione superiorum suorum pro parte nostra, sive annonae necessitate certo pretio inibi enotato coempti, certum contractum iniisset; vigore cujus eidem Venditori eotum statim et instanti florenos Trecentos in usuroborationem ejusdem Contractus anticipato deposuisset et exolvisset, reliquum vero pretium attacki frumenti in certis Terminis pariter in praecitato contractu specificatis erga subministrationem boni annotatae quantitatis frumenti deponendum idem emptor appromississet, seque obligasset; prout etiam eidem obligationi suae ex parte sua satisfacisset. Idem nihilominus venditor antelato contractui non ut debito modo satisfacisset, verum partim defectuosa mensura, partim vero corruptum in notabili quantitate frumentum eidem emptori dari et assignari curasset, cujus commoliti farina tanquam pro Annona et militiae nostrae usu plane inepta per Annonarios officiales nostros acceptari ne nequivisset, damno ejusdem emptoris, et consequenter non contemnende servilii nostri defectus valde manifesto.

Supplicatum itaque extitit Majestati nostrae nomine et in persona praelibati Annonae Commissariatus nostri et consequenter ejusdem substituti emptoris debita cum instantia humillime, quatenus eidem circa praemissa de opportuno impendendae videlicet eatenus satisfactionis remedio clementer providere, Tibique superinde committere et mandare dignarenur; Cujus nos humillima instantia clementer permoli; Cum alioquin etiam ejusmodi contractus praesertim ad promovendum servitium nostrum bona fide inibi inviolabiter servari debeant; frausque et dolus nemini patrocinaretur; sed et communis justitia unicuique quod suum

est tribuendum jubent. Expensae porro in ejusmodi liquidis causatae ad mentem Arteli 31 Anni 1659 refundi soleant ac debeant.

Quocirca Tibi firmiter praecipiendo benigne committimus et mandamus, quatenus acceptis praes. et rebus sic habentibus, tam praefatum venditorem, quam et memoratum emptorem, praefixo iisdem certo termino, in praesentiam Tui citare et certificare, auditisque iisdem partibus nec non documentis ac probis eorundem ab utrinque producendis, examinatis ac revisis, compertaque in praemissis mera rei veritate, praenotato emptori condignam eatenus satisfactionem una cum expensarum ejusdem in praesentem causam erogatarum et erogandarum refusione ex bonis antelati venditoris impendere et administrare modis omnibus debeas et tenearis. Neque secus factururus. Gratia in reliquo Caesareo-Regia Tibi benigne propensi manet. Datum in Civitate nostra Neostadiensi die 28 mensis Augusti A^o Di. 1695.

Brezniczky.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1695 Augustus Nrs. 58 et 1696 Januarius Nrs. 16.

245.

Bécs 1695 szeptember 25. Eszterházy Pál herceg, Magyarországnádora, figyelmzetteli Pozsony város tanácsát, hogy retorziót fog alkalmazni, ha a jövőben megtiltja köpcsényi zsidóinak a városba való belépést és hogy ott kereskedhetnek.

Generosi, Egregii, Nobiles, Prudentibus item ac Circumspecti Domini Amici Nobis observandi.

Salutem et Officiorum Nostrorum commendationem. Panaszképpen delegálták előttünk Köpcsény Sidóink, nem tudván mi okbul kegyelmetek bé nem ceszti őket a Városban hogy keresskedhetnének, holot ennek előtte mindenkor Szabad volt nékik ottan keresskedny. Annakokáert akaránk kegyelmeteket praesentibus requirálnunk, emlétet Sidóinknak kereskedésre való bé járásokat megh ne gálallya ke-

gyelmekek, hiszen Pálfi Ur Sidóinak Sincsen nagyobb jusok mint ezeknek, mégh is csak szabadon kereskednek, mindazonáltal ha tovább sem foghja be ereszteny kegyelmekek eöket, talán tudhatunk miis kegyelmekeknek más dologhban hasonlóképpen Szolgálny. In reliquo Isten éltesse kegyelmekek. Datum Viennae die 25 Septembris 1695. Praetitulatarum Dominationum vestrarum.

Amicus ad officia paratus
Paulus Esterházy

Büchler S.: M. Zs. Szemle 1923. évf. 156 l.

246.

Bécs 1695 november 7. Sámuel Oppenheimer panaszára, hogy a proviant összevásárlására és elszállítására kiküldött embereit munkájukban a pozsonyi polgármester és egy hajós megakadályozza, az udvari kamara felkéri a magyar kancelláriát, hogy embereit ezen igazságtalanság ellen védelmébe vegye.

Hlrme Splcs. etc.

Demissam Factoris Caesareo Regii Iudaei Samuelis Oppenheimber adversus Magistrum Civium Posoniensem et nautam quemdam Michaellem Stainer in eo querulosam Instantiam, quod Primus certas novationes et inhibitiones, ne videlicet homines dicti Supplicantis pro servitio Suae Majestatis comparandae potissimum Annonae, Posonii necessarii, quotidie, praesertim vero diebus Veneris, quibus Foris, ad victum totius Septimanae, Provisio facienda est, in civitatem administrantur instituat, alter autem, quoad Annonom secundo Danubio deductam quietantias eatenus prae manibus suis habitas extradare recuset, ac insuper Wolfgangum Oppenheimber verbis contumeliosis et verberibus exceperit, ex incluso praesentibus hisce nostris libello supplici praetitulatae Vrae Dominationes uberius intelligent.

Quoniam vero mentionatus Samuel Oppenheimber, pro se suisque substitutis, ubivis locorum Protectionales

Regias et liberum Passum haberet, nec in negotiis rite promovendis ullo modo sint praepediendi, sed neque per nautas, aut quosvis alios, ejusmodi Verbalibus et Realibus injuriis officendi.

Proindre commemoratas Illrmam, Spectabiles, ac Magnificas, Generosasque Dominationes Vestras perquam officiose requirimus, ut Auctoritate et assistentia Sua Camerale, praerepetitis Oppenheimberianis hominibus et substitutis efficaciter assistere velint, ne praeter jus et aequum nullatenus aggraventur, quia imo cum assignatione praetactarum quietantiorum, condigna quoque de caetero damnificatis et injurialis satisfactio impendatur: quod ipsum effectui debito mancipendum, Easdem Dominationes Vestras quantocius ordinaturas, indubie confidimus et in reliquo diu felices et incolumes vivere desideramus. Dabantur Vienne die 7ma Nov. A. 1695.

N. Sacrae Caes. Regiaeque Mattis praeses
caeterique Cam. Aulicae Consiliarii.

Orsz. Levélt. Ben. Resol. 1695 Novembris 7.

247.

Varano 1696 április 29. Iuda varanói bérlő elismeri, hogy Jávör György a Cronsfeld generalis megbízásából löle vásárolt 6 hordó sört és 470 heringet megfizette.

En Varanon Lakozo Arendas Judka Zsido Recognocalom praesentibus, hogy Jávör György Deputatus Commissarius M. Generalis Cronsfeld úr ő Nsglha Mele és Ngha szamara vasarlot lölem rend szerint:

Hat hordó sert hordaja fl. 3., 60 d	fl. 25., 20 d.
Item Nigy szasz hetven Nyocz heringet	
egyik h. 4 $\frac{1}{2}$	fl. 21., 51 d.
	fl. 46., 71 d.

Kirol atam ezen subscribalt peesites Recognitiomat pro futura sui Cautela.

Varano Die 29. Aprilis 1696.

Coram meo Ladislao Posgay Mpp. (P. H.)

יהודה מפ"מ של א (= Iuda Przemyslból).

Baloldalt peesét piros spanyol viaszban, amelyen csak a יהודה szó olvasható.

Zemplénum. levéltára. Lajstromozatlan Iratok (Zs betű a.) Közzölte dr. Goldberger J. „Zemplénummegye Zsidó Családok“ c. különlenyomatú füzetében 3—4. l.

248.

Szent-Miklós 1696 május 25. Gróf Bethlen Miklós jelentése a só szállítása tárgyában az erdélyi udvari kancelláriához, amelyben egyben utasítatni kéri a zsidót és Forstert, hogy utalványozzanak pénzt Somlyóba és Debreczenbe, mert különben a pénzhány miatt sok kár és akadály lesz a só elküldése körül, s ő kénytelen lesz a só szállítását beszüntetni.

Mint jóakaró uraimnak, atyámfainak, barálimnak szolgálók és Istentől minden áldásokat kívánok kegyelmeleknek etc.

Nem lévén most egyéb miről tudositlanom kegyelmeleket, irhatom csak ezt, hogy én hozzám már két postán semmi levele nem jött kegyelmeleknek, el hiszem talán gubernátor uramhoz mentenek. A soo dolgával már Istennek legyen háála annyiban vagyunk, hogy az Maroson ment eddig le $\frac{32}{m}$ soo, noha bizony kártis vallottunk benne, mert a mennyiben eddig tudom elis vezett benne 2000, az hajók elsülyedtenek; arrólis ugyan még bizonyos hírem nincsen, hogy Szegedre lemehtenek e békével, vagy nem, de minden órán várom a tudositást, de ámbár lenne annyi kár mint 2000 soo, csak az $\frac{30}{m}$ mehetett volna le békével. Somlyó feleis feles soo ment ki, ugy hiszem legalább 25 vagy $\frac{80}{m}$, azért kegyelmelek mondgya meg az sidónak és Forsternek, hogy mindeneknek előtte tegyenek assignatiot pénzről Somlyóba Debreczenbe legalább 25, vagy $\frac{30}{m}$ forintról, mert ott

máris nem sok pénz vagyon, melly miatt rettenetes kár és akadály leszen, ha pénz nem leszen, ha pedig az sidó a pénzen nem akar érteni, megmondhattya kegyelmetek neki, hogy bizony tsak az uraktól költsön vett pénzértis elment 550 vagy $\frac{60}{m}$ forint, annak felette pedig az mennyi soó ez idén kétfelé ki- ment az országból a Maroson és Somlyó felé, úgy hiszem az arra való erogationak sem sok hujja leszen az $\frac{50}{m}$ forintnak, melyről is, Isten Tordára vivén bennünket, egészsz extrac- tust küldök, de interim a sidónak tsak megmondgya Ke- gyelmetek s Forsternek, hogy ha pénzt nem assignálnak, innét bizony soó nem megyen, mert jobb, hogy az pénz várja az alkalmatosságot, hogy sem az alkalmatosság várja a pénzt, és így elveszszen a jó alkalmatosság a pénz miatt, a mint tavaly. Azokat az albakat azért hagyám, rövid szóval megmondom, minden holnapba tsak osszák kétfelé a pénzt; felét vigyék Debreczenbe, felét Bétsbe, vagy hova akarják. Ezzel ajánlom Isten oltalmában kegyelmeteket. Sz. Miklós, die 25. Maii. anno 1696. kegyelmetek szolgáló attyafia, ba- ráttya

G. Bethlen Miklós m. p.

Kívül: Tekintetes nemzetes tiszteletes Kálnoki Sámuel, Sz.-keresztí András, Henter Benedek, Pálfi Ferenc. és Czakó György uraméknak etc.; nekem jóakaró uraimnak atyámfiainak, barátimnak adassék.

Orsz. Levéltár, erd. udv. kancellária 141. A. 1696. Közli Szent- királyi György.

249.

Bécs 1696 június 30. Hg. Eszterházy Pál nádornak megha- gyatik, hogy nehány pénzhamisító zsidót elfogasson, a ma- gyar kamarának pedig, hogy ellenük eljárjon.

Leopoldus Dei gratia etc.

Illustris Sacri Romani Imperii Princeps Cognato Nobis Dilecto. Demisse relatum est Majestati nostrae per Regiam in Regno nostro haereditario Bohemiae Appellationem Cameram: Qualiter apud deprehensum quendam Iudaeum Isaak Salamon nominatum, alias natione Budensem, ultra

quadraginta quatuor Imperiales merae novae falsae moderatorum septendecim Cruciferorum monetae potiori ex parte Hungaricae, idque diversae a duodecim ab hinc annis emissionis, una cum duobus falsis floreniis inventi sint, Eiusdemque in Hungaria partim Köpesenii, partim Lakempochii latitantes complices Iudaei, aliique cointeressati, ex fassione dicti deprehensi reperiantur, uti id ipsum ex inclusis uberius intellectura est Dilectio Vestra.

Et quia non solum Mattis nostrae, sed et boni publici intersit, ut tales nefandi summeque novici ausus tempestive tollantur et eliminentur, denotati vero complices et cointeressati in bonis adeoque sub jurisdictione Illustris Sacri Romani Imperii Principis, ac dicti Regni nostrii Hungariae Palatini Pauli Eszterházy cognati Nobis dilecti reperientur, cui de actuali et sine mora fienda eorundem complicum arrestatione et usque benignum resolutionem nostram detentione serio et clementer commisimus, ut igitur ad fundamentum talis perpetrati sceleris perveniri, ac reliqui etiam complices reserri et comprehendi valeant.

Vobis harum serie firmiter praecipiens committimus et mandamus, quatenus seriam et diligentem contra eosdem inquisitionem instituere, negotiumque hoc accurate investigare et indagare, de reliquis etiam complicibus rescire, totamque inquisitionis taliter peractae seriem Nobis pro instituendo ulteriori eatenus ordine quantoeyus transmittere debeatis et teneamini. Gratia in reliquo nostra Caesareo-Regia Vobis benigne propensi manet.

O. L. Conc. Exp. 1696 Junius Nrs. 34.

250.

Torda 1696 augusztus 28. Bethlen Miklós értesíti egyebek közt Kálnoki Samu erd. udv. alkancellárt, hogy felküldötte Cintzendorf nyugtlát, de egyben figyelmezteti, hogy ne költse el az ő rendelkezése nélkül a pénzt, ha zsidó megadja, mert neki is szüksége van erre, minthogy Cintzendorfnak az öszszegeket a magáéból előlegezte.

Mint kedves jóakaró uraimnak, atyámfainak, barátimnak szolgálók és Istentül minden áldásokat kívánok kegyelmeiteknek.

Az el mult postánnis irtam kegyelmeiteknek, mellyet ugy hiszem kegyelmeitek eddig alkalmasint el vett, azért azokat nem iterálok, hanem tsak effectumát várom kegyelmeitektől mind a Csáki ur dolgairól való tudositást, mind a consensus és a statutoriáknak expeditióját, melybenn is regiusok kik légyenek subuertaltam, az inclusában megláthattya kegyelmeitek.

Értem, hogy Fersner úr de pondere salis félre beszél, melyre nézve kegyelmeiteknek szándéka volna de 25 lapidibus salis sollicitandis, de ne tselekedgyen kegyelmeitek abban semmitis a gubernium hire nélkül, mert jól vagyon most a só pondusa

Cintzendorf ur quietántiáit fel küldöttem; azt a pénzt én a magam pénzemből tettem le, azért, ha az sido meg adgya, az én dispositiom nélkül ne költse el kegyelmeitek, mert nekemis szükségem vagyon ott a pénzre.

Publico nomine a gubernium a mit irt kegyelmeiteknek, nem iterálok, hanem ajánlom Isten oltalmában kegyelmeiteket.

Torda, 28 Augusti, anno 1696.

Kegyelmeitek szolgáló attyafia, komája, barattya.

Bethlen Miklós m. p.

Kivül: Spectabili ac generoso prudenti item ac circumspecto domino Samueli Kalnoki sacrae caesareae reginaque Maiestatis inelytae cancellariae aulico Transylvaniae vice cancellario ac caeteris eiusdem cancellariae consiliariis et membris etc. dominis mibi observandissimis. Viennae... 4. Sept.

Orsz. Levélt. Erdélyi udv. Kancellaria 149/1696. Szentkirályi György másolata.

251.

Pozsony 1696 szeptember 13. Az I. Lipót császár által küldött bizottság átirata a m. kir. kamarához, melyben a magyarországi, jelesen a kismartoni zsidók kereskedelmi viszonyaira vonatkozólag több rendbeli felvilágosítást kér, mert tudomása van arról, hogy különösen az utóbbiak jóformán az egész értékes kismartoni kereskedelmet uralják, és — nem lévén ott a kamarának ellenőrző közege —, Ő Felsége harmincadát nagy mértékben megkárosítják.

Sacratissimae, caesareae regiaeque majestatis delegatae commissionis nomine inclytae regiae camerae Hungaricae praesentibus amice intimandum.

Innotuisse caesareae huicce commissioni, Iudaeos in hocce Hungariae regno notabile et ultra indultum ipsorum pretiosum exercere commercium, signanter autem Iudaeos Kismartonienses totum quasi commercium Kismartonium seu Eisenstadium trahere et derivare, tricesimamque suae maiestatis enormiter defraudare nemine ibidem Kismartonii dictis Iudaeis ex parte camerae invigilante. Cum autem, si res sic se habeat, servilium altetatae suae sacratissimae maiestatis exigat, ut de congruo eatenus remedio deliberetur, et ideo caesarea haecce commissio scire desideret, qualibusnam mercibus praefatis Iudaeis in regno hocce de indulto commercium habere liceat, et qualibus contra indultum quaestum exerceant, quave modalitate Iudaei Kismartonienses, ne cum fraudulentam proventuum regionum tricesimalium diminutione commercium in attactam civitatem Kismartoniensem derivare ausint, inhibendi sint: et an Iudaei commercium exercentes nomine census ad aerarium regium, uti in Hungaria superiori et aliis provinciis haereditariis fieri observatum est, quid contribuant, imo an non commercium Iudaeorum Christianis quaestoribus et mercatoribus praepiudicet. Eapropter antelata inclyta ista camera Hungarica huicce amice requiritur, quatenus circa praemissa informationem et opinionem suam caesareae huicce commissioni suppeditare non gravetur. In reliquo caesareae haecce commissio eidem inclytae regiae camerae

Hungaricae ad exhibenda quaevis humanitatis officia semper addicta permanet. Ex commissione caesarea Posonii die 13 Septembris, anno 1696. Georgius Antonius Ferschner m. p.

(Kivül): Sacratissimae caeserae regiaeque maiestatis inclytae regiae camerae Hungaricae amice assignandum.

M. kir. Orsz. Levéltár, kincst. oszt. „A pozsonyi kamarához intézett levelek 1690—99. C. 75. csomó.“ Szentkirályi György másolata.

252.

Bécs 1697 február 9. I. Lipót király igazolja, hogy Keresztély Ágoston szász herceg, mint győri püspök ünnepélyesen tiltakozott az ellen, hogy a hg. Eszterházy Pál nádor területén lakó zsidók Kismartonban szinagógát építhessenek.

Nos Leopoldus Dei gratia electus Romanorum Imperator Semper Augustus, ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae etc. Rex, Archidux Austriae etc.

Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis, quod Illustris ac Reverendus Christianus Augustus, Dux Saxoniae, Juliae etc. etc., qua Eppus Jauriensis direxerit et signaverit eo modo. Qualiter idem protestans revera intellexisset, quod Iudaei sive Hebraei tam illi, qui in fundo Illustris Sacri Romani Imperii Principis Pauli Eszterházy de Galantha, perpetui in Frakno Aurei Velleris equitis, Regni nostri Hungariae Palatini et Intimi Consilarii ac aequae Cognati nostri dilecti arcis Kismarton sive Eisenstatt in Comitatu Soproniensi existenti, habitae residentiae, quam alii aliunde eo concurrentes, aliundeque confluentes certam exstruere intenderent, aut jam etiam exstruxissent Synagogam, in eaque suae Iudaicae pravitalis exercitium habere vellent, vel illud actu ipso absque debita ejusdem protestantis, qua Dioecesis illius Praelati Ordinarii seu Dioecesarii requisitione annuentia, consensuque et voluntate in grave Christiani populi scandalum, legumque patriarum, et ipsius Protestantis praedudicium jam etiam exercere praesumerent, poenam contra

similium attentatores in Sacris canonibus, patriaeque legibus Sancitam incurrere non formidantes. Ne igitur idem protestans, in ejusmodi temerarium praesumptuosumque et praepudicosum memoratorum Iudaeorum ausum et actum praevio modo attentatum quoque pacto consentire videatur, quin potius ut idemnitati juribus laesae suae jurisdictionis in tempore providere, et temerarios hos, non solum a coepto sibi quoque tali modo usurpato ausu et exercio illiusque continuatione arcere, verum etiam debita animadversione contra eosdem uti valeat atque possit, praemissae synagogali erectioni judaicaeque exercitii continuationi, de plano et simpliciter contradixisset, eosdemque, imo alios etiam eo confluentes Iudaeos ab ejusmodi Synagogae erectione ac ibidem attentando pravitate suae Iudaicae exercitio, et ad illud aliunde fiendo illorum accursu, prouti quocumque Christianos etiam a tuitione, protectioneque dictorum Iudaeorum praemisso in casu ne fors suscipienda sub poena Canonum Sacrorum Legumque Patriae serio inhibuisset, et prohibuisset, de illatoque praevio modo suis, et praetactae Ecclesiae, Dioecesisque suae lauriensis, Iuribus, praepudicis et impendenda eatenus viis et modis satisfactione, ac contra praedictos Iudaeos animadversione omnimodam sibi facultatem reservasset, protestando et contradicendo, reservavitque et protestatus est ac contradixit reclamando, inhibendo atque prohibendo palam publice, et manifeste coram Majestate nostra. Harum nostrarum sigillo nostro secreto authentico roboratarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum in Civitate nostra Vienna Austriae die 9. mensis Februarii Anno Dni. 1697. Regnorum nostrarum etc.

Leopoldus.

Blasius Jaklin
Eppus Nitriensis.
Paulus Mednyansky.

253.

Kismarton 1697 szeptember 22. Herceg Eszterházy Pál nádor közli a pozsonyi kamarával, hogy Czetto Jánosnak, mint harmincad-felügyelőnek, hivatalos működése elé akadályokat nem gördít, de tagadja, hogy ennek joga lenne a joghatósága alá tartozó zsidók és más kereskedők boltjaiban levő áruk átvizsgálására, mert ez a földesurak jogának nyílt sérelme lenne. Egyben a törvényekre és rendeletekre való hivatkozással tiltakozik az ellen, hogy Kismartonban egy harmincadhivatal állíttassék fel.

Illustrissimi, magnifici ac generosi domini frater et amici nobis observandissimi.

Salutem et officiorum nostrorum commendationem. Literas praetitulatarum dominationum vestrarum una cum acclusis suae maiestatis sacratissimae benignae resolutionis paribus cum honore percepimus, ex iisdemque egregii Joannis Czetto pro tricesimarum harum partium inspecto-ratus officio confirmationem et ulteriorem declarationem intelleximus, quo in passu nos alioquin eundem sua auctoritate uti non impediemus, verum ut in fornicibus Iudaeorum aliorumque mercatorum sub iurisdictione nostra existentium in fundo nostro arcensi et dominali per nos ipsos aedificatis merces perlustrandi facultatem habeat, hactenus nec hic practicari vidimus, nec alibi audivimus, cum hoc in manifestum dominorum terrestrium vergat praeiudicium, in passibus enim id competit, ut officiales constituti talibus invigilent, et si quos defraudatores deprehenderent, poena solita mulctarent; ideo hoc in puncto instructionem dicto Joanni Czetto datam praetitulatae dominationes vestrae modificare non graventur, siquidem iuribus alienis manifeste praeiudicare cupere non possent, innumerantibus id ipsum subsequentibus: Artículo 31 anni 1625 et in eodem citato articulo 18. anni 1618. noviter erectae in regno passim tricesimae, vel maxime in consuetae per suam majestatem regiam sublatae sunt. Qui quidem articulus 18 cum altero 31. licet quidem de praeteritis seu illac usque erectis tricesimis inconsuetis et earundem filialibus sonare

videantur: quia tamen per earundem sublationem sancitum est alias inconsuetas in futurum quoque erigi nequire Lex siquidem non praeterita, verum futura ligaret. Item articulo 34 Vladislai decreti 3. nominantur universae tricesimae capitales et filiales per totum regnum Hungariae et Sclauoniae, in quo Kismarton nullatenus specificatur: erga iuxta praecedentes 31 et 18 pro inconsueta debet intelligi: inconsueta vero sunt tollenda: ergo hic erecta non potest acceptari.

Deinde huiusmodi nova erectio tricesimarum sine speciali praescitu statuum inclyti regni non potest fieri: quia id, quod per regnum articulariter tolleretur, sine altero articulo, vel vero speciali contraria lege sine ipsis regnicolis resuscitari nequiret.

Praeterea licet quidem vi articuli 89 anni 1647. per cameram Hungaricam in locis opportunis tricesimae erigendae admitterentur, quia tamen idem articulus ad loca seu partes Turcis subiecta esset restrictus, ideo pro praesenti loco Kismartoniensi non quadraret, et esto, non tamen admissio ex ratione opportunitatis loci allegari quiret, remonstraretur tamen maior incommoditas, quam commoditas fisci: ergo nihil inducitur vel educitur in regnum et e regno, quod per haec tenus erectas Vimpassiensem et Hoffensem tricesimas in regnum non veniret: ergo cum ibi proventus camerae commode et sine praeiudicio fisci colligi possint, probatur hic in Kismarton esse inopportuna et superflua: perque id proventus fisci minueretur et non augetur: hic namque in Kis-Martone via officiales acquirunt sua salaria ex proveniuntibus, locus siquidem non esset in uno universali passu, verum ex una platea in fundo arcensi. Et dato non tamen admissio exiguus quidem hic esset quaestus, interim tamen ex quo in dictis Vimpassiensi et Hoffensi tricesimis, iuxta articulum 15. Sigismundi decreti anni currentis, et mercium hic loci existentium exiguum quaestorum fieri potest: ideo nullum fisci et camerae infertur praeiudicium. Regnum imo his et similibus novitatibus aggravatur per fatigia et maiores expensas ubi incolae eiusdem se se in omnibus antiquis et etiam noviter erigendis semper insinuare et ubique aliquid pendere tenebuntur:

quod hoc ultimae extremitatis tempore vitandum potius, quam introducendum veniret. De sublacione tricesimarum earumque filialium noviter erectarum articulus quoque 78. 1649 tractaret. Ita recentior quoque articulus 11: 1655; huc spectat. Articulus 146: 1647; qui officialium pluralitatem damnaret, quam apposite. Si deinde praetenditur quaestores in Kismarton existentes induxisse merces et defraudasse tricesimas: erit contra eosdem iuxta articulum 100 anni 1655 ad expositionem fisci specialis processus. Haec loco informationis praetitulatis dominationibus vestris perscribendum duxi. Causam duorum notiorum revidere quando commodum foret, videbimus, proxime Viennam ascensuri, cum incaptivato etiam Pongracz, quidnam velint, experiemur, adlaboravimus, ut una occasione his finis imponatur. Servet in reliquo praetitulatai dominationes vestras deus salvas diu et incolumes. Datum Kismartonii die 22 Septembris. anno 1697. Praetitulatarum dominationum vestrarum frater et amicus ad officia paratus Paulus Esterházy.

Más kézzel: Dominus princeps palatinus circa admittendum inspectorem Kismartonii rationes et leges in contrarium adducit. Praesentatum 26 septembris 1697.

Orsz. Levéltár, kinst. oszt. „A pozsonyi kamarához intézett levelek 1690—99. C. 75. csomó.“ Szentkirályi György másolata.

254.

Bécs 1697 november elején. Oppenheimer Sámuel panaszkodik az udvari kamaránál, hogy a szász-lengyel tábori kórház szükségleteinek beszerzése céljából az udv. kamarától kapott szabad útlevelet a pozsonyi városi vámnál nem respektálták, elvették és csak 40 forint biztosíték lefizetése után adták vissza.

Hchlöbl. Kays. Hofkammer.

Gnädig Hochgebiethende Herren, Herren.

Ewer Excell: und gnad: ruhet zweifels ohne, in gnädigsten andenken, wwassgestalt dieselbe zu abführung der Churfürstl. Sächs: nunmehr Königl Pohnischen Velt-

spitals Nothdurfft in Hungarn einen frey Pass mir hierauf ertheilet. Nun ist sothaner mir ertheilter Pass allerorth respectirt worden, auszer bey der Statt Maulh zu Preszburg, welche die Maulh von den Chur. Sächs. Sog. Königl: Pohlnischen Veltspitals nothdurfften, mit Meldung, Sie nicht auszer, als was für Ihr Kays Maytt dienst gewüdtmet, zu passiren hätten, abgefodt, auch ehender nicht (ohmerachtet bey praesentirung sothanen Hoffkammer Passes, das allorth passirt worden undt kein difficultat zu machen wäre, das nöthige remonstrirt worden) passiren lasse, bisz meine bediente Eine Caution, welches 40 fl. anbetraf, geleistet.

Gleichwie nun, wenn einmahl solches zugelassen wie leichtlich gdst zu ermassen eine üble Consequenz darauss entstehen wirdt, zu deme dass Jenige, wasz ich bey dgleich Disrespectirung auszlege, mir wie billich restituirt werden musz.

Allso gelangt an Ewer Excell. und gnaden mein unterth: gehors: bitt, dieselbe geruhe gdst. an die Statt Maulh zu Pressburg die Verordnung ergehen zu laszen, dasz Selbte das zu dem Chur Sächs oder königl. Pohlnischen Veldtspithal gewidmetes nicht allein für diszmahl, sondern fürd: hin alles gegen praesentirung des Passes frey passiren und meine bediente der Caution befreyen thut. Welch gdster Willfahr mich underth. getröste anbey gehorst. empfehle in Verharr.

Ewer Excell. und gndn.
Samuel Oppenheimer
kays. factor u. Jud.

Orsz. Levélt. Ben. Res. 1697 Novembris 6.

255.

Bécs 1697 november 6. A bécsi udv. kamara Oppenheimer panasznának átküldése mellett kéri a magyar cancelláriát, hogy Pozsony városának megparancsolja, hogy az udvari kamara által kiállított útlevelek iránt jövőre nagyobb respectussal legyenek.

Illustrissime, Spectabiles etc.

Haebaeus (igy) Samuel Oppenheimer, per memoriale praesentibus annexum, humillime nobis exposuit, liberam Regiamque Civitatem Poseniensem, de victualibus et rebus aliis, pro militia Saxonio-Polonica necessariis, ad ejusdem Hospitale Campestre deductis, telonium exigisse, non nisi-que depositis pro cautione quadraginta florenis non attentis Passus liberi Nri litteris inibi dimissi.

Quod cum conventioni cum attacta militia contratuale, per expressum advesetur, et expensa tales ex acratio Scrae Suae Mattis refundi deberent;

Eapropter Illmas, Spectabiles, ac Magnificas, Generosasque Dominationes Vestras, hisce peramice requirimus, ut eum modum et ordinem eatenus instituere velint, quo praetactum depositum restituatur et in futurum Nostrarum liberi passus Litterarum, condignus ab eadem civitate respectus habeatur; qua in reliquo diu salvas et incolumes vivere desideramus. Dabantur Vienna die 6ta mensis 9bris 1697.

N. Sacrae etc.

O. L. Ben. Res. 1697 Novembris 6.

256.

Bécs 1697 november 29. A magyar kir. udv. kancellária kéri az udvari kamarát, hogy szüntesse be Csáky Anna grófnőnek járó pénznek kifizetését addig, míg Oppenheimer Samuelnek tartozó adósságát le nem rótta.

Sacrae Casarcae Regiaeque Majestatis excelsae Camerae Aulicae Consiliario, Secretario et Referendario Magnifico Domino Francisco Josepho a Krapff in acclusis hisce copiis officiose communicari demissum hebraei Samuelis Oppenheimer memoriale Cancellariae huic Regio-Hungariae Aulicae porrectum ex quo quemadmodum Sua Dominatio Magnifica uberius esset intellectura, qualiter idem occasione certi processus propter quoddam quatuor millium florenorum debitum coram Excelso Marchellatu Aulici officio contra

Dominam Comitissam Csakianam, antea Hochburgiana Annam, Mariam Prombellin de Guitwaldt moti, eandem Dominationem Magnificam a persolutione restantis ejusdem Dominae praetentionis inhiberi et tamdiu, donec ipse de pleno contractus non fuerit, pecunias eidem Dnae Comitissae debitas arestarti efflagitaret ita virtute etiam literarum mutui compassus a suprafato Marscellatu Aulici officio ad cancellariam hanc Regio Hungaricam Aulicam in subsidium juris dicti Samuelis Openhaimer et pro finali sententia ejusdem Marschellatus procuranda exemptione — mense adhuc Augusto anni modo labentis infrascripti datarum suo Dno Magnifico ab extradatione pecuniarum suprafatae Dnae Comitissae pro praescitis Bonis in Hungaria existentibus cedentium, apud suam Dominationem Magnificam in restantiis herentium usque ad dandam adaequatam juxta tenorem attactarum literarum praerepelito Marschellatus Aulici officii compassualium annolato Samueli Openhaimer super attacto debito satisfactionem omnino inhiberetur. Cui in reliquo Cancellariae Regiae Hungeae ad grata quaevis officia manet parata et addicta.

Ex Cancellaria Regio Hungarica Aulica Viennae die 29 novembris Anno Dni. 1697.

O. L. Conc. Exp. 1697 November Nrs. 60

257.

1698. *A Magyarországban kereskedést űző zsidók névjegyzéke 1698-ból.*

Praesentatum 1. Aug. 1698.

Nomina Iudaeorum quaestum in Hungaria exercentium

1. Isaac Jelenkovics Iudaeus, arendator Zboroviensis.
2. Gener eiusdem Jacob ilidem Zboroviensis.
3. Joseph, arendator Kurimensis.
4. Ezechiel Izraëlovics, arendator Kerekrekiensis in comitatu Sárosiensi.
5. Kelman, arendator Hernad Németsiensi.

6. Michaël, arendator Göncziensis.
7. Hirsch, arendator Sztropkoviensis.
8. Mosko, itidem Sztropkoviensis arendator.
9. Joseph, arendator Homonnensis.
10. Mosko, arendator Hosztrovicensis in Homonnensi Krajnya.
11. Chana, arendator Sztaszcsinensis in Homonnensi Krajnya.
12. Abraham, arendator Szinensis, seu in Sina in comitatu Ungiensi.
13. Abraham, arendator in Percsin ad Unghvarinum.
14. Salamon, arendator in Vinna.
15. Joseph, arendator Vasarhelyiensis.
16. Iczko, arendator Galszécsiensis.
17. Völff, arendator Terebesiensis.
18. Judka, arendator Varanoviensis.
19. Joseph, arendator in Kis Berezna in Homonnensi Krajnya.
20. Isaac, arendator in Szobráncz.
21. Hirsco, arendator in Eörmező in comitatu Zempliniensi.
22. Levko, arendator Nagy Mihaliensis.
23. Boruk, arendator Ungvariensis.
24. Marcus, arendator Munkaaciensis.
25. Zelich, arendator it idem Munkaaciensis.
26. Baruck Zelikovics, arendator Uszoviensis in comitatu Saárosiensis.

Notandum Transtibiscum in Szatthmar, Uihely et Bene existestium Iudaeorum nomina resciri nequiverunt. Item unius in Krasznahorka et Tothselymes possessione ad Cibinium adiacente. Pariter in comitatu Scepusiensi, si qui forent hic, resciri non potuerunt.

Orsz. Levéltár kincst. oszt.-ban a pozsonyi kamarához intézett levelek II. sorozata 12. csomójában. (Relationes Cam. Offic. Fasc. 3), Szentkirályi György másolata.

258.

1698 *Ézettó András jelenti a magyar kamarának, hogy Spicz Ábrahám és Schlesinger Farkas zsidóktól, kik a Fische városából állítólag a kamizsai erősség részére szállított lisztet Kismartonban eladták, jöllehet felmutatták Oppenheimer Sámuelnek egy más alkalomra kiállított utilevele másolatát, addig amíg a harmincadot le nem fizetik, vagy más utilevelet nem mutatnak fel, zálogul bizonyos mennyiségű ezüstöt vett el.*

Inclýta sacrae caesareae regiaequ maiestatis camera Hungarica, Domini domini patroni gratiosissimi.

Humillimorum servitiorum meorum demissam commendationem. Qualiter certi Iudaei huius loci Kis-Martoniensis, nominatim vero Abrahamb Spicz et Wolfgangus Schlesinger praeteritis septimanis ex oppido Fische nuncupato diversis vicibus octuaginta quinque vasa cum farina suae maiestatis annonaria impleta huc Kis-Martonium in eorundem noviter aedificatam civitatem et domos advexissent, eandemque farinam hinc et inde quaestus gratia divendissent, authenticaque paria alicuius liberi passus Samueli Oppenheimer sonantis certam quantitatem annonae caesareae sine solutione alicuius telonii aut tricesimae pro armada suae sacratissimae maiestatis ex Austria in Hungariam inducendam concernentis adhuc in praeterito mense Aprili per excelsam cameram aulicam expediti, mihi produxissent, praesentibus meis demisse significandum duxi.

Siquidem vero eandem farinam annonariam in praedicto oppido Fische pro fortalio Canischiensi abducendam se se declarassent iidem Iudaei, interim hic Kis-Martonii quaestus gratia totaliter divendissent, tricesimator autem Hoffensis ad Laytam, cui quaestus ille ab initio inductionis tricesimam non exigere voluisset, ex eo quidem fundamento colligendum, quod saepefata farina annonaria sub diversis vicibus per tricesimam Hoffensem ad Laytam huc adducta, praedeclaratus passus ibidem semper exhibitus, debita autem dorsalis annotatio cum specificatione, quantum ni-

mirum singulis vicibus, de illa farina inductum haberetur, eidem passui nunquam inserta, aut more solito descripta fuisset.

Adeoque secundum homagium meum de eadem farina quaestus gratia hic divendita, solitam tricesimam a Iudaeis exigens interea aliquod argenteum pignus quousque aliquem alium liberum passum per inclytam hanc cameram expediendum producerent, aut debitam tricesimam hic Kis-Martonii penderent, ad manus meas recepi a saepefatis Iudaeis. Quae omnia debita informationis nomine demisse significandum habui, ulteriorem hoc in passu inclytae huius camerae gratiosam expectans ordinationem, me gratiae et favori commendans.

Eiusdem inclytae camerae humillimus servus Andreas Cetto m. p.

Orsz. Levéltár, kincst. oszt. „A pozsonyi kamarához intézett levelek 1690—99 C. 75. csomó“. Szentkirályi György másolata.

259.

Pozsony 1698 január 15. Pozsony városa Oppenheimer zsidó panasza tárgyában jelenti a magyar kamarának, hogy annak emberei semmiféle dologi vagy írásbeli óvadékot nem adtak, tehát visszatérítésről szó sem lehet. Egyben kéri a kamarát, hogy hasson oda, miszerint a szabad szállítást biztosító utilevelek csak az Ő Felsége, vagy a közjó érdekében történő szállításoknál legyenek használhatók, nem pedig a vámjövedelem megkárosításával magánnyereszkedés céljaira is.

Inclytum camerale consistorium domini domini et patroni nobis gratiosissimi.

Praemissa humillima felicioris noviter coepli huius anni cursus et decursus appreciatione; teloniatoris nostri informationem super querela Iudaei Oppenheimerii hisce adiunctam perdemisse praesentamus, addito etiam eo, eiusdem quaerulantis homines praeter verba nullam penitus

realem vel literalem dedisse cautionem, proinde restitutionem nec peti, nec dari posse. Altissimo autem inclyti consistorii iudicio submitimus, an non de similibus in summum praeiudicium privilegiorum proventuumque civitatis huius circa hoc valde attenuatorum praetensis liberis praetervectionibus iure meritoque conqueramur? Imprimis cum constet saepe saepius non tam suae sacratissimae maiestatis servilia vel publicum commodum, quam proprium duntaxat et privatam lucrum quaeri: proinde summa fiducia ducti, inclyto consistorio humillime supplicamus, quatenus miserimo civitatis huius statu gratioso cordi sumpto, solitis in locis partes suas adeo efficaciter interponere dignetur, ne attacti camerales passus imposterum per quoscumque ultra suae sacratissimae maiestatis et publicum commodum in praeiudicium et detrimentum telonii huius extendantur. Inclyti consistorii gratiae et favorri in reliquo nos perdemisse recommendamus, manentes eiusdem inclyti consistorii humillimi servi iudex, magister civium ac reliqui liberae ac regiae civitatis Poseniensis senatores.

(*Kívül:*) Ad inclytum sacrae caesareae regiaeque maiestatis camerae Hungaricae Poseniensis consistorium demissa informatio cum instantia civitatis Poseniensis.

(*Más kézzel:*) Informatio magistratus civitatis Poseniensis ad querelam aut gravamen Iudaei Oppenheimer. Praesentatum 15 Januarii 1698.

Orsz. Levéltár, kincst. oszt. „A pozsonyi kamarához intézett levelek 1690—99 C. 75 esomó“. Szentkirályi György másolata.

260.

Bécs 1698 február 13. A m. kir. udvari kancellária Modor városának megisztrátusától jelentést kér abban az ügyben, hogy a városi vámot a polgárok hozzájárulása nélkül egy Hirschl nevű zsidónak bérbe adta.

Prudentes ac Circumspecti Domini Amici Nobis observandi.

Salutem, officiorumque nostrorum promptitudinem. In quondam summum sibi per eorum Hebraicum Jacobum

Hirschl Liberae ac Regiae hujus civitatis Modrensis teloniatorem per praetitulatas Dominationes Vestras jam ante aliquot annos constitutum, praejudicium et damnum inferri lota jam fatae Civitatis Communitas queruletur, et qualiter ac ex quibus legibus fundamentis et rationibus ablegentiatione et amotione ejusdem Hebraei nos interpellat, ex inclusis memorialis ejusdem ad nos directi copiis uberius intellecturae sunt Dñes Vrāe Prudentes ac Circumspecti. Quae rationes et motiva tametsi ad desideratam dicti Iudaci ablegentiationem validae satis videretur; nihilominus priusquam iis locus datus fuisset, praetitulatarum quoque Dominationum Vestrarum mentem et informationem nobis eatenus propediem suppeditandam experiri volumus, easdem simul hisce serio commonefacientes, quatenus abusus illos qui hactenus ex parte dicti teloniatore cum damno et praejudicio suprafatae Communitatis perperam irrepererunt tollere et remonere, magisque concivium suorum et communitatis commodis et utilitati studere, quam unius privati Iudaei neutiquam fidelibus Suae Majestatis Sermae civibus comparandi emolumenta conniventer promovere voluit ac omnimode adlaborent Eaedem Dominationae Vestrae. Quas in reliquo diu ac feliciter vivere et valere desideramus. Datum Viennae, Austriae Die. 13 mensis februarii Anno Dñi 1698.

Eorundem Prudent. ac
Circumspect. Dominorum

Amici ad officia parati

N. N. Cancellarius, ceterique Sacrae
Caesariae Regiaeque Majestatis Can-
cellariae Regiae Hungariae Aulicae
Consilarii.

Magistratui Civitatis Modrensis

Bakos.

261.

*Bártfa 1698 júl. 27. Ladomérszky László és Péchy Ádám be-
terjesztik a szepesi kamarához a kerületükben kereskedést
üző zsidók névsorát.*

Inclytum Camerale consistorium.

Gratiosas inclyti consistorii literas 21 praesentis nobis intuitu nominum Iudaeorum, quaestum in Hungaria exercentium gratiose exaratas, solita demissa obsequiositate percepimus. Velut itaque in hoc districtis nomina eorundem rescire potuimus, in hac inclusa specificatione inclyto camerali consistorio, tenore eiusdem cameralis consistorii gratiosae commissionis humillime transmisimus. Perma- nentes de reliquo inclyti cameralis consistorii humillimi servi. Ladislaus Ladomérsky m. p. Adamus Péchy m. p.

(*Más kézzel:*) Ad officinam rationariam eo fine transmittentes, quatenus juxta aclusa Iudaeorum in diversis comitatibus degentium nomina una lysta conficiatur, et si qui a solutione census Iudaici se subtrahere vellent, in tali casu observetur.

Ex consilio inclito die prima Septembris 1698. Franciscus Olasz m. p.

Orsz. Levéltár kincst. oszt. a pozsonyi kamarához intézett levelek II. sorozata 12. csomójában (Relationes Cam. Offic. Fasc. 3.). Szentkirályi György másolata.

262.

*Lubló 1698 aug. 1. Szegedy Sándor beterjeszti a szepesi ka-
marához a kerületében kereskedést üző zsidók jegyzékét,
s egyben jelentést tesz adózási viszonyaikról.*

Illustrissimi, spectabiles ac magnifici, perillustres ac generosi domini, domini patroni colendissimi.

Humillimorum servitiorum meorum demissam subiectionem. Hodie cum debito honore ex inclyto camerali consilio percepi literas, in quibus mihi mandatur, ut nomina Iudaeorum in Hungariam quaestum exercentium et in medium ipsorum annualem censum contribuentium connotem, ac inclyto camerali consilio transmittam. Ideoque quoscun-

que nosco, pro hunc passum quaestum in Scepusium exercere conotatos inclusive inclyto camerali consilio porrigo. Verum nullus horum censum seu annuale tributum tribuere vult, nam volens binis vicibus tempore nundinarum Jacobo Izrahelovicz arendatori Homoniensi penes literas camerales auxilio adesse, eosdemque hic arestare. Arx nullomodo permisit hic in istis bonis arestum, dicens eadem bona in Poloniam spectare, et ideo, cum Iudaei Szandecenses ac Visnicenses sint subditi principum Lubomirsky, non permittam eosdem hic opprimere: Et sic nil ab illis percipiendo cogebatur discedere. His servet deus inclytum camerale consilium sanum ac felicissimum. Actum Lublyoviae die 1. Augusti, anno 1698.

Praelitulatis illustrissimis, spectabilibus ac magnificis, perillustribus ac generosis dominis, dominis, servus humilissimus Alexander Szegedy m. p.

Orsz. Levéltár kincst. oszt. a pozsonyi kamarához intézett levelek II. sorozata 12. csomójában (Relationes Cam. Office. Fasc. 3.) Szentkirályi György másolata.

263.

Sztropkó 1698 aug. 2. A sztropkói kerület kereskedést üzö zsidáinak jegyzéke 1698-ból.

Specificatio nominum Iudaeorum questum in Hungaria per districtum Sztropkoviensem exercentium sequitur tali modo.

1. In opido Polonicali Zolkva Iudaeus Izacus Hersl.
2. In opido similiter Polonicali Rimano Iudaei Abraham Rubinovics, secundus Iudaeus Iczko, tertius Iudaeus Leiba, quartus Iudaeus Saul.
3. In opido Jesliszka Polonicali Iudaeus Samuel Davidovics.
4. In opido Sztropko ex parte illustrissimi comitis Francisci Pettheő arendator Mosko vocatus.
5. Similiter in eodem opido Sztropko arendator comitis Gasparis Pettheő Hers vocatus.

6. In possessione Karácsonmező Iudaeus arendator Abraham.

7. In possessione Kerekrét Iudaeus arendator Hasszko nomine vocatus.

8. In possessione Also Sridnik arendator Iudaeus nomine Hersko vocatus.

9. In possessione Also Komarnik arendator Iudaeus Salamon nomine vocatus.

Et hi erant Iudaei, qui per Hungariam quaestum exercebant, et de praesenti exercent iuxta facultatem ipsorum: Ex tricesima Sztropkoviensi die 2 Augusti anno 1698. Franciscus Tarczali tricesimator m. p. (L. S.)

Orsz. Levéltár kinst. oszt. a pozsonyi kamarához intézett levelek II. sorozata 12. csomójában (Relationes Cam. Offic. Fasc. 3.) Szentkirályi György másolata.

264.

Sztropkó 1698 aug. 2. Tarczali Ferencz harminczados betterjeszti a szepesi kamarához a sztropkói kerület kereskedést üzö zsiduinak 1698. évi névjegyzékét.

Inclita Camera et Domini Domini mihi gratiosissimi collendissimique.

Specificationem nominum Iudaeorum, prouti indita camera mihi demandavit, eatenus gratioso mandato camerali obtemperare volens, humillime transmissi in vero et genuino extractu: insuper mensualem extractum praeteriti mensis Julis, in quantum moderni huius temporis exigentia et militis quartirantis onus fieri admitteret, eundem quoque ex debita mea homagiari obligatione inclitae camerae demisse transmittendum duxi: Caeterum inclitam cameram quam diu vivere ad vota feliciter desidero. Datum Stropkaviae, die 2 Augusti, anno 1698.

Inclitae eiusdem camerae servus humillimus Franciscus Tarczali m. p.

(*Kivül:*) Illustrissimis, spectabilibus, magnificis, perillustribus ac generosis dominis dominis N. N. sacrae caesareae regiaeque Maies-tatis inclitae camerae Scepusiensis administratori, caeterisque eiusdem et inclitae Hungariae consiliariis etc. dominis dominis et fautori-bus gratiosissimis colendissimisque, Cassoviae. Praesentatum 12 Aug. 1698.

Orsz. Levéltár kincst. oszt. a pozsonyi kamarához intézett levelek II. sorozata 12. csomójában (Relationes Cam. Offic. Fasc. 3). Szentkirályi György másolata.

265.

1698 aug. 7. A Sáros vármegyében tartózkodó zsidók 1698 aug. 7-én kelt összeírása.

Conscriptio Iudaeorum in comitatu Sarosiensi existentium die 7. Augusti anno 1698. peracta.

In pago Thót Selmes Iudaeus nomine Levko, qui ibidem oenopolii magnifici domini Stephani Szirmay est arendator.

In pago Varjufalva Iudaeus nomine Isáác arendator braxatorii domini Adami Korponay.

In pago Usz-falva Iudaeus unus ibidem oenopolium domini Joannis Brezinay arendans.

In possessione Pechy-Uyfalu dantur duo nomine Salamon et Levko, quorum prior oenopolium, posterior vero macellum domini Alexandri Péchy in arenda possident.

In pago Komlos Iudaeus unus arendator ibidem oenopolii domini Martini Izdenczy.

In pago Kerék-Réth Iudaeus unus arendator ibidem oenopolii illustrissimae dominae comitissae Erdődianae.

In oppido Zboro Iudaei duo, nomine Aáron et Isáac ex parte excellentissimi domini generalis Asperimontis arendatores oenopolii.

In oppido Kurima Iudaeus arendator ibidem oenopolii.

In pago Kucsin Iudaeus unus arendator educilli.

In pago Birető Iudaeus unus arendator ibidem oenopolii.

In pago Karacson Mező Iudaeus unus arendator educilli ibidem dominae Semseianae.

In pago Komloska Iudaeus nomine Isaac arendator
ibidem educilli domini Joannis Semsey.

Eredetiye a m. kir. Orsz. Levéltár kincst. oszl.-ban a pozsonyi kamarához intézett levelek II. sorozata 12. csomójában (Relationes Cam. Offic. Fasc. 3.). Szentkirályi György másolata.

266.

Kismarton 1698 augusztus 7. Czetto András jelenti a pozsonyi kamarának, hogy a zsidók által Kismartonban eladott lisztre vonatkozó tudósítását már elküldötte. Schlesinger Farkas nádori zsidó kérvényére megjegyzi, hogy nádori szerződés alapján a zsidók a tudósításban említett lisztből egy mérőt a közel fekvő helyeken a kenyérszükség miatt és talán kereskedés szempontjából is eladtak, amiért is a bécsi Handgraffiatus a vám elmaradása miatt nehézségeket fog emelni. Véleménye szerint azonban az illető nádori zsidók, minthogy a handgraffiatuban sem kell vámot fizetniök, a harmincad alól is fel lennének mentendők.

Illustrissimí comites, spectabiles ac magnifici, perillustresque domini domini patroni gratiosissimi etc.

Ex annexis paribus occasione certae farinae suae maiestatis annonariae hic Kis-Martonií per Iudaeos venditae alias adhuc 18va proxime praeteriti mensis Julii inclýtae huic camerae per me originaliter perscriptis litteris ac domino Stephano Paskaj inclusis, desideratam informationem gratiose percipere dignabuntur praetitulatae dominationes vestrae.

Praeterea ad instantiam Wolffgangi Schlesinger alias Iudaei palatinalis demisse resignificandum habeo, qualiter indubitato contractu palatinali, ex defectu sufficientis panis, adiacentibus his locis pro aliquo auxilio quidem una mēfreta praetaetae farinae ad sexaginta libras computando, pro triginta quatuor grossis, et fors quaestus gratia fuisset vendita, ob quam venditionem officium handgraffiatu Viennense — uti proxima praeteritis diebus ipse ibidem Viennae

existens pro certo expertus — circa saepefatae farinae in mille centenarios se extendentis non debite factam informationem et occasione certae in eodem officio non persolutae exactronis alias Aufschlag nuncupatae, certas difficultates infallibiliter movebit. Adeoque sine humillima praescriptione iudicarem, quod si in dicto handgraffiatu eandem exactionem, persolvendi non obligati a tricesimali etiam solutione absolvendi essent iidem Iudaei palatinales, quae altiori inclytiae huius camerae iudicio ulteriorique gratiose dispositioni demisse submitto. Caeterum me gratiae et favori humillime commendans, maneo illustrimarum, spectabilium, magnificarum et perillustrium dominationum vestrarum demississimus servus Andreas Cetto m. p. Kismartonii 7. Augusti 1698.

(Kivül) Domini Czetto informatio ratione farinae.

Orsz. Levéltár, kincst. oszt. „A pozsonyi kamarához intézett levelek 1690—99. C. 75. csomó“. Szentkirályi György másolata.

267.

Eperjes 1698 aug. 10. Horváth Miklós beterjeszti a szepesi kamarához Sáros vármegye zsidainak 1698. évi összeírását.

Illustrissimi, spectabiles, magnifici, perillustres et generosi domini patroni gratiosissimi.

Humillimorum servitiorum meorum in gratiam praetitulatarum dominationum vestrarum demissam semper commendationem. Juxta gratiosam illustrissimarum, spectabilium, magnificarum, perillustrium et generosarum dominationum vestrarum commissionem, Iudaeos in inclyto hocce comitatu Saarosienſi existentes conscripsi, quorum conscriptionem praetitulatis dominationibus vestris praesentibus inclusam humillime transmitto. Me in reliquo gratiae et favori earundem praetitulatarum dominationum vestrarum demisse recommendans, maneo earundem illustrissimarum, spectabilium, magnificarum, perillustrium et generosarum dominationum vestrarum servus humillimus Nicolaus Horváth m. p. Epperiessini die 10 Aug. anno 1698.

(*Kívül*) Illustrissimis, spectabilibus, magnifici, perillustribus et generosis pominis N: N: Sacrae caesareae regiaeque Maiestatis inclytae camerae Scopusiensis administratori et consiliariis etc. dominis domonis patronis gratiosissimis. Cassoviae. Praesentatum 12 Aug. 1698.

Orsz. Levéltár kinezt. oszt. a pozsonyi kamarához intézett levelek II. sorozata 12. csomójában (Relationes Cam. Offic Fasc. 3) Szentkirályi György másolata.

268.

Lubló 1698 aug. 10. A Lubló vidékén kereskedést üzõ lengyelországi zsidók 1698. évi összeírása.

Conotatio Iudaeorum per passum Lublyoviensem in Scopusium quaestum exercentium conscripta in tricesima Lublyoviensi die decimo Augusti 1698.

Samuel Jeloniovicz Iudaeus Szandecensis mercatur cum duobus filiis variis mercimoniolis (sic) pro nundinis Varaliensibus, Iglóviensibus, Podolinensibus, subinde et kiesmarkiensibus.

Izacus Josephovicz Iudaeus Szandecensis, similiter, verum ob paupertatem tantum humeribus bajulat, uti ex vilibus expeditionibus ipsius ac rationibus patet.

David Izacovicz, Salamon Izacovicz, Abraham Jochimovicz, Iudaei Visnicenses, hi mercantur cum cutibus bovinis crudis, iuvenicis et vitulinis, subinde et pellibus sabellinis communibus, uti expeditio in praeterita angaria patet, quas cutes cambiunt Kiesmarkinum praesertim pro melle, ferro et duchan.(?)

Jacobus Markovicz, Iudaeus Tarnoviensis, mercatur cum variis cutibus, quas timens ulterius pergere, hic cambiat cum hominibus Leuchoviensibus pro cupro et aliis, persoluta tamen tricesima a cupro Leuchoviae pro Leuchoviensibus a cutibus hic per Iudaeum, uti patet ex regiis ac rationibus.

Caeteri vero Iudaei Szandecenses et Visnicenses non pergendo ulterius, huc cummulatum pro nundinis Lublyoviensibus cum suis puteis comparent, qui ultatim materiam diversi generis ac coloris, telam, zonas limbreas et alia di-

vendunt, a quibus propter protectionem arcis, quae nullam inductionem hucusque agnoscere vult, nil Suae Maiestati sacratissimae solvunt. Actum in tricesima Lublyoviensi, die annoquent supra.

Orsz. Levéltár kincst. oszt. a pozsonyi kamarához intézett levelek II. sorozata 12. csomójában. (Relationes Cam. Offic. Fasc. 3). Szentkirályi György másolata.

269.

1698. *A Szatmár és Ugocsa vármegyékben tartózkodó zsidók összeírása 1698-ból.*

Conscriptio Iudaeorum in comitatu Szatthmariensi commoranlium.

In oppido Szátthmáriensi arendatores anni praeteriti, qui nunc sunt extra allodium caesareum, sunt duo: Jacobus Lejba Iudaeus, alter Mathias Iudaeus.

In possessione Jank: David Iudaeus.

In possessione Gaczaly: Hirs kaplan Iudaeus.

In possessione Kölcze: Isachus Iudaeus.

In possessione Sonkad: Abrahamus Iudaeus.

In comitatu Ugocsa et quidem in Tisza Ujlak Abraham Kaplan. In Bökeny Volf Mojstes. In Ujhely Noachus Iudaeus. In Sasvar Majer Iudaeus.

Orsz. Levélt. kincst. oszt. a pozsonyi kamarához intézett levelek II. sorozata 12. csomójában. (Relationes Cam. Offic. Fasc. 3). Szentkirályi György másolata.

270.

Bécs 1698 november 24. I. Lipót király rendelete a magyar kamarához, hogy a Magyarországon tartózkodó zsidóknak és vagyosuknak az évi taksájuk arányos megállapíthatása céljából teendő összeírása végett felállított bizottságnak mindenben segedelmére legyenek.

Certa commissio, quo ad investigationem Iudeorum eorundemque facultatem conscriptionem per suam, Maiestatem

sacratissimam benignissime instituta huic camerae Hungaricae intimatur.

Leopoldus divina favente clementia electus Romanorum imperator semper augustus etc.

Spectabiles et magnifici et egregii fideles nobis dilecti etc. Revelantibus ex motivis et rationibus benignissime resolvimus, ut mediante commissione speciali isthinc ad facies locorum deleganda apud Iudeos in haereditario nostro Hungariae regno commorantes et degentes certa norma et methodus introducatur, ut dicti Iudei pro eo, quod in praefato regno nostro tolerentur, annuam proportionatamque iuxta facultates suas taxam ad aerarium nostrum contribuere debeant, sicque certus proventus annuus cameralis stabiliatur, cum in sola potestate nostra regia situm sit eosdem Iudaeos in praerepetito regno nostro Hungariae tolerare, aut illinc amandare.

Quam provinciam cum nos fidelibus nostris nobis dilectis camerae nostrae aulicae consiliario Joanni Francisco ab Olbern nec non collegae vestro Joanni Bornemisza et attactae camerae nostrae aulicae secretario Georgio Antonio Tershner benignissime attribuimus et praedeclarata clementissima intentio nostra quantocius rite effectuari debeat. Ideo fidelitatibus vestris harum serie benigne committimus et demandamus, ut antelatum collegam vestrum Joannem Bornemisza pro obeunda praerecensita functione rite expedire, et si mentionati commissarii sive nunc, sive sub decursu commissionis uno alterove subiecto ex officina rationaria aut cancellaria, uti et quibuscumque actis apud cameram istam nostram Hungaricam reperibilibus opus habuerit, eadem subiecta dum et quando requisiti superinde fueritis, ad eosdem commissarios nostros exmittere, acta vero in geminis paribus communicare, ac praeterea nefors Iudaei audita antelatae commissionis fama semet et praefato regno nostro Hungariae una cum facultatibus suis subducere valeant, apud officiales nostros tricesimales, prouti et alios etiam, si quid ad promovendam praerecensitam benignissimam intentionem eidem commissioni nostrae videbitur,

requisitum instituere velint ac debeant, quibus in reliquo gratia nostra caesareo regia binigne semper propensi manemus. Dabantur in civitate nostra Viennae die 24 mensis Novembris anno 1698. Regnorum nostrorum etc. Leopoldus. G. Starembergh. Ad mandatum electi Romani imperatoris Carolus Theop. liber baro ab Aichpuchl. Jacob Theob. de Mayern.

M. kir. Orsz. Levéltár, kincst. oszt. „Benignae resolutiones ad Cameram Poseniensem. 1698. folio 31“. Szentkirályi György másolata.

271.

Bécs 1698 december 1. I. Lipót királyi rendelete, miszerint a magyarországi zsidók, egy rájuk kivetendő türelmi adó bevezetésének céljából, mindenütt a kinevezett biztosok által foglalkozásukkal és jövedelmükkel összeírassanak.

Leopoldus etc.

Universis et Singulis nostris, signanter vero Illustri Sacri Romani Imperii Principi Paulo Eszterház de Galantha perpetuo in Frakno, dicti Regni nostri Hungariae Palatino, Iudici Cumanorum, Auri Velleris Equiti et Locumtenenti nostro Regio Spectabilis item et Magnificis Comitibus Stephano de Csak Iudici Curiae meae Regiae, et Adamo de Battyán antelatorum Dalmatiae, Croatiae, et Slavoniae Regnorum nostrorum Bano Consiliariis nostris intimis, nec non Georgio Erdödy de Monyorókerék Tavernicorum nostrorum Regalium Magistro, Christophoro similiter Erdödy de eadem Monyorókerék Camerae nostrae Hungaricae Praesidi, caeterisque memorati Regni nostri Hungariae Baronibus etc. etc. praesentem notitiam habituris salutem et gratiam. Quoniam nos ad demissam Camerae nostrae Aulicae nobis factam propositionem benigne resolverimus, ut mediante certa comissione nostra isthinc deleganda et exmittenda status Iudaeorum ubicunque tandem in praefato Regno nostro Hungariae commorantium exacte pervestigetur, idque eo vel maxime ex motivo, ut cum dicti Iudaei vacuis quasi manibus ex peregrinis provinciis in praetactum

Regnum nostrum Hungariae semet contulerint omnisque generis quaestum, et quidem nonnulli etiam fraudulentum exercentes, ultra modum ditati jam sint et locuplelati, hucusque autem nobis nil penitus praestiterint et contribuerint, quin imo plerique eorum congregatas in dicto Regno nostro Hungariae pinguem substantias rursus in exteris provincias eduxerint, cognito interno et externo eorundem statu, respectu praeteriti quidem intuitu praesertim commissar. fraudium comperta ac veritate proportionata mulcta et pro protectione nostra Regia, qua hactenus gavisii fuerint certa Pensio pro Aerario nostro effective ab iisdem exigatur et desumatur; pro futuro vero tolerabilis taxa annua juxta cujuslibet facultates ex conscriptione eruendas, ad praenotatam aerarium nostram praestanda determinetur et stabilizatur, ac tandem id quoque statuatur; ut ipsi Iudaei cum facultatibus suis sicut in alias nostras haereditarias, seu in aliorum exteris provincias migrare volentes, de facultatibus suis proportionatam quotam vulgo abfahrt Geldt dictam praestare teneantur; hujusmodi autem Provincia fidelibus nostris nobis dilectis suprafatae Camerae nostrae Aulicae Consiliario Joanni Francesco ab Olberen, nec non alterius Camerae nostrae Hungaricae pariter Consiliario Georgio Antonio Ferschner elementer delegantes et commitlentes; omnino velimus et non solum omnis libertas praenotatos Iudaeos conscribendi, facultates eorum examinandi et investigandi, ac demum mentionatas quoque taxas conslituendi praerecensitis Commissariis nostris ubilibet concedatur et admittatur, verum etiam necessaria assistentia per eos, quorum interest, praebatur; taliterque praecinsinuata benignissima intentio et seria voluntas nostra rite secundetur et in effectum deducatur. Ea propter Dilectioni et Fidelitatibus Vestris, Vobisque quibus supra universis et singulis benigne praecipientes commissimus et mandamus, quatenus tum et quando cum praesentibus requisiti fueritis aut alter Vestrorum fuerit requisitus, supranominatis Commissariis nostris non modo omnem libertatem saepefatos Iudaeos ubivis et in quibuscumque locis et dominiis conscribendi, facultates eorundem explorandi indagandi, et taxandi permittere et

per suos permitti facere, verum etiam necessariam circa praemissa assistentiam praebere, pactoque hoc praedeclaratam clementissimam intentionem et seriam voluntatem nostram secundare et omnimode promovere velitis ac studeatis; imo debeatis et teneamini. Secus non facturi. Datum in Civitate nostra Vienna Austriae. Die 1ª Mensis Decembris Anno Dni 1698 Regnorum nostrorum etc.

Bakos.

Ad intimationes Camerae Aulicae Patentes pro Comissariis in Hungaria ad taxandos Iudaeos pro futuris.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1698 December Nrs. 2.

272.

1699. Lodomérszky Ferenc és Péchy Ádám harmincadosok 1 kamaratanács meghagyására beterjesztik a szepesi kamarához a harmincaduk kerületében lakó zsidók 1699. évi összeírását.

Inclytum camerale consistorium.

Gratiosas inclyti cameralis consistorii nobis super eo, quatenus in districtu huius tricesimae Iudaeorum nomina, habitationum loca ac facultates, quid item alicui eosdem solvere oportent, conscribere, eiusmodique conscriptionem inclyto camerali consistorio transmittere debeamus, exartas litteras debita submissione demisse percepimus. Occasione quorum ex debito eatenus comissionem inclyti cameralis consistorii effectuare cupientes — in quantum resciri potuit — praemissa modo subsequenti conscribentes, eadem inclyto camerali consistorio humillime perscribenda habuimus.

Unus Iudaeus, Isacus Jelenkovics vocatus, arendator diversorii et braxatorii oppido Zboro ex parte excellentissimi domini generalis comitis ab Aspermont, ibidem in dicto oppido Zboro habitans, solvit loco arendae in annum Ungaricales Fl. 200, antecedentibus annis solvebat tantummodo Rhenenses Fl. 100.

Alter Iudeam, Jacob Izraëlovics dictus, praecedentium annorum braxatorii et diversorii in praedicto oppido Zboró, uti et possessione, Huszurét vocata, pariter diversorii excellentissimi domini comitis Georgii Erdödy etc. arendator, qui solvebat loco arendae in annum Ungaricales Fl. 300, iam autem a moderno novo anno per officiales praelibati domini comitis amotus est. Tertius Iudaeus, Hasko Izraëlovics apellatus, arendator antehac in dominio Makosiciano, possessione Kerekkrét nominata. Is in sortem arendae braxatorii et diversorii in praementionata possessione existentis ac ad praelibatum dominum comitem Georgium Erdödy etc. spectantis Ungaricales Fl. 60 solvebat. In eius locum non absimiliter a novo anno alter Christianus caupo ex dispositione attactorum officialium successit. Plures in districtu huius tricesimae non reperiuntur, horum autem etiam praenominatorum facultates aliae resciri nequiverunt, quae quod habeat singulus eorum per unum equelum ac unam alteramve (salva venia) vaccam. De reliquo autem bini eorum in oppido iam dicto commorantes certis rebus nonnunquam mercantur educentes ac inducentes in regnum, eadem autem cuius generis, qualitatis et quantitatis esse soleant ex registis tricesimae huius liquere potest.

Haec igitur supramemoratae nobis iniunctae commissioni satisfactionis ergo demisse annotantes, nosque solitii gratiis et favoribus eiusdem inclyti cameralis consistorii submississime devotentes, manemus inclyti cameralis consistorii servi humillimi Ladislaus Ladomérszky m. p. Adamus Péchy m. p.

Eredetiye a m. kir. Orsz. Levéltár kincst. oszt.-ban a pozsonyi kamarához intézett levelek II. sorozata 12. csomójában (Relationes Cam. Offic. Fasc. 3.) őriztetik. Szentkirályi György másolata.

273.

Szöllös 1699. jan. 10. Az Ugocsa vármegyében lakó zsidók névjegyzéke 1699-ből.

Consignatio Iudaeorum in comitatu Ugocsensi residentium.

1^{mus} Iudaeus generosi domini Joannis Megyerý in Komját. Satis pauper, imo et per praedones anni elapsi hic grassantes totaliter exspoliatus.

2^{dus} Iudaeus generosi domini Stephani Úyhely in Úyhely. Hic ex sola crematurae venditione se sustentat, subinde etiam exiguam cum dohány exercet quaesturam in Poloniam. Hic quoque fere extreme binis vicibus per rebelles depauperatus et quidem per privationem furto ablatae certae pecuniae suae satis graviter ruínatus.

3^{ius} Iudaeus domini Stephani Kutasy in Sásvár. Similiter per praedones expilatus, et hic quoque non aliunde, quam ex mera vini adusti venditione vitam suam cogitur sustentare.

4^{tus} Iudaeus domini Martini Szuhay in Bökény pari supradictae paupertatis onere aggravatus. Hic quoque nullam prorsus exercet quaesturam praeter solam venditionem crematurae.

5^{tus} Iudaeus residens pro nunc in Uylak, antehac vero sub protectione magnificae dominae Barkoczianae in Salánk residebat, qui propter exortos ibidem praedones exulavit loco, hic pariformiter sat extremam patitur pauperiem.

6^{tus} Iudaeus domini Andreae Sigerus in Uylak. Hic non ditior reliqui, similiter crematura exilem exercet quaesturam.

Actum Szöllös, die 10. Januarii, anno 1699.

Emericus Franciscus Reviczky m. p. Tricesimator.

Eredetiye a m. kir. Orsz. Levéltár kincsl. oszt.-ban a pozsonyi kamarához intézett levelek II. sorozata 12. csomójában (Relationes Cam. Offic. Fasc. 3) őriztetik. Szentkirályi György másolata.

274.

Sztropkó, 1699¹ jan. 22. A magyarországi és a lengyel-magyar kereskedelmet közvetítő zsidóknak Tarczali Ferenc sztropkói harmincados által a szepesi kamara parancsára készített 1699. évi összeírása.

(Más kézzel) Praesentatum 31. Januarii 1699.

Conscriptio anni millesimi sexcentesimali nonagesimi noni, die vigesima secunda mensis Januarii ratione et praetextu bonorum et facultatum suarum tam in Hungaria, quam etiam extraneorum Iudaeorum in Hungariam et vice versa ex praedicta Hungaria in Poloniam quaestum exercentium peracta et celebrata per me Franciscum Tarczali infra notatum tricesimatorem.

Ego Sacrae caesareae regiaeque Maiestatii tricesimator Sztropkoviensis ad camerale mandatum inclitae camerae Scepusiensis et Suae Maiestatis Sacratissimae iuxta benignissimam voluntatem et mandatum serium, ut universi Iudaei in hocce regno Hungariae ubi libet locorum degentes, an videlicet possessionali et qualiter, qualesque sive in immobilibus, sive etiam mobilibus bonis (in quantum resciri poterit) habeant facultates; quantumve sive domino terrestri, sive comitatui, vel vero opido aut civitati nomine taxae, tribuli aut arendae annuatim dare soleant; rite et exacte debito modo conscribam, ut excelsae camerae aulicae indilate repraesententur: cuiusquidem conscriptionis series modo infra scripto talis est.

1mo Mosko Samuelovics, arendator Sztropkoviensis illustrissimi comitis domini Francisci Pettheõ, et primo quidem fatetur, nullam possessionem habere ipsum, pariter de bonis immobilibus nullam interentiam haberet: quo ad bona mobilia fateretur, equos habet quatuor, vaccas consimiliter quatuor, et aliorum etiam bonorum mobilium fatetur se habere facultates. Quantum vero domino suo terrestri nomine arendae annuatim solvere tenetur sexcentos Ungaricales florenos, comitatui Zempliniensi licet anno praeterito quindecim Ungaricales florenos solverit, iam praesenti anno non

est adhuc determinatum quantum solvere debeat, oppido vero Sztropkoviensi siquidem ad diversorium tanquam domini terrestri nullam interentiam haberent opidani, ideoque nec solutionem mereretur. In impetratione passualium inclitae camerae se se accomodare non intermittet.

2do Hers Zelmanovics Iudaeus, arendator Sztropkoviensis illustrissimi comitis domini Gasparis Pettheő. Et primo quidem fatetur nullam possessionem habere ipsum, pariter de bonis immobilibus nullam interentiam haberet: quo ad bona mobilia fatetur, equos habet tres, vaccas tres. et aliorum etiam bonorum mobilium fatetur se habere facultates quantum vero domino suo terrestri nomine arendae annuatim solvere teneatur quingentos Ungaricales florenos. Comitatus Zempliniensi licet anno praeterito quindecim Ungaricales florenos solverit, iam praesenti anno non est adhuc determinatum, quantum solvere debeat. Opido vero Sztropkoviensi, siquidem ad diversorium tanquam domini terrestri nullam interentiam haberent opidani: ideoque nec solutionem meretur. In impetratione passualium inclitae camerae se se accomodare non intermittet.

3^{tio} Iudaeus Hersko Todrisovics, arendator Svidnikiensis, de immobilibus nihil fatetur, imo nequidem arabilis terra ac prata interentiam nunquam habuit, sed parata pecunia se coniugemque ac liberos sustentare necessitatur. Habet unum equum et duas vaccas. Solvit arendam domino terrestri annuatim Ungaricales florenos triginta sex. De reliquo autem inclitae camerae solvere tenetur, inclito comitatu et possessionis suae residentiae nihil solvit, passum autem ab inclita camera sollicitari tenetur.

4to Samuel Davdovics, Iudaeus regni Poloniae Jaslicensis extraneus, arendator eiusdem loci, in regno Hungariae existens ac exire volens ab exitu eiusdem prohibendi et penes passualibus ad inclitam cameram relegandi erunt donec idem pro sui defensione praemissas literas salvi passus impetrare ab inclita camera poterit.

5to Izacus Hersl, Iudaeus Zolkvensis, extraneus, siquidem nullam notitiam intellexisset benignissimae voluntati

Suae Sacratissimae caesareae regiaeque Maiestatis, ideoque idem dum et quando in hocce Hungariae regnum exire voluerit, habebit legitimam tam ab exitu prohibendi et penes passualibus ad inclitam cameram relegandus censetur nec dictus tricesimator intermittet eandem prohibitionem quo ad praelitulatum Iudaeum instituere sub gravi animadversione.

6to Jacobus Izakovics Iudaeus Rimansiensis extraneus, praehabita dicti tricesimatoris prohibitione, ad inpetrandas salvi passus testimoniales relegatur pro iisdem videlicet ad inclitam cameram: Prouti inclitam cameram super passuales testimoniales paratus est idem Iudaeus demissa instantia sua humillime supplicare.

7mo Abrahamus Rabinovics, Iudaeus Rimansiensis, extraneus, cum socio suo, Levko Iudaeo vocato, per omnia accomodant se in inpetratione passualium gratioso inclitae camerae mandato, et brevi easdem passuales a praelitulata inclita camera demississime inpetrare.

Octavo. Iezko Zelmanovics, Iudaeus Rimansiensis, extraneus, per omnia accomodat se in inpetratione passualium gratioso inclitae camerae mandato, et brevi easdem passuales a praelitulata inclita camerae demississime inpetrabit.

Nono. Mosko, Iudaeus Komarnikiensis, arendator excellentissimi domini comitis Aspermont, nullam possessionem in Pago Komarnik haberet, quo ad bona immobilia pariformiter nihil haberet. Quo ad bona mobilia habet braxatorium et etiam aliquas facultates. Solvit idem Iudaeus domino terrestri triginta Ungaricales florenos, inclito comitatu Sarosiensi ad huc tempus nihil solvit, nec in medium pagi nullam contributionem praestitit. Sine expressis inclitae camerae passualibus e regno discedere praesumat, prohibitum est ipsi.

Super quo peractae conscriptionis (dando etiam mea calculatione) serie literas meas testimoniales ad mandatum inclitae camerae Scepusiensis iuxta benignissimum etiam mandatum Sacrae, caesareae regiaeque Maiestatis dandas et concedendas, communi suadente iustitia.

Ex officina tricesimae Sztropkoviensis die 22 Januarii, anno 1699. Franciscus Tarczali tricesimator m. p. (L. S.)

Orsz. Levéltár, kincst. oszt.-ban a pozsonyi kamarához intézett levelek II. sorozatának 12. csomójában (Relationes Cam. Offic. Fasc. 3) őriztetik. Szentkirályi György másolata.

275.

Homonna 1699 jan. 30. Domik Menyhért betérjeszti a szépesi kamarához a homonnai kerület zsidainak 1699. jan. 30-án kelt összeírását azzal a megjegyzéssel, hogy gr. Zicsi Péter őt az uradalmán tartózkodó zsidók összeírásában megakadályozta.

Inclytum camerale consistorium.

Mandatum inclyti camerae consistorii benignissimum sub dato 22 mensis Decembris Cassoviae emanatum ratione conscribendorum Iudaeorum die 23. mensis Januarii humillime percepi, cui statim operam dedi, et quorum mihi licuit conscribere facultates, taxationes, ita et pensiones conscripsi, servialiterque inclusive humillime transmissi. Ubi iam in dominio illustrissimi comitis domini, domini Petri Zicsi venissent conscribendi, ab ipso praedicto domino comite impeditus sum, repulsamque accepi cum inhibitione et protestatione, ut a conscriptione eorundem facultatum superederem, ex quo absolutum dominium esset, nullatenus admittet inclytam cameram pro similium conscriptione in bonis suis, citatosque per me Iudaeos statim domum misit. Nomina tamen arendatorum, in quantum poterant a me resciri, seriei annexi. His me gratiae et favori commendans, maneo inclyti Camerae consistorii Homonnae die 30 Januarii anno 1699 servus humillimus Melchior Domik m. p.

Eredetiye a m. kir. Orsz. Levéltár kincst. oszt.-ban a pozsonyi kamarához intézett levelek II. sorozata 12. csomójában (Relationes Cam. Offic. Fasc. 3.) őriztetik. Szentkirályi György másolata.

276.

Homonna, 1699 jan. 30. Domik Menyhért, homonnai harmincados jegyzéke az általa összeírt zsidókról 1699-ből.

Series conscriptionis Iudaeorum ad mandatum inelyti camerae consistorii.

Primus Iudaeus Lejba arendator Sztrajnyaiensis domini Ladislai Nagymihályi propriam residentiam non habens solvit terrestri domino Hungaricales Fl. 36. Habet vaccas N° 2. Pro comitatu solvit menstruatim per annum 18. Taxam cameralem annuatim solvit Fl. 18. Pro hic et nunc amotur ab arenda.

2. Iudaeus Jacobus Ruben Picseraensis domini Thomae Orosz arendator solvit domino terrestri pro arenda Fl. 30. Pecora nulla, propria residentia nulla, facultates nullae.

Iudaeus Levkó Kucsiniensis. Arendator domini Andreae Literati alias Mészáros. Solvit domino terrestri in arendam Hungaricales Fl. 35., unam petiam panni septuch, piperis libras duas, zinziberis libras N° 4. Habet unum equum. Pro comitatu solvit mensuatim Fl. 20.

Iudaeus Bosniczensis. Arendator dominae relictæ viduae molnarianæ. Solvit in arendam annuatim Fl. 40. Nullas facultates habens.

Iudaeus. Menko nuncupatus, domini Joannis Brezina arendator Nagymihalensis. Solvit domino terrestri pro arenda Fl. 50. Equum habet unum, propriam residentiam non habet. Taxæ camerae Fl. 4. In domino illustrissimi comitis domini, domini Petri Ziesi arendatoriam agentes.

Primus Iudaeus Josephus Slamovics arendator Homoniensis et Haburaisensis, quaesturamque agens, non admissus pro conscriptione.

2. Iudaeus Abraham Janovics cum socio Moskone Smulyovics, arendatores in Szinna.

3. Iudaeus Jankel. Arendator in Peselinna.

4. Iudaeus Choma Noranovics. Arendator in Szachesin.

5. Iudaeus Dávid Levkovics. Arendator in Sztariuna.

6. Iudaeus Mosko Todritzovics cum genero arendator in Terebes et Hosztrovicsa.

7. Iudaeus arendator in Eörmező.

8. Iudaeus Josephus Iczkovics. Arendator in Vásárhely.

Hi sunt, quos dominus comes non admittit conscribi in facultatibus suis iuxta inclyti camerae consistorii mandatum. Actum Homonnae, die 30. Januarii, anno 1699. Melchior Domik. Tricesimator. m. p.

Orsz. Levélt. Kincst. oszt.-ban a pozsonyi kamarához intézett levelek II. sorozata 12. eszmójában (Relationes Cam. Offic. Fasc. 3.) Szentkirályi György másolata.

277.

1699. január havában. Sáros vármegye kurimai kerülete zsidainak 1699. évi összeírása.

Más kézzel: Praesentatum 13. Jan. 1699.

Conscriptio Iudaeorum in districtu Kurimaiensi degentium in comitatu Saárosiensi.

Josephus Zelmanovicz, Iudaeus Rimanoviensis, arendator popinae in oppido Kurima a parte excellentissimi domini domini Aspermon.

Habet vaccam No 1.

Ollam crematariam No 1.

Solvit domini terrestri pro arenda annuali ab educillatione cerevisiae et cremati Fl. 30. Exactoribus Iudaicis pro anno praeterito nihil solvit, quoniam non sit annus, a quo subarendaverit kurimae.

In pago, Kucsin nuncupato, Samuel Jacobovicz, Iudaeus Smigrodiensis, arendator popinae a parte domini, domini Aspermon.

Habet vaccam No 1.

Ollam crematariam No 1.

Solvit domino terrestri pro arenda annuali Fl. 18

Exactoribus Iudaicis solvit Fl. 5

In pago, Kerekreth vocato, Ezechiele Izraëlovics, Iudaeus Smigrodiensis, arendator a parte illustrissimi comitis domini domini Georgii Erdődy.

Habet vaccas	Nº 2.
Equos	Nº 2.
Ollas Crematorias	Nº 2.
Solvit domino terrestri arenda annuali . .	Fl. 72.
Exactoribus Iudaicis solvit	Fl. 18.

Izakus Markovicz Iudaeus Rimanoviensis. Arendator domini Adami Kõrponay braxatorii Warinfalvensis.

Habet vaccam	Nº 1.
Solvit domino terrestri arendae annualis .	Fl. 40
Iudaicis exactoribus solvit	Fl. 2

Abrahamus Iusephovicz, Iudaeus Duklaiensis. Arendator in pago Kükömezõ generosi domini Sigismundi Kükömezei.

Habet vaccas	Nº 1
Ollam crematariam	Nº 1
Solvit domino terrestri arendae annualis .	Fl. 30
Exactoribus Iudaicis solvit	Fl. 6

Simon Leybovicz, Iudaeus Duklaiensis. Arendator in pago Karacson Mezeõ dominae viduae condami Francisci Semsey.

Habet vaccas	Nº 1
Ollam crematariam	Nº 1
Solvit domino terrestri arendae annualis .	Fl. 30

Iudaicis exactoribus nihil solvit, cum non pridem subarendaverit. Joannes Maky tricesimator m. p.

Eredetije a m. kir. Orsz. Levéltár kincst. osztl.-ban a pozsonyi kamarához intézett levelek II. sorozata 12. eszmójában (Relationes Cam. Offic. Fasc. 3.) őriztetik. Szentkirályi György másolata.

Pozsony 1699 február 11. Az udvari kamarából kiküldött bizottság kinevezi Simon Michelt, pozsonyi zsidót, az ottani összes zsidóság előljárójává.

Von der Kays.- zu Beschreib- und Einrichtung der im Königreich hungarn sesshaft- undt handlenden Juden zu

Pressburg hiemit anzudeuten; dasz die Kays-Comission geschlossen habe, dass er Simon Michl bisz auff weithere disposition der hiesigen Judenschafft Vorsteher sein solle; Wie dann deszwegen dasz gehörige an die hiesige gesambte Judenschafft hiebei kommand bereits ausgefertigt worden ist.

Dasz ist der Kays. Comission Ernstliche Verordnung hiemit, dasz Er Simon Michel sothanes Vorsteher ambt allhier, mit aller guter ordnung abwarten, die unruhige Juden zur Einigkeit anmahnen, die vorkommenden Klagen fleiszig ad notam nehmen, undt sothane der Kays. Comission bei dero Zurückkauff schriftlich beybringen solle.

Ex Comissione Caesarea.
Pressburg 11 Febr. 1699.

Johann Frantz Ulberich.
Johann Bornemissza.
Georg Antony Ferschner?

Kivül: Dem Simon Michel Juden allhier zu Preszbürg zuzustellen.
L. S.

Orsz. Levélt. Ad Ben. Resol. 1707 Januarii 23.
L. még Kaufmann D. Heinrich Heines Ahnensaal 214. 1.

279.

Szatmár 1699 márc. 6. Szatmár-vármegye zsidó bérlőinek és ingó s ingatlan vagyonuknak 1699. évi összeírása.

Praesentatum 16 Martii 1699.

Conscriptio Iudaeorum arendatorum nec non rerum eorumdem mobilium et immobilium in hocce inclyto comitatu Szatthmariensi existentium.

Hirs Moskovich antehac in possessione Gaczaly generosi domini Sigismundi Barczy per spatium medii anni existentis arendator, pro eodem medio anno eidem domino Barczy in paratis solvit Ungaricales florenos 10 „—“.

Actum Szatthmariensi, die 6 Martii 1699. Michaël Skottka m. p.

Eredetije a m. kir. Orsz. Levéltár kincst. oszt.-ban a pozsonyi kamarához intézett levelek II. sorozata 12. csomójában (Relationes Cam. Offic. Fasc. 3.) őriztetik. Szentkirályi György másolata.

280.

Bécs 1699 szeptember 2. Wertheimer Sámuel, a lengyel király kérésére I. Lipót király a Pozsonyban és Kismartonban lakó Mayer és Mózes fivéreinek, valamint Oppenheimer rokonuknak, tekintettel a törökök ellen harcoló hadseregnek tett szolgálataikra, oltalomlevelet ad.

Leopoldus: Universis et Singulis Electoribus, Principibus, Ecclesiasticis et Secularibus, aliis cujuscunque status et conditionis nostri praedicti Sacri Romani Imperii hominibus, prout aliorum regnorum, provinciarum et principatum nostrorum hereditariorum officialibus, ac subditis nostris, non secus Generalibus Colonellis, caeterisque tam Equestris, quam Pedestris Ordinis militibus nostris cujuscunque, pariter conditionis praesentes nostras visuris, lecturis aut easdem inspecturis Salutem et omne Bonum: Subditis vero nostris gratiam nostram.

Ex humillima nostri et serenissimi Poloniae Regis superioris factoris Samuelis Wertheimber penes fratres suorum Mayer et Maysem similiter Werthaimber vocatos prout et affinem eorundem Wolfgangum Oppenhaimber hujusque in praefacto regno nostro Hungariae Posenii et Kismartonii degentes facta supplicatione benigne praecipimus modofatos Iudaeos conclusa jam undique amoena Pacta rursus in Imperium Wormbs una cum tota familia universis suppelectilibus suis remanere velle. Supplicando idem Samuel Wertheimber Majestati nostrae debita cum instantia humillime, quatenus suprafatis fratribus et affini suis, benignas salvi passus nostras literas quo securius et

tutius ubique iri possint, clementer extradari facere dignamur. Cujus demissa instantia et supplicatione benigne admissa dilectiones et fidelitates, reliquosque quos supra universos benigne requirimus, subditis vero nostris firmiter committimus et mandamus, quatenus memoratos Mayr et Moysem Werthaimber ita et Wolfgangum Oppenhaimber Iudaeos, intuitu quoque servitorum eorundem penes Arma-dem nostram contra Turcas institutam his disturbiorum temporibus preaeteritorum una cum universis eorundem Domus, Supplectilibus, Curribus, necessariis aliis mobilibus ubique locorum aqua, terrave, secure, tute, libere impedimentoque absque omni ac etiam exactione quampiam sub quocunque earundem nomine et practextu fieri, ire et progredi permittere, perque suorum permitti facere velint; facturi in eo Rem nobis gratam Caesarea Gratia nostra recognoscendam nobis subjecti benignam eatenus nostram voluntatem executuri. Dabantur in Civitate nostra Vienna die 2ª mensis Septembris Anno Dni. 1699. Regnorum nostrorum Romani 42, Hungariae 45, Bohemiae vero Anno 43.

Tarnóczy.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1699. October Nrs. 3.

281.

Bécs 1700 január 18. A magyar udvari kancellária kéri az udvari kamarát, hogy Wertheimer Sámsonnak járó 250.000 forintot ne csak a hat vagy több megyéből, hanem az összes megyékből befolyó pénzekből fizessék ki.

Sacrae Caesareae Regiaeque Excelsae Camerae Aulicae ad ejusdem sub dato adhuc 19. Decembris praeteriti mensis de Anni praeterlapsorum intuitu Ducentorum Quinquaginta Millium florenorum Samsoni Wertheimer haebreo, ex inclyti Regni Hungariae contributionibus persolvendorum factam intimationem. Memoratum Hebraeum hoc in passu, uti ex

certa assignatione per eandem producta pateret, ad Celsissimum Principem Dominum Regni Hungariae Palatinum confugisse, ibidemque ad sex duntaxat Comitatus assignationem de praenotata integrali summa obtinuisse, ac apud hanc Regio Hungaricam Aulicam Cancellariam eatenus instituisse, ut secundum Palatinalem assignationem denotatis Comitatus exolutio ejusdem summae committatur. Quia vero utrum pro praeteritis annis Regnum Hungariae ex suis contributionibus aliquid restet, necdum liquido constaret, quin imo nonnulli Comitatus eidem Hebraeo praevium in finem assignati necdum restantarii rerum praetendentes comperirentur, adeoque nisi computus cum Comitatus coepti finiantur, et exinde quaequam restantia emanatur, Eventualis assignatio fieri nequiret. Sed nec hi duntaxat sex comitatus eandem summam Haebro exsolvere possent, cum sine hoc numeratam aleret militiam; cujus intertentio si recto calculo subjiciatur, fere totam contributionalem summam absorberet, unde hi Hebraeo anticipato praescriptam summam exolvere deberent, ultimis mensibus vel miles intertentione sua destitui, vel comitatus iterum pregravari deberent: Ut autem benigna Majestatis Sanctissimae in contentando Hebraeo mens et intentio secundetur, congruum censeretur medium, quatenus non sex duntaxat, aut plures comitatus, sed et universi in exolutionem summae illius concurrant et menstrualim ad manus Cassiriorum priusquamlibet commissionem praesentium certum quantum, quod alias ab intertentione militiae superesse, recto calculo comperiretur deponant et de manibus Cassiriorum suam Hebraeus posset habere contentationem infalibilem, sicque Excelsae hujus Camerae Aulicae praeattactae intimationis etiam continentis satisfaceret, dum eadem summa repartitioni contributionali praeattacto modo intereretur et eadem juxta calculum arithmeticum in singulos Comitatus ex generali massa repartiretur, Secus impossibile foret, nonnullis duntaxat comitatibus et Hebraeum in tam gravi summa exolvere et militi condigne providere. Quae dum informationis loco Excelsae Camerae haec officiose submitteret,

simul eidem ad quaevis grati officii studia permanet paratissima.

Ex consilio Regio Hungaricae Aulicae Cancellariae Viennae die 18. mensis Ianuarii Anno Domini 1700.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1700 Ianuarius Nrs. 63.

282.

Bécs 1700 január 19. I. Lipót király nyílt parancsa, melylyel Erdélyben az arany és higany beváltását szabályozza és egyben súlyos és el nem engedhető büntetés terhe alatt eltiltja a zsidókat és a görögöket attól, hogy az arany- és a higanybányák szomszédságában tartózkodjanak, és halálbüntetéssel sújtja azokat, akikről kiderül, hogy titkon azokkal a fémekkel kereskednek.

Leopoldus divina favente clementia electus Romanorum imperator semper augustus ac Germaniae, Hungariae, Bohemiae, Dalmatiae, Croatiae Sclavoniaeque rex etc. . . . 4to Inhibemus Hebraeis et Graecis sub gravi et irremissibili poena, ne in locis vicinis, ubi auri et argenti vivi fodinae sunt, commorentur. Et si qui illorum de clandestinis eiusmodi negotiationibus convincerentur, poenam in corpore et sanguine luant.

Datum in civitate nostra Vienna Austriae, die decima nona mensis Ianuarii, anno domini millesimo septingentesimo, regnorum nostrorum Romani quadragesimo secundo, Hungarici quadragesimo quinto, Bohemici vero quadragesimo quarto. Leopoldus m. p.

Orsz. Levélt. erdélyi oszt. „Főkormányzszéki iratok No. 610. 700ta jelzett alatt őriztetik. Szentkirályi György másolata.

*Bécs 1700 április 1. II. Rákóczi Ferenc adós- és biztosíték-
levelet ad Oppenheimer Sámuelnek a tőle kölcsönvett pén-
zekről.*

Wir Franz Fürst Rakoczý de Folso Vadasz etc. Bekhennen hiemit für uns, unsere Erben, Erbnehmen, und all unseren Successores, sowohl universales, als particulares, dasz bey hautig mit dem Kays: ober Factor II, Emanuel Oppenheimber gepflogener ordentlicher abrechnung demselben liquid herausz schuldig verbliben die Summa Von Fünf- und dreyszig tausend zwey hundert fünf- und Sibenzig gulden $5\frac{1}{2}$ xr: fl. 35275,, $5\frac{1}{2}$

Dan uns de novo auf folgende Posten mit Ihme verstanden, dasz Er übernehmen, und uns weiter creditiren soll, alsz für die den 27. Martý bereiths bezaalte Zwey tausent Vier hundert Vierzig gulden Von herrn v. Pallenerstein (?) id est	„ 2440,,—
Item für die auf Versäczten geschmukh über die Schaezung mit Interesse schuldig verblibene Neün hundert gulden, id est	„ 900,,—
Item Vor die den 20: Martý 1700 selbst empfangene Sechs hundert gulden, id est	„ 600,,—
Item für die den 30: Martý selbst auf die Reysz empfangene aintausent gulden, id est	„ 1000,,—
Dan an Kauff- und handwerkhsleuthen gegen der in handen habenden unterschribenen auszügl. drey und Zwanzig tausend gulden	„ 23.000,,—
Nicht weniger sobalden unsere Sachen Zum Effect khomen und Wir es Von nöthen haben werden zuczallen Zehn tausent gulden, id est	„ 10.000,,—
Letztlichen im wexelbrif: an hern grafen v. Paar zuczallen zu extradiren pr: ain tausent Zwey hundert gulden, id est	„ 1200,,—
Also zusamben	„ 74.415f: $5\frac{1}{2}$

Sage Vier und Sibenzig tausent Vier hundert fünfzehn gulden Rhein: 5½ Kr: jeden gulden zu Sechzig Kr gerechnet, Von Ihme richtig, und paar empfangen zu haben.

Für welche uns creditirte Summa nun, thuen Wir Ihme für eine Hypothec constituiren, alsz unser Vermögen ligend und fahrendes, gegenwertiges und khünfftiges nichts ausgenohmen, regalia majora et minora in specie aber unser Eigenthumb: und würrlich zu Verkhauffen im tractat begriffene Herrschaft Etschelt dergestalten, dasz wir Ihme gleich Von denen aus diser Herrschaft lesender gelder Eine Summa Von 23.000 fl zu abstossung dises Capitals erlegen lassen wollen, nicht weniger geben Wir auf den Überrest zu Einem Special fundo (jedoch der General Hypothec im geringsten nichts benohmen) unsere im nächsten 3. Jahr zu gewarthen habende Wein Fexung, wie auch Zehent und Bergrecht, hac conditione, dasz er uns doch jedes Jahr für unsere Hausz notturlfft von guetten Mittelmäszig, und geringeren gewächs Sibenzig Vasz zuekhomen lasse. Item zu unterhaltung der Weingarten 3000 fl herzuschieszen solle, welche bey Verkaufung der fexenden weinen (die Sr. hochfürstl: Gnd: auf ihre aigene Kosten nacher Talia zu lüffern, und alda bisz zu einem anständigen Verschleisz das auffüllen Von denen weinen auszustehen haben) zu vorderist zu defalciren, und ehender Keine Wein, alsz eine Special Hypothec ohne herrn Oppenheimers wissen, alsz welcher zum Keller auch einen Schlüssel haben, und die weine unter seinen Pelttschaft ligen solle, zu verkhauffen, noch das erlösende geldt ander werths zu employren befuegt seyn solle, bis herr Oppenheimer sowohl umb Capital alsz Interesse der jährl: Sechs pr: Cento befridigt seyn wird, und hat herr Oppenheimer Von denen guetmachungs Posten, die gegen Interesse auch zu bonificiren, dasz also, sooft eine Post abgeführt wird, das Interesse eodem dato aufhört, und von denen noch ausständigen gerechnet, mithin ex his mediis bezalt werden solle, anbey Versprechen Wir Ihme Oppenheimer den Vorkhauff der billichkeit nach zuerlassen, auch Ihme oder seinen bevollmächtigten zu manuteniren und protegiren. Im fahl aber wider Verhoffen dise zwey

fundi, oder media sich zerschlagen, und einige Misz Jahr der wein fexung (so doch Gott gnädiglich Verhüten wolle) entstehen, und in disen nächsten 3. Jahr nicht bezalt werden sollte; So hat Hr. Oppenheimer an die General Hypothec zuhalten, wie wir dan die Beneficia Iuris atque casuum fortuitorum wissend, und wohlbedächtlich renunciyren, in specie aber der Exception non numeratae pecuniae, rei sic, et non aliter gestae dasz. bey nicht zuhaltungs fall der expirirten 3. Jahren Er Oppenheimer sich anbey allen Special et General unterpfand, via mere executiva, alsz ein bereiths gerichtlich decidirt, und erörterte Sach zahlhafft, und wie in Executionibus rerum judicatarum gebräuchlich verfahren kan, und mag, darwider uns oder unsere Erben keine Exception, ex jure vel facto schuetzen, noch zustatten Khomen solle. Es sey nun in jure comuni, oder in den Hung: Rechten versehen, und für freyheiten zu genieszen hätten oder wasz mit Menschen Sün oder wiez erdacht werden möchte, mithin uns, wie auch unsere Erben auf den klaren Inhalt diser obligation, welche sovil gültig seyn soll, alsz wan Sye im Königreich Hungarn mit deren Rechten, und Clausula aufgericht wäre worden, unterwerfen thun; Getreulich, und ohne gefährde. Zu mehrer bekräftigung dessen haben Wir uns aigenhändig unterschrieben und Unser fürstl. Insigel beygetrukt.

Wienn den 1. April 1700.

L. S.

Franz fürst v. Rakocy.

Orsz. Levélt. Ad Ben. Res. 1721 Novembris 27.

Zsidók borvásárlásairól előbbi Rákóczyak borterméseiből 1600 körül. I. M. Zs. Szemle 1898. évf. 71—72. l.

284.

1700 április 1. Másolat a kötelezvényből, melyet Rákóczi Ferencz Oppenheimer Emánuel zsidónak a kölcsönvevő 74.415 frt és 5½ kr.-ról adott.

Contract.

Ausz der Fürst Rákóczischen, dem Juden Emanuel Oppenheimber gegebenen obligation per 74.415 fl: 5½ xr. de d. 1. April 700.

Item solle zu unterhaltung deren Weingärten Er Oppenheimber 3000 fl herschieszen, welche bey verkhauffung deren sexenden Weinen (die S^e Hochfürstliche Gnaden auf ihre eigene Kosten nacher Talia zu liffern, und alda bisz zu einem anständigen verschleisz das aus-füllen von denen Weinen auszustehen haben) zu fordernis zu defalkiren, und ehunder Keine Wein als eine Special hypotheec ohne Oppenheimbers wissen, als welcher zum Keller auch einen Schlissel haben, und die Weine unter seinen Pettschaft ligen sollen, zuverkauffen, noch das erlösende Geldt anderwärts zu employren befuegt seyn solle.

Orsz. Levélt. Ad Ben. Res. 1717 Julii 9.

285.

Fejérvár 1700 május 25. A fejérvári zsidó társaság kezeslevele, melyben a Köröspatakon lakó és a nála talált hamis pénzek miatt fogságra vetett Márton zsidóért, hogy szabadon bocsáttatását kieszközölje, 1000 arany erejéig kezességet vállal.

Anno 1700, die 25. Maii Fejér Vár várassában levén egy Sepsi széken Köröspatakon lakó Sido Márton nevű sido holmi rosz pénzek elő nála tanáttatasa iránt fogva, de mint hogy dolga el nem igazíthatott, a méltóságos regium gubernium az egész Fejérvári sido compániának mellette lött instantiájára a közeleb következendő országgyűlésig kezeség alatt el bocsátotta, úgy, hogy az akkori országgyűlésen

a kezesek sistállják, ha penig nem sistálnak, eo facto ezen megirt sido compánián a méltóságos gubernium ezer aranyat exequáltathasson exclusis omnibus iudicialibus remediis. Lönek azért ezen fen megirt Sido Mártonért kezesek sub modis et conditionibus praemissis ezek, úgymint: 1. Sintrov Dániel compania bírása, 2. Sintrov Joseph, 3. Kalbo Ábrahán, 4. Kony Mojses, 5. Zavára Mojses, 6. Sintrov Ábrahám, 7. Leb Mihállj, 8. Hérc Erszvamír magok es az egész compániabeli sidoknak képekben kezeket bé adván minekünk magokat obligálák a fen megirt conditiok szerént ezehn kezességre, melljet miis sub sigillis nostris usualibus fide nostra mediante pro futuro testimonio megirtuk és exhibeáljuk. Datum anno, die locoque ut supra etc.

Joannes Thoroczka de Thoroczko Szent-György m. p. (P. H.) et Stephanus Gidofalvi m. p. Tabulae regiae in Transylvania iudiciariae scriba ac iuratus notarius. (P. H.)

Kívül: A sido compánia kezes levele Sido Mártonért ezer aranyig. Datum 25 Maii, anno 1700.

Orsz. Levéltár. Erd. főkormányszéki iratok 670:1700. Szentkirályi György másolata.

286.

Bécs 1700 július havában. Oppenheimer Sámuel kéri az udvari kamarát, hogy háza kifosztogatói közül Pozsonyba menekült embereket ott letartóztassák és kihallgassák.

Hochlöbl: Kayl: Hoff Camer.

Gnädig Hochgebiettende Herrn Herrn.

Demnach ich in Erfahrung gebracht, dasz einige, so sich bey jüngst Vorbeygeganger, und an mir und denen Meinigen verubter Plunderung eingefunden haben, mit einigen geraubten Sachen nacher Preszburg abgefahren seyn sollen; Wie aber nicht zweifle, es werden sich annoch all-dorthen aufhalten, oder dergleichen noch dahin Khomen:

Gelangt demnach an Ewre Excell: und gnaden mein unterthenigst gehorsambstes bitten, die selbe geruhen, die

gnädigste Verordnung ergehen zu lassen, auf dass dergleichen dorth. gegenvertig und noch dahin Khomende Spolianten von aldasigen gericht angehalten und scharff examiniert werden möchten; zu gnädigster Erhör mich empfehle.

Ewer Excell: und gnaden
Unterthgst ghbster.

Samuel Oppenheimer
Kayl. Ober factor undt Hoff Jud.

Kivül: Periculum in mora.

O. L. Ad Ben. Res. 29 Julii 1700.

L. még Kaufmann, Samson Wertheimer (Wien 1888) 19. 1.

287.

Bécs 1700 július 29. Az udvari kamara kéri a magyar kamarát, hogy Oppenheimer Sámuel bécsi lakóházának (1700 júl. 21.) történt kifosztásában részt vett és a rablott tárgyakkal állítólag Pozsonyba ment emberek után ott kutassanak és letartóztassák őket.

Illustrissimi Spectabiles etc.

Demisse apud Nos institit Haebreus Samuel Oppenheimer, quatenus acclusam instantiam suam eo secundare velimus. ut dum certos homines, nuperi utpote spoli, in ejusdem Domo Tumultuose perpetrati, Complices una cum quibusdam rebus furtivis Posonium descendisse, et fors etiam nunc ibidem demorari intellexisset, super iisdem inquireatur, et si qui fortassis, praehabito tamen sufficienti eatenus indicio deprehenderentur aut denunciarentur, ad hujus modi furtivarum rerum penes eosdem fors reperibilem omnimodam restitutionem serio adstringantur.

Quod siquidem Iustitiae et aequitati consonum esse dignosceretur.

Proinde praetititatae Dominationes Vestrae praeallegatam Haebrei Instantiam Regiae liberaeque Civitatis Posoniensis Magistratus quantocūq; remittere eoque dirigere haud gravari velint, quo saepedicto Haebreo eatenus pro justitia

et aequitate assistatur. In reliquo eadem diu ad Vota Sua vivere Exoptamus. Dabantur Viennae 29. Julii Ao. 1700.

N. Sacrae Caesareae etc.

Orsz. Levélt. Ben. Res. 1700 Julii 29.

288.

Szentgyörgy 1701 május 19. Szentgyörgy sz. kir. városának magisztrátusa igazolja, hogy városában lakó Löbl zsidó boltját kifosztották.

Wier N. N. Richter, Burgermeister und Rath der Königlich Frey Stadt St Geörgs in Nieder Hungarn, Verkundten Und attestiren krafft dises, dasz Zeiger döses Löbel Juden alhier in einem gewissen Freyhausz sich aufhaltend, sein alda habendes Handlungsgewölb circa Dominicam Miserocordis in diesem laufenden 1701-sten Jahr nächtlicher Zeit aufgebrochen Und spoliert worden, weile dan erwehnter Löbel Judt Uns hierüber Umb einige glaubwürdige attestation bittlich angefleht, wür auch die warheit zubefördern jederzeit so wülig, alsz schuldig; haben wir ihme solche seine billiche Bitte auch nicht abschlagen wollen, sondern weile uns alles solches wohl wissend, Ihme gegenwärtige attestation Unter Unserer gemaine Stadt kleinen Insigill wissentlich ertheilet Und hinaus erfolgen lassen. Geschehen in obbemelter Stadt St. Geörg den 19 May des 1701-sten Jahres.

Hinausgeben durch mich

L. S.

Melchior Ferdinand Heuler
geschworener Stadt Notarius

Orsz. Levéltár. Ad Conc. Exped. 1701 Majus Nrs 30.

289.

Laxenburg 1701 május 24. I. Lipót király a Szentgyörgyben lakó Löbl zsidónak, boltjának teljes kiraboltatása miatt, néhány ottani polgár kérésére kétévi fizetési halasztást engedélyez.

Leopoldus etc. Universis et Singulis Fidelibus nostris signanter vero Sacri R. I: etc. nec non Liberarum ac Regiarum Civitatum nostrarum, notanter vero Poseniensis S. Georgiensis, Moderensis et Basiniensis Iudicibus, magistris civium, ac caeterisque Iur. Civibus ac Senatoribus, Cunctis denique aliis quibuscunque Iudicibus et Iustitiariis annotati Regni nostri Hungariae praesentibus nostrarum nolitiam lecturis Salutem, Gratiam. Quoniam nos cum ad nonnullorum fidelium nostrorum humillimam supplicationem, nostrae propterea factam Majestati, tum vero commiseratione erga adversum Casum cujusdam Hebraei Lebel vocati; in supra fata civitate nostra Sancto Georgiensi commorantis ex eo, quod his recenter evolutis diēbus, fornicem illius in modofata civitate sitam nocturno tempore per quosdam fures perfractam, universasque ipsius res mercemoniales ablatas, atque ideo eundem per hoc grave damnum postum (positum) fuisse, aliunde autem notabilibus debitis passivis (quibus repente persolvendis ob praeivium infelicem casum suum impar esse dignosceretur) gravatum esse benigne informaremur, elementer commoti; ne idem per quoscunque creditores suos imo vel facto tam subito.... in personaque aut rebus suis quibusvis et ubicunque locis existentibus impetatur et damnificatur, siquidem dato illi promptum paratumque se offerat, omnes creditores suos, quibus quid liquide tenetur, contentandi; Eundem Hebraeum Lebel dictum a solutione universorum debitorum suorum intra duorum annorum at ea tamen conditione, ut idem tempus intra praemissum is eo quo praeattactos creditores suos contentare aut cum iisdem convenire debeat omnimodo allaborare teneatur. Secus non facturi. Datum in castro nostro Laxenburg die 24. mensis Maji. Anno dni 1701.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1707. Majus Nro 30.

Laxenburg 1701 május 31. I. Lipót király az egri püspöknek erélyesen megparancsolja, hogy Kaunitz grófnak ártatlanul kemény börtönbe vetett két magyarbródi zsidó alattvalóját azonnal szabadonbocsássa és gondoskodjék arról, hogy se személyükben, se vagyonukban kárt ne szenvedjenek. Ők a városban már azelőtti években is kereskedést űztek és nemrég az ottani kamarai tisztviselőkkel a serfözde üzemtartása végett szerződést kötöttek. Három nap alatt nem hagyhatják el a várost.

Leopoldus etc.

Reverende fidelis nobis dilecte.

Demisse representavit Majestati Nostrae fidelis noster nobis syncere delictus, Spectabilis et magnificus Dominicus Andreas Comes a Kaunicz, Aurei velleris Eques, Sacri Romani Imperii nostri Pro-Cancellarius, Camerarius et intimus Consiliarius noster. Qualiter Fidelitas vestra duos Iudaeos subditos quippe ejusdem Comitiss Exponentis Hunnobrodensis, plurimis retroactis annis et temporibus Agriam commercia ducentes, quaestumque exercentes capere et subditissimos carceres subterraneos, nullo crimine per ipsos perpetrato, sed solum cum praetensam ob rationem, quod videlicet iidem intra triduum, per Fidelitatem Vestram nesciter qua de causa, ipsis praefixum terminum exinde emigrare distulerint, conjicere non dubitasset, ita, ut nunc in periculo spoliationis honorum et rerum suarum, ino ipsiusmet vitae amissionis certo certius versantur.

Quia vero manifeste constat, quod dicti Iudaei memorati Comitiss Exponentis subditi certum in Braxatorio nostro Agriensi contractum, cum officialibus nostris Cameralicis pro emolumento nostro novissime ad Triennium iniverint, nec hunc propria autoritate interrumpere valeant; Et alias etiam facile judicari potest, quod ipsis Iudaeis, qui tantorum annorum spacio activa et passiva debita, variasque particulares conventiones et contractus contraxere, in tam arcto trium nempe dierum termino, rebus suis congruo modo prospicere illincque emigrare plane impossibili sit.

Ob hoc idem Comes Exponens Majestati Nostrae perquam humillime supplicavit, quatenus eidem et antelatis subditis ejusdem in praemissis clementer providere, violentamque hanc praefatum subditorum ejusdem pene innocentium arestationem et afflictionem solvere et interrumpere, Fidelitatisque autem super inde serio committere et mandari benigne dignaremur nec pateremur eundem eatenus improvide destitui.

Cum autem justa petenti non esset denegandus assensus: Et alioquin etiam ad impossibilia nemo cogi posset aut deberet: sed et hoc in passu Camerale bonorum et servitium nostrum subversans manifeste dignoscetur; cui accederet, quod iidem praevio modo arestati, nullus criminis rei, aut convicti haberentur, similium porro personarum commodum lucrumque Camerarum nostrarum servitiumque nostrorum promoventium detentiones, arestationes et damnificationes legibus Regni contrae essent.

Ideo Fidelitati Vestrae harum serie benigne praecipientes firmiter etiam committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus et rebus sic, uti praefertur, stantibus seque habentibus, toties repetitos memorati Comitum Exponentis subditos Iudaeos Hunnobrodenses velut nullius criminis reos, ob Camerarum quoque nostrarum subversans commodum et incrementum illico ex praefacto aresto dimittere, omnemque licentiam et ansam depraedandorum bonorum et rerum eorundem praecavere et impedire, neque ullo pacto hos innocentes sive per aliquod illicitum iudicium fors ferendum sententiamque attentandam, sive alioquoque modo, in personis, vitaque aut bonis et rebus ipsorum quibuscunque aggravari et damnificari permittere, quin potius, si quid solidi et relevantis contra eosdem Iudaeos haberet, superinde Majestatem Nostram genuine informare modis omnibus velit ac debeat eadem Fidelitas Vestra, Secus non facturi. Cui in reliquo Gratia nostra Caesareo Regia benigne propensi manentes. Datum in Castro nostro Laxenburgh. Die 31 mensis Maji A. 1701.

291.

Bécs 1701 június 3. Az udvari kamara kéri a magyar kamarát, hogy a Wertheimer Simontól felvett kölcsön visszafizethetésének céljából néhány megyében adó behajtására kiküldött kamarai férfiakat eljárásukban támogassák.

Illustrissimi, Spectabiles etc.

Et eadem Illustrissimae Spectabiles, ac Magnificae Generosaeque Dominationes Vrae meminerint indubie, qualiter nam Iudaeus Simon Werthaimber certas duas summas pecunarias, et quidem in primis ducentos et quinquaginta, dein autem septuaginta mille, in toto ter centena et viginti florenorum Rhenensium millia constituentes, per eundem Sermae Matti Suae, adhuc in Annis Millesimo Sexcentesimo Nonagesimo quinto et octavo titulo mutui praestitos, atque adhuc inexolute haerentes, etiam nunc legitime praetendendas habeat, quodque hae tales duae summae eidem pro fienda refusione in inferiori Hungaria assignatae, eidemque eundem in fidem solitae quoque quietantiae per officinam Solutoriam Suae Mattis Aulae Bellicam expeditae (praevia eatenus ad diversos Comitatus facta repartitione) extradatae sint, ita quidem talique cum modalitate, ut caso quo contributiones ab Annis 1698 et 99 adhuc exstantes pro exolvendis praeeactis duabus summis non sufficerent, quatenus residuum ex restantiis etiam Anni Millesimi septingentesimi proxime praeteriti desumatur, atque ita antelato Iudeo plenaria eatenus satisfactio impendatur.

Ex quo autem praememorati Comitatus de praeeacta totaliter centenorum et viginti Mille florenorum (quam tamen exolvendam acceptarunt) hucusque nihil persolvissent et idem Iudaeus eandem summam Suae Matti majori ex parte, denuo se mutuus daturam appromississet, Suaque Majestas superinde Benignissime resolvisset, quatenus ejusdem Consiliarius, et istius Aulice Camerae Secretarius D. Joannes Herboldus Fülgraff de Schöndorff ad toties fatos Comitatus et ejusmodi summam ex eorundem Contributionum Restantiis ab Anno 1698 et subsequentibus (uti prae-

missum est) adhuc extantibus quantocitius levandam et colligendam exmittatur, neque abinde prius revertatur, nisi id ipsum realiter effectuatum fuerit;

Idcirco praeitulatas Dominationes Vras hisce perquam officiose requirimus, ut antelato D. Füllgraff ad hunc effectum consequendum habita condigna ratione, quod ista summa pecuniaria ad modernas tum Aulae, tum belli necessitates applicanda veniat, omnem assistentiam praebere non intermittant. Quas in reliquo etc.

Dabantur Viennae die 3. Junii Ao. 1701.

N. Caesareae Regiaeque etc.

Orsz. Levéltár. Ben. Resol. 1701 Junii 3.

292.

Szentgyörgy 1701 június 7. Nógly János szentgyörgyi városi tanácsos igazolja, hogy Izsák Ábrahám ottani kereskedő és a városi serfözde bérlője kétszeres betörés és meglopás által nagy károkat szenvedett.

Infrascriptus cognosco praesentibus ad requisitionem Iudaei Abraham Isaac haec, quae sequuntur. Infelix ille damna magna perpressus est annis his duobus proxime elapsis, quia contigit semel de nocta fornix ejusdem effractus est, unde pecunia, merces variae abductae, ante diluculum autem licet. et civiles officiales et militum corporales domalim visitam peragebant, tamen nil adinvenerant, ac tandem ipse damnium florenorum 300 habuit, ut pro illo tempore mihi, ut judici, conquestus est, Ab hinc post menses duos itidem fornix de nocte furtim perfractus est, tandemque quod pannum, pecuniam, gemmas mercesque perdidisset, summo mane mihi indicasset itidem ut judici. Tandem alta die praedo quidem Modrae captus, tamen circa florenos 100 damni habuit. Sed et proprii ejusdem servi damna ingentia eidem causabant, duo siquidem profugerint rebus secum ablati quos aliquando insecutus in Moravia et alibi, tamen rediens serio lamentabatur et damnium ad

floreños 100 confessus est. Pariter recordor, semel recommendationem sollicitatus per me a senatu, siquidem famulus ejusdem absque ipso telonium Gajariensi praeteribat, unde mulctam pendit florenos centum. Et praeterea habuit a communitate nostra in arenda braxatorium quoque, quia autem ob curas et distractiones suas eidem invigilare sufficiens non erat, dictum damna passus in tantum, ut vix censum desumere potuit e lucro, quod sperare praesumebat. Unde et ex casibus his praemissis infelix ipse miseratione sane dignus habere potest. Quem praesentibus etiam, ubi locum habere poterit, obligatissime recommando. Dabam in Sancto Georgio die 7. Junii 1701.

L. S.

Johannes Nógly m. p. civis
et senator ibidem

Más kézzel. Quod praefatus Iudaeus ad praesens sub protectione Excellentissimi Domini mei existens plurima damna ac infortunia perpressus sit, ideo etiam in magna debita inciderit, et illa de facto nullo modo persolvere possit, ex credibili relatione omnia praemissa etiam propria partim scientia habendo, testimonium hocce desuper propriae manus nostrae subscriptione et sigilli appositione roboratum exhibeo. Datum in arce Bazin die 20 Junii 1701.

Georgius Ioannes Weleczky m. p.
Bonorum Palfiansrum praefectus.

Orsz. Levélt. Ad Conc. Exp. 1701 Augustus Nrs. 58.

293.

Bécs 1701 július 8. A magyar udvari kancellária íj. gróf Pálffy Miklóstól pontos információt kér az ő úriszéke által lopás miatt halálra ítélt Kumperl stomfai zsidó ügyéről; az ítélet végrehajtása addig felfüggesztendő.

Illustrissime Domine Comes nobis Observandissime,
Colendissime.

Salutem et servitiorum nostrorum promptitudinem. Ex adjacente hacce cujusdem Stomphensis Hebraei Kumperl dicti, subditi caeteroquin praetitulatae Dominationis vestrae

Illustrissimae, hisque recentur effluxis diebus ob certum praetensum quoddam crimen furti per sedem Dominalem ad funem condemnati Suae Sacratissimae Majestati Domino Nostro Clementissimo humillime porrecti memorialis copia perceptura est eadem Illma Dnao vestra, qualiter nam ex rationibus gratiam et clementiam apud allefatum Suam Majestatem Sacratissimam sibi clementissime impertiendam demissime implorasset.

Cum autem antequam humillimam hanc memorati Judaei instantiam Suae Sacrae Majtati proponamur, ei re visum est nobis genuinam, et circumstantialiorem negotio in praemisso a Dominatione vestra Illustrissima capere informationem.

Quapropter praesentibus requirendam esse duximus Eandem Illustrissimam Dominationem vestram, quatenus nos circa casum et processum contra dictum sententiatum Iudaeum institutum (Executione ad interim talismodi sententiae erga ipsum latae et pronunciatuae in suspenso relicta) quantoocyus genuine informare velit Illma Dominatio vestra. Quam etiam in reliquo diu salvam et incolumnem vivere ac valere exoptamus, et manemus etc.

Joann. Georg Hochshoffer

N. N. Cancellariae Hungaricae
Auliae Consilarii.

Viennae 8. Julii 1701.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. Julius Nro 80.

294.

Pozsony 1701 július 8. Városi határozat, mely szerint Simon Michelnek a város területén levő követeléseire addig letiltás nem történnhetik, míg Frűwirttel fennförgó vitás elszámolása rendezve nem lesz.

Die 8. Julii 1701. Ist resolvirt worden auf den Juden Simon Michäel auf hiesigen Stadtgrund habende Credita, so lange bis seine mit Fruewirth schwebende Reittung Controvers nicht völling erörtet wurde, einige Inhibition zu

thuen und befinden sich dererley Credita bei Glockner, Barosz, Karner und Fischer, beeden Tuchscheeren.

Protocollum Actionale Cittis Pisoniensis 1709—1714.
pag. 580.

Közölte: Kaufmann D., H. Hermes Ahncusaal 187, 1.

295.

*Bécs 1701 augusztus 5. I. Lipót király a Szentgyörgyön lakó
Izsák Ábrahámnak egyévi fizetési halasztást engedélyez.*

Leopoldus etc. Fidelibus nostris Universis et singulis, signanter vero Illustrissimi Sacri Romani Imperii Principi Paulo Eszterházy de Galantha etc. Salutem et gratiam. Humillime ac simul querulose exposuit Majestati nostrae medio demissi memorialis sui infelicem fatum suum Hebraeus Abrahamus Isaac dictus, in Regia ac Libera Civitate nostra Sancto Georgiensi commorans, in quem idem vel ex eo incidisse perhibetur, quod his proxime praeteritis annis et temporibus scelesti quidam homines fornicem illius in praeattacto Civitate nostra Sancto Georgiensi habitum silente nocte iteratis etiam vicibus perfringendo pecunias ejusdem paratas, prout et gemmas aliasque diversas res merci moniales rapuissent et furto abstulissent, taliterque Eidem Hebraeo alioquin etiam aëre alieno gravato, tum praememorati scelesti homines, tum vero proprii ipsius servitores profugi aequae per rerum ejusdem illicitam ablationem gravia damna intulissent; ne autem per creditores suos via juris, aut alio facto repente adortus in extremam prorsus ruinam praecipitetur; quin potius sedulo oeconomisare et se iterum sublevare possit; Ideo eidem Hebraeo Abrahamo Isaco tum praemissorum omnium intuitu, tum vero ad demissam nonnullorum fidelium nostrorum supplicationem et interpositionem, nostrae penes ipsum factum Majestati, ex speciali gratia denique Regiae nostrae potestatis plenitudine concedendum et annuendum esse duximus: Ut idem a solutione quorumcunque passivorum debitorum suorum

intra unius anni spatium a dato praesentis computando omnino absolutus sit, exemptusque et supportatus: ita tamen, ut interea temporis sedule laborare, creditoresque suos contentare, aut cum iisdem convenire debeat ac teneatur; alioquin praesentem gratiam et exemptionem nostram eidem minime volumus suffragari. Imo absolvimus, eximimusque et supportamus praesentium per vigorem. Quo circa Dilectionem Vestram harum serio benigne hortamur, vobis vero quibus supra universis firmiter praecipimus et mandamus, qualenus etc.

Datum in civitate nostra Vienna Austriae die 5. mensis Augusti Anno Domini 1701. Regnorum nostrorum Romani etc.

Fronk.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1701 Augustus Nrs. 58. U. o. I. Ábrahám felségfolyamodva is.

296.

Bécs 1701 augusztus 26. A magyar udv. kancellária kéri a esch udvari kancelláriát, hogy a hitelezői elől családjával együtt Bazinból megszökött Donáth Jakab zsidót, aki most a morvaországi Boskovitzban tartózkodik, bárhol letartóztassa, vagyonából hitelezőit kielégíttesse és ha vagyona nincsen, hitelezőinek átadja.

Inclita Cancellaria Regio Aulica Bohemica ex praesentibus incluso humillime memoriali haud gravatim informari dignabitur, quatenam sit Egregiorum Prudentium ac Circumspectorum Thomae Kasztenhoffer, Andrae Illenpeck, Emerici Mednyanszky, Nicolai Duchon, Joannis Jankovic et Samuelis Kraiezer contra quendam Iudaeum Jacobum Donáth nuncupatum ac in Allodio Basiniensi Illustrorum Dominorum Comitum Pálffi antehac commorantem, tanquam debitorem proxime praesentis diebus una cum uxore, prolibus ac universis rebus suis e loco prioris habitaculi silente nocte in fraudem praenotatorum supplicantium qua

creditorum ejusdem se se subripiensem facta demississima instantia.

Quia vero annotatus Iudaeus nullas amplius res, ad quas praementionatis supplicantibus regressus palere posset, in Regno Hungariae habere, interim vero in Inclytum Marchionatum Moraviae transfugisse et actu in oppido Boskovics dicto ad jurisdictionem Illmi. Dni. Comitis a Dietrichstein spectante latitam perhiberetur. Hinc, siquidem fraus et dolus, nemini patrocinare valeret, communisque justitia, unicunq̄ue, quod suum est reddi et restitui juberet; Cancellaria haec Regio Aulica Hungarica justis annotatorum damnificatorum praevioque modo elusorum supplicantium precibus commota praetitulatam aequae Aulicam Cancellariam Bohemicam perquam officiose in eo requirendam esse duxit, quatenus serium eatenus mandatum, quo mediante praememoratis supplicantibus per suam competentem instantiam seu Magistratum comperita praetensionum eorundem veritate, debita et plenaria, rebus et bonis suprafati Iudaei, quibuscunq̄ue ubicunq̄ue in praelibato Marchionatu Moraviae reperiendis ad conservandam ulteriorem etiam inter vicinos regnicolas mutuam vicinitatem, satisfactio impendatur, ac in casu defectus solutionis paratorum mediolorum, persona quoque ejusdem, manibus eorundem Creditorum tradatur (expediri ipsisque supplicantibus) extradare facere haud gravatim velit. Caeterum Cancellaria haec Regio Aulica Hungaria etc. etc.

Vienna die 26. August 1701.

Ex Consilio Cancellariae Regio
Aulicae Hungariae.

Rosty.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1701 Augustus Nro. 97.

297.

1701 szeptember havában. Eliás Márton esztergomi zsidó
I. Lipót királyhoz benyújtott felségfolyamodványa, melyben
3, vagy két évi fizetési halasztási engedélyt kér.

Sacratissima Caesarea Regiaque Majestas etc.

Domine Domine naturaliter clementissime.

Querulose, simul et lamentabiliter Majestati Vestrae Sacratissimae repraesentare necessitor, Qualiter Anno immediate praeterito die videlicet 30 mensis Decembris nocte pacata, ab insperato, fures nocturni fornicem, seu officinam meam, in Libera Regiaque Civitate Strigoniensi existentem, ubi nimirum merces meae venii expositae, reconditae habebantur clancularie subingredientes, universas merces, paratamque pecuniam meam, facile ad flor. 2000 se se extendentem ibid habitam (testantibus id ipsum annexis Dni Commendantis et Colonelli testibus) subducentes, me extreme ruinassent, ac damnificassent. Et quia ob memoratum infaustae sortis casum, ad nonnulla debita mea in Hungaria habita, a florenos etiam cipciter 2000 se extendentia exolvenda, tam subito sufficere haud quirem, quin imo in exquirendis talibus furibus ulterius quoque laborare deberem.

Eandem Majestatem Vestram Sacratissimam supplici de genu quam humillime exoro, quatenus tantis damnis meis benigne in considerationem sumptis, ne per creditores meos tantisper, donec vel memoratos fures investigare, vel vero aliunde mihi de sumptibus prospicere valuero, infestor; prout Majestas Vra Ssma ad pluribus taliter damnificatis ex benignitate sua Regia gratiam et misericordiam facere consuerit, mihi quoque afflicto, ad certos annos: tres videlicet, aut, ad minimum duos, quibus de contentatione creditorum meorum prospicere valeam, benigno Mandato Moratorio clementissime succurere dignetur.

Quam Majestatis Vestrae Sacratissimae gratiam humilissimis serviliis demissime remereri studebo.

Vasallus infimus.

Martinus Eliás Iudaeus.

298.

1701 szeptember havában. A moratoriumot kérő Eliás Márton zsidó adósságainak részletes kimutatása.

Specificatio Creditorum Hebraei Martini Elias.

Quaestori uni Jaurinensi nomine Lango . . .	fl. 200
Certo Iudaeo Poseniensi	fl. 200
Item alteri uni Iudaeo ex Moravia	fl. 130
Cuidam cothurnario Tathensi Georgio Fejer .	fl. 130
Item uni Comariensi Iudaeo	fl. 120
Paulo Horváth Bicskensi	fl. 100
Matthiae Cseke in Possessione Epely . . .	fl. 86
Postarum Magistro Paxensi	fl. 50
Cuidam Fabro serrario Strigoniensi . . .	fl. 80
Iudaeo Budensi	fl. 170
Cuidam Incolae Strigoniensi	fl. 15
Item certo incolae in possessione Dorogh .	fl. 80
Andrae Kakas Bicskensi	fl. 150
Stephano Andor Comaromiensi	fl. 130

1651 (sic!)

recte: 1641)

His accedunt minutiora debita per flor. 6., 8., 9., 10, et his similes computanda.

Orsz. Levélt. Ad Con. Exp. 1701 September Nrs 67.

299.

Ebersdorf 1701 szeptember 20. I. Lipót király Eliás Márton esztergomi zsidónak egyévi fizetési halasztást engedélyez.

Leopoldus etc. Universis et Singulis Fidelibus nostris, signanter vero Illustr. Sacri Romani etc. Salutem et gratiam. Demisse simul ac querulose exposuit Majestti nostrae medio

humillimi memorialis sui Martinus Elias Iudaeus in Civitate Strigoniensi, Comitatu ejusdem nominis existente, commorans, infelicem statum suum Hebraeus Martinus Elias dictus, in praefato Citta nostra Strigoniensi commorans, in quem idem, vel ex eo incidisse perhiberetur, quod proxime praeterito Anno scelestes quidam homines fornicem illius in praecattacta Cittle nra Strigoniensi habitam, silenti nocte perfrigendo pecunias ejusdem paratas, aliasque diversas res mercimoniales ad florenos bis mille se extendentes (uti id ipsum certis fide dignis Lris testimonialibus eotum nobis productis remonstrasset) rapuissent et furto abstulissent, taliterque eidem Hebraeo, alioquin etiam aëre aliene gravato, priomentionati scelesti homines, pro rerum ejusdem illicitam ablationem gravia damna intulissent. Ne autem per creditores suos via juris, aut alio quovis facto repente adortus, in extremam prorsus ruinam praecipitetur, quin potius sedulo oeconomisare, et se iterum sublevare possit; id eidem Hebraeo Martino Eliás dicto tum praemissorum omnium intuitu, cum vero ad demissum nonnullorum fidelium nostrorum supplicationem et interpositionem, nostrae penes ipsum factum Majestati, ex speciali gratia, deque Regiae nrae potestatis plenitudine concedendum esse duximus, ut idem a solutione quorumcunque passivorum debitorum suorum intra unius anni spatium, a dato praesentis computando, omnino absolutus sit. exemptusque et supportatus; ita tamen, ut inter ea temporis sedulo laborare creditoresque suos contentare, aut cum iisdem convenire debeat ac teneatur; alioquin praesentem gratiam et exemptionem nostram eidem minime volumus suffragari. Imo absolvimus, eximimusque et supportamus praesentium per vigorem.

Quo circa Dilectionem etc. ac stylus solitus usque ad finem. Datum in castro nostro Ebersdorf die 20. mensis Septembris Anno Dni 1701.

300.

Bécs 1701 november 18. I. Lipót király Jakubovics Salamon, a sárosmegyei Ujfaluban lakó és az ottani szeszfőzdelét bérlő zsidónak tűzvész által szenvedett nagy kára miatt két-évi fizetési halasztást engedélyez.

Leopoldus etc.

Quoniam nos pro ea, qua erga quosvis afflictos et damna quoquo modo perpressos ducimur affectione, benigne compatientes novercanti fortunae, adversoque Casui Salamonis Jakubovics Haebrei in Oppido Ujfalú, Comitatu Saarosiensis adjacenti commorantis, quemidem vel ex eo experiri cogitur, quod his retroactis Annis et temporibus, certam domum nobilitarem fidelis nostri Egregii Martini Pécsy in memorato Oppido Ujfalú existente, erga censualem trecentorum florenorum solutionem arendando, Crematumque ibidem destillando, tandem nescitur quo insperato fatali casu in mense Martio Anni labentis infrascripto praefata Domus per meram et supinam memorati Haebrei famulorum maniam et negligentiam exorto incendio ignis voragine una cum reculis ejusdem universis ibidem habentis totaliter combusta et in cineres redacta extilisset, in ejusdemque reparationem et reaedificationem non tantum universas facultates suas ab eodem incendio remansas convertere et erogare, verum etiam certa debita a nonnullis creditoribus ad 800 florénos se se extendentia ea de causa contrahere coactus fuisse, taliterque non contemnendam substantiae suae, uti praemissum est, perpressus jacturam, in tantum se damnificatum esse querularetur, ut omnibus jam mediis redactus vix quolidiano victui, vitaeque sustentationi sufficeret, eo tamen non obstante per antelatos creditores suos, ad exolvenda eadem debita, tam juris, quam arresti via premeretur. Ne igitur taliter damnificatus, ac per creditores quoque suos pressus, extremam eandem inopiam experiri debeat; siquidem dato illi certo temporis spatio promptum sese offeret, quod praetactos creditores, universosque praetendentes suos omnimode contentare velit. Eun-

dem Salamonem Jakubovics, a solutione praenotatarum praetensionum et debitorum intra duorum annorum spatium a die datarum praesentium computando, clementer eximendum et supportandum duximus; ea tamen conditione, ut intra horum duorum annorum spatium diligenter ac sedulo laborare aut negotiari, praedictosque praetendentes et creditores suos contentari, justumque interim interesse solvere, et ab illorum impetitione se se enodare ac eliberare debeat, nec ullatenus intermittat; alioquin praesens haec gratia et exemptio nostra minime valeat suffragari. Imo eximimus et supportamus praesentium per vigorem. Quacirca Dilectioni, Fidelitatisque Vestrae et Vrūm singulis harum serie benigne simul ac firmiter praecipientes, comittimus et mandamus, quatenus praedictum Salamonem Jakubovics, ad instantiam praenuncupatorum ipsius creditorum aut aliorum quorumlibet praetendentium, ratione praemissorum debitorum in persona et rebus Bonisque suis quibuslibet turbare, molestare et damnificare, aut Vrō adstare Iudicatori compellere vel etiam arestare nullo pacto praesumatis, sed potius hanc benignam exemptionem et gratiam nostram ipsi modo praemisso factam, tempus intra praedeclaratum firmiter et inviolabiter tam Vos ipsi observare, quam per Vestros observare facere, eaque ipsum libere uti, frui et gaudere permittere modis omnibus debeatis et teneamini.

Secus non facturi. Praesentem perlectis, Exhibenti restituti. Datum in Civitate nostra Vienna Austriae, Die 18. Mensis Novembris A^o Dni. 1701. Regnorum nostrorum etc.

Mednyánszky.

O. L. Conc. Exp. 1701 November Nrs 29.

301.

Bécs 1701 decembar 29. I. Lipót király Weyler Victor Lebl a Pozsonyban lakó prágai zsidónak engedélyt ad arra, hogy Magyarországon a földesurak előzetes hozzájárulása után bárhol letelepedhessék és kereskedelmet űzhet.

Lepoldus Dei gratia etc.

Universis et Singulis Reverendis Honorabilibus Spectabilibus etc. Salutem et gratiam. Quandoquidem praesentium nostrarum Exhibitor Victor Lebl Weyler Iudaeus Pragensis, protempore in Regia Civitate nostra Poseniensi degens, id coram Nobis scripto humillime remonstrasse, quod videlicet Nos in A^o adhuc Dni. 1670 decima septima mensis Julii certas quasdam patentes Literas nostras, quibus mediantibus Matri jam fati Iudaei totique familiae ejusdem ubique locorum indifferenter, ubi nimirum Iudaeorum cohabitatio inveniretur, non solum pedem figere, Domiciliumque sibi struere, verum etiam eorundem consuetudinibus ratione Mercantiae gaudere posse clementer indulserimus ac concesserimus. Qui Iudaeus, siquidem in praesentiarum quoque in eo humillime apud Nostram supplicaret Majestatem, quatenus Nos benignam illam concessionem nostram praementionatae matri suae, consequenterque totae familiae ejusdem clementer elargitam, defacto etiam etiam benigne renovari dignaremur.

Ideo nos demissimae ejusdem supplicationi clementer annuere volentes Universis et Singulis subditis per praelibatum Regnum Hungariae nos harum serie benigne . . . (comittimus?), quatenus praerepelitum Iudaeum Victorem Lebl Weyler non solum ubique locorum tute, libere et absque omni impedimento ire, morari, quaestumque exercere, verum in cohabitationem quoque aliorum Iudaeorum cum praescitu et annuentia Dominorum Terrestrium acceptare permittant, perque suorum permitti faciant. Praesent. perlect. Exh. restitut. Datum in Civitate nostra Vienna Austriae die 29 Mensis Decembris A^o. Dni 1701.

Joann: Georg Horkhoffer.

302.

Bécs 1702 március 9. I. Lipót rendelete, hogy Somogy-, Zala-, Sopron- és Vas megye hatóságai az esedékes adókat sürgősen behajtsák, hogy Wertheimer Simson hadsereg-szállítónak fizethessenek, mert attól függ az ezredek táborba való küldése.

Illris S. R. I. Principi, Cognato, Sples et Magci etc. Quandoquidem benigne resolvimus ut ex quanto contributionali in decursu hujus praesentis anni solvendo in Comitibus Szaladiensis et Simegiensis quinquaginta millia florenorum, in Comitatu Soproniensi septuaginta quinque florenorum et tot idem in altero Cottu Castriferrei Hebraeo Simsoni Wertheimer penes ea, quae in alimentum et stipendium militum ab iisdem Comitibus solvenda et praestanda veniunt, ante omnes alios assignatorias enumerarentur.

Ea propter cum ab hac resolutione, dum ea ad tenorum benignissime hujus resolutionis nrae successerit, apparatus et restauratio Legionum ad castra sine mora mittendarum pendeat, sin minus urgens hocce Legionum Aerar. exercitu sufflaminaretur, idque in summum Caesareo Regii servitii nri dispendium vergat, Fidelitatibus Vestris benigne committimus et mandamus, quatenus praenotatam a Comitibus Szaladiensis et Simegiensis 50 millium florenorum summam, Soproniensis et Castriferrei singillatim septuaginta quinque millium, utrobique vero 150 millium florenorum summam, ejusque solutionem adurgere, praecatactamque necessitatem dictis Comitibus diligenter inculcare noverint et debeant. Eadem Dilectio et Fidelitatis Vestrae Gratia in reliquo etc. Vienna die 9. Martii 1702.

O. L. Conc. Exp. 1702 Martius Nrs 41 és Julius Nrs 87

303.

*Bécs 1702 április 6. I. Lipót király megparancsolja Nyitra-, Pozsony- és Barsmegye alispánjainak, valamint Pozsonyváros tanácsának, hogy Hirschell Simon lipótvári kir. vám-
bérlet adósságait kényszerítsék tartozásaik kifizetésére, hogy
így Hirschell is a kamarának tartozó adósságát megfizethesse.*

Leopoldus DEI. gratia etc.

Egregie Fidelis Nobis dilecte. Expositum est Majestati nostrae nomine et in persona Fidelis aequae nostri Egregii Magnifici Stephani Hrabovszki Causarum nostrarum Regalium Directoris et Sacrae praefati Regni nostri Hungariae Coronae Fiscalis. Qualiter superioribus his temporibus Hebraeus Simon Hirschell telonii nostri Leopoldopolitensis arendator et per hoc sub manutentione Camerarum nostrarum existens, diversis vicibus, diversis etiam personis nobilibus coram uberius declarandis, non contemnendis pecuniarum summas, nomine mutui, et sub spe futurae infallibilis rehabilitationis concedidisset, prout haec omnia ex reversalibus et obligatoriis eorum producentibus uberius appa-
rerent. quas summas ab ejusmodi debitoribus suis ad iteratas etiam requisitiones hactenus recipere non valisset, gravi suo damno et praedictio manifesto. Quia vero dictus Iudaeus ad Cameram Nostram Aulicam aequae restantarius esset, ac ob praefatorum debitorum suorum resistentia et in solvendo moram, ipse quoque praefatam Cameram Nostram contentare nequiret, ob hoc memoratus Exponens, cui manutentio praefati Iudaei legitime incumberet, supplicavit Majestati Nostrae, quatenus de et super mentionati Iudaei per debitores suos ad mentem Literarum obligatarum una cum expensis fienda contentatione, modalitate infradeclarata Tibi comittere et mandare dignaremur. Cujus Nos demissa supplicatione clementer exaudita et admissa, cum alioquin justitia communis unicuique, quod suum est, reddi et restitui jubeat, neminemque ad injuria tertii locupletari posse admittat. Ac prout quis se obligaret, ita iudicium quoque recipere teneretur. In acquisitionibus porro liquido-

rum debitorum ad mentem Articuli 31. Anni 1659 expensae, et ad mentem Articuli 144. Anni 1647 interesse etiam adjudicari soleret. Eapropter tibi has serie benigne committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus et rebus sic, ut praefertur, stantibus, praecattactos dicti Hebraei debitores, coram recensentes, in quantum iidem jurisdictioni Tuae Magistratuali subjacerent, de et super indilate impendenda eidem Hebraeo adaequata satisfactione, contentationeque facere, quam si praestelirent bene quidem, alioquin medio unius iudicium et Iur. Assessoris Comitatus, quo breviori via fieri poterit, servent tum eo in casu de jure servandis tam de summa capitali, quam ejusdem interesse ac expensis proportionaliter et conscientiose limitandis, adaequatam et plenam repetito Iudaeo creditori ex praenolatorum debitorum bonis satisfactionem et contentationem impendi facere debeas et tenearis. C. S. f. S. non facturi. Gratia in reliquo nra. Caesareo Regia Tibi benigne propensi manemus. Datum Vienna die 6. Apr. 1702.

Vice Comiti Comitatus Nitriensis, item

Posoniensis ac Barsiensis.

Item mutatis mutandis Civitati Posoniensi, ut ibidem ipse Magistratus contra cives suos procedat et Iudaeo Hirschl per debitores satisfactionem impendi faciat.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1702. Apr. Nrs. 49.

304.

Laxenburg 1702 június 7. Királyi parancs gróf Zicsy Lászlóhoz, hogy mezővárosa, Nagymagyar felé vezető úton orvul megölt Izsák és Mózes nevű zsidók rablógyilkosát, Dékány Benedeket és bűntársait kinyomoztassa, letartóztassa, megbüntesse és a kárt megtéríttesse.

Leopoldus DEI. gratia etc.

Reverende, Honorabilis et Fidelis Nobis dilecte. Demisse simul et querulose expositum est Matti Nrae Nomine

et in persona Wolfgangi Siment Hebraei. Qualiter his non ita dudum exolutis temporibus, idque circa festum S. Michaelis Archangeli A^o proxime praeterito, dum cognatus ejusdem Exponentis Isaac dictus, cum servitore ipsius Moyse cognominato, ambo quaestus gratia ex oppido Tuo Nagy Magyar vocitato, conducto ibidem quodam viae ductore Szerdahely versus profecti fuissent, ac idem viae ductor dictus duos Iudaeos deducens, se viam securam iisdem monstraturus appromississet quidam Benedictus Dékány cognominatus, nunc sub regimine Ebergheniano existens, memoratus Iudaeos aggressus, habita cum nonnullis complicibus suis coram declarandis cointelligentia, ambos dire prius interficende rebus et mercantiis secum habitis exspoliasset, mentionato viae ductore illac se permanente imo ne fors remunerato existente, uti haec omnia ex quadam inquisitione per fideles nostros egregios Stephanum Szentkereszti Iudlium et Paulum Beddy Iur. Assessorem Comitatus Comariensis jam antehac peracta in specie producenda, ac ulteriori etiam seria inquisitione suo modo peragenda uberius elucescent. Et quia hoc atrox duplex homicidium et simul Latrocinium positivis etiam legibus in publicos malefactores Magistratus Comitatus impune relinqui nequiret, facientesque et consentientes pari poena puniendi venirent, damnificatis denique de communis justitiae dictamine adaequata satisfactis impendi deberet. Eapropter Tibi harum serie firmiter praecipiens committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus virtute praeattactae inquisitionis, si et in quantum ad sufficienter eliciendum praenotatum Homicidii et latrocinii actum, praeattacta, jam peracta Inquisitio minus sufficiens esse dignosceretur, aliam et quidem exactam ex officio instituere facti complices, aut etiam direptae praedae quoquomodo participes, prout et praenotatum viae ductorem velut jurisdictionis Tuae subjectos, ipso incaplivare, reque accurate examinata, et comperta eatenus veritate, contra eosdem judicialiter procedere, damnificato querulanti Iudaeo, de rebus et mercibus ejusdem ablatis adaequatam satisfactionem impendere, caeteroquin vero juxta exigentiam Iustitiae dictos complices pro demerito cujusvis punire

Magistratualique officio Tuo satisfacere debeas et tenearis. Secus non facturi. Gratia in reliquo etc. Datum in castro nostro Laxenburg, die 7. Junii 1702.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1702 Junius Nrs. 15.

Magy. Zs. Szemle, 1894. évf. 99—100. l.

305.

Bécs 1702 július 14. Gróf Kaunitz Domonkos András kérésére I. Lipót király Jakab Simon magyarbródi zsidónak háromévi fizetési halasztást engedélyez.

Leopoldus etc. Fidelibus nostris Universis et Singulis signanter vero Illustri S. R. Imperii Principi Paulo Eszterházy de Galantha, perpetuo in Frakno, Aurei Velleris Equiti, Iudici Cumanorum praefati Regni nostri Hungariae Palatino, Intimo Consiliario et Locumtenenti nostro Regio, Cognato nobis dilecto: Spectabilibus item ac Magnificis Comitibus, Adamo de Battyán, perpetuo in Német Ujvár Iudici Curiae nostrae Regiae, pariterque Intimo Consiliario nostro: Georgio Erdödy de Monyorokerék, Tavernicorum nostrorum Regalium per Hungariam Magistro, Magnifico Francisco Klobusitzky Libero Baroni in Zerény etc. etc. Quoniam nos cum ad nonnullorum fidelium nostrorum, notanter, vero fidelis nostri, nobis syncere dilecti Spilis ac Magci Andr. Dominici S. R. Imperii Comitiss a Kaunitz, Aurei Velleris Equitis, Camerarii et Consiliarii nostri Intimi, nec non S. R. Imperii Vice Cancellaria instantiam et supplicationem, nostrae pro parte Simonis Iacobi Hebraei subditi sui Hunobrodensis, vulgo Ungris Brod, dicti in Marchionatu nostro Moraviae existentis, factam Majestati, tum vero pro ea, qua erga quosvis damnnum passos ducimur affectione, benigne compatiens novercanti fortunae, adversoque Casui praefati Simeonis Iacobi Hebraei, quem idem ex certo Contrabando experiri cogitur, quod contrabandum quamvis per interpositionem praefati Comitiss a Kaunitz complanatum, idemque Hebraeus restiturus sit, attamen ob praedictam informationem in mercatura sua turbatus certamque pecu-

niariam mulctam deponere coactus, in tantum discreditum apud creditores suos devenisset, ut omnes cumulative eundem jure convenire non dubitassent. Ob quod, licet tota substantia sua diventicata aliquot millia florenorum exolvisset, nihilominus tamen nonnullis adhuc creditoribus qui ab ipso annuatem 24 per centum florenos acceperunt, se adhuc aliquid teneri, eosdemque mediis destitutus pro nunc solvere non posse assereret. Et quia alii boni ejusdem amici invenirentur, quos idem jam antea super mutuo acceptis honeste contentavit, qui commiseratione ejus ducti, eidem adstare, novum creditum, seu auxilium praebere vellent, ut pacto hoc denuo mercimonia exercere, sensimque tam praedictos creditores, qui tam excessivum interesse ab eodem perceperunt, quod ipsam capitalem summam excederet, quam etiam hos modernos creditores suos contentare valeat, metuerent attamen iidem boni amici, ne primum illi creditores eundem debitorem invadere, illudque quod in sublevamen suum ipsi per hos concederetur, praeripere et apprehendere attentent, per hancque idem Hebraeus extremam ruinam, novi vero creditores manifestum damnum sentire cogentur: Ne itaque taliter damnificatus, ac per creditores quoque suos pressus, extremam tandem inopiam experiri debeat, siquidem dato illi certo temporis spatio, promptum se offereret, quod praetactos creditores, universosque praetendentes suos omnimode contentare velit; eundem Hebraeum Simonem Jacobum et fratrem ejusdem, similiter Jacobum subsidem, seu fidejussorem ejus, a solutione praenotatarum praetensionum et debitorum, intra trium annorum spatium, a die datarum praesentis computando elementer et supportandum duximus ea tamen conditione, ut intra horum trium annorum spatium, diligenter ac sedule laborare aut negotiari, praedictosque praetendentes et creditores comprobatis primum per ipsos eorum debitis contentare, justumque interesse solvere, et ab illorum impetitione se enodare, ac eliberare debeat, nec ullatenus exemptio nostra eidem minime valeat suffragari. Imo eximinius et supportamus praesentium per vigorem. Quocirca Dilectioni,

Fidelitatieque Vestrae et Vestrum singulis harum serie firmiter praecipiens committimus et mandamus, quatenus praedictum Simonem Jacobum Haebreum fidejussoremque ejus ad instantiam praefatorum ipsius creditorum, aut aliorum quorumlibet praetendentium, ratione praemissorum debitorum in persona et rebus bonisque suis quibuslibet turbare molestare et damnificare, aut vero Vestro adstare Iudicaturi compellere, vel etiam arestare nullo pacto praesumatis, sed potius hanc benignam exemptionem et Gratiam Nostram ipsi modo praevio factam tempus intra praedictum firmiter et inviolabiliter, tam Vos ipsi observare, quam per Vestros observari facere, eaque ipsum libere uti, frui et gaudere permittere modis omnibus debeatis et teneamini. Secus non facturi. P. p. E. r. Datum in civitate nostra Vienna Austriae. Die 14 mensis Julii, A^o Dni. 1702.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1702 Julius Nrz. 43.

306.

Bécs 1702 július 28. A magyar udv. kancellária az alsó-ausztriai udv. kancelláriának a lakompaki zsidók ügyében hozzá intézett kérését átküldi hg. Eszterházy nádornak mint az említett zsidók földesurának, és ezen ügyről tőle információt kér.

Celsissime S. R. I. Princeps Dne, Dne generosissime.

Salutem et obligatissor. Servit. nostrorum commendationem. Excelsa Inferioris Austriae Cancellaria Aulica quidnam et ad cujus instantiam*) nobis intimaverit, ex hiecc inclusis copiis uberius percipere dignabitur eadem Celsitudo Vestra.

Quia vero nos haecc in materia nullam habemus informationem, sed et negotium hocce Hebreos Lakompakienses sub protectione adeoque judicatu Celsitudinis Vestrae existentes tangere, jamque judicialiter revisum fuisse dignoscetur.

*) Ezen irat hiányzik.

Hinc negotium idem Celsitudini Vestrae officiose pro
ejus notitia et directione communicandum, simulque eadem
Celsitudinem Vestram obsequiose requirendam esse duximus,
quatenus materia in praesenti nos circumstantialiter quan-
tocyus informare haud dedignetur Eadem Celsitudo Vestra.
Quam in reliquo servet Deus diu feliciter vivere et valentem.
Datum Viennae 28 Julii A^o 1702.

Servitores obligatorii

N. N. Cancellarius, caeterique
Cancellariae Regio Hungariae
Aulicae Consiliarii.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1702 Julius Nrs. 100.

307.

Bécs 1702 augusztus 7. Királyi utasítás a kiküldött pozsonyi és budai bizottságokhoz, hogy a pozsonyi és budai kerületekhez tartozó megyékben jövő évben esedékes adóból 200.000 forint mindenekelőtt az újból 300.000 forintot előlegező Wertheimer Simon főfaktornak fizetendő.

Illustris S. R. I. P. Cognato. Spl. et Mgf. etc. Posteaquem noster et Serenissimi Regis Poloniae superior factor Simson Wertheimer Iudaeus et demisso zelo suo ultra notabiles anticipationes ac exolutiones, jam antehac saepius, pro urgentissimis necessitatibus publicis praestitas, de novo iterum et quidem praetitulato Regi Poloniae, Saxoniae quoque Electori subsidia noviter pactata trecenta nimirum millia florenorum Rhenensium aequales ratas semestras anticipato ac realiter exolvenda in se assumpsisset, e contra vero nominato Iudaeo Wertheimer, vigore Contractus cum eodem per Cameram Nostram Aulicam inili inter alia compromissum fuisset, ut Eidem praedicta summa Neo-accordatarum subsidiorum annuorum, scilicet trecentorum mille florenorum Rhenen. anticipato ac realiter exolvendorum in se assumpta una cum tribus quartis pro Centum propter expensas exactionis et provisionis ex contributionibus Regni Hungariae proxime

affuturo 1703 A^o obveniendis, et quidem 150 m. fl. ex hoc Poseniensi, et 50 m. fl. Rhenen. ex Budensi Districtus et Comitatus illuc pertinentibus in specie vero ex Szaladiensi et Simegiensi Comitatus 50 m. flor. Item ex Castriferri 100 m. et ex Soproniensi Comitatus 50 m. residua vero Centum millia pro dimidio in Silesia et pro dimidio in Moravia ex quanto militari realiter exolvantur.

Eapropter, ut superinde memoratus Wertheimer sique creditores securiores reddantur stipulationique et contractui infallibiter satisfiat, Dilectioni et Fidelitatibus Vestris hisce in antecessum benigne committibus et mandamus, quatenus eos in praemissi instituant ordines, ut praenotata summa modo repartita ex hoc Districtu Poseniensi, et quidem ejusdem duobus Comitatus Castriferrei nempe Centum millia, Soproniensi vero quinquaginta millia, Simigiensi nempe et Szaladiensi 50 m. ipsi Iudaeo Wertheimer, vel ejus cessionariis ex quanto Contributionum futurarum penes militiam prae omnibus aliis Assignatariis exolvatur et donec id ipsum realiter effectuetur nullae aliae assignationes in illius praepjudicium attendantur, acceptationes vero a quovis Comitatu secundum gratialem repartitionem de super fiendam scriptotenus extradentur. Gratia in reliquo etc. Datum Viennae 7. Aug. 1702 Rosti et Bresnyszky.

O. L. Conc. Exp. 1702 Augustus Nrs. 17.

308.

Bécs 1702 augusztus 18. A magy. kir. udv. kancellária átküldi az alsóausztriai udv. kancelláriának a nádori jelentést a lakompaki zsidók ügyében.

Sacratissimae Caesareae Requeque Majestatis Excelsae Inferioris Austriae Cancellariae Aulicae praesentibus officiosissime intimandum.

Cujusdam Valentini Spilman baptisati Iudaci, contra quosdam Hebraeos Lakompochienses (Dni Principis Regni Hungariae Palalini subditos;) Excelsae huic Inferioris Aulicae porrectam, per eandemque huic Cancellariae Regio

Hungaricae, aequae Aulicae decretaliter transmissam instantiam memorato Dominio Principi Palatino communicatam fuisse, quo in negotio qualiternam idem Dnus Princeps Palatinus Cancellariam hanc Regiam informaverit ex inclusis uberius percipere dignabitur praetitulata Cancellaria Austriaca.

Quod ipsum, dum Cancellaria haec praelibatae Excel-sae. Inferioris Austriae Cancellariae Aulicae officiose communicandum habuit, eotum ad exhibenda praetitulatae Cancellariae Inferioris Austriae Aulicae alia quoque grati officii studia, prompta et parata permanet.

Mednyánszky

Ex consilio Cancellariae Regio-
Hungaricae Aulicae.

Vienna 18. Augusti A^o 1702.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1702 Augustus Nrs. 105.

309.

Bécs 1702 augusztus 19. A király Markus Lebel vágújhelyi zsidó lakosnak, az őt érte balesetek miatt, kétévi fizetési halasztást engedélyez.

Leopoldus etc. Fidelibus nostris Universis et Singulis, signanter vero Illustri S. R. I. Principi Paulo Eszterházy de Galantha, perpetuo Comiti in Frakno praefati Regni nostri Hungariae Palatino et Locumtenenti nostro Regio, Cognato nobis dilecto; Spectabilibus item ac Magnificis Comitibus. Quoniam Nos cum ad nonnulorum fidelium nostrorum humillima supplicatione nostrae propterea factam Majestati, tum vero commiseratione erga adversum Casum ejusdam Hebraei Marci Lebel vocati, suprafati Oppidi Vag Ujhely inhabitatoris, in quem idem tum ex eo, quod ante Annum circiter unnum et medium in certo carcere detentus, in enodationem sui ultra 1000 flor. expensas facere debuerit, tum vero quod his recenter evolutis diebus beneficio fluvii Vagi cum rate onerata ad nundinas Comarienses descendere volens, ob submersam fato infelice una cum universis ejusdem

mercibus ad mille talleres sese extendentibus praeattactam ratem grave damnum subire coactus fuerit, incidisse, ac aliunde etiam notabilibus passivis debitis (quibus pro nunc persolvendis, ob praevium infelicem casum se imparem esse lamentaretur) intricatus esse perhiberetur, clementer commoli; ne idem per quoscumque creditores suos jure, vel facto repente adoriatur, aut in persona, vel rebus suis turbetur, impetatur et damnificetur, taliterque pressus in extrema ruinam praecipitetur, siquidem dato Illi certo temporis spatium promptum paratumque se offerret, universos creditores suis, quibus quid liquido teneretur, rite et exacte contentandi, eundem Haebreum Marcum Lebel dictum praemissas ob rationes, a solutione universorum debitorum suorum intra duorum annorum spatium exeminendum, immunitandum et supportandum duximus: ea tamen conditione, ut idem tempus intrapraemissum in eo, quo creditores suos contentare, aut cum iisdem convenire debeat, omnimode allaborare teneatur. Secus praesenti Gratia nostra eidem minime volumus suffragari; prouti eximimus immunitamus et supportamus praesentium per *æ*vigore.

Quocirca Dilectioni et Fidelitatibus Vestris harum serie firmiter praecipiens committimus et mandamus, quatenus praedictum Haebraeum Marcum Lebel ad instantiam praenuncupatorum creditorum ipsius, aut aliorum quorumlibet ratione praemissorum debitorum in persona, et in rebus, bonisque suis quibuslibet turbare, molestare ac damnificare, vel Vestro adstare Iudicatu compellere, aut aliter qualitercunque ipsum aggravare, vel arrestare nullo pacto praesumatis, sed potius hanc benignam exemptionem et gratiam nostram ipsi modo praemisso factam tempus intra praedictum firmiter et inviolabiter tam Vos ipsi observare, quam per eos, quorum interest, observari facere, eumque ipsum libere uli, frui et gaudere permittere modis omnibus debeatis et teneamini. Secus non facturi P. p. E. r. Datum in Citterna Vienna Austriae die 19. Aug A^o D. 1702.

Bécs 1702 augusztus 30. Az udvari kamara Trencsén városában lakó zsidók panaszára erélyes parancsot bocsát ki, mely szerint Trencsén város tanácsa ne merje löbbé az ottani zsidókat vallási szertartásaik gyakorlásában zavarni.

Illustrissimi, Spectabiles, Magnifici etc.

Apud nos subditi et incolae Iudaei Regiae Civitatis Trenchiniensis in eo valde conquerentur, quod Ejusdem Civitatis Magistratus ipsos Iudaeos in solitis suis Ceremoniis, utpote nuptiarum et circumcisionis turbaret: quemadmodum nuper accidisset, quod idem Magistratus cuidam Iudaeo, Iacobus Marek nuncupatur, Circumcisionem neonati sui infantis tam diu inhibuisset, donec praefato Magistratui proinde Sex Florenos deposuisset; praetereaque non solum modo dicto Iudaeo significasset, quod ipsi circumcisionem infantis sui adhuc pro hac vice ex gratia concessisset: Verum etiam reliquis omnibus Iudaeis sub gravi poena et quidem proscriptionis comminatus esset, ne imposterum amplius ulla uxor Iudaeorum ad illam Civitatem Regiam in puerperium se transferre, vel ibidem se delinere praesumat.

Siquidem autem praedicti Subditi, ac Incolae Iudaei jam a longaevo tempore ex Privilegiis sibi a Sacratissima Caesarea Regiaque Majestate elementer concessis, solitas suas Ceremonias precationum scilicet nuptiarum, circumcisionis et similium in suprafata Civitate Regia Trenchiniensi exerceant: ac Contribuliones, portionesque suas, sicuti alii cives ad Commune aerarium exolvere debeant,

Idcirco praetitulatae Dominationes Vrae saepementionato Magistratui Trenchinensi serio inhibere velint, ne ipsos subditos ac incoles Iudaei sectis imposterum per iniquas vexationes gravare, vel eos in solitis suis Ceremoniis contra sua Privilegia turbare praesumat. Quas in reliqua ad Vota sua vivere exoptamus. Dabantur Viennae Die 30. Mensis Augusti Anno 1702.

N. N. Sacrae Caesareae etc.

311.

Bécs 1702 szeptember 30. I. Lipót utasítja a felsőmagyarországi kamarát, hogy Oppenheimer -Sámuelnek Rákóczi fejedeleminél levő 78.696 frtnyi követelését Rákóczi jószágainak mindennevű jövedelméből, különösen pedig az eladásra kerülő bortizedekből rovassa le.

Leopold von Gottes Gnaden erwählter Röm. Kayser zu allen Zeiten Mehrer des Reichs.

Wohlgeborener, auch hoch und wohlgebohrner liebe Getreue, Wür fügen Euch hiemit gnädigst zu wissen, wass massen wür Unsern Kay. ober Kriegsfactoren, und Juden Samuel Oppenheimber auf sein unterthänigstes bitten, mit bezahlung seiner habenden Fürst Ragozischen Schuldforderung in Summa acht und sibenzig Tausendt, sechshundert sechs und Neunzig Gulden betragend, sambt den Interessen Monathl. 1 per Cente zuraichen, auf den fundum all, und jeder von denen Fürst Ragozischen Gütlern nechst fallenden Einkünfften und Rendten, wie die Nahmen haben mögen: in specie aber auf den veralienirenden wein zehent anzuweisen allergnädigst resolvirt haben.

Befehlen Euch hierauf gnädigst, dasz Ihr hieruber das weitere gehöriger orthen gemässen verfügen, auf dasz solche Unsere gnädigste Resolution gebührend ad notam genohmen. und ihme Oppenheimber mit der Bezahlung seiner habenden Anforderung in Capitali sambt dem Interesse aus obberührten fundo gegen seiner quittung richtig zugehalten werden solle, daran beschieht unser Gnädigster Willen undt Meinung. Gelsen in unserer Statt Wienn, den 30 Sembl. in 1702. Unserer Reiche des Röm: in 45., des Hungar: in 48. und des Böheimbischen in 47. Jahre.

Leopold

Gotthardt Graf v. Salburg.

Ad Mandatum Electi Domini

Imperatoris proprium

Franz Joseph v. Kropf.

An die Königl. ober hung: Camer

312.

Bécs 1702 október 16. I. Lipót király gróf Kaunitz Domonkos András közbenjárására elrendeli, hogy magyarbródi zsidó alattvalóját, Ábrahám Márkust, kit adósságai miatt Trencsénben börtönbe zártak, onnan azonnal szabadon bocsássák és neki az őt érte nagy kára miatt, tartozásainak lerovására kétévi halasztást engedélyez.

Leopoldus. Fidelibus nostris Universis et Singulis. signanter vero Illri Sacri Romani Imperii P. Paulo Eszterházy etc. uti in moratoriis, signanter Cottui et Civitati Trenchinensi. Salutem et gratiam.

Quoniam Nos cum ad nonnulorum Fidelium nostrorum humillimam supplicationem et intercessionem nostrae propterea factam Majestati; tum vero benigne compatiētes infœlici Casui Hebraei Marci Abraham fidelis nostri nobis syncere dilecti Spectabilis ac Magci S. R. I. Comit̄is Domini Andreae a Kaunitz, Aurei velleris Equitis, Imperialis Aulici Cancellarii, Camerarii que et Intimi Consiliarii nostri, subditi Hunnobrodensis, in quem idem, vel ex eo incidisse perhiberetur, quod dum superioribus praeteritis temporibus res suas mercimoniales non contemnendi valoris, per glaciem vexisset, rupta ad locum Reskubauer dictum glacie, universae praetactae res ejusdem mercimoniales, submersae fuissent, ob quem infelicem casum diversis etiam debitis semet intricare, aereque alieno adeo aggravare debuerit, ut Creditoribus suis, ipsum alioquin continuo inquietantibus, nec moram quampiam eidem pro mercaturae exercitio, et emulomenti exinde adipiscendi occasionem (esto temporis sub decursu, loco Capitalis florenorum 200 plus quam 300 fl. nomine excessivi plane et illegatis interesse ipsis persolvere et deponere debuisset) indulgere volentibus tam subito satisfacere, ipsosque contentare haud posset; quin imo ipsum etiam jam à 36 septimanarum spacio in carcere praefatae Liberae ac Regiae Civitatis notrae Trenchiniensis ob quod activa debita sua apud nonnullos debitores inexolute haerentia in eorundem creditorum contentationem convertenda rehabere, nequiret, detinerent. Ne itaque hoc pacto vivendi

etiam modiis privari debeat; siquidem dato illi certo temporis spatio promptum se se offerret universos praetendentes et creditores suos omni modo contentandi. Eundem Hebraicum Marcum Abraham ex praetacto carcere illico dimitendum simulque a solutione praefatorum debitorum intra duorum annorum spatium a die datarum praesentium computandum clementer eximendum et supportandum esse duximus, Ea tamen conditione, ut hocce duorum annorum spatio diligenter ac sedulo laborare, oeconomisare, mercaturamque suam industrie exercere et negotiari, praedictosque praetendentes et creditores suos omnimodo contentare, et ab illorum impetitione se enodare et eliberare debeat et teneatur, alioquin praesens Gratia nra eidem minime valeat suffragari.

Dilectioni et Fidelitatibus Vestris. Vestrorumque singulis harum serie firmiter praecipientes committimus, signanter vero Magistratui praedictae Civitatis nostrae Trenchiniensis mandamus, quatenus praedictum Hebraicum Marcum Abraham absque omni renitentia illico ex praetacto aresto, apud quos detineretur, dimittere, temporisque praedeclarati sub decursu (sic) ad Instantiam praenuncupatorum quorumlibet creditorum ipsius ac aliorum quorumvis ratione praemissorum debitorum in persona et rebus, mercibusque suis quibuscunque turbare, molestare et damnificare, aut Vestro adstare Iudicatu compellere, aut aliter qualitercunque ipsum, vel familiam etiam ipsius aggravare, vel arestare nullo pacto praesummatis; sed potius hanc benignam exemptionem et gratiam nostram ipsi modo praemisso factam tempus intra praemissum firmiter et inviolabiter tam Vos ipsi observare facere, eoque ipsum libere uti, frui et gaudere permittere, et si interea praeter juris viam a quibuscunque creditoribus suis in rebus aut mercibus, vel aliter etiam damnificatus fuisset, eatenus in restitutione, resartioneque eorundem eidem assistere eundemque in integrum restitui facere, insuperque praetactum excessivum contraque mentem Articuli 144 Anni 1647 praetensum interesse, cur illegale, ad legalitatem redigere, advenienteque solutionis ejusmodi tempore, ultra legale perceptum et exactum interesse in summas Capitales

imputare, pactoque hoc jus et justitiam administrare modis omnibus debeant et teneantur. Eaedem Dilectio et Fidelitates Vestrae s. n. f. P. p. E. r. Datum in Civitate nostra Vienna Austriae die 16 Octobris 1702. Regnorum nostrorum etc.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1702. October Nrs. 49.

313.

Bécs 1703 április 24. I. Lipót elrendeli, hogy a pozsonyi és budai bizottságok az 1704. és 1705. években befolyó adókból Wertheimer zsidónak a neki szerződésileg járó 873.600 forintot kifizessék.

Leopoldus etc.

Illris S. R. I. Princeps Cognate, Splis. et Mgei. Honorabiles et Egregii Fideles Nobis dilecti. Quoniam inevitabilis ex fide publica pactorum cum Serenissimo Dno. Electore Saxoniae et Poloniarum Rege initorum, ob haud exiguum, in quod summa rerum, si haec pacta non servarentur, irrueret discrimen, oriatur necessitas, ut Hebraeo Wertheimer, qui fidejussoris nomine obligatus, parati aëris, vigore pactorum praetitulato D^o Electori a numerandi summam solvere tenetur, in solutionis hujus, ejusque resarcitionis stipulatae firmamentum ex collecta contributione pro affuturis 1704 et 1705 annis a praefato Regno nro. Hungariae rite postulandarum et signanter in A^o 1704 ex contingenti quanto Cottus. Castriferrei 175.000 Posoniensis 112.000. Mosoniensis 62.160. Szaladiensis et Simigiensis 75.000, Nitriensis 50.000, et Soproniensis 50.000 florenorum. In anno vero 1705 ex contingenti Cottus. Castriferrei 100.000, Szaladiensis et Simigiensis 50.000. Posoniensis 62.000, Mosoniensis 37.440 Nitriensis 50.000. et Soproniensis 50.000 florenorum, penes stipendia militi in praenotatis annis ad nominatos Cottus per repartitionem generalem ea mensura, ne contingentia Comitatum exsuperentur assignanda prae omnibus aliis assignatariis, erga exhibitas eum in finem a Cassa Bellica Posonii et Budae constituta, pro dictis Comi-

talibus in sortem eorum Contributionis, pro quovis ex dictis annis praestandae dandas quietantias certo certius enumerentur.

Eapropter Dilectioni et Fidelatibus Vestris hisce benigne committimus et mandamus, quatenus praedeclaratam benignam voluntatem Nostram super designatis solutionibus, eò, ut praescriptum est, tempore, rite fiendis et exequendis praememoratis Comitatibus, qui ad hunc districtum pertinent pro modo intimare, ac una id quoque iisdem, ut mentionati singuli Cottui solennis etiam acceptationis et promissionis praefato Hebraeo tradant committere noverint et debeant eadem Dilectio et Fidelitates Vestrae. Gratia in reliquo nostra Caesareo-Regia iisdem benigne propensi manemus. Viennae die 24 Aprilis A^o 1703.

Comissioni Pozoniensi
item Budensi.

Fronk

Bresniczky

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1703 Aprilis Nrs. 61.

314.

Bécs 1703 február 21. Simon Wolfgang panaszára I. Lipót király megparancsolja Komárom vármegyének, hogy intézzen fölszólítást gr. Zicsy Péter felhatalmazottjához, miszerint üljenek már törvényt Izsák és Mózesnek, a panaszos Simon Wolfgang társainak, jól ismert gyilkosai és kifosztói fölött, szolgáltságának igazságot és kárpótlást, különben az ügyet kiveszik földesúri hatásköréből és átteszik a rendes megyei bírósághoz.

Leopoldus etc.

Reverendi, Honorabiles, Spectabiles ac Magnifici, necnon Egregii et Nobiles Fideles nobis dilecti.

Graviter conquestus est Majestati nostrae Wolfgangus Simon Hebraeus; Qualiter jam tertius habitur annus, a quo

duo socii ejusdem Isaac et Moyses nominati, per certos praedones, vobis alias bene cognitos, coramque, si opus fuerit nominatenus specificandos dire trucidati, Universis mercibus ejusdem querulantis expoliati haberentur. Et licet idem querulans primum quidem Vobis sonans ac directum de satisfactione eidem impendenda a Majestate nostra obtinisset mandatum; Quia tamen eorundem malefactorum Dominus Terrestris fidelis nempe noster Spectabilis ac Magnificus Comes Petrus Zichy, se Jus Gladii habere praeiudens, causam hanc ad suum forum remitti postulasset, Vosque memoratum querulantem eo relegassetis. Tandem Anno recenter praeterito 1702 die vero 2. Junii, aliud prae-repeditus querulans benignum a Majestate nostra praeinserto Comiti Petro Zichy intitulatum obtinisset mandatum, tenore cujus debita eidem querulanti impendetur satisfactio Jurisque ac Justitiae administratio serio demandata extitisset; licet quidem dictus Comes Zichy constituto eatenus Plenipotentiario suo, fideli nostro Egregio Michaeli Baesko negotium hocce revidendum et complanandum commisisset, idemque Plenipotentiarius ternis eatenus praefixisset terminos, nihilominus tamen nesciter qua ex ratione, ad huc usque diem condignam eidem querulanti justitiam administrare intermisisset, gravi damno et detrimento eiusdem querulantis, sed et profusione expensarum et fatigiorum manifestissimis. Supplicando Majestati nostrae perquam humillime, quatenus eidem circa praemissa clementer providere, Vobisque superinde modaliter infradeclaranda serio comittere et mandare benigne dignuremur.

Cujus demissa instantia et supplicatione tanquam justa et legali clementer exaudita; cum et alias etiam justitiae administratio potissimum contra malefactores et praedones nemini denegari, tanto minus in longum protrahi deberet, quin potius ejusmodi malefactores et eorum complices, per eos quibusque competit, sensu positivarum Regni legum sub amissione juris gladii debitis poenis affligeri, damnificatisque adaequata satisfactio impendi soleret. Sed et eo in casu, ubi privati Magistratus ejusmodi laesis et damnificatis justitiae administrationem tarderent, autoritas eatenus ordinario

Comitatensi nempe eminentiori Magistratui de lege Regni contra ejusmodi malefactores procedendi, Justitiamque administrandi rite competeret. Vobis harum serie firmiter prae-cipiens comittimus et mandamus, quatenus acceptis prae-sentium praenuncupatum saeperepiti Comitis Petri Zichy plenipotentiarium de et super eo serio verbo nostro regio admoneri faciatis, ut idem sepositis quibusvis protelatoriis exceptionibus et excusationibus, sed neque eo obstante, quod actio contra saeperepetitos malefactores, non nomine Dni. Terrestris suprafati querulantis Iudaei, verum praenominati Comitis Zichy tanquam Domini Terrestris et Magistratus (quod juxta leges et statuta antequamque consuetudinem Regni in praesenti factum fuisse dignosceretur) erecta haberetur, intra unius vel ad summum bis quindenae terminum ad mentem praetactae prioris benignae commisionis nostrae, principali ejusdem directae contra saeperepetitos malefac-tores, factique complices procedere, justitiamque ex aequo administrari debeat et teneatur: qui si admonitioni Vestrae paruerit, bene quidem, alioquin Vos eo facto causam ean-dem a suprafato foro Dominali avocare, servatisque eatenus de jure et consuetudine servandis, virtute inquisitionis eatenus per Iudices Vestros peractae, factique illius complices, aut etiam direptae praedae quoquomodo particepses judi-cialiter indelate procedere, praenuncupatoque querulanti Iudaeo de rebus et mercibus ablatis plenariam adaequa-tamque satisfactionem ex rebus et bonis eatenus succum-bentium quibuslibet reali executione mediis impendere et administrare, ac in reliquo etiam juxta exigentiam juris et justitiae dictos malefactores et eorundem complices pro cu-jus vis demerito punire, pactoque hoc magistratuali jurisdic-tioni et obligationi vestrae satisfacere modis omnibus de-beatis ac teneamini. Secus non facturi. Gratia in reliquo nostra Caesareo Regia Vobis benigne propensi manemus. Datum in Civitate nostra Vienna Austriae, die 21 mensis Febr. Ao. Dni. 1703.

315.

1703 május havában. Lázár Hirschl, Simon Michel és Herz Lehmann az udvari kamarához folyamodnak egy Pozsonyban, a belvárosban létesítendő pénz- és váltóintézet engedélyezése végett.

Hochlöbl. Kay. Hoffcammer.

Gnädig Hochgebietende Herrn Herrn.

Ewer Hochgräfl. Excell. und Gnad. ist vorhin gnädig wissent, dasz seit dasz Königreich Ungarn dem Türken entrissen worden, selbiges dennoch so lange Jahre hero der rechten Mercantil- und Cambial Correspondenz mit denen in Teutsch- und anderen Landen gelegenen vornehmen Handelsstätten und Pläzen ermangelt hat, dasz soliches dem ganzen Landt vil Vortheil bringen würde, ist auszer Zweifel, denn durch einen in dem Königreich sich fündenden wexelplaz würde mehreres gelt in dasz Landt gezogen, also, dasz man in Kurzen ebensolche Capitalien würde haben können alsz in Breszlau, Prag und dergleichen orthen; nit weniger würde es manchen Handelsmann, auch ohnehlich anderen zu statten kommen, wan man in Ungarn selbste von einem zum anderen orth und Landt, alsz wie gegen Sibenbürgen und Bellgrad, ober Ungarn und denen Bergstätten die Gelder per wexel könte hin- und her übermachen, gestalten man jezt die gröste gefahr ausstehen musz, einiges gelt in naa [natura] hir- und her zu Bringen, welches die Handelschafft unter denen Inwohnern selbst verhindert.

Nun haben wir Consorten entschlossen, in Preszburg, alwo wir in Schuz und wohnhaftig, würklich eine wexelstuben aufzurichten und zu führen, stehen aber an dem an, dasz in der Vorstatt wir mit unserer Cassa nicht sichereren, in der Statt Preszburg aber zu sitzen, einen Consens haben müssen, zu welchen wir durch eine Hochlöbliche Kay. Hoff Cammer und Ung. Cammer zu Preszburg gar leicht gelangen könten.

Weillen nun, wie oben underth. angeführt, es nit allein dem ganzen Landt sehr avantagiös were, wan ein wexelpiaz im Landt gemacht würde, sondern auch einer Hochlöbl. Kay. Hoff Cammer selbstenerausz vorträglich, gestalten mann bey solchem Contor so wohl anticipations Capitalien haben könnte, alsz zu Wienn und anderwärts, nit weniger anderer Anticipanto in Wienn in Ihre anticipationen facilirt würden, gleich wie es ihnen wegen der in Böhmen und Schlesien anweisenden geltern durch dasige Banquiers beschicht.

Dahero haben wir dieszes Ewer Hochgräffl: Excell: und Gnad: underth. hinterbringen wollen, und gelanget an dieselbe unszer underth. Bitten, Sie geruhen gdg. ausz obangeführten an sich selbst wahrhaftig- und begreiflich höchst nuzbahren Ursachen, es mit der Hochlöbl. Ungar. Cammer zu Preszburg dahin zu dirigiren, dasz uns in der Statt daselbst solch vorhabende wexelstube umb der erforderlichen sicherheit willen, aufzurichten, und mit denen unszerigen in der Statt under der Löbl. Ung. Hoff Cammer Schuz zu wohnen erlaubt werden möge; wir seint erbiettig, uns auff's verbindlichste dahin verpflichten, dasz weder wir, noch die unszerige im geringsten kheiner Handtschaft oder dergleichen, durch welches der Bürgerschaft, als Khauffleuth, Handwerksleuth, oder anderen leuthen eintrag beschehen oder zu wider seyn möchte, unsz undernemen wollen.

Zu gdgr. resolution und gewöhrung uns underth. Empfhelend Ewer Hochgräffl: Excell: und Gnad.

Underthänig Gehorsambste

Lazarus Hirschel, Simon Michael und Hertz Lehman

Juden in Preszburg.

316.

Bécs 1703 május 12. Hirschl Lázár, Michel Simon és Lehman Herz zsidóknak kérvényét egy Pozsony belvárosában létesítendő pénz- és váltóintézet tárgyában az udv. kamara átteszi a magyar udv. kancelláriához azon kéréssel, hogy a kancellária a kérvényezőket törekvésükben támogassa.

Illustrissimi, Spectabiles ac Magnifici, Generosique Domini, Amici Nobis honorandi. Salute Servitorumque Nostrorum praemissa promptitudine.

Qualiter Iudaei Lazarus Hirschl, Simon Michel et Herz Lehmon in Regia Liberaque Civitate Poseniensi Locum Cambiorum erigere, et instituere intendant, necessariaeque securitatis gratia Habitationem intra Munimenta mentio-natae Civitatis Poseniensi sibi concedendam efflagitent, ex incluso dictorum Iudaeorum supplici Libello fusius percepturae sunt praetitulatae Dominationes Vrae. Et quidem Negotio Cambiorum Posenii instituenda, etiam Regnicolis et potissimum Mercatoribus omnino utilis futura dignosce-retur.

Ideo Illmas, Spbles, ac Magfcas, Generosasque Dnaones Vras hisce amice requirendas esse duximus, quatenus praefatis Iudaeis, ut praerecensitae Instantiae suae Effectum consequi valeant, omni meliori modo assistere non gra-ventur. Quas in reliquo diu salvas vivere cupimus. Daban-tur Viennae 12 Maji A^o. 1703.

N. N. Sacrae Caesareae Regiaeque
Majestatis etc.

Orsz. Levélt. Ben. Resol. 1703 Maji 12.

317.

Bécs 1703 május 15. Gróf Kaunitz Domonkos András közbenjárása folytán Lipót király kétévi fizetési halasztást engedélyez Kálmán Jakab, Baruch Márkus és Bérl zsidóknak.

Leopoldus etc. Fidelibus nostris Universis et Singulis, signanter vero Illustri S. R. I. Principi Paulo Eszterházy

de Galantha, perpetuo Comiti in Frakno, Aurei Velleris Equiti Iudici Camanorum, praefati Regni nostri Hungariae Palatino, Comitatum Soproniensis, Mossoniensis nec non Pest et Solot. supremo Comiti ac per dictum Regnum Hungariae Locumtenenti nostro Regio; Spectabilibus item ac Magnificis Comilibus Adamo de Battyán, perpetuo in Némel Ujvár etc. Stylus. Salutem et Gratiam. Quoniam Nos cum ad nonnullorum Fidelium nostrorum humillimam supplicationem et signanter demissam spectabilis ac Magnifici S. R. I. Comitis Andreae Dominici a Kaunicz. Imperialis Aulici Pro-Cancellarii. A. Vell. Equitis necnon Camerarii et Intimi Consiliarii nostri interpositionem penes Hebraeos subditos suos, Jacobum utpote Kallman, Marcum Baruch et Berl dictos, apud Majestatem nostram factam; Sed et pro nostra qua erga quosvis sinistra sorte pressos pietate, benigne compatientes, misero statui modo dictorum Hebraeorum, in quem iidem ex eo potissimum, quod pro primo in habitationis suae locum, ob mutatum ejusdem statum et Dominum deserere, et se alio conferre, ibidemque certas res suas mobiles, prout et mille circiter florenum activa debita sua, apud diversos, hactenus inexoluta relinquere coacti fuerint; dein ac vero paupertatem suam sublevare volentes, mutuato aere alieno sese juxta praeexhibitam dictorum Iudaeorum specificationem ad mille viginti fl. Rhen. extendente, certam quantitatem vini coementem, quod de inde lucri gratia in Regnum Poloniae magnis eorum sumptibus invectam, praetenso quodam aliens debito, fraude et instigatione quorundam Iudaeorum Polonorum ab iisdem, juxta productas attestations totaliter ademptam fuit, incidissi perhiberentur adeo, ut hacce gemina calamitate et infortunio pressis impossibile sit, tam subito, mutuatum aes restituere, et creditores suos debito modo contentare. Ne igitur per modofatos creditores suos repente Iuris via adorti et ad ratificationem compulsivi vivendi etiam mediis privati et prorsus ad incitas redigi debeant, siquidem dato illis certo temporis spatio, promptos semel offerent universos praetendentes et creditores suos omnimode contentare: eosdem Hebraeos

Jacobum Kollmann ut pote Marcum Baruch et Berl a solutione praefatorum passivorum debitorum intra duorum annorum spatium a die datarum praesentium computando, clementer eximendos et supportandos esse duximus; ea tamen cum conditione; ut iidem intra hocce duorum annorum spatium diligenter ac sedulo laborare, oeconomisare ac negotiari, praedictosque praetendentes et creditores suorum omnimode contentare, aut cum iis noviter transigere debeant. Alioquin praesens gratia nostra eisdem minime valeat suffragari. Quocirca Dilectionem Vestram harum serie benigne hortamur, Fidelitalibus vero Vestris ac Vestrum singulis, quibus supra, firmiter praecipiens committimus et mandamus, quatenus praedictos Hebraeos ad instantiam creditorum suorum, aut aliorum quorumlibet, ratione praemissorum debitorum, in persona et rebus, bonisque suis quibuslibet turbare, molestare et damnificare, aut vero adstare iudicatu compellere, vel aliter qualitercunque, ipsos, aut familias eorum aggravare vel arestare nullo pacto praesumatis, sed potius hanc benignam exemptionem et gratiam nostram ipsis modo praemisso factam tempus intra praedictum firmiter et inviolabiliter tam Vos ipsi observare, quam per Vestros observare facere, eaque ipsos libere uti, frui et gaudere permittere modis omnibus debeatis et teneamini. S. n. f. P. p. E. r. Datum in castro nostro Laxenburg. Die 15 Mensis Maji. Anno Dni 1703.

Orsz. Levélt. Conse. Exp. 1703 Majus Nrs. 38.

318.

Bécs 1703 június 4. Királyi parancs a magy. kir. udv. kancelláriához, hogy a Wertheimer és Oppenheimer zsidóknak kiállított fizetési utalványok beváltási nehézségeinek megszüntetésére kiküldött bizottságnak segédkezzék.

Leopoldus DEI. gratia etc.

Illustris etc. Probe meminisse Dilectiones et Fidelitates Vestras nulli ambigimus. Qualiter juxta generalem, tam

pro praeterito, quam praesenti anno, super quanto contributionis in praefato Regno nostro Hungariae et restantiis aliquorum Comitatum (de quarum exolutione cum Camera nostra Aulica in tribus annis seu ralis praestanda transactum fuit) confectam reparationem, inter caeteros assignatarios Factori quoque nostro Iudaeo Simsoni Wertheimer diversae summae in hisce Posoniensi et Budensi districtibus assignatae et ad mentem benigni eatenus Mandati Nostri, ab iisdem Comitatibus acceptatio, pro facilitando ulteriori credito scriptotenus impertita, prout et per Dilectionem ac Fidelitates Vestras Comitatibus ad hanc comissionem spectantibus et designatis, per solutio justo tempore fienda intimata fuerint: qua eorum non praestita dictus Iudaeus in dictorum Comitatum congregationibus persuasus, ut tam pro praeterlapsos quam instanti Anno assignatas summas in diversis terminis successive levare vellet, et haec transactio ad preces Comitatum, ut respirium habeant, per Ministerialem quoque Deputationem Nostram ratificata fuit.

Quia vero praenominato Iudaeo haec noviter pactata solutio, quamvis Soproniensi et Castriferrei Comitatum supremi Comites in propriis se obligaverint, praeter omnem opinionem effectuatam non esset, qua de causa repetitus Iudaeus, qui suos creditores de hac solutione plane certo assecuravit, si diutius remoraretur fidem suam totaliter perderet, et hac deperdita etiam Bono publico ingens praedictum accesseretur eo, quod fidem suam pro anticipationibus praesentibus sumis necessitatibus subveniendis interponere plus non valeret, ut abinde quivis facile iudicare possit, quanto hae morosae solutiones ferme omnibus tam Bellicis, quam aliis dispositionibus sint impedimento et quantam jacturam aerarum nostrum pati debeat ex eo, quod anticipantibus, ob tantam moram et protractionem excessivas usuras resarcire teneatur. Interim autem in dies magis innotesceret, quod in dictis Comitatibus, quoad pecuniarum Contributionalium perceptionem solutionemque non sincere procedatur, nec non ex parte Comitatum, Comisario nostro Bellico à Drispergh et ab hoc vicissem Vice

Comitibus culpa hujus imputetur, indeque ut haec confusio tolli et imminens damnum sisti possit, benigne visum est Majestati Nostrae, ut ad rem hanc serio inspiciendam et fundate examinandam, unus e praefata Camera Nostra Aulica et alter e Commisariatu Bellico exmittantur Commissarii, taliterque sciri possit, quid quantumve solutum sit, et unde, tanta protractio solutionis hucusque causata fuerit.

Ac proinde Dilectioni et fidelitatibus Vestris, hisce benigne committimus et mandamus, quatenus memoratis Comitibus huic Comissioni annexis, quos nimirum praetactae assignationes tangerent, serio et in verbo nostro Regio ut advenientibus praefatam in finem, tam quod Simonis Wertheimer, quam Samuelis Openheimer assignationes attinet, Commissariis Nostris, quo iidem genuinam facti speciem eruere, et tantae confusio remedium adaequatum adhibere possint, assistant, intimare noverint et debeant. Eaedem Dilectio et Fidelitates Vestrae. Gratia in reliquo nostra. Datum Viennae die 4 Junii 1703.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1703 Junius Nrs. 12.

319.

Bécs 1703 június 23. Királyi parancs a budai bizottsághoz, hogy Oppenheimer Emanuel, udvari faktornak kiutalványozott 100.000 forintot további haladék nélkül kifizessék, mert őt is hitelezői fizetésre szorítják.

Leopoldus etc.

Reverendissime in Christo Pater, Spectabiles item ac Magnifici, nec non Egregii ac Nobiles fideles Nobis dilecti. Factor noster Emanuel Oppenheimer Iudaeus, querulose Majestati nostrae exposuit, quod Summa Centum Millium florenorum Rhenensium eidem inter alias assignationes praesente anno ad Cottus dicti Regni nostri Hungariae, et quidem in hocce Fidelitatum Vestrarum Districtu Budensi, penes militiam nostram, in sortem praetensionum suarum Cameralium assignata, eidem nondum exoluta esset, et si exolutio hujus summae eidem assignatae, ad quam ipse

Iudaeus creditores suos per Cessionem assecurasset per hocce Dicasterium Districtus Budensis, non autem prouti benigna Resolutio nostra Caesareo Regia emanata esset, per Commissarium nostrum Bellicum, Cassaeque Bellicae Officialem Budae existentes, fieri deberet, eadem exolutio longiori adhuc tempore protracteretur, intera vero ipse Iudaeus a suis creditoribus ratione solutionis-valde impeteretur.

Cum autem non solum servitium nostrorum, sed etiam fides publica in eo subverseretur, ut praefatus Iudaeus Oppenheimer dictum exolutionem sibi assignatam, pro contentione Cessionariorum suorum et Creditorum quantocyus obtineat. —

Idcirco Reverendissimae Paternitati et Fidelitatibus Vris harum serie firmiter praecipientes benigne committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus, praesentatam Centum Millium florenorum summam, absque omni mora ad Cottus sui Districtus secundum proportionem assignare velitis et debeatis, ita ut ipse Iudaeus realem exolutionem suam praemissum in finem erga quietantiam Cassae Bellicae quantocyus obtinere possit ac valeat. In reliquo Reverendissimae Paternitati et Fidelitatibus Vestris Gratia atque clementia nostra Caesareo-Regia benigne propensi manentes. Datum in Civitate nostra Vienna Austriae, die 23 Mensis Junii A^o Dni. 1703.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. Junius Nrs. 57.

320.

Bécs 1703 június 25. I. Lipót erélyesen meghagyja Komárom vármegyének, hogy szólítsa fel újból és utoljára gr. Zicsy Pétert, miszerint alattvalói által történt gyilkosság és kifosztás folytán megkárosult Simme Wolffnak kárpótlást adjon, ellenkező esetben a vármegye vegye ki az ügyet a grófi jurisdictioja alól és szerezzen maga a károsult zsidónak a jog szerint teljes elégtételt.

Leopoldus etc.

Rndi, Honorabiles, Spectabiles ac Magci, Egregii item

et Nobiles. Fideles nobis dilecti. Apprime recordabimini, qualiter virtute certi benigne Mandati nostri in A^o adhuc 1701 die 10 Januarii in Civitate nostra Vienna Austriae emanati vobis serio commiserimus, quatenus super illo duplicis homicidii et simul latorcinii (Eneactionis videlicet et explilationis duorum Volfsgangi Simme Hebraei Szerdaheliensis famulorum) in territorio oppidi Nagy-Megyer, Comitatu Comaromiensi existentis habito per nonnullos malefactores in A^o praecedente 1700 circa Festum S. Michaelis Arch-Angeli nefarie perpetrato crimine Magistratualiter procederetis, affectosque malefactores et eorum complices ac praedae participes pro cujusvis de merito puniretis, consequenter praenominato Iudaeo veluti ex praevio depraedationis facto nimium damnificato de rebus et mercibus ejusdem ablatis adaequata impenderetur satisfactio. Ac licet vos talismodi benignum Mandatum nostrum in quadam parte, modalitate nimirum inquisitionis medio Iudium vri peractae effectuare incipissetis, attamen in reliquo judicariam negotii revisionem ad praefati oppidi Nagy-Megyer terrestrem Dominum fidelem, utpote nostrum Spectabilem et Magnificum Comitem Petrum Zichy relegaveritis, ac idem consimili nostro requisito Mandato Praeclaratum negotium, constituto eatenus plenopotentiario suo itidem fideli nostro Egregio Michaelo Baczko commiserit revidendum; sed quia modo dictus plenipotentiarius, esto ternos praefixisset terminos, eosdem tamen omnes rursus in dilationem sumpsit, consequenter se in praemissis ex debito non accomodavit, ob hoc virtute alterius benigni Mandati nostri, itidem Viennae Austriae die 20 eotum delabentis mensis Februarii in Anno currenti emanati, vobis committebatur denuo, quatenus eundem de et super eo serio verbo nostro Regio admoneretis, ut idem sepositis quibusvis protelationibus, exceptionibus et excusationibus, sed neque eo obstante, quod actio contra suprafatos malefactores, non nomine Dni. Terrestris, praementionati damnificati Iudaei, verum nomini praedicti Comitis Petri Zichi tanquam magistratus erecta haberetur, intra unius vel ad bis quindenae terminum, ad mentem praemissae prioris benignae commissionis

nostrae contra saepe adscriptos malefactores, factique complices, conscios et praedae participes procedere, justitiamque ex aequo impendere non intermitteret. Secus et eo facto vos praerecensitam causam a foro dominali avocare, servatisque eadem de jure servandis contra saepe repetitos malefactores et interessatos Iudicialiter indelateque procedendo antelato damnificato Iudaeo de rebus et mercibus ablati plenariam adaequatamque satisfactionem ex bonis et rebus eatenus succumbentium, quibuslibet reali executione mediante impediendo et administrando Magistratuali Juridictioni et obligationi vrae satisfaceretis, Occasioneque tali demandata vobis admonitio erga memoratum plenipotentiarium peracta fuisset quidem; verum Vice-Comes vester (uti ex certis binis literis ejusdem appareret) ulteriorem causae processum difficultaret, quasi vero magistratus in criminalibus procedere non soleret, publicoque nomine agere non deberet. Quia vero in antecedentibus benignis Mandatis declarata mens et intentio nostra, veluti in antiqua consuetudine et quotediana praxi adeoque Articulo etiam 19. Anni 1495, nec non Arco 15 Anni 1559 et aliis passim fundata reprehensibilis minus foret, aliaque ratio esset causarum civilium, alia itidem criminalium et personarum miserabilium, mandata regia observanda venire Art. 12. Anni 1632 et aliae Regni leges dictarent.

Eapropter vobis harum serie iterato et ex super abundanti firmiter precipientes committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus medio praemissam ad mentem antelati posterioris benigni mandati nostri erga praefatum Comitem Zichy adhuc semel et ex superabundanti verbo nostro Regio, ut benigno mandato et commissionibus nostris intra terminum praescriptum ad amussim satisfacere debeat et teneatur, qui si id fecerit bene quidem, sive minus, nos superinde (ut memoratus Comes ad dandam rationem non obtemperationis benignorum mandatorum nostrorum dictandamque et infligendam eidem poenam legalem eo facto suo modo evocari possit) illico genuine informet, interim vos vero causa (ex ratione praeadductae intermissionis) a praecitato Dominali foro avocata, in eadem juxta

juris et officii vestri exigentia medio fiscalis vestri sepositis quibusvis exceptionibus et juris formalitatibus ad hunc praedocinii seu latrocinii casum vi positivarum Regni constitutionum jurisdictioni et iudicatu vestro subjacentem minus applicari queuntium magistrualiter indelati procedere saepe repetitoque damnificato Iudaeo tanquam persona miserabili Jus et justitiam modalitate praemissae commissionis nostrae ex bonis succumbentium quibuscunque plenarium et adaequatam satisfactionem administrare modis omnibus debeatis et teneamini, nisi Vos quoque reddendae non obtemporatio- nis obnoxios reddere velitis. Secus itaque non facturi. Vobis in reliquo Gratia nostra Caesareo Regia benigne propensi manemus. Datum in Civitate nostra Vienna Austriae, die 25 Mensis Junii A^o 1703.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1703 Junius Nrs. 67.

321.

Bécs 1703 augusztus 6. Oppenheimer Emánuel ismételt panaszára harmadszor megy a budai bizottsághoz a parancs, hogy már az állam hitele érdekében is fizettesse ki a bizottság kerületéhez tartozó valamelyik megye által Oppenheimernek és engedményeseinek a kiutalt 100.000 rénes forintot.

Leopoldus. etc.

Rendme, in X^o Pater, Sples. item ac Magci., nec non Egrii. et Noles. fideles Nobis dilecti. Iterato querulose Mti. nae. expossuit Emanuel Oppenhaimer, Iudaeus Factor noster Aulicus, quod licet Nos sub dato diei 23. praeteriti Men. Junii anni currentis fidelitatibus Vris. Benigne commiserimus et demandaverimus, ut eidem jam antehac penes militiam nram. in specie in hocce districtu Budensi assignata Centum Millium florenorum Rhenensium summa sine ulla mora secundum proportionem ad Cottus. Fidelittum. Vrarum. districtus factam, erga quietantiam Cassae nrae. Bellicae realiter exolvatur: Nihilominus tamen a Cessionariis suis, non absque summo animi dolore intellexisset, quod non solum eadem exolutio (licet iidem cessionarii per aliquot

jam septimanas, de ille solliciti fuerint, et omnibus viribus tandem assequendam allaboramus) in praesentiarum usque minus praestita fuisset, verum iidem cessionarii hac de causa in graves tam itinerarias, quam alias expensas incidere debuerint.

Cum autem exolutionis hujus protractio, non in commodum servitii nostri, verum potius detrimentum vergat, siquidem per eandem causa praeberetur, ut nec dicti praefati Hebraei cessionarii, debitis in Imperium traditionibus pergere, nec idem Iudaeus Oppenhaimer hisce pecuniis deficientibus praestanda in tempore praestare queat, interim vero ratione solutionis, a creditoribus suis summopere impetatur, Hinc Majtti. nrae, perquam humillime supplicavit, quatenus eidem in praemissis ulterius quoque clementer providere, Fidelitatibusque Vris. eatenus committere et mandare benigne dignaremur.

Cujus demissa instantia et supplicatione clementer exaudita, siquidem alias etiam non solum servitium nostrorum sed etiam fides publica in eo subvertetur, ut praefatus Iudaeus Oppenhaimer dictam exolutionem sibi assignare pro contentatione cessionarium quantocyus obtineat. Rendmae. Paternitti. Fidelittibus Vris. harum serie iterato firmiter praecipiens committimus et mandamus, quatenus acceptibus praesentibus praeinsertam Centum Millium florenor. summam pecuniariam absque longiori protelatione eidem et consequenter cessionariis ejusdem ad mentem suprascripti prioris benigni Mandati nostri per Cottus. suis districtus exolvi curari, sicque tam priori, quam praesenti benignis commissionibus nostris ad amussim satisfacere modis omnibus debeant, Eadem Rendma. Paternitas et Fidelitates Vrae. In reliquo Gratia atque Clementia nra. Caesareo Regia benigne propensi manentes. Datum in Civitate nostra. Vienna Austriae, die 6 Men. Augusti A^o Dni. 1703.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1703 Augustus Nrs. 17.

Bécs 1703 augusztus 25. I. Lipót király hivatkozva egy előbbi rendeletére újból megparancsolja Nyitra-, Bars-, Turócz-, Hont- és Zólyommegyéknek, hogy a zsidókat a bányavárosokat környező hétmérföldnyi területről távollartsák és a már ott lakókat kiűzzék.

Leopoldus Dei gratia etc.

Rndi. Hrbles. et Fideles Nobis Dilecti. Ex demissa Caesareo-Regiae Camerae nrae. Aulicae relatione percepimus, Qualiter contra antiquam et ab immemorabili tempore continuatam observantiam, ac etiam seria et reitarata mandata Nra. et statuta de arcendis ac dimovendis, a vicinitate Montanarum Civitatum nostrarum Iudaeis in hocce etiam Vro. Cottu. publicita per modofatam Hebraeam Gentem praesumptuose agatur, atque varii ex ipsis Iudaeis, praedefinitos in benignis Caesareo Regiis ordinationibus nostris limites passim transgredi non vereantur. Quia vero vel ipsi transgressores Iudaei quandam benignorum Mandatorum nostrorum ignorantiam praetexere, aut eadem longiore temporis tractu quodammodo in oblivionem transivisse possent: Hinc benigne resolvimus, ut reiterata in A^o adhuc 1693 sub dato 23 Mens. Januarii, tenore benignarum Literarum nostrarum Vobis sonantium inhibitione, nulli omnino Hebraeorum in circumferentia septem milliarium ad vicinitatem praefatarum Civitatum nostrarum comparere, multominus stationem suam fixere liceat, sub poena in transgressores jam antehac statuta, irremissibiliter subsecutura.

Quapropter Vobis benigne committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus, praedeclaratam benignam resolutionem et absolutam voluntatem Nostram, primoquoque tempore in gremio sui publicare et pro homagiali obligatione Vestra observare ac observare facere, et si qui Iudaei in hocce Cottu. sub circumferentia septem milliarium ad vicinatatem praefatarum montanarum Civitatum Nostrarum reperirentur, eosdem ipso facto inde depellere et extur-

bare, neminique ex post admittere debeatis et leneamini. Secus n. factur. Graa in reliquo etc. Viennae 25 Augusti 1703.

Transmis. per postam die 8. September 1703.

C. Wanyoózi

Joan. Bakos

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1703 September Nrs. 7.

323.

Bécs 1703 október 16. I. Lipót megparancsolja, hogy Eperjes városa függesse fel a városi bíróság által 1702-ben hozott határozatát — mely szerint Hirschl Izsáknak ítélte oda Szikszay Pál adósának a város belterületén fekvő házát, mert ennek hasznát Hirschl nem veheti, holott érte állami és községi adót mégis fizetni kellene. Ehelyett rendeljen el a tanács új tárgyalást, melyen a házat visszaadják az előbbi birtokosnak, Hirschl pedig elégítsék ki adósának vagy készpénzből, vagy könnyen értékesíthető ingóságából, vagy ennek hiányában jövedelmező ingatlanából.

Leopoldus etc. Fidelibus nostris Prudentibus ac Circumspectis Iudici, ceteris Iuratis Civibus et Senatoribus Liberae Regiaeque Civitatis nrae. *Eperjensis*. Salutem et gratiam, Expositum est Majtti nostrae nomine et in persona Isaci Hörschll Hebraei. Qualiter idem in Anno Domini 1702 proxime praeterito, certum judicium contra et adversus fidelem nostrum Egregium Circumspectum Paulum Sicheszy (Szikszay?) concivem nefors vestrum coram facie Tribunalis Vestri Magistratualis occasione et praetextu cuspian liquidam praetensionis vobis alias apprime notae in que serie actionis et acquisitionis superinde motae et suscitatae, limpidius expressatae processum instituendo, licet quidem causa in eadem tanquam justa et legitima contra memoratum Paulum Sicheszy, in foro vestro Magistratuali triumphasset, favorabilemque in passu pronuntiatae per vos finalis deliberationis sententiam obtinisset, nihilominus tamen quia Iudices e gremio vri., pro peragenda

latae et pronuntiatae ejusmodi deliberationis effectuatione exmissi, Tit: 134. Par. 1 Op. Decr. Trip. qui sic sonant: quarto, ubi vero etc., item Tit: 45 Par. 2^{ae} ejusdem Decr: Trip.: Paragr: Ub' vero se se minus accommodentes, certam mentionati Pauli Sikeszay, partis videlicet succumbentis domum lapideam intra moenia praefata civitatis nrae. Eperjiensis situatam, antelato exponenti in sortem totalis suae contentationis, summaeque convictionalis 486 florenorum Rhenensium constituentis adjustmentem dedissent et assignassent, taliterque pro parte dicti exponentis nimium quantum damnosam et praejudiciosam, sed et tam praecitatis, quam aliis legibus Regni minus conformam executionem fecissent, atque peregissent. Quia vero ex eadem domo in executionem praevio modo sumpta praememoratus exponens nullum absolute commodum aut utilitatem capere valeret, communia autem et civilia onera aequaliter cum civilibus supportare deberet fideo idem exponens primo ex paratis pecuniis, deinde rebus mobilibus, iis vero non existentibus, aliis ejusdem partis succumbentis fructuosis bonis adaequatam sibi satisfactionem per Vos impendi vellet, legi Regni admittente.

Supplicatum itaque extitit Majtiti nostrae nomine et in persona memorati exponentis debita cum instantia humillime, quatenus eidem in praemissis de condigno juris remedio clementer providere, Vobisque superinde committere et mandare dignaremur, nec pateremur eundem eatenus improvise destitui.

Cum autem justo petenti non sit denegandus assensus, et alioquin etiam ad mentem tam praecitatarum Regni legum, quam vero Tit. 95 Par. 1 Op. D. Trip. ac aliarum passim Regni constitutionum judicariae ejusmodi executiones, primum ac ante omnia de paratis pecuniis, ac rebus mobilibus facile in pecuniis convertilibus, partium succumbentium, iis vero non existentibus, aut minus sufficientibus tandem de rebus etiam immobilibus fructuosis peragere, pactoque hoc partibus triumphantibus congrua satisfactio impendi et administrari solerent atque de-

berent. Sed et communis justitia unicuique, quod suum est, reddi ac restitui juberet.

Pro eo Vobis harum serie firmiter praecipientes committimus et mandamus, quatenus acceptis praesentibus rebusque sic, uti praefertur, stantibus, seque habentibus, servatis eatenus de jure et consuetudine vestra servandis toties repelito exponenti brevi, eoque competenti termino partibus praemissis legitime superinde certificatis praefigendo, iisdemque vel procuratoribus vestri in praesentiam citatis et accersitis, partem proprimis utramque exaudire, comperitque in praemissis mera Rei veritate, primum et ante omnia domum praevio modo per judices Vros. exmissos executam, e manibus ejusdem eximere, priorique possessori restituere ac tandem ad mentem praecitatarum Regni legum primum de paratis pecuniis, rebusque mobilibus, facile in pecuniam convertilibus, iis vero non existentibus, aut minus sufficientibus, etiam de bonis ac rebus immobilibus partis succumbentibus fructuosis super totali praescriptae convictionalis summae complanatione et adjustmentone (restituta memorato Paulo Szikszay pravio modo executi domus) omnimodam satisfactionem, reali et effectiva executione mediante impendere ac administrare, Literasque Vestras super peragenda hujusmodi executione testimoniales . . . ejusdem exponentis futuram ad cautelam necessariam, more solito, modis omnibus extradare debeat ac teneamini. S. n. l. Datum in Civitate nra, Viennae Austriae die 16. Mens. Octobris A^o Dni. 1703.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1703 October Nrs. 32.

324.

Bécs 1703 december 11. Lipót király elrendeli, hogy az ország belsejében keletkezett felkelési mozgalmak elnyomására szükséges kiadások fedezéséhez a dunáninneni és túli kerületekben lakó zsidók is — kameralis türelem- és védpénz címén — 2000 forinttal járuljanak hozzá és azt a magy. kir. kamara pénztáránál fizessék le.

↔

Leopoldus Dei gratia etc.

Reverendi Honorabiles, Spectabiles ac Magnifici, Egregii et Nobiles, Prudentes item Circumspecti, Fideles nobis dilecti.

Quandoquidem undique concurrentibus Bellorum tempestatibus, ad promovendas, in sedandis jam passim per praefatum Regnum Nostrum Hungariae invalescentium infestinarum Seditionum motibus, et compescendis ac suppressendis Perduellium conatibus, adeoque sublevandis militiae nostrae, eo fine in Hungaria excubantis tum quoad Equorum comparationem, tum alia Armaturae requisita, necessitatesque, quae hic et nunc ex Comitatum restantiis haud adaequate comparari valent, benignas dispositiones Nostras expediens medium fore, Matti nostrae benigne visum est, quatenus Iudaeis in Districtibus Cis- et ultra Danubianis existentibus propter sui ibidem tolerantiam et obtentam cameralem protectionem, certa in summa pecuniaria et quidem ad minimum in his mille florenis protinus praemissam in rationem concurrant et ad Perceptoratum Regiae Nostrae Camerae Hungaricae administrent.

Eapropter fidelitatibus vestris hisce benigne committimus et mandamus, quatenus praeactam benignam ordinationem Nostram memoratis Iudaeis intra hunc Comitatum commorantibus et degentibus notificare, iidemque in verbo nostro Regio committere et demandare non intermittant, quatenus habita eatenus cum aliis Cis- et ultra Danubianis Iudaeis correspondentia, praedeclaratam Summam pecuniariam, inter se quantocyus colligere et ad praefatum Camerae nostrae Hungaricae Perceptoratus officium, quo fieri potest celerius administrare, et pacto etiam hoc, sui tolerantiam et protectionem prompto animo recognoscere debeant ac teneantur. Gratia etc. Datum in Civitate nostra Vienna-Austriae, die 11. Decembris. Anno Domini 1703.

Leopoldus.

Ladislaus Mattyasovsky, Episcopus Nitriensis.

Ladislaus Hunyadi

Magyar Zs. Szemle, 1894. évf. 95/96. 1.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1703 December Nrs. 3.

325.

Rohonc 1704 január 18. II. Rákóczi Ferencz hadseregének Rohoncztól megszálló egyik osztagának vezére a rohonczi és szalonaki zsidóknak nembántási biztosítólevelet állítanak ki.

Mi az ide alább subscribálták Méltóságos Fejedelem felső vadaszy Rakoczi Ferencz Urunk eő Naga ki adott Parancsolatyához alkalmaztatvan magunkat, hogy tudni illik Magyar Hazánkban, a kik ekkoraigh hamissan éltek es lovabbra is Meltóságos Fejedelemre és utana minden Magyar Nemzetnek karára latatnak és tapasztaltatnak, azok országunkból tavoltassanak, tudni illik Sidok, Raczok, Németek és Olaszok, Azon eő Fejedelemseghe parancsolatyához alkalmaztatvan magunkat jöttünk ide Rohoncra szállva. Egy csoport Sidok talaltanak, akik vévén eszre az Meltóságos Fejedelem parancsolattyát, melyet véghben is akarunk vinni, de a Sidók remendven és mas keresztyen hőcsületes emberek is interponalvan magukat, velünk kedvet keressete és Contentáltak benönket, Azt hozza tévén, hogy az minemü eselégycsek Szalonakon vadnak ide Rohoncchoz tartozandok, azokra is ezen levelünk sonallatik es telleséggel absolvattatnak kgylmes Urunk eő Fejedelemseghe ki adol Edictumátul. Datum Rohonc die 18 Januarii 1704.

Coram me Francisco Szombathely Capitano.

Coram me Martino Dubnitzky.

Coram me Andrea Tulok.

Coram me Stephano Kovács.

Praesentes litterae transumptionales per me Stephanum Kájó Eppicu. Belgrad. relectae et cum suis originalibus computatae per omnia conformatae esse reperiuntur idque factum die 23 Mens praeter. Iulii 1711.

A budapesti zsidó múzeumban, 778. sz. a.

326.

Eécs 1704 január 29. Az udvari kamara felszólítja a magyar kamarát, hogy az udvari kamara és Oppenheimer közt fennforgó adósságokról való elszámolás végett küldjön minél előbb a kamara elnökéhez, gróf Stahrenberg kezéhez kimutatást arról, amit Oppenheimernek, vagy embereinek készpénzben, értéktárgyakban, utalványokban és váltókban átadtak.

Leopoldus, Divina Favente Clementia Electus Romanorum Imperator, semper Augustus.

Spectabiles ac Magnifici etc.

Cum pro elicienda clausula finali computorum inter aerarium nostrum et Hebraeum Oppenheimber haerentium aequae necessarium sit et justum debitum, quod ipse Hebraeus ab aerario nostro exigere intendit, liquidem reddere, ac eidem distincte et fundate ostendere et demonstrare nomina, quibus ipse aerario teneatur nostro: benigne hinc et serio Fidelitatibus Vestris demandamus, quo Elenchum, sive Regestum omni sine mora confici curetis; Cui *Primo* inseratur quaevis pro Hebraeo aut ad manus ejusdem, aut Suorum vice Gerentium ex Perceptoratu aliisve Camerae Nostrae Poseniensis subjectis officiis ab anno Millesimo, Septingentesimo ad hanc usque diem facta erogatio: *Secundo* annotetur, num facta ejus pecuniae, aut quaevis res pecuniae vices aut valorem sustinens et qualis ea fuerit? *Tertio* declaretur, num in erogationem posita solutio pecuniae aut parata, aut mediantibus assignationibus ad alium quemvis datis, qui loco perceptoratus aut officii, cui solutio incumbat debitam enumeraret summam, aut literis cambialibus praestita fuerit? *Quarto* cuiusvis annotandae erogationi causa annectatur solvendi vel debendi, ita, ut ex Elencho dicto, sive regesto penes quamvis erogationem pateat ratio, ob quam pecunia sive res erogationis Hebraeo soluta sive supeditata fuerit. Ad hancce itaque normam desideratus ea, qua, qua par est, integritate et sinceritate concinnetur oportet Elenchus, et quo citius fieri potest perficiatur, ac statim ad manus Nostrae Camerae Aulicae Praesidis Co-

mitis a Stahrenberg mittatur. De reliquo Gratia Nostra
Caes: Regia Vobis Benigne propensi manemus. Dabantur
in Civitate Nostra Viennae. Die 29. Mensis Ianuarii 1704.

C. G. Starhemberg.

Ad mandatum Ecti. Dni.
Imperatoris proprium.
Carl Gottlieb Frey.
Johannes David Salm.

Orsz. Levélt. Ben. Res. 1704 Januarii 29.

327.

Bécs 1704 november 13. I. Lipót király a Kismartonban lakó Gersl Ádámnak és Judának, a nádor alattvalóinak, mivel őket Rákóczinak Kismartont megszálló egyik csapatja teljesen kifosztotta, egyévi fizetési halasztást engedélyez.

Leopoldus etc. Universis et singulis, signanter vero Illustri S. R. I. Principi Paulo Esztorás etc. (Iudices Regni juxta stylum inserendi, item Civitates signanter Kismartoniensis etc.).

Quoniam Nos, cum ad singularem praefati Principis Palatini recommandationem nostrae pro parte Adami et Iuda Gersly Hebraeorum, alias subditorum ejusdem Principis Palatini Kismartoniensium, factam Majestati, tum vero pro ea, qua erga quosvis afflictos, et calamitatibus pressos, ducimur affectione benigne compatibles, novercanti fortune, adversoque casui, dictorum Adami et Iudae Gersly Hebraeorum Kismartoniensium. quem iidem vel ex eo experiri cogentur, quod hisce non ita pridem praeteritis temporibus tam propriis, quam a nonnullis creditoribus mutuo acceptis pecuniis, certam quantitatem vini, panni, telae et aliarum id genus rerum mercimonialium, quaestus exercendi gratia comparando Kismartoniique collocando, interim vero anno modo currenti, dum Rakoczionae factiones asseclae ad has Cisdanubianas partes penetrassent, eadem occasione iidem rebelles Civitatem quoque nostram

Kis Martoniensem occupassent praefatorum Iudaeorum domos et fornices hostiliter aggredientes, perfractisque seris et portis, circiter ducentas urnas vini epotassent, res item mercimoniales omnis generis ibidem repertas in praedam convertissent, sed nec his contenti ipsos quoque in personis in diros carceres coniecissent, gravissimis verberibus ad intolerabile lytrum exolvendum coëgissent, et usque ad ultimum obellum*) expillassent, ac insuper vitae quoque eorundem comminati fuissent, ut ne quidem dies aut horam scivissent, qua ipsis misera vita adimetur. Et licet iidem quoque Iudaei certas pecunias aliis elocatas, non secus res mercimoniales ad fidem conceditas se habere asserent, nihilominus tamen praefata activa debita sua ob modernas rerum circumstantias, a debitoribus suis tam cito rehabere nequeunt, eorundem incassationem ad feliciora et securiora tempora in suspenso relinquere cogentur. Ne igitur realiter damnificati ac per creditores quoque suos pressi extremam inopiam experire cogantur; siquidem dato ipsis certo temporis spatio promptos se se offerent, quod praefatos creditores, universosque praetendentes suos omnimode contentare velint, eosdem Adamum et Judam Hebreos a solutione praetactarum praetensionum et debitorum, intra unius integri anni spatium a die datarum praesentium computando clementer eximendos et supportandos esse duximus. Ea tamen conditione, ut intra hujus unius anni spatium diligenter ac sedulo laborare, aut negotiari, praedictosque praetendentes et creditores suos comprobatis prius justis eorum praetensionibus contentare, justumque interim interesse solvere, et ab illorum impetitione sese enodare ac eliberare debeant, alioquin praesens haec grata et exemptio nostra iisdem haud valeant suffragari, imo eximimus et supportamus praesentium per vigore. Quocirca Dilectioni etc. Datum in Civitate nostra Vienna, Austriae, die 13 Mensis Novembris. 1704. Regnorum etc.

Mednyánszky.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1704 December Nrs. 8.

*) obelus = nyárs, itt talán = szeg?

328.

Bécs 1705 november 13. I. Lipót király az eladósódott Tobiás Márkusnak, pozsonyi zsidónak, id. gróf Pálffy Miklós alulvalójának kétlévi fizetési halasztást engedélyez.

Leopoldus etc. Fidelibus nostris Universis et Singulis signanter vero Illustri S. R. I. Principi Paulo Esztorás de Galantha etc. Stylus. Notanter vero Civitalis Poseniensis. Salutem et gratiam. Quoniam Nos cum ad nonnullorum Fidelium nostrorum et singulariter sincere delicti Spectabilis ac Magnifici Comitis Nicolai ab Erdöd Senioris, Comitatus Poseniensis, supremus ac perpetuus Comitis, arcisque ejusdem nominis haereditarii Capitanei, Camerarii que et Consiliarii nostri Intimi, nec non Sacrae praefati nostri Hungariae Coronae Custodis supplicationem nostrae pro parte Thobiae Marci, Hebraei et subditi sui Poseniensis factam Majestati; tum vero pro ea, qua erga quosvis damnificatos et calamitatibus pressos ducimur affectione benigne compatiētes adversae modofati sorti Thobiae Marci Hebraei, quam idem ob contracta superrioribus temporibus diversis in locis certa quaedam ad 1680 circiter florenos sese extendentia debita, ex eo, quod ad eorundem exolutionem per creditores suos extreme pressus ante duos circiter annos omnibus paucillis rebus suis mobilibus desertis fuga sibi consulere, servitioque supremi Factoris nostri Aulici Samuelis et Emanuelis Oppenheimer amplecti, sed et ab uno ex suis creditoribus ob certum jam prius eidem sine ullo dolo solutum debitum, vix non medii anni carcerum squalores perpeti, praeterea exortis in praefato Regno nostro Hungariae modernis intestinis motibus residuis quoque mobilibus et effectibus suis destitui, ex indeque in maximam ruinam et desolationem incidere debuisset, experiri cogetur; Ne igitur realiter damnificatus, ac per creditores quoque suos pressus, extremam tandem sui ruinam experiri debeat, siquidem dato illi certo temporis spatio promptum sese offeret, quod praefatos creditores, universosque praetendentes suos, praehabita ab iisdem evidenti debitorum comprobatione, omnimode contentare velit; eundem Tobiani

Marcum Haebreum, praelibali Comitís Pálfi subditum a solutione praenotatarum praetensionum et debitorum intra duorum annorum spatium, a die datarum praesentium computando, clementer eximendum et supportandum duximus, ea tamen conditione, ut intra duorum horum annorum spatium computando, diligenter ac sedulo allaborare aut negotiari cum dictisque praetendentibus convenire, justum interesse solvere, ipsosque contentare et ab illorum impetitione se se enodare ac eliberare debeat, nec ullatenus intermittat: alioquin praesens haec gratia et exemptio nra. eidem minime valeat suffragari. Imo eximarius et supportamus praesentium per vigorem. Quocirca Dilectioni, Fidelitatisque Vrae. et Vrum singulis harum serie benigne simul ac firmiter praecipientes committimus et mandamus, quatenus praedictum Tobiam Marcum Haebreum ad instantiam praenuncupatorum ipsius creditorum aut aliorum quorumlibet praetendentium ratione praemissorum debitorum in persona aut rebus, bonisque suis quibuslibet turbare molestare et damnificare aut Vro adstare iudicati compellere, vel etiam arestare, nullo pacto praesumatis, sed potius hanc benignam exemptionem et gratiam nostram, ipsi modo praemisso factam, tempus intra praedecclaratum firmiter et inviolabiter tam Vos ipsi observare, quam per Vestros observari facere, eoque ipsum libere uti, frui, et gaudere permittere, modis omnibusque debeatis et teneamini. Secus non facturi. P. p. E. r. Datum in Civitate nra. Vienna Austriae die 13. Men. Novembris Anno Domini 1705.

Fronk.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1705 November Nrs. 8.

329.

Bécs 1706 december 13. Strattmann Eleonora grófnő, özvegy Baththyány Ádám grófné és a birtoktársak kérésére I. József király kétévi fizetési halasztást engedélyez a belháború, valamint kirablások és kifosztások által tönkretett rohonczi zsidóknak.

Josephus etc. Fidelibus nr̄is. universis et singulis, signanter vero Illustri S. R. I. Principi Paulo Eszterházi de Galantha Perpetuo Comiti in Frakno, praefati Regni nr̄i. Hungariae Palatino, Iudici Cumanorum, Aurei velleris Equiti. Locumtenenti Nro. Regio, Cognato Nobis dilecto: Spli. item ac Mgco. Comiti Georgio Erdődy de Monyorókerék. Iudici Curiae nr̄ae Regiae Consiliariis nr̄is Intimis; Eorundemque Vice Gerentibus et Magris. Prothonotariis etc. etc. praesentium notitiam habituris Salutem et gratiam. Quoniam Nos, cum ad nonnulorum fidelium nostrorum, signanter vero Generosae ac Mgcae Dominae Eleonorae Magdalenae Ursulae Comitissae a Strattmann. Splis. ac Mgci condam Comitis Adami de Batthyán Relictae Viduae prouti et reliquorum in oppido Rohonc compōtionatorum familiae Batthyánianae Comitum Cohæredumque humillimam supplicationem nr̄ae. propter ea factam Majestati, tum vero propter ea, qua erga quosvis afflictos variisque calamitatum procellis, potissimum furente hocce bello intestino, agitados. ducimus affectione, benignissime compatibles noveranti fortunae adversaeque sortis et ruinae antelatae familiae Batthyánianae subditorum universorum utpote Iudaeorum Rohoncensium, quam iidem, vel ex eo experiri necessitarentur, quod modernis intestinis motibus ob communem, quasi totius praefati Regni nr̄i. Hungae ruinam et vel maxime particulares etiam praelibatorum Iudaeorum a Malecontentis Hungaris perpeasas persecutiones, iteratasque expilationes et literationes*) jam a tribus annis omni quaestus exercitio privati in eum jam miseriae et egestatis statum pervenissent, ut vix quotidiano victui, vitaeque sustentationi sufficerent. Ne igitur taliter damnificati et pene jam ad incitas redacti, ac per creditores suos indies pressi extremam tandem experiri debeant ruinam: siquidem dato illis certo temporis spatio, promptos sese offerrent, quod praetactos creditores suos, omnimode contentare velint, eosdem Iudaeos Rohonezienses universos, a solutione praenotatorum debitorum intra duorum annorum spatium a die datarum

*) latrotones?

praesentium computando, clementer eximendos et supportandos esse duximus, ita tamen, intra horum duorum annorum spacium diligenter ac sedulo negotiari aut laborare ac cum creditoribus suis convenire, justumque et legale interesse solvere, eosque contentare debeant, nec ullatenus intermittant, alioquin praesens gratia et exemptio nra. iisdem minime valeat suffragari. Imo eximimus et supportamus praesentium per vigorem.

Quocirca Dilectioni. Fidelitatibus vris. et vrum. singulis harum serie benigne simul et firmiter praecipientes committimus et mandamus, quatenus praedictos Iudaeos Rohonczyenses ad instantiam praenuncupatorum ipsorum creditorum, aut aliorum debitorum, in personis, rebusque et bonis eorum mobilibus seu mercantis quibuslibet turbare, molestare et damnificare aut vestro adstari Iudicatu compellere, vel etiam arestari nullo pacto praesumsatis, quin potius hanc benignam exemptionem et gratiam nram. ipsis Haebreis modo praevio factam tempus intra praedeclaratam firmiter et inviolabiliter tam Vos ipsi observare facere eosque ipsos libere uti, frui et gaudere permittere modis omnibus debeatis ac teneamini. Secus non fasturi P. P. E. R. Datum in Civitate nostra Vienna Austriae die 13. Decembris A^o 1706.

Arbonátzy,

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1707 Aprilis Nrs. 2.

330.

Szokolcza 1707 január 8. Löbel Jakab és Spitz Dávid, szokolczai zsidók, kötelezik magukat, hogy Scholcz Jánosnak, Hellenbach báró meghatalmazottjának, 3 vég morvai szövétárut szerződésileg megállapított árban szállítani fognak.

An heindt zu Endt gesetzten dato ist zwischen Herrn Johann Scholtz, als von Seit (Tit) Ihro Gnaden Herrn, Herrn

Baron von Hellenbach gevollmächtigten an Einen, dan mit Herrn Jacob Löbel und Davit Spitz, beede Juden in Skalitz, anderten Theil, beeder hernach volgender Vergleich traktiret undt nur breichlichen aufgerichtet undt geschloszen worden.

Erstlich verspricht Herr Jacob Löbel undt David Spitz, beede obbemelte Juden in Skalitz, mit Ehesten u. ohne lange verzögerischen Verzug von dato an Herrn Johann Scholzen als gevollmächtigten (Tit.) Ihre Gnaden Herrn Herrn Baron von Hellenbach, nacher Skalitz franco, so wohl an 30 sig. (harminead) als allen anderen Unkosten, folgende Tücher in folgent specificirter masz, breit undt breis zu liefern mit dem beding, in fall an Masz u. gülte wasz mangeln solle, selbiges schuldig seyn werdten an abgang gut zu machen.

Als 1 Stk. lang haltend olmitzer tuech 22 W. Ell.

lang in unterschiedlichen farben . . . à rh. . . fl. 30

1 stk. litscheiner oder pollner tuech 20 W. Ell lang

in unterschiedlichen frbn u. $\frac{5}{4}$ Ell breit à rh. fl. 24 $\frac{1}{2}$

1 stk. fryberger gezogen futter tuech 18 W. Ell.

lang à rh. fl. 6 $\frac{1}{2}$

Vorstche obbemelter Sorten accordt, nicht mehr alsz auf 400 stk. blaue, 30 stk. rothe, 20 stk. grüne seyn sollen undt wie auch andere wahren von Specerey unt dergleichen, wie laut der Specification.

Undt verobligiret sich hingegen Herr Johann Scholtz, als gevollmächtigter in Nahmen obbemelten Herrn Herrn Baron Hellenbach den Belauff nach advenant zu contentiren, undt selbiges ohne Hung. 30 sig undt allen, ohne in fall, so an anderen Naturalien (sie mögen nahmen haben, wie sie wollen) statt hunger. Schlacht Viech a Conto zuer Contentirung mächte gegeben werden in gleichen nach advenant, nur bisz Skalitz zu liefern dessen Uhrkunt seyent dise Contract zwey gleich lautende Exemplaria auf gericht

tet und jeden theil eines unter des anderen fördigung zu gestelt wordten. Skaliz den. 8. Januar 1707.

L. S. Johann Scholz.
in Skaliz.

L. S. Jacob Löbel Jud
in Skaliz.

L. S. Davit Spitz Judt

P. S. die Naturalien so etwan sollten auch gegeben werdten, sollen bis an die Markh sicher confousiret werdten.

Nos infra scripti Iudex Iuratique Oppidi Szenicze Testamur quod hic contractus secundum Originali sit pariatus. Seniczý die 28. Janu. A. 1714.

Orsz. Levélt. Ad Conc. Exp. 1714 Martius Nrs. 88.

331.

Pozsony 1707 január havában. Simon Michl, a dunántúli zsidók előljárója, kéri az udvari kamarát, hogy Pozsonyban lakó két fiát és vejét kizárólagosan a magyar kir. kamara védnöksége alá helyezze.

Hochlöbl: Kays: Hoff Camer.

Gnädig: Hochgebiettende Herren Herren.

Euer Hochgrafl: Excellz und Gnaden wird vorhin gnädigst bekannt sein, wasz vor unterschiedlichen allerunterthänigste dienst Ihro Kay: May: ich viel Jahr lang nacheinander treuehorsambst geleistet, mit welchem auch fernhin zu continuiren verlange.

Nun musz ich aber denenselben hiemit supplicando unterthänigst vortragen, waszgestalten zu Bestreitung ein undt anderer dergleichen höchsterförderliche Kays: Dienste, absonderlich da von einer hochlöbl: Kay: hoff Cammer Comission ich vermöge Lit: A. alsz ein Vorsteher der Judenschaft in Hungarn diesseits der Donau gnädigst resolvirt worden bin, meine zwei leibliche Söhne undt einen

Tochtermann in Preszburg zu verbleiben höchst nöthig habe, welche aber bisz dato keinen Schutz versehen seind.

Gelanget derotwegen an Euer hochgräffl: Excellz undt gnaden mein unterthänig gehorsambstes Bitten, dieselbe geruhen an eine Löbl: Königl: Hung: Cammer die gnädige Verordnung ergehen zu lassen, womit gedacht meine zwey Söhne und Tochtermann, ohne dasz selbte sonstigen einiger andern Instanz allda, wie solche auch Nahmen haben mög, unterworfen sein sollen, unter dero allstättige [mindenkori] protection nehmen möge. Zu gnädiger gewährung dessen mich unterthänig gehorst. Empfehlend verharre

Euer Hochgräffl. Excellz. und gnaden

unterthänig, gehorsambster

Simon Michael Judt.

Orsz. Levélt. Ad Ben. Res. 1707 Januarii 23.

Kaufmann, Heines Ahnensaal 213. I.

332.

Bécs 1707 január 23. Az udvari kamara kéri a magyar kamarát, hogy Simón Michel kérésére fogadja ennek Márkus és Michel nevű két fiát, valamint Baruch nevű vejét védnök-sége alá.

Illustrissimi, Spectabiles etc.

Ex inclusis fusius haud gravate percipient practitulatae Dominationes Vestrae, quibusnam ex rationibus et motivis Iudaeus Simon Michel, Marcum et Michel Filios, nec non Baruch Generum suum in protectionem Regiae istius Camerae Hungaricae assumendos demisse efflagitet; Et siquidem ex parte Camerae hujusce Aulicae circa hocce petitum nulla esset difficultas; Ideo Illmas. Spcbles, ac Mgficas Grosasque Dominationes Vras hisce amice requirendas esse duximus, quatenus praenominatos Iudaeos Marcum, Michel et Baruch Posenii commorantes in Protectionem Regiae istius Camerae Hungaricae accipere, eosdemque pro aequitate

protegere non graventur. Quas de caetero diu salvas vivere cupimus. Dabantur Viennae 23. Január. Ao. 1707.

N: Sacae, Caesae, Regiaeque Mattis Praeses,
Caeterique Camerae Aulicae Consiliarii.

Orsz. Levélt. Ben. Resol. 1707 januarii 23.
Kaufmann D. Aus Heines Ahnensaal 215. I.

333.

1707. febr. 8. Egy Eva nevű zsidónő kéri a pozsonyi kamarát, hogy a Prandl úrnál elzáróztatott dolgait adassa ki neki.

Hochlöbliche käyserliche ond königliche Hungarische cammer.

Gnädig-hochgebiettende herrn. Ewer gnaden abermahlen onterthänig gehorsambst auffzuwarten, nicht weniger so vill zuhinterbringen wegen meiner den herrn Prandl versezten sachen; wiewollen ewer gnaden schon bewust, dasz ich darumben langer zeit angehalten habe, hiemit ist an ewer gnaden mein onterthänigst gehorsambstes bitten, dieselbe geruhen mir die sogenannte sachen (damit ich denen, jenig ond welchen ich esz genumben zuversezen, widerumben zuruckh stollen möge) gnädig erfolgen zu lassen, indessen ich mich ewer gnaden dero gnädigen resolution onterthänig gehorsambst empfehle, verharre ewer gnaden onterthänig gehorsambste dienerin Eva Iüdin.

(Kivül): Praesentatum 7. Febr. 1707.

An seine hochlöbliche käyserliche undt königliche Hungarische cammer etc. vnterthönig supplication wie invermeldt.

Ex consilio camerae Hungaricae 8. Febr. 1707. Joannes Bornemissa m. p.

Orsz. Levéltár, kincst. osztály „A pozsonyi kamarához intézett levelek 1700—1709 B csomó“. Közli Szentkirályi György.

334.

Munkács 1707 május 2. A munkácsi uradalom haszonbérleti szerződése Salamonovics Markóval.

Én alább megirt recognoscáлом per praesentes hogy munkácsi arendator sídó megunatkozván mostani szűk időtől, minthogy palánkbeli és szentmiklósi árendát, melyet tavali contractus szerint bírta, ez idein remittálta, sőt az seráruttatás is vár alatt levő Munkácsra való nézve, oda vár alá és palánkbeli koresmákra fordítatik, csak egyedül az munkácsi és orosz végek palinka koresmát azon helyekhez tartozandó vámokkal együtt hét vég finom köz lengyis posztót, a melyet tartozik simul et semel sz. Mihály napjában anni modo currente administrálni Salamonovics Markó sídónak árendában bocsátottam az alul expraessált conditiók szerint.

1. Engedtetik meg nekie, hogy szaladnak való életet munkácsi malmokban azon esztendők forgása alatt szabadon öröltethessen minden vamszedés és vevés nélkül.

2. Az praememoriált helyeken, a hol pálinka koresmák engedtetnek meg neki kegyelmes urunk jobbágyi közül senkinek nem lesz szabad pálinkát főzni, annyival inkább árulni és áruttatni mely eránt contravenientes munkácsi mostani és jövendőbeli tiszturaimék tartoznak assistálni, ugy nem Munkács várában.

3. Az vámot pedig mindenféle kereskedő ember, akár jországbeli, akár másonnét való jobbágy legyen valaki Lengyel országban akár mennyivel nevezendő eladó marhát vészen, tartozik sine omni respectu personarum megadni, melyben ha valaki contráriuszkodnék kegyelmes urunk ő Nagysága parancsolatja szerint tartozzanak tiszturaimék assistentiával lenni, legyenek is.

4. Hoc addito, hogyha az munkácsi tiszturaiméknak módja leszen az sernek az városon való áruttatására, afféle hordós sereket tartozik kiárulni és tiszték limitatiója szerint minden hordóért megfizetni, ahhoz képest sernek éczét (igy) is eladni, másonnét peniglen sereket hozni vagy magának

főzetni ne legyen szabad tovább való dispositioig, kinck is nagyobb elhitelére adtam ezen arendatoria levelemet említett Marko sidónak kezem irásával és pecsétemmel megerősítetvén. Datum Munkács die 2. Maii anno 1707.

Praefectus Krucsay Márton.

Történelmi Tár 1907. évf. 484/5. l. (Közölte: Dr. Kemény Lajos).

335.

1707 május 6. Mahr Izsák zsidó templomatya kéri a pozsonyi kamarát, hogy az elkobzott ezüstöt, amelyet a zsinagóga részére ennek alamizsna-pénzén vett meg és feldolgozása céljából Hirschell Izsák zsidó útján Bécsbe küldött, adassa vissza a zsinagógának.

Hochlöbliche Hungrische cammer.

Gnedige hochgebittente herrn herrn cammer rath etc.

Ewer hochlöbliche gnedige Hungrische camer belieben mich gnedig zu vernemehn, in demo ich schon von etlichen jahren zusamm gesammeltes allmosen gellth bey mier gehat, wölches in onseren sinnagoog von jedwedern geoppferdt ondt gegeben ist worden wochundlich die zeit hero, weillen aber seyen bey onsern embter bneyherung geschlosen worden ist, dasz ich solchesz gellt zusammen machen sohle, ondt drausz von silberne sachen gemacht sohlet werden in der sinnagoog, so ist mier gleich vor der frau vervibte Szarlýin etliche loth silber zugetragen worden, ondt ich solchesz in gottesdünnst gekaufft, ondt mit lauter solchen oppfergellt allein vngrisch münz ausbezahlet, ondt dem Juden Hirschell Isaac nacher Wien mitgeben, dasz er soll bey dem golltschmit drausz lasen arbeiden. Weilen aber solchesz silber durch herrn Salay aufschauher confosirt worden ist, ondt schon so weit gellangel, dasz es vohr ewer hochlöbliche Vngrische cammer vohrgenomen würdt. Allesz veruhrsachet mein vnderthönigesz fueszfallentesz bitten an ewer hochlöbliche gnedige Vngrische cammer, sie werden ahn masz-gab vnsere armen Juden sinnagoog in ewer hochlöblichen

gnad bardoniren, vndt gnadig bewogen sein, wohndt die orme sinnagoob in kein schaden gratn sohl. Wöhrüber ich kirchn vatter zu sehr mich hechtesz zu bedankn habn werde.

Ibrigen ich mich ganz vndtertöhnig vndt gehorsambst ewer hochlößlichen Vngrische cammer befehle.

Isaac Mahr Judischr circhenvatter alhier.

(Kivül): Praesentatum 6. May 1707.

An einer hochlößlich gnedig Vngrischen cammer gnedige hochgebietente herrn herrn cammer rath etc. etc. eines gehorsambstis, fusfallentisz bitten.

Orsz. Levéltár kinest. osztály „A pozsonyi kamarához intézett levelek 1700—1709. B csomó“. Közli: Szentkirályi György.

336.

Pozsony 1707 május 12. Hirschel Spjro zsidó négyrendbeli jogtalanul elszewedett sérelmét panaszolja el a kamarának és kéri, hogy az illető vámosokat jövőre ily méltatlan bánásmódtól tiltsa el, továbbá rendelje el lefoglalt dolgainak visszaadását.

Hochlößliche, königliche, Vngarische cammer.

Gnädig hochgebietende herren herren rälthe.

Einer hochlößlichen cammer gebe hiemit wehemüthigst klagend zuvernehmen, was maszen 1° ich ohnlängsten in 12 vaszen wein anhero gebracht, welchen ohne wiszen der beschauer nicht dörrffen in dem keller ziehen, sondern über 24 stundt verpitschierter in dem hooff liegen lassen müssen, dasz dia raiff abgesprungen, undt ich mit groszen schaden vollwergen laszen müssen. Des andern tages, alsz selbe visieret, haben sie wieder allen gebrauch mit der visier in denen väszern herumbgestöhret, das völlig gläger erwecket, undt die wein vertribet. 2° alsz gestern mit waaren anhero kommen, seind selbe abermahl zugefahren, die waaren mir aufgeschnitten, die tucher durchgriffen, undt mir solche visitation angestellet, dergleichen lebenslang nirgends wo brauch-

lich gewesen ist. 3° Hab ich vor der visitation bey meiner ankunft dem Ferenz Saar, in beýsein des stadtmauthners gemeldet, ich habe 3 loth silber bey mir an spizen, wären aber gegen $\frac{1}{2}$ bis $\frac{3}{4}$ loth drüber, si zu meiner hausnoth durff gehöreten, weilen meine tochter in kurzer zeit verhey-rathen würde, da ferne aber etwas davon zahlen müste, ich davon das kayserliche dreýsigist auch entrichten wolte. Dem ungeachtet, haben sie mir die spizen auf $\frac{1}{8}$ gewogen, undt 31 fundt, alsi wie die specification weiset, mehr hinweg genommen. 4° Habe pro 110 stück cramers angesaget, darzu das bey mir gehabte fischbain gehöret, weilen aber folches an 28 pfundt in specie nicht gemeldet in dem wazettl ware, haben sie mir solches auch hinweg genommen.

Weilen ich aller allzeit alsz ein ehrlicher mann alhier mich aufgeföhret, undt schon eine ehrliche summe dreýsigist in das kayserliche amt erleget habe, niemahls aber in visitieren eines unterschlags beschuldiget werden, so schmerzet mich umb so vielmehr, dasz ainige aus passion mich mutz also turbieren, undt bey andern in despect bringen laszen, undt dasonsten bey andern ambtern mit respect abgefertiget werde, ich hingegen also spölich mich musz tractieren laszen, welches doch sonst keinem alhier alsz nur mir wiederföhret. Zu dem so ist iezo keine praesumption eines betrugs zu machen, denn da gegen 70 florain erleget, wer sollte denn glaüben, dasz etliche Vngerische florain vor das fischbain kommen, hätte nicht ebenfalls zahlen mögen. So habe ja ein stück cappizol mer angesagt, alsz bey mir gehabt.

Ersuche daherö eine hochlöbliche cammer hiermit unterthänigst, bemelten mauthnern solch ihr passionirt unbillig verfahren nachdrücklich zuverweisen, undt künfftig zu untersagen, hingegen gnädigst zuverordnen, dasz bemelt meine sachen mir zurückgegeben werden, undt mit der hochzeit undt kleidern nicht verhindert werden möge. Worgegen verharre einer hochlöblich, königlich, Vngarischen cammer gehorsambster Hirschl Spýro Jud m. p.

Specificatio des gewichts derer silbern spizen:

9	loth
11 ⁴ / ₈	„
12 ³ / ₈	„
11 ³ / ₈	„
14 ⁴ / ₈	„
14 ³ / ₈	„
8 ⁷ / ₈	„
12 ⁷ / ₈	„
4 ⁶ / ₈	„
11 ² / ₈	„
120 loth ⁷ / ₈	∴ 3 ³ / ₄ pfund ⁷ / ₈ loth.

(Kívül): Praesentatum 12 Maii 1707.

An die hochlöblich, königlich Vngrische cammer etc. gehorsambstes vorbringen innen bemelten Hirschl Spÿro.

Orsz. Levéltár, kincst. osztály „A pozsonyi kamarához intézett levelek 1700—1709. B csomó“. Közli: Szentkirályi György.

337.

Pozsony 1707 május 16. Zbisko György számvevő jelentése a pozsonyi kamarához a Hirschl Spiro zsidótól elkobzott áruk tárgyában.

Inclutum camerale consistorium.

Circa merces per officium huius loci tricesimale a Iudaeo Hirschl Spiro huiusmodi his recentissimis diebus in contrabandum sumptas obsequenter informatum inclutum consistorium. Quod fimbrias aureas et argenteas in 24 latonibus constituentes in scheda quidem Viennensi libraria minime comprehensas praefatus Spiro Iudaeus ante omnem visitationem vel mercium quarumpiam in quaestionem sumptionem satrapae Danubiali, adstante teloniatore civitatensi, pro filia sua iam sponsa se emisse et cum aliis fimbriis existere sit confessus, adeoque officinae huius rationariae tenui opinione contrabando minime subici posse easdem; tricesimam nihilominus (nisi gratia incluti consistorii ac-

cederet) ab isdem solvere deberet; ossa item piscium, cum iuxta tenorem vectigalis regii inter varias merces comprehenderentur, etiam nulli contrabando subiiciuntur, sed in praetio variarum mercium schedae librariae inserto maneat. Quantum autem 18 ulnas holoserici concernit, siquidem nec has denegasset, sed solummodo inter varias merces minutiores inseri curasset, holosericum autem suae speciali in vectigali regio limitatae tricesimae subiaceret, idcirco solvat adhuc eandem tricesimam, siquidem absque hoc variae merces, quarum in vectigali regio nulla existeret limitata tricesima, in tantum valorem, quantus in scheda libraria exponeretur, sese extenderent. Media vero charta communis serici ad alium quendam Iudacum pertinens, cum hic per taciturnitatem consentire videretur in contrabandum, sic etiam pro eodem haberi debet. In reliquo remissis remittendis officina haec rationaria sese una mecum solito consistoriali favori enixe commendat. Posonii, die 16 Maii 1707. Inclyti camerale consistorii servus obsequentissimus. Georgius Zbisko qua rationum magister m. p.

(Kivül): Ad inclytum sacratissimae caesareae regiaeque Maiestatis camerae Hungaricae consistorium obsequiosa informatio circa merces a Iudaeo Hirschl Spiro in contrabandum sumptas.

Orsz. Levéltár, kincst. osztály „A pozsonyi kamarához intézett levelek 1700—1709. B. csomó“. Közli: Szentkirályi György.

338.

1707 május 24. Hirschel Spyro zsidó kéri a kamarát, hogy kérvényét, amelyben egyes háziszükségletre vásárolt dolgai kiadatását kéri, intézzék el.

Hochlöbliche königliche Hungarische cammer.

Gnädig hochgebiettende herren, herren rätthe. Wegen meines vor 8 tagen gehorsambst überreichten memorials, weilen hierauf dero keine gnädige resolution erfolget ist, habe abermahlen hiermit gehorsambste erinnerung thun, zugleich unterthänlich bitten sollen, eine hochlöbliche cammer geruhe gnädig zu verordnen, dasz die zu meiner haus-

nothdurft erkauft durch die ausschauer aber hinweggenommene spizen mir restituiret werden, wegen des übrigen aber ebenfalls gnädig geweehrige resolution erlangen möge. Inzwischen in unterthänigsten respect verharre.

Ewer hochlöblichen, königlichen, Vngarischen cammer gehorsambster Hirschl Spýro Jud m. p.

(Kívül): Praesentatum 24. Maii 1707.

An die hochlöbliche, königliche, Vngarische cammer etc. unterthänige erinnerung innen bemelten Hirschel Spýro Jud m. p.

Orsz. Levéltár kincst. osztály „A pozsonyi kamarához int. levelek 1700—1709. B. cs.“ Közli: Szentkirályi György.

339.

Munkács 1707 július 11. A munkácsi uradalom haszonbérleti szerződése Lachmanovics Józseffel.

Én alább megírt ricognoscálom tenore praesentium, hogy felséges urunk proventussát augeálni akarván, elocáltam, avagy árendában bocsátottam podheringesi (igy!) és sz. miklósi vámot, ugy sz. miklósi ser és pálinka koresmát három köszlendis posztóban Lachmanovics sidónak ilyen okokra nézve, minthogy most mind Lengyelországban s mind pedig hazánkban levő hadakozás és a pénzek is kelletlensége miatt az kereskedők ugy mint annak előtte nem járhatnak és magok kereskedését nem folytathatják, kire nézve kellett ily kevésben árendában bocsátanom, ha pedig ez uton (után?) jobb mód léssen az kereskedésben, azután akkori lisztek, amint jobban lehet, ugy árendában bocsássák. Mely három vég posztót Joseph Lachmanovics sidó a data praesentium fél esztendő mulva tartozik felséges urunk szentmiklósi udvarbírójához kezéhez adminisztrálni, nem szabad lévén, senkinek sz. miklósi lakosok közül sert es pálinkát főzni, annyival is inkább árulni; ha valakin pedig affélét elérne, tartozik udvarbíró uram nekie assistentiával lenni és afféle nyakas embereket érdemek szerint megbüntetni. Melynek nagyobb bizonyására adom

ezen contractualis levelemet felül megírt Lachmanovics Josephnek. Datum Munkács die 29. Maii anno 1707.

Tört. Tár 1907. évf. 485. I. (Közölte: dr. Kemény Lajos.)

340.

Munkács 1707 július 11. A munkácsi uradalom haszonbérleti szerződése Majer Abrahamovics zsidóval.

En alább megírt recognoscáлом, hogy Kegyelmes urunk ő felsége proventussát augeálni akarván, elocáltam zavadkai pálinka korcsmát Major Abrahamovics nevű sidónak ilyen conditióval, hogy négy hónapok elfolyása alatt tartozik sz. miklósi udvarbíró kezéhez administrálni hat vanna lengyen (= lengyel) országi jó vajjat, mindenik vannában husz iczeből álló, committáltatik azért zavadkai lakosoknak, hogy senki pálinkát főzni és árulni ne merészeljen, másként valakin eléri, kemény büntetést el nem kerüli, melyben zs. miklósi udvarbíró uram tartozik neki assistálni. Melyről adtam ezen contractus levelemet. Datum Munkács 11. Julii. anno 1707.

Magy. Tört. Tár 1907. évf. 483. I. (Közölte: dr. Kemény Lajos.)

341.

Bécs 1707 július 17. Hunger Christoph Zsigmond császári ércpénzvizsgáló jelenti a pozsonyi kamarának, hogy zsidók Magyarországot silány pénz behozatalával s helyette jó pénz kivitelével érzékenyen megkárosítják; sőt nyereség-hajhászó keresztyéyekkel összejátszva az annak meggátlására kiadott kir. rendeletet a maga valódi értelméből már teljesen kiforgatták.

Hochlöbliche, königliche, Hungarische cammer Gnädig hochgebüettende herrn, herrn etc. Esz wirdt nunnehro ganz offenbahr, seindt auch albereit schon etlich tausendt guldten Vngerisch und duarien ausz Mahren (alldieweilen

solche duarien nicht mehr acceptabel) anhero nacher Preszburg auch andrer orthen mehr in Hungarn durch die Juedten seindt herein, davor die guetten species geldter davor hinaus praecicirt wordten, welchesz künfftig ebenfahlsz wegen ein und ausfuhr der geldter ein visitation höchst vonnöthen haben wirdt; nun ist diesesz dabey auch zu consideriren, erstlichen, dasz die wenigsten darunter Ungerisch sein, wasz aber sich darunter noch findet, nur von denen auszgeschossenen und ringesten*) sein werdten, andterdsz so seindt die meisten duarier, welche sechs vor einen (vor einen) groschen seyndt ausgemünzet wordten; auch von denen münzpäncken also ausgegeben. Wann aber eüer gnaden und gnaden von wenig jahren nachschlagen wollen lassen, da wirdt dan zu finden sein ein gewiesesz hoffschreiben, dessen inhaltesz duarien alsz sechse pro ein groschen auszumünzen, wie dan solchesz denvernehmen nach auch offentlich alhier publicirt wordten ist, der zeit aber diese publication nicht allein vergessen, sondtern durch die gewinnsüchtige Christen auch Juedten ganz und gar verkehrt, und die duarien vor Ungerisch seindt in gang gebracht wordten, da bey 20 wer weisz wohl mehrersz guldten pro cento ihnen dabey gemacht, und diese Jahr hero auch gemacht haben, welchesz ja unbillich und höchst zu bestraffen ist, über dasz dan auch dem königreich Hungarn abermahlen zumb grösten landtschaden kommen wurdte, wann dergleichen einschleigung nicht solte verhindert und eingestellt werdten, welchesz eüer gnaden und gnaden hiemit pflichtschuldtigst gehorsambst eruirte, damit aber, wann über diesesz keine reflexion solte gemacht werdten, ich heüth oder morgen, wan von denen landständten etwas solte vorkommen, nicht möchte inculpirt werdten, dasz ich solchesz lauth meiner pflicht verhalten hätte, worüber zur gnädiger gewehrung unterthänig gehorsambt mich empfehle.

*) = geringesten.

Euer gnaden und gnaden vnterthänig gehorszamber
Christoph Sigmundt Hunger kayserlicher landtprobierer
vndt munzgardein.

— Orsz. Levéltár, kincst. osztály „A pozsonyi kamarához intézett
levelek 1700—1709 B csomó“. Közli: Szentkirályi György.

342.

*Munkács 1707 július 18. A munkácsi uradalom haszon-
bérleti szerződése Boruch Jakubovics zsidóval.*

Én alább megirt recognoscáлом vigore praesentium
hogy kegyelmes urunk ő felsége proventusát augeálni akar-
ván, elocáltam Alsó-vereckzei vámot és pálinka koresmát
Boruh Jakubovics nevü sidónak árendában ilyen conditió-
val, hogy négy hónapok elfolyása alatt tartozik sz. miklósi
udvarbíró uram kezéhez administrálni tizenkét vanna jó
vaját, mindenik vannát pedig husz-husz iczéből állót. E
converso pedig szentmiklósi udvarbíró uram tartozik neki
egy pálinkafőző házat építeni, parancsoltatik azért Alsó-
vereckzei lakosoknak, hogy senki közülök pálinkát főzni,
annálínkább árulni ne merészelje, másként ha valaki ezen
parancsolatom ellen cselekszik, kemény büntetésemel el
nem kerüli, melyben sz. miklósi udvarbíró uram is tartozik
neki assistálni. Melyről adtam ezen arendatoria levelemet.
Datum Munkács die 18, Julii, anno 1707.

Magy. Tört. Tár 1907. évf. 484. I. (Közölte: dr. Kemény Lajos.)

*) vanna (tót ny.) = kád.

343.

*Bécs 1707 aug. 4. Hunger Christoph Zsigmond császári érc-
pénzvizsgáló jelenti a pozsonyi kamarának, hogy a különféle
denariusokkal nagy visszaélések történnék Magyarországon,
ami nagy nyomorúságot fog okozni, amit a zsidók maguk
is beismernek; kéri tehát annak haladéktalan kihirdetését,
hogy egy garasért hat denarius jár. Kijelenti továbbá, hogy*

zsidók a büntetések dacára tovább folytatják a keresztények nagy kárára e visszaéléseket. E visszaélések megállítására szükségesnek tartja a harmincadokon a pénzek szigorú megvizsgáltatását.

Hochlöbliche königliche Hungarische cammer. Gnädig, hochgebuettende herrn, herrn etc. etc. Ausz dero gnädigtst mir zugeschickten decret ersehe ich, dasz ein hochlöbliches consistorium wegen duarii und denarii einigen bericht verlangen, wie nemblichen der einfuhr dergleichen duarii und denarii, in gleichen der ausfuhr guetter münz sorten kündte begegnet, auch einige visitation darnach möchte können eingerichtet werden; nun wirdt täglich dergleichen hereinführung noch practicirt, auch die Juedten selbst bekennen, dasz noch ein grosesz elendt unter der gemeine mit der grosen menge duarii und denarii erfolgen wirdt; alldieweil andtere species und curent münzen sich dar durch verlihren, ist also diesesz anfänglich und vor allen (jedoch unvorscriblich) höchst vonnöthen eine abermahlich unverhindterliche publication der denarii, dasz also sechs pro ein groschen gehen sollen. Durch diesesz wirdt die grose einschleichung schon in etwas eingestellet, folgendtz ist in dasz künfftige alwo keine münz pänckh, bey allen dreisig amthern die visitation wegen ein- und ausfuhr der geldter höchst nothwendig; wie dan in Wienn diese observation auch gehalten wirdt, wordurch dan zu erschen, auch gleich dabey zu verhüeten, wann dergleichen einschleichungen dieser oder anderer ringhaltigen münzen mehrersz erfolgen solten, inzwieschen aber ist der groesz-unverantwortliche wuecher gleichwohl höchstensz zu bestraffen, in demo allen und jeden gar wohl bekandtlich, dasz der denary sechs pro ein groschen ausgemünzet publicirt, auch darfür ausgeben worden, ein claresz exempel ist vor zu stellen mit einig gewiesz ringhaldig: ausgemünzten kreüzern, welche ein kauffman in Augspurg bey meiner zeit practicirt hat, dieser hat viell tausendt gulden in dasz Römische reich eingeführt, endlichen hat man solche nach probiert, ist also ein dergleichen kreüzer in werth nur pro 2 befunden

wordten, über dasz hat man lang inquiriret, endtlichen in einer zeit ist der kauffmann offenbahr wordten, so hat selber nicht allein seine eingeführte kreuzer wiederumben müssen einlösen, sondtern noch umb etlich tausendt gulden gestrafft wordten. Nun ist zwar mit diesen denariis eine distinction zu machen, alldieweilen solche in königreich Hungarn gemünzet wordten, allein folget gleichwohl die bestraffung, alldieweilen von denen Jueden derzeit die hereinpracticirung geschehen, und der unverantwortliche lucrun von ihnen gemacht wordten, worbey die Christen den grösten schaden leitten müessen, welchesz einen hochlöblichen consistorio zu dero fernern gnädig deliberirung allesz gehorsambst anhaimbstelle, an bey ze dero gnaden unterthänigst mich befehle. Eüer gnaden und gnaden vnterthänig gehorsamber Christoph Sigmundt Hunger kayserlicher landtprobierer undt münzquardeinsz.

(Kivül): Praesentatum 4. Augusti 1707.

Orsz. Levéltár, kincst. osztály „A pozsonyi kamarához intézett levelek 1700—1709. B csomó“, Közli: Szentkirályi György.

344.

1707 szept. 6. *Egy Éva nevű zsidó nő kéri a pozsonyi kamarát, hogy a zálogul visszatartott dolgait adassa ki neki. Egyben kijelenti, hogy az esetben, ha a már előállított egy tanu nem elégséges ügyének tisztázására, egy magasrangú papi személy élő szóval fog mindent megmagyarázni.*

Hochlöbliche kayserliche vnd königliche Hungarische cammer, gnädig hochgebiettende herren herren.

Eüer Excellentz undt gnaden abermahlen vnterthänig aufzuwarten, nicht weniger so viel zu hinterbringen, dasz nach dem ich ihro excellentz herren herren graffen a Volkra, diser kayserlich undt königlich Hungarischen cammer praesidenden, mein alle demüettigste supplication eingereichet häte, ist mir gnädige andtwort gegeben worden, weillen ich schon einen zeig statuirete ihro excellenz vndt gnaden, habe

esz ihero gnaden herrn baron à Tolhaim meine sachen (welche schon bey hochgedachter kayserlich undt königlich Hungarischen cammer sich befinden) übergeben, dasz mir ewer excellenz undt gnaden meine sachen werden gnädigst erfolgen lasszen. Als gelangt an ewer excellentz undt gnaden mein vnterthänigstes bitten, dieselbige geruhen mir (wie gemeldet) meine sachen gnädigst erfolgen zu lasszen. Wan aber obgedachter zeig nicht genugsam sein solte, so esz noch einen bedürftig sey, wirt ein hochgeistliche perschon mündlich alles erklären khönnen. Worauf ich mich dero gnädigen gewehr ewer excellentz gnaden vnterthänigst empfehle.

Ewer excellenz vnd gnaden vnterthänigste dienerin
Eva Jüdin.

(Kivül): Praesentatum 6 Septembris 1707.

Orsz. Levéltár, kincst. oszt. „A pozsonyi kamarához int. levelek 1700—1709. B cs.“ Közli: Szentkirályi György.

345.

Wien 1707 szeptember 10. Auszterlitz Salamonnak, a Kis-martonban lakó és a lipcsei és hamburgi piaccal már régóta kereskedelmi viszonyban levő zsidó kereskedőnek, mivel az országban dülő háború és kétszeri kirablás miatt fizetési nehézségekre jutott, I. József király kétévi moratoriumot engedélyez.

Josephus etc. Fidelibus nostris Universis et Singulis signanter vero Illri, etc. (Stylus) Salutem et Gratiam. Humillima eaque debita cum subjectione exposuit Majlli. nrae. medio demissi supplicis libelli sui Salamon Austerlitz Hebraeus in Regia ac Libera civitate nostra Kis Martoniensi degens. Qualiter idem (posteaquam per continuos jam 29 annos negotiationem mercantilem in praefato Regno nostre Hungariae exercisset, mercesque suas ex variis locis, potissimum vero Lipsya et Hamburgó gravibus expensis comparat. ac pecunias ad tam remota loca cum magno interesse, solummodo, ut datam creditoribus fidem servaret, transmittere

consuevisset ac praeterea nonnullis aliis negotiatoribus, ac alterius etiam conditionis hominibus, temporis in decursu partim demortuis, partim vero plane ad incitas redactis diversas summas pecuniarias, quas jam vix rehabere poterit, mutuasset; sed et per certos cambiatores, fato infelici jacturam 7 millia florenum citra ullam spem recomparandi passus fuisse) aes alienum contrahere et debita aliquot millium florenorum, praecipue autem Lipsiensibus et Hamburgensibus exolvendorum facere debuerit, quae ipsi tum praevias ob rationes et impedimenta tum vero, quod ultra superius specificates damnificationes moderni quoque intestini Belli occasione binas ejus officinas diversis mercibus multorum millium florenorum pretium adaequantibus refertas, tumultuantes Patriae filii totaliter exspoliaverint, tam subito exolvere, et creditores suos quotamque contentare impossibile foret. Supplicando Matti. nrae, quatenus eidem Regia Autoritate nra., intuitu vel maxime perpessorum tantorum damnorum respirium quodpiam clementer concedere, et eundem a solutione quorumvis passivorum debitorum suorum benigne supportare et eximere dignaremur. Cujus humillima supplicatione clementer exaudita; siquidem quod difertur, pro sublato neutiquam coneretur, et quidem Hebraeus debitor promptum paratumque se offeret, si eidem certum quoddam respirium indulgatur, et potissimum pax et tranquillitas Regno restituatur, universos creditores suos ex aequo contentandos, eundem, ne per eosdem conventus vel jure, aut via facti pressus, extremam pati cogatur ruinam a solutione quorumvis debitorum suorum intra duorum annorum decursum supportandum, eximendumque duximus, et immunitandum; ita tamen et ea conditione, ut idem tempus intra praescriptum diligenter ac sedulo oeconomisare, et creditoribus suis satisfacere, aut cum iisdem transigere debeat ac teneatur, alioquin praesentem gratiam nostram eidem minime volumus suffragari, prouti supportamus, eximimusque et immunitamus praesentium per vigorem.

Quo circa Dilectione V. harum serie benigne hortamur, Vobis vero caeteris, quibus universis firmiter committimus

et mandamus, quatenus etc. Stylus. Datum in Citta nra
Vienna Austriae die 10 Mensis Septembris Anno Dni. 1707.

Mednyánszky.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1707 October Nrs. 4.

346.

*Pozsony 1707 október 11. A pozsonyi harmincados és ellen-
őr jelentése Pinkasz Márk nickolsburgi zsidó árucsempé-
szése tárgyában.*

Inclytum camerale consistorium, domini, domini pa-
troni gratiosissimi, colendissimi.

Ex homagiali munere suo demisse insinuare debuit
praelitulato inclyto camerali consistorio officium hocce tri-
cesimale, ante triduum Iudaeum Marcum Pinkesz Niklspur-
genseni ex Moravia decem medias petias Cron Raschae et
totidem frusta communis syndonis ac unam petiam sarschel
certo rusticano currui ex Wollffstall stramine et faeno
onusto clam in defraudationem tricesimalium proventuum
induxisse, atque hic latere quidpiam fraudis advertissent
inspectores, nisi Iudaeum attactum currum a longe comi-
tantem ex tugurio nautarum huius civitatis observassent.
Tandem teloniator itidem huius civitatis (quem Michail
Szalay inspector Danubialis actu vindemians ad naulum in
locum sui interea constituerat) allocutus rusticum aurigam
currus, pro quonam stramen hoc adveheret, cui respondit
rusticus, pro eo inquires Iudaeo, qui suum comitaretur
currum veheret, et an non in stramine quid impositum
lateret iterum ex eo quaesivit teloniator cum satellite Da-
nubiali Francisco Zohory, quibus respondit auriga, se non
adfuisse dum Iudaeus stramen apposuisset; tandem sumpta
exinde maioris suscipionis ansa, serius aggrediuntur
Iudaeum, utrum mercimoniorum aliquid quaestus gratia
non adveheret? Affirmavit Iudaeus, se praeter stramen, quod
viderent, nihil advehere. Stavitur ergo currus ante domum
inspectoris tricesimalis, et ecce dum serio deponitur stramen,

iam titubante et tremente Iudaeo, attactae decem mediae petiae Cron Rasschae et totidem petiae communis syndonis vulgo patjolat prodeunt cum una petia scharschet dicta, quae omnia legitimo contrabando subiicienda in hocce officium tricesimale imposita sunt usque ad ulteriorem gratiosam consistorialem determinationem. Quam dum humillime praestolatur, hoc officium tricesimale se se gratiae et favori consistoriali demisse recommendat.

Eiusdem inclyti cameralis consistorii humillimi servitores tricesimator et contrascriba Posenienses.

(*Kívül*): Praesentatum 10. Octobris 1707.

(*Más kézzel*): Ad officinam rationariam pro confrontatione introscriptorum officialium tricesimalium cum interessato Iudaeo fienda. Ex consilio camerae Hungaricae 11 Octobris 1707. Ioannes Bornemissza. m. p.

Orsz. Levéltár, kincst. osztály „A pozsonyi kamarához intézett levelek 1700—1709 B csomó”. Közlő: Szentkirályi György.

347.

Kismarton 1707 november 3. Czetto András harmincad-jelűgyelő jelentése a Rust Farkas és Pinkesz Márk zsidók által a harmincad körül elkövelett kihágások tárgyában.

Illustrissimi comites, spectabiles ac magnifici perillustres ac generosi etc. domini, domini patroni gratiosissimi etc.

Demisse resignificandum habeo, qualiter Iudaeus Wolfgangus Rust dictus, ibidem in civitate Civitate Rustensi habitans a me per litteras statim citatus et nudius tertius in hocce officio comparens et fundamentaliter examinatus sponte fassus se Iudaeo Marco Pinkes vocato decem medias petias Crom Raschae et totidem communis Sindonis unamque petiam Scharschet tertia aut quarta elapsi mensis Octobris hic Kismartonii emisse et sibi comparasse, praedictus vero Pinkes adhuc illa vel sequenti die ab officio hoc debitam super praespecificatis mercibus schedam propriam iuxta suam obligationem extrahere debuisse. Et siquidem supra-fatus Pinkes iuxta propriam fassionem non se insinuando

hoc officium nesideriense et köpcheniense, fors etiam Posoniense fraudulentè et obstinate despectasset sine humillima praescriptione in aliorum exemplum merito mulctandus esset. Decretaliter etiam tricesimatoribus Soproniensì, eiusque filialistae Rustensi et neostadiensi nullum sive Christianum sive Iudaeum quaestorem sine debita scheda tricesimali transire permittant, easque in officiis tricesimalibus deponant, aut revideri, aut permutari current, principaliter Iudaei, etiam in proximis locis degentes, similes schedas tricesimales tricesimales accipiant, obligationemque praestarent (quia Austriaci quaestores praesertim tempore nundinarum se Sopronienses, aut Rustenses fingere possent, quod per easdem schedas tricesimales docere obligati essent, simul et magistratui Soproniensi, Kismartoniensi et Rustensi pro eorundem communitatibus hunc ordinem communicandum et serio iniungendum iudicarem, ne ullae fraudes committi possent. et haec omnia sine humillima praescriptione altiori gratioso iudico demisse commissa manens illustrissimarum, spectabilium et magnificarum, perillustrium et generosarum dominationum vestrarum humillimus servus Andreas Celto m. p. tricesimalis inspector. Kismartonii 3. Novembris 1707.

(*Más kézzel*): Officinae rationariae pro ulteriori sua eatenus suppeditanda informatione assignandum. Ex consilio camerae Hungaricae. 7ima Novembris 1707. Ioannes Jacobus Rán m. p. (P. h.) Officio tricesimae.

Orsz. Levélt. A pozsonyi kamarához int. levelek 1700—1709. B. esomó.

348.

Sopron 1707 november 7. Tallyán Pál, soproni harmincados, jelentése a Schlesinger Izrael által szállított viasz tárgyában.

Inclutum camerale consistorium, domini, domini et patroni mihi gratiosissimi, colendissimi. Salutem et humillimorum servitiorum meorum demissam recommendationem. Trigesima prima proxima praeterlapsi mensis octobris mihi scriptum gratiosum camerale decretum una cum

inclytæ huius camerae officinae rationariae opinione aliisve certis scriptis inclyti senatus novae civitatis et recognitionibus vice gerentis mei hesternæ postea humillime percepi. Quod evectioem unius et medii centenae cerae flavæ per Iudæum nomine Israellem Schlesinger attinet, in tantam illa mihi constat, dum duo cives Ginsienses, unus nomine Valentinus Laidenfrost, alter Michael Pilich sub eodem dato in duabus postis de duobus et medio centenarum cerae flavæ regni auctionem persolvissent (uti et ex attestatis vice gerentis mei apparet) eo tunc discedere hinc nequivissent præscriptam ceram occasione hic celebratis annualibus publicis nundinis Neostadiensibus divendere conati fuerant qui divendita sua cera, redeuntes in officium hocce tricesimale pecuniam repetierunt, dicendo, se divendisse ceram Neostadiensem hęc, quibus respondi semel insertam postam delere, et schedam expeditam recipere amplius non possem, verum est, quod eo tunc aliqua cera pro Neostadiensibus per Iudæum sit insinuata simili modo, quod altera nimirum die evecta cera schedam ex officio accipient, sed ex post se insinuavit neque Iudæus dixit, quod ipsemet ceram evehet, aut per Germanum vel potius merkatandler dictum (qui aliunde hoc rerum statu nimirum suspecti sunt) ceram evehi curare velit, recognitio etiam vice gerentis mei nullibi dicit schedam desuper accepisse, imo in litteris per expressum scribit, quod error inde sit, quod auriga schedam non acceperit. Tenui itaque meo iudicio dominus Tricesimator Neostadiensis sancte fuit, quod ceram arestaverit. Haec erant, quæ vi homagialis obligationis meae inclyto cameræ consistorio transcribere volui. In reliquo remissis remittendis me ulteriori gratiæ et patrocinio recommendans, maneo Sopronii 7ma Novembris 707. eiusdem inclyti cameræ consistorii humillimus servus Paulus Talljân tricesimator Soproniensis m. p.

(Kivül): Excellentissimo, illustrissimis, spectabilibus ac magnificis dominis, dominis N. N., sacratissimæ, caesareæ regiaeque maiestatis inclytæ camerae Hungariæ Poseniensis vice præfecto,

coeterisque consiliariis dominis, dominis et patronis mihi gratiosissimis et colendissimis. Posonii.

Orsz. Levéltár, kincst. oszt. „A pozsonyi kamarához int. levelek 1700—1709. B. cs.“ Közli: Szentkirályi György.

349.

Pozsony 1707 november 8. Csernansky Ferencz alszámvevő jelentése Pinkesz Márk zsidó áruinak lefoglalása tárgyában.

Inclytum Camerale consistorium.

Ad literas egregii domini Andreae Cetto inspectoris Kismartonsiensii nihil aliud habet quod reponat officina haec rationaria prae libato inclyto camerali consistorio, cum ex dictis literis manifeste edoceatur, quod merces per Iudaeum Marcum Pinkesz huc Posonium devectae non Vienna aut ex Moravia sint invectae, hinc contrabando minime subiacent. Verum quod Iudaeus tempore emptionis mercium Kismartonii in officio tricesimali se non insinuaverit et schedam intra regnum non extraxerit, in eo peccavit et merito mulctandus foret, nisi id ipsi suffragaretur, quod tempore examinis die adhuc 17. Octobris in praesentia inspectorum et teloniatoris asseruerit, sibi non contitisse ibidem tricesimam existere (Stabit itaque in gratia consistoriali occasione mulctae). In reliquo remissis literis, officina haec rationaria solitae consistoriali gratiae se una necum humillime commendat. Posonii, die 8 Novembris; Anno 1707. Eiusdem inclyti consistorii servus humillimus Franciscus Csernansky m. p. Vice rationum magister.

(*Kiönl*): Ad inclytum sacrae caesareae regiaeque Maiestatis camerae Hungaricae consistorium demissa informatio occasione mercium Iudaei Marci Pinkesz in sequestrum sumptarum.

(*Más kézzel*): Praesentatum 9 novembris 1707.

Orsz. Levéltár, kincst. osztály „A pozsonyi kamarához int. levelek 1700—1709 B. cs.“ L. még u. o. sub dato 1707 nov. 12. Közli: Szentkirályi György.

350.

Győr 1707 dec. 15. Grimburg János Rudolf cs. és kir. hadibiztos által Hirschl Izsák zsidó részére kiállított bizonyítvány, hogy a kurucok által ostromzár alá vetett Győr várának őrségét, kellő mennyiségű gabonát szállítván a várba, az éhínségtől megmentette.

Nachdeme der vnter den Schuz des alhiesigen Raaber-Gubernii stehende Judt, Isaac Hirschl, durch vorgeweste Rebellions-Zeit vnd Ploquada diser Vöstung in zugestossener grosszer Proviantirungs-Noth, sowohl aggewichenen 1706ten, als diser zu Endte Gehenden 1707ten Jahrs Eüfferistens Besorgt vnd bemüehet wahr zu Behueeff- vnd Subsistenz der Kayserlichen Besatzung auf sonderliche Arth vnd weise Eine Zulängliche Quantitet getraaidt zuüberkommen vnd bey zuschaffen, auch ein solches glücklich ad effectum gebracht; Mithin dan Ihro Maystät etc. etc. Einen dergestaltigen besondern Guten Dienste gelaistet hat, dasz selbter einer billichen mehreren gnadigen consideration vor andern an durch sich wohl würdig gemacht.

Als würdet Ihme Juden Isaac Hierschl auf dessen gezimendt-beschelhenes ansuechen hierüber der wahrheit zur Steyr vorstehende Zeügnus von Ambts wegen vnter meiner ferttigung hiermit ertheillet. Gegeben Raab den 15ten Decembris 1707.

Dero Römisch Kayserlichen etc. vnd Königlichen etc. Maystät Besteller Kriegs Commissarius Johann Rudolph von Grimburg. L. S.

Orsz. Levélt. kancell. oszt. „Conc. Exped. ad N 73. ex Martio 1718.“ Szentkirályi György másolata.

351.

1707 december 19. Pinkesz Márk zsidó kérelme a pozsonyi kamarához, hogy az ügyében kihallagatandó tanukat mielőbb hallgattassa ki.

Hochlöbliche königliche Vngarische cammer.

Gnädige herren rätthe.

Demnach es sich ainege gefüget, dasz zwey Juden von Eiszstadt anhero kommen, so nicht allein wissenschaft haben, dasz meine contrabandirte Waaren alda empfangen, sondern auch mit darbey gewesen, alsz der Wolff Rust mir solche eingehändiget hat, selbe aber heüte noch in gewissen nöthigen geschäftten in die schütt zu gehen gesonnen.

Alsz ersuche eine hochlöbliche cammer hiermit demüthigst, damit ich armer mann gleichwohl die unkosten des reizens erspahren undt nicht länger mehr aufgehalten werden möge, dem herrn buchhalter gnädige commission zuertheilen, dasz selbiger heüte noch berührte zeügen verhören undt so dann seinen bericht einer hochlöblichen cammer hierauf erstatten solle. Worüber zu gnädigen erhörung mich unterthänig empfehle.

Einer hochlöblichen cammer unterthanig armer knecht Pinkes Marcus Jud m. p.

(Kivül): Praesentatum 19 Decembris 1707.

M. kir. Orsz. Levéltár kincst. oszt. „A pozsonyi kamarához int. levelek 1700—1709. B cs.“ Közli: Szentkirályi György.

352.

1707 december 20. Schleszinger Sámuel zsidó kéri a pozsonyi kamarát, hogy utasítsa az újhelyi harmincadost, hogy a tőle igazságtalanul lefoglalt pénzösszeget a harmincad lefizetés ellenében szolgáltatassa vissza.

Hochlöbliche, königliche, Vngarische Cammer; gnädig hochgebietende herren rätthe.

Eine hochlöbliche cammer erinnert sich ohne zweifel aus meinem ohnlängst eingereichten gehorsambsten memo-

riali, annoch gnadens wasgestalten ich vor einiger zeit von Edenburg nach Neustadt 1½ centen wax gefuhret, undt in dem dreÿzigstambt zu Edenburg mich angemeldet, auch berichtet, dasz solch wax einem bürger zu auch gemeldten Neustadt verkauffet worden wäre laut der bereits übergebenen attestacion. Vndt weilen mit dem bürger contrahiret worden, dasz er das dreÿzigst auf sich nehmen wolte, wie der gleichen von vielen jahren hero zuvielfältigmahlen alldorten zubesehen pfleget, so ist berührtes wax öffentlich undt nicht verstohlener in Neustadt gebracht worden. Wor- auf aber herr dreÿsziger ohne zweiffel aus passion einen dolum erzwingen undt das wachsz contraband machen wollen. Immaszen aber die stadt diszfals keinen contraband verstaten wollen, weilen solcher dahier nicht statfunde, hat herr dreÿsziger nahmens einer hochlöblichen cammer den Arrest auf das geldt geleyet so lange, bisz das dreÿzigst gezahlet worden seÿe; welches er aber nachgehends nicht annehmen wollen vorwendend, dasz weilen ers schon der hochlöblichen cammer berichtet, er diszfals ohne dero- selben bericht nichts thun könne. Demnach ersuche eine hochlöbliche cammer hiermit unterthänigst, dieselbe geruhen gnädigen herrn dreÿsziger in Neustadt anzubefehlen, dasz selbiger den unbilligen arrest aufheben undt mein geldt mir erfolgen laszen solle, zumahlenda kein contraband hier stat hat, herr dreÿsziger auch, wenn er das dreÿzigst von allen auf solche weise eingeführten gütern fordern wolte, er das Jahr hindurch eine ziembliche summe geldes einbringen würde, so aber hoffe, werde gegen bezahlung des dreÿzigst mein geldt mir erfolget werden, weshalb zu gnadigen erhörung mich unterthänigst empfehle.

Einer hochlöbliche cammer gehorsambster Samuel Schleszinger Jud m. p.

(Kivül): Praesentatum 20. Decembris 1707.

An eine hochlöbliche, königliche Vngarische cammer etc. vnterthänigstes ansuchen undt bitten innen bemeldten Samuel Schleszinger Judens. Ut intus.

M. kir. Orsz. Levéltár, kincst. oszt. „A pozsonyi kamarához int. levelek 1700—1709. B es.“ Közli: Szentkirályi György.

353.

Pozsony 1707 december 22. A pozsonyi kamara számvevő-ségének jelentése zsidó által eladott viasz tárgyában.

Inclutum camerale consistorium.

Combinatis literis domini tricesimatoris Soproniensis egregii Pauli Talian cum relatione duorum civium amplissimo senatui exhibita, et cum inclyto camerale consistorio communicata, quae litterae cum relatione in eo discrepant, cum dominus tricesimator Soproniensis scribat, quod Ginsienses, persoluta praevie a cera media tricesima, eandem extunc Neostadienses divendiderunt, et tempore divenditionis per Iudaeum sit insinuata, quod sequenti die, ubi nimirum evecta fuerit cera, eorum schedam etiam tricesimalem extrahet, quod tamen neglexit facere Iudaeus, hinc manifesta fraus Iudaei elicitur; nam idem solus erat emptor cerae et defraudavit officium tricesimae soproniensis insinuando ad nomen Neostadiensium. Ubi tamen relatio civium Neostadiensium expresse sonet, quod Iudaeus existens Sopronii medio uxoris suae obtulerit emendam praedictam ceram. Primo domino Págl extunc Obermairianae, quae placentas mellitas conficit, a qua Iudaea responsi loco habuit, si cera pulchra et iusta fuerit, se daturam pro centenis florenos 55, quod responsum Iudaea marito suo perscripsit; ex praemissis itaque luculenter apparet, Iudaeum fuisse emptorem. Et dato, quod Iudaeus schedam etiam cum cera super soluta media tricesima per Ginsienses emisset, non tamen per hoc a solutione tricesimae ordinariae exemptus fuisset. Et cum alioquin etiam mos invaluisset, ubi nimirum pannifices Moravici pannum suum per tricesimam Trenchiniensem induxerunt ad nundinas Tyrnavienses, ibidemque utramque tricesimam Trenchinii solverunt, quaestores vero ex partibus acquisiticis eundem pannum iam tricesimatum ementes et evehentes (cum ad alias manus devenisset) iterate utramque tricesimamolvere debuerunt. Hinc cum et in quaestionem sumpta cera non per quaestores Neostadienses, sed per solum et Iudaeum fuerit quaestus gratia comparata, et sinistre in tricesima Soproniensi insi-

nuata, tempore vero educationis nulla desuper scheda accepta ac in tricesima Neostadiensi denegata, ex praemissis itaque rationibus et motivis legitimo subiacet contrabando, ex eo inhibita pecunia veniret per dominum tricesimatorem levando (salvo nihilominus inclyti camerale consistorii altiori iudicio permanente) In reliquo remissis remittendis officina haec rationaria solitae consistoriali gratiae se una mecum humillime commendat. Posenii in eadem officina rationaria inclytae camerae Hungaricae die 22 novembris anno 1707 Inclyti camerale consistorii servus humillimus.

Orsz. Levéltár, kincst. osztály „A pozsonyi kamarához int. levelek 1700—1709 B. csomó“, Közli: Szentkirályi György.

354.

1707 december 30. Gosztony István, pozsonyi harmincados jelenti a pozsonyi kamarának, hogy a parancsot, miszerint Pinkesz zsidónak szolgálta vissza a lefoglalt áruit, teljesítette.

Inclytum camerale consistorium, domini, domini et patroni gratisissimi, colendissimi.

Hesterna statim die tenori gratiosi decreti consistorialis debitum morem gerens praescitas merces Iudaeo Pinkesz absque omni defectu et praetensione ulteriori restitui feci et summae quietatus sum huiusmodi gratiosa determinatione consistoriali; licet sperassem expensas meas ad florenos 7 denarios 80 se extendentes per dictum Iudaeum bonificandas adiudicari, sed et iuxta determinationem consistorialem nuperam priores praetensas testes Kis-Martonienses praesertim venditorem mercium statuendos fore, ac iuramentum quatuor Christianorum hominum Wolestaliensium fatentium, praehinsinuatam merces de curru Iudaei Iacob Marx Vienna penes schedam advenientis depositas et inde in stramen involutas ac alio curru advectas fuisse, nec ullum currum aut aurigam Kis-Martonio ibidem extitisse, iuramento Iudaeorum praevaliturum. Satis sit itaque officio tricesimae satisfacisse instructioni suae, et imposterum non

negliget sedulo invigilare praesertim Iudaeis, et ubi quis eorum deprehensus fuerit, casum et speciem facti circumstantialiter inelyto camerali consistorio humillime detegere, et ab eiusdem gratiose supremo iudicatu ac sententia praestolari legitimam contrabandorum decisionem. Cui dum ego in extremo veteris anni agone novum iminentem annum ad optata vota fluere humillime auguror, me ad eiusdem obsequia pro anno novo innovando ad ultteriores gratiarum favores demisse commendo, et dum vivo, maneo eiusdem inelyti cameralis consistorii humillimus servus Stephanus Gosztony tricesimator Posoniensis.

M. kir. Orsz. Leváltár, kincst. oszt. „A pozsonyi kamarához int. levelek 1700—1709. B. csomó“. Közli: Szentkirályi György.

355.

Győr 1708 január 10. Izsák Hirschl zsidó részére kiállított bizonyítvány, melynek értelmében a kurucok által 1706-ban ostromzár alá vetett Győr várába önként és élete kockáztatásával gabonát szállított, s így ezt az éhínségtől, illetve a feladástól megmentette.

Demnach in denen abgewichenen ain Taussendt Sieben Hundert Sechten und Sibenten Jahrs in der dermahlen vorgewessenen Rebellions Zeit vud ausgestandtener Bloquada, wo von Feindt nicht das geringste in die Festung gelasszen wurde, womit die miliz, vill weniger die Einwohner Leben kunte, vund destwegen alle Hauser Geist vnd weltlich aus Befehl (Titl) des Herren Commendanten und Obristen Freyherrn von Prukhenthall visitirt, vnd beschribn wurden, was vivres oder Lebens-Mitel vorhanden sein möchten, so hat sich aber bey solchen Conseription nit so vill gefundten, dasz eine wochen die Milié, vill weniger die Einwöhner zu leben gehabt hetten, daheer in diser zugesslossener Pro- wianirungs-noth der unter disem Löblichen Gubernio Bestehender Schuz Judt Isaac Hirschl sich angemeldt, vnd offerirt zu helfen vnd die Vössstung mit Proviant zu versehen, welcher dannit ohne Gefahr seines Leib vnd Lebens mit einer

Besonder Arth- und Weise vermög des auch Ihme von dem Herren Kriegs Commissarii von Grimburg gegebener Attestation eine solche zulängliche Quantitet Getraidt durch den Feindt glücklich in die Vestung eingebracht vnd herbey geschafft, dasz hiedurch nicht allein die Vösstung erhalten, sondern auch Ihro Kayserlicher Mayiestät vnd dem publico ein besonder treü ersprieslichen Dienst erweisen vnd gezeügt hat.

Als wird Ihme durch mich, weillen in obbesagter Conscriptio beywesend war: auf sein gehorsambstes Bitten und Anlangen hirrüber der Wahrheit zur Steyer gegenwärtige Attestation vnter meiner gewöhnlicher Ambstverthigung ertheillet vnd extradiert, Raab den 10 Januarii 1708.

L. S. I. M. Lutzenkirchen, Kay: krgs: ghrts: vnd regmts schultheissz

Hivatalos másolata a m. kir. Országos Levéltár, kancell. oszt. „Conc. Exp. ad N 73. ex Martio 1718“ jelzett alatt őriztetik. Szentkirályi György másolata.

356.

Munkács 1708 február 1. Rákóczi Ferenc munkácsi uradalmának haszonbérleti szerződése Abesztanczy Jakab zsidóval.

Én alább megirt recognoscálok vigore praesentium sidó Abesztanczy Jakabnak adtam árendában felséges urunk udvar háza előtt való két boltot azzal az házzal, az melyben mostan Edes Sámuel lakik a prima praesentium egy esztendeig harminczöt tallerban id est nro 35, úgy hogy egy esztendeig tőle senki el nem vehesse, hanem békességesen bírhasssa, mely harminczöt tallérokat ő is, fél esztendő eltelvén, simul et semel tartozik letenni avagy ha munkácsi udvarbíró nemzetes uram, Folvaresny (?) György uram, valamit venni tőle az felséges udvar szukségére, azt tartozik adni, említett udvarbíró uram quietantiája mellett, azután számolt vetvén egymással, be vásárlás superálná az arendát, lehát

azt említett udvarbíró uram tartozik megadni kész pénzül minden fogyatkozás nélkül, hozza levén azt, hogy említett udvarbíró uram minden igazságos dolgaiban tartozik hozzá oltalommal lenni és háborgatás ellen oltalmazni, másoknak pedig akár sidó, akár görög legyen, az városban árulni semmiképen ne engedje, hanem kiadott commissióm szerint engedje meg, úgy hogy lehessen felséges urunknak haszna benne, nem csak némely városban levő privatus embereknek.

Datum Munkács die 1. Februarii, anno 1708.

Felséges urunk ő Felségének jószáginak praefectusa.

Magy. Tört. Tár 1907. 486. I.

357.

Bécs 1708 február 26. Gróf Starhenberg Guidó tábornagy bizonyítványt állít ki Simon Hirschl zsidónak a felkelés idejében a katonaságnak, különösen ennek ellátása körül tett jó és hűséges nagy szolgálatairól.

Guidovaldus Graff v. Starhenberg d. Röm: Kay: Mytt: würllicher gehaimber Rath, Gral. Veld Marschall, Obrister über ein regiment zu fuesz, und Ritter des Teutschen ordens.

Dem nach Vorweiser dieses Simon Hirschl Kay: bestandts: Jud zu Leopoldstadt bey mir vorkhombt, Ihme mit Attestato seiner vor Ihro Kayl: Maytt: dieses rebellions Krieg in Ungarn nach schuldigkheit bezaigten Treu und anno bisz wohl ersprieszlich an gedachter Vöstung erwiesen Dienst zu willfahren. Und mir auch wohl bekhandt ist, was erwenter Jud in solcher mit Unterschiedlicher Treu eüflrig erwiesen hat, besonders aber in Versehung und zu erschaffung der lebens: Mitteln als . . . in gedachter Vöstung Leopoldstadt zu aller Zeit und in beträngtesten Nothstandt nicht gemeine dienste gelaisztet,

Als habe umb so weniger Ihme, Simon Hirschl, in diesem seinem Verlangen entstehen mögen, sondern der billichkeit zu lieb, als auch zu etwelcher erkhäntnus seiner

zu Kay's. pflichten abgelegten Treu gehorsambs gegenwärtig brieff zur zaignusz ertheillet, und seine guette Tauglich geleistete Dienste unter meinem in Königreich Ungarn abgehalten Comando hiemit gehrne vor Jederman beglaubige wolle. So beschehen Wienn d. 26. Februar 1708.

L. S.

Guidobolus graff Starhenber.

Orsz. Levélt. Ad Ben. Res. 1712. április 29.

358.

Bécs 1708. március 12. Pest vármegye alispánjának, Imrei Jánosnak, szóló kir. parancs, hogy Bürgl Sámuel, budai zsidónak, az általa a gróf Ötling Farkas vezetése alatt álló és a fényes portához küldött követségnek Pest vármegye helyett a visszatérítés vagy kifizetés fejében még 8 év előtt szolgáltatót 112 véka zabot az említett vármegye részéről vagy természetben, vagy pénzben téríttesse meg, s minden tekintetben elégtételt szolgáltatasson.

Josephus etc.

Egregie, fidelis, nobis dilecte. Ex demissa fidelis nostri nobis sincere dilecti spectabilis ac magnifici comitis Wolfgangi ab Ötling; consiliarii nostri intimi, nec non imperialis aulici consilii praesidis repraesentatione simul ac recommendatione benigne percepimus, adhuc ante octo circiter annos quendam Iudaeum Budensem, Samuelem Bürgl, memorato comiti, qua legato eotum nostro, ex porta Otthomanica, finita ibidem functione sua, cum copioso famulilio ac comitiva redeunti comitatumque Pestiensem transeunti centum et duodecim modios Pestienses avenae, aliunde protunc minus reperibilis, loco praefati comitatus Pestiensis, cui eandem avenam memoratae legationi nostrae praestare incumbabat, ad requisitionem illius temporis praefati comitatus vice comitis bona fide et erga appromissam proxime subsecuturam restitutionem seu persolutionem submini-

strasse, ab illoque tempore eundem Judaeum ad praevias etiam multifarias ac sumptuosas sollicitationes eiusdem in praesens usque condignam, debitamque praedictae avenae restitutionem a memorato comitatu consequi haud valuisse, interim autem durantibus etiam num in praefato regno nostro Hungariae perniciosis tumultibus non contemnendi valoris damna perpessum fuisse, totoque praefatorum tumultum tempore hic magnis sumptibus post universarum rerum suarum iacturam subsistere debuisse, iamque plane vivendi mediis destitutum esse. Cum autem communis iustitia unicuique, quod suum est, reddi et restitui iuberet, et alioquin etiam prout eiusmodi ingruente necessitate per officiales comitatenses factae anticipationes, eatenusque datae affidationes exacte observandae essent, ita propter exuberantiam fidei per praefatum Judaeum in tam arduo publicum bonum concernente negotio erga antelatum comitatum demonstratam toties repetitae avenae refusio et satisfactio sive in natura, sive in aequivalenti pretio a saepefato comitatu Pestienſi eidem Iudaeo per te procuranda veniret. Quapropter ob modernum turbatum saepeperpetiti comitatus statum tibi, qua eiusdem moderno vice comiti, harum serie firmiter praecipientes, committimus et mandamus, quatenus acceptis iisdem ex motivis et rationibus superius declaratis praetactos a tanto temporis intervallo restantes centum duodecim modios avenae saepeperpetito Iudaeo in natura aut aequivalenti seu currenti pretio absque ulteriori dilatione per suprafatum comitatum Pestienſem restitui, vel persolvi facere, plenariamque in praemissis satisfactionem procurare modis omnibus debeas ac tenearis; ne eidem Iudaeo eatenus nos aut dicasteria nostra aulica ulterius molestandi, liquidamque hanc praetensionem suam una cum expensis et fatigiis ab antelato comitatu merito praetendendi atque desumendi ansa praebeatur. Secus itaque nec tu, nec praefatus comitatus facturi. Gratia in reliquo nostra caesarea regia tibi benigne propensi manentes. Viennae die 12 Martii 1708. Bakos Joanni Imrei comitatus Pestienſis vice comiti.

(*Hátirat*): Vice comiti comitatus Pesthiensis committitur, ut Iudaeo Bürgl super certa avena pro publico bono loco comitatus praestita satisfactionem impendat.

Eredeti fogalmazványa a m. kir. Országos Levélt. kanczell. oszt. „Conc. Exp. 1708 Martius N 13” jelzett alatt őriztetik. Szentkirályi György másolata.

359.

Bécs 1708 március 17. A magyar kir. kancellária nyomtatékosan felszólítja Budaváros magisztrátusát, hogy Natel Jakab budai zsidót kényszerítse, hogy haladéktalanul fizesse meg őzv. Hardeg Máriaának tartozó tőkét kamatokkal együtt.

Prudentes et Circumspecti Domini Nobis observanti.

Salutem et officiorum nostrorum Commendationem. Pro qualinam benigno Caesereo Regio Mandato Executionali, quibusve ex motivis et fundamento honesta Maria Barbara Hardegin misera vidua contra quendam Iudaeum Budensem, Jacobum Natel, debitorem ejusdem morosum supplicet, ex hicce inclusis uberius percepturae sunt.

Licet quidem extraditioni supplicati Mandati Executorii, modernum Juristitii tempus (quo Jura silere solerent) obstare videatur: nihilominus tamen, siquidem eadem supplicans, justam praetensionem adversus praefatum Iudaeum habere dignoscatur ac tanquam afflicta vidua vivendi mediis destituta, circa hocce justum petitum suum congruis modis per suprafatas Dominationes Vestras, qua Loci ordinarium Magistratum juvanda veniret; ne mediis subsistendi destituta, ad mendicitatis stipem devenire cogatur, memoratoque Iudaeo propter longas moras exconflenti Interesse, expensarumque et fatigiorum accumulacione majus onus accrescat.

Ideo praetitulatos Dnaones Vras harum serie ex officio diligenter hortandas esse duximus, quatenus repetitum Iudaeum de et super eo serio admonere, ac adigere audeant, quo idem, memoratae supplicanti creditrici, intuitu praemissarum rationum, summaeque ejusdem indigentiae, ad mentem Lrarum suarum Obligatoriarum tam restantem

Summam Capitaalem, quam ejusdem resultans Interesse, absque ulterioribus dilationibus et protelationibus exolvere, eandemque plenarie contentare debeat ac teneatur; ne secus Eidem afflictæ supplicanti non obstante etiam Jurislitio, propter inopiam, et extremum ejusdem necessitatem de arctiori quopiam Juris remedio providere oporteat. In reliquo casdem Dnaones Vras feliciter valere cupimus. Viennæ die 17. Mensis Martii A^o Domini 1708.

Praetitulatar. Dnaon. Vrar.

Civitati Budensi.

Amici ad Offocia parat.

N: N: Cancellarius, coeteriques Cancellariae
Regio Hungaricae Aulicae Consilarii.

Budapest Szfv. Levélt. (Budai Levélt.) Canc. Reg. Hung. Aul.
1708 marcius 17 nro. 139.

360.

Munkács 1708 május 1. A munkács-Szent-Miklósi árendás sidó, Lázár Lachmanovics arendatoriája super flor. R. (enenses) 100. Anno 1708.

En alább megirt tenore praesentium recognoscálom, hogy én kegyelmes urunk ő felsége proventussát augeálni akarván, árendába bocsátottam sz. miklósi pályinka koresmát ugyan sz. miklósi es podheringesi vámokkal együtt Lázár Lachmanovics nevű sidónak szazhusz magyar forintokban ilyen conditiók alatt, hogy azon megirt százhusz magyar forintoknak felét egy hónap után tartozik letenni, felét pedig uj esztendő nap előtt. 2. Az megirt faluban nem leszen szabad senkinek is az lakosok közül sert és palinkát főzni vagy árulni. Az sidó pedig pályinkát árulásban ha kit az lakosok közül comprahendál, sz. miklósi tisztt uram tartozik az olyan embert keményen megbüntetni és sidónak igazságában mindenekben assistálni. 3. Valaki Lengyelországban avagy Lengyelországból akár mi nével nevezendő jozagot hoz, avagy viszen nemine excepto, az vámot

tartozik említett sidónak megadni, melyben is sz. miklósi udvarbíró uram neki assistálni tartozik. Melynek nagyobb bizonyására adtam felől megírt Lachmanovics Lázárnak ezen contractualis levelemet. Datum Munkács 1. Maji 1708.

Magy. Tört. Tár 1907. évf. 487. I. (Közölte: dr. Kemény L.)

361.

Munkács 1708 május 2. Munkácsi Marko András sidó arendatoriája a die 2. Maii pro Anno 1708.

Én alább megírt recognoscálom per praesentes, hogy munkácsi arendator sidó Salamonovics Markonak becsátottam arendában az munkácsi vendégfogadót és az oroszvégít ügy, hogy pályinkakoresmát tarthasson és főzethessen, azokhoz tartozandó vámokkal együtt háromszáz magyar forintokban ez alább megírt conditiók szerint.

1. Tartozik említett Salamonovics Marko azon háromszáz forintnak felét mindjárt statimet de facto deponálni, az felét ismét fél esztendő elmulván hasonlóképpen, hogyha pedig le nem tenné, tehát duplumon maradjon.

2. Se Munkácson se az orosz végben senki is pályinkát az ő engedelmé és híre nélkül ne áruljon és ne is főzön, más-ként valakin eléri, hirt adván liszt uraiméknak, az olyanakat tartozzanak megbüntetni érdekem szerint.

3. Az vámot pedig Munkácson mindenféle kereskedő emberektől, akár jószágbeli, akár másunnét való jobbágyok legyenek is akármi névvel nevezendő jószágot vigyenek is, tartozzanak sine omni respectu personarum megadni, melyben ha valaki contrariuskodnék, tehát liszturaimék ebben tartozzanak. (így)

4. Engedtetik neki, hogy szaladnak való életet, melyből pálínykát főz, az munkácsi malmokban ezen esztendőnek folyása alatt szabadon őrltethessen minden vám nélkül.

5. Minden héten tartozik munkácsi udvarbíró uram ő kegyelmé három hordó sert adni illendő áron, hogy ha az vár körül való munkások fogyatkozása nélkül meglehet, és

ha meg nem lehetne, tehát az iránt az említett sidónak is az fenn megírt arendának megadása iránt exceptiója ne légyen.

6. Az hol pályinkát főz, minthogy romladozott állapottal vagyon, azt tartozik munkácsi udvarbíró uram reparálatni és az vendégfogadót is környülvenni annak rendi szerint.

7. Hogy ha felséges urunk számára pályinka és égettbor főzetik, azt az említett árendás zsidó illendő áron tartozik elvenni tiszt uraiméktól és az árát is minden fogyasztás nélkül bezifetni, nemkülönben a sernek hordóját is annak rendi szerint; sert pediglen másunnét hozni nem lesz szabad, kemény büntetés alatt annyival inkább főzni.

8. Tartozzanak munkácsi listuraimék mindenekben az mellyik igazságosabb pártját fogni, minden háborgatók, legkiváltképen az hatalmasok ellen oltalmazni, hogy annyival is inkább felséges Urunk szolgálatjában és árendájának megfizetésére lehessen elégséges, kinek is nagyobb elhitelére adtam ezen arendatoria levelemet az említett sidónak, kezem írásával és pecsétemmel megerősítvén. Datum Munkács die 2. Maii anno 1708.

(Originale protocollum benignarum inscriptionalium, venditionalium et libertationalium principis Francisci Bákóczy de Felső-Vadász etc. ab anno 1673 usque annum 1708 című kéziratból, Lehoczky Sándor kir. táblai elnöki titkár tulajdona Kassán.)

Történelmi Tár 1907. évf. 487/8. 1. (Közölte: dr. Kemény Lajos.)

362.

Munkács 1708 május 14. Haszonbérleti szerződés Izraelovics Ábrahám zsidóval.

En alább megírt tenore praesentium recognoscádom, hogy én kegyelmes urunk ő felsége proventusát augeálni akarván are(n)dában boesátottam szaszulkaí, sztronai és nagy-bisztraí pályinka és ser koresmákat Izraelovics Ábrahám sidónak hetven magyar forintokban alább megírt conditiók alatt.

1. Tartozik említett Izraelovics Ábrahám az feljebb megírt summának felét statim et de facto megfizetni, más felét pedig új esztendő nap előtt munkácsi tiszti uram kezébe adminisztrálni.

2. Szabad leszen említett árendásnak az megírt falukban sert és pályinkát főzni az lakos jobbágyoknak pedig csak lakadalomra és torra leszen szabadságok; másként valaki sert, pályinkát főz, kemény büntetéssel megbüntetik, melyben sz. miklósi tisztureimék nekie assistentiával lenni tartoznak. Melynek nagyobb bizonságára adtam ezen arendatoria levelemet felül megírt Izraelovics Ábrahámnak. Datum Munkács die 14. Maii, anno 1708.

Tört. Tár 1907. évf. 488/9. I. Közölte: dr. Kemény Lajos.

363.

Munkács 1708 május 14. Haszonbérleti szerződés Isaih Abrahamovics zsidóval.

En alább megírt recognoscáalom tenore praesentium, hogy én kegyelmes urunk ő felsége proventusát augealni akarván, elocáltam és árendába bocsátottam szolyvai malmot, ser es pályinka korcsmát, ugyan szolyvai urbarialis sóvással együtt Isaih Abrahamovics sidónak hatvanöt magyar forintokban, id est fl. hung. 65, ilyen conditiók alatt, hogy szabadságában leszen neki sert és pályinkát főzni, annyival is inkább árulni, melyben ha valaki contrariuskodnék, sz. miklósi tisztuream tartozik neki assistálni, az malmot pedig nem rontani, hanem inkább építeni tartozik; az mi az malomhoz kívántatik, azokat az vámból tartozik reparálni. Az arendának felét pedig két hét mulva, felét pedig új esztendő előtt tartozik sz. miklósi tisztuream kezében letenni. Melynek nagyobb bizonságára adtam ezen contractus levelemet felül megírt Isaih Abrahamovics sidónak. Datum Munkács die 14. mensis Maji 1708.

Tört. Tár 1907. évf. 489. I. (Közölte: dr. Kemény Lajos.)

364.

Munkács 1708 május 24. Haszonbérleti szerződés Salamonovics Markó zsidóval.

Én alább megírt recognoscáлом tenore praesentium, hogy én kegyelmes urunk ö felsége proventussát augeálni akarván árendában bocsátottam holubinni pályinka koresmát Solomonovics Marko sidónak harmincz magyarí forintokban ilyen véggel, hogy azon harmincz forintoknak felét két hónap mulva, felét pedig uj esztendő nap előtt tartozik sz. miklósi udvarbíró uram kezéhez szolgáltatni, nem szabad lévén az lakosok közül senkinek pályinkát, avagy sert főzni, annyival is inkább árulni, hanem lakodalomra és torra adatott nekiek szabadság az serfőzésre, ha ezen kívül az lakosok contráriuskodnának és sert, avagy pályinkát főznének, az ilyeneket sz. miklósi udvarbíró uram keményen megbüntetni tartozik. Mely dolognak nagyobb bizonyosságára adtam felül megírt Salamonovics Marko sidónak ezen contractusomat. Hoc addito, ha az holubinnai malom megépül, azon malomban szabad leszen szaladnak valót nekie vám nélkül megörlení. Datum Munkács die 24 mensis Maii, anno 1708.

Tört. Tár 1907. évf. 489. l. (Közölte: dr. Kemény Lajos.)

365.

Bécs 1708 május 26. Az udvari kamara átteszi a magy. kir. kancelláriához özv. gróf Czoborné által két bebörtönzött zsidó alattvalójának folyamodványát, és kéri, hogy hasson oda, hogy a grófnő a két zsidót elegendő óvadék ellenében szabadon bocsássa, vagy pedig helyezze őket a városi (holicsi?) magisztratus törvénykezése alá, hol kellő óvadék lefizetéséig őrzés alatt maradjanak.

Hlrme. Dne. Comes Nobis Colendissime.

Salute et obligatmorum, obsequentmorumque Servitiorum nostrorum Commendatione, nec non felicissimorum

sacrorum Festorum Pentecostalium appreciatione praemissis. Arestati per Dnam. Comitissam viduam Czoborianam, certi duo Haebrei subditi ejusdem. ex Holicsemi et Sassiniensi ejusdem Dnae Comitissae Dominiis, ad initium modernorum Regni motuum, Gedingam in Marchionatum Moraviae se salvare coacti (reliquis, sicut referunt, partim per hostes trucidatis, partim naturali morte ex hac vita sublatis, et hinc inde dispersis) qualemnam ratione eliberationis et demissionis sui fecerint instantia ex hicce incluso supplici eorundem libello uberius percipere haud dedignabitur Eadem Illma. Dominatio Vestra.

Ad quorum supplicem libellum, quamvis antehac monitorium hinc ad eandem, vel Magistratum loci expediendum, ex certis rationibus distulerimus, verum prius suasu etiam agentis pralibatae Dominae Comitissae per me Baronem Mednyánszky Consilarium desuper Literis meis honorificis requisita et ad idem arestum relaxandum persuasa fuerit; nihilominus tamen siquidem haecenus nihil respondit, interim vero, prout ex querulosis et lamentabilibus dictorum arestatorum Iudaeorum filii et fratris literis. Gedinga exaratis, recenterque allatis et copialiter hisce inclusis intelligere dignabitur Illma Dnao Vra, majori adhuc et rigorosiori aresto, cõpedum utpote affixione, eosdem in sua Domo Szakolesensi alias civili, in praejudicium Jurisdictionis quoque Magistratus Civitatis, mortificari querularentur.

Eapropter benigno Suae Majestatis Mandato Monitorio, vel ad ipsammet Dominam Comitissam, ratione dimissionis eorundem, erga sufficientem cautionem per ipsos praestandam, vel ad praetactum Magistratum Civitatis, quatenus videlicet eosdem arestatos et incaptivos Iudaeos sub Jurisdictionem suam recipiat, et usque ad sufficientem cautionem de se praestandam custodiri curet, expediendo, ne aliae instantiae, vel sua quoque Majestas Sacra propterea molestantur, iisdem arestatis subveniri posse censeremus, Submittentes interim Illrmae Dominationes Vrae decisioni proxima Posta Nobis perscribendae. Caeter. Illrma Donaem

Vesr. diutissime felicissima ad vota sua semper vivere
comprecantes.

Viennae 26 Maji 1708.

Illmae Dnaois Vrae

Servitores obligatissimi et
obsequentissimi.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1708 Majus Nrs. 19.

366.

Czirák melletti tábor 1708 június 20. II. Rákóczi Ferenc fejedelemnek az orsz. gazdasági tanácshoz intézett utasításai, amelyekkel kapcsolatban egyúttal eltiltja a törököket és a zsidókat a bányavárosokban való tartózkodástól.

Spectabiles et magnifice admodum reverendi et generosi fideles nobis dilecti. Salutem et ducalis gratiae nostrae propensionem.

Jól lehet jelen lévén a potiori kegyelmetek, midőn ezen consiliumot illető dolghokrúl consultálkoddunk Egernél nints kétségünk, hogy azoknak végheben vételében fideliter fáradni fogh kegyelmetek: mindazáltal ez irássunk által is kívántuk mindazokra reflectáltatni kegyelmeteket. Leghelőszér is az jorzághok exarendátiójában mennél nagyob hasznol hajtani igyekezzék, conveniált summábul pedigh senki-nek semmit ne engedgyen, s ne relaxálljon, ha csak az mi vagy feő genéralis kedves uri atyánkfia dispositiója más-kinl nem hozza maghával. Az ledniczei fiscale dominiumot arendára mý felvésvén udvari hoff mesteriunktül, tekintetes nemzetes Otlík György hívünktül sürgesse az complanatióját. Esvén értéssünkre, hogy az Ráczköz szigetel arendában, az Totfalussit pedigh iure proprietario manuteneálni kívánná Groff Esterházy Antal uri atyánkfia, azon tractus pedig az Dunán innen való consiliumhoz tartozván, nem tudgyuk miképpen disponálhatott véle az Dunántúl való administrátió, az ki és miképpen assignálta volna oda, adgyon genuina informátiót, Groff Esterházy Antal ur pedigh, ha in sortem

valamit fizetet volna, reccurállyon azokhoz, kiknek mit adott. Minthogy eleitül foghväst ez ideigh is prodiversitate casuum et meritorum az fiscale jöszághokat ad ulteriorem dispositionem et beneplacitum kegyelmessen conferálni szoktuk, méltó sütt szükséghes, hogy minden donatarius magha jussát kegyelmetek előtt et quidem ante recursum novi anni liquidállja, és ratificácionk által lött stabilitássát edoceállja, valakí pedig azt véghbe vinni elmulatna, eo in casu kegyelmetek ex officio sibi incumbenti azonnal az olyan jöszághokhoz nyullyon, és az országgh szükségheire apprehendállja, melly aránt az nemës vármegyékre is irattatot. Valamikor idegen országhbül az országgh szükséghére, akár Hellembach hívünk, akár mások által, valamelly portéka béhozattatik, azoknak emberei recognoscálván mennyi és minémő portéka légyen az, acceptaltassék pro parato. Ennek utánna valami árút kívánnak béhozni az törökek, az ollyat magunk vagy fő generális ur passussa nélkül béhozni szabad ne legyen, másképpen, ha valamelly mi kárvallásban essék, maghának tulajdonicsa. Azonban, ha ugyan passussunk ki adatik is, avval az harminczad fizetéstül nem immunitáltatik senki is: sött az törökek az harminczadot nem külemben, hanem arannyal és vert ezüst tallérral tartozzanak letenni. Tovább arra legyen jó vigyázás, hogy az török kereskedük sek rendtelenségi eltávoztassanak, azértis az béhozott és eladott portékainak árában semmi pénzt az hazábül kivinni szabad ne legyen, hanem azon pénzen rezet vagy más naturálékat vedgyenek s educállják. Máskint, ha ezen conditiokat nem acceptallyák, az kereskedések sem acceptáltatik, melly aránt irattatot is az véghbéli török szerdároknak. Véghtére legyenek olly dispositiok és inspectiok, hogy sem az török, sem az sido az bánnya várossokra ne admittáltassanak, ne penetrálhassanak. Coeterum eadem ad vota foeliciter valere desideramus. Datum in castris nostris ad Czyrak positis, die 20 mensis Junii, anno 1708 F. P. Rákoczi m. p. Joannes Labsánszky m. p. Franciscus Aszalay m. p. Consilio oeconomico.

(Kívül): Spectabilibus, magnifico admodum reverendis et generosis N. N. praesidi caeterisque nostri et confoederati regni Hungariae statuum consilii oeconomici assessoribus fidelibus nobis dilectis, Eperjess. 1708. die 3. Julii. Eperjesini Eperjess praesentatae. Záropecsét helye.

Szentkirályi György másolata.

Orsz. Levéltár „N. R. A. fasc. 1585 Nro. 38.“

367.

Vihnye 1708 június 29. Rákóczi Ferencz fejedelem a nándorfehérvári Szerdar és a temesvári pasa kérelmére elrendeli, hogy a Törökországból jövő görög, örmény és zsidó kereskedőknek csak az esetben engedjék meg az országban való tartózkodás, ha az említettektől útlevéllal bírnak, különben pedig utasitassanak ki, portékájuk pedig koboztassék el.

Spectabiles, magnifice, admodum reverendi ae generosi fideles nobis dilecti.

Salutem et ducalis gratiae nostrae propensionem. Az Nándor Fejérvári szerdar és Tömösvári Passa olly két részről el vezetett correspondentiával lévén velünk, hogy valakik Török csaszar birodalma alatt való földről az Hazában árujokat béhozni akarják különben be ne bocsattassanak, hanem ha az említett Szerdar és Pasa Passusa talaltatnék nállok. Mivel azért úgy látszik az Tömösvari Pasa levelébül, hogy praeter propter három kereskedőnek advan passusát a többi a nélkül jött ki az Porta birodalma alatt levő Tartományokból, és ahoz képeest kívánja töllünk, hogy az passusa nélkül járokat az Országból vissza hajtattassuk. Kegyelmetek visgaltassa meg mind az törököket, s mind kívül lakos Görög, Örmény, Sidó és egyeb Török Ország felől bejött kereskedőket, és valakiknel az említett Szerdar avagy Pasa Passusa nem talaltatik, most elsöben portékájjokkal egyetemben hajtassa vissza, ez utan pedig az ollyaten Passus nélkül jároknak, mint hogy úgy vezetünk az Szerdaral, úgy hasonlókeppen az meg nevezett Pasavalis, hogy valakik azok hire se annuentiája, se Passusa nélkül be jönnek.

s kárt találnak vallani, magoknak telajdonittsák, portekájokat confiscallatván magokat az Országban tovább mulatni ne engedgye: Caeterum eosdem benevalere desideramus. Datum in Thermis Vihnyensibus, die 29. Junii anno 1708. Franciscus Rákóczi m. p. Franciscus Aszalay m. p. Consilio oeconomico.

Kívül: Spectabilibus, magnifico admodum reverendis ac generosis consilii nostri oeconomici praesidi, caeterisque assessoribus, fidelibus nobis dilectis, Epperjes.

Más kézzel: 1708. die 6. Julii Eper: praesentatum.

Orsz. Levéltár. kanc. oszt. N. R. A. Fasc. 1585. No. 43. Szentkirályi György másolata.

368.

Pozsony 1709 február 5. A pozsonyi számvevősegi hivatal igazolja, hogy Bürgl Sámuel, budai zsidó felmutatta a haditanácstól kapott eredeti útlevelét, mely szerint neki joga van, minden fém-, tarack- és ágyúgolyó-töredéket felkutatni, összegyűjteni és azokat a fegyvertárakba és fémöntődékbe szállítani. Minthogy ezekkel kereskedést nem üz, úgy véli, hogy — felsőbb döntésig — harmincadot ezért nem kell fizetni.

Inclytum Camerale Consistorium.

Iudaeus Samuel Birgl Budensis produxit in officina Rationaria Passum originalem Excelsi Consilii Bellici, qui cum copiato, praesentibus cum Instantia remisso, per omnia convenit, tenore cujus annuatur, ut omnia et singula Metalla, Tormenta, Globos, ac etiam fragmenta Pummarum investigare et congregare valeat, et quae adhuc usuanda essent, similia ad Domos Armamentarias administret, quo vero ad Fragmenta Pummarum et contritos globos Tormentorum, similia ad loca debita pro recusione globalum et refusione Pummarum devehi curet. Quae omniae cum pro commodo Suae Majestatis Scmae fiant; Et nullus hic quaestus sit, hinc nec dictus Iudaeus subjaceret Solutioni Trice-

simali (salvo nihilominus Inclyti Consistorii altiori Iudicio permanente). In reliquo officina hac Rationarum se una mecum solitae gratiae Consistoriali recommendat. Posonii 5. febr. 1709.

Ejusdem Inclyti Cralis Consistorii

humillimus servus
(Aláírás hiányzik.)

Orsz. Levéltár. Ad Ben. Res. 16 Januarii 1712.

369.

Pozsony 1709 február 14. A pozsonyi kamara értesíti a pozsonyi harmincadhivatalt, hogy Bürgl Sámuel, budai zsidónak a Pozsonyon át a morvai olvasztó kohóba szállítandó 1000 mázsa törött vas és ágyúgolyók után 16 forintot és 32 denárt kell fizetnie, mely harmincad-illeték azonban, szabad kiviteléről szóló császári útlevél felmutatása után, neki visszaadandó.

Sacrae Caesareae Regiaeque. Domini Dni.

Nostri Clementissimae Hungaricae Nomine hujatis Tricesimae Posoniensis officialibus Egriis. Dnis. Stephano Gosztoni Tricesimatori et Augustino Bocklman Contrascribae praesentibus intimandum.

Ad demissam Iudaei Budensis Samuelis Bürgl Instanciam, ac suppeditatam superinde officinalem Informationem Consistorialiter esse determinatum, quatenus idem Iudeus de Fragmentis ferreis et Bombalibus Buda huc Posonium adveclis, ac ulterius ad fornacem Fusoriam in Moraviam educendis Mille circiter Centenarum ponderantibus Tricesimam Florenos sedecim et Denar. Triginta duos, in toto constituen. pro hic et nunc, ac tantisper déponat, donec Authenticum de iis libere evehendis Passum Caesareum produxerit, quo producto attacti fl. 16 et Denar. 23 [32] eidem Iudaeo restituendi. venient. Ac proinde antelati Dni

officiales huic se determinationi consistorali condecenter accomodare noverint.

Ex Consilio Camerae Hungaricae
Die 14 Febr. 1709.
Joannes Jacobus Rau.

Orsz. Levélt. Ad Ben. Res. 1712. Januarii 16.

370.

Bécs 1709 március 26. Szerződésmásolat. A bécsi udvari kamara bérbeadja Simon Hirschl, lipótvári zsidónak a Nyitra megyében levő Drahócz, Madonicz, Veresvár és Veressegh falvakat, melyeket a jelkelő Rákóczi Ferenchez csatlakozó Forgács Simontól elkoboztak.

Vormerk. Einen ordentl. Contract, so zwischen der Kay. Hoff-Cammer an Einem, Dann dem Simon Hirschl, Juden zu Leopold Statt in Hungarn andern theills nachfolgender massen ausgerichtet und geschlossen worden.

Erstens: Verlasset und gibet Erstgemelte Kay. Hoff Camer Ihme Juden in arendam die 4 Kay: nechst der Vöstung Leopoldstadt in der Neutraischen gespanschaft liegende dorfschaften Drahowecz, Madonicz, Veresvár und Veresegg sammt allen dero appertinentien, wie selbste vorhin von dem aldasigen Kay. Provisorat und expost von dem Simon Forgatsch Iure hypothecario genossen worden, oder solten genüessen werden khönen. Darvon

Anderstens: Er Jud von Ersten April laufenden, bisz letzten Martii nachrückenden 1710:ten Jahrs terminum ([so lange] gegenwerthiger Contract nur seinen valor hat) Tausent gulden Reins; alsz einen accordirten Pachtschilling zu handten desz zu Leopoldstatt stehenden Proviand officirs N: Balics, mit quartalligen ratis pahr abführen solle. Nicht weniger

Drittens. Verobligiret und Verbindte Er sich Jud Hirschl sothane Ihme Überlassende dörffer Kheineswegs zu deterioren, villweniger mit einigen Neuen Imposten wider das alte Herkommen zu belögen, oder zu aggravieren, sondern

selbte und allesz darzugehörige, denen daselbs befindl: Urbar und Inventarien gemäs, zu erhalten, auch deszentwegen mit dem von der Königl: Hung: Cammer, nomine fisci Regii (als deme solche dörfler wegen obbenanten Simons Forgatsch Rebellion anhaimbgefallen) bestöhlten officianten in guetter correspondenz zu stehen. Wofern aber

Viertens. Unter disen Bestandt Jahre ein oder all aus erwöhnten 4 Dorffschafftten entweder von den Rebellen spoliert, oder gar abgebrandt würdten, er Jud in derlei casibus fortuitis, secundum proportionem der Minderertragnus, umb so vill weniger an seinem Pachtschilling deren 1000 fl. zu erlögen haben sollte. Wie dann auch

Fünftes. Obenannter Jud in ruhigen genusz dieser 4 Kays: dörfer keineswegs turbieret, noch von Jemandten angefochten oder gekränkhet, zum fahl aber solches zu besorgen wäre, oder beschehen möchte, von dem herrn Comendanten der Vöstung Leopoldstatt mit militärischer assistenz (dem buchstäbl: tenori all seiner vorhin beyhanden habenden Cameral Contracten gemäs) jederzeit geschüzet und dabey quovis modo manuteniret werden solle.

Sechstens. Verbindet er sich Jud wohlernannten herrn Comendanten, dessen von ersten 9brisz 1707 bisz Ende Martii laufenden 1709 Jahres ausstandige adjuta, so auf 17 Monath 1983 fl 20 Kr betraget, gleichfalls zu übernehmen und nach möglichkeit einer Jahr und Tagszeit abzuführen, auch solcher termine halber mit ihme sich selbst zu vergleichen Worgegen

Sibens (sic) um letzlichen diese obbenannte Summa deren 1983 fl 20 Kr. Ihme Juden durch die in all dasigen Proviant hausz forgatschische Weine, unnd zwar jeden Eimer ad 3 Gulden zu rechnen guett gemacht, der rest aber gegen authentischer belögung der beschehenen abführung in die khünfftige repartition des 1710ten Jahres eingetragen und auf das Marggraffthumbs Mährens: contributions proventum assignirt werden solle. Urkunt dessen etc. etc.

371.

Bécs 1709 március 26. Az udvari kamara I. József király nevében felszólítja a magyar udvari kancelláriát, hogy a mellékelt szerződés értelmében adja át Hirschl Simon bérlőnek a négy bérbe adott falut.

Josephus Divina Favente Clementia Electus Romanorum Imperator Semper Augustus.

Spectabiles ac Magnifici, et Egregii Fideles Nobis Dilecti. Benigne notificamus Fidelitatibus Vestris, Nos, juxta Contractum per Cameram Nostram Aulicam cum Iudaeo Simone Hirschl initum, hicce in Copia inclusum, clementer resolvisse, ut ad mentem mentionati contractus attacto Iudaeo Hirschl quatuor Pagi Drahovicz, Madonicz, Veresvár et Veressegh, in Comitatu Nitriensi, vicinitateque Praesidii Nostri Leopoldopoliensis existentes, cum omnibus appartenentiis, prouti jam antehac ad Provisoratum Nostrum Leopoldopoliensem applicati, ac ex post per Simonem Forgács, nunc Seditioni Rákoczianae adherentem Jure Hypothecario usu fructuali fuerant, aut iisdem usufrui licuissent, in arendam assignentur.

Quapropter Fidelitatibus Vestris harum serie Benigne committimus ac demandamus, ut necessarium velint, ac debeant instituire ordinem, quo praespecificati quatuor pagi antelato Iudaeo Simoni Hirschl sub conditionibus in praecitato expressis assignentur. Executuræ in eo Benignam Mentem ac Voluntatem Nostram. Dabantur in Civitate Nostra Viennae die 26 Martii Anno 1709. Regnorum Nostrorum Romani Vigesimo, Hungarici Vigesimo Secundo, Bohemici vero Quarto.

Josephus.

Ad mandatum Elti Dni
Imperatoris proprium:
Ferdinand

Wilhelm. Antonii Högel

372.

Bécs 1709 szeptember 15. Királyi parancs, hogy végelszámolás céljából az udvari kamara állítson össze kimutatást Oppenheimer Sámuel, valamint Emanuel fia és a kincstár közt előfordult követelések és fizetésekről.

Joseph von Gottes gnaden Erwählter Röm. Kayser zu allen Zeitten Mehrer des Reichs.

Hochwohlgeborene, Edle, Liebe, gethrewe, Nachdeme wir unserer Kayß: Hoff. Kammer gnädigst anbefohlen, dasz in dem so vihl Millionen betragenden, und noch nit völlig erörthenden Werth der zwischen unseren Aerario und denen Oppenheimber: versirenden abrechnung ein ganzes gemacht, alle gegeneinander habende praetensiones, forderungen und gegenforderungen saldirt, und mithin die Sach zu einen vollkhombenen und endtlichen Schluss gebracht werden solle: Und nun hierzu nöthig, auch dieszfahls unseren dienst und Interesse alles daran gelegen ist, dasz bay sothaner Berechnung besagten Oppenheimber: ein ohnmangelhafter und totaler Empfang aller der Gelder und Effecten, so selbigen von unserm Aerario praestirt und bezahlt worden seyn formirt, docirt und vorgelegt werde;

Esz ist zu solchem Ende unser gdister Befelch hiemit an Euch, dasz Ihr angesicht dises, bey denen Euch untergebenen Preszburgerischen Cammer Aimbltern, nachschlagen und auszfündig machen lassen sollet, wasz seith Anno 1683 bisz heuntigen dato ausz denen in Ihrer Verrechnung stehenden Mittlen und gefählen par, oder durch auszweisungen, assignationen und Quittungen an andere Aimbler oder Cassen mehrbesagten Oppenheimber: a Conto des verstorbenen Samuels, oder noch lebenden Emanuel bezahlt und abgestattet, oder ausgefolgt mag worden seyn, worüber,

wan sich dessen, esz seye vill oder wenig, finden wirdt, Ihr eine ordentliche, und in factio beständige consignation, oder Specification der auszgezählten und abgeführten Posten mit beyfügung der Zeit und beschreibung, wan und wie jede Summa Ihnen Oppenheimern zue khomben ist, ohne einigen Verschub, oder Zeit Verlust verfassen und zu handen unserer Kay's Hoff Cammer einschicken sollet, damit die Jenige, so an dem Saldo zu arbeithen die Comission haben, nicht aufgehalten, oder in denen erforderlichen fundamentalen nachrichten verkürzt werden, und dises, wie gesagt, von Anno 1683 bisz auf den heutigen Tag, damit wür auf solche weisz bey dem ziehenten [zu ziehenden?] Summarischen, oder Haupt Bilanz sicher seyn mögen, das in den völligen und schlüsslichen mit mehrerwehnten Oppenheimber firmirenden Saldo, unsz, und unsern Aerario zum nachtheil nichts, so unserem Aerario zu gueten und Ihnen Oppenheimber: zu Last und in Empfang auszurechnen wären, ausgelassen, oder vergessen worden seye. Allermaszen Ihr Ihnen recht zuthuen wissen werdet. Den hieran beschicht unser gnadigster will und mainung. Geben in unserer Stadt Wienn, den fünfzechenden Septembris im Sibenzechendenhundert und neunten, unserer Reiche des Röm: im zwanzigsten, des Hungarischen im zwei und zwangsisten und des böhimischen im fünften Jahre.

Josephus.

C. G. Starhemberg.

Ad Mandatum etc.

Carl Gottlieb gf. von Frey?

373.

1709. A Pozsonyban lakó, valamint a kurucoknak akkor különösen a dunántúli részeken dúló harcai és fosztogatásai miatt Pozsonyba menekült zsidóknak összeírása.

Conscriptio Anno 1709 Judaeorum ex parte excellentissimi comitis Nicolai Palffy in suburbio Posoniensi habitantium.

	Antiqui Judaei Posonienses	Hi Stompha venerunt	Hi Divinio venerunt	Hi Bazinio venerunt	Hi Modra venerunt	Hi Vöröskő venerunt
1	Daniel uxoratus	1	—	—	—	—
2	Abraham uxoratus	1	—	—	—	—
3	Michael Lazarus	1	—	—	—	—
4	Lazarus, ipsius frater	1	—	—	—	—
5	Iacobus Koppel	1	—	—	—	—
6	Izak Stomphensis	—	1	—	—	—
7	Hanna vidua cujus maritus xtianus	1	—	—	—	—
8	Herschl Spiro judex, uxoratus . .	1	—	—	—	—
9	Izak	1	—	—	—	—
10	Volphgangus Czejll ¹⁾	1	—	—	—	—
11	Moysis Aurifaber	1	—	—	—	—
12	Herschl ipsius servus	1	—	—	—	—
13	Mandiel Teben	1	—	—	—	—
14	Iacobus Perricz	1	—	—	—	—
15	Berl consanguineus ipsius	1	—	—	—	—
16	Volfgangus Mencil	1	—	—	—	—
17	Maer Simon Michell	1	—	—	—	—
18	Hennik Koppül	1	—	—	—	—
19	Rabiner Judaeorum	1	—	—	—	—
20	Lazarus Modriensis	—	—	—	1	—
21	Iudaeus Saja Modriensis	—	—	—	1	—
22	Iacob Schlesinger	1	—	—	—	—
23	Iacobus Mencil Basiniensis	—	—	1	—	—
24	Michael Lazarus	1	—	—	—	—
25	Marcus Gayrigs ²⁾	—	1	—	—	—
26	Moses Goldschayder	1	—	—	—	—
27	Israel Herlinger	1	—	—	—	—
28	Samuel Gayrigs Stomphensis . . .	—	1	—	—	—
29	Lazarus Koppül Stomphensis . . .	—	1	—	—	—
30	Level Koch	—	1	—	—	—
31	Level Betlehem vice judex	1	—	—	—	—
32	Monis Pudmericz Vörösköensis . .	—	—	—	—	—

¹⁾ Czajla (Pozsony m.). — ²⁾ Gajár (Pozsony m.).

		Anuqui Posonienses.	Stomphenses.	Divienses	Bazinienses.	Modorienses.	Vöröskienses.
33	Aron Schnobl	1	—	—	—	—	1
34	Nottl Iudaeorum schachter	1	—	—	—	—	—
35	Raphael Bethlehem	1	—	—	—	—	—
36	Hercz Goldtschmidt	1	—	—	—	—	—
37	Israel Stomphensis	—	1	—	—	—	—
38	Volphangus Stomphensis	—	1	—	—	—	—
39	Moyses Najdorff	1	—	—	—	—	—
40	Iosephus, Sartor Stomphensis	—	1	—	—	—	—
41	Aron Cymbalista Stomphensis	—	1	—	—	—	—
42	Seligh Cymbalista Stomphensis	—	1	—	—	—	—
43	Fejsell Sartor Stomphensis	—	1	—	—	—	—
44	Iosephus Sartor Stomphensis	—	1	—	—	—	—
45	Perll Stomphensis	—	1	—	—	—	—
46	Fejsll Stomphensis	—	1	—	—	—	—
47	Iütl vidua Stomphensis	—	1	—	—	—	—
48	Israel Stomphensis	—	1	—	—	—	—
49	Aron Stomphensis	—	1	—	—	—	—
50	Nicola Stomphensis	—	1	—	—	—	—
51	Abraham Lovicz Stomphensis	—	1	—	—	—	—
52	Herczll Gojthajner Stomphensis	—	1	—	—	—	—
53	Izak servus synagogae	1	—	—	—	—	—
54	Moyses Theben et Israel Stomphensis	—	1	—	—	—	—
55	Gabriel Stomphensis	—	1	—	—	—	—
56	Salamon Rechnitz	1	—	—	—	—	—
57	Samuel Schwob	1	—	—	—	—	—
58	Isak Schwoab	1	—	—	—	—	—
59	Hyrchl Ingeltl	1	—	—	—	—	—
60	Marcus medicus	1	—	—	—	—	—
61	Abraham Stomphensis	—	1	—	—	—	—
62	David [T] Eben	—	—	1	—	—	—
63	Israel Stomphensis	—	1	—	—	—	—
64	Isak, Iudaeorum Cantor Stomphensis	—	1	—	—	—	—
65	Moysi Stomphensis	—	1	—	—	—	—
66	Iacobus David	1	—	—	—	—	—
67	Samson David	1	—	—	—	—	—
68	Nachum David Stomphensis	—	1	—	—	—	—
69	Ioelle uxor Sekll parvuli	1	—	—	—	—	—
70	Schaye Teloniarius	1	—	—	—	—	—
71	Lebl Iudaeorum Lanio sive scissor	1	—	—	—	—	—
72	Iacobus Lebl Stomphensis	—	1	—	—	—	—
73	Levf Steklmacher	—	1	—	—	—	—
74	Isak Schulsinger	—	1	—	—	—	—

Conscriptio Judaeorum Anno 1709 habitantium in suburbio
Posoniensi ex parte Celsissime Principis Palatini.

	Antiqui habitantes	Kepcsinienses	Ex pratis Marianis	Kismartonienses	Ex Mattersdorf
1	Lazarus ex pratis marianis . . .	—	1	—	—
2	Izak vidua ex pratis marianis . . .	—	1	—	—
3	Izak Wiener cum filio Marco . . .	1	—	—	—
4	ex parte celsissime Palatini Level Kepcsiniensis	—	1	—	—
5	Iacobus Telonarius ejusdem loci . . .	—	1	—	—
6	Marcus Magister Scholasticus ejusdem	—	1	—	—
7	Samuel Sartor ex Lakenpoch . . .	—	1	—	—
8	Anschel Herlinger	—	—	—	1
9	Josephus scissor cum matre uxorit.	—	1	—	—
10	Item Izak, ejusdem loci	—	1	—	—
11	Item Samuel ex Rhechnicz	—	1	—	—
12	Item Level ex Rhechnicz	—	1	—	—
13	Item vidua Rabinien. Kepcsinien.	—	1	—	—
14	Moysis Sartor	—	1	—	—
15	Naczl aurifaber	—	1	—	—
16	Nothl scissor animalium	—	1	—	—
17	Izak Kis Martoniensis	—	—	1	—
18	Aron ejusdem loci	—	—	1	—
19	Edl vidua Kepcsiniensis	—	1	—	—
20	Iacobus sartor ex pratis Mari . . .	—	1	—	—
21	Item Levll Sartor Kepcsiniensis . . .	—	1	—	—
22	Iacobus Magendorff Instructor . . .	—	1	—	—
23	Izak Confector tabacae	—	1	—	—
24	Wolf Ianio	—	1	—	—
25	Izak Rochell ejusdem loci	—	1	—	—
26	Moysis ex pratis marianis	—	—	1	—
27	Áron Lövel cum parente Kep- csinienses	—	1	—	—
28	Kalmans vidua Kepcsiniensis	—	1	—	—
29	Levl ejusdem loci	—	1	—	—

	Antiqui habitantes	Kepcsienses	Ex pratis Marianis	Kismartonenses	Ex Mattersdorf
30	Izak ejusdem loci	—	1	—	—
31	Iacobus Schlejning ejusdem loci .	—	1	—	—
32	Izak Lanio ejusdem loci	—	1	—	—
33	Adamus Löbl ejusdem loci	—	1	—	—
34	Hirschl Spilman ejusdem loci . . .	—	1	—	—
35	Izrael sartor ejusdem loci	—	1	—	—
36	Izak ex pratis Marianis	—	—	1	—
37	Iudas Kepcsiensis	—	—	1	—
38	Malchus vidua ejusdem loci	—	1	—	—
39	Simon ejusdem loci	—	1	—	—
40	Gottl ejusdem loci	—	1	—	—
41	Leffmann ejusdem loci	—	1	—	—
42	Mandal ejusdem loci	—	1	—	—
43	Salom ejusdem loci	—	1	—	—
44	Samuel Natl cum consanguinis . . .	—	1	—	—
45	Iolle (Joele?) Kepcsiensis	—	1	—	—
46	Abraham paff ejusdem loci	—	1	—	—
47	Völff paff ejusdem loci	—	1	—	—
48	Aron Hedervár	—	1	—	—
49	Ioannes Lepold	—	1	—	—
50	Lazarus Gloser	—	1	—	—
51	Rozina vidua	—	1	—	—
52	Israel defuncti Rabiner filius . . .	—	1	—	—

**Item conscriptio Iudaeorum ex parte Domini comitis Zicsiani
ex oppido Karlbürg et aliis locis.**

		Ex Karlbürg
1	Leffman sartor	1
2	Item una vidua	1
3	Hyrshell	1
4	Aron ibidem	1
5	Josephus Francell	1
6	Josephus Löbl	1
7	Moysis Iudicum servus	1
8	Nattl	1
9	Abraham Ianio	1
10	Nattl Schlesinger	1
11	Izak iudex ejusdem loci	1
12	Voff ibidem	1
13	Lövl ^l ejusdem loci	1
14	Nattlin vidua ibidem	1
15	Arnad (?) Vegler	1
16	Gerstl sartor	1
17	Salamon tabak spinner	1
18	Marcus Rosztauscher	1
19	Israel	1
20	Jacobus sartor	1
21	Izak ibidem	1
22	Izrael ejusdem loci	1
23	Samuel ejusdem loci	1

**Conscriptio Iudaeorum Rajkensium ex parte Domini comitis
Forgacz et aliorum Dominorum itidem curias habentium.**

		Rajkenses
1	Moysis Lövel	1
2	Josephus Lövel	1
3	Lovel Gutern	1
4	Adamus Marx	1
5	Abraham Hyrschell	1

Item Iudaeorum Kepesiensium.

		Kepesienses
1	Iacobus Kepesiensis	1
2	Abraham ejusdem loci	1
3	Moyses Proot ibidem existens	1
4	Item Moyses ibid	1

Item conscriptio eorum ex diversis locis.

		Portaj (?) (Partei ?)
1	Bennis ex Tapolchan	1
2	Herschl majczik Springer	1
3	Michael Jaurinensis	1
4	Lazarus Böhm	1
5	David Prode	1
6	Barus Polak	1
7	Izak Alntenburger	1
8	Fajs Instructor ex polonia venit	1
9	Raphael pelio	1
10	Leffmann Instructor Iudaeorum	1
11	Ábraham vidua ex S. Georgio	1
12	Iosephus Dioszegh ex Cseklis	1
13	Elias	1
14	Abraham prug	1
15	Duae viduae ex prug	1
16	Mella cum filio	1
17	Wolff ex Serdahely	1
18	Lazarus Saphi extraneus	1
19	Edel vidua extranea	1
20	Lovff Holicensis	1
21	Kayn Pertkl Budensis	1
22	Bihme Najfelt	1
23	Faldi Marrokan	1
24	Samuel Serediensis	1
25	Velse Tabakmocher	1
26	Jacobus Bajensis	1
27	Lazarus Tapolesaniensis	1
28	David Instructor Iudaeorum	1
29	Seligell Prode	1
30	Leoff ex Arevicz	1
31	Moysis Klompherer	1
32	Nattl vidua	1
33	Kayn coctor crematurae	1
34	Salla vidua	1
35	Simon polak	1
36	Nattl Gloser	1
37	Moysis Prode	1
38	Ábrahám Vallos	1
39	Wolff prug	1
40	Kalmen Brodensis	1

ca. 200

374.

Bécs 1710 június 2. I. József király megparancsolja Moson vármegyének, hogy azokat a zsidókat, kik eleinte a lázadásos időben mint biztosabb helyre, a Lajta melletti Bruckba mentek lakni, onnan pedig a pestis kikerülése végett, Nyulasra mentek és ott három nemesi kúriában tartózkodnak, innen a járvány terjedésének meggátlása céljából azonnal hovátartozásuk helyére kiutasítsa.

Josephus etc.

Rendi, Hrabiles, Sples ac Magci, nec non Egregii et Nobiles Fideles Nobis dilecti. Relatum est Majestati nostrae a Regimine nro Inferioris Austriae, qualiter posteaquam certi Iudaei ad Civitatem nostram Pruggensem penes fluvium Laytám sitam, his tumultibus tanquam locum securiorem se recipientes, et eadem Civitate ad praecavendam et evitandam pestiferam luem amandati ad oppidum Goisz, seu Nyulas in isto Comitatu Vestro situatum et per Religiosos Patres Societatis Jesu Collegii Budensis possessum, se transferentes abinde perfirmiter per officialem loci eo, quo spectant, relegati extitissent, tandem iidem Iudaei ad certas domos seu Curias Nobilitares ibidem in Gyösz (sic) [Goisz] existentes se collocassent, ibidemque pertinaciter perseverare non formidarent.

Cum autem iidem Haebrei quaestus exercendi gratia ad varia hinc inde loca infecta excurrent, per eosdemque similiter malum ordinarie induci soleret, jamque hujus contagiosi morbi signa notabiliter apud praefati oppidi incolas apparerent; ne itaque exinde alia etiam vicina loca propterea adhuc sanitate perfruentia, Regnoque et provinciae nostrae haereditariae cum ingenti Reipublicae detrimento quoquomodo (quod Deus-clementer avertere dignetur) inficiantur, quin potius ab hocce contagioso malo salvae et immunes praeserventur.

Ideo Vobis harum serie firmiter praecipientes commitimus ac mandamus, quatenus acceptis iisdem illico et absque omni mora praefatos Iudaeos una cum familia,

rebusque et sarcinis suis ex praetactis tribus curiis auctoritate Magistrali amandare, eoque, quo spectarent, remittere et relegare, possessores vero earundem curiarum, ne ejusmodi Haebreos praeviam ob rationem amplius in easdem domos recipere sub gravi poena et animadversione nostra Regia praesumant, verbo nostro Regio serio inhibere, nosque sine ulla mora superinde circumstantialiter informare modis omnibus debeatis et teneamini. Secus non facturi, Gratia etc. Datum Viennae, die 2. Mensis Junii Ao Dni. 1710.

Mednyánszky.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1710. Junius Nrs. 3.

375.

Bécs 1710 szeptember 17. A magyar udvari kancellária helyesli a pozsonyi kamara azon intézkedését, mely szerint a járvány miatt nem engedte, hogy néhány zsidónak sóval megrakott nyolc hajóját elszállítsák.

Illustrissimi, Spectabiles, Magnifici, nec non Perillustres ac Generosi Domini Nobis observandi.

Salutem etc. Binis praetitulatarum Dominationum Vestrarum, sub 11. et 15. currentis emanatis, posterioribus quidem, super ulterioribus dispositionibus, ac Civitatis etiam Ginziensis infectione, nec non Iudaeorum penes Passum Excelsae Camerae Aulicae, octo navibus salem deportantium non admissione Informatoriis, rite perceptis et cum hujato Consilio sanitatis Communicatis, ac in hodierna ejusdem sessione perlectis, non solum per praetitulatas Dominationes Vestras insinuatae ibidem factae dispositiones, sed praesertim praescitorum Iudaeorum non admissio summopere laudata et approbata, ac ne in futurum etiam quicumque et penes quaecumque passuales Literas profecturi, si ex suspectis locis adventare comperiantur, non attentis ejusmodi Passualibus, ullo modo admittantur, impense commendatum extitit. Quod autem Divino Numente

miserante, Libera et Regia Civitas Poseniensis penitus ab hoc malo immunis sit, intime eatenus congratulamur ac ulterius quoque perseveretur ac caetera loca Divina miseratione liberentur cordicis vovemus; Illustrissimas Sples ac Magcas. Perillustrres ac Grosas. Dominationes Vras ad vota sua vivere et valere cupimus. Datum Viennae die 17. Septembris 1710.

Cancellarius, Caeterique Cancellariae
Regio-Hungaricae Aulicae Consiliiarii.

Orsz. Levélt. Ben. Resol. 1710. Septembris 17.

376.

Bécs 1710 október 17. Az udvari kamara kéri a magyar kamarát, hogy azokat az útleveleket, melyeket az udvari kamara a sőt szállító zsidóknak és rácoknak kiállított, a járvány terjedése miatt, vagy másolatban, vagy eredetiben hozzá felküldje.

Illustrissimi etc.

Ex inclusis litterarum illarum paribus, quas praetitulatae Dominationes vestrae, hic Viennae constituto Sanitatis Consilio direxerunt ex iisdem constat easdem praetitulatas Dominationes vestras et id repraesentasse. nonullos Iudaeos et Rascianos penes Passum hujusce Camerae Aulicae, certam salis Ungarici quantitatem, secundo Danubio ex locis de infectione contagionis suspectis plane Posonium versus imo et eo deduxisse, deducere voluisse. Quo deductionis medio non postremum sperandum esset inferendae contagiosae infectionis periculum, si hoc rerum tempore ejusmodi signanter a Iudaeis et Rascianis promovendae quaesturae in loca neeum a contagione infecta, exercendae admitterent.

Haec praetitulatum Dominationum vestrarum ad dictum sanitatis consilium facta repraesentatio, posteaquam in Nostri devenisset notitiam, de re esse censuimus, quatenus memoratarum Passualium tenor in paribus vel in ori-

gine Nobiscum communicetur: quam communicationem praestolando, dum acceperimus, quoad memoratum desiderium praetitulatarum Dominationum vestrarum haec suae Majestatis Camera Aulica id faciet, quod de publico bono et servitio Principis consultum necessariumque esse adinvenietur. Eisdem in reliquo diu ad vota sua vivere exoptamus. Dabantur Viennae die 17. octobris 1710.

N. N. Sacrae Caesae Regiaeque Mattis etc.

Orsz. Levélt. Ben. Res. 1710. Octobris 17.

PARLAMENTUM HUNGARICUM

ORSZÁGGYÜLÉSI

ZSIDÓTÖRVÉNYEK

a Budán 1822 megjelent „Corpus Juris Hungarici“-ból.

JURAMENTUM JUDAEORUM*)

1.

Forma juramenti Judaeorum contra Christianos praestandi.

§ 1. Ubi sciendum; quod Judaeus juramentum praestare volens, contra solem verti et nudipes stare debet, chlamide, vel pallium indutus, et pileum judaicum in capite suo habens: volumenque legis (quod tabulam Moysis vocant) manu sua tangat atque teneat et sic dicat:

§ 2. Ego T. Judaeus juro per Deum vivum, per Deum sanctum, per Deum omnipotentem, qui fecit coelum et terram, mare et omnia, quae in eis sunt; quod in hac causa, qua me hic Christianus inculpat, innocens sum penitus et immunis. Et si reus sum, terra me absorbeat, quae Dathan et Abyron absorbit. Et si reus sum, paralysis et lepra me invadat, quae praecibus Helisae Naaman Syrum dimisit. Et si reus sum caducus morbus, fluxus sanguinis et gutta repentina me tangat et mors subitanea me rapiat, dispareamque in corpore et anima ac rebus meis, et sinum Abrahae nunquam perveniam, et si reus sum lex Moysi in Monte Synai sibi data me deleat et omnis scriptura, quae in quinque libris Moysi scripta est, me confudat. Et si istud juramentum meum non est verum et justum, me deleat Adonay et suae Deitatis potentia. Amen.

*) Corpus Juris Hungarici (1822) I. k. 105. I.

2.

1578 aprilis 13. *Decretum primum Articulus 2, § 3.*

Judaei tamen et Anabaptistae, proprias domos habentes (qui in Hungaria paucissimi sunt) quo citius emigrent; ad solvendum dicam et alia onera subeunda, in duplo cogantur.

Corp. Jur. Hung. I. 539. 1.

3.

1595 *Decretum VI. Art. 10.*

Anabaptistae et Judaei de qualibet persona singulis mensibus, singulos quinquaginta denarios solvant.

Corp. Jur. Hung. I. k. 560. 1.

4.

1630. *Decr. III. Art. 15, § 2.*

Atque Judaei, tam a Tricesimarum, quam Teloniorum arendatione amoveantur.

Corp. Juris. Hung. I. k. 719. 1.

5.

1647. *Decr. II. Art. 91, § 8.*

Hoc loci renovatur Art. 15 anni 1630 vigore ejus, ut Judaei ab arendatione Teloniorum veluti Jurium Regni incapaces, infideles et nulla conscientia praediti, finita hac Dieta, quantocyus amoveantur: Ac, ut contrarium facientes poenam amissionis Telonii incurrant ipso facto.

Corp. Jur. Hung. I. k. 779. 1.

6.

1649. Decr. III. Art. 79.

De Judaeis, a Teloniorum administratione amovendis renovantur articuli superinde conditi.

§ 1. Et pro reali eorundem effectatione, ulterius statuitur, ut in quolibet Comitatu ubi hujusmodi Judaei Teloniorum exactione adhibiti fuerint, Vice-Comites ejusdem Comitatus sub poena amissionis officii, vel si ipsi interessati forent, alii in locum eorundem per Comitatus substituendi, cum potioribus, quos ad manus habere poterint, ejusdem Comitatus Jurisperitis Nobilibus, unoque vel altero Judice Nobilium et Jurato Assessore praesentibus, post binariam legitimam admonitionem antea praemittendam ad facies talium Teloniorum exire et accedere, ibidemque comperta prius mera rei veritate, de simplici et plano, Villam vel Oppidum, in quo talis Judaeus Telonium administrare compertus fuerit, abjudicandi statimque occupandi et proximiori confinio applicandi (cunctis Juridicis Remediis sepositis) plenariam habeant potestatem:

§ 2. Salva tamen ejusdem Villae et Oppidi; communis aestimatione, per legitimos Possessores redimendi facultate.

Corp. Jur. Hung. I. k. 804. I.

7.

1655. Decr. IV. Art. 29.

De abolendis et rectificandis siccis et minus necessariis Teloniis, amotione Judaeorum decernitur, ut soluta hac Dieta ad certificationem Comituum infrascripti Commissarii, in locum vero demortuorum, vel impeditorum per infra notatum Presidem denominandi.

§ 4. Cui rectificationi, si Dominus loci, vel Telonii per se, vel alios resisteret, aut Telonium dejectum erigeret, vel

admoniti Judaeos a Teloniis suis amovere nollent, per eosdem Dominos Commissarios, Vice Comites et adjunctos Nobiles juxta Titulum 133 partis primae, in perennali aestimatione Villae, seu Oppidi illius; ubi talia Telonii existent, ipso facto convincantur in duabos confiniis Regni, in tertia vero partibus Executoribus (cunctis remediis sepositis) applicanda: salva tamen Appellatione ad Tabulam Regiam extra Dominium permanente.

Corp. Jur. Hung. II. k. 82. l.

TARTALOMJEGYZÉK.

E lapok szélén megjelölt lapszámok alatt találhatóak már előbb közölt regesták és oklevelek forrásaik megnevezésével.

1541—51.

	Lap
Zsidó bérlők és adófizetők a török hódoltság idejében	3—4

1551.

Október 17 és 31. 1553 június 25. I. Ferdinand király ismételt jelentést kíván arról, hogy Pozsony város miért nem akarja a magára vállalt zsidóadót megfizetni	5—6
---	-----

1553.

Június 25. I. Ferdinánd király megparancsolja, hogy a helytartó-tanács a zsidóadó ügyében, melyet Pozsony városnak a kiűzött zsidók helyett fizetni kell, felülvizsgáló tanácskozást tartsanak	6
December 12. I. Ferdinand király 100 forintra szállítja le Pozsony városa által évenként fizetendő zsidóadót	7

1553—1555.

Hans Dernschwamm utazási naplójából a magyarországi zsidókra vonatkozó feljegyzések	7—8
---	-----

1554.

Március 1. Verancsics Antal osztrák-magyar követ a portánál Ferdinand király jóindulatába ajánl egy Ábrahám nevű zsidót, ki a követségnek már régóta hű szolgálatokat tesz	8
--	---

1555.

Március 10. Verancsics A. és Zay F., követek a portánál két Magyarországon fogva tartott zsidó érdekében közbenjárnak egy török dignitáriusnál	8—9
--	-----

Szeptember 6. Verancsics Antal követ értesíti a török fogságban levő Gergely diákokot, hogy Ábrahám zsidóval pénzsegélyt küld neki 9—10

1556—1561.

Magyarországi zsidók a török hódoltság alatt 10—11

1557.

Augusztus 12. Verancsics, Zay és Busbeck császári követek Konstantinápolyban elküldik az elfogott két zsidó szabadonbocsátásáért követelt lovakat és egyéb értéktárgyakat . . . 10

1559.

November 5. Verancsics Antal mint egri várparancsnok kéri Oláh Miklóst, esztergomi érseket, hogy az egri katonák által elfogott zsidók ügyében az e miatt haragudó Ferdinand királyra eszillapítólag halva járjon közbe 11—12

1560.

Ferdinand király megparancsolja, hogy az Éleskő várában összeírt értéktárgyakat, köztük egy zsidónál elzúlogosított és Cziráky Balázs által 600 magyar forintot kiváltott „nyakbavetőt”, a jogos tulajdonosoknak visszaadják 12

1460—61.

Zsidó bérlők a török hódoltság alatt 12—13

1563.

Július 28. I. Ferdinand egyebek közt elrendeli, hogy a vásárfelügyelő a zsidókat is az elővásárlástól eltiltsa 13

1564.

Kismartoni zsidók összeírása 14—16

1567.

Június 21. Benjamin és Kálmán zsidók 1,842.000 akese-ért bérbe vették 3 évre a budai vilajetnek kincstári jövedelmét. Ugyanekkor e két zsidó bérbe vette 3 évre 1,013.000 akese-ért a paksi jövedelmet is 16

Június 25. Miksa császár a portával megköthető béke előmozdításának céljából utasítja Verancsics Antal követét, hogy lépjen érintkezésbe Ábrahám zsidóval és keresse meg a zsidó Don József naxosi hercegnek is közbenjárását 16—17

Július 11. B. Forgács Simon szerződést köt Czeth (v. Szüts) Gergellyel az elrablandó Mózes, budai zsidó szabadonbocsátásáért fizetendő váltságdíj felosztásáról 17—18

	Lap
Szeptember 9. Musztafa budai pasa értesíti Salm grófot és Trautson Jánost, császári hadvezéreket egy budai zsidónak (Mózes) császári katonák által Ráczevin történt elraboltatásáról	18
Szept. 11. Don Joseph naxosi herceg meglátogatja Verancsics Antal püspököt, császári követet a portánál	19
Szeptember 21. Verancsics követ jelentése Miksa császárhoz Don József Nászi személyéről, befolyásáról a szultánnál és a vele folytatott tárgyalásról	19—23

1568.

Január 15. Királyi felszólítás Pozsony város által fizetendő zsidóadó tárgyában	23
Május 28. Verancsics Antal konstaninápolyi követjárása alatt kapott és kiadott pénzekről való elszámolásában felemlít egy don József Naszitól kapott 2000 aranyforintnyi kölcsönt is	23—24
Június 11. Zsidók Forgács Simon, egri kapitány fogságában	24
Szeptember 24. Jakab Mändl, a katonai élelmiszerszállítási hivatalnál volt alkalmazott zsidó (?) kérése hátralékos fizetése ügyében	25
November 13. II. Miksa elrendeli, hogy a Mandel Jakab a szendrői vár élelmiszerintézője és Pesty Ferenc közti ügyét rendezzék	26

1569.

Február 14. Szokolli Musztafa, budai pasa kéri Miksa császárt, hogy Forgács Simon által Ráczevin elraboltatott Mózes zsidót kiszabadíttassa	27
Február 16. Magas váltásdíj kicsikarása céljából Forgács Simon, egri várkapitány által elfogatott Mózes zsidó könyörgő felségfolyamodványban Miksa császárnál kiszabadíttatásáért esedezik	28
Április 18. Abraham és Jakab budai zsidó bérlők	31
Június 22. Szűcs Gergely kötelezvényt ad gr. Forgács Simonnak Mózes budai zsidó szabadonbocsátásáért fizetendő 10.000 frt. váltásdíj fölosztásáról	31

1570.

Március 31. Musztafa, budai pasa újból kéri Miksa császárt, hogy Forgács Simon fogságában levő Mózes zsidót szabadon bocsáttassa	31—32
--	-------

1571.

Február 25. Izsák zsidó magyarországi nagy marhakereskedő	33
---	----

1573.

- Augusztus 31. A király az udv. kamarától véleményezést kér
Schlesinger Wolfgang özvegyének kegydíja tárgyában Lap
33
- Szeptember 14. Miksa király elrendeli, hogy az auszterlitz-i vásár-
főfelügyelő Baruch és Lázár magyar zsidóktól elkobzott hód-
szörméket visszaadja 33

1573—1584.

- Részletmásolat a bécsi nemzeti könyvtárban őrzött, a török fog-
laltság alatt zsidók által vezetett defterkönyvecskék (adó-
lajstromok) jegyzékéből 34—37

1577.

- Január 24. A király jelentést kér arról, hogy a morva vásár-
főfelügyelő miért kobozta el a zsidóktól a Parth Vitustól
vett szőrmeárukat 37

1578.

- A Kolozsváron tartott országgyűlésen a rendek panaszkodnak a
görögök és zsidók bejövetele miatt 38

1579.

- November 12. Kara Vejsz budai pasa kéri Ernő főherceget, hogy
Jakab budai zsidó és a Nagyszombatba költözött marosi
Trombitás János közti vitás ügyet elintézzze 38

1580—81.

- A török fejadóval tartozó budai zsidók nevei a budai zandsák
kincstári jövedelmének defterje szerint 39

1581.

- Július 4. Ali budai pasa is kéri Ernő főhercegtől és 1581 augusztus
19-én Rudolf császártól Jakab budai zsidó és Trombitás János
közt fennforgó ügynek elintézését 40—41

1582—84.

- Atala zsidó a székesfehérvári kincstári jövedelmek főbérelője,
később főfelügyelője 41 és 43

1582.

- Szeptember 13. Ali basa választ kér Rudolf császártól azon ügy-
ben, melyet a budai zsidók Nyáry István követnek előterjesz-
tek és mely a törökök és az osztrákok közti kereskedelem-
nek javára lenne 41—42

1583.

- Július 3. Ali budai pasa kéri II. Rudolf császárt, hogy parancsolja meg Komárom udvarbírájának és kapitányának, hogy megengedjék Ábrahám zsidónak, Kielmann András rabszolgájának az esztergomi vegházhoz szükséges talptákat onnan elszállítani 42

1585.

- Január 24. Szinán, budai pasa kéri Ernő főherceget, hogy szolgáltasson igazságot Jakab budai zsidónak Trombitás János régi adósával szemben, nehogy kénytelen legyen, valamelyik ártatlan osztrák alattvalói kereskedő áruiból őt kártalanítani 43

1589.

- Jeruzsálemi Hosea, esztergomi zsidó főfelügyelő, a Komáromban lakó Olasz Andrást saját érdekében magához hívja 44

1589.

- Április 13. Ferhat budai pasa kéri Pálffy Miklós országbíró, hogy szorítsa Trombitás Jánost arra, hogy Jakab budai zsidónak fizesse meg azt az 1300 forintot, amivel néki még Maroson való lakásának idejében szállított bors, gyömbér és „mocharet“-ért tartozik 45

- Június 19. Ferhat budai basa kéri Ungnád Dávidot, hogy a Pozsonyban lakó Horvát Jánost, a Nagyszombatban lakó Horváth Gáspárt és Bornemíssa Jósát szorítsa arra, hogy Hagim budai zsidónak árukért tartozó adósságaikat megfizessék 46

- Július 25. Ferhat budai basa kéri Pálffy Miklós országbíró, hogy Jósa budai zsidónak és Simon atyjának, a császár országában zavartalan kereskedés végett, hitlevelet adjon 47

- Augusztus 5. Ferhat basa kéri Pálffy Miklóst, hogy szolgáltasson igazságot Ábrahám zsidó és Tatay Máté és Király Albert közti peres ügyben 48

1590—1594.

- Jehudi zsidó sóvásárlásai a budai kincstárnál 71

1591.

- Mózes hudaí hídfelügyelő 49—50

1592.

- Március 14. Mátyás főherceg jelentést kíván Hirschl Sámuel zsidótól a morvai vámszedő által elvett vég atlasz ügyében 51

1593.

Lap

Július 24. Nagyszombati marhakereskedők a pozsonyi kamaránál egyebek közt arról is panaszkodnak, hogy a czobori uradalom zsidó vámszedői is igazságtalanul szedik tőlük a vámot 51—53

1594.

Január 24. Salm Gyula gróf tisztázza Selessi János galgóczi harmincados azt, hogy az egyik alattvalója, Dávid zsidó által a harmincadon áthajtott barmokért fizetett vámtól nem szolgáltatta be, hanem azzal kereskedett volna 53—54

1597.

December 5. Mátyás főherceg információt kíván Izsák Meysel, a fizetómester szolgálójának hozzá benyújtott kérvénye ügyében 55

1598.

Báró Herberstein Frigyes jelentést tesz Rudolf királynak, hogy két zsidó az aranyt és ezüstöt nem Selmecbányába szállítják, hanem átcsempézik Lengyelországba, hol azt jobban fizetik 56

1599.

Március 2. Mátyás főherceg helytartó elrendeli, hogy Áron Jakab zsidónak egy morvai harmincados által elkobzott ezüst tárgyakat és szőrméket vissza kell adni 57

1600.

Október 11. Izsák Mózes jelenti özv. b. Pálffy Miklósné, szül. Fugger Máriának, hogy a pénz és posztóval kiküldött csász. biztosok Komáromba érkeztek, és azon lesz, hogy bold. férje által adott kölcsönpénzt visszakapja 59

Bakics Mihály főúr aranytárgyai zálogba vannak Holomek, straszniczi zsidónál 60

1601.

Jakab, Izsák, Mózes, Ábrahám magyarországi török kincstári alkalmazottak 61

Augusztus 23. Mátyás főherceg elrendeli, hogy Izsák Meyslnek, a magyar hadi felügyelőség irnokának 166 forintot és 30 krajcárt kifizessenek 61—62

1610.

Május 20. Kolarovicz (Trencsén m.) községi előljárósága Lebkó zsidónak házépítési engedélyt ad 62

1612.

Január 27. Orosztony Ferencz, szakolczai harmincados jelenti a pozsonyi magyar kir. kamarának, hogy egy hodonlyi zsidótól kontrabandumként elvett két rókabőrt és három ezüstserleget 64

1615.

Lap

- Sopron április 13. A soproniak és a pozsonyiak vonakodnak az inquisítiót bevezetni, de a nagyszombatiak ezt a zsidók ellen kívánják 65

1619.

- Május 20. „Abraham doctor“ Erdélyben 66
 Július 14. Jakab zsidó doctor Erdélyben 66

1620.

- Február 3. Bod János bazini plébános kéri Pázmány Péter érseket, hogy a Bécsben egy zsidónál eladott, vagy elzálogosított templomi kegszereket visszaváltsák 67
 Június 14. Kryss Péter, vágújhelyi harmincados és Kardoss Miklós ellenőr a pénzváltás körüli visszaélésekre vonatkozólag jelentik a pozsonyi kamarának, hogy a zsidók nem idegen pénzzel jönnek át a batáron, hanem a császár engedelmével Morvaországban veretett pénzzel 67—72

- Július 12. Kryss Péter, vágújhelyi harmincados jelenti a pozsonyi kamara elnökének, hogy egy zsidótól, ki régi pénzt váltott, 250 forintot elkobozott és ezen pénzre vonatkozólag intézkedést kér. Jelenti továbbá, hogy Ebeczki Bogdanócson a zsidóknak éjjel-nappal váltja a régi pénzt és más harmincadosokon átboesátják a zsidókat. A pénzverést bérlő zsidó, ki a császárnak igen kedves embere, a pénz elkobzása miatt igen keményen megfenyegette 72—74

- Augusztus 17. Az esztergomi káptalan Nagyszombat városnak másolatot állít ki I. Ferdinánd király által 1539 február 19-én kibocsátott rendeletről, mellyel a zsidókat Nagyszombathól örök időkre kitéltja és a várost kötelezi a zsidóadó megfizetésére 74—75

- November 13. Gróf Thurzó Stanisló nádor husvétig megtiltja a zsidó és idegen kereskedőknek a silány pénzen összevásárolt borok kivitelét 76

- November 22. A pozsonyi kamara tanácsosai közlik a kamara elnökével a nádornak a bor kiviteléről szóló paramesára vonatkozó véleményüket 77—79

1623.

- Január 12. Kryss Péter, vágújhelyi harmincados a kereskedelem védelme végett kéri a pozsonyi kamarától Zsámbokréty Zsigmond és András nemes emberek megbüntetését, mert árnival házaló Valentinus nevű (magyar) bródi zsidót útközben megtámadták és tőle 1 és fél vég zsidó vásznat és 8 forint készpénzt elvettek 80

- Vágújhely 1623 február 7. A vágújhelyi harmincados jelentést tesz a pozsonyi kir. kamarának, hogy a nádor galgóczi tisztartója elkobozta Zakariás, David és Sámuel bródi zsidóktól az

- általuk Pöstyénbe szállított nyersbőröket, amelyekért pedig a harmincadot már lefizették volt. Csak 200 forint tiszteletdíj („honorarium“) lefizetése után engedte a nádor úr két kocsirakományt tovább szállítani, a harmadik kocsirakományt elszállította Pozsonyba, dacára annak, hogy Zakariás azt már Sziléziába eladta 81—83
- Június 18. Bethlen Gábor zsidóprivilegiuma 84—85
- Szeptember 23. Pázmány Péter kéri II. Ferdinándot, hogy kötelezze a pozsonyi zsidókat arra, hogy a bor árát, míg azt teljesen ki nem fizették, minden október 1-én 1000 forintot fizesse nek aprópénzben 86
- 1623 után. Erdélybe bevándorolt med. dr. David Valerius, ki később a sárospataki akadémiának professzora lett 86

1625.

- Február 14. II. Ferdinánd megtiltotta, hogy a külföldről Magyarországra jövő zsidó kereskedőket bántásák és megengedi, hogy a kiváltságos helyek kivételével bárhol kereskedhessenek . 87

1626.

- Március 5. A pozsonyi kamara jelentése a Pozsony és Nagyszombat városai által fizetendő rendes, valamint az eltávozott zsidók helyett fizetendő adó tárgyában 88
- Augusztus 26. II. Ferdinánd újból és szigorúan megparancsolja a (vág-)újhelyi harmincadhivatalnak, hogy a császári pénzverdének szállító zsidóknak a tőlük elkobzott régi ezüsttárgyakat hiány nélkül visszaadják 89—90

1627.

- Zsidó városrész (Mehallei Jehudian) Budán? 91 és 93

1628.

- Szeptember 14. A vágújhelyi harmincados beküld a pozsonyi kamarának 50 forintot és egyben jelenti, hogy a zsidó kereskedők háborgattatása miatt a kereskedelem egyre pang és a harmincad jövedelme apad. Bizonyítékul felhozza Czodek és Jakab zsidók eseteit 91

1629.

- Július 13. A vágújhelyi harmincados jelenti a pozsonyi kamarának, hogy Czódek zsidó marháinak Pöstyénben történt elkobzása annyira megfélemlítette a zsidó kereskedőket, hogy még a templomaikban is arra figyelmeztetik a zsidókat, hogy ne hagyják el lakóhelyeiket 92

1635.

- Április 27. A bazini harmincados jelentése a magyar kamarához
Salamon Farkas szentmiklósi zsidótól Modor és Pozsony
között elkobzott árúk tárgyában 93—94

Lap

1637.

- Szeptember 6. Makay Czymacia János, gyulafehérvári főbíró
örökvalló levéllel clad az ottani zsidóknak egy Malom-utcai
házfelket temető céljára 95

1640—1670

- közötti időből. A homonnai uradalom tisztartójának utasításai a
zsidó bérlőkre vonatkozólag 97

1648.

- Március 8. III. Ferdinánd megengedi, hogy Dreschl (Fröschel?)
Jakab, udv. zsidó, a spanyol királyné hazautazására szük-
séges lovakat Magyarországon bevásárolhassa 97

- Április 9. I. Rákóczi György, Erdély fejedelme, a gyulafejevári
majorban lakó görögök panaszára parancsolja, hogy az ottani
zsidók, kik a kereskedelmet majdnem egészen magukhoz
ragadták és nem adóznak, vagy legyenek segítségére a görö-
göknek a posta ellátásában és postalovak tartásában, vagy
pedig segédkezzenek nekik a higány körüli munkákban . . . 98

1650.

- Zsidóktól való félelem miatt az országos vásárt (Kassán?) a város-
kapun kívül tartották meg 100

1650—1661.

- Mózes, Jakab, Nátán, Izsák, Fekete Jakab és budai Jakab zsidók
üzleti összeköttetései a nagykorúsiakkal 100—101

1651.

- Március 17. Körözcvény az előkelő és gazdag Eleonora nevű
bécsi zsidónő gyilkosának elfogatására 101

1654.

- Május 20. Az udvari sebésztől lovak bevásárlásával megbízott
Jakab Gerstl és Izsák Simon alsóausztriai zsidók, kiktől
a magyaróvári főharmincados a rájuk bízott pénzt elvette,
panaszbeadvánnyal fordulnak az udvari kamarához, mire ez
a magyar kamarától jelentést kér 102 és 105

- Szeptember 12. III. Ferdinánd megparancsolja Sopron vármegye
alispánjának, hogy a fülesli zsidónak Sopron városba be nem

bocsátatása miatt a városkapitány ellen beadott panaszt ne tárgyalja másodszer, hanem szerezzon inkább érvényt a város azon kiváltságának, mely szerint zsidónak csak katona kíséretében és bizonyos adó lefizetése mellett léphet a város belterületére 106

1657.

Január 10. III. Ferdinánd megparancsolja Mansfeld grófnak, hogy nyomozza ki a Dunán Törökország felé tartó rác és zsidó kereskedők rablógyilkosait és derítse ki azt is, hogy nem foglalkoztak-e a meggyilkoltak tilos fegyvercsempészettel 110

1662.

Március 20. Apafi Mihály, Erdély fejedelme, Melemet gyulafehérvári zsidónak, örököseinek és mindkét nemű utódainak hűsége, különösen török-tolmácsi minőségében tett kitűnő szolgálatai fejében 1000 forintért zálogba adja Fejérvármegyében fekvő Ompoicza birtokot összes tartozékaival 112

Október 20. A Megyesen tartott országgyűlés határozatainak IV. artikulusa szerint ezentúl Erdélyben lakó minden zsidónak bíráik által rája kivetett tizedadót kell fizetnie 113

1664.

Január 31. A Nagysinken tartott országgyűlés határozatainak XXVIII. artikulusa szerint minden erdélyi zsidónak (a török porta contentiójára) 5—5 tallért kell évenként fizetni 114

1666.

Augusztus 6. Nagy István szerződése Sámuel zsidóval török fogságban levő rokonainak kiváltása ügyében 114

1669.

Április 12. Höschl Lebel, kit a bécsi haditanács a budai pasa kérésére árukkal Törökországba küldött, panaszkodik, hogy a brucki harnincados a császári útlevél felmutatása mellett sem engedi tovább utazni. Erre a haditanács felszólíttatja a brucki harnincadhivatalt, hogy jövőre jobban respektálják az udv. kamara által kiállított útleveleket 115 és 117

1671.

Április 24. Csányi János, soproni polgár, krónikájába bejegyzi, hogy 1671-ben Bécsből a zsidóknak távozní kellett, mire Magyarországon megindult az evangélikusok üldöztetése . . . 119

Május 14. Szabó Mihály, nagykörösi főbíró felkéri Kis Jakab budai zsidót, hogy fáért küldött két emberének annyi pénzt előlegezzen, amennyire nekik annak beszerzésére szükség lesz 119

	Lap
Augusztus 20. Ezen napon — Csányi János, soproni polgár krónikája szerint — megint beengedték a zsidókat Magyarországra, az „exequált” birtokokra	120
Október 12. Juda, erdélyi zsidó, Gyulafejevárott tolmácsi esküt tesz hivatalosan Belinicsy Ferencz és Incédi Pál előtt	120

1672.

Február 19. Schreiber Izrael (pozsonyi?) zsidó vád alatt áll, hogy más által lopott ezüst tálcáskákat akart eladni	122
Március 26. Panesich Gergely Lók (Sopron vm.) várából jelenti egyebek közt a magyar kamarának, hogy Németkeresztúron 28 zsidó család lakik. Ezek közül 4 már előbb is ott lakott és mostanig bérlik Németkeresztúron mészárszékét és vámot, továbbá a nagyczenki, sárvári és ikervári vámokat	123

1674.

Május 25. Nagykőrös község adóslevelet ad Marton deák, budai zsidónak 213 és 113 tallerről	123
--	-----

1675—1764.

Magyarországi zsidók a lipesei nagy vásárokon	124
---	-----

1675.

November 9. I. Lipót információt kér a felségfolyamodványban panaszkodó olasz Márkuszi Levi del Bancot ért sérelem ügyében	126
--	-----

1676.

Január 3. A hamis tallérok miatt fogságba vetett illvai zsidó aranyműves ügyében jelenti Boreziczky Ferenc a pozsonyi kamarának, hogy a zsidó szigorított vallatás után beismerete, hogy a hamis tallérokat Nozdroviczky Zsigmondtól vette, aki ezt elismerte és a hamis tallérok eredetéről és mennyiségéről is nyilatkozott	127—129
Március 17. Szily Mihály és Miklós csepregi nemes emberek és társaik négy, Csepregből máshova menő zsidó kereskedőt megtámadtak, hármat közülök megöltek és összes holmijukat és áruikat elvitték	130

1678.

Május 23. Fischer Mihály jelenti a pozsonyi kamarának, hogy Almássi János váci lakos elvett egy budai zsidótól egy általa a törököktől vett fogoly nőt gyermekével együtt azon ürügy alatt, hogy ő az asszony gyámja és haza vitte Ponikra.(?) Otthon az asszony elpanaszolta rokonainak, hogy Almássi útközben házasságtörésre akarta bírni, mire	
--	--

	Lap
letartóztatták, mert avval is gyanúsították, hogy keresztény- vérrel kereskedő zsidóval társi viszonyban állott. A zsidóról pedig azt állították, hogy az asszony csecsemőjének bőrét felkarcolta, hogy vérével arcát moshassa	132
Augusztus 3. I. Lipót király bazini polgárok panaszára megpa- rancsolja Ernei Miklós bazini szenátornak, hogy a házában lakó Lázár Hirschlt azonnal kilakoltassa	134
Október 2. Batthyáni Kristóf gróf kéri a pozsonyi kamarát, hogy a szentmártoni harmincadost, aki rohonczí zsidaitól egy gyöngyökből álló láncot, — noha a harmincadot már Pinkaföldön lefizették — elkobzott, szigorúan fedje meg; az említett zsidóknak pedig szolgáltatson igazságot	136
1681.	
Január 1. Özv. I. Rákóczi Ferencné, Zrínyi Ilona bérbe adja Munkácsi Efraim zsidónak a szentmiklósi koresmát és vámot a podheringi vámmal együtt	137
Február 1. Zámory György komáromi kapitány igazolja, hogy Nagykőrös városa lefizetett Márton budai zsidónak 64 ara- nyot, 18 tallért és 50 penzat és hogy 200 tallérral még adós maradt neki	138
1682.	
Január 14. Az udvari kamara megparancsolja a gajári harmin- cadhivatalnak, hogy Schlesinger Márkustól elkobzott arany- és ezüsttárgyakat neki visszaadja	138—139
1683.	
Július 17. Sopron városába benyomult Thökölyiek valamennyi ottani polgároktól a városházán kivallattak, hogy kinél van zsidóktól kölcsön vett pénz, vagy áru	140
1684.	
Szeptember 6. I. Lipót, a pozsony-, moson- és vasmegyei zsidók- nak erőszakos megbántói ellen védelevelet ad	140
1685.	
December 16. Az erdélyi országgyűlés határozata szerint a zsi- dók is, úgy mint minden más adózó, fejenként egy forintot tartoznak fizetni	142
1686.	
Erdélyben idegen nemzeti katonák bequartelyozása, szárazság és egyéb baj miatt nagy hiány van gabonaneműekben és e miatt zsidók, örmények, rácok és más kereskedők ellíltat- nak a gabonavásárlástól	144

	Lap
Kassán zsidóktól elvették a kir. kamarának szállítandó lisztet, pálinkát és egyéb áruikat, majd megverték és kikergették a városból	144
Február 15. Kassa városi tanácsa elhatározza, hogy városukba a városbíró tudta nélkül belépő zsidóktól el kell venni áruinak felét, esetleg fel kell őket akasztani	144
Május 28. Nagyszombat városi tanácsa abból az alkalomból, hogy egy Salamon nevű zsidó markotányos Spanner kapitány kíséretében a városba belépni merészkedett, Lipót királytól kéri régi privilégiumuk megerősítését	142
Május 28. I. Lipót megerősíti Nagyszombat város régi szabadsalmát, mely szerint a városi területen zsidó letelepedést nem kell tűrnie és mint markotányos belopózkodott Salamon zsidót kiutasíthatja	145

1687.

Június 15. Ábrahám zsidó Munkácsen a katonáknak külföldi posztót szállít	147
Július 10. Gróf Batthyány Ádám védlevelet ad a területén letelepedett zsidóknak. Ezeknek névszerinti idézése	147
Július 20. Markó zsidó a katonaságnak szövetet („közlondis“-t) szállít	149
Július 26. Oppenheimer Sámuel Bécs város szükségletére 300 ökröt szállít Magyarországból	150

1688.

Február 4. Oppenheimer Sámuel ajánlkozik a pozsonyi pénzverde újrалétesítésére és vezetésére	150
Március havában. Schlesinger Farkas, kismartoni zsidó, a bécsi pénzverde arany- és ezüstszállítója, panaszkodik, hogy Alexander kemsieri zsidónak ügyökei összevásárolnak Magyarországon minden arany- és ezüstitörmelékét a kemsieri pénzverde részére	151

1688—89.

Március 7 és 1689 január 19. A kemsieri pénzverde számára Magyarországon arany- és ezüstitörmelékét összevásárló Alexander Lebl zsidó az országból kiutasítatik	153—155
Jakab Simon, nikolsburgi zsidó, a váci, esztergomi, komáromi és szempezi vámokon át nagymennyiségű rezelet, nyersbőrt és pamutot szállít Morvaországba	154

1689.

Február 9. Hg. Eszterházy Pál nádor párlfogásába veszi az országból kiutasított Alexander Lebl, arany- és ezüstváltzó zsidóját	156
--	-----

	Lap
Március. Bazinban az ottani harmincados nem engedi Jakab Simon, nikolsburgi zsidónak a 100 mázsa rezet tovaszállítani	157
Március 6. Herceg Dietrichstein, nikolsburgi földesúr közbelépésére az udvari kamara elrendeli, hogy a bazini harmincadhivatal engedje meg Jakab Simon zsidónak, hogy száz mázsa rezet tovaszállíthassa	159
Április 27. Udv. kamarai rendelet, hogy Oppenheimer Sámuel embereit, kik a katonaság számára élelem- és zabszükséglet bevásárlásával vannak megbízva, Pozsonyban a vámilleték miatt fel ne tartóztassák	159
Június 18. Alexander Lebl, Magyarországon pagamentumot összevásárló kremsieri zsidó újból kitiltatik	160
Július 11. A beczkői uradalom fődirektora, Pongrácz Ferenc szerződést köt a vágújhelyi zsidókkal	161
Augusztus 30. Az udvari kamara felkéri a magyar kamarát, hogy Wertheimer Simsonnak, Oppenheimer Sámuel udv. faktor és szállító helyettesének segítségére legyenek azok ellen, kik a katonai élelmiszerek szállítására kötött szerződéseket nem tartják be	166—168
December 10. I. Lipót megengedi, hogy Feit Hirsl és Jakab Nall zsidók a visszavívt Buda benépesítésének és a kereskedelem fejlesztésének céljából évi védpénz lefizetése mellett a vízvárosban letelepedhessenek és ott boltot nyithassanak	168
December havában. Wertheimer Simson, udv. szállítóhelyettes kéri az udvari kamarát, a Caraffa hadibiztostól Szempeznél elhagyott és általa osak szívességből átvett 300 ökréért kivett felpénz fizetése alól felmentsék, mert ő az ökröket minden haszon nélkül adta el a pozsonyi mészárosoknak	169—171

1690.

Január 1. Herceg Eszterházy Pál a Nikolsburgból kismartoni területén letelepedő zsidóknak védlevelet ad	171—176
Május 2. Kálnoki Sámuel székely nemes földesúr szolgálói megöltek egy Marián nevű zsidó asszony férjét. Értéktárgyait egy gyergyói zsidó kicsalta tőle. Az özvegyasszony panaszára a Fogarasan tartott országgyűlés elfogatási határozatot hozott a gonosztevők ellen	176
Május 13. Hirschl és Jakab Simon testvérek engedélyt kapnak arra, hogy a katonaság számára különféle árucikkeket bevásárolhassanak és azokat Nándorféhvárra szállíthassák	176—177
Május 20. Czobor Ádám gróf kéri a pozsonyi kamarát, hogy ne engedje az ő sasvári zsidáját, Simon Jakabot, egy nikolsburgi zsidónak tartozó adóssága miatt bezártni, mert elegendő fog tenni kötelezettségének	177

	Lap
Július 15. A homonnai uradalomra vonatkozó urbarium-kivonat szerint a ptanai (?) malmot és a koresmákat bérbe bíró zsidó évenként 500 frt-nyi bérösszeget fizetett	178
December 18. Naftali Brandeis, prágai zsidó I. Lipóthoz intézett felségfolyamodvány révén akar a pozsonyi magisztrátus útján Jakab Mayer, pozsonyi polgárnak hitelezett 650 forintjához jutni	179

1691.

József Mózes Buda visszavivásánál fogságba esett és öt évi rab-ság után kiszabadult zsidó kéri a pozsonyi magyar kamarát, hogy a pozsonyi vámnál tőle elvett ezüstkardot neki visszaadassa	180
Január 22. Gr. Oppersdorf Frigyes gödingi földesúr panasz-beadványára I. Lipót király Nyitra megyétől követel elégtételt és kártalanítást nyitra megyei gonosztevők által saját lakásában félholtra vert és kirabolt Ainspigl nevű gödingi zsidó számára	181
Január 23. Arje Leb, pazdicsi zsidó bérlelő elismeri, hogy Kovács János esküdt az ott éjjelezett rekrutáknak adott sört megfizette	183
Február 28. Az udv. kamara kéri a magyar kamarát, hogy a zsidó vámosokat ellávolítsák és a kevésbé szükséges vámo- kat szüntessék meg	183
Május 16. I. Lipót felszólítja Nyitra megye hatóságát, hogy Simon Hirschl zsidó, gr. Czobor Ádám vámosa ellen, ki Markulin Lőrincz, bécsi polgár és kereskedőnek makacs adósa, kel- lően eljárjon	184
Június 18. Királyi mandátum Pozsony, Nyitra, Vas és Trencsén megyékhez a zsidó vámosok ellávolításának ügyében	187—188
Augusztus 6. Bäruch Salamon és Mózes Zelig nyugaltványt ad- nak arról, hogy néhai Dióssy Mihály, lévai harmincadosnak 356 forintnyi adósságát özvegyének második férje, Poór Lipót Pál, lévai várparancsnok kifizette	188
Szeptember 3. Oppenheimer Sámuel panaszbeadványára az ud- vari kamara felkéri a pozsonyi magyar kamarát, hogy legyen segítségére Oppenheimer lisztet és zabot bevásárló embereinek, kiket Pozsony új magisztrátusa nem akar beereszteni a városba	190
Szeptember 3. Oppenheimer Sámuel panaszára az udv. kamara elrendeli, hogy a magyar kamara neki Gössinger F. A. és Schladen F. ellen, kik nem akarják neki a szerződésileg meg- állapított és már előre megfizetett lisztet és zabot szállítani, szükség esetében végrehajtással is asszisztenciát adjon	191
Október 31. Oppenheimer Sámuelnek a nesziéri harmincados ellen beadott panaszára az udv. kamara kéri a magyar ka-	

	Lap
marát, hogy annak a harmincadosnak szilajságát tompítsa és komolyan figyelmeztesse arra, hogy Oppenheimernek adott passzusai iránt kellő respekttal viselkedjenek	192
November 12. Gróf Pálffy Miklósnak, Lázár Hirschl, bazini zsidó védőúrának kérésére I. Lipót elrendeli, hogy Hirschl és Hakszer István, felsőszelii lakos közti peres ügyben új tárgynlást tartsanak	193

1692.

Január 10. Kir. perfelfüggesztési rendelet Czaffordy Péter sopronmegyei lakosnak Jakab Hirschl, a nádornak kapuvári zsidó vámosa ellen beadott vádjában	201
Február 6. I. Lipót király tudatja a bazini magisztrátussal, hogy a bazini Paur György és a szintén ott lakó Lázár Hirschl közti pörben Hirschlnek van igaza	203
Február 27. Trencsén város tanácsa zsidók panasza folytán hozzá intézett kérdésre azt feleli a pozsonyi kamarának, hogy a panaszgó zsidókat nem a morvaországi szesz behozatalától tiltotta el, hanem attól, hogy azt a városban eladják, ami emberemlékezet óta tiltva van	204
Pozsony 1692 április 14. A pozsonyi harmincados és ellenőr jelentik a pozsonyi kamarának, hogy a zsidók a dunántúli részekben, különösen a Kismarton körül fekvő uradalmakban összevásárolják az ezüstöt és azt a királyi nyílt parancs rendelkezése ellenére magánhaszon kedvéért a morvaországi Nikolsburgba viszik ki	208
Május havában. Oppenheimer Sámuel a királytól engedélyt kér arra, hogy a hadsereg számára szállítandó élelem és lőszerrek behajózáásával elfoglalt emberei Pozsonyban a dunamenti városi házakban lakhassanak	211
Május 14. Az udvari kamara felkéri a pozsonyi m. kamarát, hogy Oppenheimer Sámuel kérése tárgyában közbenjárjon Pozsony város tanácsánál	212
Május 28. Gróf Batthány Ádám nyugtázza a rohoncei zsidóközség fizette adókat	213
Június 6. A szakolezai hatóság a magy. kamarától védelmet kér az ottani posztások számára a zsidók eljárása ellen, kik a gyapjút a Czobor-féle uradalmakban előlük előre összevásárolják	213
Augusztus havában. Simon Hirschl, sasvári zsidó, felségfolyamodványban panaszködik özv. gróf Czobor Ádámné ellen, ki erőszakosan nyitatta ki műhelyét és onnan 100 frt értékű gyapjút vitetett el	214
Augusztus 11. I. Lipót király Simon Hirschl panaszára keményen megintli özv. gr. Czobor Ádámnét Hirschl zsidó elleni erőszakos eljárása miatt	215

Lap

- Augusztus 23. Az udvari kamara közli Szászy Jánossal, a czobori jöszág igazgatójával, a grófnő és Hirschl, valamint Oppenheimer közli peres ügyben az udv. kamara és a magyar kamarából kiküldött bizottság által hozott határozatról 217
- Augusztus 25. A király Frankl Jakab zsidónak, mert mint szállító a katonaságnak jó szolgálatokat tett és a török rab-ságból csak nagy váltságdíj ellenében szabadulhatott ki, egyévi fizetési halasztást engedélyezett 219
- Augusztus 29. Vinkovics Körmendi harmincados intézkedéseket kér a pozsonyi kamarától a gabona kivitele körül csalásokat elkövető egynémely nemes ellen, továbbá a szentgróti és körmendi zsidó vámbérlők ellen, kik a magas vámte-leikkel elriaszítják a kereskedőket 221
- Szeptember 1. Udv. kamarai rendelet megengedi Oppenheimer Sámuelnek és alkalmazottjainak a szabad gabonavásárlást 222
- Szeptember 15. Hákszer István a magyar kamarától oltalmat kér Orbán Pál pozsonymegyei alispán ellen, ki Hirsli zsidóval szemben fennforgó ügyében a kamara által megállapított határnaptól eltérően más, neki káros határnapot tűzött ki 224
- Szeptember 17. Oppenheimer Farkas és Simon Michel, kiket Oppenheimer Sámuel, udvari faktor a Galgócson elszállításra készen fekvő 8000 mázsa liszt elfuvarozásával megbízott, panaszkodnak neki a Czobor-uradalom manigai vámosa ellen, ki őket brutálisan bántalmazta 225
- Szeptember 25. Oppenheimer Sámuel császári faktor, embereinek panasa folytán kéri az udv. kamarát, hogy a manigai vámost, ki embereit a kir. oltalomlevél felmutatása ellenére, embertelenül bántalmazta, kellően megbüntessék 227
- Október 2. Az udv. kamara nyilvános rendelete Moson, Pozsony és más megyékhez Oppenheimer által történendő gabona-összevásárlás érdekében 229
- Október havában. A m. kir. udvari kancellária rendelete, hogy özv. gróf Czobor Ádámné manigai vámosát és embereit, kik Oppenheimer Sámuel embereit oly durván bántalmazták, a kancellária ítélőszéke elé állítsák 230

1693.

- Január 21. I. Lipót király elrendeli, hogy a hadsereg számára szükséges 150.000 mázsa liszt és 60.000 vécza zab bevásárlásával megbízott Oppenheimer Sámuel embereit a bevásárlásnál kellő hatósági támogatásban részesítsék 231
- Január 23. Udvari kamarai rendelet Thurócz, Zólyom, Hont és Bares megyéhez, hogy a zsidók a bányavárosoktól 7 mérföldnyi környezetben távollartandók 233

- Január 24. Az udvari kamara értesíti a magyar kancelláriát I. Lipót király azon rendeletéről, mely szerint az összes megyéknek kell Oppenheimer Sámuelt a gabonabevásárlásban kellően támogatni 234
- Február elején. Polák Izsák és fia Jakab, kik 1691-ben a Zalánkemén melletti csaláiban egész vagyonukat elveszítették, a királytól háromévi moratóriumot kérnek 235
- Április 18. Gróf Kaunicz Domonkos, magyarbródi földesúr kérése Nagyszombat magisztrátusához, hogy ennek emberei által Gerencsér mellett megfáradott és letartóztatott ártatlan alattvalóját, Márcus Leblt szabadon bocsássa 238
- Június 15. A m. kir. udv. kancellária kéri az udvari kamarát, hogy özv. gróf Czobor Ádámné Hirschl zsidó ellen indított pörében tanukul megjelenendő, de letartóztatásban levő zsidókat szabadon bocsássák 238
- Július 6. A barsi megyegyűlés felségfolyamodványban panaszkodik, hogy Oppenheimer Sámuel a hadseregnek szállítandó élelem elfuvarozásáért a kincstári munkákkal és egyéb terhekkel úgyis megnyomorított népnek keveset fizet, kéri tehát, hogy a király hasson oda, hogy Oppenheimer emberei méltányosabb fuvardíjat fizessenek 240
- Július 18. Oppenheimer Sámuel panaszkodik az udvari kamarának, hogy a Vágnál összegyűjtött nagymennyiségű liszt és zab tutajok hiánya miatt nem szállítható és kéri, hogy a tutajok beszerzésével Jabloniczky vágújhelyi urat bízzák meg 242
- Július 20. A m. udv. kancellária kéri az udv. kamarát, hogy tutajok beszerzése végett utasítsa Oppenheimert a zsolnai, trencséni, gázóczyi és szeredi vásárokhöz. Ott elég tutaj kapható 243
- Augusztus elején. Hg. Lichtenstein Ad. Andreás, gödingi földesúr felségfolyamodványban kéri I. Lipótot, hogy Vilus Simont, Modoron nyilvános vásáron lopott ékszereket vitt zsidó alattvalóját az idézett törvénycikkek alapján kaució ellenében szabadon bocsássák 244
- Augusztus 12. I. Lipót király meghagyja Pozsony megye halóságának, hogy Vilus Simon, hg. Lichtenstein Ádám Andreas zsidó alattvalója ellen hozott ítélet végrehajtását felfüggeszse és közben az ügyről információt felküldjön 247
- Augusztus 28. A cseh udv. kancellária felkérlik, hogy özv. gr. Czobor Ádámné és Hirschl zsidó közt feunforgó perben néhány morva zsidót kihallgassanak 249
- November 4. Pozsony város tanácsa Kollonits bíbornok ajánlására elhatározta, hogy Simon Michel zsidó addig, amíg a császári pénzverde szolgálatában áll, városi telken csak a külvárosban lakhatik 251

1694.

Lap

- Január 16. Nagyszombat magisztrátusa hivatalosan felszólítatlik, hogy Kaunitz Domonkos grófnak Márkus nevű zsidájától elvett iratokat és egyéb tárgyakat visszaadja 251
- Február 5. A m. kir. udv. kancellária értesíti a cseh udv. kancelláriát a kreamsieri zsidókat kifosztó nyitramegyei rablók elleni bírói eljárásról 252
- Március 22. A m. kir. udv. kancellária közli Kaunitz Andreás gróffal Nagyszombat város által a magyarbördi, illetve vágújhelyi Márkus zsidótól elvett tárgyak visszaadásának ügyében beadott elleníratot és a grófol követelésével a rendes bírósághoz utasítja 254
- Május 18. A magy. udv. kancellária felkéri Fronk magyar kamarai tanácsnokot, hogy törvénykezése alá tartozó Jakab Simon zsidót arra szorítsa, hogy Simon Hirschnak tartozó 400 frtt visszafizesse 255
- Július 3. Kolonics Lipót bíbornok, győri püspök tiltakozik a Kismartonban építendő zsinagóga ellen 256
- Július 12. J. Lipót király meglátja Orbán Pál ítélmesternek, hogy Kaunitz Domokos gróf és Nagyszombat közt Márkus zsidó kezességének ügyében perújítást indítson 258
- Szeptember 30. Giláni György és Hoffmann György bárók kiküldetnek a gróf Czobor és Oppenheimer zsidó közt kötött szerződésen levő gyanus pecsétek valódiságát megállapítandó bizottságba 259
- Október 31. Hg. Eszterházy Pál, Magyarország nádora, kéri Pozsony város magisztrátusát, hogy egy köpesényi zsidájának a város területén való lakást és kenyérkeresést megengedje 260
- November 4. A gróf Czobor Adam és Simon Hirschl közt kötött szerződésen levő, özv. gr. Czobor Ádámné állítása szerint hamis pecséteket szakemberek hivatalos bizottság előtt megvizsgálták és valódiaknak mondták 261
- December 10. Hg. Dietrichstein Ferdinand kérésére felszólítja I. Lipót király özv. gr. Czobor Ádámnét, hogy a Nikolsburgból 1300 frt adósság hátrahagyásával megszökött és most Hollison tartózkodó Salamon Mandlt letartóztassa 263—264

1695.

- Augusztus 12. Az udv. kancellária kérdezi Bazin magisztrátusát, vajjon Lazar Hirschnel kötött szerződés az egész városi tanács és a község beleegyezésével köttetelt meg? 265
- Augusztus 28. Kir. rendelet, hogy Izsák József, császári élelmi bizottsági alkalmazott és divéki Ujfalussy János közt szerződésileg köteles gabonaszállítás körül támadt panaszt hatóságilag kivizsgáltsák. 266

- Szeptember 25. Hg. Eszterházy Pál nádor figyelmezteti Pozsony város tanácsát, hogy retorziót fog ellene alkalmazni, ha köpcsényi zsidainak a városba való belépést és ottani kenyérkeresést megtiltja. 268
- November 7. Oppenheimer Sámuel császári szállító panaszára, hogy a pozsonyi polgármester és egy hajós az ő embereit élelem bevásárlásában és elszállításában megakadályozza, a magyar kancellária felkéri, hogy ezen igazságtalan eljárás ellen Oppenheimer embereit védelmébe vegye . . . 269

1696.

- Április 29. Juda, varannói bérlő elismeri, hogy Jávor György a Cronsfeld generalis megbízásából tőle vett 6 hordó sört és 470 heringet megfizette. 270
- Május 25. Gróf Bethlen Miklós jelentése a sószállítás tárgyában és kéri, hogy a zsidó és Forster pénzt utalványozzanak Somlyóba és Debrecenbe, nehogy kár és akadály legyen a só elküldése körül 271
- Június 30. Hg. Eszterházy Pálnak meghagyatik, hogy néhány pénzhamisító zsidót elfogasson, a magyar kamarának pedig, hogy ellenük eljárjon 272
- Augusztus 28. Gr. Bethlen Miklós figyelmezteti Kálnoki Samu erdélyi udv. alkancellárt, hogy ha a zsidó pénzt ad, ne költse azt el, mert neki is erre szüksége van. 273
- Szeptember 13. Az I. Lipót által kiküldött bizottság a m. kir. kamarától a magyarországi, kiváltképen a kismartoni zsidók kereskedelmi viszonyaira vonatkozólag felvilágosítást kér 275

1697.

- Február 9. I. Lipót király igazolja, hogy már hg. Keresztély mint győri püspök tiltakozott a kismartoni zsinagóga építése ellen 276
- Szeptember 22. Herceg Eszterházy Pál nádor közli a pozsonyi kamarával, hogy Czetko Jánosnak nincs joga az ő területén lakó és az ő joghatósága alá tartozó zsidók és más kereskedők áruit átvizsgálni 278
- November elején. Oppenheimer Sámuel panaszt emel az udvari kamaránál a pozsonyi városi vámhivatal ellen, mert szabad útlevélt elvették és csak 40 forint óvadék lefizetése után adták vissza 280
- November 6. Oppenheimer Sámuel panaszára az udvari kamara kéri a magyar kancelláriát, hogy intézkedjék, hogy Pozsony város az udv. kamara által kiállított útlevelek iránt jövőre nagyobb respekussal legyen 281

	Lap
November 29. A magy. udv. kancellária kéri Krapf Ferenc Józsefet, udv. kamarai tanácsnokot és titkárt, hogy szüntesse be Csáky Anna grófnőnek járó pénznek kifizetését, míg Oppenheimer Sámuelnek tartozó adósságát ki nem fizette	282

1698.

Magyarországon kereskedést űző zsidók névjegyzéke 1698-ból	283
Czettó András harmincados jelenti, hogy Spitz Ábrahám és Schlesinger Farkas zsidóktól, kik a kanizsai vár részére szállított lisztért a harmincadot fizetni nem akarták, zálogul bizonyos mennyiségű ezüstöt vett el	285
Február 13. Panasz folytán az udv. kancellária Modor város magisztrátusától információt kér arról, vajjon a városi vámot csakugyan a polgárok hozzájárulása nélkül adták Hirschl zsidónak bérbe	287
Július 27. Ladomérszky László és Péchy Ádám beterjesztik a szepesi kamarához a kerületükben kereskedést űző zsidók névsorát	289
Augusztus 1. Szegedy László beterjeszti a szepesi kamarához a kerületében kereskedést űző zsidók névjegyzékét és jelentést tesz adózási viszonyaikról	289
Augusztus 2. A sztropkói kerületben kereskedő zsidók összeírása	290—1
Augusztus 7. Sáros megyében tartózkodó zsidók összeírása . .	292
Augusztus 7. Czettó András harmincados újból jelentést tesz Schlesinger Farkas, nádori zsidó lisztszállításáért fizetendő harmincad ügyében	293
Augusztus 10. Lubló vidékén kereskedő lengyelországi zsidók összeírása	295
Szatmár és Ugocsa vármegyékben tartózkodó zsidók névjegyzéke	296
November 24. I. Lipót király elrendeli, hogy a zsidók által fizetendő évi taksa arányos megállapítása céljából vagyonuk összeírására kiküldött bizottságnak mindenben segítségére legyenek	296
December 1. I. Lipót király a magyarországi zsidókra tervezett úgynevezett „lúrelmi adó”-kivetés céljából azoknak országos összeírásával két udv. kamarai tanácsnokot bíz meg . .	298

1699.

Január 10. Ugocsa vármegyében lakó zsidók összeírása	302
Január 22. Magyarországi és magyar-lengyel kereskedelmet közvetítő külföldi zsidók összeírása Tarczali Ferenc sztropkói harmincados által	303—306

	Lap
Január 30. Dominik Menyhért jegyzéke az általa összeírt zsidókról	306—308
Január havában. Sáros megye kurimai kerületének zsidóösszeírása	308
Február 11. Az udvari kamarából a magyarországi zsidók összeírására kiküldött bizottság kinevezi Simon Michelt a pozsonyi zsidóság elöljárójává	309
Március 6. Szatmármegyei zsidó bérlőknek ingó és ingatlan vagyonának összeírása	310
Szeptember 2. Wertheimer Sámuel, a lengyel király főfaktorának íkérésére I. Lipót király a Kismartonban és Pozsonyban lakó Mayer és Mózes rokonainak, valamint Oppenheimer Wolfgang rokonának, tekintettel a török ellen harcoló hadseregeknek tett szolgálataikra, oltalomlevelet ad	312

1700.

Január 18. A m. udv. kancellária kéri az udv. kamarát, hogy a Wertheimer Sámsonnak járó 250.000 forintot ne csak a hat megyéből, hanem az összes megyékből befolyó pénzekből fizessék ki	313
Január 19. I. Lipót egyebek közt eltiltja a zsidókat és görögöket az arany- és higanybányák közelében való tartózkodásuktól	315
Április 1. II. Rákóczi Ferenc adós- és biztosítéklevelet ad Oppenheimer Sámuelnek a tőle kölesönvett pénzekről	316—319
Május 25. A gyulafehérvári zsidó társaság kezeslevele, melyben a fogságba vetett köröspataki Márton zsidóért, kinél hamis pénzt találtak, 1000 arany erejéig kezességet vállal	319
Július havában. Oppenheimer Sámuel kérése, hogy a bécsi háza kifosztói közül Pozsonyba szökött embereket ott letartóztassák	320
Július 29. Az udv. kamara kéri a magyar kamarát, hogy Oppenheimer Sámuel kifosztói közül a rablott tárgyakkal állítólag Pozsonyba szökött férfiakat mindenképen elfogassa	321

1701.

Május 19. Szentgyörgy sz. kir. város (Pozsony m.) elöljárósága igazolja, hogy az ott lakó Löbl zsidónak boltját kirabelták	322
Május 24. I. Lipót király Löbl, szentgyörgyi zsidónak kétévi fizetési moratoriumot ad	323
Május 31. I. Lipót király felszólítja az eгри püspököt, hogy kemény börtönbe vetett ártatlan két magyarbródi zsidót, gr. Kaunitz Andreas alattvalóit, azonnal szabadon bocsássa	324

Június 3. Wertheimer Simsonnak tartozó 320.000 frt. állami adósság mihamarábbi visszafizetésének céljából néhány megyében az adók beszedésével János Heribaldus Füllgraf de Schöndorff császári tanácsos és kamarai titkár bizatik meg	326
Június 7. Nógly János, Szentgyörgy város tanácsosa igazolja, hogy Izsák Ábrahám, ottani zsidó kereskedő és a városi serfözde bérlője kétszeri belérés és kifosztás által nagy károkkal szenvedett	327
Július 8. A m. kir. udv. kancellária ifj. gr. Pálffy Miklóstól információt kér úriszéke által lopás miatt halálra ítélt Kumperl stomfai zsidó ügyéről	328
Július 8. Pozsony város határozata, mely szerint Simon Michel zsidónak a város területén levő követeléseire letiltás addig nem történhetik, míg Frühwirttel fennforgó vitás elszámolása rendezve nem lesz	329
Augusztus 5. A király Ábrahám Izsák, szentgyörgyi zsidónak egyévi fizetési moratoriumot engedélyez	330
Augusztus 26. A cseh kancellária kéretik, hogy a hitelezői elől állítólag Morvaországba szökött Donáth Jakab bazini zsidót bárhol letartóztassa	331
Szeptember havában. Eliás Márton, esztergomi zsidó I. Lipót királytól 3 vagy 2 évi moratoriumot kér	333
Szeptember havában. A moratoriumot kérő Eliás Márton adósságainak részletes kimutatása	334
Szeptember 20. A király Eliás Márton esztergomi zsidónak egyévi fizetési moratoriumot ad	334
November 18. A király a sárosszegyei Ujfaluban lakó Salamon Jakubovics zsidónak kétévi fizetési moratoriumot ad	336
December 29. Weyler Victor Lebl Pozsonyban ideiglenesen tartózkodó prágai zsidó a királytól engedélyt kap, hogy Magyarország az illető földesúr hozzájárulásával bárhol telepedhessék és kereskedhessék	337
1702.	
Március 9. Királyi rendelet Somogy-, Zala-, Sopron- és Vasme gyékhez, hogy az esedékes adókat sürgősen behajtsák, hogy Wertheimer Simson zsidó hadseregszállítónak fizethessenek	339
Április 6. Királyi parancs Nyitra-, Bars- és Pozsonymegye hatóságaihoz, valamint Pozsony város magisztrátusához, hogy Hirschel Simon, lipótvári vámbérlő adósságait kényszerűsék adósságaik megfizetésére	340
Június 7. I. Lipót király megparancsolja gróf Zichy Lászlónak, hogy Nagymagyar mezővárosa felé vezető úton megölt két zsidó rablógyilkosát, Dékány Benedeket és büntársait elfogassa, megbüntesse és a kárt megtéríttesse	341

	Lap
Július 14. Gróf Kaunitz Domonkos kérésére I. Lipót király Simon magyarbródi zsidónak háromévi moratóriumot ad	343
Július 28. Az alsóausztriai udv. kancellária kérésére a magyar udv. kancellária információt kér hg. Eszterházy nádortól, mint Lakompak földesurától az ottani zsidóügyről	345
Augusztus 7. Kir. utasítás az adószedésre kiküldött bizottságokhoz, hogy pozsonyi és budai kerületeikhez tartozó megyékben a jövő évben esedékes adókból az államnak újból 300,000 forintot előlegező Wertheimer Simsonnak kell mindenekelött 200.000 forintot kifizetni	346
Augusztus 18. A magy. udv. kancellária átküldi az alsóausztriai udv. kancelláriának a nádori jelentést a lapompaki zsidókról	347
Augusztus 19. Marcus Lebl, vágújhelyi zsidó, kétévi moratóriumot kap	348
Augusztus 30. A trencsényi zsidók panaszára az udvari kamara a király nevében komolyan inti Trencsén város magisztrátusát, hogy az ottani zsidókat vallási gyakorlataikban (circumcisio, esküvő etc.) ne akadályozzák	350
Szeptember 30. I. Lipót utasítja a felsőmagyarországi (szepesi) kamarát, hogy Oppenheimer Samuelnek Rákóczi fejedelemtől levő 78.696 frtnyi követelését Rákóczi mindenféle jövedelméből, különösen pedig az eladásra kerülő bortizedekből rovassa le	351
Október 16. Gróf Kaunitz Domonkos Andreás kérésére, elrendeli I. Lipót király, hogy a Trencsén városban adósságok miatt börtönbe vetett Márkus Ábrahám magyarbródi zsidót azonnal szabadon bocsássák. A király két évi moratóriumot ad neki	352

1703.

Február 21. Két zsidó társának már három évvel ezelőtt történt meggyilkolása és kirablása által megkárosult Simon Wolfgang panaszára I. Lipót király újból elrendeli, hogy gr. Zichy Péter, a jus gladii ura, büntesse meg a jól ismert gyilkosokat és vagyonukból kártalanítsa meg Simon Wolfgangot	355
Április 24. I. Lipót király elrendeli, hogy a pozsonyi és budai kirendelt bizottságok az 1704. és 1705. években befolyó adókból Wertheimer Simsonnak a neki szerződésileg járó 873.600 forintot kifizessék	354
Május 3. Lázár Hirschl, Simon Michel és Hertz Lehmann az udv. kamarához folyamodnak Pozsonyban, a belvárosban létesítendő pénz- és váltóüzlet engedélyezése végett	358
Május 12. Az udv. kamara támogatásra való ajánlással átteszi Hirschl Lázár, Simon Michel és Herz Lehmann folyamodványát a magyar udv. kancelláriához	360

	Lap
Május 15. Gr. Kaunitz Domonkos a földesúr kérésére a Király Kálmán Jakab, Baruch Márkus és Berl zsidóknak kétévi moratóriumot ad	360
Június 4. A király felszólítja a m. kir. udv. kancelláriát, hogy legyen segítségére a bizottságnak, melyet Wertheimer és Oppenheimer követeléseiknek kifizetése körül támadt nehézségek megszüntetésére kiküldtek	362
Június 23. Királyi parancs a budai bizottsághoz, hogy Oppenheimer Emanuel udv. faktornak 100.000 forintot haladéknélkül kifizessenek	364
Június 25. I. Lipót erélyesen meghagyja Komárom megyének, hogy újból és utoljára szólítsa fel gr. Ziesy Pétert igazságszolgáltatásra alattvalói által Nagymagyar közelében történt zsidógyilkosság és rablás ügyében	365
Augusztus 6. I. Lipót király harmadszor szólítja fel a kiküldött budai bizottságot, hogy már az állam érdekében fizesse ki Oppenheimer Emanuelnek és engedményeseinek a kiutalványozott 100.000 forintot	368
Augusztus 25. Ismételt királyi rendelet, hogy zsidókat a bányavárosok hét mérőföldnyi környezetéről lávol kell tartani	370
Október 16. Újabb bírósági határozathelyesbítés Hirschl zsidónak contra Szikszai Pál eperjesi polgár ügyében	371
December 11. I. Lipót király elrendeli, hogy a felkelési mozgalmak elnyomására szükséges kiadások fedezéséhez a dunán inneni és túli zsidók is járuljanak hozzá, legalább 2000 forinttal, „türelem- és védpénz“ címén	373

1704.

Január 18. II. Rákóczi Ferenc hadseregének Rohonczt megszálló egyik osztagának vezérei rohonczi és szalonaki zsidóknak nembántási biztosítólevelet adnak	375
Január 29. Az udvari kamara kéri a magyar kamarát, hogy készítsen pontos kimutatást arról, hogy Oppenheimer udv. faktornak, vagy embereinek mit adtak át 1700 óta készpénzben, értékpapírban és értéktárgyakban	376
November 13. A király Gersly Adam és Juda kismartoni zsidóknak egyévi moratóriumot ad	377

1705.

November 13. A király Tóbiás Márkus pozsonyi zsidónak, id. gr. Pálffy Miklós alattvalójának, kétévi moratóriumot ad	379
---	-----

1706.

December 13. Strattmann Eleonora grófnő, özv. gróf Batthány Ádámné és birtoktársai kérésére I. József király a rohonczi zsidóknak kétévi moratóriumot ad	Lap 380
--	------------

1707.

Január 8. Löbel Jakab és Spitz Dávid kötelezettséget vállalnak arra, hogy Scholcz Jánosnak, Hellenbach báró meghatalmazottjának 3 vég morvai szövetet szerződésileg megállapított árban szállítani fognak	382
Január havában. Michl Simon, a dunántúli zsidók előljárója kéri az udvari kamarát, hogy Pozsonyban lakó két fiát és vejét kizárólagosan a magy. kir. kamara védnöksége alá helyezze	384
Január 23. Az udvari kamara felkéri a magyar kamarát, hogy Simon Michel két fiát és vejét védnöksége alá vegye	385
Február 8. Éva zsidónő kéri a pozsonyi kamarát, hogy Prandl úrnál elzalogosított tárgyait neki kiadassa	386
Május 2. A munkácsi uradalom haszonbérleti szerződést köt Salamonicus Markó zsidóval	387
Május havában. Mahr Izsák, zsidó templomatyja kéri a pozsonyi kamarát, hogy az elkobzott ezüstöt, melyet alamizsnapénzen vett és kezszerekre való feldolgozásra Bécsbe küldött, adassa vissza a zsinagóga részére	388
Május 12. Hirschl Spiro, pozsonyi zsidó a magyar kamara előtt elpanaszolja vámosoktól elszenvedett több jogtalan sérelmet	389
Május 16. Zbisko György számvevő jelentést tesz a pozsonyi kamarának a Spiro Hirsch zsidótól elkobzott áru tárgyában	391
Május 24. Spiro Hirschl újból kéri a kamarát, hogy egyelőre legalább leánya kiházásítására szükséges csipkéket adják vissza a tőle elkobzott tárgyak közül	392
Május 29. II. Rákóczi Ferenc munkácsi dominiuma haszonbérleti szerződést köt Lachmanovics József zsidóval	393
Július 11. II. Rákóczi Ferenc munkácsi uradalma haszonbérleti szerződést köt Abrahámovics Majer zsidóval	394
Július 17. Hunger Christoph Zsigmond császári érepenzvizsgáló jelenti a pozsonyi kamarának, hogy zsidók Magyarországot silány pénz behozatalával és jó pénz kivitelével érzékenyen megkárosítják; sőt nyereséghajhászó keresztlényekkel összejátszva az annak megakadályozására kiadott rendeletet a maga valódi értelméből már teljesen kiforgatták	394
Július 18. A munkácsi uradalom haszonbérleti szerződést köt Jakubovics Báruch zsidóval	396

	Lap
Augusztus 4. Hunger Christoph Zsigmond császári ércpénzvizsgáló jelenti a pozsonyi kamarának, hogy különféle denáriusokkal nagy visszaélések történnék Magyarországon, ami nagy nyomorúságot fog okozni, amit a zsidók maguk is beismernek, kéri tehát annak haladéktalan kihirdetését, hogy egy garasért hét denárius jár	397
Szeptember 6. Éva nevű zsidónő újból kéri a pozsonyi kamarát, hogy zálogul visszatartott dolgait adassa ki neki; s ha ügyének tisztázására a megnevezett tanu nem elégséges, egy magasrangú papiszemély élő szóval fog mindent megmagyarázni	398
Szeptember 10. Auszterlitz Salamon, Kismartoni zsidó kétlévi moratóriumot kap	399
Október 11. A pozsonyi harmincados és ellenőr Pinkász Márk, nikolsburgi zsidó árucsempésze ügyében jelentést tesznek	401
November 3. Czetto András harmincad-felügyelő jelentése a Rust Wolfgang, Ruszton lakó zsidó és Pinkász Márkus, nikolsburgi zsidó által a harmincad körül elkövetett kihágások ügyében	402
November 7. Tallján Pál, soproni harmincados jelentést tesz Schlesinger Izrael által szállított másfél mázsa viasz tárgyában	403
November 8. Csernánszky Ferenc alszámvevő jelentést tesz a kamarának Pinkász Márkus zsidó árúinak lefoglalása tárgyában	405
December 15. Grimberg János Rudolf cs. és kir. hadibiztos igazolja, hogy Hirschl Izsák zsidó a kurucok által ostromzár alá vetett Győr várának őrségét, kellő mennyiségű gabonát szállítván a várba, az éhínségtől megmentette	406
December 19. Pinkász Márkus zsidó kéri a pozsonyi kamarát, hogy az ügyében kihallgatandó tanukat mieelőbb kihallgattassa	407
December 20. Schlesinger Sámuel zsidó kéri a pozsonyi kamarát, hogy utasítsa az (bécs-)ujhelyi harmincadot, hogy a tőle igazságtalanul lefoglalt pénzösszeget a harmincad lefizetése ellenében szolgáltatassa vissza	407
December 22. A pozsonyi kamara számvevősége jelentést tesz Schlesinger Izrael által eladott viasz tárgyában	409
December 30. Gosztony István, pozsonyi harmincados, jelenti a pozsonyi kamarának, hogy a parancsot, miszerint Pinkász zsidónak szolgáltatassa vissza a lefoglalt tárgyakat, teljesítette	410

1708.

Január 10. Lutzenkirchen I. M. császári hadbíró bizonyítja Izsák Hirschl zsidónak, hogy ő a kurucok által 1706-ban ostromzár alatt tartott Győr várának őrségét élete kockáztatásával megmentette az éhínségtől	411
---	-----

	Lap
Február 1. II. Rákóczi Ferenc munkácsi uradalma haszonbérleti szerződést köt Abesztanczy Jakab zsidóval	412
Február 26. Gróf Starhenberg Guido tábornaszernagy igazolja, hogy Hirschl Simon zsidó a Rákóczi-féle felkelés idejében a katonaságnak, különösen ennek ellátása körül jó és hűséges szolgálatokat tett	413
Március 12. I. József király megparancsolja Imrei János Pest vármegye alispánjának, hogy Bürgl Sámuel budai zsidónak téríttesse meg Pest vármegye részéről vagy természetben, vagy pénzben azt a 112 véka zabot, melyeket Pest vármegye helyett Bürgl szállított a gróf Ötting Farkas vezetése alatt a fényes portához küldött követségnek	414
Március 17. A magy. kir. Kancellária nyomtatékosan felszólítja Buda város magisztrátusát, hogy Natel Jakab budai zsidót kényszerítse, hogy huladéktalanul fizesse meg özv. Hardeg Jakabnénak a neki tartozó összeget kamatokkal együtt	416
Május 1. A Munkács-szentmiklósi uradalom haszonbérbe adja Lachmanovics Lázár zsidónak a szentmiklósi korcsmát és vámot, valamint a podheringi vámot is	417
Május 2. II. Rákóczi Ferenc munkácsi uradalma évi 300 forintért haszonbérbe adja Salamonovics Márkusznak a munkácsi és oroszvégi vendégfogadókat, korcsmákat, vámokat és szeszfőzési jogot	418
Május 14. Izraelovics Ábrahám évi 70 magyar forintért bérbe veszi a munkácsi uradalomtól a szaszulkaí, sztrónai és nagybisztrai korcsmákat, valamint a ser- és szeszfőzési jogot. Ugyanazon napon bérbe veszi a munkácsi uradalomtól Ábrahámovics Jisai évi 65 forintnyi bérért a szolyvai malmot, korcsmát ser- és szeszfőzési jogot, valamint az urbáriális sóvámot is	419—420
Május 24. A munkácsi uradalom évi 30 frtért bérbe adja Salamonovics Márkusznak a holubini pálinkakorcsmát	421
Május 26. Özv. gróf Czobor Ádámné által Szakolczán bebörtönzött két zsidónak kérvényét az udv. kamara további eljárás végett átteszi a magyar kancelláriának	421
Június 20. II. Rákóczi Ferenc a Czirák melletti táborból az orsz. gazdasági tanáeshoz intézett utasításaiban azt is megparancsolja, hogy a törököket és zsidókat távol tartsák a bányavárosoktól	423
Június 29. II. Rákóczi Ferenc a nándorfehérvári szerdár és a temesvári pasa kérelmére elrendeli, hogy a Törökországból jövő görög, örmény és zsidó kereskedőknek csak az esetben engedjék meg az országban való tartózkodást, ha útlevelük van	425

1709.

	Lap
Február 5. A pozsonyi számvevőségi hivatal igazolja, hogy Bürgl Sámuel, budai zsidó felmutatta a haditanácstól kapott eredeti útlevelét, mely szerint neki joga van, minden fém-, tarack- és ágyúgolyólőredéket felkutatni, összegyűjteni és azokat a fegyvertárakba és fémöntödékbe szállítani	426
Február 14. A pozsonyi kamara értesíti a pozsonyi harmincad-hivatalt, hogy Bürgl Sámuelnek a morvai olvasztókohóba szállítandó 1000 mázsa törött vas és golyók után 16 frt. és 32 denárt kell fizetni. Ezen harmincad-illetéket; a szabad kivittelt engedélyező császári útlevél felmutatása után, neki vissza kell adni	427
Március 26. A bécsi udv. kamara Hirschl Simonnal haszonbérleti szerződést köt, mely szerint néki évi 1000 rénes forintért a Rákóczi Ferenchez csatlakozó Forgács Simontól elkobzott Drahócz, Madonicz, Veresvár és Veressegh falvakat bérbe adja	428—430
A Pozsonyban lakó és a kuruc háború alatti fosztogatások miatt Pozsonyba menekült zsidók összeírása	433—438

1710.

Június 2. I. József király megparancsolja, hogy a Nyulas (Moson m.) helységben tartózkodó zsidóknak a kolera terjedésének veszélye miatt, hovatartozandóságuk helyére kell visszatérniök	439
Szeptember 17. Az udv. kamara helyesli a pozsonyi m. kamara azon intézkedését, mellyel megtiltotta, hogy zsidók által koleragyanus helységekből a Dunán hozott nyolc, magyar sóval megrakott hajót tovaszállítsanak	440—441

F Ü G G E L É K.

Más, nem közölt oklevelek regestái és egyes adatok.

1540.

Április 25. Sopron város közgyűlése megújítja régi tilalmát, hogy zsidóknak nem szabad a város falain belül éjjeli szállást adni, hogy nem szabad velük kereskedelmi viszonyba lépni és hogy minden polgár, különbség nélkül, aki ezen tilalom ellen vét, tíz forinttal megbüntetendő.

Házi, Sopron v. tört. II. r. 2. k. 272. l.

1541.

(Budavárnak Rogendorf vezérlete alatt történt ostroma idejében.) „Egy ostromot tönnek az naszádok a zsidó utcáról, kinek az falát igen megterettek vala Harmadik ostromot tönnek az zsidó kapu felől király kertnél, kit az németek elvesztinek“.

Monumenta Hungariae Historica (Script.) III. k. 46. l.

1546.

Pierre Belon, az 1546 Konstantinápolyba utazó francia követség kísérője 1555 Párisban kiadott utinaplójának I. r. 58. lapon írja: Cavalla most igen szép lakóhely, de még nem oly rég, hogy egészen feldúlt és kiellen volt. Mióta azonban a törökök visszatértek a magyarokkal viselt háborúból és magukkal vitték a zsidókat Budából, Pestből és Székesfehérvárból és őket Cavallába, Trikalába és Seresbe küldték, azóta Cavalla megint népes helység.

Révue des études juives XXVII. k. 125. l.

1551.

Augusztus 1. I. Ferdinand rendelete, hogy Magyarországon, Ausztriában és a többi osztrák tartományokban a zsidók zsidó jelt viseljenek.

Közölte: dr. Pollák Miksa, I. M. I. T. Évkönyve 1896/259.

1554.

Szeptember 18. Paksy János komáromi főkapitány jelenti, hogy a budai pasa kiindult; az összes zsidókat és cigányokat magával vitte, hogy hada nagyobbak tessenek, de bizony azért mégis kicsiny az. („Omnes judaeos ac pharaones, quos chly-ganos appellanti, levasse ac secum abduxisse“.)

Századok 1907/831. l.

1560.

Midőn Prágában minden héber könyvet lefoglaltak, az ottani zsidók kénytelenek voltak a budai zsidó hitközségtől is valóságos életükhöz szükséges könyveket kérni.

Stein, Geschichte der Juden in Böhmen 62. l.

1563.

Július 19. Passbrief für die Jüdin Kaufmann, damit sie mit ihrer Tochter und Gesinde (von Böhmen) nach Ungarn hin und her frei passiren könne.

Bondy-Dworsky Zur Gesch. d. Juden in Böhmen I. k. 487. l. 661. sz.

1569.

Május 28. A magy. udvari kamara elküldi a szepesi kamarának Mandl Jakab, volt élelemszerintéző számláit, hogy azokat kiegyenlítsék.

O. L. Elenchus Litterarum Camerae Poseniensis I. k. Fasc. 1. 1569 Majus 28.

Egy 1569-ben Kismartonban üléselő császári bizottság jelentéséből kitészik, hogy akkor Nagymartonban 60 zsidó (családfő) élt.

Grunwald M. Jahrbuch für jüd. Volkskunde III. 407. l.

1570.

A török zsidók közt, kik don József, naxosi herceg boraival Lengyelországban kereskedtek, egy Madziara Sámuel nevű zsidó is volt.

Monatsschrift für d. Gesch. u. Wissenschaft d. Judentums 1897. évf. 234. l.

1577.

Május 2. Szöcs Gergely panaszára gr. Báthor Miklós, kuriai bíró törvény elé idézi gr. Forgács Simont, mert az elrabolt Mózes, budai zsidó szabadonbocsátásáért fizetett sarc osztozkodása körül nem járt el Szöcs Gergellyel kötött szerződés értelmében. Orsz. Levélt. Gr. Forgács-család levélt. Fasc. Lit. S. Nrs. 73. U. o. még Nrs. 69. és 78.

1582.

Nyáry István Budán követségben járván, azt jelenti, hogy Ali basa három keresztény embert karóba huzatott, mert a palotai vitézek három „jelentéktelen” budai zsidót elfogtak és fogóságba vetettek. Ali basa követeli, hogy a zsidókat szabadon bocsássák.

Singer Ábrahám, Palota város történetéből 72. és Takács S. Török magyar bajvivások 229. l.

1588.

Május 5. A bíróság Pesthy, alias Szücs Literatusnak, mint néh. Szücs Gergely jogutódának ítélte oda azt a 3000 forintot, mivel gr. Forgács Simon, Mózes elrabolt budai zsidó szabadonbocsátásáért fizetett sarcból Szücs Gergelynek még tartozott. Orsz. Levélt. Gr. Forgács-család levéltára. Fasc. Lit. S. Nrs. 78.

1591.

Július 25. Szinan budai basa újból kéri b. Pálffy Miklós országbírót, hogy ígérete szerint Hagyim zsidónak követelésének behajtására hitlevelet adjon, és arra hivatkozik, hogy annak idején ő is Pálffy Miklós kérésére egy prágai zsidónak Budára való jövetelére hitlevelet adott.

Gr. Pálffy-család pozsonyi levéltára. Arm. I. Lad. III. Fasc. 4. és Jedlicska Pál, Adatok erdői b. Pálffy Miklós életrajzához stb. 425. l.

1595.

Augusztus 5. Rendelet, hogy Schiff Eliástól (zsidó?) még karhatalommal is elvegyék a nála levő pénzt, őt pedig a pozsonyi vár börtönébe zárják.

O. L. Ben. Res. 1595 Augusti 5. és 13.

1597.

Az alsóausztriai rendek panaszkodó feliratban azt állítják, hogy az alsóausztriai zsidók vérrokonságban lévén a budai és pesti zsidókkal, inkább a török, mint az osztrák uralomnak kedvezkednek.

Jahrbuch der Israeliten, Wien 1867/68. 28. l.

1598.

Április 14. Rudolf király értesíti a szepesi kamarát, hogy véget vessen két zsidó által üzött arany- és ezüstcempészésnek Lengyelországba, és megengedi, hogy b. Herberstein Frigyes saját költségén pénzverőházat építsen.

O. L. A szepesi kamarához írt levelek 1598 május 19. No. 39 mellett.

1599.

Szeptember 19. Mátyás főherceg helytartó értesíti Pálffy Miklóst arról, hogy kapitánysága alatt levő bányavárosok végváraiba, négy hónapra járó pénz- és posztókiadása végett, kellő utasítással elküldi Sichel Tamás kapitányt és Meisl Izsák hadi irnokot.

Jedlicska Pál. Adatok b. Pálffy Miklós életrajzához, 694. l. és O. L. Ben. Res. 1597 Dec. 5.

1605.

Anno 1605 Judaei, quorum magnus Budae degerat numerus, molimina fecerunt, quibus autem defectis, in poenam exacti sunt Portae Albaragalensi, per regem Vladislaum erectae, propugnaculum adjicere, cujus rei memoriae Turcicis literis signata persistit ad annum 1723, quo porta hac exterior cum propugnaculo per vim incensi in turri pulveraria nitrati pulveris die resurgenti Domini collapsa est.

Müller, Epitome vicissitudinum et rerum mirabilium 66. l. Büchler Sándor. A zsidók története, Budapestén 120—121.

1606—1645.

Buda 1606—1645 közt Szulejmann pasa leveléből (K. n.) az akkor Egerben tartózkodó Sali Kethudához:

„Dem Juden Harnu (Áron) haben wir 5—6000 Akce teils in Afiam, teils im Baren gegeben, nehmt dies so zur Kenntnis“.

Dr. Ludvig Fekete. Türk. Schriften aus dem Archiv des Palatins Nikolaus Eszterházy 410. l.

1606.

Körözüvény Magyarország minden vármegyéjéhez és szab. kir. városához, miszerint, mivel Goloph Mihálytól 4 ökröt és 5 lovat ellopó és a prsemysli vám zsidai által elfogott szolgál

az ottani zsidók és a városkapitány kiadni nem akarják. Prsemysl és Sambor lengyel polgárai és zsidai, bárhol Magyarországon található, értékeikkel együtt letartóztatandók és elégtétel megadásáig elzárandók.

Egyenlőség 1911. évf. 29. sz. II. melléklet. közölte dr. Goldberger Izidor Zemplén megye levéltárából (Ternio X. Fasc. 41. Nrs. 114).

Bocskay István, erdélyi fejedelem súlyos betegsége alatt III. Zsigmond lengyel királynak nagy hírű zsidó orvosát, Eleázárt hívták betegágyához, de a mérgezésnek tartott bajon már nem segíthetett.

Kohn Sámuel, A szombatosak 165—6. l.

1607 ?

Izsák kaboldi zsidót a stayerországi Vorauban börtönbe vetik, mert Stiria területre lépett. Egy magyar nemes (valószínűleg földesura) ez ellen tiltakozik.

Jüdisches Archiv (Wien 1927) I. évf. II. f. 19. l.

1619.

A 30 éves háború kitörése után a bécsi udvar nagy pénzszorultságba jutván, úgy mint a bécsi zsidóktól a kismartoni és nagymartoni zsidóktól is külön hadiadót követelt, mire ezek ezen adó alóli felmentést azon megindokolással kérték, hogy minden sorozásnál nekik is, úgy mint az ország többi lakóinak vagy személyesen szolgáló férfiakat vagy helyetteseket kell állítaniok.

Markbreiter, Beiträge zur Geschichte d. Judengemeinde Eisenstadt. 18/19. l.

1622.

Május 2. „Zur Eisenstadt ist ein fürnember, doch der reichste judt nambens Ascher judt, dieser ist aber, wie mir herr statrichter von Eisenstadt gesagt, vor zwei tag mit ein khais. passbrief nach Edenburg gelt für die hiesige (bécsi) khais müntz einzuwexeln verreist“... (A bécsi udv. kamara egyik jelentéséből.)

Moses L. Die Juden in Niederösterreich 96. l.

1624.

Nagyszombat által a kiüzött zsidók helyett fizetendő zsidóadó ez évben már 400 forintra növekedett.

O. L. Index Ben. Res. 1624 Novembris 27.

1625.

Március 8. III. Zsigmond lengyel király rendelete Danilovics Jánoshoz, hogy gondoskodjék a Drugeth családnak Lachman Róza zsidónőnél lefoglalt értéktárgyainak kiadásáról, miután az árvák gondnoka a tőkét és a kamatot már lefizette.

Gr. Andrassy-család homonnai levéltára, Fasc. 41, 10. I. sz. 16. fiók, Dr. Molnár István szíves közlése.

1629.

Bethlen Gábor vízkórban megbetegedvén, Bercsényi Imre ajánlott neki egy morvai orvost, aki valami megfelelő ásványvizet ajánlott neki. Bethlen saját orvosai azonban, egy Scultetus nevű német doctor és Ribericus*) zsidó doctor elleneztek a savanyúvíz-gyógymódot.

Thaly Kálmán. A gróf Bercsényi-család I. k. 87. l.

*) Ezen zsidó orvos másutt „Riberius“ név alatt fordul elő.
M. B.

1630—1640

Szia Leon, konstantinápolyi zsidó, I. Rákóczi György erdélyi fejedelemnek udvari orvosa.

Kaysersling, Révue d. études juives VIII. k. 74—95. l. és Magy. Zs. Szemle I. k. 383. l.

1687.

Április 15. A bécsi polgárságnak III. Ferdinánd trónralépésekor beadott panaszában (8. pont) azt is megnehezíteli, hogy zsidók vám-, fogyasztási adó- és más hivataloknál alkalmazásban vannak*)

G. Wolf, Gesch. d. Juden i. Wien 263. l.

*) Talán ez lehet magyarázata annak a feltűnő jelenségnek, hogy néhány 16. és 17. századbéli magyar-zsidó oklevélben is zsidónévű tisztviselők a szokásos „judaeus“ v. „hebraeus“ jelző nélkül előfordulnak.
M. B.

1649.

Bérszerződés a munkácsi uradalom és zsidók közt.

Leopold Moses, Jüdisches Archiv (Wien) II. évf. 1—2. l. dr. Sas Andr. cikkében.

1650.

József zsidó, bérlője a holicsi, sasvári és éleskői uradalmi vámoknak.

Orsz. Levélt. Gr. Czobor-család levéltárának indexe 1650. Nro. 17.

1652.

Február 5. III. Ferdinánd Lipót Vilmos főhercegnek írja, hogy Erdélyből egy követ két zsidó kíséretében mint kereskedő Olaszországon át Párizsba megy.

Mon. Hung. Hist. IV. k. 294—5. l.

1656.

Február 4. Balogh Máté és Harsányi Jakab, II. Rákóczi György követei, Konstantinápolyban írt jelentésük utóiratában kérik a fejedelmet, hogy egy nekik jó szolgálatot tevő zsidó gombkötő és övcsináló mesternek néhány tallérrnyi jutalmat küldjön.

Monum. Hungariae Hist. (Dipl.) 23. k. 312. l.

Szeptember 15. Balogh Máthé, II. Rákóczi György konstantinápolyi követe egyebek közt azt is írja urának: „Ezen órában beszélök az kis zsidóval, ki felől írtam vala nagyságodnak, hogy küldjön egy néhány tallért neki, úgy lenne köteles szolga nagyságod dolgaiban, ű járja litkon a gazdag zsidókat, biztat az arany dolgából fogyatkozás nem leszen.“

Monumenta Hungariae Historica (Dipl.) 23 k. sub dato 1656 septe. 15.

1660.

Július 5. Az erdélyi három nemzetnek 1660 július 5-én Segesváron tartott gyűlésén az adók kivetéséről és beszédéséről hozott határozatok 35. artikulálásából:

...Hasonlóképen az Görögök és Sidók is legyenek segítséggel az pénz olvasásban igazságosan.

M. Tört. Tár VII. k. 144. l.

1661.

I. Apafi Mihály, Erdély fejedelme megerősíti a gyulafehérvári zsidóknak régi privilégiumát, mely szerint a maguk táplálkozására apró és öreg marhákat rituálisan vágthatják és azoknak hátulját szabadon eladhatják. Ugyanezt a kiváltságot 1675-ben újból megerősíti.

Közölte: dr. Eisler Mátyás, Izr. Magy. Irod. Társ. Évkönyv. 1901/222.

1666.

Szeptember 16. Rozsnyai Dávid az Adrianopolben időző szultán magyar „diák“-jának naplói bejegyzése Szabbatai Cevi ál-messziásról: „Hozák császárhoz azt az zsidót, kit ők zsidó királynak lenni hirdettek, kit midőn az császár eleiben vittek volna, el lévén rendelve megölettetése, torokke lett, kinek az császár is megkegyelmeztén, kapucsi pasába tette“.

Monum. Hung. Hist. (Scriptores) VIII. k. 303. old. Közölte Dr. Richtmann M. M. Zs. Szemle 1907. évf. 148. o.

1669.

Nyár derekán. Rákóczi Lajos, ennek szolgálja és Rákóczi Ferenc darabontja kifosztanak Rákócz és Morva falvak közt Zemplén megyében házaló két zsidót.
Magy. Zs. Szemlében 1913. évf. 39—42. I. Közölte dr. Goldberger Izidor.

Július 7. Szakolea város jelenti, hogy a zsidóknak meg van engedve minden árut kívülről behozni, de vele házalni nincsen megengedve.*)

Orsz. Levélt. Index Ben. Res. 1669 Julii 7.

*)Az Index Benignarum Resolutionum-ba latinul beírt ezen regesta végén zárójelben olvasható: deest = hiányzik.

1671.

November 3. Nattan zs. hitközségi bíró adósa gr. Nádasdy Ferencznek (megh. 1671 ápr. 30).

... praesentavit ... quondam consignationem debitorum illustrissimi quondam Francisci de Nádasd in simplici papyro patenter confectam, inter alia debita etiam debitum certi cujusdam Judaei Nattan dicti continentem...Nattan fuit judex Judaeorum.

Kivonat Vas megye székesegyházi káptalanának jegyzőkönyvéből d. d. 1671 nov. 3. Közölte: Izraelita Közlöny 1870. évf. 232. l.

1675—1700.

A pannonhalmi főapát a Csallóközt újból benépesítve a szígel felső részében fekvő Dienesdi helységben is megengedte, hogy ott két zsidó letelepedhessen oly feltétellel, hogy évenként 25 frt. bért fizessenek.

Erdélyi L. A pannonhalmi főapátság története. I. k. 425. l.

1676.

Április 15. Pozsony városi tanácsa követeli a gróf Pálffy János által saját telkén felvett zsidó családok kiűzését.

(Pozsonyvárosi Ivtára Lad. 20. sz. 101. és Lad. 56. Fasc. 1. sz. 4.)

Kaufmann D. A zsidók utolsó kiűzése Bécsből 171.

1684.

November 16. Gr. Kaunitz Andreás, magyarbródi földesúr panaszbeadványára I. Lipót király elrendeli, hogy Révay Elek és Petneházy Dávid vezérlete alatt 1683 július havában Morvaországba berontott kurucok által a zsidóktól is elrabolt ingóságokat visszaszűrmazzassák.

Orsz. Levélt. Conc. Exp. 1684 November Nrs. 279.

1685 - 6.

- Oppenheimer Sámuel ndv. faktor ellátja a törököktől visszahódított várakat: Győrt, Kassát, Komáromot, Trencsént és sok más helységet, kiváltképen pedig a Budát ostromló császári hadsereget minden szükséglettel, nevezetesen élelmi-szerekkel, lőszerekkel, ruhaanyaggal stb.-vel
Grunwald, Oppenheimer S. u. sein Kreis 59/60. l.

1686.

- Christ Boethius „Ruhmbelorbterter Kriegshelm“ c. munkájában, 25. l., egy Jakab nevű zsidót említ, kit Buda visszavívása után mint foglyot Bambergbe hoztak.
Eckstein, Gesch. d. Juden im Fürstentum Bamberg. 294. l.
- Június havában. Buda várőrsége a város ostroma alatt 3000 janicsárból, 1000 lovasból, 1000 zsidóból és vagy 2000 lakosból állott. (A császári hadseregben szolgáló Richards Jakab angol mérnök feljegyzése szerint.)
Mon. Hung. Hist. Dipl. V. k. 249. l.
- Augusztus végén. Buda várának török parancsnoka elveszettnek tekintvén a várkastélyt, a bollozatos királyi pincék üregeibe elrejtett lőszerkészletet a vállalkozó zsidókkal kihordatta.
Károlyi A. Buda és Pest visszavívása 1686-ban. 389. l.
- Szeptember 3-án. Buda várának ostroma alatt a mai várkertí bazár tájékán kincseikkel menekülő törököknek és zsidóknak útját állották a magyarok és a szétugrókat lekaszaolták.
Károlyi A. Buda és Pest visszavívása 1686-ban. 417. l.

1689.

- Január 27. Ofner Magistrat bittet, den Juden Handel und Wandel abzuschaffen.
Orsz. Levéll. Index Cameral Administr. zu Ofen II. kötet sub voce „O“ 1689 január 27.
- Március 18. Ofner Magistrat beschwert sich wider die Störer und Frötter*) wie auch wegen des Moger und die Juden halber.
O. L. Index Cameral Administratio zu Ofen. II. k. s. v. „O“.
*) Frötter-Fretter (tájszó) = Quäler.

1691.

- Február havában. Nagyszombat magisztrátusának meghagyatik, hogy a bazini zsidónak nagyszombati adósaitól még bezárással való fenyegetéssel is biztosítékot szerezzen.
O. L. Ind. Conc. Exp. 1691 Februarius Nrs. 70 és 1691 November Nrs. 70.

Július havában. Felfüggesztési kijelentés Simon Hirschl és Mar-
kulin bécsi kereskedő közli peres ügyben.

O. L. Ind. Conc. Exp. 1691 Julius Nrs 5.

1692.

Zsidók és más kereskedők ellíltatnak az ezüst- és aranytárgyak
összevásárlásától és azoknak kivitelétől.

Pest megye levéltára. Közgyűlési jegyzőkönyvek mutatója
A. 1692. Pag. 318.

Március 10. Királyi rendelet Lüttingen Rudolf hitelező részére
Simon Hirschl makacs adósának, sassini vámosnak, vagyo-
nának lefoglalására.

O. L. Conc. Exp. 1692 Martius Nrs 35.

Augusztus havában. Izrael, oszláni zsidó vámos királyi útlevelet
kap arra, hogy a császári táborokba árukat és élelmiszereket
szabadon szállíthasson.

O. L. Ind. Conc. Exp. 1692 Augustus Nrs 33.

Augusztus havában. Simon Hirschl, sasvári zsidó, kir. védlevelet
kap.

O. L. Ind. Conc. Exp. 1692 Augustus Nrs 44.

Október havában. Özv. gróf Czobor Ádámné szül. Erdődy Borbála
grófnő, felhatalmazza dr. Kirchler Leonardot, hogy férje,
gróf Czobor Ádám halála előtt és után indított activ és
passiv pereiben, mindenek előtt pedig Oppenheimer Sámuel,
császári factor ellen képviselje.

Orsz. Levélt. Gr. Czobor családi levéltára. Index 1692 Nrs 17.

1694.

II. Rákóczi Ferenc kétezer mázsa lisztért sok gyémántot vesz
Oppenheimer Sámuel udvari zsidótól és erről szerződést
kötnek.

Farkas és Nemes, Rákóczi szabadságharca I. k. 111. l.

1695.

Január 3. Az udvari kamara elrendeli, hogy Lázár Hirschnek,
bazini zsidónak a pozsonyi harmincadhivatal által elvett
30.000 forintot vissza kell adni.

Orsz. Levélt. Ben. Res. 1695 Januarij 3 és 15.

Január 9. Czobor Borbála grófnő jelenti a királynak, hogy a
körüözött Mandl zsidót a rendelet szerint elfogatta és be-
záratta.

O. L. Conc. Exped. 1695 Januarius Nrs. 9.

Február 7. A magyar kir. udv. kancellária tudatja az udvari kamarával, hogy Czobor Borbála grófnőtől nem lehet kívánni, hogy kellő őrzés alatt saját költségén szállíttassa Salamon Mandlt Holicstól Brünnbe. A zsidó letartóztatásával ő már elegend tett a királyi parancsolatnak.

O. L. Conc. Exp. 1695 Februarius Nrs. 16.

Február 16. Eger püspöki városban megállapított jogviszonyok 12. pontja szerint zsidóknak és eretnekeknek nem engedték meg az ottani városban való lakás.

Magyar Történeli Tár 1911 évf. 119. l.

1696.

Január havában. Végrehajtási rendelet gróf Kaunitz részére divéki Ujfalussy János ellen Izsák Józseffel való perben hozott ítélet folytán.

O. L. Ind. Conc. Exp. 1696. Januarius Nrs. 16.

Mayer Jakab zsidó, görög tolmács és alkusz Budáról meglátogatja a boroszlói novemberi vásárt.

Jüdische Familien-Forschung 1933. évf. 518. l.

1697.

Oppenheimer igazolványt kap Verlain Józsefnek 10.000 frt jelzálogolt adósságáról.

Pest megye levéltára. A közgyűlési jegyzőkönyvek mutatója 1697 Nrs. 191.

1698.

Április 16. Bajaer Dreiszigst-Ambt (meldet), dasz dem Jud Oppenheim kein getraid von ihnen verkaufft worden.

Orsz. Levélt. Index aller (bei Caal. Admin. zu Ofen) eingelaufener Berichte etc. 1686 fol. 13/b.

Április 18. Szigether Dreiszigst- und Provisorat-Ambt Derer dem Oppenheimer übergebene Zehentgetraid auch Hr. Gral Veechý Dorffs Conscription, nit weniger seine rechnung Ehest einschicken.

O. L. Index aller bei Cam Administr. zu Ofen eingelauf. Berichte 1698. Fol. 211/b.

Május 7. Oppenheimer Sámuel, Jud meldet in Antwort, dasz ihm seine Bedienten berichten, dasz wohin sie auch mit Zehentgetraid angewiesen, nirgends was erhalten können, will auch die 15.446 fl, wans Herr von Vorster quittirt haben wird, passiren lassen. Bittet ihm den Rest von denen 50 fl. mit Zehentgetraid, oder sons abzuführen.

Orsz. Levélt. Index aller (bei Caal. Admin zu Ofen) eingelaufenen Berichte. 1698 ofl. 165.

Július 14. Modor város magisztrátusa hivatalosan felszólíttatik, hogy Jakab Hirschelnek követeléseivel kielégítést szerezzenek.

O. L. Index Conc. Exp. 1698 Július Nrs. 72.

1699.

Április 20. A magyarországi zsidók összeírására és vagyonuk megbeeslésére kiküldetnek Bornemissza János és Horváth János

O. L. Ind. Ben. Res. 1699 Aprilis 20.

Október havában. Wertheimer és Oppenheimer zsidók útleveleket kapnak.

O. L. Ind. Conc. Exped. 1699 October Nrs. 3.

Kollonics bíbornok megtiltja, hogy a (olvashatatlan) házat zsidónak eladják.

Föv. Levéltár. Index Intimat. 1699. 325. sz.

1700.

Március 29. Hivatalos válasz Wertheimer Sámsonnak bizonyos követeléseire vonatkozólag

O. L. Ind. Conc. Exp. 1700 Martius Nrs. 111.

Hr. Johann Ignatz Freiherr von Kurz ermahnet, dasz des Oppenheimers zu Ofen contrabandirtet Haaber relaxirt, auch Ihme Lieferanten Oppenheimer alle erforderliche Assistenz suppedirt werde.

Orsz. Levélt. Ind. (bei Caal. Admin. z. Ofen) eingelaufener Berichte etc. 1700 fol. 9/b Nr. 48.

Chilko berichtet (der Ofner Cameral-Administration), dasz in dem Halmajier District nicht mehr denn ein Judt wohnhaft, und welchergestalt seine Wirtschaft beschaffen, auch wie grosz dessen Vermögen seye.

Orsz. Levélt. Ind. aller (bei Caal. Admin. zu Ofen) eingelaufener Berichte 1700 fol. 13/b, Nr. 63.

Dem Juden Oppenheimer solle zu mehrerer Beförderung Ihre Majestät Dienste die tauglichen Gewölber, umb die gersten dahin schülten zu können, eröffnet und zu brauche überlassen werden.

Orsz. Levélt. Ind. aller (bei Ofner Caal. Admin.) eingelaufener Berichte. 1700 fol. 21/b. Nr. 27.

Felix Ferdinandt Heylmeyer berichtet, dasz ein getaufter Judt, sonsten aber als Mayer bei alldortiger Obrist Guttenstauch Wirtschaft sambt einem hung. Veldtscherer ohne alle anfrag eine fleischbankh daselbst zum gröszten Schaden der

alldortigen Kay's, Bankh aufzurichten sich unterstanden, bittet umb remedirung.

O. L. Ind. aller (bei der Ofner Caal. Admin.) eingelaufener Berichte. 1700 fol. 67 Nr. 33.

Antoni v. Salgari berichtet, dasz der alldortige Hr. Bischof die finale Branntwein-Kössl zu Tárkány ausreiszen lasse. Also thuet sich der Judt Khollmann, den schuldigen Brandtwein zu geben, beschweren.

Orsz. Levélt. Ind. aller (bei der Ofner Caal. Admin.) eingelaufener Berichte 1700 fol. 55 Nr. 35.

Redl antwortet, dasz an der den Oppenheimb. Gevollmächtigten hingelassenen Haaber-Liferung bis nacher Göny an den pr. 45 xr contrahirten Mezen haaber wohl was zugesagt und gestaigert werden khönte.

O. L. Ind. aller (bei der Ofner Caal. Admin.) eingelaufener Berichte. 1700 fol. 92/b.

1701.

II. Rákóczi Ferenc Bécsújhelyből való menekülése közben Bajmócz városába érkezvén, zsidó korcsmába tér be.

Farkas és Nemes, Rákóczi szabadságharca I. k. 368.

II. Rákóczi Ferenc Varsóba érkezvén, legelhagyottabb zsidó külvárosba ment, hogy oly félreeső helyen húzza meg magát, míg hírt nem tud Berecsényiről.

Farkas és Nemes Rákóczi szabadságharca I. k. 368.

Április 7. Gróf Forgács őrnagy igazolja Galgóceről, hogy Oppenheimer Sámuel szállította a hadsereg számára az ökröket és megjegyzi, hogy pontosabban szállíthatta volna, ha a bizlos urak „nicht so viel Difficultäten gemacht hätten“ és pompás állatokat hasznavehetetleneknek nem mondtak volna.

Dr. Grunwald, Oppenheimer u. sein Kreis. 101. l.

Július havában. Izsák Ábrahám Szentgyörgyben lakó zsidó fel-ségfolyamodványban kétévi fizetési halasztást kér.

O. L. Ad. Conc. Exp. 1701 Augustus Nrs. 58.

1701—1706.

Leidersdorfer Izsák, Oppenheimer Sámuelnek Budán lakó alkalmazottja szállít a bajai katonai élelmi hivatalnak ladikokat és vontató köteleket; a budai tábori kórháznak húst és egyéb élelmeket.

Grunwald M. Oppenheimer S. u. sein Kreis 215/b.

1702.

Január havában. Komárom megyének megparancsoltatik, hogy azok ellen, kik zsidókat megölték és kiraboltak, vizsgálatot indítsanak, elfogassák, megbüntessék és a kárvallottakat kártalanítsák.

O. L. Index Conc. Exp. 1702 Januarius Nrs. 34.

Március 9. Az adószedésre kirendelt budai és pozsonyi bizottságnak meghagyatik, hogy Sopron- és Vas megye által kifizetettessen Wertheimer Simsonnak 150.000 forintot.

* O. L. Index Conc. 1702 Martius Nrs. 41.

Március 16. „N. Richter, Burgermaister und Rath zu Pressburg umb Überbringer Dieses in Eincassirung einer bei 2 Juden zu Ofen haftenden Schuldanforderung gldg. zu assistiren“.

O. L. Cam. Adm. zu Ofen Jnd. Protoc. aller eingel. Ber. u. Schreiben Fol. 32 Nr. 49.

Május 15. A Gyulafehérvárott egybegyűlt rendek a királyhoz intézett előterjesztésükben egyebek közt azt is kérik, hogy az országban állandó lakással bíró görögöket, örményeket, zsidókat és rácokat arra kötelezze, hogy a kincstári adón kívül közadókat is fizessenek.

O. L. Erdélyi Oszt. Főkormányshézi iratok 1702. 469.

Május 20. „Günther gehors. aufragen, ob der Judt Samuel Bürgl mit denen an die Kays. 30ist Ambt zu Baja angewiesenen 3395 fl restirenden 30ist geföhls contentirt werden solle.“

O. L. Cam. Adm. zu Ofen. Jnd. Protoc. aller eingel. Berichte u. Schreiben Fol. 58/b. Nr. 27.

December havában. Zala megye adójából Wertheimer Simsonnak 50.000 forint kiutalványoztatik.

O. L. Conc. Exp. 1702 December Nrs. 12.

1703.

Június 28. N.-Richter und Rath zu Pest erstattet den Bericht über des österr. Handels-Jude Wolff Bachrach an den Georg Augusten stellende Klage und Anforderung.

Ind. Cameral Administration zu Ofen. Protoc. aller eingeloff. Berichte u. Schreiben 1703. Fol. 73/b. Nr. 58.

Június havában. Austerlitz Salamon kismartoni zsidó kétévi moratóriumot kap.

O. L. Index Conc. Exp. 1703 Junius Nrs. 60.

Július havában. Eperjes város magisztrátusának szóló bírói határozathelyesbítés Hirschl zsidónak Szikszai Pál elleni ügyében.

O. L. Index Conc. Exp. 1703. Július Nrs. 25.

November 5. „General Huyn erinert ratione des Jüdisch Commiss-Mehl, dasz solches dem Vernehmen nach nit genüszbahr seÿe, dahero andere Veranstaltung zu machen“.

O. L. Ind. Cameral Administration zu Ofen. Protocoll. aller eingeloffenen Berichte und Schreiben 1703 Fol 132 Nr. 9.

November 14. „Escheritsch berichtet, dasz er das Jüdische Mehl schon behörigermassen zu dem Transporth naeher Tolna zubereithet habe“.

O. L. Camer. Admin. zu Ofen, Index Protoc. aller eingel. Berichte u. Schreiben Fol. 136/b. Nr. 27.

November 26. „Koch berichtet, dasz an den überkhmenen mehl, weillen die Vässer ganz hinzuegerichtet das Quantum vermöge des Juden yberkommenen Lüfferzettl nicht befündl. auf die v. Ihre Excellenz Hr General Huÿn zu machen anbefohlene Prob des mehls erindt (?), dasz solches zwar umöchtend (?), doch aber bey baldiger verbackung nit vill mangl bringe.“

O. L. Camer. Admin. zu Ofen. Index aller eingeloff. Berichte u. Schreiben. Fol. 142 Nr 49.

December 7. A zsidóktól Toleranciapénz címe alatt 2000 forint beszedendő.

O. L. Index Ben. Res. 1703 Decembris 7.

↔

p. 373

1704.

Szeptember 9. Lazarus Hirschl bazini zsidó a boroszlói pénzverde szállítója és rendbe hozza az ottani pénzügyet. Az özvegy császárnénak szörmét és üvegárut szállít.

Wolf G. Gesch. d. Juden in Wien. 56. l.

1705.

November 12. Budaváros rendkívüli adókitetés („Extraordinarii anschlag“) szerint kellett akkor adó fejében fizetni: Leytersdorfer Izsáknak 18 frtt, Bürgl Joachimnak 18 frtt, Bachrach Wolfnak és Hirschel Jakabnak 15—15 frtt, Hirsch zsidónak 7 frtt. Natl Józsefnek és Izsák Hirschlnek 15—15 frtt.

Föv. Levéltár (Budai Levélt.) 1705 November 12. Egy oblong-füzet végén 748—752. sz. a.

1706.

Március havában. Az udv. kamara felszólítja Győr megye hatóságát, hogy Oppenheimer zsidó faktorának gabonabevásárlásban segítségére legyen.

O. L. Index Conc. Exp. 1706 Martius Nrs 2.

Július 12. „Item Hirsdel (Hirsl) Izsák bátyjával együtt passiroztatik Győr és Pozsony felé bizonyos portékának lehozására.“
Thaly K. Gr. Eszterházy Antal kuruczgenerális tábori könyvéből 406. l. M. Zs. Szemle 1922. évf. 81. l.

Aug. 18. „Minthogy a törökországi zsidó és rácز kereskedők hamis réz- és ezüstpénzt terjesztettek, a fejedelem (Rákóczi) elrendeli, hogy a Tiszán át ne bocsáttassanak.“
Szabolcs megye levéltára. Fasc. 7 Act. Nro. 111. Történelmi Tár 1910. évf. 25. l.

Augusztus 31. „Hirschl Izsák passiroztatott négy szekér bőrrrel szomszéd helyekre, úgymint Pozsony felé, hogy onnand hadak szükségére posztót és egyéb requisitumokat hozhasson.“
Thaly K. Gr. Eszterházy Antal kuruczgenerális tábori könyve 429. l. M. Zs. Szemle 1922. évf. 81. l.

1707.

Február 14. „Balogy István uramnak, hogy amely zsidókat Rácз Miska megfogott, portékájokat restituáltván, manumitálja.“
Thaly K. Gr. Eszterházy Antal kuruczgenerális tábori könyve 492. l. M. Zs. Szemle 1922. évf. 81.

Március havában. Pest megye alispánjának meghagyatik, hogy Bürgl zsidónak a megye helyett állami jólétre kölesönzött aranypénzt visszafizesse.
O. L. Index. Conc. Exp. 1707 Martius Nrs. 13.

November 12. A pozsonyi harmincados és ellenőr jelentés lesz Pinkasz Mark árucsempése tárgyában.
O. L. A pozs. kamarához int. levelek. 1700—1709. B. cs.

December 21. „Hirsl Izsák nevű zsidónak Győrben való ki- és bejárása passzus mellett megengedetelt.“ ↔ p. 411
Thaly K. Gr. Eszterházy Antal kuruczgenerális tábori könyve 492. l. M. Zs. Szemle 1922. évf. 81. l.

1708.

Február 17. „Izsák Hirschlnek passzus indulgeáltatott, mely mellett bátyát Győrből portékáival együtt kihozassa.“
Thaly K. Gr. Eszterházy Antal kurucgen. tábori könyve 1706—1709 638. l.

Március 17. „Devecseri zsidó Hirsl Jakab passeroltatott Szent Miklósrá bizonyos portékáknak Devecserben való hozattatásokra.“
Thaly K. Gr. Eszterházy Antal kurucgenerális tábori könyve 1706—9. 638. l. M. Zs. Szemle 1922. évf. 81. l.

Március 21. „Vágrul megindulván circa horam 5-tam matutinam érkezünk Kapuvárra . . . holott Mojzes, Sámuel, Ábrahám, Sámuel és Jákób nevű zsidóknak kereskedő passus és protectionális adatott.“

Thaly K. Gr. Eszterházy Antal Kuruegen. tábori könyve 657—658. és M. Zs. Szemle 1922. évf. 81. l.

Március 26. „Győrben lakozó Jakab nevű zsidónak passus mellett megengedettett Bécsben való menetele s onnand portekáknak kihozataa alkalmasozágával (azokat) el is adhassa szabadon.“

Thaly K. ibid 662. l. M. Zs. Szemle ibid 81. l.

Március 26. „Hirsl nevű zsidónak indulgealtatott, hogy ceremoniájának elvezése Győrben való be- és kijövetelére szabadon passus adatott“.

Thaly K. id. h. 662. l. M. Zs. Szemle. i. h. 81.

Április 19. „Munderért való marhavásárnak zsidó Izsák által inchoatiója insinualtatott.“

Thaly K. ibid. 684. l. M. Zs. Szemle ibid. 82. l.

Június 7. „Izsák Hirsl zsidó deveceeri jószágában hagyatván, oly véggel, hogy ha az ellenség arra felé történhetőképén diverálna: menjen eleiben és convenáljon s ne hagyja elégetni az várost“.

Thaly Kálmán, Gr. Eszterházy Antal kurucgenerális tábori könyve 1706—1709. 723. l. M. Zs. Szemle 1922. évf. 82. l.

Június 7. „Izsák Hirsl zsidónak Budáról feleségének Győrben való bevitele megengedtelett és szabadon passéroltatott.“

Thaly Kálmán, i. h. 723. l. M. Zs. Sz. 1922. évf. 82. l.

Szeptember 1. „Radó uramnak missiliter küldött levelére válaszolatik, hogy az zsidó Izsákot megfogatván az ő álnok hamiságaért, kötözve a Méltóságos Generális táborába küldje, maga is peniglen a tábor után jöni siessen és Bolfort uramnak szóval recommendálja az jó vigyázast.“

Thaly K. Gr. Eszterházy Antal kuruczgenerális tábori könyve 1706—1709. 765. l. M. Zs. Szemle 1922/82.

December 17. „Polák Dávid kis-martonyi zsidónak megengedtetett Szombathelyre szabados kijövele.“

Thaly. i. h. 815. l. M. Zs. Sz. i. h. 82. l.

December 22. „Nagy Martonyi bizonyos zsidó két fiával, menyeközjök solemnitássára Szalonakban passerollatik, intra tamen unius septimanae fluxum.“

Thaly. i. h. 817. M. Zs. Sz. i. h. 82. l.“

1708 körül. Hasan temesvári műhafiz II. Rákóczi Ferenchez. A Tokajban lakó Kemál és Ishak nevű zsidók Elhadr Mustafa belgrádi kereskedőnek áruért 1162 gurussal tartóznak. Kéri,

hogy a követelést adassa meg, avagy az egyik zsidót őrizet alá fogja, a másikat küldje Belgrádba.

Dr. Fekete Lajos egyetemi m. tanár szíves engedélyével török-magyar regeszta-gyűjteményéből.

1709.

Február 1. „Domonkos Sámuel uram két companiája számára kívántató, zászlóknak erectiójára küldetett assignatió őt réf zöld fátofáról Izsák zsidóra.”

Thaly. i. h. 834. I. M. Zs. Sz. i. h. 82. I.

Április 23. „Klatóczky gyűtt Trencsénbül, azt mondja, hogy Alsó Szulán is volt már ez napokban zászlós kurucz. Adam zsidó Bánbul gyűtt meg, az is azt mondja, hogy szaporán járkálnak s felessen is az Vágon túl az kuruczok sok károkat tettek.”

Thaly K. Bottyán János II. Rákóczi Ferenc vezénylő tábornoka 398. I. és Magyar Zsidó Szemle 1922. 80. I.

Július 15. „A leopoldi*) zsidó érkezett, azt mondja, hogy semmi sincs benne, hogy Thuróczit elfogtak volna; pénteken ment kuruczokat kergetni az Fehérhegyen túl.”

Magy. Zs. Szemle ibidem.

*) Lipotvári.

1709 Augusztus . . . „a németek midőn a csatahelyre érkeztek, meglátván, hogy a kurucz nagyszámú: menten hátat adának, s vissza nyargaltak a városba (Sopronba). A labanczok azonban — kéknek kapitányok egy keresztelkedett zsidó volt — mivel elől mentek, a lesbe kerülének, s mind összevágattak, egyedül csak a keresztelt zsidó meneküle nagy ügyvel-bajjal vissza . . .”

Magyar Zsidó Szemle 1922. évf. 80. I.

Thaly K. Bottyán János, II. Rákóczi Ferenc tábornoka 452. I.

Szeptember 15. I. József felszólítja a pozsonyi udv. kamarát, hogy a bilance lezárhatása végett valamennyi, saját fizetési eszközeiből és a regaliai jövedelmekből 1683 óta Oppenheimer Sámuel és Emanuelnek kifizetett összegekről pontos és részletes jegyzéket készítsen.

O. L. Ben. Res. 1709 Septembris 15.

Kaufmann. D. Samsou Wertheimer 24. I.

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ

A dőlt szám a keltezési évet, az álló szám a folyószámot jelöli

A

- Ábrahám**, székesfehérvári zsidó 1544, 6.
 — zs. 1550, 9. — 1589, 70.
 — konstantinápolyi zs. 1554, 15. — 1555, 17. — 1567, 34.
 — budai bérlő 1569, 48.
Ali budai basa. 1581, 59, 60. — 1582, 62. — 1583, 63.
Atala zs. székestehérvári főbérlő 1582, 61. — 1584, 64.
Ábrahám zs. Kielman Andrásnak rabja 1583, 63.
 — fehérvári kincstári felügyelő 1601, 86, 88.
 — doktor 1619, 92, 93.
Apafi Mihály erdélyi fejedelem 1662, 125. — 1671, 134.
Ábrahám zs. hadiszállító Munkácsön 1687, 160.
Alexander Lebl kremsieri zs. 1688, 165, 166. — 1689, 168, 169, 173.
Arje Leb zs. pazdicsi bérlő 1691, 188.
Auszerlitz Salamon kismartoni zs. moratóriuma 1707, 345.
Abesztanczy Jakab a munkácsi uradalom boltbérlője 1708, 356.
Abrahamovics Isai a munkácsi urad. malombérlője 1708, 363.

B

- Baracskey** Pál, Korláthköy Anna férje 1560, 26.
Benjamin zs. budai és paksi bérlő 1567, 33.
Baruch zs. 1573, 53.
Budai zsidók nevei 1580—1, 58.
 — zsidók kereskedelmi javaslata 1582, 62.

- Bornemissza** Jósa (Nagyszombat) 1589, 68.
Bakich Mihály zs. vámszedője Saszinban 1593, 75. — 1600, 82.
Bazini kegyszerek zsidóknál zálogban 1620, 94.
Bod János, bazini plébános 1620, 94.
Bogdanóczy Ebeczky pénzületei zsidókkal 1622, 96.
Bethlen Gábor privilégiuma erdélyi zsidók részére 1623, 102.
Batthyány Kristóf gróf zsidóinak védője 1678, 147.
 — Ádám gr. zs. védelevele 1687, 161. — 1692, 206.
Beczői uradalom szerződése a vág-újhelyi zsidókkal 1689, 174.
Baruch Salamon lévai zsidó 1691, 193.
Bars megye panasza Oppenheimer ellen 1693, 225.
Bazin magisztrátusa 1695, 243.
Baruch, Simon Michel zs. fia 1707, 331, 332.
 — Jakobovics alsóvereczkei vám-és korcsmabérlő 1707, 342.
Bürgl Sámuel, budai zs. Pestmegyének zabot előlegez 1708, 358.
 — Sámuel, budai zs. tűzértségi fém-töredékek gyűjtője 1709, 368, 369.

C

- Cziráky** Balázs 1560, 26.
Csányi János krónikája 1671, 131, 133. — 1683, 152.
Czobor Ádám gr. védi sasvári zsidóját 1690, 183. — 1694, 238.

Özv. gr. Czohor Ádámné erőszakos eljárása Hirschl Simon ellen 1692, 208, 209, 210. — 1693, 224, 230, 240.

Csáky Anna grófnő Oppenheimernek adósa 1697, 256.

Özv. gr. Czohor Ádámné két zsidót bebörtönöztet 1708, 365.

D

Dernschwamm H. utinaplója 1553—1555, 14.

David, Salm Gyula gr. zsidó alattvalója 1594, 76.

Dressel (Fröschel?) III. Ferdinánd udv. zsidájának lóvásárlásai Magyarországon 1648, 115.

Dietrichstein Ferdinánd hg. zsidájának védője 1689, 170, 171.

Donath Jakab bazini zs. megszőkik hitelezői elől 1701, 296.

Dékány Benedek és bűntársai Nagymagyar mellett két zsidót megölnék 1702, 304.

E

Esztergomi Káptalan másolatot ad I. Ferdinándnak Nagyszombatnak 1593 febr. 19. adott privilégiumáról 1622, 97.

Erdélyi zsidók 1578, 86. — 1622, 125, 126, 127, 128. — 1685, 154. — 1686, 158.

Efraim munkácsi zs. vámbérlő 1681, 148.

Eszterházy Pál hg. nádor védi Lebl zsidót 1689, 169. — Védlevelet ad a kismartoni zsidónak 1689, 180. — Levelei Pozsony magisztratusához egy zsidó érdekében 1694, 239. — 1695, 245. — 1696, 249. — 1697, 253. — 1702, 308.

Erdélyi sókivittel foglalkozó zsidó. (Oppenheimer?) 1696, 248, 250.

Egri püspök két ártatlan zsidót bezárat 1701, 290.

Elias Márton esztergomi zs. moratóriumol kér és kap 1701, 297, 298, 299.

Eperjes és Izsák Hirschl 1703, 323.

Éva zsidónő és Prantl hitelezője 1707, 333, 344.

F

Forgács Simon, Egervár főkapitánya 1567, 35. — 1569, 46, 47, 49. — 1570, 50.

Ferhát budai basa 1589, 67, 68, 69, 70.

Fugger Mária, özv. gr. Pálffy Miklósné 1600, 81.

II. Ferdinánd király védi a zs. kereskedőket 1625, 105. — 1626, 107.

Fekete Jakab zsidó 1658, 118.

Feit Hirschl letelepedése Budán 1689, 177.

Frankl Jakab hadseregszállító 1692, 211.

G

Gergely diák török fogságban 1555, 17.

Gyulafehérvári zs. temető 1637, 113.

Gerstl Jakab és Izsák lókereskedők 1654, 120, 121, 122.

Gersl Ádám és Juda kismartoni zsidók a Rákócziaktól kifosztva moratóriumot kapnak 1704, 327.

Gyulafehérvári zsidók 1700, 285.

Gosztonyi István pozsonyi harmincados 1707, 354.

H

Hosea Jeruzsalemi zs. esztergomi főemin 1588, 66.

Hagim budai zs. 1589, 68.

Horváth Gáspár (Pozsony) 1589, 68.

Herberstein Frigyes 1598, 79.

Holomek straszniczi zs. 1600, 82.

Homonnai zsidók pálinka- és méhsörkoresmák bérlői 1640—70, 114.

Höschl Lebel udv. zsidó árut szállít Törökországba 1669, 129, 130.

Hirschl és Jakab Simon zs. testvérek, kereskedők 1690, 182.

Homonnai zs. 1690, 184.

Hakszer István contra Hirschl zsidó 1692, 214.

Hirschl zs. modori vámbérlő 1698, 260.

Hellenbach báró és szakolczai zsidók 1707, 330.

Hirschl Spiró pozsonyi zs. 1707, 336, 337, 338.

Hunger Kristóf Zsigm. cs. ellenőr
zsidók ellen 1707, 341, 343.

I

Ibrahim zs. 1543, 3.
Izrael zs. 1543, 4.
Izmael zs. 1561, 30.
Izsák zs. marhakereskedő 1571, 51.
— kaboldi zs. 1594—1615, 77.
— Meysel zs. a cs. fizetőmester
szolgája 1597, 78. — 1600, 81. —
1601, 87.
— zs. szegedi bérletfelügyelő 1601,
84.

Inquisitio zsidók ellen Magyarorszá-
gon 1615, 91.

Izsák zs. deák 1657, 118.
— József élelmezési bizottság al-
kalmazottja 1695, 244.
— Ábrahám, pozsonyszentgyörgyi
zs. kereskedő kiraboltatik 1701,
292.
— Ábrahám ottani városi sörház
bérldője 1701, 292, 295.
— és Mózes zsidók rablógyilkosság
áldozatai 1702, 304. — 1703, 314.
— Hirschl Eperjesen 1703, 323.
— Hirschl megmenti a győri vár-
őrséget 1707, 350. — 1708, 355.
Izraelovics Ábrahám a munkácsi
urad. ser- és szeszfőzde bérldője
1708, 363.

J

Jakub zs. székesfehérvári adószedő
1547, 8. — 1569, 48.
Jakab zs. 1550—51, 9. — 1579, 57.
— 1581, 59, 60. — 1585, 65. —
1589, 67. — 1650, 118.
— Toledanus zs. török fogságban.
1555, 16.
Juda Toledanus 1555, 16.
József (Don) naxosi herceg 1567,
34, 38, 39. — 1568, 42.
Jósa budai zs. 1589, 69.
Jehudi budai zs. 1590, 71.
Jakab Áron zs. bórkereskedő 1599,
80.
— zs. szerémségi adófelügyelő 1601,
83.
— zsidó diák 1657—8, 118.
— budai zsidó 1661, 118.
Juda erdélyi zs. tolmácsi esküje
1671, 134.

Jakab Simon nikolsburgi zs. 1688,
167, 170, 171.
— Natl letelepedése Budán 1689,
177.
— Simon sasvári zs. 1690, 183. —
1694, 235.
József Mózes rabságba esett zs.
1691, 186.
Jakab Hirschl, a nádornak kapu-
vári vámosa 1692, 199.
Juda varanói bérlő 1696, 247.
Jakubovics Salamon, újfalvi (Sá-
ros m.) zs. kétévi moratóriumot
kap 1701, 300.

K

Kismartoni zsidók összeírása 1564,
32.
Kálmán zsidó paksi és budai bérlő
1567, 33.
Kara Vejsz, budai basa 1579, 57.
Király Albert 1589, 70.
Kryss Péter vágújhelyi harminca-
dos jelentései 1622, 95, 96. —
1623, 100, 101.
Kardos Miklós harmincadellenőr
1622, 95.
Kassa és a zsidók 1650, 117.
Kis Jakab budai zs. 1671, 132.
Kálnoki Sámuel erdélyi nemesnek
szolgái zsidót gyilkolnak 1690,
181.
Kaunicz Domonkos gróf 1693, 223.
— 1694, 232, 234. — 1701, 290.
— 1702, 305, 312.
Kollonics bfbornok 1693, 231. —
1694, 236.
Kremsteri zsidók kifosztása magyar
rablók által 1694, 233.
Kismartoni zsidók kereskedelme
1696, 251. — 1697, 253.
— zsidók zsinagógája 1694, 236. —
1697, 252.
Keresztély Ágost hg. győri püspök
a kismartoni zsinagóga ellen
1697, 252.
Kumperl, stomfai zs. halálra ítélt-
etik 1701, 293.
Kálmán Jakab, Baruch Márkus és
Berl zsidóknak moratóriuma
1703, 317.
Kolarovics község (Trencsén m.)
Lebko zsidónak házépítési en-
gdedélyt ad 1610, 89.

L

- Lázár zs. 1573, 53.
 Lebko kolárovczi (Trencsén m.) zsidó 1610, 89.
 Leonora előkelő bécsi zs. asszony gyilkosa kerestetik 1651, 119.
 Lévi Márkus olasz zsidó 1675, 139.
 Lazar Hirschl, bazini zs. 1678, 146. — 1691, 197, 198. — 1692, 200. — 1695, 243.
 I. Lipót király zsidóknak védlevelet ad 1684, 153.
 Littigen C. Rudolf bécsi aranyműves Lazar Hirschnak hitelezője 1692, 202.
 Lichtenstein Ad. András herceg 1693, 228.
 Löbl pozsonyszentgyörgyi zsidót kirabolják 1701, 288, 289.
 Lakompaki zsidók ügye 1702, 306, 308.
 Lázár Hirschl, Simon Michel és Ilercz Lehman bankalapítási szándéka 1703, 315, 316.
 Löbl Jakab szakolczai zs. kereskedő 1707, 330.
 Lachmanovics József, a munkácsi uradalom vámbérlője 1707, 339. — Lázár, a munkácsi uradalom vám- és koresmabérlője 1708, 360.

M

- Musza bin Balko szemendrai zs. bérlő 1542, 2.
 Mihály Dienos hagyatéka 1543, 3.
 Mózes budai zs. 1567, 35, 36, 37. — 1569, 46, 47, 49. — 1570, 50. — 1591, 72, 73.
 Muszafa budai basa 1567, 36, 37. — 1569, 46. — 1570, 50.
 Mündl (Mandel) Jakab 1568, 44, 45.
 Mátyás főherceg 1592, 74. — 1597, 78. — 1599, 80. — 1601, 87.
 Musza (Mózes) budai és pesti kikötőfelügyelő 1601, 85.
 II. Mátyás király 1615, 91.
 Mankóbükki Horváth György, sopronmegyei alispán 1654, 123.
 Melemet Juda, gyulafehérvári zs. 1662, 125.
 Marton budai zs. 1674, 137. — 1681, 149.
 Mózes Zelig 1691, 193.

- Magyarországi zsidók a lipesei vásárokon 1675—1764, 138.
 Markó zs. Munkácson hadiszállító 1687, 162.
 Markulin Lorenz, bécsi kereskedő hitelezője sasvári zsidónak 1691, 190.
 Markus Lebl, magyarbródi zs. 1693, 223. — 1694, 232, 234, 237.
 Modor város zs. vámbérlője 1698, 260.
 Marton köröspataki zs. pénzhamisítás vádja alatt 1700, 285.
 Márkus Lebl vágújhelyi zs. kétévi moratóriumot kap. — Ábrahám zs. Trencsénben bebörtönözve 1702, 312. — Simon Michel zs. fia 1707, 331, 332.
 Michel, Simon Michel zs. fia 1707, 331, 332.
 Mahr Izsák zs. pozsonyi templomgondnok 1707, 335.
 Mayer Ábrahám, a munkácsi uradalom koresmabérlője 1707, 340.
 Munkácsi uradalom zs. vám-, serfőző-, koresma-, vendéglő- és bolibérlői 1681, 148. — 1707, 334, 339, 340, 342. — 1708, 356, 360, 361, 362, 363, 364.
 Marko András zs., a munkácsi urad. bérlője 1708, 361.

N

- Nagyszombat és az inkvizíció 1615, 91.
 Nagyszombati zsidóadó 1626, 106.
 Nedeczky Gábor vágújhelyi harmincados jelentése zs. kereskedők bántalmazásairól 1628, 109, 110.
 Nagykrős üzletei zsidókkal 1650—1661, 118. — 1674, 137. — 1681, 149.
 Notha budai zs. 1656, 118. — 1660, 118.
 Nagy (Vitészlő) István, Tordán zsidó által kiválat rabokat 1666, 128.
 Németkeresztúri zsidók 1672, 136.
 Naftali Brandeis prágai zs. pozsonyi polgárnak hitelezője 1690, 185.
 Nagy Pál, Sopron m. alispánja 1692, 199.

- Nagyszombati magisztratus 1693, 223. — 1694, 234.
Nátel Jakab, budai zs. adósa özv. Hardeg Mariának 1708, 359.

O

- Oszman bin Urham zsidó, edirnei vámbírlő 1541, 1.
Oláh Miklós, esztergomi érsek 1559, 25.
Olasz András (Komárom) 1588, 66.
Orosztony Ferenc, szakolezai harmincados 1612, 90.
Opoleza, zsidó birtok Erdélyben 1662, 125.
Oppenheimer Sámuel zs., udv. factor 1687, 163, 164. — 1689, 172. — 1691, 194, 195, 196. — 1692, 204, 205, 210, 213, 215, 216, 217, 218, 219. — 1693, 221, 225, 226, 227. — 1694, 238. — 1695, 246. — 1697, 254, 255, 256. — 1698, 259. — 1700, 283, 286, 287. — 1702, 311. — 1703, 318. — 1709, 372.
Oppersdorf F. gróf levele Nyitra megyéhez 1691, 187.
Orbán Pál pozsonymegyei alispán 1692, 214.
Oppenheimer Farkas (Wolf) 1692, 215.
— Einánuel 1700, 284. — 1703, 318, 319, 321. — 1709, 372.
— S. örökössei és az állam 1704, 326.

P

- Pozsony város zsidóadója 1551, 10, 11. — 1553, 12, 13. — 1568, 41. — 1626, 106.
Pálffy Miklós b. országbíró 1589, 69, 70.
Pázmány Péter és a pozsonyi zsidók 1623, 103.
Piehler András, Sopron alkapitánya 1654, 123.
Pongrácz Ferenc b. a bezckói uradalom főigazgatója 1689, 175.
Pálffy Miklós gr. védi udv. zsiduját: Lázár Hirschlt 1691, 197. — 1701, 293.
Polák Izsák moratóriuma 1693, 222.

- Pozsony magisztratusa 1693, 231. — 1698, 259. — 1701, 294.
Pinkász Márk morvai zsidó árucsempész (?) 1707, 346, 347, 349, 351, 354.
Pozsonyi zsidók összeírása 1709, 373.

R

- II. Rákóczi György rendelete az erdélyi zsidók contribútióját illetőleg 1648, 116.
Rüszler Sebestyén, bécsi udv. fodrász 1654, 120, 121, 122.
Rohonezi zsidók 1678, 147. — 1687, 161. — 1692, 206. — 1704, 325.
II. Rákóczi Ferenc adóslevele Oppenheimer Sámuelnek 1700, 283, 284. — 1702, 311.
Rákócziak és rohonezi zsidók 1704, 325. — 1706, 329.
— Kismartonban 1704, 327.
II. Rákóczi Ferenc eltilt törököt és zsidót a bányavárosoktól 1708, 366.

S

- Salamon Abanszabath zs. török fogságban 1555, 16.
Salamon zs. adószedő 1556, 18, 19. — 1558—9, 23, 24. — 1560, 27, 28.
Simon zs. bérleti számvevő 1557, 20. — 1558, 22. — 1560—1, 29.
Salamon és Jakab konstantinápolyi zsidók fogságban 1557, 21.
Schlesinger Wolfgang 1573, 52.
Simon budai zs. 1589, 69.
Samuel Hirsch prágai zs. 1592, 74.
Salm Gyula gr. 1594, 76.
Selessi János galgóczi harmincados 1594, 76.
Sopron és az inquizició 1615, 91.
Salamon Wolfgang szentmiklósi (Pozsony m.?) zs. kereskedő 1635, 112.
Sámuel, gyulafehérvári zs. keresztény rabokat kivált 1666, 128.
Schreiber Israel. pozsonyi zsidó 1672, 135.
Sámuel illavai zs. 1676, 140, 141, 142, 143.

- Schlesinger** Márkus, a bécsi es. pénzverde szállítója, 1682, 150, 151.
- Salamon** zs. anarkotányos Nagyszombatban 1686, 155, 159.
- Schlesinger** Farkas (Wolf) pénzverde szállító 1688, 165, 166. — 1689, 168. — 1698, 258, 266.
- Simon** Hirschl sásvári zs. vámos 1691, 190. — 1692, 202, 208, 209, 210. — 1693, 230. — 1694, 235, 240, 241.
- Salamon** Mandl 1693, 241, 242.
- Spicz** Ábrahám 1698, 258.
- Simon** Michel pozsonyi zs. 1692, 215. — 1693, 231. — 1699, 278.
- Hirschl zs. kir. vámbérlő Lipótváron 1702, 303.
- Michel két fia es veje 1707, 331, 332.
- Jakab zs. háromévi moratóriuma 1702, 305.
- Wolfgang zs. panasza 1703, 314, 320.
- Simon** Michel 1701, 294. — 1707, 331, 332
- Spitz** Dávid, szakoiczai zs. kereskedő 1707, 330.
- Salamonovics** Márkus zs. a munkácsi uradalom serfőző, keresma- és vámbérlője 1707, 331.
- Schlesinger** Izrael viaszkvitele 1707, 348.
- Sámuel viaszkvitele 1707, 352, 353.
- Simon** Hirschl lipótvári bérlő nagy érdeme a katonaság körül 1708, 357.
- Salamonovics** Markus a munkácsi urad. keresmabérlője 1708, 361.
- Simon** Hirschl a kineztártól négy falut bérel 1709, 370, 371.

Sz

- Szamszun** zsidó 1541, 1.
- Szűes** (Szűles) Gergely 1567, 35. — 1569, 49, 50.
- Szinán** budai basa 1585, 65.
- Szabó** Mihály, nagykőrösi főbíró 1671, 132.
- Szakoiczai** posztólok panasza zsidók ellen 1692, 207.
- Szászy** János, a Czobor-uradalom igazgatója 1692, 210

T

- Trombitás** János 1579, 57. — 1587, 59, 60. — 1585, 65. — 1589, 67.
- Talay** Máté 1589, 70.
- Thurzó** Stanizslo gr. nádor horvársárlási tilalma 1622, 98, 99.
- Törökországi** zsidónak útlevele 1708, 367.
- Trencseni** zsidók panasza az ottani magisztrátus ellen 1692, 201.
- Türelmi** zsidónádó 1698, 270, 271.
- Tobias** Márkus pozsonyi zs. kétévi moratóriuma 1705, 328.

U

- Ujfalussy** (divékujfalvi) János 1695, 244.

V

- Verbőczy** István 1553—5, 14.
- Verancsics** Antal 1554, 15. — 1555, 16, 17. — 1557, 21. — 1559, 25. — 1567, 39, 40. — 1568, 42, 43.
- Valentinus** magyarbródi házaló zsidó nemesek által kirabolva 1623, 100.
- Valerius** Dávid zs. orvos Erdélyben 1623 után 104.
- Vérvád** (koholt) egy budai zsidó ellen 1678, 145.
- Vágújhelyi** zsidók 1689, 174.
- Vinkovics** János körmenő harmincados 1692, 212.
- Vitus** Simon gödingi zs. 1693, 228, 229.

W

- Wéglai** Horváth Gáspár, a magyar kamara praefektusa 1622, 96.
- Wessclényi** Ferenc gr., nádor 1657, 124.
- Werthelmer** Simson, ndv. factor 1689, 175, 176, 178, 179. — 1700, 281. — 1701, 291. — 1702, 302, 307. — 1703, 313, 318.
- Weleczky** János Gy. a gr. Pálffy-uradalom igazgatója 1701, 292.
- Weyler** Victor Lehl prágai zs. Pozsonyban 1701, 301.

Z

- Zakarja Dabosz sztambuli zs. 1542. 2.
Zaj Ferenc követ Konstantinápolyban 1555, 16.
Zakariás, Dávid és Sámuel magyarbródi zsidók panasza a nádor tisztartója ellen 1623, 101.
Zuannai Melchior Péter soproni polgármester 1654, 123.
Zrinyi Ilona hercegnő 1681, 148.
Zichy László gr. Nagymagyar földesura 1702, 304.
— Péter gr. Nagymagyar földesura 1703, 314, 320.

Zs

- Zsidók fejadója a török uralom alatt 1545, 6 — 1633, 111.
Zsidó utca Székesfehérvárott 1546, 7.
Zsidókat elrabolnak egri katonák 1559, 25. — 1568, 43.
Zsidók eltiltatnak az elővásárlástól 1563, 31.
Zsidó defterdarok Magyarországon 1573, 54.
— szörmekereskedők 1577, 55.
Zsidók Erdélyben 1578, 56. — 1662, 125, 126, 127, 128. — 1690, 181.
— (budai) nevei 1580—1, 58.
Zsidó vámszedő Sasváron és Broczkyn 1593, 75.
Zsidó arany- és ezüstcsempészek 1598, 79. — 1622, 95, 96.
Zsidó Hodolinban 1612, 90.
Zsambokréthy Zsigmond és András, nemesek 1623, 100.
Zsidó (házaló), nemesek által kiraboltatik 1623, 100.
Zsidók (magyarbródi) panasza a nádor tisztartója ellen 1623, 101.
Zsidó utca Budán és Pesten? 1627, 108.
Zsidók Homonnán 1640—1670, 114.
— 1690, 184.
— és Kassa város 1650, 117. — 1636, 156, 157.

- üzletei Nagykőrössel 1650—1661, 118.
Zsidó Fülesen (Sopron m.) 1654, 123.
Zs. kereskedőket a Dunán meggyilkolnak 1657, 124.
— tolmács esküje 1671, 134.
Zsidók Németkeresztúron 1672, 136.
— (magyarországi) a lipcsei vásáron 1675—1764, 138.
Zsidó kereskedők meggyilkolása és kirablása Csepreg mellett 1676, 144.
— vámosok 1691, 189, 191, 192.
— országgyűlési törvények 445—448.
— eskü 445.
Zsidók (névszerinti) Rohoncon 1687, 161.
— Trencsénben 1692, 201.
— összevásárolnak ezüstöt 1692, 203.
Zsidó gyapjúkereskedők 1692, 207.
— vambérlő Körmenten 1692, 212.
— vambérlő Szentgróton 1692, 212.
Zsidók eltiltatnak a bányavárosok környékéről 1693, 220. — 1703, 322.
Zsidó (Oppenheimer?) és az erdélyi sókivitel 1696, 248, 250.
— pénzhamisítással vádolva 1696, 249.
Zsidók kereskedelme Kismartonban 1696, 251.
Zsidó kereskedők Magyarországon 1698, 257.
— kereskedők és bérlők a szepesi m. kamara kerületében 1698, 261, 262, 263, 264, 265, 267, 268, 269. — 1699, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 279.
— türelni adó 1698, 270, 271. — 1703, 324.
Zsidók és görögök eltiltatnak Erdélyben az arany- és higanybányák környékéről 1700, 282.
Zsidót Pozsony-Szentgyörgyön kirabolnak 1701, 288, 289.
Zsidók Nyulason 1710, 374.
Zsidó sószállítók 1710, 375, 376.

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ A FÜGGELEKHEZ

A dült szám évet, az álló szám lapot jelent.

A

- Ali budai basa 1582, 480.
Alsóausztriai rendek panasza 1597,
480.
Arany- és ezüstcempészés 1598, 480.
Áron (Harun) zsidó 1606—1645, 481.
Apafi Mihály zs. privilégiuma 1661,
484.
Auszterlitz Salamon, kismartoni zs.
1703, 491.
Ádám zs. Bánból 1709, 495.
Abraham zs. 1708, 494.

B

- Buda ostroma 1541, 478.
Belon Pierre utinaplója, 1546, 478.
Gr. Báthor Miklós kúriai bíró 1577,
479.
Budai zsidók fogságban 1582, 480.
Bakics Mihály főúr 1600, 481.
Budai zsidók törökök ellen 1605,
481.
Boeskal István 1606, 482.
Bethlen Gábor 1629, 483.
Bercesényi Imre 1629, 483.
Balogh Máté, II. Rákóczi Gy. követe
1656, 484.
Budaváros tanácsa és a zs. keres-
kedelem 1689 jan. és márc., 486.
Baziní zsidóknak nagyszombati
adósa 1691, 486.
Bajjal harmincadhivatal 1698, 488.
Bürgl Sámuel budai zs. 1702, 491.
— Joachim budai zs. 1705, 492.
Bachrach Wolf zs. 1703, 491; 1705,
492.

- Budaváros zs. adókiivetése 1705, 492.
Balogh István 1707, 493.
Bürgl budai zs. és Pest megye 1707,
493.

C

- Czobor Borbála grófnő 1692, 487,
488.

D

- Danilovics János 1625, 483.
Drugeth-család 1625, 483.
Dienesdiben (Csallóköz) zsidók
1675—1700, 485.
Domonkos Sámuel 1709, 495.

E

- Eleázár zs. orvos 1606, 482.
Erdélyi zsidók adója 1606, 484;
1702, 491.
Eltiltás arany- és ezüstösszevásár-
lástól 1692, 487.
Eperjesváros tanácsa 1703, 491.
Eszterházy Antal kuruc tábornok
1707, 493; 1708, 494.

F

- I. Ferdinand és a zsidójel 1551, 478.
Gr. Forgács Simon 1577, 479; 1588,
490.
III. Ferdinand 1637, 483; 1652, 484.
Gr. Forgács őrnagy 1701, 490.

G

- Goloph Mihály 1606, 481.

H

- Hagin zs. 1591, 480.
 B. Herberstein Frigyes 1598, 481.
 Harsányi Jakab követ Konstantinápolyban 1656, 484.
 Harun zs. I. Áron zs.
 Heylmeyer Felix Ferd. 1700, 489.
 Hirsł zs. 1703, 491; 1708, 494.
 Huyn lábornok 1703, 492.
 Hirsł Jakab 1705, 492; 1708, 493.
 — Izsák 1706 júl., aug. 493; 1707, 493; 1708, 493.
 Hasan temesvári Hafiz 1708, 494.

I

- Izsák kaboldi zs. 1607, 482.
 Izrael zs., oszláni vámos 1692, 487.
 Izsák zs., gr. Kaunitz alattvalója 1696, 488.
 — Ábrahám pozsonyszentgyörgyi zs. 1701, 490.
 — zs. 1708 apr., szept., 494; 1709, 495.
 — Hersli 1708 jún., 494.

J

- József Nászi. naxosi herceg 1570, 479.
 — zs. bérlő 1650, 483.
 Jakab budai zs. 1686, 486.
 — Hirsł 1698, 489.
 — győri zs. 1708, 494.
 Jshak török zs. Tokajban 1708, 494.
 Jakab zs. 1708, 494.

K

- Kaufmanné prágai zsidónő 1563, 479.
 Kismartoni zsidók 1569, 479; 1619, 482.
 Gr. Kaunitz Andreás 1684, 485.
 Kirchner Leonard dr. 1692, 487.
 Kollonics bíbornok 1699, 489.
 Kurtz János Ign. 1700, 489.
 Kollmann lárkányi zs. 1700, 490.
 Kemál török zs. Tokajban 1708, 494.

L

- Lachmann R. zsidónő 1625, 483.
 Lipót Vilmos főherceg 1652, 484.
 I. Lipót 1684, 485.
 Littingen Rudolf 1692, 487.

- Lúzár Hirschl bazini zs. 1695, 487; 1704, 492.
 Leidersdorfer Izsák budai zs. 1701—06, 490.
 Lipótvári zs. 1709, 495

M

- Mandl Jakab életemintező 1569, 479.
 Mózes budai zs. 1577, 479; 1588, 480.
 Mátyás főherceg 1598, 481.
 Meisl Izsák hadi írnok 1599, 481.
 Markulin bécsi kereskedő 1691, 487.
 Mandl zs. 1695, 487, 488.
 Mayer Jakab zs. görög tolmács 1696, 488.
 Modorváros 1698, 489.
 Megkeresztelkedett zs. 1700, 489.
 Mojzes zs. 1708, 494.

N

- Nyáry István követ Budán 1582, 480.
 Nagymartoni zsidók 1619, 482; 1708, 494.
 Gr. Nádasdy Ferenc 1671, 485.
 Nátán zs. bíró 1671, 485.

O

- Oppenheimer Sámuel 1685, 496;
 1692—1694, 487; 1697, 488; 1698, 488; 1700, 489, 490; 1701, 494;
 1706, 492; 1709, 495.
 Ofner Cameral-Administration 1700, 489, 490, 491, 492.

P

- Paksy János főkapitány 1554, 479.
 Prágai zsidók 1560, 479.
 Pesthy (Sziücs) Literatus 1588, 480.
 B. Pálffy Miklós 1591, 480; 1599, 481.
 Pannonhalmi főpát 1675, 485.
 Pozsonyváros tanácsa 1676, 485; 1702, 491.
 Gr. Pálffy János zsidai 1676, 485.
 Petneházy Dávid 1684, 483.
 Pinkász Márk zs. 1707, 493.
 Pollák Dávid, 1708, 494.

R

- Rogendorf lábornok, I. Buda ostroma 1541.
 Riberius zs. doctor 1629, 483.

- I. Rákóczi György 1630, 483.
 Rozsnyai Dávid 1666, 481.
 I. Rákóczi Ferenc darabontja 1669,
 485.
 Rákóczi Lajos 1669, 485.
 B. Révai Elek 1684, 485.
 II. Rákóczi Ferenc 1694, 487; 1701,
 494.
 Rácz Miska 1797, 493.

S

- Sopronváros közgyűlése 1540, 478.
 Schiff Eliás zs. (?) 1595, 480.
 Siehelli Tamás kapitány 1599, 481.
 Sabbathai Cevi 1666, 481.
 Simon Hirsl zs. 1691, 487; 1692
 márc. és aug., 487.
 Sámuel zs. 1708, 494.

Sz

- Szücs Gergely I. Mózes budai zs.
 Szüts Literatus I. Pesthy.
 Szinan budai basa 1591, 480.
 Szulejman budai basa 1605, 481.
 Szia Leon zs. orvos 1630—40, 483.
 Szakolea város 1669, 485.
 Szigeti harmincadhivatal 1698, 488.
 Szikszai Pál 1703, 491.

T

- Tokaji zsidók 1708, 491.

U

- Ujfalussy János 1696, 488.

V

- Verlain József 1697, 488.

W

- Werthelmer és Oppenheimer 1690,
 489.
 — Samson 1700, 489; 1702 márc.
 és dec., 491.

Zs

- Zsidótelep, zsidókapu Budán 1541,
 478.
 Zsidójel 1551, 478.
 Zsidók (budai) fogságban 1582, 480.
 — (budai) törökök ellen 1605, 481.
 — prsemysli 1606, 481.
 — Kismartonban 1619, 282; 1622,
 282.
 Zsidó katonák 1619, 282.
 III. Zsigmond lengyel kir. 1625, 483.
 Zsidók, vám- és adóhivatalnokok
 1637, 483.
 — és a munkácsi uradalom 1649,
 483.
 Zsidók követség kísérői 1652, 484.
 Zsidó, konstantinápolyi 1656, 484.
 Zsidók (erdélyi) privilegiuma Apafi
 Mihálytól 1661, 484.
 — megöletése Zemplén megyében
 1669, 485.
 — kereskedése Szakolczán 1669,
 485.
 — Pozsonyban 1676, 485.
 — Buda ostroma alatt 1686, jun.,
 aug., szept., 486.
 — és eretnekek Egerben 1695, 488.
 — összeírása 1699, 489.
 — megöletése Komárom megyében
 1702, 491.
 — katonai lisztszállítók 1703,
 nov.—dec. 402.
 Zsidó lürelmi adó 1703, 492.
 Zsidók, törökországiak kereskedése
 1706, 493.
 Zsidó (kitért) labanc kapitány 1709,
 495.

PÓTLÁS
AZ
OKLEVÉLTÁR

I. KÖTETÉHEZ

1.

1113. Kálmán király a zobori konventet birtokában megerősítő okmányban zsidóhegyet említ.

... monasterium sancti Ipoliti terminum habet usque ad fontem, qui vocatur Narrath cum castrensibus, et est via de fonte usque ad montem, qui dicitur mons Iudaeorum, in monte isto duae partes sunt sancti Ipoliti, tertia pars pertinet ad villam Curtois et sub isto monte est quadam parva insula et postea lapis et aqua Nitria etc.

Hazai Okmánytár VIII. k. 2—7. l.; Magy. Zs. Szemle 1909. évf. 88—89 l.

2.

1258 szeptember 2. IV. Béla király oklevelében egy adományozott föld határainak megjelölésében zsidóvárt is felsorol.

(via) ... vadit juxta terram ecclesiae nostrae Czeregő nomine cum metis et cadit ad magnam viam et transiens ipsam ad dextram descendit et ascendit ad montem, qui dicitur mons Chepani, et ibi est meta; descendens vero de monte venit ad castrum Iudaeorum, circa quod est magna meta, inde tendit ad civitatem Nitriensem.

Fejér. Cod. Dipl. IV. 2. 459.; M. Zs. Szemle 1909. évf. 89. l.

3.

1260 március 10. IV. Béla király előtt Bázs mester állítja, hogy Foukától, a megkeresztelt György zsidó vejétől földet vett.

... quod magister Baas, fidelis noster ad nostram accedens praesentiam proposuit, a Fouka genere Georgii

Iudei baptizati, quem dixit sine heredum solatio dececisse, de terra Arlouch ad dua aratra separatam certis metis se dudum emptione titulo possedisse.

Árpádkori új Okmánytár II. 319. l.; M. Zs. Szemle 1906. évf. 377. l.

4.

1288. Kun László király egyházi kiközösíttelése alóli feltoldozásnak 2. feltétele.

Item quod, sicut Tartarum, sic nec Sarracenum, Neugarum, Iudaeum, Cumanum vel quemcunque alium, quocunque nomine censeatur, ab unione orthodoxe fidei alienum, vel in domesticis ministeriis, vel in extraneis obsequiis, presertim in dignitatibus, castellaniis, seu quibuslicet officiiis regaliis, vel regni officiorum amministrazionebus publicis, vel privatis teneat, vel sustineat, nec apud suos teneri, vel sustineri sinat.

Ladomér, esztergomi érseknek egyik, 1288-ból származó és 1909-ben a párizsi Archives Nationales-ben talált leveléből. L. Századok 1910. 4—14. l.

5.

1321 augusztus 21. Graf Nyclas der Teutsch és Graf Nyclas der Ungarisch von Forchtenstain kötelezik magukat, hogy ötszáz font bécsi fillér adósságuknak felét a legközelebbi Sz. Márton-, másik felét Sz. György-napon lefizetik Eysachen zsidónak, a neustati Warochin fiának, mit ha elmulasztának Hauptgut und schaden suln die luden haben auf alle dem Gut, daz wir haben in Oestorreich, in Steyr und in Ungern.

Horváth Mihály. Regesták a bécsi császári levéltárból. Magyar Történelmi Tár. IX. k. 21. l.

6.

1326 november 8. Az esztergomi káptalan egy birtok határait leíró oklevelében esztergomi zsidó temetőt is felemlít.

... item terrarum arabilium de Kovachy metae sunt sic distinctae, quod primo sunt quatuor metae antiquae prope magnam viam, per quam itur de Strigonio versus Budam; directe eundo pervenit ad quandam aquam Parlaspotok vocatam; ultra metam ipsius aquae est via magna, quae venit de ecclesia sanctae Margarethae versus comitatum Strigoniensem, et ultra ipsam viam sunt terrae arabiles ecclesiae sanctae Mariae de campis et pervenit ad locum sepulturae judeorum de Strigonio et sic terminantur metae terrarum arabilium de terra Kovachy.

I. Mátyás királynak 1466. évi átiratából. Eredetije az esztergomi káptalan házilevéltárában Lad. 24. fase, 3 nro 21. Közölte Wertner Mór, M. Zs. Szemle 1909. évf. 89. l.

7.

1336 március 15. Jakab, Pozsony városának bírója, tanúsítja, hogy Yezzel nevű pozsonyi zsidó Olgyai Farkóval bizonyos pozsonyi ház dolgában egyezséget kötött.

Nos comes Jakobus iudex et jurati ceterique cives in Posonio significamus quibus expedit tenore praesentium universis, quod Ruedlinus dictus Baldner civis in Posoniensi (sic) iudexque Iudaeorum ibidem et Yezzel iudaeus de eadem civitate, ad nostram personaliter accedentes praesentiam, vivae vocis ministerio proposuerunt in hunc modum, quod quamquam inter partes, videlicet inter ipsos ex una parte, nobilemque virum magistrum scilicet Farkonem seu Farkasium filium Petri de Ovgya, qui etiam praesens astitit coram nobis, ex altera, super facto unius fundi curiae cum aedificiis ejus, seu una domo in eadem civitate Posoniense ex opposito domus quondam Leopoldi Scriptoris in acie ubi vicus per portam parvam civitatis ducit ad Danubium existens, mota fuisset materia quae-

stionis et diutius judiciario processu ventilata in praesentia domini nostri regis extitisset, ad ultimam tamen, quod nullum jus neque aliquam justitiam ad ipsam domum seu curiam se habere competissent, nec ordine judiciario habere potuissent, sed ipsum magistrum Fokonem vigore efficacium litterarium seu instrumentorum evidentem justitiam et jus efficax habere persensissent, ideo ipsam domum seu curiam quemadmodum prius et antea ipsius magistri Fokonis de (Olgya?) extitit et fuit, sic exnunc cujuslibet litis, modo praemisso pro dicta domo ventilatae, materia jam penitus sedata silentio perpetuo seu sopita, eidem magistro Fokoni et per eum suis haeredibus ac successoribus universis resignarent et restituerent, imo coram nobis restituerunt seu resignaverunt ipsi magistro Fokoni pleno suo jure, prout ipse magister Foko voluerit, perpetuo possidendam tenendam pacifice et habendam. Nihilominus ipse judaeus Yezzel universas litteras suas et validiores quibus medianibus ad ipsam domum se jus habere asserebat, penitus et omnino vigoribus vacuavit. In cujus restitutionis et resignationis ac quietationis memoriam praesentes vallo nostri sigilli consignantes duximus concedendas, Datum feria sexta proxima post dominicam Laetare anno domini millesimo CCC^o XXX° sexto.

Eredelije a pozsonyi káptalan országos levéltárában Capsa 14. fasc. 15 nr. 5 alatt őriztetik. Magy. Zs. Szemle 1906. évf. 377—378. I. Közölte dr. Wertner Mór.

8.

Bécs 1383 február 16. A budai Schefflein zsidó bécsi háztulajdonos.

Paulus Holczhawffel purgermaister und der rat habent abzelsen geben Heschlein dem Juden und seinen erben das phunt wiener phenning gelts purchrecht, das die Tewtschen herren gehabt habent auf des egenanten Juden haus under den Juden zenest dem haus das weilnt *Schefffleins des Juden von Ofen* gewesen ist, umb 8 phunt

wiener phenning der (!) dieselben Tewtschen herren nicht nemen wolten.

I. Schwarz, Das Wiener Ghetto 110. I.

9.

Bécs 1389 december 1. Rösel nagyszombati zsidónőnek Mullner Andre és felesége kölcsön ellenében bécsi házukat adják zálogba.

Andre Mullner, Chunigunt uxor habent versatzt ir haus, gelegen an dem Griezz zenachst Heinrich dem Chramer, Rösel der Judinn von Tierna umb 9 sol. den. auf teglichen schaden, all wochen 3 den. auf das phunt. Das geschach des nachsten mitichen nach sand Andres tag in dem LXXXIX jar.

A. Goldman. Das Judenbuch der Scheffstrasze zu Wien 2. l. 5. sz.

10.

1394 március 25. A soproni keresztes vámtarifa szerint fizetendő:

„Item von einem Juden II denár.“

Házi Jenő, Sopronváros története II. r. 1. k. 9. l.

11.

1404. A Sopron megyében törzsökös Fraknói-család egyik tagja a sopronmegyei Ikkát (ma Zillingdorf Alsóausztriában) Hirsch, Mardochaeus és Musch nevű zsidó fivéreknél zálogba adta. 1404-ben nevezett zsidók ezen zálogjogot Puchheimi Albertnek engedik át.

„Adler“ Jahrb. d. Wiener herald. Gesellschaft 1887. évf. 158. l.
M. Zs. Szemle 1916. évf. 318. l.

12.

Buda 1411 július 6. Péter nagybányai plébános Zsigmond király előtt rokonainak ajándékozva örökölt budai házeit, melyek budai zsidóknál zálogban voltak és ő János fivérének adott 800 aranyforinton kiváltott.

Nos Sigismundus dei gratia romanorum rex semper augustus ac Hungariae etc. rex, memoriae commendamus, quod honorabilis vir, dominus Petrus plebanos de Rivulo Dominarum [Nagybánya] coram nobis constitutus, confessus est eo modo, quod ipse ob propinquam consanguineitatis vinculum, qua Andreas, Paulus ac dominus Petrus, prepositus sancti Laurentii de H[ay], nec non Ladislaus et Nicolaus filii Nicolai de Chapy sibi attinerent, habens namque nihilominus debitum respectum ad fraternales uberrimas sincerias complacentias [per eos] dem sibi sumpmas (így) cum diligentia exhibitas, volens horum intuitu quodam remunerationis dono ipsis liberaliter subvenire, domos suas in civitate nostra Budensi in vico seu platea prope ecclesiam sancti Nicolai confessoris sitas et adjacentes, in ipsum a condam Johanne filio Georgii fratre suo carnali de Noghyhal jure successorio devolutas, quas quidem domos idem condam Johannes a quibusdam judeis ejusdem nostre civitatis, manibus videlicet alienis, pro octingentis florenis puri auri, in quibus dicte domus certis de causis fuissent obligate, pecuniis scilicet per nos ipsi condam Johanni pro fidelibus suis servitiis datis et assignatis redemisset, simul cum curia, aliisque universis utilitatibus et pertinentibus earundem, videlicet tam ligneis quam lapideis, seu aliis quibuscunque, se ipsum de dominio earundem prorsus excipiendo, omni eo jure, quo eodem ipsum quomodo concernerent seu tangere possent, memoratis Andree, Paulo, domino Petro preposito nec non Ladislao et Nicolao, eorundemque Andree, Pauli ac. Ladislai et Nicolai heredibus et superstitibus universis de suis manibus dedisset, donasset et contulisset, imo dedit, donavit et contulit coram nobis, per ipsos perpetuo et irrevocabiliter possidendas, tenendas pariter et habendas; harum nostrarum quibus solitum

majus nostrum sigillum, quo videlicet ut rex Hungariae utimur, impressum est vigore et testimonio literarum mediante. Datum Bude predicta, feria secunda proxima post festum Visitationis Virginis gloriose, anno domini Millesimo quadringentesimo undecimo.

Nagy Gyula, Gróf Sztáray-család oklevéltára II. k. 97—98. l.

13.

Sopron 1421 december 23. Zsigmond, a megkeresztelkedett nagyszombati Sárának fia, és Erzsébet, Miklós soproni városi tanácsosnak felesége közti megegyezés Sára követelése ügyében.

Ich Sigmund, der Jud und Ich Elisabeth, Niclás des Judings die zeit des Rats der Stat zu Odenburg hawsfraw vergehn für uns und all unser erben und tun kund öffentlich mit dem brife umb alle vodrung, Krieg, stöss und mischelung die gewesen sind zwischen mein vorgeanten Sigmundn des Juden an ainem tayl und mein egenanten frawn Elisabeth des andern tayls von wegen der Summ geltes und alles des gesuchs und schadens So darauf gegangen ist. So ich egenant Sigmund an stat Sara der Júdin und von den genaden gotes dizmals ein Kristnijn meiner recht muter zuvordern und zesuchen gehabt habe nach ynnhaltung des Gerichtsbrifes So ir die erbern weisen der Richter und des Rat der Stat zu Tyrna daruber gegebend habend, Derselben Krieg und stöss sein wir zu baiden seyit mit güttlichem unsern willen unbetwingenlich zescheidung gegangen hinder die erbern und weisen Hern Czekelusch Petren die Zeit Burgermeister zu Odenburg.

Egy sárga és egy zöld pecséttel. Magyar Zsidó Szemle 1895. évf. 363. l. Közölte őt Dr. Pollák Miksa

14.

1423—1424. Zsigmond király a Buda várában levő zsidó utcában létezett új kápolnában egy fél kanonoki javadalmat alapított, melynek fenntartására Schalaga (Salgó, Nógrád m.) jószágainak jövedelmét fordítja.

... „In der selben wilen stifte Konig Sigemont ein halp thumherrnstift in der stat zu Ofen in der Juden gassen in der nuwen capellen in gotes ere und auch in sand Sigemunts ere; zu demselben stifte das meist teil gap er des Schalagas güter, also das derselbe stift vollbrocht wart.“

Eberhard Windecke. Denkwürdigkeiten zur Geschichte Kaiser Sigmunds, Berlin 1893, 179. l.; M. Zs. Szemle 1916. évf. 320. l.

15.

Buda 1431 április 7. Gara Miklós nádor kéri a soproni tanácsot, hogy a soproni zsidókat úgy a régi, mint Zsigmond király oklevelében foglalt kiváltságaikban hagyják meg bántatlanul.

Circumspecti viri, amici nostri dilecti! Rogamus amicitias vestras presentibus attente, quatenus universos Iudeos in civitate vestra Soproniensi habitantes in eorum antiquis libertatibus ac in his, prout in litteris serenissimi principis et domini, domini Sigismundi regis, domini nostri graciosissimi eisdem concessis videbitis contineri, indempniter et illibate velitis tenere et conservare, et aliud, si indignacionem dicti domini nostri cupitis evitare, non facturi. Datum Bude, sabbato proximo post festum beati Ambrosii confessoris, anno etc. XXXI°. Presentes post lecturam reddi petimus exhibenti. Datum (ut) supra.

Nicolaus de Gara
regni Hungarie palatinus.

Házi J. Sopron város története I. r. 3. k. 23—24. l.

16.

Bécs 1431 június 24. Gara Miklós nádor értesíti a soproni tanácsot és a Sopronban lakó zsidókat, hogy soproni zsidóbírónak Kolthai Miklóst nevezte ki, akit működésében a tanács támogasson, a zsidók pedig engedelmesskedjenek neki.

Nicolaus de Gara regni Hungarie palatinus circumspectis et providis viris magistro civium ac judici et juratis civibus civitatis Soproniensis, nec non judici nostro Iudeorum ibidem per nos constituto et universitati Iudeorum loci ejusdem amicitiam et dilectionem cum salute. Noveritis, quomodo nos judicatum Iudeorum dicte civitatis Soproniensis Nicolao de Koltha homini nostro durante nostro beneplacito contulimus pro honore, eundem vestri in medium nostri in persona deputando. Igitur vos amicos nostros, magistrum civium, necnon judicum et juratos sinceris precamur affectibus, quatenus dictum Nicolaum de Koltha in hujusmodi judicialu et officio ejusdem in nullo impedire et molestare, nec vos de eodem quomodo intromittere et ingerere velitis, vosque judex noster Iudaeorum ipsum officium judicialis Iudeorum eidem Nicolao pacifice et sine aliqua contradiccione remittere, vos eciam universi Iudei ipsieidem Nicolao in omnibus licitis et honestis, ut nostre persone proprie obedire et obtemperare debeatis. Presentes perlectas reddi petimus et volumus exhibenti. Datum Wienne, in festo sancti Johannis Baptiste, anno domini M^{mo} CCCC^{mo} Iridesimo primo.

Házi. Sopron város története I. r. 3. k. 29—30. l.

17.

Buda 1432. Bertrand de Broquière, II. Fülöp burgundi herceg tanácsosának keleten tett utazása leírásából:

Il y a en cette ville (Buda) beaucoup de juyfz, qui parlent tres bon françois et en y a de ceulx, que furent chacies hors du royaume de France.

Monumenta Hungariae Historica (Dipl.) IV. k. Toldalék, 311. l. Szamota, Régi utazók Magyarországon 93. l.

18.

Buda 1436 március 28. Borbála királynő, Zsigmond király felesége felhatalmazza Nadler Mihály, budai polgárt, Tamás Gottliebét és Józsefet budai rabbit, hogy a még be nem < fizetett koronázási zsidóadót behajtsák, nyugtázzák, a vonakodókkal szemben minden eszközzel eljárjanak és őket a zsinat, vagy a fejedelmek és urak elé idézhessék.

Deutsche Reichstagsakten XI. k. 325. l.; M. Zs. Szemle 1916. évf. 320. l. Imit Évkönyve 1918. 263. l.

19.

Prága 1436 november 20. Borbála királynő megköszöni a soproni birói széknek, hogy Kis Jakab zsidó ügyében mindenben kívánsága szerint jártak el, egyben kéri, hogy Ország Mihály két levelének másolatát e sorai átadójával neki megküldjék.

Barbara von Gots gnaden Romische und zu Hungern etc. Kuniginn

Erbern, weisen und getrewn lieben! Als ew wol ingedenkeh ist von der zusprüch wegen, die wir durch unsern getrewn Micheln Nadler, burger zu Ofen zu Klainn Jeclein juden gehabt haben, daraus sich furkomen und verhorung vor ewr gesacht, und Orzag Mihel seiner brief zwen ew gesannt, geschrieben und begert hat, dieselb sach zwischen den unsern und der seinn zuverhoren, darinne ir ew nach unserm gevallen beweist habt, des wir ew dankchen. Nu begibt sich noch ettwas darinne, das ew doch nicht berurt, sunder bilten wir ew in fleizz, daz ir uns derselben zwair des egenanten Orzag Mihel brief under ewrm statsigl abschrift und vidimus senndet bei disem unsern boten, weiser des briefs, und verzeihet unß des nicht. Daran ercaigt ir uns sunder wolgevallen, das wir gnédichleich gen ew wellen erkennen. Geben zu Prag, an eritag vor Sand Kathrein tag anno domini etc. tricesimo sexto.

Zárlatán a földött királynői pecséttel és hátlapján az egykorú zsidóírással: לשלוחים דאדנפורג (= A soproni küldöncöknek).

Házi. Sopron város története. I. r. 3. k. 133—134. l.

20.

Sopron 1438 augusztus 8. Koppel zsidó elismeri, hogy Sopron város tanácsa 110 forint adósságát neki lefizette.

Ich, Chophel der jud, die zeit gesessen zu Odenburg, vergich [verzicht = verzichte] fur mich und fur all mein erben und nachkommen und tuen kund offentliche mit dem brieff allen leuten gegenburtigen und chunftigen, den die chuntschaft furchumpf, von der geltschult der hundert und zehen gulden wegen, so mir schuldig sint gewesen die erbern, weisen herren, die zeit burgermaister, richter und der gantz rat der stat zu Odenburg, darumb ich hab gehabt ein geltbrief under irer stat insiegel, in demselben geltbrief mir versprochen haben nemlich als recht burgel umb die benanten summ gelts die erbern, weisen hern Gälusch Peter, zu derselben zeit burgermaister der stat zu Odenburg, und Oswald der Moser, in der Zeit statrichter dasselbs, auch Ulreich der Herb und Michael der Karl, zu solicher zeit des rats dasselbs, derselben summ gulden si mich treulichen an all mein scheden ausgericht und bezalt haben. Darumb sag ich die obgenanten herren des rats und auch die yeczbenanten burgel umb die obverschriben summ gulden und umb alle andre geltschult, wie die benant ist, darumb ich hab gehabt brief under der benanten stat insigl, gantz quidt, ledig und loss hincz auf datum des briefs, hinfur darumb nimmer mer khain anspruch, noch vodrung an si zehaben, noch gewinnen weder mit briefen, worten, noch werchen ich, noch mein erben, noch all mein nachkommen, noch yemant anders von unsern wegen an gever. In solicher beschaidenhait ob der benant brief, der da lauttet uber die obgenant summ gulden, oder ander geldbrief, wie die genant sein, under der stat insigel hinfur ausschommen von christen oder von juden, so sollen si gantz zebrochen sein und tod und hinfur khain kraft mer haben, noch gewinnen in khainerlayweis ungeverlich. Dez zu ainer

warn offen urchunt gib ich egenanter Kophel jud den brief fur mich und all mein erben den benanten herren und allen irn nachkommen besigelten mit der erbern Ulrich des Puhel und Jorgen des Laistel, baid Burger der stat zu Odenburg, bayder aufgedruckten insigel, die si durch meiner vleissigen gepet willen zu gezeugnuss der sach auf den brief gedruckt haben in und irn erben an schaden, darunder ich obgenanter Kophel jud verbind fur mich und all mein erben alles das stet zehalten, so vor an dem brief geschriben stet. Darczu mer hab ich mich mit meiner hanntgeschrift undergeschriben auf den brief zu erchanntnuss der sach, so vorgeschriben stet, und zu pesser zeugnuss so hab ich gepeten Nachum, meinen aidem, daz er sich auch zu warer gezeugnuss und sicherhait mit seiner hanntgeschrift auf den brief unterschriben hat, alles das stet unczebrochen halden, so vor an dem brief verschriben stet. Geben nach Cristi geburd vierzehenhundert jar und darnach in dem acht und dreyssigsten jar, an freytag vor Sand Laurenczen tag des heyligen martrer.

A pecsétek alatt a következő léiberbetűs szöveg olvasható:

זאת לדעת לכל רואי כתב זה של מחות דלעיל החתום בשני חותמות, האחד של אולריך פוהל, והאחד של יורג לסטול, המגיד מהו כתב חיוב, שיהיה בידי מן המקום אודנבורק, החתום בחותם של המקום הנ"ל המגיד קי' זהובים וי' זהו' אדו' וכעד זה החיוב היו ערבי' געלש פעטה באותו הזמן היה רב העירון, אזואלט מוזער, באותו הזמן היה שופט של העיר, אולריך העריב" מיהל קראול באותו הזמן היו עירוני' דעיצה של המקום הנ"ל ואותם הערבי' הנ"ל וכל העירוני' דעיצה מן המקום הנ"ל אני מגיד אותם פטורים מאותו הכתב חיוב הנ"ל החתום בחותם של המקום הנ"ל כולם יהיו פטורים ממני וממורשי או מהבאי' מבחי מהו' כתבי' חיובי' החתומים בחותם של המקום דאודנבורק הנ"ל (עד היום הזה) וכן נתתי להם זה הכתב עם חתימת ידי להיות בידם לעדות ולראיה וכל זה עשיתי ברצון נפשי שלא באונס וגם בקשתי חתני מנחם לחתום זה הכתב עמדי לזכור

ולראיה להעירוני דאודנבורק הנ"ל כתבתנו וה(ת)מנו בעיר אידנבורק
 היום ביום ו' י"ז אב שנת קצ"ה לפ"ט קטן
 יעקב ב"ר מרדכי ז"ל המכונה קנפל
 מנחם ב"ר שבעון שלי"ט
 עד היום הזה דביני הטי
 ת' דהתמנו דביני הטי

Fordítása:

Tudomásul mindazoknak, akik a fenti adósságot törölő írást látják, mely két peccéttel van ellátva, az egyik Ulrich Puhelé, a másik Jörg Lastelé, mely kezemben volt Sopronvárostól kiállított adóslevél, ellátva a város peccéttjével, 110 aranyforintról szülő. Ezen adósságért kezeskedtek Gelus Péter akkori polgármester, Oswald Moser akkori városbíró, Ulrich Herib, Michel Krazl akkori városi tanácsosok. Én kijelentem ezeket felmentetteknek azon adóslevél alól, valamennyiüket, részemről, örököseim részéről és a származékaim részéről azon adóslevelek alól, melyek a fent említett város peccéttjével vannak ellátva (a mai napig). Kiadtam nekik ezen írást azért, hogy kezükben legyen tanuságul és bizonyítékul és mindezt szabad akaratomból telteti, kényszer nélkül. Vömet, Menachemet is kértem, hogy velem együtt ő is írja alá ezen írást, hogy Sopron polgárainak tanuságtételül legyen. Aláírtuk Sopron városában ma pénteken Ab hó 17-én 198. évben a kis időszámítás szerint.

Jakob, a boldogemlékü Mordechai fia, másnéven Koppel
 Menachem, Simon fia, aki jó hosszúéletű legyen.

Közből hiányzik: עד היום הזה = a mai napig.

A התמנו szóból hiányzik a ת betű.

Házi, Sopron város története I. r. 3. k. 174—176. l.

*Buda 1438 szeptember 6. Szentgyörgyi László gróf kir. fő-
 kincstartó és országos zsidóbíró megparancsolja a soproni
 zsidóknak, hogy követeléseik után a soproni polgároktól ka-
 matot ne szedjenek, miután azt a király elengedte nekik.
 Amennyiben továbbra is ragaszkodnak a kamatokhoz, ez
 esetben közülök egy tekintélyesebb zsidót küldjenek hozzá,
 aki magyarázatot adjon.*

Ladislaus groff de Zenthgewrgh, sumpremus thezaurarius regie majestatis et judex judeorum etc.

Quia nos ex relationibus quorundam civium civitatis Soproniënsis percepimus, quomodo vos ab eisdem civibus, hospitibus et incolis predictæ civitatis Soproniënsis capitalem pecuniam, qua iidem vobis obligari dignoscuntur, tollere et recipere velletis, sed ab eisdem eciam usuras seu lucrum usurarium super predictam pecuniam capitalem aggregatas et accumulatas habere velletis, unde, quia scientes, quod serenissimus dominus noster rex eisdem civibus hospitibus et incolis, sed et villis predictæ civitati spectantibus et pertinentibus totalem usuram et lucrum usurarium quomodocunque aggregata et accumulata omnino relaxavit et indulgit, idcirco vobis et vestrum cujuslibet consulimus, nihilominusque comittimus, quatenus annotatam pecuniam capitalem, qua pretacti cives, hospites et incole antelate civitatis et villae vobis forent obligati, tollere et recipere pignoraque eorundem reddere nullamque usuram ab eisdem seu lucrum usurarium recipere et petere presumatis, nec sitis ausi modo aliquali, alioquin premissa facere nolentes, unum ex vobis judeum pociorem ad nos dirigere rationemque, quare pretactas usuras eisdem civibus relaxare non debeat, efficacem reddituram, et secus non facturi. Presentibus perlectis exhibenti restitutus. Datum Bude, sabbato proxime ante festum Nativitatis Virginis gloriose, anno domini etc. XXXVIII.

Kivül: Universis et singulis judeis et judaice nationis hominibus in civitate Soproniensi commorantibus.

Házi, Sopron v. története I. r. III. k. 177. l.

22.

Sopron 1439 január 9. A soproni tanács adóskévele 48 magyar aranyforintról Kophel soproni zsidó részére.

Wir, der burgermaister, richter und der rate der stat zu Odennburg und die gancz gemain dasselbs veriehen fur uns und fur all unser eriben und tuen kund offenleich mit dem brieff, das wir unverschaidenleich schuldig worden sein und geltenn sullenn dem beschaidenn Kophlein dem

juden, dy zeit gesessen zu Odennburg, und allen seinen eriben acht und vierczigk guldein Ungrischer in golde gueter und in voller swerer, die uns der benannt Kophel jude zu der stat notturft getreulich geliehen hat, der wir sy oder wer uns mit dem brive ermont an irer stat, unverzogenleich ausrichten und bezaln sollen und wellen auf aller mann Vaschannntag schirist kunftig (febr. 17.) anverziehenn. Tun wir des nicht, so get fuerbaser alle wochenn auf yedenn guldem zweu wyenner phennig der swarzen münss zu gesuech. Hauptguet und gesuech sollenn die benannten Juden haben zu uns unverschaidenleich, darczu auf allem unserm guet, so wir habenn in dem lannde ze Ungern oder wo wir das habenn, es sey eribguet oder varundguet, nichts ausgenomen, wir sein lembtig oder tode. Stunden aver die benannten phenig und guldein solanng auf gesuech. das sein die benannten judenn verdruss und der nit lennger ennpenn wolten, wenn si dann ir gelt an uns vodernt, bezal wir seu dann nicht, so habenn si vollen gewalt und recht uns darumb und unsere gueter zenotten und zephennenden und aufzehaldenn in steten, mërklenn und dorffern so vil und alslanng, das si ires vorgeantenn gelts, haubtguets und gesuechs ganntz und gar davon bezalt und gwert wern; und das ist uns aller guettleih will, wir sein lembtig oder tode. Und des zu warer, richtiger urchunde so geben wir in den brief daruber besigeltenn mit unserm der stat zu Odennburg klainern aufgedrukten innsigel, darunder wir uns verbinden gemanichleich und ainhellichleich mit unsern treun alles das stet und uncebrochen haldenn, so vor an dem brieff verschriebenn ist. Geben nach Cristi gepurde vierczehnhundert jar und darnach in dem neununddreyssigsten jar, an freytag nach der heyligen Drey chünigtag.

Az oklevél kifizetés jeléül két, illetőleg négy helyen át van vágva. Az oklevél hátlapján három teljesen elmosódott héber szó után következik e szó **אודנבורג** azaz Oedenburg. Házi I. Sopron város története I. r. 3. k. 179—180. l.

23.

Buda 1439 v. 1440. A budai zsidó hitközség kérvénye Erzsébet özvegy királynőhöz, melyben szabadságaik megerősítését és a „losung“ (vagyonadó) beszolgáltatására más rendet kérnek.

Allerdurchleuchtigiste fürstinn und genedigiste fraw Kunigin. Wier thun Euweren Kuniglichen gnaden zu wissen, das uns unser genediger herre der keyser, Euwerer k. g. vater, dem got genad mit brifflichen freytumb pegenadet hat gehabt und unser genediger herr Kunig Albrecht, ewer k. g. Gemahl zeliges gedechtnis uns auch briff gegeben hat, das wier in unserem freytumb sollen gehalten werden. Dorumb wier pitten mit undertenikeyl, das uns ewer Kuniglich gnad welle auch eynen briff geben, das wier in allem unserem freytumb gehalten werden, wann wier kein zuflucht haben nach got dann zu eweren Kuniglichen gnaden.

→ Auch genedigiste fraw Kunigin, es mag eweren Kuniglichen gnaden wol wissentlich sein, das wier zwisschen uns von ewer k. g. losung eynnemung wegen mit willen unsers genedigen herren Kunig Albrechts dem got genad, ein ordnung gemacht hatten. Nu hab wier ein anderen weg vor uns genummen, das wier ewer Kuniglicher genaden losung fürderlicher mügen awsnemen und einpringen. Darumb wier pitten demutiklich, das Ewer k. g. welle genedigen willen dorzu geben, das wier solich ordnung zum ander mol under uns machen und pestellen.

Ewer k. g. undertanen und getrewen
der Juden gemein ewer k. g. Stat Ofen.

Lukacsics Pál, Gróf Zichy-család okmánytára XII. kötet, 181—182. l.

24.

Bécsújhely 1441 február 3. IV. Frigyes német király kéri a soproni tanácsot, hogy a náluk fogságban levő KöpHEL zsidóval jól bánjanak addig is, míg Erzsébet királynőtől rávonatkozólag további parancsot nem kapnak.

Fridreich, von Gots gnaden Römischer König, zu allen zeiten merër des reichs, hertzog ze Österreich und ze Steir etc.

Erbern, weisen und besunderlieben! Uns habent an-bracht des KöpHEL, juden zu Ödenburg nachst freunde hie gesezzen, wie ir denselben KöpHEL in vanknuss genomen habet. Bitten wir ew und begern mit sunderm fleiss, daz ir denselben KöpHEL in derselben ewrer vanknuss güतिकlich haltet uncz auf der durchleuchtigsten fürstin, unsrer lieben mumen, frawn Elizabethen, Kunigin zu Unngern etc. verrer emphelhen, wan wir ir darumb bey irer botschafft, so yecz und hie von andrer irer sachen wegen bey uns ist, sunder zu embieten wellen. Daran tut ir uns ain sundergut gevallnuss. Geben zu der Newnstat, an Sand Blasien tag, anno domini etc. quadragesimo primo.

commissio propria domini regis.

Házi, Sopron város története I. r. 3. k. 211. l.

25.

1444. A révjog ügyében Pozsony városával kötött szerződése ügyében a pilisi apátnak:

„Wir pitten euch mit fleys, ob Ir indert weg gedenken möcht, damit der prieff von der denn Juden vn der Neun-stadt für 1co und lxxx111j auri gancz vor Sannd Jörgen tag gelediget würd, dass Ir euch dorinnen mit fleys wollet versuchen.“

M. Zs. Szemle 1916. évf. 320—321. l. Közölte dr. Wertner Mór a pozsonyvárosi levéltárból.

26.

1455—1515. Magyarországi zsidók nevei a *Revue des études juives* 28—30. évfolyamaiban közölt bécsújhelyi „*Liber Iudaeorum*“-ból.

1455 jul. 25. Juda Pozsonyból. Lib. Jud. Nro 3. R. d. é. j. 28. évf. 263. l.

1457 márc. 11. Juda Pozsonyból. Lib. Jud. Nro 28. R. d. é. j. 29. évf. 274. l.

1459 június 8. Kefel (Koppel) Sopronból. Lib. Jud. Nro 35. R. d. é. j. 29. évf. 274. l.

1461 dec. 18. Izsák Budából. Lib. Jud. Nro 42. R. d. é. j. 29. évf. 275. l.

1471 aug. 16. Ruchama a pozsonyi Júdának özvegye. Lib. Jud. Nro 54. R. d. é. j. 29. évf. 277. l.

1471 aug. 16. Kaym a pozsonyi Júdának fia. Lib. Jud. Nro 55—56. R. d. é. j. 29. évf. 277. l.

1484 február 25. Mózes a pozsonyi Jonatan fia (egy héber okmányban). R. d. é. j. 28. évf. 257. l.

1484 márc. 23. József a pozsonyi Muschl fia. Lib. Jud. Nro 86. R. d. é. j. 30. évf. 101. l.

1485 márc. 4. Wolf Sopronból. Lib. Jud. Nro 90. R. d. é. j. 30. évf. 102. l.

1489 nov. 13. Abraham magyar zsidó és felesége Nachama. Lib. Jud. Nro 105. R. d. é. j. 30. évf. 104. l.

1493 aug. 9. Kaym a pozsonyi Júda fia. Lib. Jud. Nro 112—114. R. d. é. j. 30. évf. 105—106. l.

1496 márc. 1. Leb a budai Ruben fia. Lib. Jud. Nro 120. R. d. é. j. 30. évf. 107. l.

1497 aug. 1. Gerstl Sopronból. Lib. Jud. Nro 122. R. d. é. j. 30. évf. 107. l.

1497 aug. 21. József a pozsonyi Muschl fia. Lib. Jud. Nro 123. R. d. é. j. 30. évf. 107. l.

1497 aug. 21. Chana a pozsonyi Isserl özvegye. Lib. Jud. Nro 123. R. d. é. j. 30. évf. 107. l.

1499 június 5. Schluemlein Budáról. Lib. Jud. Nro 129. R. d. é. j. 30. évf. 109. l.

1515 május 25. Werach (Baruch). Lib. Jud. Nro 130. R. d. é. j. 30. évf. 109. l.

27.

Eger 1465 április 11. Csetneki András egri várnagy végrendeletéből.

Item apud Iosam judeum habeo unum lapidem preciosum, scilicet saphirum in auro existentem et unum anulum aureum de quatuor florenis auri factum seu paratum pro vagio (?)^{*} III flor. aur.

Hédervári oklevéltár I. 312. Magy. Zs. Szemle, 1916. évf. 321. l.

*) vadio?

28.

Bécsújhely 1465 június 14. Nacham zsidó, Köphel veje, a soproni tanácstól menlevelet kér.

Mein willigen, untlertanigen dienst wist, lieben herren. Ich bitt ewch und beger von ewch, das ir mir gebet ewer stattgelait zün ewch und von ewch züziehen, wann ich mit ewch zü reden hab von eweren wegen, als ich vor mitt ewch auch geredt hab, als ir wol wist, und auch meine gelter bey ewch züerforderen und mit sy bey ewch zerichten, als ich vor auch gethan hab als ewch wol wissentlich its. Ewer anttwurt hatt mich bey diesem gegenwürtigen boten wissen. Gebn zü der Newenstat, an Sannd Veidt anbent im LXL jar.

Nacham jud, des Köppflins aiden.

Kivül: Den ersamen herren burgermaister, richtar und dem rat der stat zü Edenburg etc., meinenlieben herren. Zárlatán 1:05 cm. átmérőjü fődött gyürüspecséttel. Ilázi, Sopron v. története I. r. 5. k. 193. l.

Koppel
|
? as Nahaw
Köphel

29.

Bécsújhely 1465 november 26. Iszerl zsidó kéri a soproni tanácsot, hogy náluk tartózkodó sógorát, Nachamot eredménnyel engedjék visszatérni.

Mein willigen, untertänigen dienst wist von mir. Lieben herren! Ich las ewch wissen, das mir mein swager, der Nacham, geschrieben hat von lennger bitt und schub wegen uncz ausgangs des kriegs. Nün, lieben herren, ich las ewch wissen, das der juden air, die die sach berürt, hie gewesen ist, und ich im furgehalten hab, wie mein svager, der Nachim, sich zu ewch gefügt hat die sach zu richten in güctigkeit, und ich denselben juden darauf tägt hab, sich wider herzufügen um Sand Niklastag und ich nit vernommen hab an dem juden, das er sich darinn nicht ferrer schieben lassen. Darumb wöllend ewer eberkait mir darinn nit vermerken, das ich mich kains schub verfangen mag, wenn ichs nit gewalt hab, und ich bitt ewer eberkait sonderlaich, ir wölt ain end in den sachen geben, dieweil der Nachim Dinnam bey ewch ist und das für ewer eberkait ist, damit das ewch nicht me gros mü daraus gang. Wër aber des nit, so bitt ich ewch, ir wölt ein sün finden, das der Nachim fridlich wider herkumm. Und auch bitt ich ewch von mein und meyer sweger wegen, ir wölt uns ein genügin thon von dem Hanberger nach innhaltung unser brief, wenn wir in unser gelt in grosser not gelichen haben, als ir auch wol wist; und das will ich zü allen zeitten umb ewer eberkait verdienen. Geben in der Neüwenstat, am eritag nach Sannd Katherinam tag, anno domini sexagesimo quinto.

Ysserl jud.

Zárlatán elmosódott nyoleszögletü gyürüspecset. Házi, Sopron v. Tört. I. r. 5. k. 224—5. l.

30.

1467. II. Pál pápa oltárprivilegiumot engedélyez mások között

„Catherine Iudee*) mulieri Quinqueecclesiensi“ etc.

Wertner M. Zs. Szemle 1909. évf. 90. 1.

*) Zsidó nő vagy csak a neve Zsidó? M. B.

31.

1476. A budai zsidók ünnepélyes felvonulással fogadják Mátyás királyt és Beatrix feleségét, mikor házasságkötésük után Buda városába bevonulnak.

Sic igitur advenienti Regi et Reginae extra moenia primum obviam Iudaei perrexerunt: primo loco Iudaeus unus primarius, eques magna aetate gladium praeferebat; et ex eo vasculum argento plenum, in quo decem erant argenti librae. Iuxta eum filius ejus equitabat, similiter cum argenteo gladio, et vasculo. Deinde viginti quatuor equites, qui omnes puniceis vestimentis amicti, in pileis singuli tres struthionis plumas ostentabant: tandem ducenti pedites Iudaei sequebantur, sub rubeo vexillo; in quo pes bubonis, quinque aculeis, et infra eum duae aureae stellae, supra vero Iudaica aurea tyara, fuerant depicta. Iudaei omnes, in capite Ephod impositum habebant: et senes in medio, sub uno umbraculo collocati, foris a juvenibus cingebantur; et omnes, ad adventum Regis, inter cantandum, praetulerunt Reginae decalogum, et magnum ediderunt triumphum, fortassis, quod inde non parvum lucrum expectarent.

Schwandtner, Scriptores Rerum Hungaricarum Tom. I. p. 523.

Sopron 1490 április 19. A soproni zsidóság mérlegelvén Mátyás király halálával beálló nehéz időknek könnyen végzetesre fordulhatásának lehetőségét, és a soproni polgárok és jobbágyok nagy szegénységén is segíteni óhajtván, mindazoknak, kik tartozásaiknak a most jövő Sz. Márton napjáig eleget tesznek, elengedik az összes kamatokat, egyúttal kijelentik, hogy a vészes hírek miatt felfogadott zsoldosok fizetéséhez 100 font denárral hozzájárulnak.

Ich Jäkel der jüd unnd ich Wolff der jud, Salamon jud, Moises jud, Märhel, Leser jüd, Ysak jüd Hyrssel jud, Händel der jud unnd gemaynklich die ganncz judischkait diezeit czu Ödenbürg gesessenn bekennen öffentlich mit dem brieff für unns, unnsere eribenn, freünd, helffer unnd günnere, wer di seinn oder gesein möchten, cristen oder judenn, geistlich oder weltlich, gar niemand nicht aüsgenomen, noch hindan gesetzt, sünder alhie innen wegriffen, das wir mit wolwedachtenn müten unnd mit unnsere güttlichen willenn, gernn unnd williglichenn, ungenöht, ungeschäczt unnd unbetwüngen, sünder nür allain das wir verstandenn gemerkcht und gesehenn habm ettwo grosse, ehaffte unnd merkliche nottürfft, so den herrnn von Ödenbürg unnd gemainer stat daselbs als pald nach abgang des durichleüchtigistenn fürstenn unnd herrnn Mathiasen von Gots genaden zu Hungern unnd zu Behem etc. König, herczogenn zu Österreich, unnsere allergenedigistenn herrnn löblicher gedächtnis, alsdann zu söhnen czeiten söhln gemelte not gemainer stat, als vor wemelt wird, anligünd gewesen ist unnd czumal söhln grosse armüt, so wir dann sünder war an ettlichenn häusgesessenn unnd mitbonern in der stat, vor der stat unnd auch in allen dörfere, so czu gemayner stat Odennbürg gehörenn unnd unns diselben in unnsere judenbüchern, saczbrieffen unnd schuldbrieffenn mit irren eribgütere geltschuld halbm verschribm seinn unnd aüch andrew ire silberne phfand unnd aüch andre schreinphfannt bei unns habm, das wir darümb zu hilff, furdrüng unnd

wehüttling gemainer stat allenn den gesüch, so in denselbm unnsern judenpuchern, geltschuldbriffen auf iren eribgütern und andern phfantenn, so unns dann von in verschriben unnd versetzt seinn unnd bizher angestanden ist, völliglichen, gänzlichen unnd gütlichen nachgeben haben unnd auch nachgelassen, also das unns diselbm von Ödenbürg, so in der stat, vor der stat oder in den dörrfern, so der wenanten stat Ödenbürg gehörn, welh dann unnsrer gelter sein, gar nichtz nichtmer dann unnsrer haüptsüma geldes unnd erchken, so dann in unnsern judenpuchern verschriben ist, schuldig seinn czu raichenn unnd wezallen. Ob aber etlich judenn hie aus unns schuldbrieff oder sünst geltschülden, di dann di von Ödenbürg oder di irn anträffen andern frömbden juden übergebm hieten, sol unnd aüch sölcher gesuch der übergebenen geltschuld in aller der mass, wie vor wegriffenn ist, gänzlich nachgelassen unnd abgethan werdenn unnd sullen aüch di von Ödenbürg sölh frömbdenn judenn umb sölh übergebne schult, so von unns weschehen wär, nicht schuldig sein zu antbürtenn khainerlai weg, sünder den hie gesessenn judenn, davon sie dann entlehent habm, ir haubtsüma widerumb zu wezallenn unnd nicht mer solher zallung wir in dann peilenn unnd verziehenn süllenn unnd wellen auf den nagskünftigen Sand Mertlein tag ungefärllich. Ob aber sach sein wurde, das etlich aus unnsren geltern den herrn von Ödenbürg zugehörund, wer der wär in der stat, vor der stat, oder in den dörrfern derselben von Ödenbürg über den wemelten Sand Mertten tag mit der czallung verczugen, alsdann süllenn unnd mögen zu dem voring unnsrem gesüch, so auf irn phfanden, es seinn eribguter oder schreiphand, widerumb tretenn in den raitten unnd des von in wekömen, wie dann alte gebonhait der stat Ödenbürg erfordert. Unnd ob sich begüb, das etlich den herrn von Ödenbürg zugehörund erfunden würden, die khainerlai hab noch güt nicht enhieten unnd in unnsren puchern

oder briffen unner geller wärnn, wellenn wir alsdann denselben aus der haubtsüma, so wir in werait gelichenn hieten, nachlassenn thün oder diselben umb sünt gar ausschreiben lassenn unnd darinn handellnn unnd thün nach der wenanten herrn von Odennburg, auch der juden daselbs willenn unnd gefallen, wie dann di pillikait erfordert. So habn wir unns sünderlichen wilkurlichen von unnerm aignen guten willenn angesehen unnd wir auch inboner unnd der stat geniessenn zu hillff den söldnern, so dann di wenanten herrn von Odennburg unnd gemeine stat diselbm stat der lewff halb, so ycz vorhandenn seinn, zuuersehen unnd wehüeten aufgenommen habm, hündert phfündt phfenning in der sex oder acht wochenn aüszurichten unnd zu geben verwilligt, doch in sölher mass, form unnd maynung, das wir, unner eriben, frewñnd, helffer unnd güner ycz noch hinfür sölls wemeltz gesuchs nachlassenn, auch di wenanten hundert phfünd phfenning an die wemeltenn herrn von Odennbürg noch an ir nachkömen nymermer ersüchen, erfodenn sullenn noch wellenn gar in khainerlai weg noch weiss. Wäre aber, das wir, unner eribenn oder ymands von unnerm wegen sölls an di herrn von Odennbürg, gemeine stat oder ir nachkömen hinfür ersüchenn wöltenn, wie sich das begäb, dadurich sew in czerüng, nachraisen und schedenn kämenn, vil oder wenig, alsdann seinn unns die wenanten herrn von Odennburg, gemeine stat oder ir nachkömen der vermeten händl halb nichtz schuldig noch phlichtig zu antburten, sünder sie sullenn allenthalbm ublich an allenn ennden der gemeltenn sachenn halben wider unns gannczes behabtes unnd gebungens recht habm. Wir gelobenn in aüch bei unner judischkait unnd starkchem aid dieselbm schedenn, czerüng unnd nachraisen oder was si des schaden nämen, wie der schad genannt sein würde, gros oder klain, vil oder wenig, gänzlichen abczulegen, widerkern, abtragenn unnd in das an aller stat richtig machen. Wir sullenn noch wellen auch noch gar

niemands von unnserrn wegen wider di vorofftgenanten herrn von Odenburg, gemaine stat oder ir nachkömen, der werurten sachen halb in gar khainerlai freihait noch commission von den landesfürstenn in Hüngern oder Österreich aüssgeünd nicht geniessen noch unns der wehelffen gar in khainerlai weg noch gestalt unnd ob wir aber dawider tätenn unnd aüs solher unnsere verschreibung träten oder di landesfürsten, ir rät gewalttrager, anwält oder ymand andern geistlich oder weltlich darümb anlangen wurden, das der gemeltenn sachenn halb in wider di von Odenburg oder ir nachkömen sein würde, verpinden wir unns hiemit wissentlich in crafft des brieffs, alsofft unnd sich das begäb, dann als bald in di straff der kamer des landesfürstenn unns darümb an alle genad zu straffenn verfallenn unnd gepündenn sein sullen unnd wellenn unnd sol dannoch für unnd für bei solher unnsere verschreibung beleiben unnd der gänzlichen nach irer innhalt nachgegangen werden an all ausflucht unnd eintrag geistlicher unnd weltlicher rechten. Des czu ainer waran urkund ebiger zeugniss unnd gedächtniss habm wir vor obgeschribm juden für unns, unnsere eriben, freünd, helffer unnd günnere, auch für di ganzenn jüdischkait, so aüf diezmal hie zu Odennbürg wohnhaft unnd gesessen seinn, disen unnserrn brieff den vorofftgenantenn herrnn von Odennbürg, gemainer stat unnd allenn iren nachkömenn gegebenenn, bebart, westelltigt unnd gekrefftigt mit unnserrn aignen jüdischenn hantgeschrifften, der unnsere yder in besonderhait sein aigne jüdische handgeschrifft unnden an den brieff geschriben habm, damit wir unns, unnsere eribenn, aüch für menigklich von unnserrn wegen bei unnserrn starkenn aid, so wir dem hochstenn unnd lebendigenn Got geschwornn unnd zu antburtenn habm unnd bei unnsere jüdischkait verpinden alles das war, vesst, stet unnd unwiderrufflich zu haltenn, so vor an dem brieff geschriben ist, trewlichen unnd ungefärlichenn. Der gebenn ist zu Odennbürg, an montag vor Sannd Görigen tag, nach Cristi geburd virezehennhundert unnd darnach in den neünczigstenn jarnn.

כל מה שכחוב בכתב דלעיל, הכר ברצוננו וכל היהודי הושבים
פה בק"ק דאודנבורק, ונדרנו ביהדותנו ולקיים לשמור וקעטור
לחתום בהתימת ירינו הכתוב למטה

יעקב בהר"ר יצחק פראג זלה"ה

בנימין בר סעדי ז"ל

שלמה בר אלעזר ז"ל

משה בר חיים ז"ל

מרדכי בר יעקב ז"ל

אליעזר בר זנביל ז"ל

יצחק בן הר"ר שלי הי"ד *)

נפתלי בר יוסף

ה:ן בר שמואל ז"ל

Házi, Sopron város története, I. r. VI. k. 59—63. l.

A héber szöveg fordítása: Mindaz, ami a fenti írásban írva van, az mind a mi akaratunk szerint van és az összes zsidóké szerint, akik itten Sopronban laknak a szent gyülekezetben, és megfogadtuk zsidó voltunkra, hogy azt megtartjuk, megőrizzük és teljesítjük és alább sajátkezüleg aláírjuk.

Jákob, fia a prágai r. Izsáknak, emléke legyen a jövőendő életre.

Benjamin, fia a boldog emlékü Szádjának.

Salamon, fia a boldog emlékü Eleázárnak.

Mózes, fia a boldog emlékü Chajimnak.

Mordechai, fia a boldog emlékü Jákobnak.

Eliezer, fia a boldog emlékü Zanvilnak.

Izsák, fia r. Salamonnak, az Úr bosszulja meg a vérét. *)

Naftali, fia Józsefnek.

Chanan, fia a boldogemlékü Sámuelnek.

*) A vértanuk neve után szokásos megjegyzés.

1491 június 20. Corvin János herceg a szlavóniai Velikéből azt írja Egerváry László horvátországi bánnak, hogy Abraham zsidó orvost most nem küldheti, mert ő maga is beteg.

Abraham Iudaeum libenter mitteremus, sed nunc fluxum capitis patimur. Denotat Magnificentia Vestra

cujusmodi medelae necessariae sunt et ejusmodi medelas a Iudaco Abrahamo Magnificentie vestre mittimus.

Monumenta Hungariae Historica. Diplomataria 40. k. 79. l.

34.

Esztergom 1495 Donato Aretino, érseki helynök jelentése a budai csöcselék zsidók elleni zendüléséről.

Dele nove di qua V. Rev^{ma} Signoria intendera per Stefano piu longamente il qual s'e trovato in fatto il tumulto e lo gran periculo, che sono stati a questi die tutti il prelati et Baroni e precipue ancora tutti l'italiani, che essendozi a Buda tutto il Regno congregati par fare una dieta et ponere una dita (?) li ragazi piccoli incominciarono uno di a mettere a sacco tutti il frutti, che erano in piazza et expedirono presto. Quo fatto seu andarono a casa delli giudei et li concorsero et putti et grandi et tutti il populo et tutti il miseno a sacco et la se ferirono molti homini e mori qualchuno.

Monum. Hung. Hist. Dipl. 39. k. 343. l.

35.

Buda 1496 június 21. Ujlaky Lőrinc hg., a galgóczi uradalom földesura előtt Récsényi András úgy egyezett meg Ábrahám galgóczi zsidóval, hogy atyjának, néhai Récsényi Jánosnak 30 forintnyi adósságának felét 20 nap múlva, a másik felét pedig szeptember 8-án fogja Ábrahámnak megfizetni.

Nos Laurentius dux Uylak etc. Memoriae commendamus ppentes videlicet Nobilis Andreas filius condam Iohannis Dovorány de Rechen Iudaeo Abraham in Civitate Galgocz nostra resid. ita summam pecuniariam obligabatur tandem ad petitionem nostram praefatus Iudaeus Ábraham cum dicto Andrea in flor. Triginta uno concordasset, quorum

videlicet Triginta unius flor. medietas praescriptus Andreas Recseny a die datate praesentium ipsi judeo Abraham dictos florenos XVI. ad diem vigesimam exolvere promovisset plenar. superqua solutione ipse judaeus Abraham sibi mox expeditionem recepta ipsam pecuniam dare teneatur. Residuam vero medietatem praescriptorum triginta unius florenorum videlicet reliquos XVI flor. idem Andreas in festo nativitate Virginis gloriose a futuro eidem judeo exolvere promisit nulla usura, usque ad illud arrestante, ad quorum solutionem eotum similiter ipse judaeus praefato Andreae literas expeditorias dare teneatur, ad quod se ambe partes coram nobis obligarunt, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Ubi autem praefatus Andreas dictos Triginta unum flor. ad dictam diem Nativitate Virginis gloriose plenar. non persolvit, extunc elapso die Nativitate Virginis gloriose ad dictam summam plena Usura arrestat. Datum Bude feria tertia ante festum Bii Iohannis Baptisti. Anno Domini Millesimo Quadragesimo Nongesimo Sexto.

Orsz. Levélt. Ocskay-család levéltára 1496 június 21.

36.

1496 december 4. Ábrahám galgóczy zsidó sajátkezűleg nyugtázza Récsényi András adóssága felének, azaz 16 forintnak mások által történt lerovását.

זאת לדעת לכל רואי כתב זה. איך שבא הנה היום יום א
 סכא"ב ההגא באו הנה הגוי' אדור סודה, פאול סודה, מיהל, טאמש,
 מרשו ובינקו, והביאון לי ט"ז זהו מחוב ריטשי אנדרש אידנלינג,
 ונתנו לי הוי' הצי אב טרג, לכן אני מודע זה לכל, שנתני לי המעות
 בעבורה, לכן אני אפשר אותו מי' זה הצי אב טרג בעבור המעות
 ומה שידוי כתוב למעלה, אני בחבתי בעצמי וכתבת ידי
 נאם אברהם ור"י טט

Orsz. Levélt. Ocskay-család levéltára sub Zsidó oklevelek XV. v. XVI. századból.

A héber szöveg fordítása: Tudomására legyen mindazoknak, kik ezt az írást látják, hogy a mai napon, vasárnapon, Sz. Barb[ara]*) ünnepen eljöttek ide a nemzsidók Adód Szoder, Paul Szoder, Mihály, Tamás, Marso és Benko és hoztak nekem 16 aranyforintot Récese András Edenleng (Édelény?) adósságából és ezt adták nekem fél lerovásként; azért elismerem ezt mindenki előtt, hogy átadták nekem ő érte a pénzt. Azért felmentem őt mai naptól kezdve a pénz fél leróvása alól és ami fent írva van, azt magam sajátkezűleg írtam.

Abraham Freistatt.

*) Sz. Borbála napja ezen évben (1496), melyben a kölcson visszafizetése kezdődött — v. ö. az ezen ügyről szóló és itt közölt többi okmánnyal — csakugyan vasárnapra esett.

Ezen és még két más ez ügygel kapcsolatos két okmány másolatainak birtokosa, néhai dr. Gábor Gyula ny. hitk. főügyész úr volt szíves az Oklevéltár számára átengedni, amiért ez úton haló poraiban is hálas köszönetet mondok neki.

M. B.

37.

1496 decemberben (?). Akiba, néhai Menachem Kohanita fia igazolja, hogy Ábrahám Bumizil előtte kijelentette, hogy András nemzsidónak Karácsonyra esedékes adósságának fizetési terminusát kamat nélkül farsangig meghosszabbította.

דנה להוי ידוע לכל רואי זה הכתב שמורה לפני הביר אכרם
בומיזיל, שהניח להגוי ענדרש החוב שחייב לו הכי והוי היה זמן
פרעון על וויינכט, ומזה זמן פרעון הודה לפני אכרם, שנתן לו
זמן פרעון רהוק על פאשינג, לכן אין בידו לתבוע מהגוי מאותה
עד עוברין החוגה פאשינג, וזה בלא ריבות.
עקיבא בר מנחם הכהן ז"ל

Orsz. Levélt. Ocskay-család levéltára sub „Zsidó oklevelek a XV. és XVI. századból.”

A héber szöveg fordítása: Legyen tudomására mindenkinek, aki ezt az íratot látja, hogy Ábrahám Bumizil kijelentette előttem, hogy András nem zsidónak husz forintnyi adósságát, melynek fizetési ideje karácsony volt, továbbra farsangig elengedte neki. Azért nincs joga tőle farsangünnepig semmit sem követelni még pedig kamat nélkül. Akiba, a b. e. Menachem Kohanitának fia.

Ezen keltezés nélküli okmány, tekintettel az ezen ügygel összefüggő előbbi két okmánynak kiállításai idejére, szintén 1496-ban keltezettnek tekinthető és az okmány aláírása Magyarországon az első

talált írott nyom és adat azon tudós Akiba Kohen Nászíró, aki régi külföldi zsidó irodalom szerint hazánkban 1496 előtt őseink között előkelő hivatalos állásban volt és azután — eddig ismeretlen okból — Prágába kivándorolt.

M. B.

38.

Sopron 1497 április 30. Salamon soproni zsidó és Hindel zsidóasszony elismerik, hogy a soproni harmincadosok által Hindel asszonytól elvett 477 magyar forintot a soproni tanács a nádor parancsára nekik hiány nélkül visszaadta.

Ich Slemel Behem jüd zu Odennburg und ich Hynndel jüdin etwenn des Muschkath jüden zür Neŵnstat gelassene witib, bekennen für unns, unnsen eërben und miteerben mit gegenwirtigen brife meniklichem, so er fürkumbt, als vor verschyner zeit des edlen und vessten herren Paul Holy diener, maister Fridreich Grūen und Bäläsch Härwäth, verweser des dreyssigist zu Ödenburg von der bemelten Hynndel jüdin IIII^c und LXXVII Ungrich guldein genömen, die dann zu aüstrag der sach vor unnsere genedigen herren, grave Steffan des lannd gubernator und grosgraŵe etc. zu entschaiden bey dem ersamen, weisen Jacob Sübenbürger, dieselb zeit bürgermaister daselbs erlegt wörden seien, nün widerumb auff geschelft und bevelh des berürten unnsers genedigen herren grave Steffans etc. gencziklich unversert emphanen haben, daruber ich obgemelter Slemel jüd und Hynndel jüdin für unns all unnsere erben und miteerben die ersamen, weisen hern burgermaister, richter, rate und gemaine stat, auch berurten Jacoben Sübenbürger quit, ledig und frey sagen bey unnsere jüdischen aiden und trewen fürbas derhalben kheinerley zuespruch, anvödrung noch ainigerley ersüchen zu in haben noch gedenkhen wellen trewlich und ungeverlich. Des zu urkund und warer zeugnüss alles stët zuhalden, so oben geschriben ist, hab ich obgedachter Slemel jüd mein aigen hanndtgeschrift mit allem gewalt und khrafft der jüdischen gewönhait — nachdem wir aigene insigill und petschad nit geniessen — des brifs zu ennd geschriben und

darnach den Helya jüden unnsere messner und gesangmaister, anstatt der Hynndl jüdin wie oben, und ganczer jüdisch(k)hait hie die zeit wanünd auch mit seiner handt-geschrift ververtigen lassen. Geben zu Odenuburg, an Sand Philip und Jakobs abennt anno domini etc. im LXXXVII^{ten} jare.

זאת לדעת לבל רואה חתימתו שקבלתי הסך זהו שבתבתי לעי' לידו ואני פוטר ומוהל מהמתי ומחמת האשה מ' הנדיל מחילה עולמת. וכל הא דלעי' רצונינו נאום שלמה בר אלעזר ז"ל. זאת לדעת לבל רואי חתימתי דלמט' איך שידוע לי שקבל דהח"ד שלימיל הנ"ל השי"ו הסך הזהו' השייכי' למ' הנדיל כאשר כתוב לעיל ומרת הנדיל הנל פוטר' ומוחלה ברצוני' כאשר כתוב לעיל במעמד דהח"ד יצחק בההר"ש והה"ר ר' אלעזר בר הננאי ז"ל ובנה ר' יצחק של אלמני' מר' הנדיל נאו' אליו בר נתן ז"ל ש"ן

A héber szöveg fordítása: Tudomásul mindazoknak, akik aláírásonkat látják, hogy kezemhez kaptam azon összeg aranyat, mely fent van megírva, és úgy a magam, valamint Hindl asszony nevében leteszek és lemondok róla örök lemondással. Ez mind a fenti akaratunk szerint van. Így szól Salamon, a boldogemlékü Eleazar fia.

A következő már más kézírású szöveg fordítása:

Tudomásul mindazoknak, kik alábbi aláírásonkat látják, hogy tudomásom van arról, hogy a fent említett Slemel úr, akit Isten tartson és őrizzen meg, felvette a Hindl úrnő tulajdonát képező összeg aranyat, ami fent írva van. És az említett Hindl úrnő letesz és lemond arról saját akaratából, amint fent írva van, együttes jelenlétében Izsáknak, aki Salamonnak fia; Eliezernek, aki a boldogemlékü Chánánel fia és Izsáknak, aki az özvegy Hindl úrnőnek fia. Így szól Elija, a boldog emlékü Náthán fia, a gyülekezet előimádkozója.

Házi J. Sopron város története, I. r. 6. k. 158—9. l.

39.

Galgóc 1497 augusztus 12. Vitkay Balázs galgóczi plébános igazolja, hogy Récsényi András Ujlaky Lőrinc herceg intézkedésére Ábrahám galgóczi zsidónak 16 forintot fizetett.

Blasius de Wythka plebanus de Galgocz ac ejusdem de Themetvény castrorum provisor curie Notum facimus

praesentibus chirographis, manus nostrae proprie. Quod nobilis Andras de Recseny ex speciali dispositione Illmi et Genrosi Domini nostri Domini Laurentii ducis de Uylak, ut perfido Abraeo Iudeo de Galgocz coram nobis flor. XVI persolvit super quibus ipsum idem Iudaeum expeditum commisit, nec peramplius pro datis pecuniis coram nobis π. laboravit. Ex Galgocz ppp. Sabato post festum beat. Laurentii martyris 1497.

Orsz. Levélt. Ocskay-család levéltára 1497 augusztus 12.

40.

Galgócz, 1497 augusztus 17. Ábrahám galgóczi zsidónak nyugtatóványa néhai Alsórécsényi János összes adósságainak András fia által megtörtént kifizetéséről.

Ego Abraham Iudaeus fateor ac agnosco Universis et Singulis, quod Andreas de Also Récsény solvit mihi omnia debita patris ipsius videlicet Rechényi Ianos multum fuit aut modicum unacum cum scriptis ipsius permisi ipsum liberem ac pacificem. Datum in Octava Beatissimi martiris Laurentii Anno Millesimo Quadringentesimo Nonagesimo Septimo.

אני אברהם מבריישטט נתתי לו זה
הכתב פטור בשביל יינוש אביו
אדרש בנו

Orsz. Levélt. Ocskay-család levéltára, 1497 augusztus 17.

A héber aláírás fordítása: En Ábrahám Freistattból adtam ezen felmentő iratot János atyja számára ennek fiának Andrásnak.

41.

1501. Zsigmond lengyel herceg budai számadásaiból.

a) pro duobus equis redariis Iudeo, qui cos domino principi vendidit 19 flor.

b) Iudeo pro sella una 2 flor minus 1 ortl. (Igy)

M. Zs. Szemle 1916. évf. 321. 1. Közölte Dr. Wertner Mór.

42.

Bécs 1511 április 7. A Kismartonban lakó Hirschl, Izsák fia nyugtatványt állít ki arról, hogy néhány gróf Hardegk Henrik iránti követelését ennek két fia, János és Ulrik, teljesen kiegyenlítették.

Hyrsehl Jüd des Eysakas Sin, derzeit wonhaltt in der Eysenstatt Bekenn für mich und all mein Erben Und thun Kund öffentlich mit dem brieff allen, den es fürkümbt, Als ich Zueerspruch und Anordnung gehabt habe Zu dem Wolgeborenn Herrn Herrn Hainrichen Grafe zu hardegk, zu Glatz und im Machlandt etc. seligen und seiner gnaden Erben etc. Haben sich die Wolgeborennen Herrn Her Johannes und Her Ulrich geprüder die Grafen zu Hardegk, zu Glatz und im Marchlandt seine genade Süne fur sich selbs und und anstat Irer genäden geschwisterd Durch Wolgeborenen Edel und gestreng Herren gutchen mit mir veraint und vertrage und darumben ain ganntzes völliges benügen gethan Daran mich yetz und hinfür vollbegnügt Darauf verzeich ich mich obgenannter Herschl Jüd für mich und all mein Erben wissentlich hirmit in kraft dises briff's gegen die vorgemelten meine genedige herrn Graf Johannse und Graf Ulrichen geprüdern und Irer genaden geschwistern noch zu all Irer genade erben. Das wir all unser Erben, noch yemands annder von unsern wegen Chainerley Zueerspruch noch Anordnung von heut Datum disbetreff's nicht mer haben sollen noch wellen, weder mit brieft noch one brieft auch mit Recht noch Unrecht, wenig noch vil in Khain weis. Und Hinfüeran nach dato des briff's recht Ainicherley Gellbrief übergabrieft, Petbrief oder Annder brief, wie die genannt möchten werden, herfür kämen Von meinem Vateren Eysaka dem Jüden, oder mir obgenannten Herschel Jüden, oder von unseren Erben Zaütlünder und ellter, wäre dann der gegenbertige brief, dieselben brief all und jegliche sollen ganntz tod und vernicht sein Under wider disen khain kraft mer haben in Chainerley weis trewlich und ungeverlich. Dis zu warer Ürkund gewin wir Ire genade Auch Irer Genade geschwisterd und all Ir genade erbin den gegenberti-

gen brief Besygelt mit des Wolgeborenen Herren Herrn Georgens von Rottal Freyherrn zu Talberg Und des Edeln gestrengen Ritter Herrn Georgens von Königsberg Bed der Röm-Kayserlichen Mayestät etc. Rate und Regente der Nyderosterreichische lannde, das die bed Ire Aigen Insigel durch meine fleissige bete willig an den brief gehanngen haben. Doch Iren genade Erben und Insiglen anschaden Und durch pesser sicherheit wille habe ich diesen Verzeichbrief Bestett mit meiner Aigenn Jüdischen Handtgeschriffit Hierunde unterschrieben. Darunter ich mich für mich und all mein Erben verpinde bey meine Jüdische trewe alles das war und stet zu hallten, das an den brief geschriben stet. Geben zu Wien am Montag nach dem Sonntag Judica und vasten nach Cristi gepurt im fünfzehnhundert und ainlifften Jahre.

כל מה שכתוב לעיל בכתב שקורין ווערציין פריעה זה רצוני

Init Évkönyve 1915 252—4. I. Eredetije az Orsz. M. Zs. Muzeumban.

A héber szöveg fordítása: Mindaz, ami fent a „Verzeichbrief“-nek*) nevezett iratban írva van, az az akaratom.

*) Verzeichbrief = Verzichtbrief, azaz lemondólevél.

43.

Bécs 1511 július 18. Lazarus letartóztatott zsidó a bécsi magisztrátus előtt kivallatás alatt Hirssl kismartoni zsidó ellen tett hamis tanuzását, a helytartó előtt újból tortúra alatt vallatván, visszavonta, mire Miksa császár Hirsslnek ezen védelevelet adta.

Wir Maximilian etc. etc. . . . Bekennen als ain Jud, genannt Laserus in unserer Stat Egennburg gefanngen und nach unnserm bevelch den Ersamen weisen vnnsern besondern lieben vnnnd getreuen Burgermeister, Richter und Rate zu Wienn vennyklichen vbergeantwurt worden, vnnnd

aber derselb Laserus Jud in pein der Marter Hirssl, des Eysagkh Juden zu Grez Sun, so yezo nach unserm vergunnen in der Eysnen Stat in unnerem Furstentumb Österreich wonet, etlicher sachen halben beschuldigt, Demnach unnsere obrister hawbtman Statthalter und Regennten vnnsere Nider Österreichischen Lannde zu grunntlicher erfahrung der sachen bewegt worden, den gedachten Laserus fur sich bringen lassen, vnnnd In in beywesen der obgedachten Burgermeister Richter vnnnd etlichen des Rates notturftigelichen verhört, der lautter Zuversteen geben, das er an allem dem, damit Er den bemelten Hirssl beschuldigt, demselben Hirssl gannz unrecht, sondern allein aus Marter und in Hoffnung, durch den yezgenannten Hirssl, als ainen Reichen Juden erledigt geworden, gethan, vnnnd alles das Er den gemelten Hirssl bezigen, derselbe Hirssl vnschuldig sey, darauf welle Er sterben, vnnnd so im der gedachte Laserus Jud nach solcher seiner enntschuldigung vnnnt annder sein Misselut mit dem Strenngen Rechten gestrafft worden, hat vns der gemelt Hirssl undertenigelichen angerueffen und gebeten, Im dieser enntschuldigung, so durch den oft benannten Laserusen Juden seinen halben beschehen, vnnsere brieflish Vrkundt zegeben, das wir also hiemit von Billichait vnnnd gnaden wegen thun. Vnnnd gebieten darauf den Edeln laut General Mandath ernstlich vnnnd wellen, daz Sy den gemelten Hirssl bei solcher enntschuldigung vnbekummert beleiben lassen, vnnnd der bestimbten sache halben gegen Im nichts fürnemen, Im ziehen, noch handeln, noch ymands andern von Iren wegen zuthun gestalten in kain weise, das ist vnnsere ernstlich maynung. Mit Vrkund des briefs Geben an Freytag vor sannd Mariamagdalenatag. Anno MD im Aylften.

Wertheimer Jahrbuch f. Israeliten, Wien 5619 S. 27 és Imil Évkönyve 1915. 256—257. l.

44.

Sopron 1526 április 25. Sopron város közgyűlése jegyzőkönyvébe véteti, hogy a zsidók által a tűzkárosultak számára 60000 zsidóval beszerzésére adott pénzből vett faárut szétosztották, a fölösleget átadták a tanácsnak; a zsidók fizettek még a zsoldosok házának kapuköveiért 50 frtt, és nekik minden évben kell bizonyos összeggel hozzájárulniok a város felépítéséhez.

... Item die Judishait hat den bränntlern gellt um I.X^m schindtl zu hannden heren Michel Iban erlegt, davon ist wenig holtzwerch bestellt und den prantlern ausgetailt. Wellen ain gmain solch übertail gellt in ainen rat erlegt den prantlern zuegestellt und das die juden den Söllnern ir torsteen der 50 gulden halben gemainer stat völlig bezallen, in gemainer stat railtung einlegen und das die Juden alle jar ain summa gellts auf gemainer stat pau geben, oder mit ainer gmain mit robat, wacht und annderen miteiden tragen und das man inen das nicht nachlasz und allen unlust bei den juden und mörin*) und sunst in allen gassen und plätzen sauber gehalten werde und die brifeth**) an ungewondlichen orten auch abweg ihon werden.

Házi, Sopron város története, II. r. II. k. 202. l.

*) Házi szerint: csatorna, **) árnyékszékek.

45.

1528. Mária királyné, II. Lajos özvegye, mint I. Ferdinándnak magyarországi helytartója, kéri Ferdinándot, hogy a Pozsonyból kiűzött zsidók visszatérését tiltó rendeletét megerősítse.

Ad Regiam Majestatem Hungarie et Bohemie etc. Dum anno superiore venissemus Posonium, non sine racionabilibus ex causis annueramus ex tocius Consilii nostri deliberacione civibus nostris Posoniensibus, ut Iudaei, qui antea in medio eorum habitassent, ad eos non immitterentur,

quibus autem rationibus ducti fuerimus, ut ex Consilii nostri deliberatione id faceremus, Majestas vestra et ex literis nostris, et ex Dominis Consiliariis, quorum aliqui fuerunt nunc apud Majestatem vestram, intelligere poterit. Miserrunt nunc ad nos Cives ipsi Posenienses, Supplices, ut literas nostras in Hujus Causa commendacionem ad Majestatem vestram daremus. Quare commendamus eos et negocium eorum justum, quod contra Iudeos habent, Majestati vestre et rogamus eandem, Velit ipsos Posenienses ab ipsorum Iudeorum molestacione liberare, literasque nostras ex Consilio emanatas in Vigore relinquere, nam hoc modo augmento et comoditati illius Civitatis Majestatis vestre Poseniensis optime erit provisum, Eandem felicissime valere optamus. Datum etc.

Eredeti fogalmazvány Pozsony városának levéltárában. Lad. 20 No 30b. Magy. Zs. Szemle. 1891. évf. 65—66. l.

46.

1528 március 24. A Sopronból elűzött zsidók a Sopronban üléselő vegyes bizottsághoz fordulnak kérésükkel, melyben elpanaszolván a kiűzetésük által rajtuk esett nagy sérelmet, olyan határozatot óhajtanak, hogy Sopronba ismét visszatérhessenek és lakóházaikat újból visszanyerjék.

Sacre regie majestatis comissarii graciousissimi, domini observandissimi!

Postquam annis superioribus serenissimus ac inclitissimus Hungarie rex — proh dolor — ab immanissimo totius christianitatis hoste, Turca videlicet, est oppressus, domini cives Sopronienses hic citra omnem legitimam causam, contraque privilegia nostra, quibus a quingentis annis in bona pace majores nostri usi sunt, in nos pauperrimos judeos, bonaque nostra sevire ceperunt, atque unacum uxoribus, liberisque nostris ad unam horam — quod maxime dolendum est — nos omnes nudos — ut bestias — expulerunt non habita ratione privilegiorum nostrorum a nullis regibus per successum, ut regnaverunt, confirmatorum.

Tacemus reliquos, oramus at obsecramus, magnificentie vestre graciose solummodo divorum Maximiliani cesaris et Ludovici regis nostri Hungarie felicissimarum recorditionum litteras perspiciant, ex quibus plane liquet, quam nos ama-verint, privilegiaque nostra manutenuerint, nec immerito, semper enim bonis nostris, — quantum in nobis fuit — et Ludovico et ceteris regibus, antecessoribus suis, auxilio fuimus et adhuc Ferdinando esse velimus, utputa cui Ludovico proxima miseranda clade cum quingentis florinis ungaricalibus subvenimus, cum alias tota civitas cum septem pagis suis solummodo sexingentos dederit. Perpendite, quesumus, viri magnifici, quod annuatim in regie majestatis cameram ducentos florinos ungaricales dedimus, quos et Ferdinandus inclitissimus rex, si cum bonis nostris, ut antea, hic in domibus nostris viveremus, habere posset. Perpendite, quam misericordes semper in cives fuerimus, quibus post incendium proximum hic sexaginta milia regularum dono dedimus, quo pauperes facilius levarentur ac domos combustas reedificarent, et cum debitoribus nostris per ignem in pauperiem redactis ad duos annos sine aliqua usura patientiam habuimus. Perpendite, quod cum octoginta florinis ungaricalibus pro parte muri edificandi civibus succurrimus promittentes se nos semper defensuros atque vitam, cum opus foret, pro nobis effusuros, sicut et ipsi bona fide eis promisimus.

Quam pii autem fuerint, vident magnificenti vestre. Expulsi sumus — proh pudor — contra omnem equitatem juris, nam et nos et majores nostri ad annos fere sexcentos hic fuimus ac quiete sine molestatione viximus.

Preferea et domini cives sepius se jaclitaverunt, necessum esse quinque domos judeorum hic Sopronii debere esse, idque ex antiquis libris suis compertum esse affirmaverunt. Item — quod plus est — jam in spatio decem annorum nobis pro certo censu annuatim prestando tres domos vendiderunt, quemadmodum videri atque probari potest in libro fundi, ubi hec sunt scripta, tamen nihilominus — quod cum magno dolore narramus — nos turpiter ejecerunt ac non attendentes privilegia nostra per divum Maximilianum

et Ludovicum jam novissime confirmata, sed domos nostras ac plateam nostrorum ita armata manu obsederunt, ut nulli tutum erat egredi. Quod cum senseramus nos vi expelli, ipsos adivimus petendo atque obsecrando, ut nos, uxores liberos omniaque bona nostra potestate sua haberent, tantummodo duobus eundi copiam vel ad Ferdinandum regem, vel Mariam reginam darent et si debito se aggravatos putarent, nobis vel nihil vel parum juxta arbitrium suum darent, modo nos in edibus paternis vivere ac permanere permitterent. Preces tamen nostre apud illos nullum habuere locum, sed autoritate, immo conspiratione sua propria nos omnes ad unum vesperi ex civitate, ut pecora, expulerunt, sic illa nocta in campo manere coacti fuimus.

Post quam expulsionem conspiratores et inimici nostri in domos nostras ingressi sunt ac et nostra et aliorum bona nobis impignorata, que aliquot millibus florenorum vix pensitari et persolvi sunt. (?)

Viri magnifici! Post illam maximam calamitatem nobis illatam subito, quam citissime fieri potuit, ad Mariam reginam dominam nostram gracioussimam, profecti sumus expulsionem, honorum distractionum et alia acta, ut erant, eidem narrantes, que, ut alias in subditos suos clementissima esset, solet, statim litteras, in quarum fine se propria manu subscripsit, nobis dedit, quibus mandavit mox, sine dilatione, harum intuito nos integrum restitui, in cujus rei fidem ampliolem nobilem Iacobum de Stambis cum aliquot equitibus ad cives Sopronienses missit, mandatum tamen serenissime neglectui habuere ac — o immanitatem — parum abfuit, quin cum litteris reginalibus periissemus.

Item synagogam nostram devastavere, libros hebraicos exportavere ac vinum ex cemiterio (?) [cellario] nostro raptum ebibere.

Viri reverendi atque magnifici! Si omnia aggravata, mina nostra atque mala, que perpessi sumus, magnificentibus vestris recensere velimus, haud dies sufficerent nedum tres vel quatuor arcus papiri.

Quare oramus, obsecramus atque obtestamur vos per deum optimum maximum et sanctam ejus justitiam vos,

tamquam a regia majestate commissarios dignissimos electos ac specialiter per regium rescriptum signeto suo occlusum atque jam presentatum, in quo compromissum atque decretum inter nos et cives Sopronienses datum est inclusum, super quo nos referimus, constitutos, velle ponderare maximam vim et injuriam nobis illatam atque operam dare, quo regie majestatis nomine per vos, tanquam justos judices, nos pauperes et objecti in edes nostras paternes post multos ac gravissimos tandem sumptus restituamur, quod erga Deum omnipotentem pro vestra bona valetudine promereri nostris oracionibus in dies studebimus. Et si deinceps domini Sopronienses quid habent contra nos, sumus parati illis coram magnificentiis vestris — ut equitas postulat — respondere, quod et nos suo tempore facere intendimus, nosque regi majestati, cui cum omnibus bonis nostris, etiam vita et sanguine nostro, cum opus erit, succurrere volumus, ac magnificentiis vestris, tanquam patronis et dominis nostris perpetuo observandis humillime commendamus.

Magnificentiis vestris subditissimi

judei Sopronio expulsi.

Hátlapján: 1. Copia querelarum judeorum Sopronio expulsorum contra dominos cives ibidem, 2. 24. Martii 28. 3. die von Edenburg sollen auf diese Schrift etc. antwort fürderlich [thun].

Házi Jenő. Sopron sz. kir. város története I. r. VII. k. 282—285. l.

A Sopronból kiűzött zsidók második beadványát, melyben a soproniak vádjait cáfolják l. Pollák. A zsidók története Sopronban 322—4. l.

47.

1528 április 1. Handel kismartoni, azelőtt soproni zsidó fenntartja vádjait a soproni tanácssal szemben és a Sopronban üléselő bizottságtól igazságos ítéletet kér.

Magnificencie vestre! Ego querelam et actionem meam innovo, cui domini Sopronienses non contradixisse protestor.

Et primum super instructione eorum dico, quoniam et vitam et bona mea exponare paratus fui, ut ea incarcerateur

ac eidem pena condigna imponeretur. Non decuit Sopronienses mulieres (!) homicidam, quae uxorem meam gravidam interfecit, et a pena et carcere absolvere preter voluntatem meam, cum in hujusmodi casibus Sopronienses iuxta privilegia nostra non sunt iudices, sed in regiam cameram nos cadere clarum est.

Non dubito cives Sopronienses illustrissimo domino marchioni Georgio Brandenburgensi privilegia nostra narassent ubi habemus nos nec corpore, nec in bonis nostris ledi debere, fortasse minime sua illustris dominatio pro ea rogasset, quare merito querelam et actionem meam contra dominos Sopronienses habeo et pono, qui homicidam contra voluntatem meam emiserunt non consideratis privilegiis nostris, eciam sine omni regio mandato, cum semper pro iustitia mihi administranda clamaverim, quare eandem a carcere deliberare, nec octo talenta, quae mihi Dorethea debuit, a marito, non debebant, eius coram iudice postulavi, expeditionem tamen habere potui nullam. Quod autem Sopronienses credunt uxorem meam occisam duos florinos in auro et ornatum cinguli secum habuisse et homicidam a predicta uxore mea rapuisse, sequitur Sopronienses eo peius fecisse, presumendum enim est, eam propter pecuniam et non propter iram interfectam et ita homicidium in uxore et puero in utero perpetratum gravius, neque iudex aliquod ius in pecunia uxoris mee habere potuit, cum mihi iusticia super vita et bonis meis fuerit denegata. Quare magnificenciis vestris hanc tantam injuriam mihi illatam ponderandam relinquo, petitionemque meam justam esse sententia ferri pro me confido, ita tamen, ut reservetur regia camere interesse in Sopronienses.

Magnificenciarum vestrarum obedientissimus

Händl jud. ex Ferrea Civitate.

Házi Jenő, Sopron sz. kir. város története. VII. k. 297—8. l.

1528 december. Vischl Jakob felségfolyamodványa, melyben kéri, hogy a király (I. Ferdinand) a mellékelt két adólevél kiállítóját, Siebenbrunner Ferencet, soproni polgárt a város tanácsa által fizetésre intesse és szoríttassa.

Durchleuchtigster, grosmechtiger khunig und Allergnedigster Her.

E. k. m. gib Ich Armer Jud umb gotzwillen pitendt zu vernemen wie dem Frantzen Sibenburger burger zu Edenburg Inhalt zweyer schuldriff mir deshalb und seiner Handgescrift und petschaft verfertiget gebe. Auch seine Trewe und Eer darinnen verschribe wie den E. k. m. in abschrift desselben schuldrif Ernemen wirdet, Ain Suma gelts Trewlichen furgestreckt und paar geliehen hab, welich . . . nicht bekommen noch Zalhaft werden kann. Bitt ich E. k. m. . . . welle mir an Burgmaister und Rate gen Odenburg Ain bevelh zw gebe verschaffen. Denen darinen mit ernst bevelhen . . . und darof sein das er mich des schuldrif Inhalt seiner verschreibung die er mir dan Zu thun ist Anverner Auffziehung und verklagung Zu friden stelle und d' Zallhaft mache. Das will ich underthenigklichen umb E. k. in der ich mich hir Inen mit genand Zu bedenken bevelhen thue . . . E. k. Mt. Armer underthenigist Jacob Vischl Jud.

Külzeten. Jacob Vischl Judt Suplication decemb. 20. 1528.

Sopron v. levélt. Lad. XLVIII. et y. y. fasc. II. Nr. 74.

Közölte dr. Pollák Miksa M. Zs. Szemle. 1896/276.

Bécs 1528 december 5. I. Ferdinánd király meghagyja a soproni tanácsnak, hogy hasson oda, hogy Siebenburger Ferenc polgártársuk Fischl Jakob zsidónak az adósságát végre megfizesse.

Ersamen, weisen, getrewen, lieben! Unns hat Jacob Vischl jud furbracht, daz er unserm burger bay euch zu

Odemburg, Franczen Sibenburger, innhalt zweier seiner schuldbrief aignen hanndtschrifft und petschaft verfertigt etliches gelt par dargelihen unnd trewlich furgestreckht, des er aber von ime vber sein menigfeltigs ersuechen nicht bekommen noch habhaft werden kondt. Vund welhermassen er vnns vmb furschrifft vnnnd bevelh an euch die mutigelich gebeten, das er zur geburlicher bezallung komen muge, das habt ir aus inligender supplication*) sambt abschriften der schuldbrief zuvernemen. Dieweil sich nu geburt nyemant das sein vnphillicher weise vorzuhallten, demnach so emphelhen wir euch mit ernst und wellen, das ir mit benannten Franczen Sibenburger, als ewrm mitburger, ernstlich hanndlet vnnnd verschaffet, das er bemelten Vischl juden lawt seiner schuldbrief vnnnd der pillichkeit nach furderlich bezall vnnnd zufridenstelle. Daran tuet ir unnserr ernstliche maynung. Geben in unnserr statt Wienn, am funfften tag Decembris, anno etc. im XXVIII, unnserr reiche im dritten.

Ferdinandus

vidit: B(ernardus), episcopus Tridentinus
s(unmus) cancellarius

Wisinger.

Kivül: Den ersamen, weisen, vnnserrn getrewen, lieben, ... burgermaister, richter vnd rat vnnserr statt Odemburg. Jelzése: Dl. 2905. (Lad. XLVIII. et YY. fasc. 1 nr. 35.)

Házi Jenő i. h. VII. k. 332—3. l. és Magy. Zsidó Szemle 1896. évf. 276. l. némi másolási változással.

*) Fischl folyamodványát l. Házi J. VII. k. 265. sz. a.

50.

1531 március 1. Mária özv. királyné I. Ferdinánd királytól követeli Szerencsés Imre egykori kir. kincstáros által két ízben 10.000 és 1500 magyar forintban adott kölcsönöket, mint ezen összegeknek jogos örököse.

... Praeterea Emericus Zerenshes, Thesaurarius quondam Ludovici regis consortis nri char^{mi}, piae memoriae, etiam eo

tempore cum sua Ser^{tas} castra contra Turcam habebat, et cum gentibus suis prope Mohaz considerat, mutuo dedit 10.000 flor. hung. juxta contenta literarum obligatarum, quarum datum Budae in die veneris ante festum beatae Mariae Magdalenae anno 1526,*) qui nobis ut haeredi ordinatae et subsistutae quondam Emerici Zerenshes jure hereditario attinet. Et praefatus Emericus Zerenshes adhuc vivens pretactas literas super 10.000 millia(?) florenorum hungaricalium nobis assignavit et debitum adpropriavit.

Faciunt predicti 10.000 flor. hung. florenos Rhen. in monetis fl. Rhen 12.500.

Monum. Hung. Hist. (Okmánytár) II. k. 26. 1.

*) 1526 július 20.

51.

1531 március 1.

Item praefatus Emericus Zerenshes domino Ludovico regi accomodato dedit 1500 flnos hung. in monetis, super quod debitum rehabendum sua Ser^{tas} sibi inscripsit tricesimam Poseniensem ut sonant literae obligatoriae superinde emanatae, quarum datum est Budae in festo quasi-modo geniti anno 1526,**) qui 1500 floreni nobis eciam ut haeredi substitutae jure haereditario attinent, faciunt 1500 fl. hung. in monetis flor. rhenen.

flor. rhen. 1875.

Mon. Hung. Hist. (Okmányt.) II. k. 27. 1.

**) 1526 április 8.

52.

Sopron 1531 március 23. Manus volt soproni, jelenleg Nagymartonban lakó zsidó és fia Áron elismerik, hogy Mur Krisztof soproni polgár azt a 40 font denárt, amellyel néhai Moritz Pál és neje Katalin tartoztak az atyjának, hiány nélkül nekik megfizette és mert az adóslevél elveszett, ezért azt ezennel érvénytelenítik.

Ich Aaron des Manusch juden, etlwon zu Ödenburg vnd anjetzo zu Mürtersdorf hindter der herrschaft zum Forchtenstain gesessen, sunne vnd gwallttrager bekhenn für mich, egemelten meinen vater den Manusch vnd all vnser erben offenntlich mit dem brief vnd thun kunt allen, den er furkumt, als vnns weilennnd Paul Moritz, ratesburger zu Ödenburg, Katharina, sein hausfraw salige, so baide mit tod abgangan, viertzigkh phunt phening innhalt berurtz Paul Moritz aigen handdschrift und petschafft schuldig sein beliben vnd nachdem baide obgemelte kanleut (Eheleut) mit tod verschaiden, so habenn mir, genantem Aaron, derselben Paul Moritzin erben vnd Christof Muer, ir hauswirt, die bestimbten vierzigkh phunt phening zu meines vater hannten vor dem edlen, vesten Andreen Paltramb, diezeit statrichter zu Odenburg, on allen abgang vnd schaden erlegt vnd bezalt, daentgegen sollten mein vater vnd ich denen erben vnd Christoffen Muren, burger zu Ödenburg, den gemelten schuldbrief des Paul Moritzen hinausgeben vnd geantwurt haben, der vnns aber aus vnserer gewaltsamb von hann-den kumen vnd verloren ist. Deshalben ich Aaron jude den erben vnd Christoffen Muren auf ir anlangen vmb den bestimbten verlornen schuldbrief dise gegenburtige tottung hiemit geben. Geben inen die auch wissentlich in craft ditz brieffs, also ob derselb verpetschafft vnversert schuldbrief nu hinfuron nach dato des brieffs inndert gefunden, herfurbracht, genutzt oder gebraucht wurde, in was gestalt das wäre, der soll den erben vnd Christoffen Murn obgenanter Katherina hauswirt vnd allen iren erben zu keinem schaden kumben noch wider disen brief ainicherlei craft haben. sonder gentzlichen tod abendkhefftigt vnd vernicht sein, wann sy mich ernanten Aaron der berurten geltschuld, wie oben geschriben stet, zu meines vater handten erberlich vnd on al vnser nue völliglich endtricht vnd bezallt haben. Vnd des zu vrkumt hab ich Aaron jude main aigen handdschrift zu ennde diser schrift gestellt vnd umb merer sicherhait willen den edlen vesten heren Andreen Paltramb statrichter zu Odenburg mit vleis erpeten, das er disen

brief mit seinem petschafft hat verfertigt, doch ime vnd seinen erben on schaden. Beschehen zu Odenburg am phintztag nächst nach dem suntag Letare in der vasten, anno domini im funfftzehenhundert vnd ainunddreissigsten.

Az oklevélhez csatoltan található az alábbi német- és héberbetűs, de németnyelvű cédula:

Manusch jüdt hat van der Pawl Marzin emphanngen X. tal. den. Daran hat die fraw van dem iydenn hantgeschriff(t) awff der ander seytenn vnd dis mein hantgeschriff(t) in den 30 iar.

Pawl Schyzner.

איך מנוש יוד פיקהען ויר מיך אונ' ויר אל מיינען ערבין, דאן מיר די ערום ורויא פויאול קהתערין האט פיצאלט און דען ה, זהובי, די ער מיר זולט צאלט האבען צו דער משכה ו' ליטרא. נעשה היום יום ה' י"א ואדר רצ"ל [ט קטן] נאו' משה בר' פסח' ז [כרונו] ל [ברכה].

Az úgynevezett Raschi frással írt héberrel vegyes németnyelvű szövegnek átirása a következő:

Ich Manusch Jud pekhen (bekenne) vir mich un(d) vir al meinen Erben, das mir die ersom (ehrsame) vrau Paul Khaterin hat pezahlt on (ohne) den 5 Goldgulden, die er mir solt zalt haben zu dem Pfand 10 Pfund.*) Geschehen heute am 5. Wochentag den 11 Weadar 290 nach der kleinen Zeitrechnung (1530) Also spricht Mosche, Sohn des Rabbi Peszach gesegneten Andenkens.

Az oklevél szélén Manuschnak fiától, Árontól, a következő nyugtatóvány áll:

איך אהרן בר משה פעקען מיט מיינר אינגי האנט: אישריבט. באז אין דעם פרוק שטעט, דאז עש איז מיט מיינס בילן.

*) A pénz mennyiségére nézve itt ellenmondás van a héber és a német szöveg közt.

Álfrása a következő:

Ich Alron, Sohn des rabbi Mosche peken (bekenne) mit meiner aigne hantgeschrift, was in dem prif (brief) stet, das es is mit meinem wiln.

Házi Jenő i. h. I. r. VII. k. 323. sz.

53.

1532 június 7. Ábrahám, Szerencsés Imre fia, I. Ferdinand királytól ajánló levelet kap Boroszló városi tanácsához és 1532 október 1-én Oelsben házat vesz.

Abraham „des Emmerichen sun von Ofen“ gab König Ferdinand ein eigenhändiges Empfehlungsschreiben*) an den Breslauer Rat mit, in welchem er entbot den Juden der „willens sey, sich mit kawmannschaft und in ander seiner notturft gen Presslau zu verfügen von Jemands gewalt oder unrecht hannhaben, schuczen, schürmen, auch was euch anlangt hülflich sein“

Er wählte, da er in Breslau wohl trotz alledem das erwartete Entgegenkommen nicht fand. Oels zu seinem Aufenthalt und erwarb in bevorzugter Stadtgegend, dem Schlosse gegenüber, am 1. Oktober 1532 ein eigenes Wohnhaus. Dieser Abraham hatte den Zunamen „Balgel“ oder „Palgel“ oder „Belgel“ Unter diesem Zunamen kommt er in jüdischdeutschen Briefen vor, die in dem Münchener Aktenband Brandenburg CCIX Nr 6, fol. 18 ff erhalten sind.

Brann, Geschichte der Juden in Schlesien, 169. I.
Breslauer Stadtarchiv Klose E. E. E. 410.

*) ddto 7. Juni 1532.

54.

Prága 1533 december 12. I. Ferdinánd király parancsolja a magy. udv. kamarának, hogy Sopron város által a kiutasított zsidók helyett évenként fizetendő adóból két kamarásának 400 frtt. adjon.

Ferdinandus dei gratia Romanorum, Hungariae, Bohemiae etc. rex. Magnifici, honorabiles, devoti ac egregii fideles dilecti. Cum civitas nostra Soproniensis in posterum singulis annis in cameram nostram regni Hungariae vestrae administrationis loco et nomine Hebraeorum seu universitatis illorum olim in eadem civitate commorantium certam summam pecuniarum numeret et persolvat, consensimus ex singulari gratia fidelibus nobis dilectis Georgio Holtzl et Petro Haymon cubiculariis nostris de praedicta summa, quae jam in cameram nostram persolvi et numerari debet, quadringentos florenos Hungaricales intuitu eorum fidelium, longorum quottidianorum servitiorum ad praesens clementer eis tribuendos et consignandos prout in literis nostris cessionalibus desuper expeditis plenius continetur et habetur. Quae ideo vos scire volumus, ut eos hujusmodi pecuniam quiete recipere sinatis, si quidem impedimenta eis inciderent, illa per vos prohibeantur, et dictae civitati Soproniensi in rationibus et computis sui pro justis et legalibus expensis ponatis et admittatis: Seriosam in eo executuri voluntatem. Datum in arce nostra regia Pragensi XII. die mensis Decembris, Anno Domini M. D. XXXIII. Regnorum nostrorum Romani tertio, aliorum vero octavo.

Ferdinandus.

Ad mandatum Domini Regis proprium.

Olvashatatlan aláírás.

Orsz. Levélt. Ben. Resol. 1533. Dec. 12.

55.

Prága 1533 december 28. A Pozsonyból 1526 ártatlanul kiűzött zsidók panaszára I. Ferdinánd király felszólítja Pozsony megye hatóságát, hogy a kiűzés okáról kimerítő jelentést felküldjenek.

Ferdinandus divina favente clementia Romanorum rex semper augustus etc.

Magnifice, venerabiles et egregii fideles nobis dilecti. Supplicant et modo et antea supplicarunt nobis frequentius

Iudaei illi, qui se de ista civitate nostra Poseniensi annis superioribus indebite et praeter justam causam ejectos et domibus propriis spoliatos esse queruntur, ut ejectionis huiusmodi causam, an legitime facta sit, cognoscendam comitemus. Quorum supplicationem nos admittendam vel ex eo censuimus, quod asseverant Iudaei ipsi, se a longa progenitorum successione isto regno nostro et natos educatosque fuisse et pacifice semper vixisse, censum et de medio eorum quottan(n)is dare solitum praedecessoribus nostris Hungariae regibus persolvisse, quem et nobis offerant persolvendum. Quum igitur nos ex regia nostra dignitate neminem subditorum, cujuscunque fidei illi exstant, indebite damnificari, justosque et debitos nostros proventus minuere nequaquam pati poteremus, volumus igitur et quemadmodum antea vobis commisimus, ita et modo praesentibus seriose injungimus, vocando in uno certo et brevi termino vestri in praesentiam iudice et juratis civibus praefatae istius civitatis nostrae Poseniensis, intelligatisque ab eisdem totam rationem expulsionis Iudaeorum, nobisque tandem uti per vos fuerit compertum cum omni serie ejusdem rescribere debeat et teneamini. Expectaturi super eo ulteriorem nostram deliberationem. Secus nulla ratione facturi. Datum in arce nostra regia Pragensi XXVIII die mensis Decembris anno domini 1533, regnorum nostrorum Romani tertio, aliorum vero octavo.

Ferdinandus.

Ad mandatum Domini Regis proprium.

Olvashatatlan aláírás.

Kivül: Praesentatae 10 Januarii.

Orsz. Levélt. Ben. Res. 1533, Decembris 28.

56.

Bécs 1534 szeptember 3. Az udv. kamara egyebek közt értesíti a megyei hatóságot, hogy Czobor Gáspárhoz Izsák zsidó ügyében küldött kir. mandatumot újból elküldi.

Magnifici, Reverendi, ac Egregii domini Amici honorandi etc.

Redditae mihi sunt per proprium nuntium Dominationum vestrae litterae earundem una cum fasciculo incluso Regiae Majestati sonante

Mandatum ad Casparum Czobor pro mittendo Iudeo Isaac,*) de quo D. V. antea me praescripserunt. jam denuo juxta exemplar earundem ad me missum rescriptum manumque Regis signatum et expeditum iisdem iterum cum praesentibus remitto. Quibus omnibus obsequia mea plurimum offero.

Datum Viennae Tertia die Septembris Anno Domini MDXXXIII.

W. Prasnoczy

Országos Levéltár, Ben. Resol. 1534. Septembris 3.

*) Talán azonos a Büchler S. A zsidók Budapesten 95. 1. és Friss Á., M. Zs. Oklevéltár I. k. 370/1. 1. említett Izsák zsidóval M. B.

57.

Sopron 1537 április 25. Sopron város közgyűlési határozatai, melyek szerint a kiűzött zsidók éjjelen át a város falain belül nem tartózkodhatnak, zsinagógájukat külföldi iparosok által kell becsültetni és azután lebontani, azonban e nélkül is lehet eladatása miatt a zsidókkal megegyezni, temetőjüket pedig szabad területté kell tenni, esetleg ha vevő akad, eladni.

... Nachdem auch die juden mit schwarer mue und grossem unkosten sein ausgetriben worden und vermuetlich gmainer statt Odnburg nit die geringsten veindt in bedenckhung ires vertreibens sein, dadurch und dieweill sy in der Turgkhei und anndern orten, so der cristenhait zuwider und verächter sein, ausgesträtt und wo der turckh ins lanndt khäme, verräterrei und verderbung gmainer statt durch ir einherbung ersteen mocht und aber sy die Juden nit durch die wenigsten innen und ausserhalb des rats in der statt mit iren personen und gütern beherbergt und underweillen ain gute zeitt ire guter zu vertreiben in der statt

auffgehalten werden, auch annder inen ire guter zuverkhomern ausser gmainer jarekhmarkht, das doch khainem auszlendigen cristen gestalt würdt, behilfflich sein sollen; ist ainer ersamen gmain ainhellige mainung, das die heren amtleut und ain ersamer ratt ernstlich und vleissig einsehung thun, damit des abstellung beschehe und die juden in der statt innerhalb der mauer hinfuran verner khain nacht beherbergt werden sollen. Wo aber hochs oder nidrs stapndts in der statt wonhaft dowider hanndlet, der soll derhalben schwerlich von den herrn amtleuten, und den ubrigen taill des ratts, die hierinn nit begriffen, gestrafft werden, damit gmainer statt eer und frommen erhalten und mit verwandten judenshandlungen derselben an irer freyhaitten khain schmellerung beschehe. Wo auch judenguter, so alhie bei gmainer statt ausserhalb gwondlicher jarmärgkht enthalten und durch mittl der hisigen burger verkhomert wurden, erfahren, sollen allsdann dieselben guter an alis mittl genomen und der juden verwandter handelsburger nach hochster ungnadt gestrafft werden.

Dann der juden synagog halben sol ain ersamer ratt auff aigentliche behertzigung der gemain dieselb synagog durch auszlenndig, unpartheÿsch werckhleutt schätzen und dieselb allsdann abbrechen und zu gmainer statt nutz anpawen lassen. Wo aber mit den juden ausserhalb schätzung und abbrechung ermelter synagog khauffweisz auff gnugsam versicherung mocht durch mittl gehandlt werden, ist ain ersame gmain auch nit wider.

Der juden begrebnusz sambt derselben zuegehörung soll mit ainhelliger betrachtung der gmain geöffnet und gantz ödt und freigelegt werden. Wo aber hierinnen mit khauff gehandlt werden möcht, wurden ungezweifft khauffleutt gefunden. Versiecht sich die gmain hierauff, ain ersamer ratt werde diese notturfftige betrachtung der juden halben mererm unratt zufürkhomen unabgeslagen vollziehen . . .

Sopron 1538 április 25.

... Der juden sinagog und begrebnusz betreffendt soll dem maisten tail der juden, wo die sein, onzaigt werden, das man dieselben schätzen lassen welle und inen soll das geldt der schätzung uberantwort werden. Wollen sy aber solch geltt innhalt unpartheischer schatzung nit annemen, soll die gemellt synagog, dieweill der nachtperschaft grosser schaden daraus ervollgt — wie sy bemellt — abgebrochen und der garten ganntz ödt gelegt werden. Wo das aber fur unbefueglich geacht wurde, so soll den juden jerlich ir steuer von irer anzuraitten davon zu geben und den nachpern die schäden abzulegen aufgeladen und sy verwidern sich des oder nit soll nichtsweniger die Steuer von beden stuckhen von inen ervordert oder die synagog abgebrochen werden.

Dann das khain judt uber nacht in der statt Odenburg in der mauren soll beherbergt werden und niemand, was stanndts der sei, mit inen gmainschaft oder ir waar in seinem namen vertreiben und geltt mit inen gmain im gesuech haben solle, ist das vorig jar ausz sonderlichen ursachen betracht worden, wie dann in derselben betrachtung begriffen und ain gmain zuverhoren begert, aber nit vollzogen worden. Demnach begert ain gmain ausz ursachen in gemellter verdigen betrachtung vermellt, die herren stattambleut und ein ersamer ratt solle hierinn vollziehung und wendung thun und die, so die juden innerhalb der stattmauer beherbergen, oder inen ir waar zuvertreiben helfen ausserhalb gmainer jamargkht, straffen yedem umb X fl. hungrißch, zwai tail gmainer statt und der dritt tail beden ambleutten unverschaidnlich zu volgen...

59.

Buda 1539 febr. 4. Verallo velencei nuntius egyik levelében egyebek közt jelenti, hogy János királynak farsangkor Budán történendő házasságkötésének ideje alatt a törökök és zsidók, nehogy bajuk essék, távollattartnak.

.... Questo Carnevale si celebriano le nozze fra Re Giovanne et la figlia del Re di Polonia et che gia in Buda si facevano preparamente, donde per publico edicto furno (sic) scacciati tutti li turchi et giudei di Buda sotto colore, che havendosi ad fare le nozze, si temea che per la multitude della gente, che vi concorrea, non fussero saccheggiate et morti

Mon. Hung. Hist. XVI. 64. l.

60.

Bécs 1539 április 11. I. Ferdinand Pozsony vásosától követeli a kérésükre kiüzött zsidók által addig fizetett adót, annál inkább, mivel az eltávozott zsidók házai és egyéb ingatlanai a város birtokába mentek át.

Ferdinandus Divina favente clementia Romanorum Hungarie et Boemie etc. Rex semper Augustus etc. Prudentibus et circumspectis Iudici, Magistro civium, juratis ceterisque civibus civitatis nostrae Posoniensis salutem et gratiam. Non ignoretis quemadmodum veteri istius Regni nostri consuetudine *Iudei illi*, qui in ista temporum mutacione, *ad vestram singularem supplicationem sint de ista civitate ejecti expulsi*que, legitimum censum habuisse, quem quotannis ad cameram nostram debuerunt solvere. Qui quidem census, quum ad vos, *qui eorum domus et hereditates jam tenetis*, sunt redacti, fieri non potest, praesertim in tanta Regni istius necessitate, proventuumque inopia, quin a vobis, sicuti etiam jure fieri debet, *hunc ipsum censum repetamus*. Mandamus idcirco fidelitati vestre, ut censum jam dictum cum primum a fidelibus nostris praefecto et consiliariis camerae nostrae

requisiti fueritis, sine tergiversatione reddatis, neque grave nobis esse debet, vos ea velle a nobis et aliis subditis nostris requirere, quae veteri praedecessorum nostrorum institutione. proventus coronae nostrae Sacrae et Regni istius legitime concernunt, neque eciam abrogari debent. Secus igitur nulla ratione facturi. Datum Viennae 11 Aprilis A. D. 1539.

Ferdinandus m. p. L. S.

Pozsony városának levéltára Lad. 20. No. 23. A. M. Zs. Szemle 1891. évf. 151—152. l.

NÉV- ÉS TÁRGYMUTATÓ A PÓTLÁSHOZ

A dült szám a keltezési évet az álló szám az oklevél folyószámát jelöli.

A

- Ábrahám és neje, Nechama, 1489, 26.
 Ábrahám zs., orvos 1491, 33.
 — galgóci zs. 1496, 35, 36, 37, 1497, 39, 40.
 — Szerencsés Imre fia 1532, 53.
 Akiba Kohen, budai zs. 1496, 37.
 Aretino Donato, érseki helynök, 1495, 34.
 Áron zs. 1531, 51, 52.

B

- Bécsújhelyi zsidók 1444, 25.
 Borbála, Zsigmond kir. neje 1436, 18, 19.
 Budai zsidók 1439, 23, 1476, 31.

C

- Chaterina, pécsi zsidónő 1467, 30.
 Chana, a pozsonyi Iszerl özvegye 1497, 26.
 Corvin János hg. 1491, 33.
 Csetneki András, egri várnagy 1465, 27.
 Czobor Gáspár 1539, 56.

E

- Egerváry László, horvátorsz. bán 1491, 33.
 Eizsak, bécsújhelyi Baruch fia 1321, 5.
 Erzsébet királynő 1439, 23.
 — soproni Miklós tanácsos neje 1421, 13.

F

- Ferdinánd király 1528, 49, 1532, 53, 1533, 54, 55, 1539, 60.
 Fischl Jakab zs. 1528, 49.
 Fraknói gróf Nyelas, a magyar 1321, 5.
 — gróf Nyelas, a német 1321, 5.
 IV. Frigyes király 1441, 24.

G

- Gara Miklós nádor 1431, 15, 16.
 Gerstl zs. Sopronból 1497, 26.
 György, kitért zs. 1260, 3.

H

- Handl, kismartoni, azelőtt soproni zs. 1528, 47.
 Hardegg Henrik gr. 1511, 42.
 Hindel zsidónő 1497, 38.
 Hirsch, Mordechai és Musch fivérek 1404, 11.
 Hirschl, kismartoni zs. 1511, 42, 1528, 47.

I

- Ikka (Zillingdorf) 1404, 11.
 Iszerl zs. 1465, 27.
 Izsák zs. 1534, 56.
 Izsák, budai zs. 1461, 26.

J

- Jakab, pozsonyi városbíró 1336, 7.
 Jósa zs. 1465, 27.
 József, budai rabbi 1436, 18.
 — a pozsonyi Muschal fia 1485, 26, 1497, 26.
 Juda, pozsonyi zs. 1455, 1457, 26.

K

- Kajm, a pozsonyi Judának fia 1471, 26, 1493, 26.
 Klein Jücklein, budai zs. 1436, 19.
 Kolthai Miklós, soproni zsidóbíró 1431, 16.
 Koppel, soproni zs. 1438, 20, 1439, 22, 1441, 24.
 Kefel (Koppel) 1459, 26.

L

- Lazarus zs. 1511, 43.
 Leb, budai Ruben zs. fia 1496, 26.

M

- Manus, soproni, később nagymartoni zs. 1551, 52.
 Maria királynő 1528, 45. 1531, 50.
 Mátyás király 1476, 31.
 Miksa császár 1511, 43.
 Mosche zs. 1531, 52.
 Moritz Pál és neje, Katalin 1531, 52.
 Mózes, a pozsonyi Jonathan fia 1484, 26.

N

- Nacham, soproni zs. 1465, 28.
 Nadler Mihály, budai polgár 1436, 18, 19.

O

- Olgyai Fakó 1336, 7.
 Ország Mihály 1436, 19.

P

- II. Pál pápa 1467, 30.
 Péter, nagybányai plébános 1411, 12.
 Pilisi apátság 1444, 25.
 Pozsonyi zsidók 1528, 45. 1533, 55. 1539, 60.

R

- Récsényi András 1496, 35, 36. 1497, 39.
 — János 1496, 35.
 Röscl, nagyszombati zsidónő 1389.
 Ruchama, a pozsonyi Judának özvegye 1471, 26.

S

- Salamon, soproni zs. 1497, 38.
 Sára, nagyszombati kiltért zsidónő 1421, 13.
 Schefflein, budai zs. 1383, 8.
 Schlumlein zs. Budáról 1499, 26.
 Siebenbrunner Ferenc, soproni polgár 1528, 48.
 Siebenburger (Siebenbrunner?) Ferenc 1528, 49.
 Sopron város 1439, 22. 1441, 24. 1526, 44. 1533, 54. 1537, 57, 58.
 Soproni zsidók 1431, 15, 16. 1438, 21. 1439, 23. 1490, 32. 1526, 44. 1528, 46. 1537, 57.
 Soproni zsidóvám 1394, 10.

Sz

- Szerencsés Imre 1531, 50, 51.
 Szentgyörgyi László gr., orsz. zsidóbíró 1438, 21.
 Szapolyai János Zs. király 1539, 59.

T

- Tamás Gottlieb, budai polgár 1436, 18.

U

- Ujlaky Lőrinc hg. 1496, 35.

V

- Verallo nuntius 1539, 59.
 Vischl (Fischl) Jakab zs. 1528, 48.
 Vitkay Balázs, galgóczi plébános 1497, 39.

W

- Weruch (Baruch) zs. 1515, 26.
 Wolf zs. Sopronból 1485, 26.

Y

- Yessel, pozsonyi zs. 1336, 7.

Zs

- Zsidóhegy 1113, 1.
 Zsidóvár 1258, 2.
 Zsidóvám 1394, 10.
 Zsidóadó 1533, 54. 1539, 60.
 Zsidóutca (Budán) 1423, 14.
 Zsidó tisztviselő 1283, 4.
 — temető Esztergomban 1326, 8.
 — temető Sopronban 1537, 57. 1538, 58.
 Zsidók Budán 1411, 12. 1432, 17. 1495, 34. 1539, 59.
 — Sopronban 1431, 15. 16. 1438, 21. 1439, 23. 1490, 32. 1526, 44. 1528, 46. 1537, 57, 58.
 Zsigmond király 1423, 14.
 — lengyel herceg 1501, 41.
 — a nagyszombati Sarah, kiltért zsidónak fia 1421, 13.
 Zsinagóga Sopronban 1537, 57. 1538, 58.

CORRIGENDA

21. oldal	felülről	6. sor	ispimet	helyett :	ipsimet
21. "	"	18. "	animadverte	"	animadvertere
24. "	alulról	10. "	Vestra	"	Vestrae
24. "	felülről	12. "	a Viennam	"	ad Viennam
25. "	"	11. "	Vestra	"	Vestrae
52. "	"	7. "	transmittererunt	"	transmitterentur
61. "	85. szám alatt		kikötőinek	"	kikötőknek
75. "	felülről	13. sor	petitone	"	petitione
88. "	"	4. "	habereant	"	habeant
88. "	"	16. "	obsevandissimi	"	observandissimi
90. "	"	20. "	causo	"	causa
107. "	alulról	14. "	Iudaeum	"	Iudaeus
109. "	felülről	17. "	dignaramur	"	dignaremur
122. "	alulról	5. "	censerimus	"	censuerimus
134. "	"	1. "	infidelos	"	infideles
134. "	"	6. "	perfid a	"	perfida
139. "	felülről	11. "	vestrae	"	vestras
146. "	"	13. "	ipos landabiliter	"	ipos laudabiliter
150. "	"	5. "	comporandorum	"	comparandorum
151. "	"	6. "	Sacrima	"	Sacrimae
154. "	"	5. "	proindre	"	proinde
161. "	"	10. "	Illman	"	Illman.
186. "	"	4. "	persone	"	persona
193. "	"	3. "	Majestate	"	Majestati
223. "	alulról	11-12. "	benique	"	benigne
232. "	felülről	7. "	nostrix	"	nostris
232. "	"	20. "	praerepinitus	"	praerepinitus
248. "	alulról	5. "	importante	"	importante
253. "	felülről	13. "	malefactoros	"	malefactoros
257. "	"	18. "	praesumptuosen	"	praesumptuosum
267. "	"	13. "	reliquunum	"	reliquum
271. "	"	6. "	רַבִּי רַבִּי	"	רַבִּי רַבִּי
271. "	alulról	4. "	80 m	"	30 m
288. "	felülről	21. "	Dominationae	"	Dominaciones
305. "	alulról	1. "	suadente	"	suadente
311. "	felülről	14. "	expoliatur	"	expoliatus
323. "	"	3. "	Civitatum	"	Civitatum
329. "	"	20. "	incolumnem	"	incolumem
330. "	"	10. "	praeattacto	"	praeattacta
339. "	"	9. "	enumararentur	"	enumerarentur
340. "	"	9. "	contemnendes	"	contemnendas
341. "	"	9. "	praestiterent	"	praestiterint
346. "	alulról	16. "	Posteaquem	"	Posteaquam
346. "	"	15. "	Poloniae	"	Poloniae

oldal	felülről	8. sor	extrema	helyett:	extremam
349.	„	7.	suppertandum	„	supportandum
353.	„	7.	obtinisset	„	obtinuisset
356.	„	7.	dignuremur	„	dignaremur
357.	alulról	11.	saeperepiti	„	saeperepiti
361.	„	5.	incidissi	„	incidisse
363.	alulról	9.	praeterlapsos	„	praeterlapsis
363.	„	15.	aerarium	„	aerarium
365.	alulról	7.	intera	„	interea
365.	„	6.	dictum	„	dictam
367.	„	10.	statis-	„	satis-
367.	alulról	8.	praecipientes	„	praecipientes
372.	„	13.	fideo	„	ideo
382.	„	17.	supper-	„	suppor-
382.	„	1.	praesumsatis	„	praesumatis
382.	„	16.	fasturi	„	facturi
385.	„	21.	difficultas	„	difficultas
391.	alulról	5.	Inclytum	„	Inclytum
400.	„	13.	recomparandi	„	recomparandi
415.	„	6.	nunc	„	nunc
415.	„	5.	tumultum	„	tumultuum
415.	„	7.	alioquin	„	alioquin
416.	„	12.	observanti	„	observandi
423.	„	1.	propensionem	„	propensionem
430.	„	3.	licuissent	„	licuissent
442.	„	14.	necessarium	„	necessarium
445.	„	5.	omnipotentum	„	omnipotentem.
	„	§ 2.		„	

